KISAS-I ENBİYA

İRŞÂDİ BABA
AĞLAR BABA

YAYIN KURULU

Editör

Prof. Dr. Nasrullah HACIMÜFTÜOĞLU

Yayın Kurulu Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZKAN

Okutman Cihat TAŞKESENLİOĞLU

Araş. Gör. Mehmet SEVER

Araş. Gör. Ayşe AKTAŞ

BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
Bayburt Tarihi ve Kültürü
Uygulama ve Araştırma Merkezi

© 2017 Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü
Bu eserin tüm yayın hakları, Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü'ne aittir. Yayıncının yazılı izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama taşınamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Bu kitapta yer alan tüm yazıların dil, bilim ve hukuk açısından sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Bayburt Üniversitesi Yayınları: 16

ISBN: ISBN no: 978-605-9945-15-8

Grafik&Tasarım: Fuat GÖK

Baskı&Cilt:
UÇAN SELEFON AMBALAJ
Büyük Sanayi 1. Cad. Alibey İşhanı No: 99/14-15 İskitler / ANKARA
Tel : 0.312 341 46 35 • e-mail : ucan_selefon@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

TAKDİM ..... **I**

MUKADDİME ..... **II-IV**

İKİ HAYAT BİR İSTİKAMET **1-12**

KISAS-I ENBİYA **15-555**

SÖZLÜK **557-566**

TAKDİM

Peygamber hikâyelerinden oluşan kısas-ı enbiya türü eserler İslam kültür coğrafyasında Hicri II. Asırdan itibaren telif edilmeye başlanmış, Türk-İslam Edebiyatı da bundan uzak kalmayarak günümüze kadar bu türde çoğu mensur olmak üzere birçok eser meydana getirmiştir. Kültür dünyamızın önemli güzergâhlarından, ilim ve marifet şehri Bayburt'ta telif edilmiş olan elinizdeki bu çalışma, edebiyat tarihimizin istisnai manzum kısas-ı enbiyalarından biri olma özelliğine sahiptir.

Kısas-ı Enbiya, Bayburt'un önemli manevi simalarından Büyük İrşâdî Baba (1806-1877) ve Ağlar Baba (1880-1958) olarak bilinen torunu Küçük İrşâdî tarafından kaleme alınmıştır. Aile tarafından muhafaza edilerek günümüze kadar ulaştırılan ve sadece müellif nüshası bulunan bu eserde Kur'an-ı Kerim'de yer alan birçok peygamberin kıssası tasavvuf kültürü ile harmanlanarak manzum şekilde yazılmıştır. Önemli bir kısmı Büyük İrşâdî Baba tarafından kaleme alınan eseri torunu Ağlar Baba tamamlamıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda bu eserin devrin ilmî ve edebî seviyesini yansıtır nitelikte olduğu görülmüş ve bu önemli eser, ilim dünyasına kazandırılmak amacıyla üniversitemizce aileden emanet alınarak oluşturulan bir heyet tarafından incelenmiş ve yayına hazırlanmıştır.

"Kısas-ı Enbiya" eserinin muhafaza edilerek günümüze kadar ulaşmasını sağlayan İrşâdî Baba ve Ağlar Baba'nın torunları BATTAL ailesine, bu titiz çalışmalarından dolayı eserin editörü Prof. Dr. Nasrullah HACIMÜFTÜOĞLU'na, yayın heyeti üyeleri Yrd. Doç. Ahmet ÖZKAN, Okutman Cihat TAŞKESNLİOĞLU, Arş. Gör. Mehmet SEVER ve Arş. Gör. Ayşe AKTAŞ'a Bayburt Üniversitesi adına şükranlarımı sunar, eserin şehrimize ve ilim âlemine hayırlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Selçuk COŞKUN
Bayburt Üniversitesi Rektörü

MUKADDİME

Bismillâh ve bihî neste'în…
Bize lâzım kamudan yik Hudâdır"
Halâyık hep kapusunda gedâdır
Hüve'l-Evvel'durur yok iptidâsı
"Hüve'l-Âhır'durur yok intihâsı

Ağlar Baba bu beyitlerle sözü açar ve bu manzum eserin ismini de **"Kitâb-u İrşâdiyye-Kısasu'l-Enbiyâ"** olarak tescîl eder. Elimizdeki nüsha; iki şair müellifin, Türkçe nazmedip eski harflerle kaleme aldıkları bizzat kendi el yazılarıdır. Dolayısıyla neşre hazırlama çalışmaları tek nüsha çerçevesinde yapılmıştır.

İlk müellif şair "İRŞÂDÎ" mahlasıyla ma'ruf Salih Efendi (M. 1790-1865)'dir. 900 sayfa civarında, Arûz vezniyle yazılan bu eserin takrîben 700 sayfası bu zâta aittir. Yüksek bir ilmî şahsiyyet ve Arûz vezinlerini ustaca kullanma maharetini sergilemektedir. Enbiyâ'nın kıssalarını nazmederken, her çağın insanına irşâd mesajlarını da sıkıştırdığı müşâhede edilmektedir.

"Bazı kuli su bulamaz içmeye
Bazı sudan yol bulamaz geçmeye"
sözleriyle sosyal realiteyi dile getirirken,

"Kul nedur kim kendine kibr eyleye
Âlimem ben fâzılem ben söyleye"
dizeleriyle kibirliyi silkeler ve
"Kendini ulu gören ednâ olur
Kendini ednâ gören a'lâ olur"
tarzında meâlen nazmettiği Hadis-î Şerîfle irşâd etmektedir.

Büyük İrşâdî, "Yusuf Kıssası" kısmının sonunda "Mefâilün, Mefâilün, Fe'ûlün" bahrıyla nazmettiği beyitlerde günlük mesajını şöyle sunmaktadır:

"Cihân handur gelenler oldu mihmân
Pîr'e gence emân vermez olur fân
Neler gitti neler geçti bu ilden
Ki her keştî (gemi) halâs olmaz bu yelden
Âna yelken, direk asla dayanmaz
Niçün kul hâb-i gafletten uyanmaz
Cihân fâni sana mülk ola sanma
İbadet lezzetinden hiç usanma"

İkinci müellif şair "AĞLAR BABA" mahlasıyla meşhur İrşâdî Efendi (1881-1958)'dir. Görülüyor ki "İrşâdî" ismi dedeye mahlas, toruna da isim olmuştur. Büyük ve küçük kelimeleri eklenerek dedeye "Büyük İrşâdî", toruna da "Küçük İrşâdî" denmiştir.

Kitabın, fihristi ile birlikte giriş kısmı (2+19) ve hâtime (78 sayfa) Ağlar Baba'ya aittir. Eski rakam 92-147, 284-310, 411-417, 502-547 ve 908-934 aralarında yer alan tamamlamalar da Ağlar Baba'nındır. "Tamamlama" diyorum çünkü kendisi Hz. İsmail Kıssasını nazmederken;

"Cümle şahlara hemân sensin emîr
İrşâdî Baba'ya eyledin emir
Ol baba kitabını hatat eylemiş
Yazmış amma çün temâm idememiş
.....
İbrahim hikayesin terk eyleyek
Oğlu İsmail Nebi'den söyleyek
Ceddim İrşâdî Baba çün söylemiş
Kitabında Halîl-i vasfeylemiş"

demek suretiyle te'lifteki yerini ve rolünü ortaya koymaktadır.

Ağlar Baba eksikleri tamamlarken, çoğu yerde sayfa numarası koymamıştır. İrşâdî Baba sayfa numaraları koyduğundan, tamamlayan metin ile tamamlanan metin arasında zaman zaman numara uyuşmazlığı görülmüştür. Şayet Ağlar Baba "Ceddim İrşâdî Baba yazmış amma tamam idememiş" demeseydi; İrşâdî Baba'nın kitabını tam yazıp sayfa numaralarını da sırasına uygun olarak koyduğu; kitabın başından, sonundan ve ortalarından zulme uğrayıp tahrip edildiği kanaatini rahatça izhâr edebilirdik.

İşte sözü edilen bu sayfa numaralarındaki tutarsızlığı ve karışıklığı gidermek maksadıyla, asıl metin baştan sona kadar yeniden numaralandırılmış ve böylece asıl metin ile neşre hazırlanan metin arasında uyum temin edilmiştir.

Ağlar Baba "ağlama"yı, mensub olduğu yolda mesafe almak olarak tavsîf eder. O'na göre ağlamak; kalbi genişletir/rahatlatır, kişiyi bir mahalde sabit kılar, kendini ednâ diğer insanları a'lâ görür, bu hal ile zikrini çoğaltır, halden hale nakleder, bütün mahlûkâta bakar ve hisse alır, tarîk-ı müstakîmi bulur, Allah rızasına kavuşur.

Ağlar Baba halinden memnundur ve ağlamayı bir lutf-i İlâhî olarak takdim eder, onu kendisine vazife bilir.

"Kur'ân'dan hüccet bulduğum,
Ve'd-Duhâ'dan şe'n aldığım
Zât'ın içün ağladığım
'İlm-ü Ezel'inden midur?
.....
Der Ağlar ki ağladuğum
Nişângâhtan feyz alduğum
Yeşil mihrâbde gördüğüm
Fettâh füyûzundan midur?"

ve

"Ağlar Baba ağla durma
Elhemi dilinden koyma
Günahın setreder korkma
Kudretinden Settâr Allâh"

Âlim, Ârif, Âbid ve Zâhid olan İrşâdîler; yine Ağlar Baba'nın deyimiyle "ağzı ifacık, altı ığlı ve gâyetiyle derin bir göle düşmüş" oradan mücevherât toplayıp erbâbına hediye eden mürşîd zâtlardır. Ruhları şâd olsun. Bayburt'u Bayburt kılan önemli şahsiyetlerin eserleri ile birlikte tanıtılması; sonradan gelen kuşakların kadîrbilirlik fazîletini ortaya koyması yanında, halkla bütünleşen Üniversite'nin, üniversal olmakla beraber, millîliğini ve yöreselliğini de sergilemiş bulunmaktadır. Bu konuda hassas davranan ve riyâsetimde teşekkül eden İlim Heyetine bu eserin neşre hazırlanmasını tevdi' eden Üniversite Rektörümüz Muhterem Prof. Dr. Selçuk Coşkun Beyefendi'ye teşekkür ediyorum ve başarılarının daim olmasını diliyorum.

Tek nüsha, müellif nüshası olmasına rağmen, hiçbir tereddüt göstermeden bize bu eseri teslim eden "İrşâdî"lerin ahfâdından eski Milletvekili Fetanî Battal Beyefendi ile Yakutiye Camii Müezzini Mehmet Battal Hoca Efendi'ye duydukları bu güvenden dolayı çok teşekkür ediyorum.

Bu eseri neşre hazırlama heyetini oluşturan liyâkatli genç ilim yolcuları; Yard. Doç. Dr. Ahmet Özkan, Okutman Cihad Taşkesenlioğlu, Araştırma Görevlileri Mehmet Sever ile Ayşe Aktaş'a; akademik çalışma ve ağır ders yükü altında, ta'tîl ve mesâî kavramlarından vâreste olarak, hele hele benim titizliğime karşı gösterdikleri tahammül ve anlayışlarından dolayı müteşekkirim.

Heyet olarak bu gönül destanından nasibimiz kadar tefeyyüz ettiğimizi, tahdîs-i nimet kabilinden söyleyebiliriz. Okuyucularla birlikte bu tefeyyüzün devamını Cenâb-ı Hak'tan niyaz ederken, son sözü yine Ağlar Baba'ya bırakıyorum:

"Yazanı, okuyanı, dinleyeni
Rahmet eyle cümlemize Yâ Ganî"

ve

"Ağlar Baba söylegil hoşça kelâm
Fatiha okuyana olsun selâm"

Mart 2017 Bayburt

Editör:
Prof. Dr. Nasrullah HACIMÜFTÜOĞLU
İlahiyat Fakültesi Dekanı

İKİ HAYAT BİR İSTİKAMET

Birinin adı **Salih**, diğerinin adı **İrşâdi** idi. Salih'e **İrşâdi Baba**, İrşâdi'ye de **Ağlar Baba** demişlerdi. Kaleme aldıkları eser nasıl iç içe geçmişse; hayatları, menkıbeleri, seyr ü sülûkleri, şiirleri ve dilden dile anlatıla gelen kerametleri de iç içe geçmişti. Hâlbuki biri **dede**, diğeri **torun** idi; dede İrşâdi'nin vefatından on altı sene sonra torun İrşâdi dünyaya gelmişti.

İRŞÂDİ BABA

Asıl adı **Salih**'tir. 1790 senesinde Bayburt'un **Gümüşdamla** (eski adı **Zârgıdı**) köyünde doğmuş, 1865 senesinde Bayburt'un **Oruçbeyli** (eski adı **Siptoros**) köyünde vefat etmiştir.

Babasının adı **Selim**'dir. Halk arasında **Selim Baba** olarak anılmakta; Bayburt'un Gümüşdamla köyünde bulunan türbesinden, **1740-1803** yılları arasında yaşadığı anlaşılmaktadır. Selim Baba, aslen **Kasr-ı Arifân**'lıdır. Kasr-ı Arifân, Özbekistan'ın **Buhara** şehrine 9 km mesafede bulunan bir köydür ve **Şah-ı Nakşibend**'in de doğum yeridir. Selim Baba'nın neslinin, **Şah-ı Nakşibend**'in de hocası olan **Seyyid Emir Külâl'**e dayandığı rivayet edilmektedir.[1] Selim Baba birçok Anadolu şehrini dolaştıktan sonra gelip Bayburt'un **Zârgıdı**[2] köyüne yerleşmiştir. Salih'in Arapça ve Farsçayı babasından öğrendiği, annesi tarafından da hafız olarak yetiştirildiği, tahsilini civardaki medreselerde sürdürdüğü, tahsil hayatının sonlarına doğru tutulduğu mecazi aşkın tesiri altında mollalık eğitimini yarım bıraktığı anlatılmaktadır. Bu minval üzere, uzun ve meşakkatli yıllar geçirmiş; evini, barkını, tahsilini, köyünü bırakıp terk-i diyar eylemiştir. **Siptoros** köyüne gelip yerleşmesi de bu yıllara tekabül etmektedir. Söz konusu mecazi aşk devri, elinizdeki kitabın sebeb-i telif kısmında kendi ağzından hikaye edilmekte olup bazı mısraları aşağıya alınmıştır:

1- Şaban Er, Erzincanlı Terzi Baba Külliyatı (İstanbul: 2014) s.125
2- Gıd: Uç, köşe, cıd; Zârgıdı: Zâr köşesi.

"Gâh olurdu aklıma gelmezdi aş
Çâresi yok içeri girdi ataş

Nâs içinden eyledim kendim firar
Bûm gibi viranede tuttum karar

Vardığınca galip oldu aşkımız
Hep yıkıldı kasr u eyvan köşkümüz

Dehri attım kâra kisbe bakmadım
Kimsenin sözüne hiç ip takmadım

Ağlamaktan uyku yok gözlerime
Nâs gülüşürdü benim sözlerime

Tuttuğum işin birin baş etmedim
Sırrımı hiç kimseye fâş etmedim

Münkirim yok her nebâtı kandimiz
Ol periden bağlanıptır bendimiz

Halvet içre gelse idik yüz yüze
Hamd ü lillah vuslat olmadı bize

Çün ki beni kıldı şeydâ ol güzel
Çok çalıştım yazamadım bir gazel

Taciz oldum bilmez idim ben ni'dem
Şi'r ile ben aşkımı teskin edem

Her kaçan kim hâme alsam elime
Bir mukaffâ gelmez idi dilime

Kahr içinde Hak veriptir ihsânı
Bir belâdır çekmeyen bilmez anı"

Yine "sebeb-i telif" kısmında anlatıldığına göre; uzun zaman böyle bir **hâl** üzre yaşayan Salih bir gün ot biçmek için tarlaya gider. Güneşin sıcaklığı ile içinin ateşi üst üste gelince kendini köyün yanı başında

akan derenin kenarında bulur. Su içmek isterken dere kenarındaki yar yıkılır ve kendini suyun derinliklerinde bulur; kurtulmak için çabalar, başaramaz; tam boğulmak üzere iken, bir **pîr** (Ağlar Baba'nın ifadelerinden Hızır a.s. olduğu anlaşılıyor) gelir onu sudan çıkarır; irşâd eder ve mahlas olarak da **İrşâdi Baba** ismini bağışlar.

Salih gitmiş, yerine İrşâdi gelmiştir. Bu süreçte Nakşibendîliğin **Hâlidi** koluna yönlendirildiğini ve irşat vazifesini bu disiplin üzere yaptığını bilmekteyiz. Evinin dar ve uzunca odasını dergâh olarak kullanmakta, bir taraftan köyün imamı olarak hizmet etmekte, bir taraftan da **Kısas-ı Enbiyâ**'yı kaleme almakta; zaman zaman misafirlerine Kısas-ı Enbiyâ'dan bölümler okumaktadır:

"Eğer sâil sual etse acep ne
Bu kıssanın nüzûlüne sebeb ne"

Amaç, anlamak ve anlatmaktır, yaşamak ve yaşatmaktır. Tefsir ve açıklamalar, **ayet ve hadisler** eşliğinde akıp gitmekte; özel bir teganni ile okunan beyitler, insanların **ruh iklimini** yeşertmektedir.

***

İrşâdi Baba'nın 1828-1829 yılları arasında, **Osmanlı-Rus** Harbi esnasında Bayburt'un Rus işgaline uğraması üzerine yerel direnişe katkı sunmak için yoğun çaba gösterdiğini, çevre yerleşim merkezlerinden katkı ve destek temin etmek için **Çaykara, Of, Rize** ve **Artvin** taraflarına seyahatler yaptığını biliyoruz.

***

İrşadi Baba, Mevlana'nın "cevasîsü'l-kalb / kalb casusları" diye vasıflandırdığı zümredendir. "Süfli, yoksul, perişan" kisvesi/ sûreti altına gizlenmiş bir abdâl avcısıdır; onları bulmak, keşfetmek ve irşâd etmekle görevlidir:

"*Abdal arayu gezerim*
Ariflerin casusuyam
Sûretime bakma benim
Sîretimin nâmusuyam"

Makamı yüksektir ama büyük cihâdın her makamda sürekli olduğunu kendine ve etrafına ihtar eder:

"*Ey İrşâdi, işin engin*
Var mıdır nefs ile cengin…"

Dünyaya ve dünyevi olana itibar etmez:

"*Açılsa bizlere varlık kapısı*
Mücevher, altundan olsa yapısı
Almanam bir pula olsa tapusu
Maksûda erenler deriyi bağlar"

Islah ve ihya çabasının âfâktan değil enfüsten başlaması gerektiği gerçeğini tavizsizce ilan eder:

"*Hep eğrilik kendindedir*
Kim derse ki filan eğri"

Artık bağrı yanık **İrşâdi Baba**'nın gönlünden, insanları iyiye, güzele, felâha çağıran büyük bir nehir akmaktadır. Bu nehrin suyu hangi çorak toprağa değse orayı yeşertmekte ve irşad etmektedir. Gönlü zengin, maddi ve manevi mamelekine razı ve kanaatkârdır. Benlik davası gütmez; tevazu ehlidir, kendi dağından başka dağların da varlığını ikrar ve takdir eder:

"*İrşâdi zâhirde söylenir dilde*
Sırf biz âşık değil, neler var elde
Kanaat şişesi var iken elde
Haddinden ziyade mal vardır bizde"

***

Hızır a.s. tarafından irşad edilse de, İrşâdî Baba'nın **Terzi Baba** olarak bilinen, **Erzincanlı** Vehbî **Hayyâtî'den** de feyz aldığını belirtmek gerekir. Terzi Baba, yaklaşık bir asır sonra, üveysî bir intisab yoluyla Ağlar Baba'nın da mürşidi olacaktır.

***

İrşâdi Baba 75 yıllık bir ömür sürdü. Dört oğlu, üç de kızı vardı. Oğullarının isimleri **Ahmet, Mustafa, Mehmet** ve **Yusuf** idi. Kızlarının isimlerini **Şerife, Hûri** ve **Nezaket** koymuştu. Oğlu Ahmet'in de dört oğlu oldu; onlardan birine isim olarak dedesinin mahlasını yani "İrşâdi"yi münasip gördüler.

***

İrşâdi Baba'nın kabri, Bayburt'un Oruçbeyli köyü kabristanındadır. Kabristanda bulunan tanıtım levhasında şunlar yazılıdır:

"İrşâdi Baba'nın hayatının özeti; **salih bir îman**, sünnet-i seniyyeye bağlı **takvalı bir hayat, tevâzu, aşk** ve **samimiyet** idi."

Kendisi de, meşhur bir divanının ilk dörtlüğünde macerasını şöyle hulâsa etmiştir:

"*Bir gece hâbda verildi dil-i imranlık bana*
Gussadan hiç âzâd olmam gelse sultanlık bana
Kûşe-i vahdete girdim bu cihan fâni imiş
Ettiğim cürm ü hatalar geldi pişmanlık bana."

AĞLAR BABA

Ağlar Baba, dedesinin dar-ı bekaya irtihalinden 16 yıl sonra, 1881 senesinde, Bayburt'un **Oruçbeyli (Siptoros)** köyünde doğdu. Babasının adı **Ahmet**, annesinin adı **Ümmügülsüm** idi. Gözlerini hayata açtığı iklim, **İrşâdi Baba**'nın bıraktığı iklimdi.

Ahmet, İrşâdi babanın en büyük oğlu idi, babası onu "**Ehmedim**" olarak anardı. **Seydi Yakup**[3] türbesine yaptığı bir ziyaret esnasında bir "vakıa" yaşadı; orada gördüğü bir "hûri"ye aşık oldu; bu ilginç hadiseyi hikayeleştiren (bir dörtlüğünü aşağıya aldığımız) uzun ve etkileyici şiiri ile şöhret kazandı; **Küşâdî** mahlası ile bilinip, tanındı.

"*Ziyaret içinde bir hûri gezer*
Cemalan bakmaya eylerim hazer
Salındıkça dilber, bağrımı ezer
Cemâlin ürüşân, kandiller yanar"

Ahmet Küşâdî, nedendir bilinmez babasına intisab etmedi, başka bir tarikatten el aldı. Ağlar Baba, bu duruma "Ebyât"ında şöyle değinir:

"Ahmed Baba anı ihrâz etmemiş
Diğer bir mürşide yedini vermiş"

3- Seydi Yakup, Bayburt'un Soğanlı Dağı tarafındaki bir köyünün adıdır. Köy, ismini oradaki yüce bir dağın tepesinde kabri bulunan Seydi Yakup hazretlerinden almaktadır.

Küşâdî, dört oğlu arasında, İrşâdi'nin eğitimine ayrı bir önem verdi. Kıt kanaat geçindirdiği ailesinin imkanlarından kısarak **Sünür** [4] ve **Bayburt** medreselerinde iyi bir eğitim alması için çaba gösterdi.

İrşâdî, gelininin rivayetine göre, oniki yaşında iken tarlada uyuyakaldığında bir rüya gördü: Onu bir kuyunun başına götürdüler ve "*bu dedenin kuyusu, bak*" dediler. Kuyuya baktı ve duvarlarının ayetlerle kaplı olduğunu gördü. On beş yaşına geldiği zaman günlerce süren gayriihtiyarî bir ağlamaya tutulmuştu. Bu durum babası tarafından, dedesinin haline vâris olacağının işareti sayıldı.

İrşâdî, Rus ve Ermeni işgali sırasında kardeşleri ile beraber (köylerinden yaklaşık altmışa yakın gençle) silâhaltına alındı. İ**lim** ehlinden sayıldığı için, cepheye gönderilmemiş, merkez karargahta tutulmuştu. Bayburt'un işgalinden sonra, o da diğerleri gibi seferberliğe iştirak etti. Aile olarak büyük acılar yaşadılar; iki kardeşini, iki amcaoğlunu **şehit** vermiş, iki amcaoğlunun akıbetinden haber alamamış (ki esir düşüp yıllar sonra geri gelmişlerdi) ailesinin geri kalanları ile beraber tekrar köyüne dönmüştü.

İrşâdî, otuz iki yaşına girdiğinde, bir gece rüyada, bu kez kuyu yerine vücudunun, ayetlerle yazılı olduğunu gördü. Günlerce süren bir ağlama ve etraftan gizlenen manevi istihâlenin ardından görülen diğer bir rüyada bir "*hûb cemâl*"e aşık oldu; günlerce ağladı, ağlaması sayesinde mecazi aşka düşmekten kurtuldu.

> '*Ağladığım etmedi beni yanık,*
> *Ağladıkça kalbim oldu uyanık*' diyordu.

Üçüncü bir rüyada, *fehvâ* âleminde "İrfan Şehri mektebi"ne götürüldü ve *Zübdegâh*'ta üç mürşid eliyle irşad edildi (**Vehbi Hayyâtî, İrşâdi Baba ve Kur'an-ı Kerim**); hakikat neymiş, bildi. Adı, **Ağlar Baba oldu**.[5] Uyandığında kalbinin genişlediğini; feyiz ve mana dalgalarıyla dolup taştığını idrak ettiyse de dili çözülmemişti. Yine çevreye faş edilmeyen ve i**ki sene** süren bu hal süresince ağlamakla sükûn buluyordu. Nihayet görülen dördüncü bir rüyada *fehvâ* âleminde

4- Bayburt'un şimdi adı Çayıryolu olan bir beldesidir. O zaman meşhur bir medresesi olduğu rivayet edilmektedir.
5- Bu ifadeler, Ağlar Baba'nın Oruçbeyli Köyü'nde bulunan kabri yanındaki bir levhanın üzerindeki yazıdan alınmıştır.

"İrşâdî Gölü"ne düştü. Boğulmak üzere iken bir melek tarafından kurtarıldı. Uyandığında; kalbine hikmet dolduğunu idrak etti. Dili çözüldü ve gündüz sessiz kalıp gece ilhama başlayan bir meleğin izinde kitaplarını yazmaya başladı. Yakın çevresi, on üç yıl süren aralıksız ve yoğun bir ağlama dönemine işaret ediyorlar. Sonraki yıllarda da şiddeti azalsa da ağlama hali sürmüş; gözlerini kaybedecek raddeye varmıştır.

"Kınamayın bizi Hakk'ı sevenler
Ol yârin aşkından sarardım soldum
Bu aşka düşenler bilir hâlimden
Ol yâr için iki gözümden oldum"

Ağlar Baba, iç âleminde yaşadığı bütün bu irşad safahatını, Kısas-ı Enbiya'nın girişinde ve "**Sebeb-i Te'lif ü Temâmü'l-Kitab**" başlığı altında;

"*Çün meğer günlerde bir gün biz gedâ*
Farz u sünneti kılup ettim edâ,
Geçti gündüz geldi erdi çün gece
Dinlegil ahvalimiz oldu nice…" diye başlayarak, ayrıntılı olarak anlatır.

Ağlar Baba da tıpkı dedesi gibi zâhirde bir **mürşide** tabi değildir. **İrşâdi Baba** ile **Vehbi Hayyati**'nin, üveysî tarikle, mürşitleri olduğunun sıkça altını çizer. Yani meşrep itibarı ile o da dedesi gibi '**üveysî**'dir. Ayrıca **Erzurumlu İbrahim Hakkı**'dan da ilham aldığını belirtir. Yine şiirlerinde gerçek/büyük (*azim*) mürşidinin **Kur'an-ı Kerim** olduğunu vurgular.

"*Avnolundu bize ey Vehbî Baba*
Azîm Kur'an gibi bir mürşidim var
Allah imdâd etti kemter kuluna
Vehbî Hayyât gibi bir mürşidim var

Tarîk-i Nakşi'ye dersi okurum
Sağ tarafta ol pîrimi bulurum
Vasfedemem nice sırlar bilirim
Ceddim Baba gibi bir mürşidim var"

Ağlar Baba on üç yıllık bir uzletten sonra toplumla iç içedir artık. İnsan ilişkileri gerçek bir **tevazu** zemini üzerinde, **merhamet** ve **muhabbet** merkezlidir.

"*Seyrettim âlemin nokta harfini*
Mahlûkattan edna ben beni buldum
Okudum soldaki rakk u kitâbı
Cümleden günahkar ben beni buldum…"

diyebilen, kainattaki her varlığın kendisinden daha saygın ve muteber olduğuna inanabilen bir insanın oluşturacağı sevgi ve saygı hâlelerinin gönlü hakikate açık her insana ulaşmasının önünde hiçbir engel yoktur artık. O sadece gelenlere "*Siz sefa geldiz benim efendim*" der ve gönlünü açar. Allah ne verdiyse… Gönlündekileri de, sofrasındakileri de paylaşır. İnsanlarla hiçbir çıkar ilişkisi yoktur. Kınayanların kınamasına takılıp kalmaz. 1940'lı yılların uygulamalarından o da nasibini alır. **Tutuklanır**, **sorgulanır**, **örselenir**; ama bunları ağzına bile almaz. Yakınlarına "*Bu da geçer oğul, biz devletsizlik gördük. En kötü devlet, devletsizlikten eyidür*" der. O Mevlâ'sıyla birlikte olduktan sonra ne gam.

Uzun yıllar kendi köyünde bilâücret **imamlık** yapar. Çiftçilikle ve hayvancılıkla çoluk çocuğunu geçindirir. **İhvanlarına** ikramda bulunur. Mütevazı odasından maveraya açılan pencereden manevi mi'racını gerçekleştirir; istidat sahiplerine aynı yollarda, sırlı seferlerde kılavuzuk eder.

"*Öyle derde dûçar oldum dermânı mümkün değil*
İhrâk-ı aşkın cerrâhı, Lokmân'ı mümkün değil…" der, dertlerin gerçek dermanı olan büyük derdi, aşkı terennüm eder.

"*Fercâmın âbı elinden ehl-i hırâk olmuşam yâ Rab meded,*
Seydâ bülbül gibi, âha düşmüşem yâ Rab meded…" der, Rabbine iltica eder.

"*Cümle mahlûku tecessüs eylesem ednâ benem*
Pervâneveş gibi nâra kendimi salan benem…" der, kendisiyle hesaplaşır.

"*Ver simâ'ın cân gönülden anla her bir râseti*
Cân içinde cânânı bul, bulduran cânâna bak…" der, izcilerini afaka değil enfüse nazar etmeye çağırır.

"*Sen buyurdun Hablü'l-verîd*
Tek bulayım Mevlâm seni
Damar kemiklerim erit
Tek bulayım Mevlâm seni…" der, yaradanına sığınır.

"*Sır kapının miftahısın ey habîbim Ahmed'im*
Kim salâvât okur ise aç kapıyı Mustafa…" der, iki cihanın Mustafa'sının kapısını çalar.
"*Dildâra dilde âşık ol, dilde dildârın gizlidir*
Mihmândâr ol mâ'şûku gör, her şeyde mihmân gizlidir…" der ve zerreden kürreye meselenin **künhüne** vakıf olup **şeriat, tarikat** nedir**; hakikat** nedir, **marifet** nedir bilir.

"*Ol nakş-ı kalemden biz kârı aldık*
Muhammed çarkına elimiz vurduk
Cemâl dergâhına çarkımız kurduk
Perçemlerden kolum çevirir çarkı…" diyerek de "**Kaf dağını ezmeğe memur edildiğini**" ilan eder.

Bu sorumluluk ve hiç aksatmadan sürdürdüğü **irşad görevi** ile yetmiş yedi yıllık bir ömrü geride bıraktığında tarih **13 Temmuz 1958** olmuştur. Kuşluk vakti dâr-ı bekaya irtihal eder; mahşeri bir kalabalığın katıldığı cenaze namazından sonra, **Oruçbeyli** köyünün mezarlığında, **İrşâdi Baba**'nın kabrinin yanıbaşına defnedilir.

İlk eşi **Sakine**'den isimleri **Necati** ve **Makbule** olan iki çocuğu olmuştur. Sakine'nin vefatından sonra evlendiği Sona hanım'dan da **Ahmet, Selim, Hesnâ** ve **Halil** adında dört çocuğu dünyaya gelir.

***

Gerek **İrşâdi Baba**, gerekse **Ağlar Baba** hakkında anlatılagelen çok sayıda **keşif**, **kerâmet ve menkıbeler** vardır. Burada o mevzuları ele almayışımızın sebebi, belirli bir disiplinden geçmeden anlatılan hikâyeleri öne çıkarmaktan ziyade, hayatlarını vererek kaleme aldıkları eserlerini tanıtmak, alın ve yürek teri dökerek yazdıkları kitapları insanların faydasına sunmaktır. (Erbabı eliyle kaleme alındığında menkıbelerin, keşif ve keramet hikâyelerinin de çok kayda değer olduğunu, insanımız açısından ehemmiyet arz ettiğini de belirtmek gerekir.)

İRŞÂDi BABA VE AĞLAR BABA'NIN ESERLERİ

Bugün elimizde **İrşâdi Baba'ya ait bir**, **Ağlar Baba'ya ait dört** el yazması eser bulunmaktadır. Bu eserlerden en hacimlisi elinizde bulunan **Kısas-ı Enbiyâ'dır**. Kısas-ı Enbiyâ, dede ile torunun ortaklaşa yazdıkları bir kitap olduğu için hem İrşâdi Baba'ya, hem de Ağlar Baba'ya ait sayılmaktadır. Yakından incelendiğinde görüleceği üzere, 936 sayfalık kitabın yaklaşık yüzde seksen beşi **İrşâdi Baba** tarafından, kalan kısmı da **Ağlar Baba** tarafından kaleme alınmıştır.

Aile büyüklerinin naklettiklerine göre; **İrşâdi Baba**'nın şiirlerini topladığı bir **Divan**'ı da varmış. Seferberlik yıllarında hem Kısas-ı Enbiyâ, hem de İrşâdi Divanı kaybolmuş. Yıllar sonra Kısas-ı Enbiyâ bulunup aileye teslim edilmiş, diğer kitaptan ise bir haber alınamamış. 1950li yıllarda Ağlar Baba'ya bir haber intikal etmiş, dedesi İrşâdi Baba'nın divanı ile aile şeceresinin yazılı olduğu evrakın Kelkit'in bir köyünde olduğu iletilmiş. Büyük bir heyecan uyandıran bu bilgiden sonra Ağlar Baba, yeğenlerinden birisini o bahsedilen köye göndermiş, ama beklenen müjdeyi alamamışlar. O yıllarda bahsedilen zâtın ailesiyle beraber İstanbul'a göç ettiği bilgisi gelmiş. Bugün maalesef, ne bahsedilen kişinin ismini, ne de köyünün adını bilemiyoruz. Dolayısıyla İrşâdi Baba'dan günümüze intikal eden şiirler sadece insanların ezberinde/ belki özel defterlerinde kalan şiirlerden ibarettir.

Ağlar Baba'nın babası olan **Ahmed Kûşâdi**'nin de elimizde sadece yukarıda bahsi geçen, Seyyid Yakub ziyareti sonrasında yazılmış tek bir şiiri mevcuttur (Aile büyüklerinin anlattığına göre Ağlar Baba zaman zaman Seyyid Yakub'tan "Büyük dedemiz" diye bahsedermiş). Onun şiirlerinin de o hengâmede kaybolduğunu düşünmekteyiz. Bizlere ulaşan tek şiirinden bile **Ahmed Kûşâdi**'nin hayli usta bir şair olduğu izlenimini edinmek mümkündür. Bunun yanında çok derin bir sûfi olduğunu da onu tanıyanlardan bizzat dinlemiştim.

Ağlar Baba'nın kaleme aldığı diğer üç kitap ise; 1. Ebyât, 2. Tasavvuf, ve 3. Tefsir-i İnnâ Enzelnâ Suresi, adındaki kitaplardır.

Ebyât

Ziya Açıkgöz tarafından yeni harflerle baskıya hazırlanan Ebyât'ın sunuş bölümünde şunları okuyoruz:

"***Ebyât, Ağlar Baba Hz.***'nin üç yüzü aşkın sayıdaki şiirini / manzumelerini içeriyor. Başlangıç ve bitiş manzumelerinin varlığı, bu eserin bir '***kitap***' olarak, belirli bir düzen ve sıra çerçevesinde yazıldığını gösteriyor. Yani şurada burada tesadüfen yazılmış metinlerin sonradan

toplanması ile ortaya çıkmış bir yekûn söz konusu değil. Nitekim bu kitabın dışında kalmış, bu toplama dâhil edilmemiş, **Ağlar Baba Hz**.'ne ait, elli civarında mazlum parçanın var olduğunu biliyoruz. '***Ebyât***' bilindiği üzere '***beyitler***' anlamına geliyor. Hemen belirtmeliyiz ki, '***beyit***' kelimesi burada; bilinen, klasik anlamında, yani '***iki mısralık nazım birimi'*** anlamında kullanılmıyor. ***Ağlar Baba Hz***.'nin de yaşadığı bölgede, '***beyit***'; genellikle anonim / doğaçlama makamlarla okunan, yazarı belli, dini / tasavvufi içerikli şiirlere, manzumelere, tabir yerindeyse '***deyiş***'lere verilen isimdir. ***Ağlar Baba Hz***. tarafından eski harflerle kaleme alınan; yine eski harflerle olmak üzere başka kimselerce ve az sayıda istinsah edilen 'Ebyât' metni daha önce bildiğimiz kadarıyla, bir bütün olarak en az üç kez latinize edilmiştir."

Tasavvuf

Yine Ziya Açıkgöz tarafından yeni harflerle baskıya hazırlanan "**Tasavvuf**"un önsözünde ise şunlar söyleniyor:

"Tasavvuf'un mahiyeti, dört ilim, kalbin sâkinleri, manevi düşmanlar ve suretleri, nefsin mertebeleri ve sıfatları, seyr ü sülûkun safhaları; manevi mi'râç, mir'âtullahın aslı gibi mevzularda yer yer nesir bölümleri de içeren, manzûme ağırlıklı bir metin söz konusudur. Bu metnin, daha önce baskıya hazırlanan ***Ebyât*** kitabının anlaşılmasında anahtar sayılabilecek bir muhtevaya sahip olduğu söylenebilir. Öte yandan Ebyât da adeta bu nazari / teorik mücerret metnin; bizatihi yazarı tarafından safha safha icrâsını, tecrübe edilişini, ete kemiğe büründürülmüş macerasını hikâye etmektedir."

Tefsir-i İnnâ Enzelnâ Suresi

Bu kitap da **Ağlar Baba**'nın yine **manzum** olarak kaleme aldığı ve **İnnâ Enzelnâ** suresini tefsir ettiği bir kitaptır. Bu kitap henüz gün yüzüne çıkmamış ve Latin harfleriyle günümüz Türkçesine kazandırılmamıştır. El yazması tek nüshası, (diğer kitaplarının el yazması asılları gibi) Ağlar Baba'nın torunlarından **Mehmet Battal**'da muhafaza edilmektedir.

***

Yeri gelmişken, önemli bulduğumuz iki hususu da dile getirmenin faydalı olacağını mülahaza etmekteyiz. Bazı kaynaklarda **İrşâdi Baba** ile ilgili bilgiler verilirken "**ümmi**" olduğundan bahsedilmektedir. Kanaatimize göre bu yanlış bir ifadedir. Çünkü **Kısas-ı Enbiya** gibi çok çaplı bir eseri kaleme alabilecek kadar geniş bir ilme sahip olan bir zattan "ümmi" diye bahsetmek, onu yeteri kadar tanımamaktan kaynaklansa gerektir.

İkinci husus, dikkatle bakılmadığında gözden kaçabilecek ve yanlış kanaatlerin hâsıl olmasına yol açabilecek bir karışıklıktır. **Şaban Er** tarafından yayına hazırlanan "**Erzincânlı Terzi Baba**" isimli kitabın 125. sayfasında, "**Aşçı Dede'nin Hatıraları**" (Haz.**Mustafa Koç** ve **Eyüp Tanrıverdi)** isimli meşhur kitaptan yapılan "**Mecâzibden bir İrşâdi Baba vardı…**" diye başlayan alıntıda sözü edilen kişi elinizdeki kitabın yazarı olan İrşâdi Baba değildir; alıntı yapan kitabın böyle bir iması olsa da. Bu aşikâr hata, "Aşçı Dede'nin Hatıraları" kitabından da kolayca tespit edilebilir. Kitabın 371. sayfasında "Mecâzib'den Bir İrşâdi Baba"dan bahsedilirken, aynı kitabın 385. sayfasında "**Bayburtlu meşayih İrşâdi Baba"**dan söz edilmektedir. Ayrıca şemaili verilen "Mecâzibden bir İrşâdi Baba"nın boyunun kısa olduğu belirtilmektedir. Hâlbuki hem aileden bize gelen rivayetlerden, hem de Bayburt Üniversitesi tarafından bastırılan "**Bayburt Nüfus Defterleri**" adlı kitabın 204. sayfasında verilen şemailden, İrşâdi Baba'nın ince, uzun boylu bir kişi olduğundan bahsedilmektedir. Dahası, verilen tarihler de İrşâdi Baba'nın Erzincan'da bulunduğu zamanlara denk gelmemektedir.

Şu da ifade edilmelidir ki; **İrşâdi Baba,** yaşadığı zamanda ve yaşadığı bölgede derin izler bırakmıştır. Dolayısıyla **Artvin, Rize, Çaykara** taraflarında olduğu gibi, **Erzurum, Erzincan** taraflarında da "**İrşâdi"** mahlasını kullanan şairler, âşıklar mevcuttur. İrşâdi Baba'nın üslubunu bilenler, bunu kolayca fark edebilmektedirler.

***

Son söz olarak şunu belirtmeliyim ki, **Ağlar Baba**'yı tanıma bahtiyarlığına erişemedim. **İrşâdi Baba**'yı tanıyanları tanıma imkânım da olmadı. Ama her ikisinin de hikâyelerinin çokça anlatıldığı bir iklimde büyüdüm. Ömrünün önemli bir kısmını onunla geçirmiş insanlar tanıdım. Ona "**ihvân**" olmuş zâtlar gördüm; hepsi farklıydı ve hepsi ondan işaretler taşıyorlardı. **Tevazuları** çok belirgindi ve hiç yapmacıkları yoktu. Farklarını fark etmemek mümkün değildi ve peşînen saygı uyandırıyorlardı. **Nezâketleri** derindendi ve çok nezîh müslümanlardı. Kısa ve net konuşuyorlar, **hâlleri** ile anlatıyorlardı… Bir de Ağlar Baba'nın iki halifesini tanıma imkânım olmuştu; **Maksûd Efendi**'yi ve **Hamdi Efendi**'yi… Onları tanıyıp da Ağlar Baba'ya hayran olmamak imkânsızdı. **Hamza bakışlı, Hüseyin duruşlu idiler.**

Kaddesellahu sirrahum.

Fetani Battal

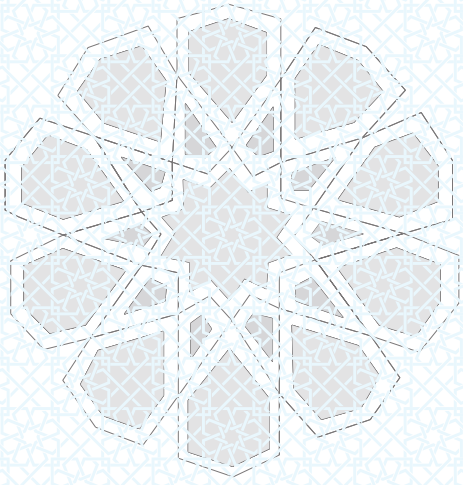

KISAS-I ENBİYA

KISAS-I ENBİYA

I
İbtidâu'l- Kitâb 1
Sebebu Te'lif-i İtmâmi'l-Kitâb Sebebu Te'lifi'l- Kitâb 12
Bu Kıssa Âdem Aleyhisselâmındur 30
Bu Kıssa Nûh Aleyhisselâmındur 43
Bu Kıssa İbrâhîm Aleyhisselâmındur 49
Lût Aleyhisselâm Hikâyesi 83
Bu Kıssa İsmâîl Aleyhisselâmındur 102
Bu Kıssa Mûsâ Aleyhisselâmındur 147
Mûsâ Aleyhisselâmın Hızr'a Mülâkatı 239
Bu Kıssa Hûd Aleyhisselâmındur 267
Bu Kıssa Sâlih Aleyhisselâmındur 278
Câlût ile Tâlût 299
Bu Kıssa Dâvûd Aleyhisselâmındur 318
Bu Kıssa Süleymân Aleyhisselâmındur 321
Bu Kıssa Ya'kûb Aleyhisselâm ve Kardaşı 'Iys 367

II
Bu Kıssa Yûsûf Aleyhisselâmındur 378
Zelihâ Aziz Elinden İçtigi Bâde 400
Ya'kûb Aleyhisselâm Oğullarını Mısır'a İrsâli 452
Bu Kıssa Eyyûb Aleyhisselâmındur 500
Bu Kıssa Zekeriyâ Aleyhisselâm 539
Bu Kıssa İsâ Aleyhisselâmındur 566
Bu Yahyâ Aleyhisselâmındur 602
Bu Kıssa Ashâb-ı Kehf 610
Bu Kıssa Yûnus Aleyhisselâm 624
Bu Kıssa Ashâb-ı Fil 642
Bu Kıssa Muhammed-i Zîşân Efendimiz Rûh-i Hicâbdan Hicâba Duhulü 677
Mevlüd-ü Muhammed-i Zişân 726
Halime Tâye Muhammedî Ruhbâne Vasfile Emine Hatun Vefatı 741
Mi'râcü'nebi sallallahu Teâla aleyhi's-selâm 771

(1)

Kitâbu İrşâdiyye Kısâsu'l-Enbiyâ

Bismillahirrahmânirrâhîm

Bize lâzım kamudan yek hudâdûr
Halâyık hep kapusunda gedadûr
Hûvel evvel durur yok ibtidâsı
Hûvel âhir durur yok intihâsı
Hüvel evvel nevâkısdan âridûr
Hüvel âhir her mekândan halîdûr
Hüvel evvel nevâkısdan muarrâ
Hüvel âhir şeş cihetden müberrâ
Hüvel evvel gizlü zâhiri bilür
Hüvel âhir kahr ile rahmet virür
Bî mekândûr cümle mahlûki bilür
Kâffe-i dâbbeye rızkı ol virür
Cümle cânların cânı yezdânımız
Her bir eşyada görünen şâhımız
Yok vücudun hem nezîrin lem yezel
Sensin ancak cümle cânlardan güzel
Çok deliller vucûdîn izhâr ider
Hakikat zâtın akıl isbât ider

(2)

Lâ yenamsın dâim haysın lâ yemût
Ezelisin ebedî lemmâ yemût
Sen alîmsin sen hakîmsin yâ vekîl
Sen rahimsin sen ğafursun ey celîl
Evveline akıl irmez tâ ezel
Âhirine akıl irmez mâ yezel
Birdir Allah yok şerîki lem yezel
Yok nazîri tâ ezel lemmâ yezel
Seyyid oldur rızkımız virdi ezel
Yerdeki mûrûnu besler çok güzel
Hem dâimdir bâkî Allah es-Samed
Zât u sıfatında kâmil bir ehad
Zâtı vâhid münferiddûr lâ yezel
Cismi mürekkeb degildür mâ yezel
Ğâib oldur maksûd oldur tâ ebed
Cümle mahlûkıne sahib bir ehad
Bâki oldur nazîri yok bir ehad
Doğmadı ol doğmadı andan ehad
Vâris olmaz ona kimse lem yelid
Muhtac olmaz nesneye ve lem yûled
Benzemez bir ehad u velemyekun
Akran emsal olmadı ol didi kün
Allah'ın fevkında kimse olmadı
Hikmetine asla efham irmedi
Mahlûkundan kudreti hem bilinür
Her bir eşyada vücudu görünür
Çün nebi zîşânı habîb eyledi
Hürmetine mahlûku halk eyledi

(3)

İns ü cinne hem ânı şah eyledi
Yeryüzüne ânı sultan eyledi
Hak Teâlâ kitap inzâl eyledi
Ey mü'minler siz râcih olun dedi
Emr u nehyi dikkat ile siz bilin
Ol resûlin kavli üzre hem gidin
Nebinizdir siz ona bey'at idin
Ol habibin mezhebine hem girin
Asla hata eylemez sadıkdır ol
Hem dalâlet eylemez ayıkdur ol

Ayık olun şeytana siz uymayın
Çün gidib niran içinde kalmayın
Ol le'în emrime secde itmedi
Nârı kabul etdi nuru itmedi
Ol zaman İblis'e çün emr eyledim
Merdûd oldun rahmetimden git didim
Nâliş idib didi İblis ey Hüdâ
Sen benim bu arzumu eyle 'atâ
Didi İblis yâ ilahi mislü bul
Nesne senden isterem eyle kabul
Rahmetinden sen beni itdin ırak
Na'let itdin üzerime ğanî hak
Ben yalnız nâse i'vâ idemem
Bunca insanı tarîkden atamem
Şimdi bana hem lazımdır çok çeri
Cünd ideyim yâ Ğanî kangı erî
Didi İblis yâ ilâhi yâ kibâr
Binmege ben senden isterim hımâr
Ta'rif eyle ol hımârı bineyim
İsm-i rahmanın okursa ineyim
Kudretimden İblis'e emr eyledim
Bî namazı sana hımâr eyledim

(4)

Hımârındır ol kuli sen binesin
Nire gider ise bile gidesin
Ey benim hassu'l havassu'l kullarım
Emrim üzre siz gidin hâs kullarım
Âgâh olun doğru yoldan çıkmayın
Ol le'în şeytana hımâr olmayın
İğvâ ider üzerize nâtemiz
Tahvizinden sığının bizlere siz
Beni size ol le'în unuddurur
Kalb ü lisânınızı körlendurur
Gerçi muttasıf olursuz bu hâle
Cünd olub düşersiniz kıl-ü kâle
Âgâh olun şeytana hizb olmayın
Siz gidib nirân içinde kalmayın
Kitabımız emr u nehyi buyurur
Hizbu'ş-şeytanı bu âyet duyurur

"İstahveze aleyhimuş şeytânu fe ensâhum zikrallâh ulâike hizbuş şeytân e lâ inne hizbeş şeytâni humul hâsirûn[1]"

Ol le'ine cünd olan yoldan şaşer
Eğri gider çünki hüsrane düşer
Hem o şeytan size eğri yol açer
Ona uyan zehr-i mârdan su içer
Ey birader gaflete biz dalmayak
Mâlâyani gaybete çün varmayak
Allah'a biz leyl ü nehâr yalvarak
O le'înin tahvizinden kurturak
Nefs-i emmareye her kim ki varur
Âlim olsa bile hem ebter kalur

(5)

Mü'min olak nefs-i emmâreden geçek
Nefs-i mülhim levvâmeye bâb açak
Mülhime levvâmede sâbit olak
Mutmaînne visaline el vurak
Mü'min olub müstakim bâba varak
Allahu Teâlaya cünd-i asker olak
Cünd olub Allah'a emriyle gidek
Rızasını çün bulub fevze erek

1- Mücadele 58/ 19: Şeytan onları hâkimiyeti altına alıp kendilerine Allah'ı anmayı unutturmuştur. İşte onlar şeytanın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, şeytanın tarafında olanlar ziyana uğrayanların ta kendileridir.

Cenneti Allah müzeyyen eylemiş
Vasf olunmaz bî şumâr ni'meti var
Orda muhalled olûben kâlalar
Cünd olub kalbimizi nurlandurak
Nuru imân kalbde çün sâbit olur
Zikr-i dâim kalbde çün sâbit olur
Allah'a cünd dünyada fevze erer
Allah'a cünd yani cenneti bulur
Cennete ânlar girer lezzet alur
Âgâh olub tahkik-i hakka cünd olak
İşbu âyet sâili iskât eder

Rızamı bulan kulum girsin demiş
Eşcârı altında vâfir nehri var
Ukûl irmez ânda ni'met göreler
Ol niʿâmı cennet içre biz bulak
Nûru imânla rıza kula bulur
Hafli kuldan[2] Allah'ı razı olur
İmân-ı kavî olur necât görer
Ahiretde fazl ile rahmet alur
Ru'yetullah ile mest hayrân olur
İki cihânda hemân felâh bulak
Hizbullahı cenneti isbât eder

Lâ tecidu kavmen yu'minûne billâhi vel yevmil âhiri yuvâddûne men hâddallâhe ve resûlehu ve lev kânû âbâehum ve ebnâehum ve ihvânehum ev aşîratehum ulâike ketebe fî kulûbihimul îmâne ve eyyedehum bi rûhin minhu ve yudhıluhum cennâtin tecrî min tahtihâl enhâru hâlidîne fihâ radıyallâhu anhum ve radû anhu[3]

(6)

Ulâike hizbullâh e lâ inne hizballâhi humul muflihûn[4]

Hak Teâlâ cenneti halk eylemiş
Cennet içre Hak neler halk eylemiş
Hem akıyor eşcâr altından sular
Cennet ehli orda muhalled kalır
Hak Teâlâ anları râzı kılur
Ey birader Allah'a biz yalvarak
Allah'a cünd olûben devlet bulak
Gâh olub Hak rızasını bulak
Ey bizi halk eyleyen hallâkımız
Cümle cânların cânı sensin Hüdâ

Sâlîh olan kullara vaʿd eylemiş
Eşcârı altında çün nehr eylemiş
Cennet ehli ol sudan içer kanar
Nîce nîce ni'mete vâsıl olur
Cennet ehli Hak'dan hem râzı olur
Rıza bulub ol makamda çün kalak
Cennet içre ol sudan içek kanak
Fevz u felah ru'yetullaha varak
Cümle eşyâ secde ider şâhımız
Rahmetinden eyleme bizi cüdâ

(7)

Kesme bizden rahmetini ey vekîl
Aç dilimi yâ ilâhî müsteân

Kalbimi aç etme sönük ey celîl
Ceddimin ahvâlini idem beyân

2- Allah'tan korkan kul (havfli) demektir.
3- Mücadele 58/22: Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir topluluğun, babaları, oğulları, kardeşleri yahut kendi soy sopları olsalar bile, Allah'a ve peygamberine düşman olan kimselere sevgi beslediğini göremezsin. İşte Allah onların kalplerine imanı yazmış ve onları kendi katından bir ruh ile desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan ve içlerinde ebedî kalacakları cennetlere sokacaktır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır.
4- Mücadele 58/22: İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, Allah'ın tarafında olanlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.

Yâ ilâhî sen bana avn eyledin
Ruhâniyyete beni nasb eyledin
Ol hâl içre kasrımı hoş eyledim
Muhammed mihrabına seyr eyledim
Al yeşil mihrabı seyr ittim temâm
Allah'ımdan dâim isterim selâm
Ta'rif îdim ben senin vasfın bâbâ
Mekke'ye gitdigin **İrşâdi Bâbâ**
Ruhsât uykusunda vardın re'fete
İrdin ol şeb ey dede sen devlete
Mekke içre girdin ol dem tekkeye
Aldı bir pir seni girdi Ka'beye
Ka'be içre rahsını hoş eyledin
Pir elinde bâde-i nûş eyledin
İçdin âb-ı kalbini şerh eyledin
Nefsini bildin hemândem anladın
Hayvâniyyet hâlini terk eyledin
İnsâniyyete hemân nakl eyledin
İşbu hadisi tefekkür eyledin
Men arefe dersin ezber eyledin

(8)

Men arefe nefsehu Fekad arefe rabbehu

Men arafe dersini her kim okur
İşte ol kul nefsini bilmiş olur
Nefsini bilen kişi hakkı bilir
Rûz-u şeb Allah'ı kalbine alır
Zümreî âb kalbe inşirâh virur
Nûş idene Allah'ı bildurur
İçdin âb-ı ilmini çok eyledin
Ol sebeb kitabı hattat eyledin
Kime murâd ider ise lem yezel
Hidâyet ider ona lemma yezel
Mâ-i hikmetden içûben ol kaner
Gizlü hikmet kalbine gelür iner
Kime ihsân idersin ey hüdâ
Halk idersin bir sebeb bâr-i hudâ
Hak Teâlâ yol virürse gidelim
Çün ikinci hâlini şerh idelim
Ruhâniyyete ki ben azm eyledim
Mihrâbına ol zaman seyr eyledim
Ben yedimi çünki vurdum ol ile
Ben de düştüm işte ol derin göle
Ta'rif idem vasfını ceddim bâbâ
Ol zaman düşdigin ol gizlü ebâ
Gizlüce bir göle düşdün ey bâbâ
Ol göle düşen girer çün sîr bâbâ

(9)

Çok derîn hoş göldür ağzı îfacık
Altı iğlı üst tarafı daracık
Ğayetile çok derindür sanma lâf
Bende düştüm billahi yoktur hilâf
Fehvâniyyet âleminde düştün hem
Çıkamâdın câhde sen bûlandın hem
Düştün İrşâdi Bâbâ sen kûyuya
Çıkamâdın ağladın sen Tanrıya
Ol çalab Hızır'ına emr eyledi
Şol kulum bulandı sudan âl dedi
Zâten âşık fehvaya vâki' olur
Ruhâniyyet âlemine hem varur
Orda düşer bir hâle sârhoş gibi
Aklı gitmez dil öter beyhoş gibi

Bir hâle vaki‘ olur ki ol kişi
Orda her ne görür ise fehm ider
Fehvâniyyet içre aldı kârını
Kitâba yazdı dedem zâhirini
Suya düştü itdi cismini duri

Sağ midur öli midur nedir işi
Sanmanız ki aklı başından gider
İtmedi zay elde olan vârini
Taʿrif idek bu hâlin bâtınini
İçti âbı itdi kalbini âri

(10)

İçdi âbı kalbine hikmet kodi
Bu iki şey insanı dilşâd ider
Câhe düşdi kalbü kasri kaynadi
İki şeyden kâr bulan feyze irer
Çün kitâb yazan kişi âciz kalur
Çift kapûya miftahı ol kul vurur
Ey bizi halk eyleyen hallâkımız
Düştü câha cismini pâk eyledi
Velhâsıl batınını ol yazmadi

Câhe düşdi kir gühahı eridi
Bu iki şey insanı irşâd ider
Adına Hızır hemân **İrşâdi** didi
Muhammedin mihrâbına ol girer
Mihraba girer hemân kuvvet alur
İki halden maʿnâ mefhumi gelur
Aç dilimi sen bizim feyyâzımız
İçti sudan perdeyi refʿ eyledi
Zâhiriyle çünkü te’vil eyledi

(11)

Kitaba yazdı dedem zâhirini
Ger yazaydı çün dedem bâtınını
Elde olan vârını zay etmedi
Gerçi bâtınını yazaydı dedem
Ânınîçün sırrı ifşâ itmedi
Hakkın hikmetini ilhâm eyledi
Avnın oldu yâ ilâhi müsteân
Kesme fu’addan füyûzi yâ ilâh
Yok şerikin yâ ilâhi girdigâr

Gizledi ol elde olan vârını
Zay iderdi elde olan vârını
Feyzu **Ağlar Bâbâ’**yı mest eyledi
Ben yedime alamâz îdim kalem
Meleke zâhir ile vasf it dedi
Bâtını zâhirle te’vil eyledi
Ceddimin hâlini etdim çün beyân
Sen rahimsin ilhâm eyle pâdişâh
Kalbime esdur benim sen rûzigâr

(12)

Kesme fu’addan füyûzi yâ ilâh
Yok şerikin yâ ilâhî girdigâr
Leyl’ü nehâr ben sana yalvârurem
Biz şehâdet eyleriz birsin Hüdâ
Biz şehâdet eylerûz yoktur penâh

Sen rahimsin ilhâm eyle pâdişâh
Kalbime esdur benim sen rûzigâr
Feyzimi çift **mürşidemden** âlurem
Biz gedânız sen ğânîsin yâ Hüdâ
İllâ dört cihâna Allahdur ilâh

Yerde gökde cins-i ilâh olmadı
İllallah ğayri hudâmız olmadı
Hem şehâdet eylerûz biz ey veli
Ol Muhammed hem resulî hem kûlî

Sebebü Te'lifi Tamâmil-Kitâb

Çün meğer günlerde bir gün biz gedâ
Farz-u sünnet kılûb itdim edâ
Geçti gündüz geldi irdi çün gice
Dinlegil ahvâlimiz noldu nice
Ruhsatu nâme gözüm irdi o şeb
Rü'yâ gördüm vücudum yâzılmış heb
Vücudumu ol penâh kayd eylemiş
Âyet ile satırı hattat eylemiş
Ol yazı kalbime hem feyz eyledi
Ânıniçün gözlerim çok ağladi
Nice eyyâm mâh u sâl (hep) ağladım
Çokça maʿna gördüm izhâr itmedim
Nice şeyler maʿnada seyr eyledim
Mihr'abın önüne ben azm eyledim

(13)

Nice günler ağlayûb gezer idim
Nâsdan uzlet vahdetü bekler idim
Vahdet içre kendimi bûm eyledim
Leyl ü nehâr ağlayûb meks eyledim
Bir gice fehvâniyyete uğradım
Ol hâl içre hub cemâl seyr eyledim
Çok acâyib vasf olunmaz çok güzel
Dünyada halk itmemiş lemmâ yezel
Allahım'dan olmadım aslâ cüdâ
Ağlayûb yanûb dîr idim ey Hüdâ
Ol zaman çün ağlameyaydım eğer
Aşk-u ğılle[5] düşer idim ben meğer
Ağlayan kul kendini ednâ bilür
Sanmanızki mecâziye el vurur
Ağladuğum itmedi beni yanuk
Ağladukca kalbim oldi uyanuk
Ayık oldum aşk-ı ğille düşmedim
Yanʿi mecâziye hiç bâb açmadım
Bu hal üzre ruhsati nâme irdim
Nâmu ruhsat içre hoş rü'yâ gördüm
Rü'yâda beni alûben gitdiler
Şehr-i irfân mektebine girdiler
Çün acâib mektebe dolmişdiler
Halka olub bir piri sarmişdilar
Ol cemâat yerlerinden kalkdiler
Sıra sıra düzülüb oturdiler
Ol sırada geldi şeytân çün hemân
Didi bu kişide hakkım var inân
Didi ol pir şeytana ki ey kişi
Söyle biz teftiş idelim bu işi
Didi şeytân bu kul hakkımı aldı
Binegim olacak hımârı çaldı

(14)

Çalıb hımarımı çok ziyân itdi
Beni azm-u râhımdan bu men itdi
Döndi ol pir bûn bana itdi suâl
Ey gedâ sen iylegil çün vasf-ı hâl
Ben didim ki kalb ü kasrım dâr idi
Belî bende bir himârı vâr idi

5- Mecazi aşk. Öyle anlaşılıyor ki Ağlar Baba'ya göre Allah'a olan aşk gerçek, kula olan aşk ise mecazdır.

Ğâib oldı ben nideyim ey azîz
Velhasıl bize berâat didiler

Deftere orda bizi kayd itdiler
Ol kişiye böyle ta'rîf itdiler
Haylü zaman ol şeherde yürüdik
Ol kapıda çünki irdim re'fete
İki rûus bana ikbâl itdiler
Bir varak benim yedîme virdiler
Ol sırada ilerü meyl eyledim
Ol varaku çünkî aldım elime
Birinci ikinci hatteti okudum
Sâlis içre Allah Allah okudum
Ağladım uyanmadım gör neyledim
Fehvâ âlemine düşdüm ol zaman

(15)
İki pir gelüb beni çün tutdiler
Açuben ağzımı anlar bakdiler
Fehvâniyyet zâil oldu ağladım
Hâlâ uyhuda yene Allah direm
Dıykde kalbim hücresi oldı vâsi'
Kalbimin kasrına tündi bir bişe
Kalbim içre mevc u mevc vurur idi
Leyki bu bukâh bana oldi ilaç
Hikmeti kalbimi itti inşirâh
Ağlamak kalbimi vâsi' eyledi
İki yıl ben ağlayûb gezdim hemân
Ağlar iken gözüme irdi havâb
Ol cevâb çün bana hoş geldi hemân
Fehvâ içre beyhoş oldum ol zamân
İrşâdî göline düştüm çün hemânlo
Ol câh içre çok bunaldım ağladım

Ne lâzım gelürse eylegil temiz
Şeytânı bes ol makamdan sürdiler

Bir kişiyî önüme çün katdiler
Bunı zübdegâha götür didiler
Sûku sultân içre bir bâbe girdik
Açıluben ol bâbu girdim halvete
Bes yedîme bir varak hem virdiler
Oku bunun mefhûmîn bil didiler
İki câme orda çün seyr eyledim
Üç satır göründü ande gözüme
Üçünci satıra gözümi vurdum
Ol isme yanûben hem beyhûş oldum
Fehvâ âlemine çün nakl eyledim
Ol hâl içre çün neler gördüm hemân

Bir câm içre bana bâde sundiler
Boğazımdan aşağıya tökdiler
Rü'yâmı kendime çün vasf eyledim
Allah Allah dir bağirûr ağlarem
Sırrı ifşa itmedim idem zâyi'
Çok taaccub eyledim ben bu işe
Ammaki dilim fütûh itmez idi
Kalbime dalğa gelürdi fevc ü fevc
Kasru dîlim buldı ğayetle felâh
İki sene hikmetini sakledi
Bir gice çün ağlayub ittim fiğan
Rü'yâda sem'ime irdi hoş cevâb
Fehvâ âlemine düşdüm ol zamân
Ol sırada bir göle düştüm inan
Çikamâdım çok dolândım bir zamân
Yalvarub Allah'a ben bel bağladım

(16)

Ben bunaldım kalbim Allah dir idi
Kurbağa şeklinde cismi çok güzel
Kurbağa şeklinde hoş yeşil melek
Ol câh içre sıcrayûb çün atladı
Ğayet ile çokça korkdum atladım
Çokca korkdum ağlayûb Allah didim
Taşra çıkdım çün tefekkür eyledim
Ol meleğin korkusu aldı beni
Kalbim içre hikmeti itdi zuhur
Geçdi ol şeb geldi ferdâsı gice
Vüş dilimi ol gice feth eyledim
Kalbim içre hikmeti neşr eyledi
Hak Teâlâ ol zamân emr eyledi
Ol melek kalbimi çün âşledi
Gündüz olanda melek ebsem durur
Kalb ki mürşidden füyuzât alur

Gördüm orda bir kurbağa yüridi
İmdâd itdi bize bes lemmâ yezel
Beni korkutdi ol câhde bir melek
Çık deyû sûdan işâret eyledi
Câh içinde on arşın çün sıçradım
Atlayûben ol sudan taşra gördim
İrşâdî gölüne çok seyr eyledim
Firâşimde yine buldum ben seni
İtdi ol su vücûdumi hem tahûr
Dinlegil ahvâlimiz oldı nice
Kalb-i zübânımı birezce dinledim
Çün mukaddem içdigim su kaynadı
Meleke ilhâme hemân başladi
Kalb-i zübânim ötmeye hem bâşledi
Ya‘ni uyhuya varur gibi ûyûr
İşte meleke hemân hâl uyanur

(17)

Ol meleke vakt-i eşrefi bilür
Ekserû ilhâmı ol gice virür
Ol meleke çün gider zikre düşer
Kalb ki cûşar çün melek ilham virûr
Kalb gözesi ba’zu mevcu mevc vurur
Gâh olur ki burc ü kal‘aya girer
Ya‘ni dimek mihrâbına ol girer
Hâle irer ruh ki gözüni açar
Ednâdan a’lâya uçar çün inan
Yâ ilahî sen bilürsin müsteân
Gizlü deryân sen bize eyle küşâd
Kalbimizi eyle vâsi’ yâilâh
Allah’a tâ‘at kılak çok yalvârak
Hak Teâla kulların kalbin bilür
Kime murâd ider isen ey çeleb
Kalbini İslâm ile hak şerh ider

İlhâmı ol kudret-i sultan virür
Gündüzün dîlü femim ebsem durur
Zikrü kesir fikr ile kalb cûşer
Kelâmı ol kalbi zübana üfürür
Gâh olur ki dubduri ebsem durur
Gâh de gülşân içre bir dale koner
Feyzi alur ma‘nâ hikmetden kurâr
Ednâdan geçer de a’lâya uçar
Ya‘ni dimek ruhı görer bir nişân
Çün bu **Ağlar Bâbâ** gördi bir nişân
Rahmet eyle bizlere sen ğani hâd
İtme sönük vir fütûh ey pâdişâh
Tâ‘at içre rızasını biz bulâk
Ona göre kulın ecrini virür
Hidâyet idersin âna rûz u şeb
Dinini imânını tenvir ider

(18)

Ol kulin kalbini çok vâsi‘ kılak
Bu âyâti okuyanlar hem kanak

“Femen yuridallah en yehdiyehu yeşrah sadrahu lil islâm”[6]

Kime murâd itdi ise mâ yezel
Dalâlet ider ona lemmâ yezel
Kalbini dâr hem de çok sönük ider
Ol kimesne dâima eğri gider
Din ü imânını tenvir eylemez
Dîyk ider kalbini vâsi‘ eylemez
Kalbini dîyk hak ona azâb ider
Her kulın kesbine göre hükm ider
İmâna İslâm’a teklif eylesen
Allah’ın emrini ta’rîf eylesen
Ya‘ni ol kişi ki teklif eyledin
Güyâ ki semaa gel çık söyledin
Hak Teâlâ ona göre hükm ider
İmâna gelmeyene azâb ider
İşbu âyet sâili iskât ider
Semaa teklifini isbât ider

“Ve men yurid en yudıllehu yec’al sadrahu dayyikan haracen ke ennemâ yassa’adu fîs semâi kezâlike yec’alûllâhur ricse alâllezîne lâ yu’minûn”[7]

Hak Teâlâ mahlûku halk eyledi
Ba‘zı kullarına nazâr eyledi
Kâf nuna değince binâ eyledi
Arz ile semâı vâsi‘ kılmadı
Mü‘minin kalbine nazar eyledi
Arz ile semâı mekân kılmadı
Mü’minin ba‘zına Allah feyz ider
Lâmekân şehrini kalbine kurar
Hâşâ Allah çün temekkün eylemez
Lâmekân şehrine ‘akîl çıkemez

(19)

Beşerî melekten eşref eyledi
Kasr-ı dile mihman olurem dîdi
Kelâmında bes cemal emr eyledi
Çün tecelli iderim kalbe didi
İllâki mü’mine fazl etdim didi
Hem müzeyyen hem vâsi‘ kıldım dîdi
Ey birader muhlisin mü’mîn olak
Kasr u dilde gizli mihmân bulak
Ey gedâ **Ağlar Baba** sen neyledin
İşbu hadisten âluben söyledin
Mâ veseani arzı ve lâ semâi
Velâkin veseani kalbi’l-mü’minîn
Kime hidâyet idersin ey Hüdâ
Şerh idersin kalbini sen yâ Hüdâ
Ol bizim sübhanımız çün lem yezel
Ağlayan kullara hem eder nazar
Ağlamak çün kalbi çok vâsi‘ kılar
Bir mahalde kendini sabit kılar
Kendini ednâ nâsi a’lâ bilur
Gezer amma kendini Sin’de bulur
Bu hal ile zikrini iksâr eder
Halden hâle dâimâ ol nakl ider
Cümle mahlûka bakar hisse alur
Berru bâlden kendini ednâ bilür

6- En'am 6/125: Allah, her kimi doğruya erdirmek isterse, onun göğsünü İslâm'a açar.
7- En'am 6/125: Kimi de saptırmak isterse, onun da göğsünü göğe çıkıyormuşçasına daraltır, sıkar. Allah, inanmayanlara azap (ve sıkıntıyı) işte böyle verir.

Velhâsıl tarîk u müstakim olak — Yalvarak Allah'a rızasın bulak

Muhammedül kevneyn ve rasulü's-sakaleyn

Hak Teâlâ çün yaratdı Ahmed'i — Mir'at-ı mücellâ ruhın eyledi
Geldi dünyayı münevver eyledi — Buldu âlem izz-i câhı sermedi

(20)

Şanı a'zam sâdıkul va'dil-emîn — Kıldı ânı rahmeten li'l-âlemîn
Geldi halge dertlere oldu devâ — İnse cinne kıldı ânı pişûvâ
İtdi mi'râc bindi refref üstüne — Lâ mekânda pes kavuşdi dostune
Oldurur hem şah-ı sultan-ı enbiyâ — Na'li tozi gözleredûr tûtiyâ
Mu'cize ile âkıdûb ol mâhi rû — Pes mübarek parmağından çıktı sû
Ğıptâ kıldı yiddi kat yire felek — Gökte olsa idi dirdi her melek
Verdi bize ol ilâhi lâ yenâm — Hem şefaat issidür yevmü'l-kıyâm

Ebû Bekir Sıddık Radıyallahu Anhu

İbtida sevdi ânı ol çâriyâr — Ol Ebû bekri't-takiyyi yâr-i ğâr
Mu'cizâtın Şâm'da gördi ol velî — Ne buyursa hazrete dirdi belî
Oldu Cibril hicretine rehnümâ — Geldi Kur'ân sâniyesneyn iz humâ
Evvel İslam kapısını açdı ol — İ'vicâcdan hak tarika geçti ol
Sevri içre tutdılar ğar-ı mekân — Ğâr ten oldi sanki ânlar oldi cân
Sakladı ânları hayyu lâ-yemût — Geldi fi'l-hâl yaptı bir ev ankebût
Oldur evvel cânını kurbân kılân — Bir delikden parmâkın sokdı yılan
Didi Peygamber Ebubekr'e o mâr — Derdine merhem yârin bizden umâr
Ğâr içinde tâli'in oldu se'id — Âkıbet bu dert seni eyler şehid

(21)

Sen vezirimsin diyüb itdi hutûb — Bâtın ilmin öğredüb kıldı kutub

Zikr Ömerü'l-Faruk Radıyallahu Anhu

Anladın mı sen bu remzi ey peder — Geldi nevbet sâni yâr oldi Ömer
Bermakın kıldı işaret itdi zor — Heybetinden çeşm-i Kayser oldi kör
Kalbine hiç esmedi bâd-ı hazân — Çekti gürzin âşikâr oldi ezân
Râvi ider çölde itdik imtihân — Yaktı bir gün hurşid ânı nâğihân
Hışmile baktı göğe gördi habeş — Heybetinden kapkara oldi güneş
Kapladı yas kâldı zulmetde zemin — Sidreden indi yire ruhu'l-emîn

Nur-ı efşân gitdi ağladı cihân
Hep melekler kıldılar gökte figân
Dedi Cibril yâ Muhammed Mustafa
Bu güneş rûşen virür kâftan kâfa
Hak Teâlâ hem sana kıldı selâm
Ümmetine çok keremdur iki câm
Gönül alçaklığın eylesün Ömer
Cân göziyle şemse eylesün nazar
Kalmasın zulmet içinde Mısr u Şâm
İtmez ise fark olunmaz subh u şâm
Çâr-ı yârin nazlidurlar sübhane
Gitti ol şâh geldi nevbet Osmân'e

Zikr-i Osman nureynüttakî radiyallahu anhu

Râvi ider dürretül levneyn ile
Dûrmış idi hoce-i kevneyn ile
Pes buyurdu fahr-i âlem ol zamân
Durmak olmaz giderüz geldi zamân

(22)

Gördü ânı çün kabirden açdı söz
Düşdü ashab yüreğine ôdlu köz
Ağlayuben dedi ey dost-ı
HüdâİstememKabrim olâ senden cüdâ
Leyki bu sırrı gönülden âtamam
Ben hicabımdan yanında yâtamam
İştiyakından senin mecnûn olâm
Kangı yerde ben varıp medfûn olâm
Bu söze söz virdi Sultân Enbiyâ
Dîdi ânâ kutb-ı tâc-ı evliyâ
Kur kemânı işkile sen at tîrin
Nire düşer ise vâr kâzdur yîrin
Bi mecâl atdı okın ol yüzi âk
İstemezdi olâ kurbinden ırâk
Kangı yire düştiğini gördi ol
Hem resûlin meclisine geldi ol
Didi ya Osman sakın çekme keder
Varûb okın indiği yire kader
Gel işit sen hikmet-i yektâleri
Aramuzda mahvolan mevtaleri
Ağlamağıl arşa çıkmasın zârın
Çün şefi'î sen olacaksın yârın
Didi bilsem ânı dûr yatâr idim
Şark ilinden mağribe âtâr idim
Hem hayâ ehli idi hem ol veli
Geldi nevbet tahta çıktı ol Ali

Zikr-i Aliyyu'l Murtaza Radıyallahu Anhu

Ânûnile buldı ensâr iftihâr
Cismi pâk ol ismi sahib zülfikâr
Hiç adûdan itmedi aslâ hazer
Oldı İslâm'a nef'i küfre zarar
Hâlini itmedi ferde teşteki
Çâldı filhâl Anteri[8] biçdi iki

(23)

Haykırûb ol binse bir kez düldüle
Ta ki Kisriye düşdi ğulğüle
Râh-ı Hak'da kıldı cânini fidâ
Feth-i Hayber nusreti şîr-i Hüdâ
Ditredürdi çarh-ı gerdûn çenberi
Hizmetine yürür idi kanberi

8- Şahıs ismi.

Din yolunda eyledi ol şâh cedel
Asr içinde yok idi ânâ bedel
Hep melekler tahsîn itdi ol şâha
Na‘resinden ditreşürdi ezdeha
Yüzi mir’at nûrı yezdânî idi
Her sözi vârdâtî rabbânî idi
Ol dahi gitdi cihandan ey atâ
Şânına pes nâzil oldı “hel etâ”
Oldı itmâm çâr-ı yâr-ı bâ sefâ
Şâh-ı merdân ibn-i ammî Mustafâ
Yâ ilahî çâr-ı yârin hürmeti
Her dû âlem bize eyle rahmeti
Cünhemûzi mestur it urma[9]
yüze Sen şefi‘ it ânları yârin bize

Sebebü Te’lifi’l-Kitâb

Bir gün oturmuş idim ağyârile
Ülfetim hirgiz yok idi yârile
Sûkî sultân olmamişdi şehrimiz
Dalğa urûb cûşa geldi bahrimiz
Keştimiz çıkdı limâna ey azîz
Varduk ândan mekteb-i irfâna biz
Didim eyvah ömrümüz gitmiş hiçe
Kimisi Kur’ân okur kimi hice
İçlerinde otururdu bir melek
Tâc-ı vakkâr bâşına urmış felek
İzzi[10] öğrenmiş okurdi Merâh
Cur‘asın içen kişi bulmaz felâh

(24)

Cân göziyle bakdım ânın yüzine
Kudretî sürme çekilmiş gözine
Kesdi aklım bî karâr oldum hemin
Zindân oldı gözime ruy-ı zemin
Bir zamân çekdik mecâzî ışkı biz
Ğıllı kindan itmedi kalbim temiz
Gâh olurdı aklıma gelmezdi âş
Çâresi yok içerû girdi âtâş
Nâs içinden eyledim kendim firâr
Bûm gibi virânede tutdum karâr
Vârduğınca ğâlib oldı ışkımız
Hep yıkıldı kasr-ı eyvân köşkimiz
Dehrî âtdım kâre kisbe bâkmadım
Kimsenin sözine hîç îp tâkmadım
Ağlamakdan uyku yok gözlerime
Nâs gülişürdi benim sözlerime
Tutduğum işin birin bâş itmedim
Sirrimi hîç kimseye fâş itmedim
Münkirim yok her nebâti kandimiz
Ol pirûden bağlanûbdur bendimiz
Halvet içre gelse idik yüz yüze
Hamdülillah vuslât olmadı bize
Çünki beni kıldı şeydâ ol güzel
Çok çalışdım yazamadım bir gazel
Ta‘ciz[11] oldum bilmez idim ben nidem
Şi‘rile ben ışkımı teskin idem
Her kaçan kim hâme alsam elime
Bir mukaffâ gelmez idi dilime
Kahr içinde Hak virüpdür ihsânı
Bir belâdur çekmeyen bilmez ânı
Bilmez idim hem günahdûr hem sevâb
Bir gice çün gözlerim âldı hâb
Yola girdim uğradım ben Mekke’ye
Aldı bir pîr beni girdi tekkeye

9- Vurma.
10- İzzi ve Merah Sarf alanında yazılmış ve “sarf cümlesi adlı kitab içinde yer alan iki eserdir”.
11- Aciz olmak manasındadır.

(25)

Didi gel git Ka'beyi eyle tavâf
Hep günâhın eylesin Mevlâ meâf
Çün kapûdan içerû âtdım ayâk
Didi girme içerûsidur yasâk
Kâse ile sundı bize bir kadeh
İçdim ânı eyledi cânım ferah
Pes uyandım uykudan açdım gözüm
Yatduğum yirlerde buldum kendözüm
Cismim içre hep damarlar oynadı
Akdı ırmak gibi kanım kaynadı
Kenz âçıldı geldi devlet ey a'mû
Beyt-i e'şâr kalbime doldı kamu
Dâne dâne düzülür incü gibi
Hiç tükenmez bir kile mencü gibi
Bülbül oldı lâl iken işbu dihân
Şek idenler gelsin olsun imtihân
Her tasavvuf keşf olub oldı kolây
Gitdi pâsım sildi kalbimi kalây
Bir işâret dahi göründi bize
Gûş idersin ta'rîf eyleyem size
Birgün uğradı yolum ot biçmeye
Teşnelendim suya vardım içmeye
Çünki suyun yanına geldim yakın
Yâr yıkıldı suya düşdüm ben hemin
Çıkmaya ben bulmadım hirgiz ilâc
Âşdı başımdan yukarı üç kulâc
Üzmege düşmedi ruhsat mâhi rû
Hep libâsım oldı sünger çekdi sû
Düşdügümi görmemişdi bir ehed
Gire suya eyleye bana meded
Bakdım olmaz Hâlık'a kıldım gümân
Ânı gördüm bir ayâk geldi hemân
Urdu bir depme bana geldim giri
Taşra çıkdım ben yine gördüm yiri

(26)

Geldi aklım bir zaman şükr eyledim
Sâni'in hikmetlerin fikr eyledim
Geldi bir pîr yânıma virdi selâm
Gördi hâlim söyledi birkaç kelâm
Didi ben seni görerdim pusudan
Seni kim geldi çıkardı bu sûdan
Söylegil sen vasf-ı hâlin ey veled
Düşdügüni görmedi mi bir ehed
Ğâfil olûb ma'şûkın hîç bilmedi
Dâr günine irişûben gelmedi
Sevme ânı ol sana ağyâr imiş
Gelmemiş ol ne vefâsız yâr imiş
Sen ânunçün gice gündüz ağladın
Hasret odına yüreğin dağladın
Ânı koyûb bakmadın sen bir işe
Lâzım idi dâr günine irişe
Âğladukca yâşını silmez senin
Hâlini ahvâlini bilmez senin
Şimdi senin ma'şûkın oynar gezer
Bilmedi ol hâline ide nazar
Sen bunaldın gelmeyin hîç aynına
Ol vakit meyve sokardı koynuna
Her zamân virmez ziyâ ol âfitâb
Çokca sürmez yüzüni kablar sehâb
İrşâd ol bu sözlerimden ey oğul
İster isen düş sûya yüz bin boğul
Şimdi kalbin pâsını sildin mi sen
Halk iden hallâkını bildin mi sen

Hâfızallah cümleden ekrem durur
İbret al sen bu sözümden ey gedâ
Ândan özge kimseden yok fâide

Hem atâdan ânâdan erham durur
Bir karıncasın unutmaz ol Hüdâ
Yalvârân İsâya virür mâide

(27)

Bu cihana hep gelen oldı selef
Sen mecâzi ışkına itme heves
Âşıkın ahvâlini diyem sana
Her kaçan çıksa sabaha ol hayât
Son günümdür sıdk ile kılım namâz
Öğleye dek eyleyim dir bir amel
İşbu hâl üzre gider ol kindüye[13]
Asri kılar kıbleye döner yöni
Halvet içre gireyim dir pusuya
İşbu minvâl üzre ömrin geçüre
Çeşm-i yâşı âşıkın dâim akâr
Âşık olan gıssadan hisse kapar
Oldı olmâz bir işin kaydın yimez
Gâh olur ki âna ger keşf olsa hal
Gâh olur bir zerreden bilmez haber
Gâh olur ki ba‘zı hîn hüccâc olur
Gâh olur ki bu’dini görer velî

Sen bu ömri yok yire itdin telef
Hâlıkın esmâlerına vir nefes
Cân kulağın âç gûş eyle sen bana
Dir ki belki öğleye oldum memat
Arz ideyim mâlikü’l-mülke niyâz
Abansuzdan[12] irişür belki ecel
Böyle mevtî getürür ol kendüye
Görmez ahşam belki geldi son güni
Son günümdür belki varmâm yatsûya
Teşne kula şerbetinden içüre
İbret içün yer ile göğe bakâr
Mâsivâyı terk idûb Hakk’a tapar
Âç kalursa kimseye sırrın dimez
Söylemeyûb dilini eyleye lâl
Kalbine hîç aslâ ol âlmaz hatar
Gâh olur ki bir nâna muhtâc olur
Gâh olur ki gurbine irmez eli

(28)

Gâh olur ki kûş gibi gider yûla
Kangı kul kim mâsivâyı ğayr ider
Nefsin aslın bilmeyince ey emîr
Beyt içinde pîrler etdı kur‘ayı
Dâd-ı hakdur tab’-ı şi‘ri neyledin
Böyle olmâz âşıkın ol âdeti
İrci‘i gelmezden ön sana hitab
Hâzır olûb göçmeye yük bağlasın
Râh-ı Hakk’a bu kitâb olsun kutub
Her denizin bir bulutdan bâdı vâr

Gâh olur ki eli değmez bir pula
Ol kişidür şarkı garbı seyr ider
Ma’lûm olur mı sana sırr-ı zamir
Teşne idin sana sunduk cur‘ayı
Sen varûb ağyarını medh eyledin
Her zaman sen dile Hak’tan hâceti
Tut bu sözüm durma yazğil kitab
Okuyanlar dinleyenler ağlasın
Gerçi dirsin vâr cihânda çok kütüb
Her ta‘âmın gûne gûne tadı vâr

12- Apansız.
13- İkindi vakti.

Her dakika iste mevlâdan dilek
Her zamân bir nev'e döner rûzigâr
Sâki ol sen meclise sun bir cebâ
Leyki sırrım dimegil ilden ile
Çün bu nushu bana bir bir söyledi
Gitdi ol pîr biz irişdik bu hîne

Kalbine ilhâmidiser bir melek
Yaz bu tuhfe senden olsun yâdigâr
Bildigini söyle **İrşâdî Bâbâ**
Şâyi' olûb düşmeyem dilden dile
Nevm-i hâbdan beni ikâz eyledi
Rahmetullahi aleyhi rûhîne

(29)

Ey Hüdâvendi kerîmu kün fekân
Yerde gökde hâmidin mahmûdısın
Sen hidâyet itmeyince bir kula
İrmez ise fazl-ı lütfundan 'ivez
Tâkatim yok menzil ırak varamam
Bin bir ismin hürmetiçün yâ
Avnın ile andelîb ît bu dili
Bu kitâb pes mâziden virsin haber
Barmagımda ânı engişter koma
Hazretüne gelmeye yokdur yüzüm
İsm-i zâtın ile sığadım elim
Gâh kesilir gâh kurur gâh akar
Teşne iken Hızr'a içürdin hayât
Ey Kemâlî kudret issi zülcelâl
Nefs beni yulârlâyûb almış gider
Her biri yaksa beni on bin sene
Sen didin lâ taknetû min rahmetî[14]

Zât-ı pâkin istemez kevn-i mekân
Yok şerikin cümlenin ma'bûdısın
İstikâmet bûlûben girmez yola
Sâlıdamaz kanadını bir îvez
Âciz oldum mimi cîme uramam
ĞanîNutkımı âç eyleme lâl sen beni
Kalbime esdir benim ilhâm yeli
Nâs içinde eyle ânı mu'teber
İtdür itmâm sen ânı ebter koma
Şânına lâyık değil benim sözüm
Her hatadan sâklayûb hıfz ît dilim
Görmemiş ummânı bilmez nehr-i câr
Tâ ila yevmi'l-kıyâm görmez memat
Adlile cürmimi eylersin su'âl
Yiddi tâmû benden istikrâh ider
Çok günâhım tâhir olmam ben yine
Fazlım ile size virem cenneti

(30)

İsmin erhâm ben senin muhtacınem
Geçdi ömrim itmedim hîç bir sevâb
Sensin ol evlâ-yı settâru'l-'uyûb[15]

Gelmişem sâil kapûna âcınem
Rahmetinden isterem bir katre âb
Sensin ol mevlâ-yı ğaffâru'z-zünûb

Bu kıssa Âdem Aleyhisselâmındur

Cûşa geldi cân ilinin bülbülü
Gâh o daldan bu dala seyrân ider

Lâlerenk bağında gördi sünbüli
Gül vesile Hâlıka efğân ider

14- Allah Teâla'nın rahmetimden ümit kesmeyin buyurduğu ayete atıf yapıyor.
15- Ayıpları kusurları örten.

Nâz ider gül bülbüle bülbül güle
Her seher gülşâne düşer ğulğüle
Âçılınca dost bâğında lâleler
Dürlü nağme ile ider nâleler
Görse âşık goncanın nevrestesin
Tân degildür çekse hârın nüktesin
Leyki âçılduğını görmez velî
Aklını yağma kılûb olur delî
İşbu minvâl üzre ömri çün geçer
Nâdim olûb ğafletine kîn biçer
Gâhi şeydâ olûben girer bâğe
Gâhi mecnun olûben düşer dâğe
Gâhi pervâne olûb düşer ôde
Gâhi ğavvâs olûben yüzer sûda
Hâlıkın ismi ile bâşlâyalım
Vakf idûben bir şecer âşlâyalım
Her dalında andelîb dâim öte
Mislü Tûba dürlü meyveler bite
Hep gelenler hâsılâtını yiye
Lütf idûb **İrşâdi'**ye rahmet diye

(31)

Söyle ey dil durmanın vakti değil
Bu cihân bir kimsenin tahti değil
Mevt-i sayyâd okına sensin nişân
Soyûnûb Edhem gibi hırka kûşân
Gel diyince bağlamaz zencir seni
Tıb-ı Lokmân eylemez ta'mîr seni
Çok Süleymân bu cihânda aldı nâm
Âkıbet kâse ile nûş itdi câm
Anlayan kul ince kıldan incedür
Gel işit kim sun'-i sâni' nicedür
Kâinat hîç yok iken ol vâr idi
Tâ ezelden bir ganî settâr idi
Akl âna idrâk idûben yitmedi
Künhüni bir ferde izhâr itmedi
Kün diyince ol gani perverdigâr
Yirlerile gökleri eyledi vâr
Kâf-i nûndan ulvilendi her felek
İçlerini doldûrûb kât kât melek
Sâğışını kimse bilmez bî hisâb
Hak Teâlâ ânlara kıldı hitâb

Ve iz kâle rabbuke lil melâiketi innî câilun fîl ardı halîfeten kâlû e tec'alu fîhâ men yufsidu fîhâ ve yesfikud dimâe ve nahnu nusebbihu bi hamdike ve nukaddisu lek kâle innî a'lemu mâ lâ tâ'lemûn[16]

Bir halîfe halk idem bilsin bizi
Hem ben-i âdemle dolsun yir yüzi
Çün meleklere gelince bu nidâ
Nâliş idûb didiler kim ey Hüdâ
Halk olalı emrin üzre giderüz
Biz sana tesbîh-i takdîs iderüz
Eyledügün emre olurlar kesâd
Yiryüzünde kan tökûb eyler fesâd

(32)

Emrini biz dâim eyleruz edâ
Geldi Hâkdan ânlara yine nidâ
Sâni'imden san'atımı söyleyem
Kudretimden bir halife eyleyem

16- Bakara 2/30: Hani, Rabbin meleklere, "Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım" demişti. Onlar, "Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamdederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz." demişler. Allah da, "Ben sizin bilmediğinizi bilirim" demişti.

Pâk-i neslinden gele çok enbiyâ
Dehr içinde ânlara mihnet virem
Ben bilürem âşikârile nihân
Siz benim hikmetlerim bilmezsiniz
Her kamu hikmetlere âlim benem
Kudretinden gör ki mevlâ neyledi
Âç kanâdın in felekden yâna sal
İndi Mekke hâkine itdi nüzul
Didi Cibrîl senden insân olacak
Leyki hâşâ bilmez ise ol hakkı
Çünki ol yir işidince bu sözi
Didi lutf it hâkimi sen almağıl
Kul beşerdür belki yola girmeye
Yalvârûben âkıbet ândurdi ol
Didi Cibrîl yâ ilâhe'l-âlemîn

Emri üzre giden ola evliyâ
Sabr idene huri 'în cennet virem
Dolsun âdem kalmasın ıssız cihân
Görmeyince muttali' olmazsınız
Yirde gökde ahkâmu'l-hâkim[17] benem
Peyk-i Cebrâîl'ine emr eyledi
Yiryüzinden vâr bir avuç toprak al
Emr-i Hakkı çün yire kıldı vüsûl
Hakkı bilen cennetine dolacak
Aslâ cennet görmeyûb olur şakî
Nâliş idûb yâşile doldı gözi
Sen beni nîrân içine salmağıl
Ehl-i nîrân olûb uçmak görmeye
Döndi Cibrîl zârîfliğin gördi ol
Nâliş idûb ağladı ruy-ı zemîn

(33
Mâ vaka' hâl ilmine ihfâ değil
İsmin ile bana çün andurdi ol
Ol sebepten cebrile ben almadım
Gönderip Mikâil'i İsrâfil'i
Aldı filhâl Azrâil dinlemeyub
Hak Teâlâ çün ana kıldı suâl
Dedi yâ rab ağlâdı çok hâk-i rû
Hak buyurdu eyledin arza ezâ
Levh-i mahfuza nazar it durma sen
Düşmanım bil dostumu fark eyle sen
Çünkü hak hâkden yarattı Âdem'i
Sire ehli bunda çok söz söyledi
Kıssayı biz muhtasar eyleyelim
Hâsılı söz geldi ânlar fâniye
Uçmak içre bulmuş iken ni'meti
Cenneti gözler idi dâim gözi
Gitti devlet gitti ni'met gitti tâc

Senden özge kimseye ifşâ değil
Ağlayuben çok tazarru' kıldı ol
Ağlayuben âh-ı zâra salmadım
Döndü ânlar indirip Azrâil'i
Hamûş oldu yer dahî söylemeyüb
Nice oldu ey melek söyle bu hâl
Dinlemedim dönmesin emrin girü
Ruhları almak sana oldu sezâ
Bây-ı yoksul[18] kimseye yüz görme sen
Rahmetim deryasına ğarkeyle sen
Koydu cennet içine sürdü demi
Verdi Havvayı anâ çift eyledi
Hikmet ânın biz nice söyleyelim
Nâs gelûben hâlıkını tâniye
Yeryüzüne geldi gördü mihneti
Sanki zindân oldu anâ yeryüzi
Didi Cebrâil'e karnım oldu ac

17- Hakimlerin hâkimi.
18- Bay zengin demek bay-ı yoksul bayı geda yerinde kullanılmış.

(34)

Çünkü düştüm devletimden ben cûdâ
Pes gerekdür rızkımı vire Hudâ
Ağlayup ol çok tazarru' eyledi
Hak Teâla cibrîle emr eyledi
Âh-ı zarı Âdem'in arşı yıkar
Cennete gir ver anâ iki bakar
Zirâ Hak Cebrâil'e kıldı emîr
Aldı buğda hem sabân ile demir
Âldı tuffâh hem ineb ile nevât
Çıktı hep cennet içinden sebzevât
Dedi Cibril kısmetin virdi hudâ
İşbu buğdayı sana kıldı ğıdâ
Sen bu buğdanın ucundan ey sai'd
Ekl idüben oldun uçmaktan ba'id
El uzadıp hâris oldun sen anâ
Ol sebepten şimdi rızk oldu sanâ
Kuşdı Cibril ibtidâ o öküzleri
Sürdi Âdem yokuş ile düzleri
Doldurup kucağına ekdi tohum
Bir başına çıkmadan oldu boğum
Yerlerin genç vakti idi ol zaman
Çünki buğdâ sünbül etdi nâgihân
Kendü kendine bakup ucb eyledi
Âdeme rızk olmuşam ben söyledi
Gâh lavâş ben oluran gahî çörek
Gahî helva oluram gâhi börek
Her ta'amdan asla ben kalmâm giri
Hem benem âdemleri tutan diri
Yir yüzünde kısmet oldum ben kula
Bensiz Âdem gidebilmez bir yola
Doyururam her zaman karn-ı boşi
Müstakil insan değil kurdi kuşi
Bensiz Âdem bir ibâdet idemez
İstikâmet bulsa yola gidemez

(35)

Hiçbir insan eylemez beni telef
Hem dahi hayvanlara oldum a'lef[19]
Bildi kendin kibrile âl-i cenâb
Hak Teâlâ eyledi anâ i'tâb
Çaldı güneş çün kuruttu yaşını
Pirlenûben ekdi filhâl bâşını
Gâhî rahmet verdi gâh verdi kurâk
İrişince anâ saldı çün orâk
Bağladûb zencir ile kıldı yığın
Koydu kem âltîna ezdi kılçığın
Mihnetile eyledi insâna aş
Ezdi başın gözünü un kıldı tâş
Tâş içinden döktü ânı unluğa
Suya kâtûb ânı virdi yumruğa
Sonra atdı od içine ol bişe
Hazm için hak anı ezdürdi dişe
Âhir âtâş ile kıldı terbiye
Bunca zahmet ile ânı kul yiye
Anladınsa sen bu remzi ey püser
Kalbine ilham yeli haktan eser
Sıdkıle mevlâya sen oldunsa kul
Cümle nastan âra kendin ednâ bul
Nefsimizi cümleden alçâk bilek
Biz yine mânehn olân fihe[20] gelek
Savurup buğdayı Âdem ol zamân
Yaptı Cibril bir demir tennûr heman

19- Hayvan yiyeceği (alaf).
20- Konumuza gelelim.

Ekl idüben hâlıka şükr eyledi
Doydum emmâ leyki ağrıdı şikem
Hak Teâla Âdeme çün verdi yol
Birbirini Havvâ ile buldilar

Döndü Âdem Cebrâil'e söyledi
Âciz oldum bilmezem kim ben nidem
Sıkletinden istirâhat buldu ol
Hâlıka şükr eyleyip cem' oldilar

(36)

İkisinden doldu insân bu cihân
Doğdi Havva anadan oğli gızi
Saldı dünyâ anları çün mihnete
Oğlunun âdın birin Hâbil kodi
Kıldı rençber Kâbile virdi sabân
Çünkü anlar bâliğ oldu kıldı kâr
On sahife indirup gökden kitâb
Hâbilin kız kardaşin vir Kâbile
Sen bu hükmi işidub ta'n eyleme
Böyle emr eyledi ol kâdir ilâh
Zîra Kâbil işitince bu sözi
Âdemin hiç sözüne ol yatmadı
Bu hükümden dedi giru kalurem
Hâbil'in kız kardaşi çirkin idi
Gördü Âdem anlara açdı dihân
Kangınızın olsa kurbânı kabul
Pes bu tedbiri görüb virdi cevâb
Çün bu tedbîre bular virdi boyun

Cümle halkin atâsı oldur inân
İş bu resme şenlik oldi yeryüzi
Herbir oğlun virdi başka san'ata
Hem birinin âdını Kâbil kodi
Hâbili çoban idüp gezdi yabân
Âdeme emr eyledi perverdiğâr
Mucibince eyledi anâ hitâb
Kâbilin kız kardaşin vir Hâbile
Şer'a gelmez diyüben zanneyleme
Nâs çok olsun diyû olmazdı günâh
Hışma geldi kanile doldi gözi
Kâfir olup tanrı hükmün tutmadı
Ben benim ile doğanı alurem
Bu sebepden kalbi ânın kîn idi
Birbirinizi edin siz imtihân
Çirkin olan kızı eylesün kabûl
Vardı Kâbil bağladı bir desde sâb
Vardı Hâbil hem götürdü bir koyun

(37)

Birbirile itmeyeler hem savâş
Yaktı filhâl Hâbil'in kurbânını
Kendinin kurbânı makbul olmadı
Hışma geldi ôd yüreğin dağladı
Dağda Hâbil bîhaber yatmış idi
Bir ağır taş aldı Kâbil ol zamân
Gelmedi insâfa hirgiz ol u'sât
Hâbil'i ağladı yerler hem felek

Gördüler kim gökten indi bir atâş
Gördü Kâbil atâş aldı cânını
İstediği maksudunu bulmadı
Bundan ötürü Hâbil'e kin bağladı
Uyku anı ğaflete satmış idi
Yardı başın yiryüzine akdı kân
Urdığu dem oldu tiz Hâbil memat
Kaldı ândan Âdem'i katl eylemek

Bir zaman arkasına aldı ânı
Gördi cânı gidup olmuş ol fâni
Âciz oldu bilmez idi kim nide
Desti ile hâki kazup defn ide
Hak Teâla gönderip iki gurâb
Mağlum oldu Kâbilin işi harâb

Fe beasallâhu gurâben yebhasu fîl ardı li yuriyehu keyfe yuvârî sev'ete ahîhi[21]

Birbirine eyledi anlar cidal
Âkıbet biri birin kıldı kıtâl
Öldü eşi çün biri kaldı diri
Döndü burnu ile ol kazdı yiri
Örtdi mingâdiyle[22] hem üstüne hâk
Gördi Kâbil yakasını kıldı çâk
Bakdı zâğî ol ta'accub eyledi
Kendözine işbu sözi söyledi
Ya'ni ben acizmi oldum bu işe
Öldürûben kûş kûşı kabrin eşe

Kâlallahu Teâlâ fil-Kelâmi Kâle yâ veyletâ e aceztu en ekûne misle hâzel gurâbi fe uvâriye sev'ete ahî, fe asbaha minen nâdimîn[23]

(38)

Nâdim olup oldu cânından bizâr
Durdı ol hâl Hâbil'e eşdi mezâr
İbtidâ kâtil kapûsın açdi ol
Âdemin hem korkusından kaçdi ol
Çün didiler işbu hali Âdem'e
Düşdiler Havva ile derd-i game
Birkezin Hâbil diyûb ağladılar
Hasretile yüreğin dağladılar
Gitdi Havva ile Âdem kabrine
Gördiler gitmiş Hudânın emrine
Gördi Âdem Hâlık'a emr eyledi
Ağlayub ol hem bu sözi söyledi
Kim gelurse bu cihâna ey puser
Yirlerine âkıbet yiller eser
Bizden ogidin bâde-i nûş eyledin
Kaldı ıssız yirlerin boş eyledin
Didi Âdem emrini kıldım edâ
Sen sabr vir bize ey bâri Hüdâ
Hazretinde kıl du'âm makbul benim
Ben nîdîm kâtil benim maktûl benim
Sen bizim halimizi göricisin
Her kamu hikmetlere iricisin
Hak Teâlâ çün buyurdi yâ Safî
Ağlama çok savtını eyle hâfî
Bildûrûb esmai sana söyledim
Ben seni halka ebu'l-halk eyledim
Şit nâmında size bir oğul virem
Nâliş itmen ben sizin kaydız görem
İndi mâ'nevimde ol merğûb ola
Sâbık oğlından dahi mahbûb ola
Hem habibim nûrı ânda berk ide
Kim bakarsa yüzine ol fark ide
Hikmetimi benden önge[24] kim bile
Enbiyanın küllisi ândan gele

21- Maide 5/31: Nihayet Allah, ona kardeşinin ölmüş cesedini nasıl örtüp gizleyeceğini göstermek için yeri eşeleyen bir karga gönderdi.
22- Gagasıyla. (mingariyle).
23- Maide 5/31: "Yazıklar olsun bana! Şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini örtmekten âciz miyim ben?" dedi. Artık pişmanlık duyanlardan olmuştu.
24- Önce.

(39)

Sun‘-i sâni‘ hikmetini dinle bak
İbtidâ kul çekmeyince mihneti
Gâh inerdi Hind ilinin bâğına
Biraz Âdem kelâmından dinildi
Didi keşşâf Serendib’de alındı
Kimi der Mekke’de Nuğmâni vâ’di
Bu resme ânı takrir eylediler

Tebşir ile ta‘ziyesin aldı Hak
Bulsa devlet ol bilurmi ni‘meti
Gâh çıkardı ol serendib dâğına
İşit misâk nice anden alındı
Çıkup ervâh iki fırka bölindi
Buyurdu Cibîl’e Allahu hâdi
Bu ayet ma‘nisinden söylediler

Ve iz ehaze rabbuke min benî âdeme min zuhûrihim zurriyyetehum ve eşhedehum alâ enfusihim[25]

Diyelim biz müfessirler sözini
Bâsup Cibrîl ebül-halkı sûdure
Pes evvel ruhu çıkdı Mustafâ’nın
Tanuklık virûben dedi ey Allah
Seni bilup zuhûra geldim ey hak
Bu te’kîdi kamû ruha duyurdi
Basûb Cibrîl yine zehr-i miyâne
Çekildi sağ yanında durdi anlar
Kamu kâfirlerin hep çıkdı rûhi

Yatup Âdem alub uyku gözini
Nebiler ruhları kıldı zuhûre
Nebîler serveri ol bâ safânın
Şerikin yok nazîrin yok hüvallah
Benem abdin resûlin hem muhakkak
Gelûben sâğ yana meyl itdi durdi
Kamu mümin olan çıkdı cihane
İşit nice olur sonra çıkanlar
Tutup saf saf şimâlinde gürûhi

(40)

Sâğına bakicek[26] şâd oldi Âdem
Bu kavildür kâtı-i nass-ı cevâb
Ben mukaddem emrimi size diyem

Solina bakicek yâd oldu Âdem
Hak Teâla kıldı ervâha hıtâp
Ya’ni sizin rabbiniz deguşmiyem

Elestu birabbikum kâlû belâ şehidnâ en tekûlû yevmel kıyâmeti innâ kunnâ an hâzâ gâfilîn[27]

Hak buyurdi ânı istifhâm ile
Kangi ruhin kadri olduysa u‘lâ
Dönüp anlar didiler kim şehidnâ
A‘demden var olup geldin vücuda
Birligini çünki ikrâr verdi rûh

Abdi mağbud olduğuni bir bile
Oldi anlar zümre-i gâlû belâ
Semi‘nâmız bize oldu eta‘nâ
İdüb ikrâr yöneldiler sücûda
Bu te’kidi kıldı ervaha fütûh

25- A’raf 7/172: Hani Rabbin (ezelde) Âdemoğullarının sulplerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak.
26- Bakınca.
27- A’raf 7/172: “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” demişti. Onlar da, “Evet, şahit olduk (ki Rabbimizsin)” demişlerdi. Böyle yapmamız kıyamet günü, “Biz bundan habersizdik” dememeniz içindir.

Size muhbir virem âğâh olasız
Olup tâbi‘ anâ bey‘at idesiz
Size ben mezra‘a kıldım cihâni
Tarikatça hoş anlandı bû kısse
Tefekkürle kulak or sen bu söze
Çün ashab-ı şimalden biz olayduk
Hudâ mâl vermese kul bây[28] olur mi
Eğer bin yıl ömür sürsen cihânda

Sevub ânı ita‘atlar kılasız
Tarîk-i müstakîm üzre gidesiz
Fenadan son virem size cinâni
Eğer bundan sen aldınsa çû hısse
Hudânın avnı oldu cümlemize
Bu İslâm devletin kande bulayduk
Karınca kâf dağına tây olur mi
Ânı zikr eylesen dâim dihânda[29]

(41)

Gece gündüz anâ dur sen du’âya
Olup mü’min o vaktendûr binâmuz
Bize virdiği i‘nâmi sayılmaz
Ânan karninda hak virdi sana cân
O zindanda[30] çeker idin cefâyı
Bu kez emr eyleyup geldin cihane
Çün bu ni‘metleri lâzımdur bilek
Aç kulağın kıssayi cândan işit
Ol dahi gitdi cihandan ey ebî
Sıdkile mevlâya hâlis kul idî
Ol kadar kıldı ibadet ey azîz
Huda havfından İdris yaş tökerdi
Birgün Azrâil dedikim yâ ganî
Emr idersin varıp ol zâtı görem
Verdi destur indi yire ol melek
Geldi ânın katına verdi selâm
Didi ben Azrâilem sen bil beni

Kulin şükri bedel gelmez hudâya
Çok ihsanlar bize verdi hudâmuz
Niçün kul hâb-ı ğafletden ayılmaz
Yidügün içdügün olmuşdi çün kân
Bilurmiydin bu âlemde sefâyı
İdup şefkat meme virdi dihâne
Biz yine mâ nehv olân fihe[31] gelek
Gitdi Âdem da‘vete çün geldi Şit
Geldi hakkı bildirip İdris nebî
Zikrile evrâdile[32] meşğul idî
Çün melekler bildiler kalbin temîz
Olup hayyat kesup kaftan tikerdi
Yiryüzünde İdris’e gönder benî
Hem ziyâret eyleyip dönüp gelem
Yalvarıp istedi haktan ol dilek
Gördü ânı söylediler çok kelâm
Görmeğe hasret çekerdim ben seni

(42)

Didi İdris çünki böyledir bu hâl
Fâriğ olup bu cihandan bizmişem
Didi tehlukeye kendim sâlâmam

Tiz gel imdi sen benim ruhumu âl
Kîl-ü kâlden el çekip ben üzmişem
Hudâ emretmemiş cânı âlâmam

28- Zengin, beyefendi.
29- Ağız (dehan).
30- Ana rahmi.
31- Konumuza demektir.
32- Vird kelimesinin çoğulu.

Hemân İdris tamam etdi du'âyi
Hüdâ Azrâîl'e kıldı nidâyi
Ki emri ol melek haktan gûş itdi
İçip İdris ecel câmîn nûş itdi
Gidip ruhu biraz meks oldu yatdi
Çü Azrâil görüp kaygûya batdi
Cihandan uzlet edip oldu fâni
Anâ ol hal hudâsı verdi câni
Hem Azrâil olup İdris'ile sırdâş
Sevip birbirlerin oldu karındâş
Dedi İdris bir sözüm vardur sana
Tiz gel imdi cenneti göster bana
Hâlıkın hikmetlerin görüp bilem
Seyr idûben hem yine dönüp gelem
Dedi haktan ben emirsiz îdemem
Gelmeyince emri yola gîdemem
Hak teâla virdi destur ol zamân
Aldı İdrîs'i yola oldu revân
Gitdi evvel çün cahîmi gördi ol
Döndü ândan cennete hem tutdi yol
Geldiler cennet kapısına kader
Çün kapıcı Rıdvân'a oldu haber
Emr-i hakdur cenneti bu görecek
Seyr idüben tiz yine ol dönecek
Çünki Rıdvan açdı İdrîs'e kapu
Gördü hadimler anâ kıldı tapu
Huri ğılmânı görüp seyr eyledi
Dehr içinden kendini ğayr eyledi
Dürlü âvâz ile bülbüller öter
Dedi Rıdvân bu kadar gördün yeter
Ölmemiş insân bu mülke giremez
İzz-i câhı sermedine iremez
Dedi İdrîs olmuş idim ben ezel
Verdi cânım ol hudâ-yı lem yezel

(43)

Kıssa-i Nûh Âleyhisselâm

Hem bana elli sahife indirub
Cibrîl ile emr-i nehyi bildirub
Çün cehennem dostumu yakmâz dedi
Cennete giren kulum çıkmaz dedi
Hâsılı söz söylediler çok cevap
Hak Teâla kıldı Rıdvân'a hıtâb
Dursun İdris cennetimde çıkmâsın
Bir dahi dünya yüzüne bakmâsın
Vermişem ben İdrîs'e âl-i mekân
Dutsun uçmakın içinde ol vetân
Koydu cennet içine Hak kıldı bây
Nuh Peygâmber geldi dehre bastı pây
Ol gelince nâs puta tapâr idi
Hakkı koyup eğriye sapâr idi
Geldi halkı dîne da'vet eyledi
Halk eden hallâkımız var söyledi
Hem 'ademden eyledi bizleri vâr
Kâfir olup olmayın siz ehl-i nâr
Tevbe edip hâlıka tâ'at kilin
Tasdik edip hem beni mursel bilin
Hakkı bilüp kim bana olursa yâr
Şuçinizin küllüsünü yârlığâr
Siz bana acı suhan şetm itmeyin
Doğru koyup eğri yola gitmeyin
Tâbi' olup ger inanmazsız bize
Âkıbet ol bir belâ virür size
Pes dokuz yüz elli yıl Nuh sürdü yâş
Rûz u şeb ol kavm ile kıldı savâş
Aç kulâğın bir gûş eyle sen bana
Nâh deyip nûh dimedi kavmi anâ

Âciz olup Nûh dedikim yâ ğani
Kavmimi ğark eyle kurtar sen beni
Da‘vetime kem gözile bakdilar
Barmakın kûlâklarına tutdilar
Sen benim halimi görür tanrısın
Ne dedimse ânı bilir tanrısın
Hâlıkına sıdkile yalvardı ol
Eyledi Nûh’un du’asını kabul
Hak Teâla çün anâ kıldı nidâ
İndimizde da‘vetin oldu edâ

(44)

Hâmûş ol sen kavmini ben ğark idem
Dostum ile düşmânımı fark idem
Leyki kırk yıl sen dahi sabr eylegil
Hem bu hâli ânlara sen söylegil
Durdu kavmi içre çıkdı ol ğemı
Hak Teâlâ emr edip yapdı gemi
Var idi dört oğlu Nûh’un ol zamân
Herbirine söyledi kopar tûfân
Bu sefine içine biz girelim
Tanrının hikmetlerin seyr edelim
Oğlunun âdın birin koymuşdi Hâm
Hem birinin âdını vermişdi Sâm
Hem biri Yâfes biri Ken’ân idi
Nûh’a hirgiz uymadı Şeytân idi
Dedi ol gardaşlarına ey ülû
Şimdi bizim bâbâmız oldu delû
Bilmezem ben nireden su çikâcâk
Hep alub dünyâyı halki boğâcâk
Su inerse yirlerin ferrâşine
Ben çıkaram Kûh-i Kâf’ın bâşine
Çün gemiyi yaptı Nûh kıldı tamam
Çün buyurdu ol ilahî lâ yenâm
Bir dişi bir erkeği her cinsten al
Vakt irişti durmağıl keştîne sal
Nûh’a seksen kimse uymuştu meğer
Kırkı avrat idi ânın kırkı er
Alt katına doldurup hayvanları
Ortasına doldurup insanları
Kuşları dolduruben üst kâtına
Küllü şey’in aslı gider zatına
İşbu mihvâl üzre ânlar kaldıler
İttikâi hâlıkına kıldıler
Çünki Âdem nân pişürürdi kamu
Çıkdı ol tennur içinden akdı sû

Kâlallahu Teâlâ fil kelâmi hattâ izâ câe emrunâ ve fârat tennûru kulnâhmil fîhâ min kullin zevceynisneyni ve ehleke illâ men sebeka aleyhil kavlu ve men âmene ve mâ âmene meahû illâ kalîl[33]

Gördü Nûh çün oğlunu gel bin didi
Çâre olmaz dağ başından in didi

(45)

Hem bu nushu oğluna Nûh söyledi
Dalga geldi Ken’ânı ğark eyledi
Dedi Nûh kim yâ ilâhî müsteân
Sen buyurdun ehlime emn ü eman
İşbu Ken’ân hod benim oğlum idi
Tâ ezelden bu sana mağlûm idi

33- Hud 11/40: Nihayet emrimiz gelip, tandır kaynamaya başlayınca (sular coşup taşınca) Nûh'a dedik ki: "Her cins canlıdan (erkekli dişili) birer çift, bir de kendileri hakkında daha önce hüküm verilmiş olanlar dışındaki âilen ile iman edenleri ona yükle." Ama onunla beraber sadece pek az kimse iman etmişti.

Çün buyurdu kudret ismi zülcelâl
Olmasın Ken'ân için kalbin melâl
Kâfir idi ol senin ehlin değil
Tutmadı sözünü hem oğlun değil
Nûh bu ahvâli işidince hemân
Nâliş edip hâlıka kıldı figân
Ben ânı oğlum diyu kıygırûrum
Bilmediğimden sana sığınurum
Akdı ırmak gibi yerler kaynadı
Çaldı şimşek yıldırımlar oynadı
Bî şumâr yağmur yere tökdi felek
Âsumândan seyre durdi her melek
Maşrık ile mağribi hep âldı sû
Gark iline kavm-i Nûh'u sâldı sû
Hâlıkı bilmezlere oldu bu iş
Aşdı dağların başından kırk eriş
Keşti içre kimse hiç olmadı zây
Gezdiler derya yüzünde altı ây
Döndü Nûh ehline tenbih eyledi
Keşti ehline bu sözü söyledi
Çün bu keşti eyledi bize hamûl
Mu'cizâtdur eylemez murdâr kabûl
Râh-ı hakdan gayriye gitmen dedi
Çıkmayınca siz cimâ' etmen dedi
Ol zaman ît kendini zabt etmedi
Nûh dediki tenbihâta gitmedi

(46)

Hem ânın azğınlığın gördü kedi
Tîz seğirdip geldi ol Nûh'a dedi
Geldi ânların katına ol zamân
Utanıp ît ardına döndü hemân
Gördü peygamberi çok çekdi keder
Bildi ânı çün kedi verdi haber
Hırreye baktı kızarûben gözi
Oldı düşman söyledi hem bu sözi
Nûh katında sen beni etdin hacîl
Siz dahî bizim gibi olun rezil
Nûh sefine-i dolandı ol zamân
Gördü şeytân-ı la'ini bî gümân
Dedi Nûh tûfândan oldun mu emîn
Kançerüden[34] bunda geldin ey la'în
Hak Teâla ğark edip ehl-i şeri
Kim seni okudu girdin içeri
Dedi sen verdin izin ben gelmişem
Senden öndin çok tûfânlar görmüşem
Tâ ilâ yevmil kıyâm ben ölmezem
Yeryüzünde hîle varmı bilmezem
Mâcerâyı söyleyim ben ey nebi
Ol zaman kim tutmuş idin merkebi
Ben sarıldım merkebin kuyruğuna
Muntazırdım ben senin buyruğuna
Sen bu işin kaydını ol gün dedin
Merkebe girsen eyâ mel'ûn dedin
Hak buyurdu kim benim mel'ûn âdım
Ben senin kavminden aldım hep dâdım
Verdim iğvâ ânı yoktur sânâlar
Hem muhallid kendim ile yânâlar
Döndü ol Nûh hiç yüzüne bâkmâdı
Kaldı Şeytân ol gemiden çıkmâdı
Fâreler peydâ olûben yüridi
Ehl-i keştin nânını hep yer idi
Hem muzır olduğuni çün bildiler
Geldiler Nûh'a şikâyet kıldîler
Dediler ey Tanrının peyganberi
Fârelerden sen bizi eyle beri

34- Nereden.

(47)

Yoluna bu cânımız olsun fedî
Zâd-ı zahiremizi bunlar çün yedî
Sığâdı aslânın arkâsın hemân
Çıktı burnundan kedi düştü revân
Katdı ona bunları bölük bölük
Kimisi çıkmadı beklerdi delük
Hep gemiyi gezdi solu sâğına
Sıçrayıp çıktı Nûh'un kucağına
Dedi Nûh kim seni döven gülmiye
Kande düşsen yire arkan gelmiye
Altı ay deryâ yüzünde gezdiler
Ta'cîz olup canlarından bezdiler
Ağlayıp Nûh haktan hâcet diledi
Ehl-i keşti çok münâcât eyledi
Göklere emr eyledi çekti sehâb
Yerlere emr eyledi emdurdi âb

Ve kîle yâ ârdubleî mâeki ve yâ semâu aklîî ve gîdal mâu[35]

Sâkladı ânları ol perverdigâr
Cûdi üzre ol gemi tutdu karâr

Ve kudıyel emru vestevet alâl cûdiyyi ve kîle bu'den lil kavmiz zâlimîn[36]

Bildi Nûh eglendi gitmedi gemi
Hâlıka şükr eyledi gitdi ğamı
Cûdî üzre bir zaman meks oldular
Hâlık'e hamd ü senâlar kıldılar
Baktı Nûh emr eyledi ol kuzğuna
Levn-i kâra yoldan âzmış azğûna
Sür'atile ânı gönderdi işe
Gelmedi ol vârdı kondu bir leşe
Bu gezin[37] emr eyledi güvercine
Gör suyun derinliğin tiz gel yine
Varıp ayaklarını sokdu sûye
Yufka mı yoksa derin mi ol tûye
Çün ayaklarına su çıkdı hemân
Döndü ândan tez Nûh'a oldi revân
Vasf edip peygambere verdi cevap
Haşladı ayakların sûy-ı azâp

(48)

Bildi Nûh güvercine kıldı du'â
Evlerin içinde yapsın yuvâ
Ğayri kuşlar yılda bir yavru ider
Güz gelince her biri çöle gider
Hem alasın âdemin endişesin
Durduğun yerde temekkûn idesin
Birbirine çâl kanadın ur tilek
Yaz ile kış durmağil eyle pelek
Döndü ândan hep gemiden çıktılar
Şâd alûben yeryüzüne baktılar
Meks oluben ânda bir köy yaptılar
Halkı yokdan var edene taptılar
Cümlesinin hâsıl oldu işleri
Hep gemiden salıverdi kuşları
Bülbül olan tiz varıp kondu bâğa
Kerkes olan ucuben çıkdı dâğa
Hem bu seksen kimseden doldu cihân
İşbu söze şüphe etme sen inân
Zirâ birgün Nûh nebî yatmış idi
Rûzigâr ôd yerini açmış idi

35- Hûd 11/44: "Ey yeryüzü! Yut suyunu. Ey gök! Tut suyunu" denildi. Su çekildi, iş bitirildi.
36- Hûd 11/44: Gemi de Cûdî'ye oturdu ve "Zalimler topluluğu, Allah'ın rahmetinden uzak olsun!" denildi.
37- Kez.

Oğlu Yafes güldü geçti örtmedi
El uzatıp üstünü setr etmedi
Bir zamandan sonra geldi oğlu Hâm
Güldü geçti sonra geldi oğlu Sâm
Setr edip desti ile yumdi gözin
Sesleyüp atâsına dedi sözin
Bildi ânı kıldı Nûh Sâm'e du'â
Yâfes ile Hâm'e kıldı beddu'â
Neslinizin tab'ını Hak döndüre
Sizi taht-ı merhametten indüre
İşbu sözden üç bölük halk oldular
Artdılar dünya yüzüne doldular
Yeryüzüne geldi Sâm'dan enbiyâ
Şân-ı a'zâm asfiyâ ger evliyâ
Hub iğitler geldi dehre ey aziz
Ğıllı kinden kalpler oldu temiz
Kimi âlim kimi âmil oldular
Kimi mâil kimi kâmil oldular

(49)

Bu bölükdür ışkile hakkı bilen
Tut kulağın dinle gil Hâm'dan gelen
Merhametsiz beylerile hem pâşâ
Türki türkmâne kürdile cingen poşâ
Kimi sarik oldu çıkdı kesdi yol
Kimi şer'a girmedi oldi fuzûl
Kimi halk-ı aldayup dâim otâr
Hem kimi at öldürüp oldi tâtâr
Hem bu kıssa burada oldi tamâm
Mustafa'nın ruhuna yüzbin selâm

Bu kıssa İbrahim Aleyhisselemın hikâyesidir

Hâmûş olma turfe tûtî söylegil
Kıssa-i cândan hikâyet eylegil
Kim senin yurdun değildir bu cihân
Hâlıkın esmalarına aç dehân
Bülbül isen şâkı kon gül dalına
Bakma dünyanın kıline kâline
İşbu mülke kim gelüp benim dedi
Âkıbet bu yer çekip ânı yedi
Yeddi başlu ezdehâ doymaz bu yer
Pây-ı derviş kimseye koymaz bu yer
Köhne dünye kimseyi koymaz diri
Dûl kalupdur nice bin erden geri
Ön gelenlerin birisi kalmadı
Hem gidenlerin birisi gelmedi
Âkıl isen koy fenâ pazârını
Var talep et ol bekâ gülzârını
Fursatı çün vermişken girdi kâr
Söyle bir söz kala senden yâdigâr
Hem bu ilde kimse mesken kurmadı
Nûh dahi gitti cihânda durmadı
Rûzigâr aksine esdi geçti vakt
Geldi Nemrûd ibn-i Ke'nân kurdu taht
Hem veziri Âzer'e pût yapdurup
Azdırup hep halkı âna tabdurup
Bir zâlim kâfir idi hem bi vefâ
Cebrile hükm eyledi kâfdan kâfa

(50)

Zira düşman gelmedi hiç üstüne
Aldı hep dünyayı zîr-i destine
Çok müneccim bir yere cem' oldular
Nemrudin yıldızına göz urdular

Âhir encâmını ânlar bildiler
Durdu Nemrûd lutfile hürmet edip
Dedi Nemrûd hâcete geldiz bize
Çünki benevne(benem) yeryüzünün tanrısı
İçlerinden çün biri açdı cevâb
Bu yakında dehre bir oğlân gele
Geldiği dem putlara düşman ola
Hem bu halkı Lât dininden döndürür
İşbu sözden sen bize etme ğedep
Gördüğümüz söyledik biz yüze yüz
Dedi Nemrûd geldi bir iş aklime
Ben ne dersem emrim üzre gideler
Demde iken siz beni saldız ğame
Her kim oğlun saklayıp ol sâğ koya
Emrimi siz her diyara bildirün
Bundan öte doğanı kıldım yasâk
Nâmeler çün gönderip ilden ile

Cem' olup Nemrûd katına geldiler
Halkı dağıtdı yerin halvet edip
Hem nedirsin ânı virem ben size
Benden özge size bakmaz ğayrısı
Biz senincün rem döküp açdık kitab
Kangı erden geldiğini kim bile
Bizi da'vet eyleye doğru yola
Pâre pâre eyleyip hep söndürür
Âkıbet mevtinize oldur sebeb
Sen dahî vâr işîn ânâ göre düz
Varsın elçiler dağılsın iklime
Bundan öte doğanı öldüreler
Yeryüzünde hâcetim yok âdeme
Ger duyarsam ol cânından el yûya
Hem bu şehrimde doğanı öldürün
Düşmanımdan böyle âlmalı mezâk
Şâyi' oldu bu haber dilden dile

(51)

Yazdırup fermânları bildürdiler
Geçti bunun üzerine bir zaman
İşbu zulmi ğayri bir şâh etmedi
Biz bunun zulmünden olduk hep bizâr
Çün kim Âzer putları yapar idi
Bî hisab ol alır idi altunu
Aslı nesli pâk idi ol kâmile
Halvet içre hamlini vaz' eyledi
Dedi şimdi bekçiler duyar gelur
Gizleyüp o oğlani ağlatmadi
Oldu ahşâm tiz ânı kundâkladı
Emzürüp İbrâhim'i çok ağlâdı
Çün kapusin bağlâdı bir tâşile
Sen bu işten küsme bize ey oğul
Bem elimden geldiğim etdim sana

Kim anadan doğdisa öldürdiler
Âciz olup dediler kim el-emân
Böyle nahak yere bir kân etmedi
Böyle devran kalsa çok yoldan azâr
Müşteri olanlara sâtar idi
Var idi hem Âzer'in bir hâtunu
Vakt erişti oldu fil hâl hâmile
Kendü kendine bu sözi söyledi
Hem bu oğlanı elimizden alur
Hem dahi Azer'e ifşa etmedi
Çıktı dâğa gâr içinde sâkladı
Hasret odile yüreğin dağlâdı
Gözleri hep doldu ânın yâşile
Ben seni ğâr içine kıldım vusul
Bundan öte sâhib olamam sanâ

Bunu didi dağ başından döndi ol
Geldi ol hal tez evine indi ol
Kimseye sır vermedi geçti gece
Kim bilir İbrâhîm'in hali nice
Hasretinden girmedi hâb gözüne
Uğrun uğrun yaş dökerdi yüzüne
Gitdi ol gün geldi ferdâsı hemân
Tîz yine İbrâhîm'e oldu revân

(52)

Âçdı ğarı çün içeri girdi ol
Şâd oluben oğlunu sâğ gördi ol
Levn-i tağyir olmamıştı ol puser
Parmağını ağzına âlmış emer
Hak ânı âç koymadı bil ey gedâ
Parmağın İbrahim'e kıldı gıdâ
Gâh olur gider idi üç günde bir
Gâh olur gider idi beş günde bir
Korkusundan kâmeti çün oldu yây
Geçti bunun üzerine altı ay
Bir gün İbrahim dedi duram nice
Yıktı ğârın taşlarını bir gİce
Çünkü âçtı ol kapıyı ey ebî
Baktığı dem gökte gördü kevkebi
Gördü ânı âleme verdi ziyâ
Dedi rabbim bu durur var ol eshiyâ

Fe lemmâ cenne aleyhil leylu raâ kevkebâ kâle hâzâ rabbî fe lemmâ efele kâle lâ uhıbbul âfilîn[38]

Bu rumuzdan girmesin kalbine yâs
İstifhâmdır sen sakın çigirtme tâs
Rabbi hâzâ[39] demeden maksûd nola
Ya'ni bizi halk eden bumi ola
Yoksa bu söz hiç asil maksûd değil
Haktan özge kimseler ma'bud değil
Enbiyalar dehr içine geldiler
Hâlıkını ahd içinde bildiler
Hak Teâlâ onları kıldı nebî
Sen bu remzi anlayıp olma ğabî
Âfîl olup kevkebi bildi füru'
Döndü ândan çün kamer kıldı tûlû'
Mecbûr olup bir zamân bakdı gözü
Şu'lesinden rûşen oldu yeryüzü
Pes görünce dedi hâzâ rabbidûr
Hem bu sözde istifhâmın de'bidûr
Döndü ândan cândan olmadı enîs
Kulle kâftan tiğını atti şemîs

(53)

Ol dahi zâil olunca ânladı
Bildi hakkı od yüreğin dâğladı
Dedi bir nûr hem doğâ hem doluna
Ânda ma'bûd san'atimi buluna
Çün hakîkî aşkı düştü cânına
Ol gice geldi anâsı yânına
Dedi İbrâhîm beni bundan çıkâr
Hâlıkın ışkı benim bağrım yakâr
Dedi oğul belki ol Nemrûd duya
Öldürüp ol sanma seni sâğ koya

38- E'nam 6/76: Üzerine gece karanlığı basınca, bir yıldız gördü. "İşte Rabbim!" dedi. Yıldız batınca da, "Ben öyle batanları sevmem" dedi.
39- Rabbim budur demektir.

Bî haberdir hem atân bilmez seni
Belki vâra Nemrûd'a ol bildüre
Zirâ ânın kethudâsıdur atân
Ey oğul gel sen bu sözü söyleme
Dedi olmaz ömrümüz gitdi hiçe
Karşı durayım belâlar okuna
Hâsılı söz nısfı leylî bildiler
Geldi zevcine dedi kim ya kişi
Sen benim derdime âğâh olmadın
Söyleyince Âzer'e iş bu sözi
Baktı Âzer gördü kîm sâhib cemâl
Hak âna virdi mehebbet kîm seve
Gitdi Âzer çıktı Nemrûd kâtına
Dedi şâhım sen kâzadan ol emîn
Dediniz getirin ânı göreyim

Korkaram kim ağladursın sen beni
Üstümüze düşmânımız güldüre
Balta ile pût yapup halka satân
Sen bizi bu halka rüsvây eyleme
Ben bu ğarda ne duram gündüz gece
Hâfızın hıfzına kimler dokuna
Dağdan inüp şehr içine geldiler
Tût kulağın söyleyem ben bu işî
İşbu oğlan doğdu benden bilmedin
Korkusundan yâşilae doldu gözi
Kaddi servi[40] sinni şâb[41] kaşı hilâl
Hem bî teklif ol gelüp gide eve
Koydular âltunlu kürsî âltına
Yatsu vakti oğlumuz geldi hemîn
Ben âna in'âmı ihsân ideyim

(54)

İki kul İbrâhim'e göndürdiler
Hoş beğendi hüsnünü medh okudu
Kaldı ol şehrin içinde ol imâm
Gördü bir gün Âzer'i kim pût yapar
Âletile bir ağacı ol oyar
Dedi bâba yapduğun pût bî vefâ
Eyle tövbe bir dahi yapma sakın
Döndi İbrâhim'e dedi ey ûlû
Sen gerektir san'atım öğrenesin
Ben ne dersem sen benim sözüme yât
Dürlü ʿinvan ile ben yapdım temüz
Durdu İbrâhim yerinden pes hemân
Bir iki sokak geçince ol nebî
Âtasının sözü idi esledi
Kaldırımlardan gider tâkîr tûkûr
Böyle işkence edip gider idi

Aldılar Nemrûd katine geldiler
Babasının hürmeti key çok idi
Kılü kâli anladı bir bir tamam
Hakkı koyup rah-ı şeytana tapar
El ayâk baş hem âğız dudak koyar
Etme cânım yok yere çekme cefâ
Haktan özge kimseye tapma sakın
Gitdi aklın sen meğer oldun delû
Cân-ı dilden âh çekip imrenesin
Tez ilet sen var bâzâr îçinde sât
Aldanûben sen sakın virme ucuz
Arkasına putu aldı ol zamân
İndirüp boğazına takdı ipî
Soktu bir çamura yüzün pisledi
Hem tükürüp üstüne la'net okûr
Gâh çekerdi gâh bu sözü der idi

40- Boyu serviye benzetilmiş.
41- Yaşı genç.

Kim seni benden satun alur ise
Huyu koyup aklını hâye virür

Dûnî gün her hizmetin kılur ise
Sarf edip hep ömrünü zâye virür

(55)

Ol kadre yüzün gözün sürdü yine
Ît meresler gibi ânı bâğladı
Geldiler ânın elinden âldılar
Çünkü melʿûn işitince bu sözi
Dedi çoktur Âzer'in izz-ü şânı
İşbu sözü söyleyince ol zamân
Dedi oğlum kırmış ânı ben nîdem
Aklı ile hem bu işi itmedi
Dedi Nemrûd götürün dîvâneyi
Hayli müddet puta hizmet eylesin
Etmesin böyle bir iş aklı gele
Çünkü Âzer bu söze verdi kulak
Aldı İbrâhim'i gitdi çün hemân
Âçdurup pûthâneyi aldı izin
Çok idi pûthânede hizmetçiler
Böyle âdet eylemişler subh-i şâm
Her puta beş âltı kâp çün kordiler
Virdürürdi kapları miskinlere
Kâldı hizmetçilerile bir zamân

Dedi şimdi ibret oldun kâfire
Gördü kâfirler yüregin dâğladı
Nemrud'a tîz bir haberci sâldılar
Hışma geldi kânla doldu gözi
Yohsa şimdi öldürürdüm ben ânı
Geldi Âzer içerü girdi hemân
Ol putu hem ben yine ta'mir idem
Bilerek ol eğri yola gitmedi
Aklı gelsin gösterin pûthâneyi
Lât-ı uzza ânâ himmet eylesin
Hem dahî ânlar kim olduğun bile
Didi şâhım emrim üzre biz kılak
Didi oğul putlara kılma yemân
Yengile sildi ânların yüzün
Her birisi bir pûtun yüzün siler
Bîşürûrlar behr-i gûn dürlü taʿam
Bir zamân durup yine alurdiler
Yeri yohsul nâtuvân düşkünlere
Nemrud'in seyrân günü geldi hemân

(56)

Bir münâdi şehr içine gezdirip
Bây-i yohsul durmayup hep çıkdılar
Dedi ol hizmetçiler İbrâhim'e
Yok mizâcım siz gidin ben varâmam
Gitdi ânlar kâldı bir âdem hemîn
Baktı İbrâhim âna kim bir gulâm
Dedi bunu duymasın vahşi tuyûr
Geldi girü bakdı ânlar yimedi
Çıkmadı bir pûtun ağzından bu söz

Bindi Nemrûd leşkerini düzdürüp
Sanki ol seyrân yerini yıkdılar
Dedi bugün hasteyem düştüm gâme
Korkarım seyrân yerinde durâmam
Geldi İbrâhim ile oldu yakîn
Âldı destine bir iki kap ta'âm
Koydu kabı bir puta itdi buyûr
Ne acem ben ne tokem ben dimedi
Dedi bunlar belki olmuştur susuz

Dedi İbrâhim yiyüp içmezsiniz — Hayrâ şerre bir cevap açmazsınız

Ferâga ilâ âlihetihim fe kâle e lâ te'kulûn[42]Mâ lekum lâ tentıkûn[43]

Çünkü gördü söylemezler ol zamân — Sağ eline âldı bâltayı hemân

Ferâga aleyhim darben bil yemîn[44]

Bir giriş girdi bulârın içine — Kesdi kırdı uğrâdıyse kâçına
Ba'zının bâşı ile kesti elin — Ba'zının urdu yire kırdı belin
Hem keserdi hem derdi bu sözü — Mu'temet hizmetçi sândınız bizi
Bir bölük ît cem' olup siz bir yere — Aldadursız kimki gelse bu dîre
Ît yine sâhiplerine yan çıkâr — Yâd[45] gelince hırlayup dişin çakâr
Siz de yok hem hırlamak hem âğlamak — Yâ neden nâşı bu halkı aldamak

(57)

Hem deyüp hem bâltayi salar idi — Na'reden puthaneyi sâllâr idi
Asla korku gelmez idi 'âynine — Bâş pûtun baltayı asdı boynine
Zîrâ ândan ûlû bir pût yok idi — Cümlesinden i'tibârı çok idi
Hep donatmışlar ânı âltûnile — Dürlü nakkâş zümrüd-i yâkûtile
Dedi ey pût boynûna âstım teber — Sen gelince Nemrûd'a vir tiz haber
Ol kapuyı bağlayup çıkdı hemân — Döndü Nemrûd şehrine oldu revân
Şâzilikle tahtına çıkdı la'în — Gönlü ânın ğussedan oldu emîn
Geldiler pûthaneyi çün âçdilar — Bâşın âçup cânlarından geçdiler
Vardılar hep Nemrûd'a bildürdiler — Balta ile putlari öldürdiler
Duydi Nemrud sıçradı can başına — Korkisinden tacı indi kaşine
Tiz seğirdüp geldi girdiler dire — Gördi putlar hep tökilmişler yere
Dedi çok zâlim kişiymiş bu kişi — Bu misillü pûtlara kılmış işi
Kâlû men fe'ale hâzâ bi âlihetinâ innehu le minez zâlimîn[46]
Sordu hizmetçilere bilmez misiz — Siz î'âne putları kılmaz misiz
Ger dimezsiz ben sizi öldürürüm — Kân ile pûthâneyi doldururüm
Çünkü Nemrûd işbu sözi söyledi — İki hâdim geldi takrir eyledi
Dediler kim birkezin dinle bizi — Bir igidden biz işittik bu sözü
Dedi ol gün olâmı bâlta çekem — Bir uğurdan putların kaddîn bükem
Kalbî ânın putlara akmâz idi — Biz gibi hizmet edip bâkmaz idi

42- Saffat 37/91: İbrahim, onların putlarının tarafına gizlice gitti ve şöyle dedi: "Yemez misiniz?"
43- Saffat 37/91: "Ne diye konuşmuyorsunuz?"
44- Saffât 37/93: Derken üzerlerine yürüyüp onlara güçlü bir darbe indirdi.
45- Burdaki anlamı yabancıdır.
46- Enbiya 21/59: Onlar, "Kim yaptı bunu tanrılarımıza! Muhakkak o zalimlerden biridir" dediler.

(58)

Ol bu işi şüphesiz itmiş durur — Bilmezüz kim kancerû gitmiş durur
Çün bular bu sözde iken pes hemân — Girdi İbrâhim kapudan ol zamân
Dedi Nemrûd sen bu işi işledin — La'net ile putlarımı tâşladın

Kâlû e ente fealte hâzâ bi âlihetinâ yâ İbrâhîm[47]

İki şâhid söz bir idüp geldiler — Bir uğurdan ânı isnâd kıldılar
Sâbika hem bir putu satmış idi — Pâre pâre idüp ufatmış idi

Kâlû semi'nâ feten yezkuruhum yukâlu lehû İbrâhîm[48]

Kâldı Âzer bu söze iskât olûb — Hem dahî İbrâhîm'e isbat olûb
Zirâ ol şâhidlere sorar idi — Destine bir ipuci ârâr idi
Ya'ni Âzer kendine hiç küsmeye — İnfâl idüp kalbine yel esmeye
Sordu İbrâhîm'e tekrâr kalbi tâş — Sen mi kıldın bunları hep hurdi hâş
Dedi Nemrud'a kolay oldu bu hâl — Baş putundan eylekıl ânı su'âl
Kim gelüp tanrılarızi öldüren — Üstünüze düşmanınız güldüren
Dedi Nemrûd hem bu putlar söylemez — Kîl-ü kâl sözü bular hiç dinlemez
Dedi İbrâhîm putu yaparsınız — Ya neden tanrı diyü taparsınız
Kendini rüsvay edeni bilmez ol — Katlimize hem şehâdet kılmaz ol
Sor âna kim ol sana vere haber — Kangı kuldur boynuna asmış teber
Ol gerekdür vasfı hâlin söyleye — Başına geldiklerin nakl eyleye

(59)

Pûtile Nemrûd'a ilzâm eyledi — Dödü ândan hem bu sözü söyledi
Tanrı oldur her nihânı ol bilür — Tanrı oldur âmmenin rızkın virür
Tanrı oldur rahmetile ğark ide — Dostu ile düşmânını fark ide
Tanrı oldur hep bilür gizlü işi — Tanrı oldur virür yâzu kışi
Tanrı oldur hem verir gündüz gece — Pûtlarile gitdi ömrün hep hiçe
Halk idüp hem gökte ol mâh eyledi — Ol seni yeryüzüne şâh eyledi
Bunca devlet ni'meti verdi sana — Sen gerektir kulluk idesin âna
Ol sana çektirmedi asla cefâ — Müstakil hükm eyledin kâftan kâfâ
Hem direksiz gökleri oldur tûtân — Terk idegör putları ândan ûtân
Dedi Nemrûd ben tutam sözün senin — Bâri söyle nirdedir tanrın senin
Sen ânı vasf eyle biz tânup bilek — Yolumuz eğri ise doğri gelek

47- Enbiya 21/62: (İbrahim gelince) "Sen mi yaptın bunu ilâhlarımıza ey İbrahim" dediler.
48- Enbiya 21/60: (İçlerinden bazıları), "İbrahim denilen bir gencin onları diline doladığını duyduk" dediler.

Dedi ol ne artda dûr ne öndedür — Bilmiş ol kim yüce tanrı göktedür
Ya‘ni bundan Nemrûd’u iskât idüp — Hazreti Hakka mekân isbât idüp
Ger diseydi artda yoktur önde yok — Bî mekândır yirde yoktur gökte yok
Belki Nemrûd tanrı vardır sanmaya — Aklı idrak eyleyüp ol kânmaya
İbtida var olduğunu bildüre — Sonra ânın beynini ol deldüre
Yohsa hâşâ hazreti hakka mekân — İftiradûr istemez kevn-i mekân
Dedi Nemrûd ne işe meşğuldür ol — Belki gökte oldiği me’müldür ol
Dedi dilerse hayatı oldurur — Hem memâtı dilese diril durur

(60)

İz kâle İbrâhîmu rabbiyellezî yuhyî ve yumîtu[49]

Dedi Nemrûd ben dahi öldürürüm — Hem dilersem ölüyü dirildürüm

Kâle ene uhyî ve umît[50]

İki kûl zindandan âldı pes hemân — Geldiler Nemrûd kâtine ol zamân
Bir kûli âzâd idüp güldürdü ol — Hem birisin cebrile öldürdü ol
Dedi İbrâhîm bizim rezzâkımız — Hem ‘ademden halk eden hallâkımız
Kul gibi ta‘ciz(aciz) değildür her işe — Kulle kâftan[51] emridince güneşe
Şark ilinden dehr içine indürür — Çendirüz mağrib iline göndürür
Sen bu kez emr eyle mağribden döne — Şu‘le virüp nuru dünyaya ine

Kâle ibrâhîmu fe innallâhe ye’tî biş şemsi minel maşrıkı fe’ti bihâ mine’l magribi[52]

Hâlıkın kudretlerinden söyledi — Rabt idüp Nemrûd’i ilzam eyledi

Fe buhitellezî kefer[53]

Gördü olmaz hışma geldi ol la’în — Dedi bundan ben nice olâm emîn
Biz bu düşmanımızı ôde yakâk — Başımızdan hem bu kavgayı savâk

Kâlû harrikûhu vansurû âlihetekum in kuntum fâılîn[54]

Ben ne dirsem emrim ile siz gidin — Tanrınıza siz dahi yardım edin
Döndü mahbûs eyledi ânı pelîd — K’apûsına bağladı muhkem kenîd
Dostu olan ol kapuyu âçmaya — Hem dahi ruhsat buluben kâçmaya
Ellerin âyakların bağladiler — Hep melekler hû çekup ağlâdiler
Didiler kim yâ ileyhi müsteân — Sen bilürsin âşikârile nihân

49- Bakara 2/258: Hani İbrahim, “Benim Rabbim diriltir, öldürür.” demiş.
50- Bakara 2/258: “Ben de diriltir, öldürürüm” demişti.
51- Kafdağının tepesinen.
52- Bakara 2/258: (Bunun üzerine) İbrahim, “Şüphesiz Allah güneşi doğudan getirir, sen de onu batıdan getir” deyince.
53- Bakara 2/258: Kâfir şaşırıp kaldı.
54- Enbiya 21/68: (İçlerinden bazıları), “Eğer (bir şey) yapacaksanız, onu yakın da ilâhlarınıza yardım edin” dediler.

(61)

Çün buyurdu kudret issi ol celîl
Her kamu hikmetleri ben bilürem
Gerçi Nemrûd âna çok kemlik sanâ
Virsin ol kendin belâler okine
Geldi Âzer Nemrûd'a kıldı du'â
Sen izin vîr ben varayım yânınâ
Çok nasihat vârup âna vireyim
Aldı destur geldi dedi ey oğul
Cebrile Nemrûd seni öldürecek
Dedi İbrâhîm âna kim ey ebî
Sen dahi gel hâlıkı bir bilmiş ol
İmdi sen Nemrûd'a söyle bu sözü
Gelmez ise gayrı sözler söyleme
Ben elimden geldiğin itdim ânâ
Hem bu sözden düştü ôdlar cânine
Dedi Âzer hîç nush kâr itmedi
Dedi Nemrûd ol sana oğûl değil
Bir zaman ben boynuna zincîr takâm
Oğlu mahbûs iken Âzer ol zamân

Dost olupdur bize İbrâhîm hâlîl
Nâliş itmen ben ânın kaydın görem
Artırup ol hamdını eylar senâ
Sevdiğim dostuma kimdur dokine
Dedi oğlum ile kılma iddiâ
Girme canım ol iğidin kânına
Bir dahi ânın yüzünü göreyim
Sen benim tût sözümü eyle kabul
Üstümize düşmanı güldürecek
Hak Teâlâ göndürüp beni nebî
İ'tikâdın pût yolundan silmiş ol
Gelsin ol hakdan nebî bilsin bizi
Bundan öte âna minnet eyleme
Ol dahi ne idecek itsin banâ
Geldi girdi Nemrûd'un ol yânine
Ben didiğüm yola girüp gitmedi
Bize hizmet eyleyen ol kûl değil
Sonra ânı öldürüp ôde yakâm
Oldu hasta yatdı bir kaç gün hemân

(62)

Derdine bulmadı dermân kûca pîr
Döndü Nemrûd cem' idüp merkeb kâtır
Keyfi ile yüklenürdi çün hımâr
Yüklenüp gelür idi îve îve
Gözlerinden yaş tökerdi sel gibi
Hem karıcuklar giderdi sâçı ak
Pîr kişiler âyaka kalkmâz iken
Kinleri İbrâhim'e key çok idi
Ba'zısı kesdi işin kırdı kapû
İşbu minvâl dâşidilar bir sene
Gördü Nemrûd dâğ gibi oldu hateb
Yaktılar ol âteşi bâştan bâşa

Âkıbet ağzın âçûben yuddu yir
Soldurup her mişeye dehre sâtır
Ol sebepten eğnâyûb bilmez tımâr
Gönlü ile dâşımaz idi deve
Bir günü olur idi bir yıl gibi
Beline îp bağlayup aldı nacâk
Kimse ânın yüzüne bakmâz iken
Dağdan indürmeğe gücü yok idi
Ba'zısı kâzma ile sökdü yapû
Şefkat idüp biri gelmezdi dine
Bilmedi kim ânı hıfz eyler Samed
Çıktı ulvî gökteki uçan kûşa

Dedi Nemrûd gördünüzmü âhımı
Çün âtası yokdurur bize küse
Bir dahi ol bize da‘vâ kılmaya
Dediler çâr köşeyi sârdı âtaş
Dedi Nemrûd biz güç itdik bu işi
Bakdı Nemrûd şeytânın çün yüzüne
Didi İblis ben ıraktan gelmişem

Tiz vârup ôda âtın İbrâhîm’i
Hem kül olup üstüne yiller ese
Yeryüzünde âdı sânı kalmaya
Yok yere biz ôduyla idek savâş
Gördüler kim geldi çıkdı bir kişi
Ağlamaktan yaş dolardi gözüne
Ğaibâne sizi tanrı bilmişem

(63)

Kim bu işte ben sana oldum delil
Zira ol hep pûtları etdi sınık
Gösterib tertibini yapdırdı ol
Mancınığa girdi ol dost-u Hudâ
Ellerin ayakların bağlâdiler
Geldi Cebrâil didi kim yâ Halîl
Çün beni göndeüdi Allahus-samed
Korkmadım ben didi Nemrûd nemseden
Hafızallah cümleden ekrem medvurûr
İttikâsın bağladı ol mağbûda
Kahr içinde lutf-i hakkın bî-hisâb

Atın ôda yansın İbrâhîm halîl
Ta‘rif idem siz kurun bir mancınık
Leşkerini Nemrud’a tapdırdı ol
Kıldı hakkın yoluna cânın fedâ
Kaldırup gökyüzüne zâğlâdiler
Ôd içine sen düşüp çekme sakîl
Dar vakitdur istegil bizden meded
Yerde gökte hâcetim yok kimseden
Verdiği derd cânıma merhem durûr
Çün havâdan geldi girdi ol ôda
Tîz hemân dem ol ôde kıldı hıtâb

Kulnâ yâ nâru kûnî berden ve selâmen alâ İbrâhîm[55]

Hak buyurdu ol âteşe bârîd ol
Geldi berden hem selâmen gelmese
Ğâyetile ôd katı suyur[56] idi
Zirâ sular kaynayup dâşmaz idi
Ôd içinde akdı ırmaklar revân
Gördü İbrâhîm içinde sâğ gezer

Dostum İbrâhîm sana itdi nüzûl
İmdi ol ôd ânlayuben bilmese
İssi gidüp zemherîn olur idi
Dehr içinde bir ta‘am bişmez idi
Çıkdı bir yüksek yire Nemrûd hemân
Didi oldum ben bu cânımdan bîzar

(64)

Didi İbrâhîm’e Nemrûd durma gel
Hem senin tanrın sana settâr imiş
Dost gibi hizmet ideyim ben sana
Didi rabbim kimseye muhtâc değil

Bundan öte ben savaşdan çekdim el
Şimdi bildim fâili muhtâr imiş
Ben gerekdür kulluk ideyim âna
Hem senin kulluğuna ihtâc değil

55- Enbiya 21/69: “Ey ateş! İbrahim’e karşı serin ve esenlik ol” dedik.
56- Soğumaktan gelir.

Döndi kesdi çok deve ile koyûn
İtdi kurbân çok âkıtdı kâni bûl
Gördiler kim gökden âteş inmedi
Ûtânûb ol tahtına çıkmâz idi
Bakdı olmaz bir kulune söyledi
Ben çıkam gök tanrisini öldürem
Tîz getürin siz bana kerkes kuşi
Çünki kerkesler gelince ol zamân
Koydi hem ol kuşlari beş on gün âc
Sanduka kergesleri bâğlâdiler
Gördiler sanduk içinde meskenet
Bâkdı kergesler görünce ol eti
Gitdi ânlar uçdi bir gün bir gice
Yir görünmez didi kâldûk biz ğarîb
Ol kapûyi âçdı Nemrûd ol zamân
Yalvârûb İbrâhîm'e virdi boyûn
İtmedi kurbânını Mevlâ kabûl
Turdi ol hâl kimseye ol tinmede
Kimsenin hîç yüzüne bakmâz idi
Kendi aklım böyle tedbir eyledi
Bu işi âlemlere hep bildürem
İkisi irkek gerek iki dişi
Yâpdı muhkem bir büyük sanduk hemân
Âldi yâyın okını örtündi tâc
Gördi hâdimler ânı âğlâdiler
Dört bâşına bâğlâdı dört gevdehet[57]
Ber havâya kâlkdılar ğâyet kati
Didi Nemrûd gök kapûsın gör nice
Zannım oldur biz göğe olduk karîb
Çekdi yâyın okını âtdi hemân

(65)

Gök yüzinde güyâ âtdı Hâlike
Hak Teâlâ oki kânlu döndürûb
Bâkdi Nemrûd gördi ol kanlû oki
Hâsılı söz şâzilikle döndi ol
Âğlayûb ol mâhi feryâd eyledi
Benden ednâ mahlukin yokdur senin
Çok tazarruʿ eyledi mâhi Hak'a
Hak Teâlâ çün buyurdi yâ semek
Şânıma düşmez kim ânı döndürem
Karşu virdim ben seni ânınçün
Âkdı kânın bir dahi tökmeyesin
Nâliş idûb olmâsın kalbin melâl
Sen fikir kıl bu sözi ey nâmudâr
Kahr içinde girer insân halvete
Kahrı Hak'dan bizlere tuhfe bilek
Zirâ Nemrûd ğam âtûb düşdi deme
Gitdi oki uğrâdı ol bâlike
Doğru ol sanduk içine indürûb
Didi hâşâ gökde urdum Hâlıki
Kuşlarile yeryüzine indi ol
Hâlıkine ol bu sözi söyledi
Kimse bilmez hikmetin çokdur senin
Didi yâ Rab sen beni virdin oka
Çünki Nemrûd bu kadar çekdi emek
Hem tehi dest yiryüzine indürem
Âğlama izzim celâlim hakkiçün
Sen bıçak âcısını görmeyesin
Ben seni zebh itmeden kıldım helâl
Kahr içinde hâlıkin ihsâni vâr
Kahr içinde irer insân celvete
Biz yine manehv olân fihe[58] gelek
Yoli bir gün uğradı İbrâhîm'e

57- Gövde et.
58- Konumuza gelelim.

Didi ben bu şâhliğimi âtâmam
Sen gerek Bâbil iline gidesin
Hem sana uyanları bile götür

Sen gibi ben kahr içinde yâtâmam
Ânda vârûb hakkı zâhir idesin
İstirâhat vâr Hicâz'da sen otur

(66)

Ben emirsiz didi bir iş idemem
ʿÂmmusi İbrâhîm'in Hârân idi
Ruz-i şeb kıza nasihat eyledi
Âkıbet ikrâr idûb buldi felâh
Bir zamân Bâbil ilinde kaldiler
Geldi Cebrâîl didi kim yâ Halîl
Emr-i Hakdır bu mekândan gidesin
Çok idi ashâbına hem himmeti
Didiler biz hep seninle giderûz
Gitdiler hâtunlara söylediler
Didiler avratları biz gitmezüz
Mâllarından hâllerinden geçdiler
Böyle olur ümmet olan ey ebî
Didi İbrâhîm'e kıldın hicreti
Didi ol ben tanrıma gidiciyem
Tîz yakında bize bir yol göstüre

Ânı koyûb ğayrı yola gidemem
Sâre adlı bir kızı hem vâr idi
Tanrı birdür ben resûlem söyledi
Sâre'yi ol kendine kıldı nikâh
Hâlık'a vâfir senâlar kıldiler
Fazl-ı lütfundan selâm kıldı celîl
Sen varûb hem beyti taʿmîr idesin
Geldi cemʿ oldi kâtına ümmeti
Sen gidince mâlı mülki niderüz
Biz nebimizle giderûz didiler
Sizin içün evleri terk itmezüz
Geldiler peygamber ile göçdiler
Geldi İbrâhîm Halîl'e Lût nebî
Sen ne içün arzu kıldın ğurbeti
Ben size doğru haber vericiyem
Kalbimize âb-ı ilhâm esdüre

Ve kâle innî zâhibun ilâ rabbî se yehdîni[59]

Didi Lût kim bende hicret îderem
Göçdiler İbrâhîm ile ol zamân

Bu diyardan Mısr iline gîderem
Cümlesi bir günde çıkdılar hemân

(67)

Tût kulâkın cân gözin âç ey gözüm
Fahr-ı âlem şâh-ı sultân-ı enbiyâ
Kavmi içinden çıkûb hicret idûb
Ümmeti olân kişi gitdi bile
Kimi evlâdın göresdi kimi mâl
Leyki cânın kıldılar dosta fidâ
Âyetile Cebrâîl'i göndürûb

Buna benzer bir münâsib vâr sözüm
Mekke ehli çün âna kıldı cefâ
Ol Medine şehrine surʿat idûb
Vardılar çün bir iki günlük yole
Kimi hâtunun göresdi kimi hâl
Bildi filhâl âlimu's-sırr-ı Hudâ
Kalblerin içindekini bildürûb

59- Saffat 37/99: İbrahim, şöyle dedi: "Ben Rabbime (O'nun emrettiği yere) gideceğim. O, bana yol gösterecektir."

Kad kânet lekum usvetun hasenetun fi ibrâhîme vellezîne meahu[60]

Yağni sizin çok güzel ahlakınız
Sizi sevdi halk iden Hallâkınız
Ol habibim Mustafâ'yı sevdiniz
Bile hicret itmeğe siz ivdiniz
Sizden ön İbrâhîm itdi hicreti
Ümmeti hep bile itdi sur'ati
Mâllarından illerinden geçdiler
Siz gibi hübbü'l-vatândan göçdüler
Gördüler bu âyeti ânlar hemân
Tîyb olûb hâtırları hep ol zamân
Anlayan ihvân beni ta'n eylemez
Sözi çok söyler deyu zanneylemez
Leyki nidem söz gelür açar sözi
Yohsa lafçı sânmağıl şâhım bizi
Mısr iline gitdi İbrâhîm Halîl
Hak Teâlâ göndürûb âna delîl
Geldiler bir şehr içinde durdiler
Kâç konak vâr Mısr'a bundan sordiler
Didiler Mısr içine olduz garîb
Ne kişi siz bunda geldiniz ğarîb
Ol şeherde bir zamân meks oldiler
Lût ile hem elvidâ' çün kıldiler

(68)

Vardılar hem Mısr içine girdiler
Bir ğarîb göc belde ehli gördiler
Bakdılar kim Sâre ğâyet çok güzel
Mısr içinde yok idi âna bedel
Boyi servi âlnı gün[61] yüzi kamer
Vardilar sultâna virdiler haber
Didi sultân tîz getürin göreyim
Ger dilerse âltun akçe vireyim
Geldiler İbrâhîm'in tîz kâtine
Didiler biz gelmişüz bu hâtine
Hem Mısr sultânı göndürdi bizi
Şimdi filhâl kâtına ister sizi
Âldılar İbrâhîm ile gitdiler
Hâsılı sultân kâtına yitdiler
Bakdı sultân Sâre'nin çün yüzine
Sürme çekmiş kudret-i Hak gözine
Didi İbrâhîm'e nendür bu hâtûn
Sen buni sâtâr isen alâm sâtûn
Didi kızkardeşim oldi işbu zen
Ben ğarîbem Mısr'a geldim şimdi ben
Ger dilersin belde içre biz durak
Üç beş on gün eylenûb mesken kurak
Çâldi göz hâdimlere sultân hemân
Âldılar İbrâhîm'i taşre revân
Didi sultân ben sana virem îrâd
Gel sarılûb ikimiz âlâk murâd
Didi Sâre istemem ben hîç îrâd
Kendü ırzım saklamak bana murâd
Gördi sultân kendine el virmedi
Tab'ına göre âna dîl virmedi
Bakdı gelmez üstüne çün yüridi
El âtınca desti koldan kurudi
Didi sultân kılma bize beddu'â
El uzatmam sen bana eyle du'â
Sâre sultâna yine kıldı du'â
Tîz hemândem derdine buldi devâ
Döndi sultân ândan ibret âlmadi
Gitdi elden ihtiyâri kâlmadi

60- Mümtehine 60/4: Hz. İbrâhîm ve onunla beraber olanlar sizin için güzel bir örnek olmuştur.
61- Güneş gibi parlak.

(69)

Toğrûlûb ol üstüne tîz yüridi
Sâre ânın kasdını gördi idi
Bir ulû peygamberin hâtûniyem
Şimdi bunda Hak seni bir tâş keser
Secdeye ben yüz urûb bâşım egem
Hak size gökden virür bir zelzele
Sâre ol dem söyleyince bu sözi
Didi sultân ben sana kasd itmezem
Nefsime ben tabi‘ oldum ey ûlû
Lutf idûb sen bir du‘â eyle bize
Pes bular bu sözde iken dinle hâl
Didi yâ Rab sen bilürsin hâlimi
Sare içün ağlayûb bağrım tüter
Putları ben eyledim hep hurd-i hâş
Hâsılı şeytân sözine uydiler
Baş gözile âtâşi görmiş iken
Zerre denlü kalbime havf gelmedi
Leyki buna sabr olunmaz nideyim
Gözlerinden perdeyi kaldırdı

Sağ yani hep cânı gidûb kuridi
Tur yirinde sen eyâ zâlim didi
Sanmağil sen ben bâzâr sâtûniyem
Tahtına baykuş konûb yiller eser
Halk iden hallâkıma bir hû çekem
Mısr içine şimdi düşer velvele
Yâşile hem toldi sultânın gözi
Bir dahi bu eğri yola gitmezem
Şimdi bildim ben seni yüzi sûlû
Kem gözile bir dahi bakmam size
Kalbine İbrâhîm’in irdi melâl
Senden özge kim bilür ahvâlimi
Oldi bu âtâş-i Nemrûd’dan biter
Hışma geldi yâkdûrûb Nemrûd âtâş
Bağladiler mancınığa koydiler
Gök yüzinden içine girmiş iken
Senden özge kimse hâlim bilmedi
Bâşim âlûb kangı yola gideyim
HakİmdiSâre ile sen sultâna bak

(70)

Gördi Hak kulini kurutmuş idi
Mâ-vaka‘ hâl nîte oldi bildi ol
Her belâya sabr iden bulur kemâl
Didi sultân Sâre’ye ey servi boy
Bu yakında size bir mesken virem
Bundan öte ben sizi çok gözedem
Didi Sâre hil‘ati biz âlmâzuz
Gelmişüz Hak’dan size ilçi bizûz
Döndi sultân söyledi ol Sâre’ye
Ednâsından a’lâsı dört yûzdurur
Âl içinden sen beğen hâzik ise
Gitdi Sâre kızları seyr eyledi
Didi sultân vâr sana bahş eyledim

İstirâhat Sâre oturmiş idi
Kîl-ü kâlden kalbini hem sildi ol
Tanrıya dost olana çok mu bu hâl
Meks olun siz Mısr içinde bâki soy
Ben sizin hep eksüğinizi görem
Dürlü hil’at geydürûben bizedem
Mısr içinde meks olûben kâlmâzuz
Yâ bugün yârın gidûb yolci büzûz
Hizmetimde bî-hisâb vâr câriye
Degmemiş el ekseri bil kızdûrur
Hizmetine kangısı lâik ise
Cümlesinden Hâcer’e meyl eyledi
Ben sizi kendime kardaş eyledim

Döndi Sâre Hâcer'i âldı hemân
Bir nice menzil merâhil gitdiler
Bir mişelik tâğ dibinde kâldiler
Didiler İbrâhîm'e git ilerû
Sen gelince işbu yirde eglenek
Bir çuvâl âldi revân oldi yola

Oldi İbrâhîm ile yola revân
Tâ Filistin iline çün yitdiler
Tûkenûb âzıkları âc oldiler
Bunda turak bul avın sen gel berû
Ôd yakûben bunda hem biz dinlenek
Didi Tanrı vire kısmet biz kûla

(71)

Bir iki dağlar tepe âşdı Halîl
Gitdi hayli bir kişi bulâmadi
Ğam kuşi ğam dalına kondi yine
Didi ol dem ey ileyhi lâ yenâm
Ben ğaribem işbu çölde nideyim
Rızkımız göndür bize sen misl-i bûm
Didi Sâre boş çuvâlı görmeye
Un getürdi zannidûben yâtâlar
İrce kalkûb bî haber kumi tökem
Gördi Sâre ahşâm oldi gelmedi
Didi yâ Rab kande kaldı ol Halîl
Şimdi gelse bir haramî nîderûz
Hem bu vîrânede biz âc kâlmişuz
Buni böyle söyleyince ol zamân
Çok ûtânûb Sâre'den kıldı hicâb
Tanrının dosti Halîl gör ne çeker
Arkasından indûrûb koydi yire
Didi İbrâhîm biraz ben yâtayim
Topladi Hâcer odini bir kûcâk

Didi yâ Rab sen bizi itme hacîl
Kande gitdi bir haber alâmadi
Bâkdi olmaz Sâre'ye döndi yine
Ğayb ilinden sen bize göndür ta'âm
Hem nice boş yanlarına gideyim
İndûrûb çuvâlını doldurdi kûm
Aklı kûma idrâk idûb irmeye
Yôk işini vâr işine sâtâlar
Gidem âher illere kaddim bükem
Kande gitgiğini ânın bilmedi
Yalanız kâldûk bu illerde delîl
Derdimize nice dermân îderûz
Kimse bilmez lutfe muhtâc olmişûz
Yatsu vakti geldi İbrâhîm hemân
Bağrı yufka olâni yâkdi kitâb
Didi çün Sâre gelür kumi töker
Kâdirin kudretlerine kim ire
Ol çuvâli omûzime âtâyim
Didi Sâre turma tîz yâk bir ocâk

(72)

Didi Sâre Hâcer'e tîzce bitür
Sâre ol dem işbu sözi söyledi
Ol kûma ûn ol diyû kıldı emîr
Sâre'den çün işidince bu sözi
Bâkdi İbrâhîm ki yâkmişler ocâk
Ol çuvâlı âçdı İbrâhîm Halîl

Vâr çuvâlın ağzın âç ûn getür
Hak Teâlâ ol kûmi ûn eyledi
Âlûb ânı hem yuğurdiler hamîr
Tîz ûyânûb uykudan âçdı gözi
Hem önine gelmiş etmekler sıcâk
Gördi kûmi eylemiş hep ûn celîl

Ağzin âçûb ol ûni çıkârdiler
Çıkdı ûndan sonra hem buğdâ âri
Didiler kim bunda mesken kûralim
Çün Hicâz illerinin oldur huyi
Bir kuyû çün kâzdı İbrâhîm hemân
Çünki ol çikdi suyi hem gördiler
Buğdâyi hem târiî ekdi tûhûm
Hak Teâlâ bî-hisâb virdi ânâ
Yâbdı bir hâne ol ihvân içûn
Bir gice mihmânsız ol olmâz idi
Gâh olur kâlûr idi üç dört gün âc
Gâh olurdi bekçi kordi her yola
Hîç riyâ itmezdi ol hasbî idi

Çün üçi bu hikmete bâkardiler
Buğdânın altine bakdiler târi
Hak Teâlâ ne kilûr biz görelim
Her yirinde ekseri olmâz suyi
Kâynayûb içinde su dâşdı hemân
Gitmediler ânda mesken kürdiler
İbtidâsı olmiş iken tâşli kûm
Hep görenler mât olûb kâldı tânâ
Fîsebilillâh gelen mihmân içûn
Var mi yok mi kalbine âlmâz idi
Belki dir bize gelür şimdi bir âc
İster idi hânesi birden dola
Hem yidürdigi ânın kesbî idi

(73)

Hep gelenler gördiler ol enbiyâ
Didiler kim biz seni mursel bilek
Didi bu dem siz bana konşi olun
Çün ânın murselliğini bildiler
Ekser yine virür idi ol taʿâm
Mallari koyunlari hem oldi çok
Gördiler kim her gelen ânı sorâr
Âkibet kalplerine girdi nifâk
Didiler kim i'tibâr biz itmiyek
Hâlimize gerçi birkaç gün bakâr
Baʿzımız hânesine gitmeyelim
Bir gün ol mâlini göndürdi sûya
Ğayri yirde yok idi sû hep yabân
Mâcerâyı ol çobân hep söyledi
Didi bu il kimseye olmâz vatân
Pes gidince ol diyardan mâh-i rû
Gördiler kim mâllari bunâldiler
Âğlayûben didiler kim gidelim
Hicretimden didi dönûb gitmezem

Hem kerâmet issi hem ol eshiyâ
Yurdimizi terk idûb bunda gelek
Hem benim ile Hüdâ'ya yol bulun
Îşidûb ırak yakından geldiler
Bir büyücek karye oldi ol makâm
İbtidâsı âc olanlar oldi tok
A'lâ ednâ üstüne sâye kurâr
Söz bir îdûb eylediler ittifâk
Koyun mallarına su virmiyek
Böyle oldiği mahal tûrmaz çıkâr
Baʿzımız da sözini tûtmayelim
Döndürûb tîz koymâdiler kûyûya
Vârdi İbrâhîm'e vasf itdi çobân
Turmadi ol yirden hicret eyledi
Vardi bir ıssız yire kürdi mekân
Ol kuyûda kurûyûb kâlmâdı sû
Geldiler İbrâhîm'e yalvârdiler
Bundan öte emrin üzre gidelim
Bir dahi avdet girûye itmezem

(74)

Sen gelince karyemiz maʿmûr idi
Sûya muhtâc olmişûz geldik size
Didi virem ben size iki keçi
Ol keçiler ile ânlar geldiler
Hakkı bilmez kimseler geldi dîne
Kaldı İbrâhîm Kaset'de ey peder
Ucbile bindi tekebbür âtine
Didi Nemrûd'a seni Hak kıldı şâh
Bunca niʿmet devleti virdi sanâ
Hakkı bir bil ister isen toğri yol
Senden ön bu meydâne kim depdi ât
Çok nasihât Nemrûd'a ol eyledi
Yiryüzinde bende vârdır çok çerî
Leşkerimi cem' idûb sâflar tutam
Kangımız ğâlib gelürse görelim
Yüz bin asker cem' idûb Nemrûd la'în
Göndûrûb îvez çerisin ol
Bî-hisâb geldi sinek tutdi dûzi
Yüzlerine gözlerine kondiler

Şimdi sû hîç kâlmadı hep kûrûdi
Gelmez isen bir duʿâ eyle bize
Ol kûyûnin sû ile dolsun içi
Hak nebî olduğini hem bildiler
Kâynayûb sû kûyûdan çıkdı yine
İmdi Nemrût'dan sen işit bir haber
Bir ferişte geldi ânın kâtine
Yirde gökde birdür hem ol pâdişâh
Sen gerekdür kulluk idesin ânâ
Hem dahi var İbrâhîm'e ümmet ol
Hâkile yeksân olûb oldi memat
Döndi Nemrûd gör bu kez ne söyledi
Tanrınız kande bûliser askerî
Ger kaçarsam şâhlığımı ben âtam
Hem bu işin âslına biz irelim
Hây-i hûydan na'ralar toldi zemîn
HudâYir ile gök arâsi toldi sadâ
Sâyesinden çün tutuldi gün yüzi
Cânlarından vâz geçûb ûsândiler

(75)

Kimse bir göz âçamaz toldi miçek
Bin sinek hem bir âtı sencâr idi
Gördi Nemrûd târümâr oldi çeri
Ât başını döndürüb kaçdi girü
Kendinin Nemrûdligini ânladi
Yaʿni bir îvez içeru girmeye
Kâldi tenhâ şâhliğinden el yûdi
Bir topal (?) îvez girû kâlmiş idi
Geldi gördi çün helâk olmiş çeri
Didi eyvah yolda çok çekdim ezâ
Didi Yâ Râb maksûdimi bulmadım
Ben sinek içine gidûb vârâmam
Serzeniş eyler bana her bir ehed

Âtlarının üstüne kondi sinek
Âcısından on adim sıçrar idi
Leşkerinde kâlmadı kimse diri
Âldi cânin geldi girdi içerü
Korkusinden her kapûyi bağladi
Göz görer ger kendini ısırmeye
Korkusinden kâpuya bekçi kodi
Tâkati yok engine dâlmiş idi
Nâliş idûb oldi câninden beri
Ben gelince intihâ bulmiş ğazâ
Bu ğazâya ben münâsib olmadim
Taʿn iderler yanlarında dûrâmam
Fazl-ı lütfundan bana eyle meded

Sen bana bir ğazilik eyle nasîb
Bin bir ismin hürmetiçün Yâ Mûcîb
Ol ivez çün kendini bildi zelil
Pes hitâb itdi âna Hayyü'l-Celîl
Ben sana bir hâl virem kim âğlama
Hasret ôd ile yüreğin dağlama
İmdi tur var Nemrûd'un sen yânına
Beynine girûb ezâ kıl cânına
Çün bu fethi işidince ol sinek
Nemrûd'un ol katline çekdi emek
Ruhsatı Hak çünki virdi düşküne
Uçdi geldi Nemrûd'in ol köşkine

(76)

Hep kapûlar bağlı idi ol zamân
Bir delük yok içerü gire hemân
Ol kapûda bekleyûb turdi birez
Çıkdi bir hâdim ânı gördi ivez
Hâdim âni görmeyûb söz itmedi
Kesdi savtın ol dahi dîz itmedi
Gelmiş idi Nemrûd'un ol âşine
Sıçrayûb tîz kondi ânın bâşine
Koydi hâdim Nemrûd onine taʿâm
Ol ivez neğme ile urdi makâm
Çünki ânın savtın işitdi yakîn
Kâblari birbirine çâldi la'în
Geldi fi'l-hâl kondi ânin dîzîne
Çâldi destin uçdi kondi yüzine
Destini çâlâr iken uçdi hemân
Girdi burnundan içerû ol zamân
Gelmez iken Nemrûd'un ol âynine
Geçdi burnundan yukâri beynine
Rûz-i şeb ol tırmalardı beynini
Tâşlar ile döğdürürdi boynuni
Derdine ol bulmadı hirgîz iʿlâc
Gözine görünmez idi taht-i tâc
Ol kadar taşlari urdi bâşine
Yârilûb kânı inerdi kâşine
Her kaçan kim bâşını urur idi
Ol sinek hem meks olûb turur idi
Ol uranlar yorilûb boşlar idi
Ol yine tırmalayûb bâşlâr idi
Didi Nemrûd işbu derdim oldi güc
Siz vârin tîz yâpdurun iki çekûc
Yâpdurub iki çeküc getürdiler
İki hâdim diz çökûb oturdiler
Tâş döger gibi ânı döğerdiler
Gâh dil uzâdûb âna sögerdiler
Gayri âlet ile ânı ursalar
Pâre pâre bâşini hep kırsalar
Tırmalayûb ol ivez durmâz idi
Bir dakika uykuya vârmâz idi

(77)

Meks iderdi leyki ursalar çeküc
Sanki Nemrûd'un bâşi olmişdi tûc
Nevbetile her gelen ûrûr idi
Yorulûb hep elleri turûr idi
Kim ki dirdi bâşıma pekçe ûra
Sağ olursam hizmetimde ol tûra
Ol çekücden ğayri dermân bulmâdi
Hep tökûldi tüy derisi kâlmadi
Evveli güngörmez idi incine
Çâğiri çâğiri girdi siccîne
Gitdi Nemrûd ol dahi âsdi elek
Bir za'îf îvez ânı kıldı helek

Savti zenbûr ânlayana oldi sâz
Ânlayan kul kıssadan hisse kapar
Akli idrak itmeyen oldi seme
Sâre'den oğli kızi olmâz idi
Didi İbrâhîm'e Sâre bak banâ
Belki Mevlâ bize bir oğul vire
Bir kişinin oğli kızi olmaya
Didi İbrâhîm ânâ kim ey helâl
Âlmayince cebr idebilir misin
Şimdi hoş gelür bizim aynımıza
Nefsimiz hem bize dâim yâğidûr
Didi Sâre ben ulardan bizmişem
Hâcer'i evlâd gibi ben gözedem

Ânlamayan kûla âzdur tabl-i bâz
Mâsivâyı terk idûb Hakk'a tapar
Biz dönek Dost-i Hüdâ İbrâhim'e
Ğayri avrat üstüne almâz idi
Emr-i Hakdur Hâcer'i virem sanâ
Pîr olursak hizmetimizi göre
Dehr içinde maksudini âlmaya
Sonra şâyed kalbine düşe melâl
Ger âlûrsam sabr idebilür misin
Bir birûdiyyet düşer beynimize
Virûb iğvâ dirliğimiz tâğidûr
Hem dahi kendimi erden üzmişem
Karşumizde zînet ile bîzedem

(78)

Ben ânı göz görerek virmem ile
Ben izin virdim ânı sen turma âl
Çün bu söze kıldı ânlar iftitâh
Gördi Sâre bir çekilmez âğridûr
Oldi nâdim ammâ ol sizdûrmedi
Ol peyğamber Hâcer'e deseydi söz
Hep karanlik oldi dünya gözine
Çeşm-i yâşı çağlayûb döndi sile
Toğdi oğli âdin İsmâîl kodi
Çün iki aylık olunca âni bîl
Didi yâ sen evde tûr yâ ben turam
Çünki Hâcer dinleyince bu sözi
Kem gözile Sâre'ye bâkmâz idi
Söyler iken Sâre bu sözi hemân
Didi ol dem sen buna tîz âl götür
Var mı bir derd dünyada bundan biter
Didi kande îletem yoldâşı yok
Didi olmâz sen bunun kaydına bâk
Âldı Hâcer ile hem İsmâîl'i

Ger virürsem düşürem dilden dile
Hem benim kaddim eğilûb oldi dâl
Turdi ol dem Hâcer'i kıldi nikâh
Er olân hâtun kişinin bâğridûr
Sabr idûb İbrâhîm'i bezdûrmedi
Sâre'nin yüreğine düşerdi köz
Uğrûn uğrun yaş tökerdi yüzine
Vakt irişdi oldi Hâcer hâmile
Sâre'nin çün iki kât yandi ôdi
Döndi Sâre Hâcer'e uzâtdi dîl
Yohsa her gün bunda bir ğavğa kuram
Dinmedi ol yâşile toldi gözi
Karşulâyûb yûzine çıkmâz idi
Girdi İbrâhîm kapûdan ol zamân
Vâr ilet ğayri yire gözden îtür
Bu kadar sabr eyleyûb çekdim yiter
Hem ânası atâsı kardâşı yok
Sen dahi vâr bir zamân bağrını yâk
Çöl içine uğrâyûb tutdi yoli

(79)

Sâre'yi taʿn itme ey kâşi hilâl
Gerçi çekmeseydi Sâre ol ğemi
Bu ecilden Hâcer'e meyl itmedi
Âldi çün kucâğine İsmâîl'i
Didi İbrâhîm'e ey Dost-i Hüdâ
Vasf-i hâlin Cibrîl'e ol söyledi
Didi Cibrîl sil yâşini ağlama
Didi yol bilmem ğaribem nideyim
Didi Cibrîl beyt-i maʿmûre götür
Âldi İsmâîl'i gitdi mâh-i rû
Didi siz bu kumli yirde eğlenin
Döndi İbrâhîm girüye çün hemân
Sen bizi bu çölde koyûb gidesin
Ben bu sıbyân ile kumda nideyim
Kimse yok kanden bulâyim hâceti
Hizmetimde itmedim kemlik sanâ
Didi İbrâhim ânı ben kılmadım
Hak Teâlâ böyle fermân eyledi
Didi çünki Hak buyurdi durma sen

Hikmet issidür Hudâyi- Zülcelâl
Kum içinde kim göreydi zemzemi
Kulin akli hikmete keyl itmedi
Hak Teâlâ indûrûb Cebrâil'i
Sen ilinden ne içûn düşdün cidâ
Sâre'den hem çok teşekkî eyledi
Emr-i Hakdûr Sâre'ye dîl bağlama
Ben bu hâllû kancerûye gideyim
Dön yirinde istirâhat sen otur
Yânlarine koydi hem bir kirbe sû
Ben döneyim bunda râhat dinlenin
Tutdi Hâcer pes elinden ol zamân
Şânine lâik mi böyle idesin
Bâşim âlûb kangi ile gideyim
Böyle midûr her nebinîn âdeti
Bâri vasf it cünhemi bildûr banâ
Kendi fikrimle bu ile gelmedim
Derdimize derdi dermân eyledi
Bundan öte hâlimizi sorma sen

(80)

Halk iden hallâkımız bekler bizi
Tanri sizi bun gününde kurtere
Kâldi Hâcer kumli yirde ey ebî
Kirbesinde su tükendi kalmadi
Havf iderdi oğlûni kuşlar yiye
Gâh gezûb gâh oğluni gözler idi
İstedi ol Hâlık'a yalvârmaka
Çünki Hâcer istedi Hakdan emi
Hâlık'ın hikmetlerine kim ire
Geldi Hâcer gördi Hak virmiş suyi
Fahr-i âlem medh iderdi zemzemi
Ol buyurdi havf idûb bend itmese
Turmayûb yiryüzine çıkâr idi

Âğlayûben arzu kılmam ben sizi
Bir salâvet virelim peygambere
Elvida' çün eyleyûb döndi nebî
Kande gitdi ise bâkdi bulmadi
Gâh Safâ'ya çikdi gâhi Merve'ye
Gözlerinden yâşini süzer idi
Başladi hem İsmâîl ağlamaka
Virdi İsmâîl'e ol dem zemzemi
Âğlayûb ayaklarin urdi yire
Dört yânini bağlayûb itdi kûyi
Nûş iden âşiklerin gider ğemi
Dört yânini kûmile sed itmese
Çağlayûb sular gibi âkar idi

Mekke'nin kurbinde bir il vâr idi
Çünkim ol su çikdiğini bildiler
Didiler kim bunda su ön yok idi
Pes didiler suyi kim virdi size
Didi Curhem kavmi biz bunda gelek
Virdi destur ânlara Hâcer hemân

Kavm-i Cûrhem âdine dirler idi
Cem' olûb zemzem kâtine geldiler
Biz bu ile geldügümüz çok idi
Didi Hâcer Hak virûb ânı bize
Cümlemüze İsmâîl'i şâh bilek
Mekke şehri şinnik oldi ol zamân

(81)

Bu makamda tût kulâkın bu söze
Ol kabile didîler kim nidelim
Mekke şehrin terkini ider ise
Hicret idûb ger giderse mâh-i rû
Koymayûb ğayri ile eğlendürek
Beylerinin bir kızı çün vâr idi
Söz bir idûb re'yi tedbir itdiler
Çün Kaset'de birgün İbrâhîm
Sâre'den destûr âlûb bir gün hemân
Geldi Mekke şehrine çün girdi ol
Ol kapûdan didi ey ev sâhibi
Evde midûr İsmâîl ol söyledi
Evde olmâduğini bildi humâm
Dîdî hâtun hîç ta'âm yokdur inân
Bizde yolci gibi çok âc olmişûz
Çokca ol zen iltifât eylemedi
Kaldi İbrâhîm kapûde yâsile
Bulsun ol tab'ine göre nikini
Döndi ândan ol yola oldi revân

Gitdi Hâcer ömrini virdi size
Bu ikide nice tedbîr idelim
Âtasının yânına gider ise
Belki zemzem kurûyûb kâlmaya sû
Maslahatdûr biz ânı evlendürek
Kaddi Tûbâ hüsni hûblerden idi
Ol kızı İsmâîl'e hem virdiler
HalîlOl sehâvet issî hem Dost-i Celîl
Oğli İsmâîl'ine oldi revân
Oğlinin hem hânesinin sordi ol
Bunda midûr Mekke'nin ol nâibi
Hâtuni ol imtihân çün eyledi
Karnim açdûr dîdî vîrin bir ta'âm
Hem bu kumli yirde hiç olur mi nân
Zâdimiz yok nâne muhtâc olmişûz
Hem milâyim sözleri söylemedi
Dîdî sen söyle erin İsmâîl'e
Ol değişsin bu evin ışıgini
Gitdi ol şâh geldi İsmâîl hemân

(82)

Dîdî şimdi geldi bir yolci bize
Sen benim geldigimi söyle dîdî
Ol dîdî benim âtamdûr bilmedin
Tîz ânı terk eyleyûb virdi nikâh
Geçdi ol yıl geldi ferdâsi sene
Geldi kâpûdan dîdî ev issisi

Bir nasîhat eyledi ol dem size
Bu işin eğri imiş öyle dîdî
Sen ânâ besbelli hizmet kılmadın
Ğayri bir kız âldi hem ehl-i salâh
Çün Kaset'den geldi İbrâhîm yine
Hâtûni İsmâîl'in âldi sesi

Gördi hâtûn geldi bir âtlu turûr
Dîdî ânâ in âtından gel buyûr
Dîdî zevcin evde yok inmem dîdî
Ben girûye bir dahi dönem dîdî
Nûr-i yezdân yüzine konmiş idi
Yalin âyak bir âta binmişidi
Dîdî bâri inmez isen nideyim
Tûzini âyâklarin ğasl ideyim
Gördi hâtûn hizmetin urdi bâşa
Ol mübârek âyakin bâsdi tâşa
Hoşnûd itdi ânda İbrâhîm pîri
Şimdi hâlâ taşda bellüdür yîri
Hâciler çün ol tâşi eyler tavâf
Hak Teâlâ ânlari eyler me‘âf
Dîdî etdin hizmetini sen tamâm
Karnim âcdûr vârise getür ta‘âm
Hikmetile evde bulunmâdi nân
Ol getürdi et ile hurmâ hemân
Dîdî çünki eyledin hizmet bize
Hak Teâlâ çok vire hurmâ size
Ol zamân ol evde nân olsa idi
Şâkir olûb bir du’â kılsa idi
Hak Teâlâ bî hisâb virür idi
Gündüz ra‘î kendini korur idi
Çün üzengüsin urunca atına
İş bu sözi söyledi ol hatuna

(83)

Bu sözümi sen benim gûş eylegil
İsmâîl’e sen gelince söylegil
Hak Teâlâ virmesün ânâ ezâ
Şimdi eşin bu eve olmiş sezâ
Döndi ândan depme urdi âtine
Yir dürildi geldi Sâre kâtine
Bu yanâdan geldi İsmâîl eve
Söyledi ol hâtuni îve îve
Dîdî ol benim atâmdûr geldi ol
İtdigin ikramîni çün bildi ol
Lâzim oldi ben senin kadrin bilem
Mâ’ni‘im vâr idi bilmedim gelem
Hem bu kıssa bunda çün oldi tamâm
Mustafâ’nın ruhine yüz bin selâm

Bu kıssa Lût aleyhisselâmın hikâyesini bildürür

Çünki Lût Şâm iline gelmîşidi
Ol kavimden bir hâtun âlmîşidi
Zîra hâtuni îmâna gelmedi
Lût peygamber oldiğini bilmedi
Bir kulak ûr kavminin sen fi‘line
Saldılar bir velvele Şâm iline
Ol Sodom[62] şehrinde bir bâğ vâr idi
Kimse girmez dört yâni dîvâr idi
Çünki ol bâğ güz gelûb virdi yimîş
Her ağacın meyvesi oldi çemîş
Pes ûşâklar ol divâri deldiler
Meyvelerden koynuni toldurdiler
Böyle mu‘tâd eylediler bir zamân
Sâhibînin bâşine kopdi tûfân
Bâğ içinde bir gice sinmîşidi
Kalbine fi’l-i kabîh konmişidi
Yatsûdan son ol ûşâklar girdiler
Sâhibini bâğ içinde gördiler
Ba‘zisi âtdi dîvârdan kendini
Ol la‘înin kim bilürdi fendini

62- Lut Aleyhisselam’ın kavminin yaşadığı şehir olan Sodom Ürdün ve Filistin arasında yer almaktadır.

(84)

Ba‘zisi de ol delükden çikdiler
Her biri bir fennile çün kaçdiler
Hep gelenler kaçdiler bir bir tamâm
Korkusundan kaçmâz oldi bir ğulâm
Geldi bağbânci âni tutdi hemân
Bu kabîh ef‘âli itdi ol zamân
Ândan ön kimse âni bilmez idi
Oğlâna kimse karîb olmâz idi
Nefsi kelbi hem bu işden âldi dâd
Gördi âni hâtuninden oldi yâd
Dîdî ben bir oğlâna oldum yakîn
Gerçi inanmâzsanız gîdîn bâkîn
Çünki ândan işbu sözi tuydiler
İşidenler ol bu söze uydîler
Kimi ğasben ol yola gider îdi
Ba’zisi mâl virûben îder idi
Ba’zisine içürürlerdi şarâb
Mest-i lâ ya‘kîl olûb hâli harâb
Âldâyûb girerlerdi pûsiye
Bâ‘zisin kâtârlar idi uykiye
İtmeyenler işbu fi‘li bildiler
Geldiler Lût’a teşekkî kildiler
Döndi Lût gitdi o kavmin içine
Söyledi söz uğrâdise kâçine
Dîdî kavmim siz bu işi itmeyin
Hem bu eğri yûle sizler gitmeyin

“Ve Lûtan iz kâle li kavmihî innekum le te’tûnel fâhışete mâ sebekakum bihâ min ehadin minel âlemin”[63]

Bu kabîh iş tanrinin emri değil
Sizden evvel kimseye köpri değil
Sizden öndin kimse buni itmedi
Avrati koyûb ğulâma gitmedi
Söyledükce Lût bu sözi âzdiler
Çok kabîh ef‘âli ânlar düzdiler

(85)

Gizlü iken sonra oldi âşikâr
Hiç birinde kâlmadi nâmus-i âr
Cemʿ olurdi bir yire üçi bişi
Halk içinde eyler idi bu işi
Dîdî Lût kim ey kavm siz vâz gelin
Tevbe idûb Tanrinizi bir bilin
Yohsa Hak’dan size iner bir azâb
Ben size nush eyleyim ondan cevâb
Bu fesâddan hışm ider Tanrı size
Siz gelin bey‘at idin bu dem bize
Nûh peyğamber Hâlık’a kıldı emân
Bâşlerine âkıbet kopdi tûfân
Hem Halîl Nemrûd içün kıldı dîlek
Bir za’îf îvez ânı kildi helek
Dîdîler kim bakmâzuz bizler size
Sen azâbîn Tanri’nin göstür bize

“E innekum le te’tûner ricâle ve taktaûnes sebîle ve te’tûne fi nâdîkumul munker fe mâ kâne cevâbe kavmihî illâ en kâlû’tinâ bi azâbillâhi in kunte mines sâdikîn”[64]

Lût sözine i’tibâr itmediler
Ta’rif itdigi yole gitmediler

63- Ankebut 29/28: Lût'u da peygamber olarak gönderdik. Hani o, kavmine şöyle demişti: "Gerçekten siz, sizden önce dünyada hiçbir toplumun yapmadığı bir hayâsızlığı işliyorsunuz."
64- Ankebut 29/29: "Siz hâlâ erkeklere yanaşacak, yol kesecek ve toplantılarınızda edepsizlik yapacak mısınız?" Kavminin cevabı, "Eğer doğru söyleyenlerden isen, haydi Allah'ın azabını getir bize" demeden ibaret oldu.

Dîdîler kim sen bu sözi söyleme — İşbu yolden sen bizi men' eyleme
Bir dahi sen söyler isen bu sözi — Üstüne cenk itdürürsin sen bizi
Bu şehirden biz seni defʿ iderüz — Toğri eğri biz bu yûle giderüz

"Kâlû le in lem tentehi yâ Lût'u le tekûnenne minel muhracîn"[65]

Zîrâ Lût'in mâl tavâri çok idi — Kimseye el âçmaz idi tok idi
Hak yoline bir oda yâpmiş idi — Bu cihâni ârdine âtmiş idi
Çok nush kavmine kıldi ol humâm — Gelse ânın hânesine bir ğulâm

(86)

Cebrî alûrler idi mihmânini — Mihmân içün ol virürdi cânini
Hânesinden hem götürürler idi — İrzine noksân getürürler idi
Ol kavim aslâ nasîhât almâdi — Hem Lût'un sabr-i karari kâlmadi
El götürûb Hâlık'a kıldi duʿâ — Kavmine Lût eyledi ol beddu'â
Sen bilürsin ey Ğanî Settâr dîdî — Bu zâlimlerden beni kurtâr dîdî

"Kalellahu teâla fi'l kelam fe harace minhâ hâifen yeterakkabu kâle rabbi neccinî minel kavmiz zâlimîn"[66]

Ben didügüm yola bunlar gitmedi — Söyledükce hic nush kâr etmedi
Hak duʿâsın eyledi Lût'un kabul — Bu kadar mihnetlere kıldı hamûl
Müstecâb itdi duʿâsın ol Hüdâ — Cibrîl'e Mikâîl'e kıldi nidâ
Siz gidin İbrâhîm'i tebşir idin — Kavm-i Lût'un yirlerin zilzâl idin

"Ve lekad câet rusulunâ ibrâhîme bil buşrâ kâlû selâmâ kâle selâmun"[67]

Ol melekler işbu hâli bildiler — Toğri İbrâhîm katine geldiler
Hânesinden çün içerü girdiler — Üç kişi geldi müsâfir gördiler
Yüzlerine bakdi İbrâhîm Halîl — Hûb yaratmış kudret issi ol Celîl
Geldi Sâre'ye dîdî kim ey helâl — Üç müsâfir geldiler kâşi hilâl
Ben bu işin asline hîç irmedim — Yiryüzünde böyle mihmân görmedim
Çün bular geldi bize şimdi nidek — Bir buzâğu bunlara biryân idek

(87)

"Kalellahu teâla fi'l kelam fe mâ lebise en câe bi iclin hanîz"[68]

Tîz turûb buzâğuyi zebh eyled — iSâre ol dem âni biryân eyledi

---

65- Şuara 26/167: Dediler ki: "Ey Lût! (İşimize karışmaktan) vazgeçmezsen mutlaka (şehirden) çıkarılanlardan olacaksın!"
66- Kasas 28/21: Mûsâ, korku içinde etrafı gözetleyerek şehirden çıktı ve "Ey Rabbim! Beni bu zalim kavimden kurtar" dedi.
67- Hud 11/69: Andolsun, elçilerimiz (melekler), İbrahim'e müjde getirip "Selâm sana!" dediler. O, "Size de selâm" dedi. ve kızartılmış bir buzağı getirmekte gecikmedi.
68- Hud 11/ 69: Kızartılmış bir buzağı getirmekte gecikmedi.

Âldi bir sufra getürdi ol zamân
Çün otûrûb buyurun itdi hemân
Dîdî Cibrîl kimseye kadr etmezüz
Biz behâsın virmemiş ekl itmezüz
Nân senindür iste virelim behâ
Virûb evvel sonra el sunâk ânâ
Dîdî evvel nâne bismillah dimek
Âhirinde Hâlik'a hamd eylemek
Çün yimezler bâkdi ol dem ol velî
Sufreye Cebrâîl'in değmez eli

"Fe lemmâ raâ eydiyehum lâ tesilu ileyhi nekirehum ve evcese minhum hîfeten kâlû lâ tehaf innâ ursilnâ ilâ kavmi Lût"[69]

Bu ecilden kalbine haşyet gelûb
Sun'-i Sâni'den ânâ dehşet gelûb
Ol zamânın âdeti böyle idi
Bir kişinin düşmânı olsa idi
Dost gibi ol etmegîn yemez idi
El uzâdûb sufreye sunmâz idi
Çün üşendiğini Sâre bildi ol
Âyak üzre İbrâhîm'e güldi ol

"Vemraetuhu kâimetun fe dahıket"[70]

Şu cihetden güldigini ânlağil
Bir kulâk vir Hâlik'a bîl bağlağil
Yaʿni çok İbrâhîm'in kullukcisi
Üç kişiden nite ole korkusi
Ehl-i bâtin buna maʿnâ virdiler
Çün tasavvuf kenzi içre girdiler
Enbiyâler kimseden havf eylemez
Hâlini bir ferde izhâr eylemez

(88)

Bâ husûs Nemrûd âni âtdi ôde
İttikâsin bâğladi ol maʿbûde
Hakdan özge kimseye ol bakmadi
Pûtleri kirdi ufâtdi korkmadi
Hem mukarreb üç melek geldi ânâ
Gördi İbrâhîm Halîl kâldi tanâ
Havf degildür âldi âni bir hicâb
Sanki hurşîd yüzini bâsdi sehâb
Gördi Cibrîl yâ Halîl korkma dîdî
Sen bize kem göz ile bâkma dîdî
Emr-i Hak'dur Lût îlîne giderûz
Yirleri kavmine zilzâl iderûz

Kalellahu teâla fi'l kelam fe lemmâ raâ eydiyehum lâ tesilu ileyhi nekirehum ve evcese minhum hîfeten, kâlû lâ tehaf innâ ursilnâ ilâ kavmi Lût[71]

Kıldi Cebrâîl teselli refʿ içün
Hâtirinden teşvişini defʿ içün
Sen beşer gözi ile bâkma bize
Hak teâlâ çok selâm kıldi size
Sâre'den Hak size oğul virecek
Kadr-i âli mertebeye irecek
Ol toğunce hem âdi İshâk ola
Bin bir âdlû Subhâne uşşâk ola

Fe beşşernâhâ bi İshâka ve min verâi İshâka Ya'kûb[72]

69- Hud 11/70: Ellerini yemeğe uzatmadıklarını görünce, onları yadırgadı ve onlardan dolayı içinde bir korku duydu. Dediler ki: "Korkma, çünkü biz Lût kavmine gönderildik."
70- Hud 11/71: İbrahim'in karısı ayakta idi. (Bu sözleri duyunca) güldü.
71- Hud 11/70: : Ellerini yemeğe uzatmadıklarını görünce, onları yadırgadı ve onlardan dolayı içinde bir korku duydu. Dediler ki: "Korkma, çünkü biz Lût kavmine gönderildik."
72- Hud 11/71: . Ona da İshak'ı müjdeledik; İshak'ın arkasından da Yakûb'u.

Azmimiz bu biz seni tebşîr îdek
Emr-i Hak'dur biz geçûb Lûd'e gidek
Sâre çün kulâk virince bu söze
Dîdî heyhat bu ne vâveylâ bize
Dehr içinde olmadi bahtim benim
Gitdi gençlik kâlmadi vaktim benim
Bî-mecâl oldum erim pîrdûr benim
Bundan öte meskenim yirdür benim
Hem dahi avret hâlinden kâlmişem
Kendimi mihnetlere çok sâlmişem

(89)

Dîdî Cibrîl şüphe siz ider misiz
Tanri emrin siz acebler misiz
Hâlik'in rahmetleri olsun size
Emr-i Hakdûr böyle buyruldi bize

Kâlû e ta'cebîne min emrillâhi rahmetullâhi ve berakâtuhu aleykum ehlel beyt innehu hamîdun mecîd[73]

Dîdî İbrâhîm ânâ kim ey melek
Lût'in ehlini ider misiz helek
Dîdî Lût ehli ile bulur necât
İllâ ânin avreti olur memat

Kâle inne fihâ Lûtâ kâlû nahnu a'lemu bi men fihâ le nunecciyennehu ve ehlehû il-lâmraetehu kânet minel gâbirîn[74]

Rû-be-rû biz işbu sözi söyledik
Bir oğul hem size tebşîr eyledik
Rahmetinden katʿ ümîdsiz olmâyin
Şükr idûben
kânitînden olmâyin

Kâlû beşşernâke bil hakkı fe lâ tekun minel kânıtîn[75]

LÛT ALEYHİSSELÂM HİKÂYESİ

Tâze oğlân suretine girdiler
Lût Nebî'nin şehrine çün irdiler
Şehr içine girdiler mihmân gibi
Her biri bir Yûsuf-i Ken'ân gibi
Nâgihân bir kıza rast geldiler
Lût Nebî oldiğini bildiler
Gördi ol kız nûrlari benzer âya
Kâblerile hem gider idi sûya
Yüzleri şems idi kâşlari hilâl
Gördi Cibrîl ol itdi su'âl
Hâne-i Lût kandedûr biz bulâlim
Bir gice biz ânâ mihmân olâlim
Dîdî ben ânin kiziyem siz bilin
Hem benim ârdim sonra yûrûb gelin

(90)

Çünki ânlar bir sokağa girdiler
Ol kavimler çün bulâri gördiler
Dîdîler kim böyle mahbûb görmedik
Hüsn içinde böyle bir hûb görmedik

73- Hud 11/73: Melekler, "Allah'ın emrine mi şaşıyorsun? Allah'ın rahmeti ve bereketi size olsun ey (peygamber ocağının) ev halkı! Şüphesiz O, övülmeye lâyıktır, şanı yücedir." dediler.
74- Ankebut 29/32: İbrahim, "Ama orada Lût var" dedi. Onlar, "Orada kimin bulunduğunu biz daha iyi biliriz. Biz, onu ve ailesini elbette kurtaracağız. Ancak karısı başka. O, geri kalıp helâk edilenlerden olacaktır."
75- Hicr 15/55: "Biz sana gerçeği müjdeledik. Sakın ümitsizlerden olma" dediler.

Bunlarin biz ardi sonra gidelim
Vârdi ol kız çün Lût'a virdi haber
Çikdi ol dem ânlari gördi hemân
Sordi Lût kim kanden oldi bu geliş
Dîdîler kim bunda biz geldik ğarîb
Bu gice sen eylegil mihmân bizi
Dîdî hem Lût düşvâr işe uğrâdûk
Leyki kısmet vârimiş eşimize
Âldi ev içine girdi bunlari
Bir bucakda ânlari çün sâkladi
Ol melekler ev içinde turdiler
Bakdiler hânesini bulmâdiler
Çıkdi Lût'in avreti virdi haber
Dîdîler kim vîr bize mihmânini
Vîr bize sen ânlari çekme telâş
Havlisinden girdiler çün îçerü
Sâlğu ile ol kapûyi kirdiler

Cebr-i ğasbâ şöyle böyle idelim
Üç müsâfir geldi bize muʿteber
Dîdî şimdi hâlimiz oldi yamân
Kimse ile vâr midûr bunda bir îş
Ne anâmuz ne atâmuz Hûd Habîb
Hak nebisin ârzu kildûk biz sizi
Biz bu ahşâm bâğrimizi toğrâdûk
Şimdi bir ğavğa kopar bâşimize
Görmesünler kavminin âzğunlari
Döndi ol dem ev kapûsin bâğladi
Geldi kavmi ol kapûyi sârdiler
Bir yanâden bir haber almâdiler
Göz idûb kâfirlere bâşin eger
Şerrimizden sâtûn âlğil cânini
Vîrmez isen bâşine kopar savâş
Geldi ol Lût kavmini ide girü
Bir uğurdan çün içerü girdiler

(91)

Dîdî Lût kim Tanrı'dan bir havf idin
Ânlari lâik degil incîdesiz
Bir çekilmez maslahat dûşdûm ğame
Çünki siz tutmazsınız benim sözim
Ellerin tûtûb idem teslîm size
Söyleyûb kavmine çok sözler dîdî
Şehvetile er olâne bakmayin
Ânladin mi sen bu bahsi ey puser
Sen dahi sabr ît cefaya ey ebî
Çekdi çok kavmi içinde imtinân
Yohsa Cibrîl hîç emân virmez idi
Dîdîler biz neylerüz kız âheri

Siz bu işden vâz gelûb dönûb gidin
Hem ğarîbdûr itmeyin rencide siz
Keşke bunlar gelmeseydi hâneme
Hem bilürsiz evde vardûr dört kizim
Ol ğarîbler bilmeyûb gelmiş bize
Hakkinizde yey dürür kizler dîdî
Doğri yoldan eğriye siz çikmayin
Enbiyâlar mihnete olur siper
Kizlerine kâil oldi ol nebî
Hak Teâlâ kildi âni imtihân
Lût dahi bir zahmeti görmez idi
Bu idi hem sözlerinin âhiri

Kâlû lekad alimte mâ lenâ fî benâtike min hakkın ve inneke le ta'lemu mâ nurîd[76]

Ol latîf oğlanlari biz koymazuz
Sen bilürsin meylimiz çokdur bizim

Sen peygamber oldiğini sâymâzuz
Kizlarinde hakkimiz yokdur bizim

76- Hud 11/79: Onlar, "İyi biliyorsun ki kızlarında bizim gözümüz yok. Sen bizim ne istediğimizi çok iyi biliyorsun" dediler.

Geldiler çün îç kapûyi kirdiler — Bir uğurdan ev îçîne girdiler
Gördi Lût kavmi eve ʿazm eyled — iAğlayarak hem bu sözi söyledi
Söyledigi sözi Hak bildi ʻayân — Şâh-i kevneyne âni kildi beyân

(92)

Kâle lev enne lî bikum kuvveten ev âvî ilâ ruknin şedîd[77]

Yaʿni ger arkam benim olâ idi — Kim elimden mihmânim âlâ idi
Yâhût bir yardımci gelseydi bize — Bunlari virmez idim şimdi size
Koymadiniz hizmetim idem edâ — Görelim neyler size Bâr-i Hüdâ
Bakdiler çün Cebrâîl'in yüzine — El âtince çün üfürdi yûzine
Her kim el âtdi ise kör oldiler — Ev içinde turmayûb dûr oldiler
Dîdî Cibrîl Lût'a sen havf eyleme — Bir dahi kavmin ile söz eyleme
Biz senin Rabbin ilinden gelmişûz — Hem beşer şeklinde mihmân olmişûz

Kalellahu teâla fi'l kelam kâlû lâ tehaf ve lâ tahzen innâ muneccûke ve ehleke illâmraeteke kânet minel gâbirîn[78]

Hak katinde kadriniz oldi yüce — Yirleri zilzâl ideriz bu gice
Ehlin ile bu gice sen hicret ît — Vakt irişdi turmayûb tîz surʿat ît
Dîdî Lût kim çünki böyledur bu hâl — Hûd bilürsiz kâlmadi bende mecâl
Bu kapûda bunlarin bu cengine — Bu îşi nîte salâsız engine
Yirleri zilzâl idûben bâtûrun — Hânemuzde istirâhat oturun
Dîdî Cibrîl böyle buyruldi bize — Hem nasîhat eyledik ondan size
Sen şehirden çikmamiş gitmezden ön — Fecr-i sâdik çün tuluʿ itmezden ön
Biz bu şehrin şemʿasin söndürürüz — Âltini hem üstüne döndürürüz

(93)

Kâlû ya lûtu innâ rusulu rabbike len yasilû ileyke fe esri bi ehlike bi kıt'ın minel leyli ve lâ yeltefit minkum ehadun illâmraeteke innehu musîbuhâ mâ esâbehum inne mev'ıdehumus subhu e leyses subhu bi karîb[79]

Âldi Lût çün kavmini göçdi hemân — Şehr içine bakdi Cibrîl bî-gümân
Bakdi ol hâl ânda yetmiş bin kişi — İrce kalkmiş Hakk'a yalvarmak işi
Baʿzi kulin kalbine girmiş huşûʻ — Ba'zi secde ba'zisi eyler rükû'

77- Hud 11/80: (Lût da:) "Keşke size karşı (koyacak) bir gücüm olsaydı, ya da sağlam bir desteğe dayanabilseydim" dedi.
78- Ankebut 29/33: Elçilerimiz Lût'a geldiklerinde, Lût, onlar yüzünden tasalandı, onlar hakkında çaresizlik içine düştü. Elçiler ona, "Korkma, üzülme. Biz, seni ve aileni kurtaracağız. Ancak karın başka. O, geride kalıp helâk edilenlerden olacaktır."
79- Hud 11/81: Konukları şöyle dedi: "Ey Lût! Biz Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana asla ulaşamayacaklar. Geceleyin bir vakitte aileni al götür. İçinizden kimse ardına bakmasın. Ancak karın müstesna. (Onu bırak.) Çünkü onların (kavminin) başına gelecek olan azap, onun başına da gelecektir. Onların azabla buluşma zamanı sabahtır. Sabah yakın değil midir?"

Hak yolinden on bini âzmişidi
Kendi sinnîn kendiler kâzmişidi
Dîdî İsrâfil'e şimdi nidelim
Biz bu yolin kangisine gidelim
Bunda geldik biz bu halki bâtûrâk
Hem Hüdâ'nin dostlarini kûrtârâk
Burda Hakk'in nice hâs kullari vâr
Kîn cihâni eylemiş bâşine dâr
Yirleri zilzâl idûb indürseniz
Âltini hem üstine döndürseniz
Zühd-i takvâ sâhibi olûr helek
Hak Teâlâ çün buyurdi ey melek
Siz bâtûrûn ânlara virmen emân
Bu husûs fark itmeyen yahşi yemân
Zîrâ ânlar bildiler kim bu fesâd
Zühd-i takvâ ehlini eyler kesâd
Ba'zi gördi bakmâyûben yumdi göz
Ba'zi gördi itmedi bir nükte söz
İtmeyenler âni iğmâz itdiler
Kendiler üzerlerinden âtdiler
Bir iken iki iken bâkmâdiler
Boynuna zencîr kemend tâkmâdiler
Ger olar sanâ eyleseydi ittihâd
Lût'e yerdim kılsalar fi'l-ictihâd

(94)

Beldeden azğunlari sürerdiler
Boynuna zencîr kemend tâkârdiler
Belde ehli bu işe oldi râzi
Zilzâl eyle kalmasun vezri kâdi
Gice idi nâs olân yatmiş idi
Kimi yatûb ekseri kalkmiş idi
Ekseri kalkmiş idi zâhid idi
Sâbu sibyân cümlesi yâtmiş idi
Zilzâlin ahvâli oldi mu'teber
Biz âlak azğûn kâfirlerden haber
Lût Nebî'ye rencide kılmişdiler
Sâlku ile kâpûyi kırmişdiler
Çün horoslar ötmeye başladiler
Ol kâpûnin eşiğinden geçdiler
Ol kavîmin bôzûğidi hâlleri
Kimse bilmez ne kadar adedleri
Gûş ît imdi ol kavim nitdi hemân
İçerüye girdi ânlar ol zamân
Ol kâfirler içerüye girdiler
Üç müsâfir ev içinde gördiler
Ânlar oldi üç müsâfire karîb
Yüzlerine Cibrîl okurdi 'acib
Geldi ânlar üç müsâfir yânine
Cebrâil nakl itdi 'aski(aksi) hâline
Şit imdi kudret-i yezdâne bâk
Yüzlerine vurdi kanâd yüzi âk
Hey'et-i ulâsine nakl oldiler
Gördi melekleri ânlar kurdiler
Ya'ni beşer suretinden çikdiler
Bes yişil tonli melâke oldiler
Küfrile olmişdi ânlar pek înâd
Cebrâil yüzlerine vurdi kanâd

(95)

Vîr simâğin ânlerin hâline bâk
Çün kör oldi gözleri hep oldi âk
Gözleri kör oldi ânler şaşdiler
Pes vâveyla idûben bâğrişdiler
Ğâyetile çok acîb bâğrişdiler
Kâpûde olân işîdûb kâçdiler

Dûcer îşe bilmediler düşdiler
Ev içinde bir zamân dolaşdiler
Virdi ânlar su-i hâle zinneti
Birbirine itdiler çok minneti
Döndi ândan ev içinden gitdiler
Bize sihr idici bulmiş dîdîler
Dîdîler ki Lût bize sihr eyledi
Sihr ile gözlerimizi bağladi
Gitdiler bir yere dîrnek oldiler
Lût Nebî'ye buğz adâvet kildiler
Sâğ olanlar dîdîler kim vâralim
Sihr idicileri bizler görelim
Birbirile girdiler vâfir söze
Yârin akşam biz gelürûz yüz yüze
Kalpleri kâsir idi bilmediler
Cebrâîl'i sihr idici zandiler
Ânlar ol hâlile kaldiler meğer
Biz alâk Cebrâîl Emîn'den haber
Dîdî Cibrîl Lût Nebî'ye bil beni
Böyle fermân eyledi Rabbü'l-Ğanî
Bu gice sen turma burdan hicret ît
Âlûb ehlin başka bir belede gît
Ehl-ü iyâlden bir ehed kâlmasûn
Zilzâl ihlâkden biri zây olmasın
İllâ hâtûn kişini âlma birâk
İhlâk olûb eyleye ol âh u vâk

(96)

İşbu âyât sâili iskât îderLût
Nebî'nin hicretin isbât îder

Fe esri bi ehlike bi kıt'ın minel leyli vettebı' edbârahum ve lâ yeltefit minkum ehadun vamdû haysu tu'merûn[80]

Takrîbu arz ehlin ihlâk itmesûn
Belde ehlîle bir ehed kalmasûn
İllâ avretini sen âlma emân
Kavmile ihlâk ola ide emân
Kavme irişen azâbi ol göre
Ânlarile hem cehenneme gire
Dîdî Lût Cebrâîl'e ki yâ melek
Ne vakît bu belde olacak helek
Dîdî Cibrîl ânlarin âdi kalkar
Bu sabahdan cümlesi yere batâr
Bu sabahdan va'deleri dolacak
Yiryüzinden nâmlari hem kalkacak
Lût peyğamber def'a su'âl eyledi
Acele mi zilzâl olacak dîdî
Çün melekler dîdîler dost-i hüdâ
Ehlini âl eyle beldeden cüdâ
Dîdîler ki bizden olgil sen ğarîb
Îtme ta'cîl çün sabah oldi karîb
Ne ecilden def'a sordun bu işi
Bes sabah yâkin degil mi yâ kişi
İşbu âyât münkiri iknâ îder
Çün sabahdan takrîbin isbât îder

İnne mev'ıdehumus subhu e leyses subhu bi karîb[81]

Aldi ehl-i ayâlini Lût hemân
Elvida' idûb yole oldi revân
Çikdi yole gördi sabah vîrdi bâş
Dîdî şmdi belde kaynar tâğ tâş

80- Hicr 15/65: "Gecenin bir bölümünde aile fertlerini yola çıkar, sen de arkalarından git. Hiçbiriniz arkaya bakmasın. Emrolunduğunuz yere (doğru) geçin gidin."
81- Hud 11/81: Onların azabla buluşma zamanı sabahtır. Sabah yakın değil midir?"

(97)

Ol şeherden Lût Nebî oldi cüdâ
Hak Teâlâ emr ü fermân eyledi
Emr-i Hakk'i Cebrâîl gûş eyledi
Vurdi bir kanâdini yere hemân
Çün sabahdi cümle nâs kalkmişidi
Bir gürültü geldi korkûb kaçdiler
Belde karyelere düşdi velvele
Hak Teâlâ Cibrîl'e emr eyledi
Sundi kanâdini yere Cebrâîl
Kaldurûb ânlari havâya melek
Belde karye hep havâya kalkdiler
Bes melekler cümle seyre turdiler
Yerli yerin hep havâya kâlkdiler
Kanâdini çevirûb Cibrîl hemân
Cebrâîl perîni çekdi ol zamân
Akli olân dünyadan îder î'bâ

Hak Teâlâ Cibrîl'e itdi nidâ
Dinle imdi Cebrâîl kûl neyledi
Âçdi kanadlarini gör neyledi
Belde karye titrediler az zamân
Mü'min olân vüdûin âlmişidi
Sâbu sıbyân pirler hep ağlaşdiler
Ba'ziler kaçdi gide âher ile
Yâ melek vur yere kanâdin dîdî
Âldi belde karyeyi havâya bîl
İtdiler du'â kabul olmâz dilek
Çün melekler seslerini âldiler
Çün horoslarin sesini âldiler
Gökyüzünde âz zamân ağlâşdiler
Oldi âlt üst belde karye ol zamân
Âltini üstüne çevirdi hemân
Oku hüccet-i delili **<u>Ağlar Bâbâ</u>**

(98)

İşbu âyât-i okuyân fehm ider
Âlti üste çikdikin isbât ider
Fe lemmâ câe emrunâ cealnâ âliyehâ sâfilehâ ve emtarnâ aleyhâ hicâraten min siccîlin mendûd[82]

İşte delil okuyûb cândan înân
Hak Teâlâ Cibrîl'e emr eyledi
Sundi kanâdini Cibrîl nâgihân
Kaldûrûb ânlari havâya melek
Belde karyeleri âldi perine
Havâ üzre kalkdiler duymadiler
Belde karye göke karîb oldiler
Hem horoslarin sesini âldiler
Kalkdiler havâya hıc duymadiler
Kâb kâşuk hep yirli yirin kâldiler
Cebrâîl perîni çevirdi hemân

Bir rivâyet daha idelim beyân
Belde karye perin üzre âl dîdî
Kaldurub perîni Cebrâîl hemân
Bir kimesne tuymadi hic ferdü tek
Kavuşdûra ânlari hasretine
Gökyüzünde azca sâkin oldiler
Hep melekler seslerini âldiler
Çün kilâblerin nibâhin âldiler
Bir gürülti bir sadâ âlmadiler
Tan yiri âğardi ânlar gördiler
Üstini âltine bırakdi hemân

82- Hud 11/82: (Azap) emrimiz gelince oranın altını üstüne getirdik. Üzerine de Rabbinin katında işaretlenmiş pişirilmiş balçıktan taşlar yağdırdık. Bunlar zalimlerden uzak değildir.

Lût'in avretiyle batdi sine
Allah'a âsi olân bulmaz necât
Ol kavim şer işe oldiler tâlib

Bâğiri bâğiri indi siccine
Belde karye cümlesi oldi memat
Olmadiler Hak yoline munkalib

(99)

Allah'a akalli olmişdi ğarîb
Cümlesini zilzâl itdi Hak Çeleb
Şimdi hâle ol bilâd tahrik ider
Ey gedâ Ağlar Bâbâ sen âl me'âl
Rûz-u şeb Allah'a eyle ilticâ
Şemsile kamere eylegil nazar
Virdigi ni'metlere şükr eylegil
Her belâ zilzâlü arzdan saklaya
Dinle imdi Hak Teâlâ neyledi
Cân gönülden sun'-i ilâhiye bâk
Çünki nâsdan ba'zisi kalmişdiler
Çün âtâşdan tâşi yağdurdi Hüdâ
Bî-hisâb yağdurdi ki Bâr-i Hüdâ
Lût ile ehli bulûb ancak necât
İllâki avreti emân bulmadi

Zühdi takvâ ekserisidi karîb
Kavmu ekal eksere oldi sebeb
Çün basiret sâhib olân görer
Leyl ü nehâr ğâfil olma zikre dâl
Doğri gidûb bulasin fevz ü necâ
Bak vücûden eyle Allah'dan hazar
Her nefesde Allah âdin söylegil
Âhirete hem îmanla yollaya
Kudretinden âtâş inzâl eyledi
Çün matar gibi âtâş yağdurdi Hak
Âher belde kazâya gitmişdiler
Kavm-i Lût'i itdi dünyadan cüdâ
Küllisi kahr oldi Lût'dan mâ 'adâ
Lût'a bey'at cümlesi ehl-i salât
Kâfiridi Lût Nebî'ye uymadi

(100)

Ol âtâş yerleri ihrâk eyledi
Azm-u râh itmişdiler âher ile
Ânlarin oldiği ile yağdi tâş
Âher ilden bir ehed kurtûrmedi
Yüz kişiyle bir kişi tûrûr idi
Âher ilden bir kişiye vurmedi
Tâş gibi dûzûm dûzûm târâr idi
Gök yüzinden nârli tâş gelüridi
Berk-u hatib(hatif) gibi tâş gelûridi
Vurduki dem insâni yikâr idi
Hicâr siccil kumlari yağdurdi
Âher ilde kalmadi pîr-i civân

Başka belde karyelere uğradı
Kimi iskân kimisi tonûb gele
Cümlesini eyledi hep hurd-i hâş
Belde karye ehline hic değmedi
Ol âtâş bir kişiye vurur idi
Kavm-u Lût'dan bir ehed kurtûrmedi
Kavm-u Lût'i şer gibi ârâr idi
Nirde biri olsa tâş bûlûridi
Bes görenler yıldirim sanûridi
Vücûdini kapkâre yakâr idi
HakKavm-i Lût'dan kalmadi zen bir uşâk
Âher îl kavmine olmadi ziyân

Çün hicâret siccili yâğdûrdi Hak Oku bu Kur'ân'i mazmûmine bâk

Kalellahu teâla fi kelamihi fe lemmâ câe emrunâ cealnâ âliyehâ sâfilehâ ve emtarnâ aleyhâ hicâraten min siccîlin mendûd[83]

Gûş ît imdi bir acâîb kıssavar Cândan âni dinleyene hisse vâr
Kavm-i Lût'dan bir kişi çün vâr idi Boyli bir ferd ğâyet akîldâr idi

(101)

Ol sirada gitdi çün âher ile Bey'ü şirâ eyleyûb düne gele
Bes âtâşden tâşlari çün gördi ol Kâçûb ândan bir harâme girdi ol
Girdi ol mezkete ânda ağladı Döndi ol hâl kâpûsini bâğladi
Tâş havâdan geldi ol dem nâgihân Havâ üzre âsili kaldi hemân
Kirk gün ânde kalûben ol çikmadi Tâş dahi âsili kaldi dinmedi
Tâş havâda âsili durur idi Hem âtâş gibi bârîr bârlar idi
Kirk gün kâldi ânde tâşre çikmadi Ol kapûnin kilidini âçmedi
Ol şeherden tutmişdi bir âdem Götürürdi gün-be-gün onâ taʿem
Oldi kirk gün ol zamân gör neyledi Kendi kendine bu sözi söyledi
Dîdî bu kâpûyi ben âzca âçâm Ol tâşi görem yine girû kaçâm
Âçdi bâbi çün arâden bâkdi ol Tâş gelûb bâşine vurdi yândi ol
Kâpûnin arâsine düşdi hemân Geldi hâdim gördi yânmiş ol zamân
Ekallü âs ekseri olmişdi hâs Zilzâl oldi cümlesi hem âm-u-hâs
Bu kitâbi okûyân hisse âlaİnd-i Hakde çok 'azîm ücret bûla
Bu kaziyye bûrâde oldi temâm Muhammed Mustafâ'ye vâfir selâm

(102)

Bu kıssa İsmail Aleyhisselâmundur

Ândelibsin turma fânidür cihân Hâlik'in esmâlarine kıl figân
Kon o bahçede lâcivar güline Şebnemin âl gec hakikat şehrine
Tîz çağirme şehr-i gülden sen beni Maʿnâ maksûd hâsil olmaz[84] ey ğanî
İrciʿi hitâbi çün bir gün gelür Korkaram ki yazduğum noksân kâlûr
Yâ ilâhi sen bilürsin müsteʿân İrciʿi hitâbine ez vîr sen emân
Emrin olmayince ey şâhler şâhi Ben nice temâm idemem ol kitâbi
Söyle ey dîl gitdi sirâc bak câna Tâ ezelden bu cihân ender fenâ
Gitdi sirâc gitdi til hem gitdi gül Durma çaliş sen eman olma füzûl

83- Hud 11/82: (Azap) emrimiz gelince oranın altını üstüne getirdik. Üzerine de Rabbinin katında işaretlenmiş pişirilmiş balçıktan taşlar yağdırdık. Bunlar zalimlerden uzak değildir.
84- Metinde ol zaman şeklinde geçer fakat doğrusu olmazdır.

Sen bilürsin ey ğâni perverdigâr
Kalbime esdür benim sen rûzigâr
Sayd oki âtar sana ğayret koşân
Soyunûb Edhem gibi kırkâ koşân
İrciʿi hitâbi olursa eger
Saydin oki bilmiş ol sana değer
Bu cihâne hep gelenler göçdiler
Mevt-ü zâikadan ânlar içdiler

(103)

İlm-i bâtin böyle taʿrîf eyledi
Mü'mini hâneye teşbih eyledi
Gice ol bülbül gibi fügân ider
Kasr-i dile Allah'i da'vet ider
Allah haydur hay olan kuli sever
Kasr-i diline tecelli hem ider
Hak Teâlâ mü'minîn kalbin bilür
Mâsivâ kalbde ise beʿîd olur
Kangi kalb tecelliye lâyik olur
İşte ol mü'mine Hak karîb olur
Hem tecelli hem dahi ihsân ider
Cenneti vüş ru'yeti nasîb ider
Âkilsin koy bu mekri fânini
Ruz-u-şeb sen taleb eyle bâkini
Bu cihân mâline itme sen heves
Hâlik'in esmâlarine vir nefes
Leyl ü nehâr şakiyle sen olma lâl
Yirde ki mûrdan muanʿmani sen âl
Emr idince vakti tehir eylemez
Tibbi-Lokmân seni taʿmîr idemez
Âhiretin günlerini ağlakıl
Yönünü ğayetle tahfif bağlakıl
Fâni dünyada kimesne kâlmadi
Bes nebî zîşân muhalled olmadi
Ger bu dünya bir mene kâlâ idi
Çün Muhammed muhalled olur idi
Hamd dibâcemiz uzândi tamâm
Dinleyen ihvânlara olsun selâm
Bela şâhım söz söz ile âçilûr
Kur'ân-i azîme çok söz yakişûr
Ey birader siz bizi taʿn itmein
Sözi çok söylir deyu zan itmein
Söyleden söylediyor yokdur hilâf
Esrâr-i Kur'ân'dur sen zan itme lâf

(104)

Ben nideim aşk beni söylediyor
Kalp zubâni beni râhat koymuyor
Hikmetinden söyledir de söylirem
Kendi nefsime evel nush idirem
Hikmetinden ğayet ile vâr safâ
Dinleyen meclise olsun merhabâ
Ey bizi halk eyleyen perverdigâr
Gizlü zâhir hazretin âşikâr
Cümle cânlarin câni sensin hüdâ
Fazl idûben eyledin bize atâ
Gonca gülinden bizi halk eyledin
Vasf olunmaz niâm ihsân eyledin
Evvelâ çün bizi mü'min eyledin
Lütf idûb ol şâha ümmet eyledin
Emrîdüb hem bizi ağlatdin Hüdâ
Rahmetinden eyleme bizi cüdâ
Kalbimi zikrinden âlî eyleme
Nutkumi âç sen beni lâl eyleme
Vir fesâhat hem belâğat dilime
Nur-i îmân idhâl eyle kalbime

Söyleden sen yazduran sen yâ
Bin bir ismin hürmeti içün ya
Avnin ile andelib it dilimi
İzn idersin ey ğanî perverdigâr
İsmâîl'in kıssasın nakl ideim
Ol resule bir salavat virelim
Allah'ın biz emri üzre gidelim

HüdâSen bu halden eyleme beni cüdâ
KerimKalbime esdur rüzgâr ey Rahim
Gizlü sirrinden bana vir ilmimi
Bir gaziyye ideim ben âşikâr
Evvelâ birazca ben nush ideim
Mezheb-i peygambere hem girelim
Mezheb-i Muhammed'i bes diyelim

(105)

Ya'ni mezheb-i resul demek gözüm
Kur'ân'inde Hak Çalab emr eyledi
Bir yûli tût ol yol ile kâim ol

Tarik-i müstakimdür dinle sözüm
Yâ Habîbim müstakim ol sen dîdî
Emr olunan emr ile sen dâim ol

Kalellahu teâla fi kelamihi festekim kemâ umirte ve men tâbe meake ve lâ tatgav innehu bi mâ ta'melûne basîr[85]

İbn-i Mes'ud çün rivâyet eyledi
Çün meğer günlerde bir gün ol resul
İşte bu yol Allah'in yoli bilin
Ol Resûlullah yine gör neyledi
Ya'ni evvel çekdiği hatetden resul
Döndi ol yolleri ta'rîf eyledi
Biri doğri ğayrileri eğridûr
Dâimâ doğri yole elin âtar
Ol kuli şeytân âlur hem eyriye
Akl olan mezheb-ü şâhe gider
Mezhebe giren bulur çün halîlî

Tefsîr içinde bu sözi söyledi
Doğri bir hatet çekdi ta'rîf itdi ol
Doğri olun siz bu yolile gidin
Nice hatetlar deha ta'rîf eyledi
Etrafine nice hatetlar çekdi ol
Her biri nire gider vasf eyledi
Her biri bâşinde bir şeytân durur
Kul çikar çikmaz yakasinden tutar
Nâs ğafildür dîr gidirem doğriye
Doğri çekmiş oldiği yole gider
İşte ikinci satirde delîlî

(106)

Kalellahu teâla fi kelamihi ve enne hâzâ sırâtî mustekîmen fettebiûhu ve lâ tettebiûs subule fe teferraka bikum an sebîlihi zâlikum vassâkum bihî leallekum tettekûn[86]

Mezhebü resuldür işte müstakîm
Bul vâsite dâima müstakîm ol
Havâ bozmayınca rahmet damlamaz

Biz de ol yolile gidelim dâim
Hem şerî'at hem tarîkatdur bu yol
Vâsitasiz kul cinâne vâramaz

85- Hud 11/ 112: Öyle ise emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Beraberindeki tövbe edenler de dosdoğru olsunlar. Hak ve adalet ölçülerini aşmayın. Şüphesiz O, yaptıklarınızı hakkıyla görür.
86- En'am 6/153: İşte bu, benim dosdoğru yolum. Artık ona uyun. Başka yollara uymayın. Yoksa o yollar sizi parça parça edip O'nun yolundan ayırır. İşte size bunları Allah sakınasınız diye emretti.

Velhâsil vâsite ister bu yole
Vasitasiz kul gider eğri yole
Vâsita olmazsa kul eğri vârur
Eğri gider şeytâne yaka verür
Ol resûlün çekdiği yûle irer
Eğri çekmiş oldiği hatte girer
Biz ki girdik iki ilmiden söze
Okuram delil-i Kur'ân'dan size

Ve lâ tettebiûs subule fe teferraka bikum an sebîlihi zâlikum vassâkum bihî leallekum tettekûn[87]

Bes Resûlullah rivâyet eyledi
Hadîsinde işbu sözi söyledi
İşbu insan kendini a'lâ bilür
Çekmiş olduğim yoli kande bülür
Nâs uyanmaz ğaflete dâlmiş uyur
Hâb ile giden yoli nasil bülür
Çün bu nâsa bir güzel mürşîd gerek
Bu nâsi hâbden uyandursa gerek
Taʿrîf ider dâima müstakimi
Doğri çekmiş olduğum ol hattimi
Kul vâsite ile Allah'i bulur
İşte hüccet fehm iden okur bilür

Kul innemâ eızukum bi vâhidetin en tekûmû lillâhi mesnâ ve furâdâ summe tetefekkerû mâ bi sâhıbikum min cinnetin, in huve illâ nezîrun lekum beyne yedey azâbin şedîd[88]

(107)

Hak Teâlâ Cibrîl'e emr eyledi
Bu âyâti habibime vir dîdî
Yâ Muhammed ümmetine söylegil
Ümmeti hâbdan ikâz eylegil
Dî ki tahkik size bir vâʿiz gerek
Sizi Allah'a ulaşdûrmak gerek
Yaʿni dimek size bir mürşid gerek
Tarîk-i müstakime almak gerek
Çünki mürşid yoli rükni bildürür
Mü'minin kalbine zikri doldurur
Ol zikr çün kalbü mutma'in kılur
Mutma'în kul hak tariki tîz bulur
Hak Teâlâ Kur'ân'inde buyurur
Mutma'inni kullarine duyurur
Ey imân ile müşerrefli kulum
Siz tutarsiniz benim doğri yolim
Kalbinizi mutma'in siz eyleniz
Allah'in zikrini dilde söyleniz
Allah'in zikrine siz âgâh olun
Kalbiniz içinde hem takrîr kılın
Zikrullah kalbi mutma'in kılar
Mutma'inne mü'mini hakka salar
Zikrullah dil uciyle olmaya
Yok yire hem nefsini yormaya
Dil ucuyla hâsil olmaz mutma'in
Kalbi ğafletde kalur olmaz emîn
Bes müdâvim kalbü ile dimeli
Nur-i imâni bedene salmali
Kalbile zikr eyleyen devlet bulur
Zât-i vechullah'a kul vâsil olur
Dîl ile gönül ile zikr idelim
Mutma'inne visâline irelim

87- En'am 6/153: İşte bu, benim dosdoğru yolum. Artık ona uyun. Başka yollara uymayın. Yoksa o yollar sizi parça parça edip O'nun yolundan ayırır. İşte size bunları Allah sakınasınız diye emretti.
88- Sebe 34/46: (Ey Muhammed!) De ki: "Ben size ancak bir tek şeyi, Allah için ikişer ikişer, teker teker kalkıp düşünmenizi öğütlüyorum. Arkadaşınız Muhammed'de cinnetten eser yoktur. O, şiddetli bir azaptan önce sizin için ancak bir uyarıcıdır."

(108)

Mutma'inne ol zamân hâsil olur
Rızâ-i bâini ol kuldur bulur
Bes müfessirler buni şerh eylemiş
Kenz-i esrârdan alûb ol söylemiş
Zikrullaha kalbü mutma'in kılur
Mutma'inne kalbden hicâb refʿ olur
Nûr şeceri mutma'inne bütürür
Ğayrisinden çün muhîbu ütürür
Şeytân ol kulun yânine vâramaz
Dürlü dürlü iğvâ kula viremez
Zikrullah ol laʻini öldürür
İşbu âyât mutma'inni bildürür

Ellezîne âmenû ve tatmainnu kulûbuhum bi zikrillâhe lâ bi zikrillâhi tatmainnul kulûb[89]

Rûz-i şeb biz Allah'ı zikr eyleyek
Kalbimizi mutma'inne eyleyek
Kalb cilâ âlur gönül havfli olur
Îmân üzre bes îmân hâsil olur
Mutma'inne kalbde Rahmân oturur
Her ne şer gelürse girü çevirür
Muzâaf olur hem îmân nevverlenur
Nûr nûr üzre çün îmân şolvelenur
Gerçi sâil dir ise girek söze
Îmân üzre îmâni bildür bize
Îmân İhsân buna dirler ey gözüm
Oku bu hadisi de anla sözüm

El ihsanü en teʻbudellahe keenneke terahu fein lem tekün terahu fe innehu yerake

Sen ki Allah'a ibâdet eyledin
Farzile sünnete dikkat eyledin
Îmân ihsân ile huzra dûrasin
Güyâ ki Allah'i ru'yet idesin

(109)

İllâki sen Allah'ı göremesin
Bu fânide zâtine iremesin
Tahkîkallah senin görür özün
Maʿnâ al bundan aman iki gözüm
Ey bizi halk eyleyen feyyâzimiz
Ezeli yok lem yezel suhânimiz
Sen hamîdsin hem mecîdsin hem penâh
On sekiz bin âleme sensin ilâh
On sekiz bin âleme kün eyledin
İns ü cinne sevdiğin şâh eyledin
Bizi mü'min halk idüb şâd eyledin
Ol şâhi çün bize sultân eyledin
Dâima fazlin umaruz girdigâr
Kalbime estür benim sen rûzigâr
İzni dersin cümle cânlara kâfi
Söylesun **Ağlar Bâbâ** kavl-i şâfi
Hazret-i İsmâîl'i söylet kibâr
Biz gidek kalsun girüye yâdigâr
Cümle şâhlara hemân sensin emîr
İrşâdî Bâbâ'ya eyledin emîr
Ol Bâbâ kitâbini hatat eylemiş
Yazmiş amma çün tamâm idememiş
İbrâhîm nebîyi ol vasf eylemiş
İsmâîl'i hefidim yazsin dimiş
Hep senin emrünledür yakşü yamân
Yâ ilâhî sen bilürsin müsteʿân

89- Rad 13/28: Bunlar, iman edenler ve gönülleri Allah'ın zikriyle sükûnete erenlerdir. Bilesiniz ki, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.

Bülbül eyle dilimi ben öteyim
Hem dahi hikmetini fikr ideîm
Kalbime esdir benim bâd-i sabâ
Rûz-i şeb çün ismini zikr ideyim
İsmâîl'in kıssasin nakl ideîm
Söyle hikâyeni ey **Ağlar Bâbâ**

(110)

İbtidâ biz salâvat virelim
Hak Teâlâ çok kasas zikr eylemiş
Dinle imdi gör ki Allah neyledi
Evvelâ Halîl'i fakîr eyledi
Oğli olmadi Halîl'in bir zamân
İbrâhîm hikâyesin terk eyleyek
Ceddim **İrşâdî Bâbâ** çün söylemiş
Allah ona halîlim dimiş idi
Ol kadar mâl virdiği Rabbi'l-Bâri
Bakarî ağnâm devesi çok idi
Fî sebilillahi idi ânin işi
Deve ağnâm bakarinden ol kişi
Yidürür virür idi Allah içün
Cümle nâsi yedürur iderdi hoş
Gökde melekler bu hâli bildiler
Dîdî İbrâhîm ki aceb ben nîdem
Sonra andan maksada çün girelim
Ârif olanlar güzel şerh eylemiş
Ol Halîl İbrâhîm'i dost eyledi
Sonra çok mâl virüb ağnâ eyledi
Hâcer'i aldi Nebî çün ol zamân
Oğli İsmâîl Nebî'den söyleyek
Kitâbinde Halîl'i vasf eylemiş
Mâli ğayet ziyâde virmiş idi
Ol mâlin aslidi bir avuç târi
Öyle mâldâr ol zamânda yok idi
Hak Çalab halk itmemiş öyle kişi
Keser idi günde bin erkek dişi
Zibh ider idi Rezzâk'a kurbân içün
Nâs dirîdi bu ne ğavğa bu ne îş
İbrâhîm'i çok tefekkür kildiler
Ne ecilden Allah'a yakîn gidem

(111)

Kesdiği mâl akline gelmez idi
Ben kasem iderim ol azim şane
Zebh ider oğlani maksûd buluram
Yaʿni nezr itdi Halîlullah Nebî
Geçdi ânin üzerine bir zamân
Dîdî İbrâhîm buradan giderim
Allah'im bana böyle emr eyledi
Burda durmaz ol diyâre giderim
İbrâhîm Hakk'a münâcat eyledi
Dîdî Yâ Rab kabul eyle arzimi
Beni çün zâtine halîl eyledin
Zerre de'lü gözüne almâz idi
Gerçi oğul virür ise Hak bene
Ol zamân Allah'a karîb oluram
Fisebilillah keserem ibnimi
Nebî nezrini unutdi bir zamân
Allah'ımdan yana hicret iderim
Şâm'a azîmet idüben git dîdî
Şâm'da salih evlad umûd iderim
Dergâhinden bir sâlih şey istedi
Bir oğul vîr ifâ îdem nezrimi
Lütf-i ihsân çok inâyet eyledin

Evlâd çün sana duʿâ iderim
İllaki hayırlü fazlin isterim
Sen duʿâmi kabul it Yâ Rab Ğânî
Bir sâlih evlâd bana vir sen Ğânî
Ol veled hem sâlihinden ola
De'vetü tâ'ate i'ânet kila
Gûş it imdi gör ki Allah neyledi
Arz-i İbrâhîm'i kabul eyledi

(112)

Hak Teâlâ ol zamân emr eyledi
Yâ Halîl arzin kabul oldi dîdî
Halîl'i ğulâmla tebşir eyledi
İlmiyle hilmini taʿrîf eyledi
Ol ğulâm hem çok azîz nebî olûr
Bes nebî-i zişân dahi ândan gelür
Zemzem-i şerîfe sebeb olacak
Ândan içen ecr-i azîm âlacak
Sağîrinde 'alîm olur çok bilür
Kebîrinde hilmi ziyâde olur
İşbu âyât sâili iskât ider
Ğulâmin tebşirini isbât ider

Kalellahu teâla fi kelamihi fe beşşernâhu bi gulâmin halîm[90]

İbrâhîm Halîl ol nezr eyledi
Çok tazarru' Allah'a ol eyledi
Du'â itdi sâlih evlâd istedi
Allah onâ evlâd hibe eyledi
Virdi Allah İbrâhîm'e bir oğul
Koydi İsmâîl âdini or-resûl
Bes Hâcer'den oğli oldi ol zamân
Sâre'nin çün kâmiti oldu kemân
Sâre ol Halîl'e çok söz söyledi
Bu çocuği evde koymam ben dîdî
Dîdî İbrâhîm Halîl hâtun kişi
Teklif itdin sen bana çok güç işi
Bu çocukdur ağlayûb hem süd emer
Üstümüze dost ile düşmân güler
Dîdî Sâre Yâ Halîl dinle beni
Çocuk içün recâ itme ey nebî

(113)

Vâr ilet ûzâk yire âni götür
Evde koyma göz önünden tîz ütür
Aldi Hâcer'i nebî tutdi yoli
Zemzemin yirine koydi tifili
Ağlar Bâbâ zemzemi nakl eyleme
Ol yazilmiş sözi tekrar eyleme
Çünki **İrşâdî Bâbâ** vasf eylemiş
Etrafiyle her bir hâlin söylemiş
Bu kitâbla ol kitâb birleşecek
Sözleri bir birini vely idecek
Gerçi zemzemi hikâye eylesek
Etrafiyle her bir hâlin söylesek
Tekrâr olur dinleyen âlmaz safâ
Dersine dön durma ey **Ağlar Bâbâ**
Hallâk Allah bilki ezel neyledi
İbrâhîm Nebî Halîl eyledi
Halîl idûb kitâb inzâl eyledi
Şerîʿatini çok ahsen eyledi
Ol Halîl şer'ini icra eyledi
Şeri'atinden bize nakl eyledi

90- Saffat 37/101: Biz de ona uysal bir oğul müjdeledik.

Şeri‘atü men kablenâ[91] şeri‘atü lenâdûr
Ba‘zu vâcib sünnet ândan kalmadûr
Dürlü dürlü belâ i‘tâ eyledi
İmtihân idüb Halîl’i sinadi
Evvel ‘â‘il sonra ağnâ eyledi
Ol mâlile imtihân çün eyledi
Hem de du’âsini çün itdi kabul
Tebşir idüb virdi ona bir oğul
Virdi oğul Halîl’i şâd eyledi
Oğli ile imtihân çün eyledi
Virdi ruhsât İsmâîl’e zülcelâlİ
brâhîm’le saʿy idüb kâşi hilâl

(114)

Fe lemmâ belega meahus sa’ye kâle yâ buneyye innî erâ fil menâmi ennî ezbehuke fanzur mâzâ terâ kâle yâ ebetif’al mâ tu’meru se tecidunî inşâallâhu mines sâbirîn[92]

Ne zamân ki İsmâîl kul büyüdi
İbrâhîm’le hem beraber yürüdi
İsmâîl yidisine vârmiş idi
İbrâhîm nezrini unutmiş idi
Enbiyâlar dâimâ havfli olur
Gözleri hâb kalbleri âyik olur
Sâdir olmaz enbiyâdan hîç günâh
Gözleri yâş kalplerindedur benâh
Kalplerine dâimâ ilhâm eser
Dilleri kasrine tecelli iner
Mâsivâdan kalpleri çün ârîdûr
Enbiyâ rü’yâsi ya‘ni vahyidûr
Gice olunca nebîler sevinûr
Ya‘ni Allah ile halvet olunur
Zülcenâheyn böyle taʿrîf eylemiş
Kalp kapûsi ikidür çün söylemiş
Biri ‘âlem-i havâsa âçilûr
Kalpleri Allah’a müveccih olûr
İbrâhîm çün uyhuya vârmaz idi
Subha dek hem firâşe girmez idi
Bes gice olunca ol Halîl Nebî
Du’â idüb dir idi Yâ Rab Ğanî
Benim hâlim sana ma’lûm Ey Ğanî
Muhammed’e ümmet eyle sen beni
Maʿnâ bundan anla ya mü’min ehi
Sünnete dikkat idelim ey sehi
Mustafâ’ya bir selavat virelim
Biz yine mâ nahnu fîhe girelim

(115)

Bes meğer günlerde bir gün ol
HalîlİşâdenSonra huzûra durdi ol
İbrâhîm Halîl gözün yumar idi
Allah’a çün râbita kilar idi
Nevm-i İbrâhîm’i tağlib eyledi
Hâb-i ruhsat nidâ gûş eyledi
Zülcelâl rü’yâda nidâ eyledi
Yâ İbrâhîm nezrini ît söyledi
Der ‘akab Nebî yirinden sıçradı
Bu ne fehvâ bu ne rü’yâ söyledi

91- Şer ü men kablena bizden öncekilerin şeriatı demektir. Hz. Muhammed’den (s.a.s) önce gelen peygambelerin şeriatlarının bizim için geçerli olup olmadığı tartışmalıdır bu konu fıkıh ilminde fer‘i deliller bahsinde incelenir.
92- Saffat 2/102: Çocuk kendisiyle birlikte koşup yürüyecek yaşa gelince İbrahim ona, “Yavrum, ben rüyamda seni boğazladığımı gördüm. Düşün bakalım, ne dersin?” dedi. O da, “Babacığım, emrolunduğun şeyi yap. İnşaallah beni sabredenlerden bulacaksın” dedi.

İbrâhîm Halîl tefekkür eyledi
Çok tezekkür ît akli kânmadi
İrtesi gün rü'yâ gördi ânladi
İknâ oldi Allah emridür dîdî
Gördi ikinci üçüncü hem gice
Kalb-i mutmainne oldi bildi ol
Dîdî İbrâhîm ki nezrim iderim
Azm-i râhini Hâcer'e söyledi
İsmâîl'i berâber âlacağim
Geldi Hâcer İsmâîl'in yânine
Döndi ândan saclarini dâradi
Bes Hâcer çün Yâ Nebîyyallah dîdî

Allah'dan mı ğayriden midür dîdî
Ol günün âdini terviyye kodi
Zibh iderim oğlumi bugün dîdî
Ol günün âdini arefe kodi
Gûş it imdi bu kasasi oldi nice
Yevmü nehri ol güne âd vir ol
İsmâîl'le mezbahaya giderim
İsmâîl'i durma sen geydür dîdî
Şu filân ziyâfete gideceğim
Öbdi gözlerini basdi bağrine
Giydûrûb hem üzerini yağladi
Bu tifildür İsmâîl'e bak dîdî

(116)

Ol Nebî dîr Allah emrin ideîm
Biçâkile ipi Nebî gizledi
Dîdî oğul bu âtan sever seni
Ol didigi sözi biz ânlayalim
Çünki ol sözi işâret söyledi
İpi biçâki Nebî âldi hemân
Âldi İbrâhîm Nebî İsmâîl'i
Yidi yaşinde tifil sâbi idi
İbrâhîm'den ilerü gider idi
O laʿîn şeytân bu hâli anladi
Ben nideim ol Halîl oğlun keser
Bilmezim ki 'acabâ ben nideîm
Akli noksandur Hâcer'in aldanur
Ol hasudu lâ yesûd şeytân hemân
Gitdi Âdem şekline girdi la'în
İbrâhîm İsmâîl oğlin kesecek

Bir îpile biçak âlib gideîm
Hâcer İsmâîl'e gör ne söyledi
Giri kalma ecnebi çalar seni
Kalbimiz Allah'a bağlayalim
Yaʿni şeytân seni âldar söyledi
Tutdi oğlunin elinden ol zamân
Cân gönülden dinle şimdi bu hâli
Hem gider hem İsmâîl oynâr didi
Öni sonra âtlayûb sıçrar idi
Halîl İbrâhîm'e varâîm didî
Kurbân ider Allah'a yakîn gider
Evvelâ validesine gideîm
Ol gider Halîl'den oğlini alur
Gitdi Hâcer'in yanine ol zemân
Bu sözi söyledi Hâcer'e hemin
Koyûb orda çün buraya gelecek

(117)

Dîdî Hâcer yâ kişi sen neyledin
Bu azîm yalana akıl mi kanar

Ne ecilden bu yalani söyledin
Bâbâ hîç oğluna gemlik mi sanâr

Bâbâsiyle gitdiler bir daʿvete
Şimdi gelür İsmâîl bu halvete
Dîdî şeytân yâ Hâcer dinle beni
Biçâkile ipi âldi ol Nebî
Dîdî Hâcer dinle beni ey kişi
Ol nebîdür hîç ider mi katl işi
Ol nebîdür sâdir olmaz hem kusûr
Hâlbuki İsmâîl ânin oğlidûr
Ne ecilden zebh idecek ey kişi
Söyle ben anlayalım çün ol işi
Dîdî şeytân vasf ideîm ol işi
Rü'yâsinde gördi İbrâhîm kişi
Rü'yâda Allah ona emr eyledi
Yâ Halîl sen İsmâil'i kes dîdî
Dîdî Hâcer ol nebîdür neylesûn
Ol emire muhâlif mi eylesûn
Hem peyğamberdûr o zât Nebî-Zîşân
Rü'yâsi vahyidûr mutlak sen inân
Çünki İbrâhim hâber vardi ise
Rü'yâsinde ol emîr aldi ise
Elbet İsmâîl kurbân idecek
Aldiği emre itâʿat idecek
Oğluni elbetde fidâ idecek
Oğlum hem ol emre kurbân gidecek
Ben dahi ol emre teslim olurem
Ol bıçaka ben de boynûm virürem
Söyledi Hâcer sözi çok yüzi âk
Dîdî yâ İblis yanımdan durma kalk
Mahzûn oldi girdi şeytân yâsine
Dîdî ben kâvuşeîm bâbâsine

(118)

Gördi şeytân İbrâhîm geçmiş gidir
Öni sonra İsmâîl sıçrar gidir
Geldi şeytân İbrâhîm'in yânine
Dîdî azmin kangi belde râhine
İbrâhîm dîr katma zehri âşine
Biz gidirük şu tepenin bâşine
Dîdî şeytân ol tepede karye yok
Tenhâ bir yer çün orâda kimse yok
Ol tepede hâcetim vâr ey kişi
Ne sebebden sen sorirsin bû îşi
Dîdî şeytân ben bilürem ol îşi
İsmâîl'i keseceksin yâ kişi
İʿtidâldûr kâmiti vechi hasen
Ne ecilden İsmâîl'i kesesen
Hem nebî olur bu çocuk ey gözüm
Girme sâbinin kanine tût sözüm
Sen gerekdûr ânâ ta'zîm idesin
Evladindûr dahi şefkat idesin
Ey Nebî ger bu çocuk büyür ise
On biş yirmisine vârîr ise
Çok şerefli kişi olur yâ Nebî
Sen ölünce yirine olur nebî
Âlim olur şeytâni hem öldürür
Şeriʿati nâsa güzel bildûrûr
Dîdî İbrâhîm sözin yerindedûr
Hem çocuğa himmetim ziyâdedûr
Ben dahî zebhine me'mûrûm hemîn
Kesmemek mümkin olmaz çün hemîn
İllâki zebhine me'mûr olmişem
Ben kulum şâhimden emîr âlmişem
Kul olan mevlâsinin emrin tûtâr
Âldiği emîre itâ'at ider
Dîdî şeytân yâ Halîl Dost-i Hüdâ
Ol gice rü'yâda âldiğin sadâ

(119)

Şeytân idi ol sana emr eyledi
Oğluni kes diyûben sen söyledi
Hâlbuki sen yanlış itdin bu işi
Allah emr ider mi bu eğri işi
Hannân Allah öyle şey emr eylemez
Kibriyâdûr kimseye kadr eylemez
Böyle bir emri zuhûra gelmemiş
Oğlini kes deyû hüküm virmemiş
Sana mi virdi bu emri ol Celîl
Kesme oğlin tût sözümi yâ Halîl
İbrâhîm hep sözlerini dinledi
Şeytân oldiğini ol dem anladi
Dîdî İbrâhîm ki ey mel'ûn kişi
İşte şeytân sensin ey merdûd kişi
Allah'in sen bile emrin tûtmadin
Âsî olûb secdeye hem gitmedin
Ucb idûben bes tekebbür eyledin
Nûri koyûb nâri kabul eyledin
Git yanından durma ey sen nâ temîz
Rahmetinden recm idûb yezdânimiz
Hak Teâlâ 'avn ider ise bize
Recm olindiğini diyelim size
Dinle imdi Hak Teâlâ neyledi
Çâr aʿnâsirden bizi halk eyledi
İktizâu kudreti öyle idi
Salsâli mesnûnden[93] âdem eyledi
Hey'eti-i sûretine nefh eyledi
Çün meleklere hemân emr eyledi
Çün melekler emre münkâd oldiler
Küllüsi Âdem'e secde kildiler
Îbâ îdûb secde İblis itmedi
Allah emri üzre telbis gitmedi

(120)

Hak Teâlâ ol zamân emr eyledi
Yâ laʿîn sen secde itmedin dîdî
Kudretimi inkâr idûb neyledin
Sen neden nâşi tekebbür eyledin
Dîdî İblis ben niçûn emrin tûtâm
Ol beşere bes neden secde idem
Salsâl-i mesnûndan âni eyledin
Ol ecilden emrin üzre gitmedim
Asline bakdi tekebbür eyledi
Bâtinini akli idrâk itmedi
Nâr 'anâsir rûhâni evlâ dîdî
Hâk anâsir cismâni ednâ dîdî
Ğâfîl olûb zâhire itdi nazâr
Hak inâyet itmese yolden âzâr
Asli âteş idi aslini sevdi ol
Ol sebebden hak tarîkden çikdi ol
Çik bu gökden dîdî Allah nâhsize
Merdûd olûb âsî oldin sen bize
Çok deliller vârdûr İblis nâmine
İşbu âyât nâzil oldi şânine

Kale fehruc minha feinneke racîm[94]

Çik bu gökden sen ba'îd ol nâ-temiz
Dergâhimden seni sürdük şimdi biz
Dîdî İblis Yâ İlâhî müsteʿân
Yevm-i baʿse dek bana eyle emân
Nefse uydi akli idrâk itmedi
Aslâ ölmem diyûben zan eyledi

93- Pişmiş kuru çamur.
94- Sad 38/77: Allah, şöyle dedi: "Öyle ise çık oradan (cennetten), çünkü sen kovuldun."

Ol bilürdi cümle insân ölecek
Baʿs olûben nâs yine dirilecek
Dîrdî İblis cümle insân baʿs olûr
Dahâ ölmez tâ ebed bâkî kâlûr

(121)

Yevm-i baʿsdan hayati istedi
Akl-i kâsir hikmetine yitmedi
Ol bilürdi çün kıyâmet kopacak
Yevm-i baʿsdan durûb sağ kalacak
Dîdî İblis yâ İlâhî yâ felâk
Rahmetinden eyledin beni ırâk
Dünyâda ben kullari kandûraîm
Sana isyân itmeye kandureîm
Dürlü isyân şerle tezyîn ideîm
Cümlesine iğvâyi çün vireîm
Gizlü zâhir hâlis olân kullara
Hîlem irmez âncak ol muhlislara

Kalellahu teâla fi kelamihi illâ ibâdeke minhümü'l muhlasîn[95]

Hak Teâlâ İblis'e emr eyledi
Muhlisâne sen vâresin söyledi
Kangi kul ger olur ise muhlisîn
Sen laʿînden ânlar olurlar emîn
Muhlîs olân çün gider hak râhine
Teslit idûb gidemesin yânine
Muhlisine iğvâyi viremesin
Kudretin yokdur ki sultân olasin
Kangu men ki nefsine ûyâr ise
Sen laʿîne yakâi virür ise
Ancak ol kullara iğvâ viresin
Eğri alûb ona sultân olasin
Kim ki sana tabiʿ olursa eger
Ancak ol kuldur bana isyân ider
Ey bizi halk eyleyen hallâkimiz
Eyle bizi muhlisândan şâhimiz
Sen ğafûrsin sen rahimsin yâ ilâh
Teslitinden bizi sakla padişâh

(122)

Sözümiz bûrâ fasl oldi temâm
Dinleyen ihvânlara olsun selâm
Ey birâder kalbiniz şerh eylein
Sözi çok söyler deyü zan itmein
Şimdi dirsiz **<u>Gedâ Ağlâr</u>** bilmemiş
Ol laʿini burye idhâl eylemiş
Hikâyei yok yire fasl eylemiş
Şeytâni burâda fazla söylemiş
Böyle suʿâl olunur çün Ey Bâbâ
Vir cevâbini bunun **<u>Ağlar Bâbâ</u>**
Hak Teâlâ İblis'i racm eyledi
Kelâminde adüvvün mübîn dîdî
Savmu salât biş rükniden biz girek
Leylü nehâr ağlayûb Allah diyek
Hem de melek kalbe ilhâm eyledi
Şeytânin hâlini vasf eyle dîdî
Çünki ol düşmânimizi tâniyâk
Yâlvarûb Allah'a ilticâ kılâk
Ben nideîm söyleden vâr söylirem
Vusʿûmin mikdâri ta'rîf eylirem
Ûlûl elbâb dinleyûb maʿnâ âle
Teslitinden Allah'a recâ kile

95- Hicr 15/40: İblis, "Rabbim! Beni azdırmana karşılık, andolsun ki yeryüzünde kötülükleri onlara güzel göstereceğim, içlerinde ihlâsa erdirilmiş kulların hariç, onların hepsini azdıracağım" dedi.

İbtidâ biz bir salâvat virelim
Ol laʿîn Halîl'i kandûremedi
Oldi mahzun döndi şeytân ağladı
İbrâhîm Nebî tefekkür eyledi
Ol bu sözi kalbu içre söyledi

Çün yine mâ nahnu fihe girelim
Vâh bana ben nasil ideim dîdî
İsmâîl'e ben gideim söyledi
Bu sabî çün arkadan gelsin îdi
Seyr idersem kalbe hâl gelür dîdî

(123)

Bu çocuğa çün ziyâde bâkaram
İbrâhîm İsmâîl'e oğlûm dîdî
İsmâîl girüde kaldi ol zamân
İşit imdi ol la'în gör neyledi
Dîdî Şeytân İsmâîl'e giderim
Ol nebî çün ilerü geçmiş îdi
Dirdi bu oğlani ben keser isem
Ben ne dürlü ideîm çün yâ Kibâr
Gitti Şeytân İsmâîl'in yânine
Enbiyâler dehr içine geldiler
Hem fetânet sâdik ismet oldiler
Dîdî İsmâîl'e ol merdûd laʿîn
İsmâîl dîr bugün irdim celvete
Dîdî Şeytân ey sabî ibn-i Hâcer
Senin elin ayâkin bâğlayâcak
Dîdî İsmâîl ki sen ey divâne

Rahme gelür ol emirden dönerem
Gel girüye arkadan gel söyledi
Oynaya oynaya giderdi hemân
Kendi kendine bu sözi söyledi
Ol sâbidûr ona hîle iderim
Kalbü içre bu sözi âlmiş îdi
Zülcemâl'e hem karîb olmaz isem
Sen kabul ît kurbânimi gîrdigâr
Bilmedigi akli gelmiş bâşine
Fetâneti sibyân iken buldiler
Dört sifâti sibyân iken buldiler
Pederinle neyre gidersin hemîn
Dîdî ben gidiyor(um) bir da'vete
Da'vete giden biçâki ne ider
Kârşu tepe üzre kâfan alâcak
Ne ecilden düşersin azîm yalân

(124)

Bes Halîlullah beni cândan sever
Dîdî Şeytân İsmâîl'e ey sâbi
Rabbisi dimiş ki sen emrimi tût
Rü'yâ görmiş ise dîdî pederim
Öyle emre ben de teslîm olûrem
Çün bâbâsi me'mûr olmiş anlâdi
Recm olunmiş bir söz âldi diline
Âtti tâşi üzerine İblis'in
Şeytân'in gözi ol hinden çikmâdûr
Kaçdi gitdi dahâ burda turmedi

Hîç bâbâ evlâda biçâk mi çeker
Güyâ rü'yâsinde görmiş Allah'i
Oğlun İsmâîl'i bana kurbân ît
Ol emîre ben de âmentü dîrîm
Ol biçâka boynumi hem virürem
Mesrûr ile yürümeye başladi
İsmâîl yirden tâş aldi eline
Vurdi sol gözin kör itdi telbîsin
Âdi kör mel'ûn o günden kalmadûr
Kötü cismi aslâ hîç görünmedi

Dîdî Şeytân vâh banâ ben neyledîm
Doğri sözden çün bana oldi ziyân
Leykî yalân dise idim ben eger
Doğri söylemek beni itdi yânuk/yanık
Ehl-ü hâller nefsini ednâ tûtâr
Bir zi'mâm vûrûr ânı bâğlar sebâ

Ömrüm içre doğri bir kez söyledim
Vaʿdim olsun söylerem dâim yalân
Ol sabiyi âldadûrdûm çün meğer
Âh bana ben eyledim gözüm sınık
Şeytân'i bir kîl ile âlûr yider
Şeytân'i âz taʿrîf ît **Ağlar Bâbâ**

(125)

Aslu atâşdan olâni biz diyek
Bûyi kissa gözleri hem çok derîn
Hınzîr dişi gibi ânin dişleri
Cümlesin kara olmaz renkleri
Dahâ taʿrîf idemem dilim ûşür
Hak Teâlâ secdeyi emr itmeden
Evvelâ İblis laʿîn güzel idi
Ne zamân ki İblis secde itmedi
Naʿletim üzerin olsun Hak dîdî
Ben bilürem bundan ederler su'âl
Ruhâniyetle ol melʿûn görünür
Koy şu melʿûn pis habisin hâlini
Vurdi İsmâîl çikardi gözini
Hak Teâlâ Kur'ân inzâl eyledi
Emr-ü nehyi bize taʿrîf eyledi
Beldelerden hâciler hâcca vârur

Cümlesini ona göre fark idek
Burni yüzi köz kötüce bir laʿîn
Cismi kâre kıssacıkdûr dizleri
Cismi kizil yüzi şuşûkdûr renkleri
Şeytân'i kim görse cismi şimşeşûr
Dergâhimden yâ la'în git dimeden
Aslâ siyahlik yüzünde yok idi
Hak Teâlâ çik göğümden çün dîdî
Ol zamân sûreti tebdîl eyledi
Şeytân'i gözile görmekdûr mehâl
Bu cevâb bizi su'âlden kurtûrûr
Söyle İsmâîl Nebî ahvâlini
Taʿrîf eyle **Bâkî (Ağlar Baba)** tâşin sözini
Beş şey mü'mine çün farz eyledi
Bây olana hacci bes emr eyledi
Ol mahâle gelince ânde durur

(126)

Her hâci yedine yidi tâş âlûr
Niyyet idûb ol mahalle tâş âtar
Hak Teâlâ kudretinden neyledi
Evvelâ biz bir salâvat virelim
Hâsıli sahrâya ânlar vârdiler
Dîdî oğlim dinle benim pendimi
Hak Teâlâ rü'yâda vahy eyledi
Me'mûr oldim ben sanâ dinle sözüm
Ît tefekkür re'yini söyle banâ

Şeytân içün ol mahalle tâş vurûr
Yaʿni İsmâîl'e iktidâ îder
Ümmete ol tâşi vâcib eyledi
Sonra zibh-i İsmâîl'i diyelim
Çün zibih yirine dâhil oldiler
Her ne dirsem anlâ sen çün sözimi
Oğlini kes diyûben emr eyledi
Zibh ideceğim seni iki gözüm
Bu emirdûr kesmemek olmaz bunâ

Ben bu emri sanâ dîdîm ey gözüm — Munkâd olûben tûtâr misin sözüm
Dîdî İsmâîl bâbâ dinle beni — Çok faziletlü bilürem ben seni
Me'mûr olundiğin emri idesin — İnşâallah sabr içinde bûlesin
Çün bu âyâtdan müfessir söyledi — Bâbâ oğul istişâre eyledi

Fe lemmâ belega meahus sa'ye kâle yâ buneyye innî erâ fîl menâmi ennî ezbehuke fanzur mâzâ terâ, kâle yâ ebetif'al mâ tu'meru se tecidunî inşâallâhu mines sâbirîn[96]

Eşfeku ekrem bâbâm iki gözüm — Kes beni yokdûr sanâ hîç bir sözüm

(127)

Sen neden nâşi bu sözi gizledin — Ev içinde sen bana söylemedin
Anâm ile elvidâ' ider idîm — Ayrilik rü'yetini görer îdîm
Görüşûb du'âsini âlur îdîm — Elini öpûb yine gelür îdîm
Çün anâmdur bende hakkı vârdur hem — Âhiret helalliği âlurdum hem
Ey bâbâcu'(babacığım) şimdi dinle sen beni — Hâcetime vâsî iderim seni
Bir recâm vârdur sana sen idesin — Ellerim ayâklarim bağleyesin
Cân âcisi çok şedîddûr bilürem — Elim ayâkimi sanâ vurûrem
Sanâ zahmet hem ben âsî olurem — Ücretim hakkinde noksân kâlûrem
Ey bâbâcu' dinle benim sözûmi — Evlâdınâm tût benim bu sözûmi
Bir vasiyyetim de budur idesin — Kabrim valideme göstermeyesin
Bes anâmdur kabre gelûr düremez — Ağlar ise orda beni göremez
Elim âyâkimi sen bağlamadan — Biçaki dahâ eline âlmadan
Gömlegi arkamdan soyûb âlesin — Kân bulaşmadan neneme viresin
Gömlekimi saklasûn zâyi' itmesin — İsmâîl'in yâdigâridûr desin
Bir vasiyyetim de budur ey bâbâ — Selâmimi tebliğ eyle anâmâ
Dî ki oğlun bu hâle şükr eyledi — Anâm da sabr idûb şükr itsûn dîdî

(128)

Her ûmûri anâma söyle nebî — Yânine koyma sakîn ğayri sabî
Gôrûb ol sabini haste olmaya — Eyvâh İsmâîl'im hani dimeye
Emrine teslimem izin vir bâbâ — Sözlerim vâr söyleyeyim anâmâ
Söyledigim sözi bir bir yazasin — Anâma bir bir hikâye kilesin
Sözlerimi anâma söyle bâbâ — Nezme aldi naklini **<u>Ağlar Bâbâ</u>**

96- Saffat 37/102: Çocuk kendisiyle birlikte koşup yürüyecek yaşa gelince İbrahim ona, "Yavrum, ben rüyamda seni boğazladığımı gördüm. Düşün bakalım, ne dersin?" dedi. O da, "Babacığım, emrolunduğun şeyi yap. İnşaallah beni sabredenlerden bulacaksın" dedi.

BEYİT

Selâm eyle sen anâme
Helâl itsin emeğini
Ana Gömlegim âlâsin
İsmâîl'in yâdigâri
Aman anâ sözümi tût
Biçaka sakîn buğz itme
Sabr eyle anâ sabr eyle
Benden eyû kul yok imiş
Bilmem ki âsî mi oldum
Evde kesse idi beni
Anâ bu işe şükr eyle
Atam çün Halîlullahdûr

Ağlamasin yâne yâne
Cennetde lâzimem onâ
Amma ki ağlamayasin
Ölenecek saklayasin
Hem de kamisimi hifz ît
Biçakin ağzini sen öp
Kader takdir imiş böyle
Kurbân olirem bu bû yole
Bâbâma zahmet mi virdim
Aceb bâbâma ne dirdim
Amân bâbâma lâf dime
Kor Allah bizi cehenneme

(129)

Aslu bir gülden olmişem
Haberim sanâ gelmeden
Evde üstümi geydürdin
Anâ sözlerin sâdikdûr
Anâ selâmimi işit
Ayâklerimi vurmişem
Ağlar Bâbâ ebyât düzdi
Vâllahî ben bir şey bilmem
Ey nebiyallah bâbâm dinle beni
Bir sözüm vâr sanâ atam dikkat ît
Ellerimi bağla kimse görmesin
Seyr idenler benim hâlimi görer
Dîdî İsmâîl bâbâ sen tût sözüm
Hükm-i kazâ oldiğini bildiler
İsmâîl ol emre munkâd eyledi
Çok güzel mu'însin ey oğul dîdî
İsmâîl biçâka verdi boynini
Çün bu âyât münkeri iknâ' ider

Senden dünyaya gelmişem
Ol gül daline konmişem
Dönderüb gözlerim öbdin
La'în Şeytân'i ben gördim
Zemzemin yânine sen git
Ordaki hikmeti seyr ît
Kalbine çün rüzgâr esdi
Melek böyle ilham itdi
Her ömüre vasî itdim ben seni
Ba'dez-zibh ellerimi aç da git
Bu yiğit âsî imiş çün dimesin
Dürlü dürlü bana su'i-zân ider
Bağla ellerimi ey iki gözüm
Bâbâ oğul emre teslîm oldiler
İbrâhîm pir ellerini bağladi
Ellerini kâyîşile bağladi
Yüzi koyi vurdi yire oğluni
Oğluni yikdukini isbât ider

(130)

Fe lemmâ eslemâ ve tellehu lil cebîn[97]

Müstefrekle âyâtini yolladı
Halîl'ine hükm-i kaza eyledi
İbrâhîm Halil'e koç geldigi hîn
Yevmu nehri mü'mîn olân çün ider
Bâbâ oğul emre teslîm oldiler
Mefâilün mefâilün mefâil
Düşdi yire bes bu sözi söyledi
Kuvvetile vur biçâki gerdana
Ya'ni sana merhamet âriz olur
Çok nesâih bâbâsine eyledi
İbrâhîm namaza ikbâl eyledi
Namâzini kildi itmâm eyledi
Dîdî Yâ Rab senden hâcet isterem
Hem cemâlsin hem kemâlsin Yâ Ğanîm
Kadiyu'l-hâcât olân şâhlar şâhım
Yâ İlâhî sen bana lütf eyledin

Zamâni mazî hikâye eyledi
İbrâhîm fi'l-i zamâni kâbladi
Ol zamandan bu zamâne çün hemîn
Kân akidub Halîl'e bey'at ider
Allah'in emrine kiyâm kildiler
Bâbâ oğul olûb maksuda nâil
Yâ bâbâ biçâki kavî vur dîdî
Yüzini çevir amân bakma banâ
Kesmeyesin emr-i Hak te'hir olur
Emr-i Hüdâ tîz yirin bulsin dîdî
Ağlayarak Hakk'a hâl arz eyledi
Kaldurûb el ibtidâ âmin dîdî
Ol latîf isminden ihsân isterem
Ol cemâl isminden eylesen rahîm
Kabûl ît du'âmı sen padişâhım
Ol nârin içini gülşan eyledin

(131)

Güyâ Nemrûd eyledi bana 'itâb
Nâr içini sen aşiyân eyledin
Rizân için evlâdimi kesirem
Her ne rencide idersin yâ kibâr
Hem kibârsin zülkemâlsin Yâ İlâh
Ben pîrim Yâ Rabbi hem azîz nebî
Allah'a arzini itmâm eyledi
Ya'ni İbrâhîm nebi döndi hemân
Râfi' Allah dinle ol dem neyledi
Hep melekler gökde seyr turdiler
Çün görûb seyr itdiler İbrâhîm'i
Hem de İsmâîl'i âlî gördiler

Nâre girerken nâre itdin hitâb
Ol mekâni sanki cennet eyledin
Nûr cemâlen karîb olmak istirem
Cümlesin kabûl iderim girdigâr
Fazl idûb çün ikrâm eyle ey penâh
Ol sâbiye merhâmet it Yâ Ğani
Allah'in emrine ol dem başladi
İsmâîl'e biçâki vurdi inân
Hep semâdan ref-i hicâbeyledi[98]
İbrâhîm İsmâîl hâlin gördiler
Biçâki İsmâîl'e vurur emi
Emre inkiyâdini çün bildiler

97- Saffat 37/103: Nihayet her ikisi de (Allah'ın emrine) boyun eğip, İbrahim de onu (boğazlamak için) yüz üstü yere yatırınca ona, şöyle seslendik: "Ey İbrahim!"
98- Perdeleri kaldırmak.

Bes melekler dîdîler Yâ Rab Celîl
İbrâhîm nebîdür hem Hakk'a Halîl
Sen gûş eyle İbrâhîm çün neyledi
Vurdi boğazine biçâk kesmedi
Biçâki biledi âldi eline
Vurdi yine İsmâîl'in boynine
Üç def'a biçâki vurdi ey ebî
Biçâka ğayet gazab itdi nebî
Kesmedi biçâk nebî çaldi tâşa
Kesdi tâşi ol biçâk bâşdan bâşa

(132)

Dinle imdi Hak Teâlâ neyledi
Nice hikmetini izhâr eyledi
Hâlik'in sen kudretine baksene
Leylü nehâr ağlayûb yâş töksene
Ey bizi halk eyleyen hallâkimiz
Kalbimi şerh eylegil yezdânimiz
Kalbime esdür benim ilhâm Hüdâ
Biçâkin hâlini vasf itsin gedâ
Lisânime ukde virme Yâ İlâh
Vâsi' eyle kalbimi sen pâdişâh
Yâ İlâhî kalbe estür faslini
Söylesün **Ağlar Bâbâ** inhâsini
Dinle ihvân Hak Teâlâ neyledi
Bes hemândem biçaka emr eyledi
Kesme İsmâîl'i ey sikîn demür
İsmâîl'in gerdaninde ol hamûr
Ey biçâk İsmâîl'i keser isen
Damla kân ol sabiden töker isen
Vüş cemâlim hakkîçünând iderim
Dünyâda kurbâni haram iderim
Ol celâlime kasem çün iderim
Cinsi demûr olâni tûc iderim
İsmâîl'in kıline degme demûr
Emr iderim çün olursun tûc demûr
Hikmetimi ben bilürem ey biçâk
Sevgilü habibim ândan olacak
Cedd-i Muhammed'dür İsmâîl
NebîCümle âlem gülden âlûr nur âbi
İsmâîl'i ol biçâk kese idi
Tamla kân bes sâbîden töke idi
Aslâ bir şeyi biçâk kesmez idi
Hayvanâtdan damla kân akmaz idi
Hâdi Allah gûş ît ol dem neyledi
Virdi nutki ol biçâka söyledi

(133)

Dinle ol dem gör ki biçâk neyledi
Nutka geldi işbu sözi söyledi
Dîdî biçâk Halîl'e ki ey Nebî
Gazab itme bana İbrâhîm Nebî
Sen neden gazeb ile emr eyledin
Kesmedigimden bana buğz eyledin
Emr olundi bana kesme yâ demûr
Lem yezel virmedi kes deyû emir
Emr olunmadi bana ben nideîm
Ben de senin gibi emr munkâdiîm
Ben câmidim Hak bana emr eyledi
Zül 'ukûle beni nakl eyledi
Virdi fehim banâ nîdâ eyledi
Zülcemâl te'kidle fermân eyledi
Hak Teâlâ çün buyurdi yâ demûr
İsmâîl'în gerdâninde ol hâmûr

Ol la'în Nemrûd seni koydi nâre
Halbukim âtâşin şâni yakmadûr
Dîdî Halîl İbrâhîm ki ey demûr
Dosti idim Allah'im lutf eyledi
Dîdî biçâk ey Nebîyallah Halîl
Ben de ol âtâş gibi hem ölmişem
Yâ biçâk kesme deyû emr eyledi
Fermân-i İlâhî çün irdi banâ
İbrâhîm Nebî tefekkür eyledi

Ol âtâş yakmadi döndi buz kare
Düşdügi yiri bütün kül itmedûr
Yakdiyûben nâre olmadi emîr
"Yâ nâru kûni berden ve selâmen"[99] Hak dîdî
Fermân indi banâ ol Rabbü'l-Celîl
Zülcemâlimden emîr âlmişem
İsmâîl'in kiline degme dîdî
Kesememem daha gazeb itme banâ
Lem yezel ihsân idecekdûr dîdî

(134)

Ol Halîl bundan rumûzi anladi
Dîdî İsmâîl Nebî ki ey bâbâ
Allah'in ismini takrîr eylegil
Ol biçâk ağzine çün rüzgâr eser
Rahmân ismin İbrâhîm yâd eyledi
Biçâki gerdânine vaz' eyledi
Durma ey Cibrîl bu işi tîz bütûr
Nice bin sene evvel halk itmişem
İlet âni İbrâhîm zibh eylesün
Gitdi koçi âldi Cebrâîl hemîn
İbrâhîm'e yaklaşûb çün neyledi
Hak Teâlâ koça fermân eyledi
Ol koç Allah'in âdin yâd eyledi
Gördi İbrâhîm koçi Cibrîl ile
Kavl-i haseni nebî gûş eyledi
Allah'in ismi ile bed eyledi
Kavl-i tevhidi Halîl yâd eyledi

Biçâkin sözün taaccüb eyledi
Emr-i Hakki te'hir itme yâ bâbâ
Biçâki bile de emri işlegil
Allah'in izniyle ol biçâk keser
Def'a biçâki güzelce bîledi
Rahmânallah Cibrîl'e emr eyledi
Cennete vâr ol kebeşi sen getûr
Ol sâbi içün koç yaratmişem
İsmâîl'e koçi fidâ eylesün
Tekbire bâşladi hem ruhu'l-emîn
Allahu ekber Allahu ekber Cibrîl dîdî
Koç bile tekbire ol dem bâşladi
İbrâhîm tevhîde hemân bâşladi
Koç geliyor tekbîri âlâ âle
Der 'akab tevhîde Halîl bâşladi
Lâ ilahe illâllah vallahu ekber dîdî
Cibrîl'in kavlini tasdik eyledi

(135)

Emr-i haseni Halîl çün eyledi
Enbiyâ kalbine tecelli iner
Bu gelen koç İsmâîl'i şâd ider
Halîl İbrâhîm'e tebşîr itdi Hak

Kalbü içre bu sözi fikr eyledi
Sevfe'i Hak ânlara ilhâm ider
Sin-i sevfe içre Hak tebşîr ider
İsmâîl'den son gelen İshâk'a bak

99- Allah Teâla Enbiya suresi 69. ayette "Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!" buyurmaktadır.

İsmâîl kul kavlani gûş eyledi
Allahu ekber ve lillahil hamd dîdî
Rahmân Allah rahmet i'lân eyledi
İki nebî bir melek vasf eyledi
Cebrâîl tekbiri itmâm eyledi
İşbu âyâti dilimiz vird ider

Cibrîl'in koçin sedâsin anladi
İsmâîl üç kavli bes cem' eyledi
İsmâîl tekbirü tahmîd eyledi
Bize ol üç kavli vâcib eyledi
İbrâhîm'e koçi teslîm eyledi
Ol koçin geldigini isbât ider

Kalellahu teâla fi kelamihi ve fedeynâhu bi zibhın azîm[100]

Hak Teâlâ böyle fermân eyledi
Dîdî Cibrîl İbrâhîm'e yâ Halîl
Vehhâballah işbu koçi yolladı
Cism-i 'azîm kebeşi Hak yûlledi
Ben azimü'ş-şân çü fermân eyledim
Kenzim içre hikmetimi gizledim

Koçi İsmâîl'e kurbân yolladi
Selâm itdi sanâ ol hayyü'l-celil
İsmâîl'e fidâ zibh itsûn dîdî
İbrâhîm İsmâîl'e söyle dîdî
Fi'l-i İbrâhîm'i kabul eyledim
İsmâîl'den bile kabul eyledim

(136)

Aldi koçi İbrâhîm Halîl hemân
Hak Teâlâ melek irsâl eyledi
İbrâhîm İsmâîl'e itdi su'âl
Dîdî İsmâîl ki yâ peder nebî
Feyyâzallah çün banâ lutf eyledi
İki melek banâ kıyâm itdiler
Ol Nebî zişân Halîl dosti Hüdâ
İsmâîl bâbâsina itdi su'âl
Dîdî İbrâhîm Halîl ki yâ oğul
Hak Teâlâ banâ tebşîr eyledi
Ben cömerdim ellerini bâğladim
Sen gibi nevreste güli yâ oğul
Dîdî İbrâhîm Halîl ki ey oğul
Lem yezel Allah hemân emr eyledi
İkinizi imtihân çün eyledim
Oğlini zibh it deyû emr eyledim
Vehhâbim ben dosta dîrîm merhabâ

Gördi İsmâîl âçilmiş ol zamân
İsmâîl'i siz gidin âçin dîdî
Elin ayâkin kim âçdi söyle hâl
İki melek gelûben çözdi beni
Koçi Cîbrîl sanâ teslîm eyledi
Elim ayâkımı âçûb gitdiler
Kesdi koçi itdi oğline fidâ
Sen mi cömert ben mi cömert söyle hâl
Sen gibi bulunmaz ekrem bir oğul
İlmini hilmini ta'rîf eyledi
Seni yüzi koyli yire yolladim
Zibh iderdim geldi kebeşile ol
Sabr içinde seni buldum yâ oğul
Ben cömerdim deyû fermân eyledi
"Aşru emsâluhâ"[101] kabul eyledim
Sonra koçi Cibrîl ile yolladim
İsmâîl'i eyledim sanâ hîbâ

100- Saffat 37/107: Biz, (İbrahim'e) büyük bir kurbanlık vererek onu (İsmail'i) kurtardık.
101- On kat.

(137)

Zülcemâl Halîl'e ihsân eyledi
Çok 'azîm rencide emr eyledi
Ma'nâ bundan el emân **Ağlar Bâbâ**
Zibhu İsmâîl'i eyledin temâm
Ey birâder dünyaya âldanmayin
Ol la'în kulun yakâsinden kapâr
Bir râşide siz vârin şikâr âlin
Rizâ bûlûb Allah'a karîb olâk
Hem de bize itmeniz siz kîl-u kâl
Bu kitabda çarhi biz vasf eyledik
Âşik olân ru'yetinden vasf ider
Anlayanlar itmez aslâ i'tirâz
Âşik olânin dili tenvir ider
Rûz-u şeb ol gülün üstine konar
Işk beni çün hâlden hâle nakl idir
Gâhi ğavvâs bahr içîne dalerem
Gâhi kâbden bir gemiye binerim
Gâhi atşân kebedîmi yâkarim

Dost ile nice cilve eyledi
Kahr içinde görince lutf eyledi
Söyle bir söz meclise eyle cabâ
Dinleyen ihvânlara vâfir selâm
Ol la'în Şeytân'a yakâ vermeyin
Tarîku cennetden insâni âtâr
Ol la'înden kurturûb rizâ bûlin
Rizâ ile cennete vâsil olâk
Kalb âliyûr cerc(çarh) ocâğinden meâl
Zanmaniz kim yok yire lâf eyledik
Kubbe altinde dâim ol çarh dûzer
Ârife ne çok kelâm olmaz tırâz
Esrâr-i Kur'ân'i çün tefsir ider
Mürşîdin feyziyle ma'nâyi kurar
Bu zubân kalb zubânini vasf idir
Gâh olur ki bir karâya kûnarem
Gâhi demûr âtar ândan inerim
Gâhi ol nehrü câriden kanârim

(138)

Amma ki çarhim dönüyor rûz-u şeb
Mihrâbin solunda ol çarh döniyor
Çarhi **İrşâdî Bâbâ** vasf itmedi
Rü'yetü mihrâbi izhâr itmedi
Sen nîçün zâhire virdin ey Bâbâ
Söyleden söyletdi söyledi Bâbâ
Ey birâder biz de bir ma'nâ alâk
Ol kerîmu ol rahîmu ol ilâh
Ol resûle biz salâvat virelim
İbrâhîm kurbâni oldi mu'teber
Hak Teâlâ nice ihsân eyledi
Koçi İsmâîl'e Hak nezr eyledi
Hak Teâlâ Kur'ân inzâl eyledi

Ol fuyûzden ma'nâ mefhum gelir hep
Gâhi rüzgâr gâh da ebsem duriyor
Gizlü sirri ol zâhire virmedi
Çarh tarâfinden füyûzât âlmadi
Öyle füyûz itdi **İrşâdî Bâbâ**
Cümle ihvânlara olsin merhabâ
Leyl ü nehâr ağlayûb zikre dalâk
Cümlemize rahmet ide pâdişâh
Biz yine mâ nahnu fîhe girelim
Biz âlâk tekbirü vâciden haber
İsmâîl'e koçi i'tâ eyledi
Bize üç ekvâli vâcib eyledi
Tekbirle Allah'i zikr idin dîdî

Kalbü lisânile Hakki zikr îdîn
Eyyâmu ma‘dûdede tekbir îdîn
Çok müfessir Kur’ân’i şerh itdiler
İşâretinden âlûb vasf itdiler
Zanni kâti‘den ki ma‘nâ aldiler
Ya‘ni üç bâbdan çü ma’nâ virdiler
Tekbir âyâtine maʿnâ virdiler
Yigirmi dört tekbir ihrâc itdiler

(139)

Subhu arefeye tahsis kildiler
Farzin ‘akibîne karâr virdiler
Ey birâder Allah’i zikr eyleyek
Eyyâmi ma‘dûdede Allah diyek
Eyyâmi teşrikeni[102] fikr eyleyek
Tekbirile Allah’i zikr eyleyek
Dört güni biz çok şerefli gün bilek
Farzîn akibinde tekbir eyleyek
Bayram ile yigirmi dört tekbir âlâk
Üç kimesnenin sevâbini bulâk
Biri İbrâhîm birisi İsmâîl
Zibhu ‘azîmile gelen Cebrâîl
Ya‘ni kullar tekbire dikkat ider
Çift peyğamber meleke bey‘at ider
Hak Teâlâ âyât inzâl eyledi
Ahmed’e hâs bize hitâb eyledi
İşbu Kur’ân’i dilimiz zikr ider
Yigirmi dört tekbiri isbât ider

Kalellahu teâla fi kelamihi vezkurûllâhe fî eyyâmin ma’dûdât fe men teaccele fi yevmeyni fe lâ isme aleyh ve men teahhara fe lâ isme aleyhi li menittekâ vettekûllâhe va’lemû ennekum ileyhi tuhşerûn[103]

Bir kimesne çün acele eylese
Yevmeyinde tekbiri terk eylese
Ol Minâ Dağı’nde hâci tûrmasa
Tekbiri orada temâm âlmasa
Âsim olmaz ol kimesne ey gözüm
Te’hir itmiş olsa bile bil sözüm
Yevmü naherden[104] biraz bahs eyleyek
Tekbire geldi münâsib biz nidek
Hak Teâlâ kalemi halk eyledi
Ratbîle yâbisi yâz kalem dîdî
Ümmül kitabime yâz kalem dîdî
İbrâhîm’den neşr idecek çün dîdî

(140)

İbrâhîm Nebî’den çün zuhur ider
Yevmü kıyâmete kadar ol gider
Hulûl itdi geldi çün âhir zamân
Geldi yiryüzüne ol nebî zîşân
Ol Muhammed Mustafâ çün ûlû zât
Hem risâlet geldi Kur’ân mu‘cizât
Nîce mu‘cizâtlar izhâr eyledi
Allah onâ evlâd i‘tâ eyledi
Hak Teâlâ hikmet izhâr eyledi
Sen ebâ olma habîbîm hak dîdî

102- Teşrik tekbirlerinin getirildiği günler.
103- Bakara 2/203: Sayılı günlerde Allah’ı anın (telbiye ve tekbir getirin). Kim iki gün içinde acele edip (Mina’dan Mekke’ye) dönerse, ona günah yoktur. Kim geri kalırsa, ona da günah yoktur. Bu, Allah’a karşı gelmekten sakınanlar içindir. Allah’a karşı gelmekten sakının ve onun huzurunda toplanacağınızı bilin.
104- Kurban kesme günü.

Erkek evlâdlari vefât eyledi
Kureyş keferesi çok söz itdiler
Ol Kureyşler Nebî'ye söz dîdîler
Hak Teâlâ ol zamân emr eyledi
Kalbü şerifini ol sık itmesûn
Biz azimüşşân sanâ lutf eyledik
Yâ Muhammed sana ihsân eyledük
Yir gök ehline emir bes eyledük
Sekiz cennetü müzeyyen eyledük
Şeş cihetten ben münezzehim kulum
Yâ Muhammed kil namazin bul rizâm

Nûr Muhammed aslâ hîç yâs çekmedi
Vel hâsil Nebî'ye ebter dîdîler
Mübârek kalbini mahzun itdiler
Cibrîl'im Sen Mustafâ'ya vâr dîdî
Bu âyâtle kalbini şerh eylesün
'İlmile 'ameli i'tâ eyledik
Hayru kesîr Kevser i'tâ eyledük
Zikrü senâ sanâ i'tâ eyledük
Sanâ Kevser nehrini bakş eyledük
Kurân'i de sanâ vşrdim sevgilum
Deve ağnâm kesmeke eyle müdâm

(141)

Yâ Muhammed kurbânin kes kân akit
Bayramin kil namazini itmâm ît
'Atiyyenin ma'nasi i'tâ dimek
Tahkîk sanâ buğz idenler hor olur
Buğz idenin sanâ şâni dûn olur
Hak Teâlâ âyât inzâl eyledi
Çün işâretden ki ma'nâ âldiler
Mü'min olâni bu âyât şâd ider

Muhtâca fukaraya tasadduk ît
Kurbânin kes sen dahi 'atiyye ît
İster pâre ister yisin vir yimek
Zürriyyetden her hayrdan dûr olur
Rahmetinden hâsil ebter kâlur
Bes müfessirler güzel şerh eyledi
Delîlü zân ile sâbit kildiler
Namâzin vâcibini isbât ider

İnnâ a'taynake'l kevser fe salli rabbike venhar inne şanieke hüve'l ebter[105]

Hak Teâlâ Kur'ân i'tâ eyledi
Sanâ ebter diyen olur bî-necât
Tekbîr ile Kur'ân'i vasf eyledik
Dimeniz ki Ağlar Bâbâ bilmemiş
Çok müzeyyen söz Kur'ân'a yakışûr
Çün burada sözi tehir eyledik
Ey hace siz bizi ta'n itmeniz

Habibinin kalbini tıyb eyledi
Kalur ebter kalbü olur çün memat
Dinleyen ihvânlara nush eyledik
Çün burada kıssayi fasl eylemiş
Ben nideîm söz söz ile âçilur
"Gad saddakte e'r-rü'yâyi"[106] fasl eyledik
Âyâtin tehirine söz itmeniz

(142)

Bildiğimden bunu tehir itmedim
Hak Teâlâ çün buyurdi ol zemân

Kalbe ilhamdan bula hatat eyledim
İbrâhîm'e nidâ eyledi hemân

105- Kevser 108/1-3: Şüphesiz biz sana Kevser'i verdik. O hâlde, Rabbin için namaz kıl, kurban kes.
106- Gördüğü rüyayı onayladı.

Yâ Halîl'im İbrâhîm çok sevgilüm
Rü'yâni biz tasdik itdik hem gülüm
Sen gibi ihsân idici kullara
Tahkik ihsân ideriz biz ânlara
Hem makamlarini âlî kilirûz
Çok şedîd cezâle ferâh virirûz
Çün makâmi rif'ata ânlar yiter
Vüş benim rü'yetimi hem seyr ider
Ânlari cinâne idhâl iderim
Rü'yetimi bes tecelli iderim
Çün bu âyât ru'yâni tasdik ider
Allahîn nidâsini isbât ider

Ve nâdeynâhu en yâ İbrâhîm[107] kad saddakter ru'yâ innâ kezâlike neczîl muhsinîn[108]

Tahkîk bu îş kuli istifhâm ider
Hâlis ile ğayru beynin fark ider
İhsân itmek kuli Allah'a sâlar
Dâima ol kula Hak nazar kılar
Emri azîm ile Allah emr ider
Zâhire kuluni imtihân ider
İlmü zâhir böyle ta'rîf eyledi
İlmü bâtin hoşça ma'nâ söyledi
Ya'ni İbrâhîm'e nidâ eyledi
İsmâîl'i kes deyû emr eyledi
Zâhire çün emrü azîm eyledi
Bâtin ile güyâ cilve eyledi
Kullarim bundan ma'nâyi âla
Mü'mîn olân evlâdin kurbân kila

(143)

Ya'ni Allah'dan ne gelürse belâ
İbrâhîm gibi teşekkür ol kîla
Her ne gelürse Hüdâ'dan sabr ider
İşte evlâdini ol kurbân ider
Dürlü dürlü belâlara sabr ider
Dîlü kalb ile şükür senâ ider
Hem tevekkül tâm ile çün hamd ider
Nîce nîce rencideye sabr ider
Ukûl irmez müsîbet onâ gelûr
Nihâyetsiz dereceye ol vârûr
Ol dilir bir hâle derd nakl ider
Evlâdini kesdigi hâle irer
Hak Teâlâ çün ferah ihsân ider
Güyâ İbrâhîm gibi hâle irer
Rencideye belâya kul sabr ider
Bilmiş ol ki Halîl'e bey'at ider
Sabr ile kul Allah'a rihlet ider
Bes terakkiden terakkiye gider
Ya'ni dimek ravzâya ol kul vârûr
Ol meebde ahsenül makâm bulur
Ol âlî makamda çok lezzet bulur
İbrâhîm Halîl gibi hem dost olur
Makâmâtü ulyâde bâkî kâlûr
Vüş cemâle rü'yete karîb olur
Ol sabırdan çün ferah hâsil ûlûr
Cennetin bâbine miftahi vûrûr
Ahsenül meabde[109] kerâsi bulur
İbrâhîm'le karşu karşuya dûrûr
Sabr idici kul ile Allah olûr
Hak Teâlâ kudretinden bûyûrûr
Ol kulumi imtihân çün eyledim
Dürlü elem 'azâb i'tâ eyledim

107- Saffat 37/104: Nihayet her ikisi de (Allah'ın emrine) boyun eğip, İbrahim de onu (boğazlamak için) yüz üstü yere yatırınca ona, şöyle seslendik: "Ey İbrahim!"
108- Saffat 37/105: : "Gördüğün rüyanın hükmünü yerine getirdin. Şüphesiz biz iyilik yapanları böyle mükâfatlandırırız."
109- En güzel varacak yer.

(144)

Sabr idici seni buldum ey kulum
İbrâhîm Halîl gibi tutdun yolum
Dâr-ı bekâda cinâna gidesin
İbrâhîm Halîl'e komşu olasın
Ol Hâbîb'e bir salâvat virelim
Bu usulden ğayri nazma girelim
Hak Teâlâ Halîl'i dost eyledi
Virdi İsmâîl'i tebşir eyledi
Söyle **Ağlar Bâbâ** sen eyle 'ayân
Tebşiru sânini eylegil beyân
Zülcelâl lutf ile ihsân eyledi
Sâniyen Halîl'i tebşir eyledi
İshâk âdlu evlâd tebşir eyledi
Sâlihinden olacağın söyledi
Bu ikisinin zürriyyeti öle
Beni isrâil nebisi hem gele
İbrâhîm İshâk'ın evlâdı olur
Nefse uymaz imâne kuvvet virür
Ba'zısı da küfr ile hem şirk ider
Ol kişiler cânlarına zulm ider
Ya'ni dimek ikisinden nâs gelür
Kimi mü'min kimisi kâfir olur
Ba'zısı muhlis olur çün enbiyâ
Pes makâmât evlâda eskıyâ
Ba'zısı münkir olur çün eşkıyâ
Dâhil olur cehîm içre vâdiye
Muhsîn ahsen zâlim oldi çün zelil
Oku **Ağlar Bâbâ** ayâtdan delil

Ve bâraknâ aleyhi ve alâ İshâk (İshâka) ve min zurriyyetihimâ muhsinun ve zâlimun li nefsihi mubîn[110]

Nefsine zulm eyleyen bil ey velî
Şeytâna yakânı virmişdür kavî

(145)

Şeytân ânlara ki i'vâyı virür
Cenneti cehimi inkâr itdürür
Ânları dünyaya hem meyl itdürür
Tûl-u hayat ba'su inkâr itdürür
Muhsîn olân enbiyâlar ey ehî
Ânları vely ider evliy' seni
Mü'min olur amel-i sâlih ider
Evliyâ mertebesine el âtar
Fi sebilillah ki kul cihâd ider
Şeytânı hem velisini katl ider
Ya'ni cihâd kul namâzını kılar
Namâz içre nefs ile ğavga yapar
Şeytân aslâ ânlara keyd idemez
Mü'min olân kul yânına gidemez
Şeytâna uyan kişi dâim şâşâr
Namaz içre dünyadan sohbet âçar
Şeytân ânın ağzına zîmâm vurur
Nefs-i emmâresi onu buyurur
Tahkik mekrü hilesi za'îf olur
Mü'min olandan le'în ba'îd olur
Okunan Kur'ân le'îni öldürür
İşbu âyât za'fiyyetin bildürür

Ellezîne âmenû yukâtilûne fi sebîlillâh vellezîne keferû yukâtilûne fi sebîlit tâgûti fe kâtilû evliyâeş şeytân inne keydeş şeytâni kâne daîfâ[111]

110- Saffat 37/113: Onu da İshak'ı da uğurlu kıldık. Her ikisinin nesillerinden iyilik yapanlar da vardı, kendine apaçık zulmedenler de.

111- Nisa 4/ 76: İman edenler, Allah yolunda savaşırlar. İnkâr edenler de tâğût yolunda savaşırlar. O hâlde, siz şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şüphesiz şeytanın hilesi zayıftır.

Ol le‘înin keydi pek ez‘af olûr
İğvâyi ol ez‘af insana virûr
Kalbü za‘fi ol le‘în tezyin ider
İlmü amelini bütün habt ider
Kalbü mutme’în yânına vâramaz
İmânı kaviye teslît idemez
Hâlis olân oldu ‘âli mu‘teber
Biz âlâk İsmâîl’i gülden haber

(146)

Hak Teâlâ ol zamân emr eyledi
Koçu İsmâîl’e kurbân yolladi
Nice ihsân nice in‘âm eyledi
Koçu kurbân bize vâcib eyledi
Sabr idici seni buldum ey gülüm
Halîl’imi memnun itdin sevgilüm
Hak Teâlâ çün yine emr eyledi
İsmâîl sen kurbime gel hem dîdî
Senden evvel çok nebîler geldiler
Âkıbet mevtin şarâbın içdiler
Çünki İsmâîl bu râzı anladı
El âçub Allah’a du‘â eyledi
Dîdî Yâ Rab sen bana lutf eyledin
İn‘âm ihsân koçu kurbân yolledin
Hem de zemzem suyunu virdin banâ
Fazlu lutfinden ‘atâ kıldın banâ
Çün cenân kurbine göz tikmiş idi
Yüz otuz yâşına ol gitmiş idi
Teslîm itdi İsmâîl Nebî ruhi
A‘lâ-i illine nakl itdi ruhi
Çün bu kıssa bûrâda oldi temâm
Mustafâ’nın ruhine vâfir selâm

(147)

Bu kıssa Musa Aleyhisselâm ile Fir‘avn aleyhi’la‘nenindur

Nâle kıl ey ‘andelib bülbül nevâ
Yâradandan derdine dile devâ
Her tasavvuf keşf olûb tefsirlene
Kalb içinde ismi zât zîkirlene
Gözlerinden çağlayûb aksın sular
Belki birgün lâlenin benzi solar
Bülbül isen girecek bâğın gözet
Söyle **İrşâdî Bâbâ** sâzin düzet
‘Işk erine ûr firâkli bir usûl
Gûş edenin kalbine kılsın vusul
Ehli uşşâk olâni yândûrelim
Teşne olân meclisi kândûrelim
Biz gidûb kâlbin girüye yâdigâr
Emr iderse ol Ğani perverdigâr
Tût kulâğın söyleyem birkaç kelâm
Dinleyen ihvânıma olsun selâm
İbni Abbas çün rivâyet eyledi
Tefsir içinde bu sözi söyledi
Dîdî Fir’avn ad ile sandan idi
Aslı ânın hem hurâsândan idi
Çün atâsi âdi Mus’ab ol pelîd
Kendinin âdine dirlerdi velîd
Vakt irişdi çünki toğdi âneden
Sanki bir serhoş çıkıb meyhâneden
Vârdı zîra hem beş altı yâşına
Şehr uşâkın cümle dirdi bâşına
Kimini bây itdi kimin ol gedâ
Kimini kul itdi kimin kethüdâ
Kendü bir taht kürdi çıkdı üstüne
Buğz iderdi çıksa bir kul postune

(148)

Ba‘zına il virûb tebşirleyûb
Ba‘zıya cünhe bulûb zencirleyûb
Bir bakırdan tas ûrûndi giydi tâc
Tâş düşürdûb ba‘zından âldi bâc
Çün tükendi mâlı mülkü kâlmadı
Hiçbir oğlan karşusina gelmedi
Bir uşak buyrulmadı hîç emrine
Gördi olmâz gitdi Merve şehrine
Şehr içinde bir zamân meks eyledi
Döndi Hâmân’a bu sözi söyledi
Gel seninle bu diyârdan gidelim
Mısr’a vârûb bâğibânlık îdelim
Söz bir idelim ikimiz bu işi
İssi[112] yirdûr yokdudur ânın kışi
Kârı kisbi çokdûrur san‘at hezâr
Mısr içinde îdelîm sâtu bâzâr
Âldılar kâvun çigidin ol zamân
Oldular Hâmân ile yola revân
Bir konak yol Mısr’a kâldı ol le‘în
Turdi bir bakçe sâtun âldi hemîn
Ekdi kâvun çünki dirdi[113] bârini
Tutdi bir yük yükledûb himârini
Dîdî Hâmân’a benim sözime yât
Tîz götür sen vâr Mısr içinde sât
İşbu san‘at bizlere oldi künûz
Aldanûben sen sakın virme ucuz
Sordi Hâmân merkebi girdi yola
Geldi raset önde bir âlân kula
Âdetini bilmez idi mübtedi
Geldi fi’l-hâl bekçiler bâc istedi
Dîdî Hâmân kaçda bir virem size
Ben ğaribem söyleyin ânı bize
Dîdîler kim isterüz biz ondalık
Şehre geldi ibtidâ turfandalık
Dîdî virmem size ben bir yâ iki
Tîz hemandem kıldiler yağmâ yüki
Gördi Hâmân ağlayûb kıldı fiğân
Boş harerlar kaldı meydanda hemân

(149)

Cân bâşına sıçrayûb döndi hemân
Tîz hemândem oldi Fir’avn’e revân
Vasfi hâlin geldi bir bir söyledi
Bâşına geldiklerin nakl eyledi
Mâcerâyı söyledi hep kîl ü kâl
Döndi Fir’avn yazdı bir hoş arz u hâl
Dîdî şâhım sen kazadan ol emîn
Devletin vâfirlenûb gitsûn ğamin
Ben getürdüm Mısr içine bir kumâş
Kulların yağma kılûb itdi savâş
Yol kesiciler gelûb halkı soyar
Kimse bilmez belki ol sultân duyâr
Yeddi iklim emrine olmiş kined
Lutf idûben destime vir bir sened
Saldı yoksulluk beni çok mihnete
Emrin ile gideyim bir san‘ete
Devletin olsun ziyâde rûz-be-rûz
Ben ğaribem Mısr’a gelmişem henüz
Yazdı sultân destine virdi berât
Dîdî vâr ister Nîl iç ister Firât
Bundan öte nusretim çokdur sanâ
Kim gelürse fermânım göstür onâ
Âldi destûr döndi ol handân ile
Geldi buluşdi yine Hâmân ile

112- Sıcak.
113- Dermek.

Dîdî sultân bize virdi bir şikâr
Her ölü bâşına bin akçe alâk
Bu Mısır'dur günde yüz mevtâ gelür
Gezdi şehri virdi ücret çok ere
Çâr dîvâr itdi anâ koydu kapû
Dîdî Hâmân'a kapûda bekçi ol
Her ölü bâşına sen bîn âkçe al

Gel gidek bir makbere idek hisâr
Sultân emriyle bu işi biz kılâk
Bâyi derviş bir hazine cem' olur
Gitdiler çün buldular bir makbere
Kendine hem yapdı bir muhkem yapû
Şimdi mevtâlar gelürler sağ-ı sol
Âkıbet kutlu gelür bize bu fâl

(150)

Bî hisâb mâl aldılar bây oldular
Nâgihân sultân vezirinin kızı
Âğlayûb feryâd ile getürdiler
Gördi Hâmân virdi Fir'avn'a haber
Dîdî on bin akçe virûb girsin ol
Dîdîler kim çokdur ol beş bin virek
Dîdî on bin çok ise igirmi bin
Yüz bin akçe saydı ol aldi peşin
Hem ölüm acısı hem akçe virek
Çün vezir tîz bindi fi'l-hâl âtine
Dîdî şâhım devletin olsun mezîd
Zîrâ kabristanda koymuş bir kişi
Dîdî sultân tîz getür ben göreyim
Dîdî gelmez eylemez senden hazer
Hûb yiğitler cem' olûb karşûsuna
Sen ânın ıslâhına bakmaz mısın
Korkaram ki hep gider vârın senin
Dîdî sultân göndürelim bir kişi
Mısr içinde ûlû bir pîr vâr idi

Mısr içinde sultâna tây oldular
Vakt irişdi kabre çün tutdu yüzi
Bulmayub yol bir zamân oturdiler
Gönlü oldi ğussadan zîr-i zeber
İstirahat kabrine çün irsîn ol
Duymadan sultân sana hizmet idek
Virmez isiz siz bulun bir başkasin
Dîdîler kim tâ sezâdur bu işin
Bundan öte biz senin kaydin görek
Vârdı ol dem gitdi sultân kâtine
Saltanat tahtında dâim ol cedîd
Halkı yağma eylemek ânın işi
İster isen terbiyesin vireyim
Havfim oldur şâhıma olur keder
Benzemişler lâciver çarşûsuna
Boynuna zencir kemend takmaz mısın
Tahtı destinden alûr yârın senin
Gelmez ise tîz biter ânın işi
Hem beni isrâile (ol) yâr idi

(151)

Üç yüz altmış yâşına vârmiş idi
Hak sözi ketm itmeyûb ol dîr idi
Sultân emr idüb âta bindürdiler
Durdi Fir'avn lutfile hürmet idûb
Dîdî hoş geldin bize Mısri azîz

Yûsufi Ken'ân'ı hem görmiş idi
Aksakallu bir mübârek pîr idi
Köşki Fir'avn'a ânı indürdiler
Halkı tâğitdi yirin halvet idûb
Hâcetin ne ise virek âni biz

Dîdî Mısr'ın sultânı saldı beni
Dîdî yüzüm üstüne ben gideyim
Bindi iki yüz ğulâmile hemân
Dürlü zînet urmuşidi âtına
Yiddi yirde ol temennâ eyledi
Dîdî hışmile anâ kim yâ kişi
Dîdî şâhım sen bana virdin sened
Bâkdı sultân bir kez ânın yüzine
Pes dîdî kim ben sanâ virdim emîr
Gör ne hile ile ülfet eyledi
Kâldı ânda gitmedi hirgiz sine
Söyleşürdi sultân ile yüz-be-yüz
Mısr içi hep kimi yâlın kimi âç
Dîdî sultân çünki böyledür bu îş
Âç fakîri âh u zâra sâlmazam

Meclisine bir gezin ister seni
Ger dilerse hizmetini ideyim
Ol hemândem oldu Fir'avn'a revân
Hâsılı söz çıkdı sultân kâtına
Döndi gör sultân anâ hem söyledi
Sen kimin emrile kıldın bu işi
İşbu hattın destime oldi kined
Cânı sevdi hoş beğendi sözine
Bundan öte hem seni kıldım vezir
Bir zamân sultâna hizmet eyledi
Geçdi ol yıl geldi ferdâsı sene
Buldu halvet birgün ânâ âçdı söz
Öz mâlımdan vireyim bu yıl harâç
İstirâhat olsun ânlar yaz-ı kış
Bu sene ben cizyei hîç âlmazam

(152)

Ben seni sevdiğim içün işledim
Dîdî Fir'avn Nil ile ummân gelür
Kul gerekdur dostına ol kâr ide
Hasbî mâlımdan vireyim ânı ben
Bu söz ile ânı ilzâm eyledi
Geldi bir dellâl ânın karşusına
Yüce savtile idûb bir kez nidâ
Gûş idin sultân vezirin emrine
Lutf idûb derdinize kıldı ilâç
Bir cerâim üç sene âldurtmadı
Mısr içinde kimse kalmadı cüyû
Kimse kimse ile itmezdi cedel
Gitdi devlet gitdi îl gitdi berât
Gitdi 'izzet gitdi lezzet gitdi âd
Tâcı tahtı gördü Fir'avn'a sezâ
Bilmediler postu kuyruktan çeker
Çünki sultân geçdi pirler tahtına
Âldi sâtdı her diyârın ol mekir

Mısr ilini hep sana bağışledim
Devletine korkâram noksân gelür
Hâtıriçün zehri mâr iftâr ide
Devletinde bulmişem ihsânı ben
Döndi ol dem bir kulûna söyledi
Söylediğim vâr Mısır çarşısına
Çün işitdi bâyu dervîş hem gedâ
Çok du'âlar eyleyin siz ömrine
Bu sene hîç almayûb sizden harâç
Bir tâşı tâş üstüne kaldurtmadı
'Âd ile hem şânile buldu şüyu'
Geldi birgün irdi sultâna ecel
Hâkile yeksân olûb buldu memat
Çün Mısır'lı itdiler söz ittihâd
Sâbıka çekmişleridi çok cezâ
Âtdılar kurt ağzına kânlu ciğer
Geçdi Fir'avn çıkdı Mısr'ın tahtına
Kendinin Hâmân'ını kıldı vezîr

Çünki sultân geçdi pirler tahtına
Geçdi Fir‘avn çıkdı Mısr’ın tahtına
Âldı sâtdı her diyârın ol mekir
Kendinin Hâmân’ını kıldı vezîr
Eksi(eski) kânun üzre gidûb turmadı
Âldı cizye bâyi dervîş sormadı
Vardı bir köşk kıldı seyrân ol Nîl’e
Virdi çok zahmet beni isrâile

(153)

Aslâ korku kalbine âlmâz idi
Hiçbirine merhâmet kılmâz idi
Ba‘zını darb idûben inledûb
Ba’zının arkâsına tâş yükledûb
Ba‘zına şetm idûb ta‘rîzledi
Ba‘zını nahak yire zencîrledi
Geçdi ânın üzerine bir zamân
Âciz olûb dîdîler kim el amân
İçlerinde bir kişi çün vâr idi
Âlim idi aklı bâşa yâr idi
Geldiler ol âlime ağlâdılar
Hasret ôdına ciğer dağlâdılar
Biz bu Fir‘avn’ın elinden nidelim
Sen ne dirsin kangı yola gidelim
Dîdî mevlâ hâs kuluna neyledi
Bize Fir’avn’ı musallât eyledi
Yoldan azduk biz ibâdet itmedik
Ta‘rîf itdürdigi yola gitmedik
Bize bizden oldu kime suç bulâk
Vaktimiz yokdur gidûb ğavğa kılâk
Rûz u şeb biz Tanrı’ya kulluk idek
Şer‘î İbrâhîm Halîl üzre gidek
Tevbe istiğfâr idin bâyi gedâ
Bir sebeb virür bize Bâri Hüdâ
Hâlıkına sıdkile yalvârsa kul
Ol du‘âsını ânın eyler kabul
Turdiler ânın katından gitdiler
Yalvârûb Hakk’a tazarru‘ itdiler
Âldı Fir‘avn Mısr’ı zîri destine
Yâpdı bir köşk kurdu Nîl’in üstüne
Kendi gördü azîz kavmini hor
Devletine mâlına itdi gurur

Festehaffe kavmehu fe atâûhu innehum kânû kavmen fâsikîn[114]

Ben gibi yokdur dîdî hiçbir mülûk
Tanrılık da‘vâsına kıldı sülûk

(154)

Çâğirûb ol kavmine kıldı nidâ
Bundan öte ben size oldum hüdâ

Kale’llahu Teâla Fe haşera fe nâdâ[115] ***Fe kâle ene rabbukumul a’lâ***[116]

Şirke vârdı ol bu sözi söyledi
Çok kimesne geldi secde eyledi
Girmiş idi bir gice yâtâğına
Bir sedâ geldi ânın kulâğına
Dîdî Hak bu devleti virdi sanâ
Sen gerekdür kulluk îdesin anâ
Bakma sen ol şeytânın iğvâsına
Düşmegil sen tanrılık da‘vâsına

114- Zuhruf 43/54: Firavun, kavmini küçük düşürdü (ezdi). Onlar da kendisine itaat ettiler. Çünkü onlar yoldan çıkmış bir toplumdu.
115- Naziât 79/23: Hemen (adamlarını) topladı ve onlara seslendi:
116- Naziât 79/24: "Ben, sizin en yüce Rabbinizim!" dedi.

Hakkı bir bil gitmegil eğri yûla
İtme zahmet hem Benî İsrâil'e
Hak Teâlâ bir nebî göndürecek
Huşberi dâru kâtâr âşinize
Göndürüb hem ol 'azîm peyğamberi
Ol Beni İsrâil ile yâr ola
Bu yakında ânı size göndüre
Bu sedâyı dinleyûb virdi kulâk
Gel seninle eğri yola gitmeyek
Korkaram bu iş bâşa urulmaya
Söyledi Hâmân ânâ kim ey ulû
Bunca gündür sen dîdîn tanrı benem

Virdi ruhsat sen za'îf kemter kûla
Âkıbet ânlar virür seni Nîl'e
Halkı bâtıldan beri döndürecek
Gik cihânı dâr ider bâşinize
Çün toğûb rûşen ide İskender'i
Hakkı zâhir eyleyûb devlet bula
Ehl-i şirkin şem'asini söndüre
Dîdî Hâmân'a nice dermân kılâk
Tanrılık da'vâsını biz itmeyek
Nefret idûb nâs bize buyrulmaya
Gitdi aklın sen meger oldun delû
Mısr içi hep dîdîler bize ne'am

(155)

Secde kıldılar sanâ bâşlar egûb
Şâyi' oldu bu haber ilden île
Şimdi dirsin Tanrı'ya kulluk idek
Ol gice kulağına giren sedâ
Kalbimi ben eksi(eski) dinden silmezîm
Dîdî bir yol ta'rîf eyle gidelim
Dîdî Hâmân çok müneccim sende vâr
Hem dahi ruhbanları cem' idelim
Bir zamân Hâmân ile oturdiler
Çok müneccim geldiler havf eyleyûb
Gördigi rü'yâyı bir bir söyledi
Çünki kâhinler kulâk virdi söze
İşbu rü'yâ aslına biz îrelim
Sen bize sorma su'al kırk gün kader
Tuzsuz arpa etmegin pîşürelim
Gitdi ânlar girdiler viraneye
Bin bir âdlu âlimus'-sirri Hudâ
Ben azîmüş'-şân sebeb viriciyem
Çünki(Yakub) ağlayûb kıldı dîlek

Kimi yalvârur sanâ yâşlar tökûb
Âdi sânın çün gezer dilden dîle
Yolumuz eğri imiş doğru gelek
Cinni bir dîvdür sana kıldı nidâ
Senden özge ğayri tanrı bilmezim
Şimdi ol oğlân tôğârsa nîdelim
Biz kığırak cümlesin sen itme âr
Kangı yola dirler ise gidelim
Emr idûb râhibleri getürdiler
Döndi Fir'avn ânlara söz söyleyûb
Bâşına geldiklerin nakl eyledi
Dîdîler kırk gün emân virgil bize
Perhîz idûb hem çileye girelim
Anlayûb biz virelim doğru haber
Başka başka ğâr içine girelim
Biz gelek şem'a yanan pervaneye
İbtidâ Cebrâîl'e kıldı nidâ
Ol Benî İsrâil'i göriciyem
Sen gök ehlin tebşîr eyle ey melek

(156)

Zîrâ arşa çıkdı feryâdın öni
Şa‘bân ayı gelse Perşembe güni
Gerçi çok zahmet virûb ehli ‘usâ
Âna rahmine düşe sâhib ‘asâ
İndürûb Tevrât’ı göndürem ânâ
Halkı da’vet eyleye benden yanâ
Sun‘i hakkı ol melek gûş eyledi
Vârdı gök ehline bir bir söyledi
Hem melekler işîdûb şâd oldiler
Bir uğurdan Hakk’a secde kıldiler
Dîdîler kim dehre Mûsâ înecek
Ehli şirkin şem‘adâni sönecek
Birbirile söyleşürlerdi hemân
Göğe âğardı şeyâtîn ol zamân
İşbu sırrı bilûb itdiler ‘aceb
İtdiler yirler yüzine der ‘akab
Bildiler Mûsâ’yı çekdiler keder
Virdiler kâhinlere doğru heber
Hem bu sırrın aslını çün bildiler
Şâd olûben Mısr içine geldiler
Dîdîler Fir’avn’a ey şâhı Mısır
Bahtına kutlu gele işbu asir
Şa‘bân ayı cum’a ahşâmi gice
Vakti saat ol gice üç pây geçe
Fecr-i sâdık toğmadan rahme iner
Ger inerse tîz geçûb devrin döner
Çünki mel‘un bu söze virdi kulâk
Dîdî şimdi biz nice tedbîr kılâk
Siz ne dirsiz kâlmadı bende mecâl
Dîdî Hâmân çünki böyle oldı hâl
Bundan öte itme zahmet bir ere
Kasrına gahîn kâldurâk iskendere
Mısr içinden kâlkûb ol şehre gîdek
Ol Benî İsrâil’e zahmet îdek
Ol gice biz mekt idûb oturmayak
Avretile erleri yâturmayak
Avrata kimse yâkın olmâz ise
Ol gice kimse cimâ‘ kılmâz ise

(157)

Ol nebî rahme düşûb olmâz gümân
İtmesûn kimse cimâ‘ pîri civân
Didî fi’l-hâl leşkeri tertîb idek
Ol ‘adûmuz toğdiği şehre gidek
Vârdiler İskenderiyye girdiler
Ol Benî İsrâil’i hep dîrdiler
Girdi kal‘a îçine gör neyledi
Bir yire cem‘ eyleyûb habs eyledi
Dîdî bir er şehr içinde kâlmasûn
Kalbimiz endişede sâlınmasûn
Dîdîler Fir’avn’a kim ey bahtiyâr
Bir mehalde kâldı birkâç ihtiyâr
Hem fakîr ehli olûb ânlar ciyâ‘
Nâtûvandûr eylemezler hîç cimâ‘
Dîdî olmâz kâlmasın bir pîr civân
Hîç birine bu gice virmem emân
Gitdiler ol pîrleri yüklendiler
Âldılar mahbûs yirîne geldiler
Âh idûb avretleri âğlâdiler
Firkat odine ciğer tâğladiler
Didîler kim erlerimiz öldürür
İ‘tidâyı üstümüze güldürür
Kisbimiz yok karnimiz ki âç olûr
Korkarûz kim ‘irzimiz târâç olûr
Yatsu vakti geçmiş idi ol zamân
Gitdi İmrân buldi Fir‘avn’ı hemân

Câni dilden ‘İmrân’i sevmiş idi
Her ûmûrin vîrûb inânmiş idi
Gezdiler Fir’avn’ile dört bir yanâ
Kal‘anın miftâhını virdi anâ
Dîdî bir lahza yâtûb uyânûram
Hem bu miftâhı sanâ inânûram
Bu gice sen bu kapûda bekçi ol
Kim gelürse îçerûye virme yol
Ol kapûyı bâğladûb döndi hemân
Kaldi İmrân yâtdi ânda bir zamân
Ol kapûnın işigine koydi bâş
Öyle tenbih eyledi ol bâğri tâş

(158)

Bir mübârek sâ’ate irdi gice
Sun‘i sâni‘ dinlegîl oldi nice
Kaldı İmrân ol kapûda gitmedi
Avreti evde tûrûb sabr itmedi
Gözlerine uykusu girmez idi
Ev içinde tûlânûb tûrmâz idi
Çün sığındı ol Hüdâyi Bâriye
Bilesince âldı iki câriye
Dîdî biz şimdi gidek kangı yola
Belki gidûb uğrarız bekçi kûla
Pes karanlık göz gözi görmez îdi
Bekciler âni gümân itmez îdi
Tutdi kal‘a yôlûni oldi revân
Urdi bir destin kapûya ol zamân
Ol kapûyi tîz acuben girdi ol
Gitdiki dem gördi hem İmrân’ı ol
Ol işige bâş koyûb yâtmiş idi
Uyku âni ğaflete sâtmiş idi
Dîdî İmrân kim kapû âçdı sanâ
Mâcerâyı toğri söyle sen banâ
Dîdî el urdum kapû oldi küşâd
Gel sârılûb ikimiz alâk murâd
Bakdi İmrân avretinin yûzine
Sanki bir hûri göründi gôzine
Bildi İmrân avreti tâlib gelûb
Kendinin hem şehveti ğâlib gelûb
İkisinin sabri gitdi kâlmadı
Hîç biri bir havfe zâhib ôlmâdı
İki gönül bir olunca râviyân
Sûki sultân içi olûr âşiyân
Bâkdiler çün birbirinin hâline
Ğam kuşi uçûb konûb dem dâline
Vakti sa‘at geldi irişdi hemân
Geldi Mûsâ rahme düşdi ol zamân
İşbu gizlü sırrı ânlar eyledi
Döndi İmrân hâtununa söyledi
Bu cimâ‘ı kıldı ol mel‘un yasâk
Düşmânından âlâcak mezâk

(159)

Bâ husus kim virdi miftâhı banâ
Bekci olûb itmiyem kemlik anâ
Belki mevlâ ol ‘azîm peyğamberi
İkimizden göndüre ol rehberi
Döndi İmrân tîz kapûyı bâğladi
Geldi dehşet bir zamân ol âğladi
Döndi hâtun geldiği yôla gîder
Ol müneccimler bâkûb gör kim nîder
Birbirine dîdîler kim dilfikâr
Gökde bir yıldız göründü âşikâr
Ol nebîdür rahme düşdi bu gîce
Ger toğârsa hâlimiz ôlûr nice

Geldiler Fir‘avn’a çün âğlâdiler
Karşu tûrûb ellerin bâğlâdiler
Didîler bu iş âna kâr itmedi
Ol Benî İsrâil emrin tutmadi
Gerçi hem göklerde yıldız çok idi
Böyle berrâk gördüğümüz yok idi
Bu peyğamber yıldızidur kim nidek
Buna şimdi biz nice tedbir idek
Çün işitdi ânı Fir‘avn’ı le‘în
Dîdî ben ândan nice olâm emîn
Dîdî Hâmân itdigim ider misin
Ben didigim yola sen gider misin?
Kangı hâtûn olur ise hâmile
Keşt idûben bekçiler ânı bile
Kimini urûb yire düşüreler
Kimine şerbet virûb içûreler
Ol ‘adüvvi kimse vârûb bilmeye
Sâğ selâmet bu cihâne gelmeye
Çün işitdiler bu sözi ol zamân
Ol Benî İsrâîl’e düşdi figân
Sâğda solda kâlmadı hiçbir uşâk
Hem igirmi bin ere çâldı biçâk
Gerçi İmrân hâtûni ol kâmile
Vakt irişdi oldi fi’l-hâl hâmile
Bir kimse bâtnını görmez idi
İşbu sırrın künhüne irmez idi

(160)

Dinle ahvâli ânın noldu nice
Hamlini vaz‘ eyledi ol bir gice
Ehli tefsir çün bu remzi söyledi
Hak Teâlâ hâtûna vahy eyledi

Ve evhaynâ ilâ ummi mûsâ en erdûhi fe izâ hıfti aleyhi fe elkîhi fil yemmi ve lâ tehâfi ve lâ tahzenî innâ râddûhu ileyki ve câulûhu minel murselîn[117]

Bir tâbût yapdur ânı sen vir Nîle
Halk iden Hallâk ânı virmez sîle
Biz ânı hıfz eylerüz havf eyleme
Sakla râzın kimseye söz söyleme
“Hıfti yemden”[118] ittikâ bağla banâ
Ânı biz göndürürüz senden yanâ

Ve evhaynâ ilâ ummi Mûsâ en erdûhi fe izâ hıfti aleyhi fe elkîhi fil yemmi ve lâ tehâfi ve lâ tahzenî[119]

Murselinden biz ânı kılduk hemân
Hem bu vahye eyledi hâtûn imân
Bildi fi’l hâl dîdî budur enbiyâ
Bir kızı çün vâr idi sâhib hayâ
Dîdî kıza turma sen tennûri yâk
Olma ğâfil dâima Mûsâ’ya bâk
Savtını kimse alûb işitmesûn
Bekciler tûyûb bize iş itmesûn
Belki zîrâ sırrımız mel‘ûn tûyâr
Gerçi bilse sanma bizi sağ koyâr
Bir tâbût ben yâbdûrûb dülger bulâm
Bu diyârda kâlmadı hîç bir ğulâm
Ben gidince sen bişür bize bir âş
Geldi ol kız yakdı tennûrda âtaş
Mâderi çün gitdi Mûsâ âğladı
Korkusundan kız yüreğin tâğladı

117- Kasas 28/7: Mûsâ’nın annesine, “Onu emzir, başına bir şey gelmesinden korktuğun zaman onu denize (Nil’e) bırak, korkma, üzülme. Çünkü biz onu sana döndüreceğiz ve onu peygamberlerden kılacağız” diye ilham ettik.
118- Nil’de boğulmasından korkmak.
119- Kasas 28/7: Mûsâ’nın annesine, “Onu emzir, başına bir şey gelmesinden korktuğun zaman onu denize (Nil’e) bırak, korkma, üzülme.

Bir bucakda kazmış îdi bir kûyi
Meks îdûb içinde yok idi sûyi
Ol kuyû dibinde îdi mâh-ı rû
Akl ânı hîç eylemezdi cüsti cû

(161)

Çün çıkarûb âldı kız kûcâkın
Virdi barmakın ânın damâkına
Kimse gelmez bu eve kıldı gümân
Bekciler açdı kapûyı ol zamân
Câhe hîç indûrmege yol kâlmadı
Kesdi savtın ol gelenler âlmadı
Ağlayûben nâdim oldi sûçine
Gördi olmaz atdı tennûr içine
Hem kapâyûb ağzına örtdü duvâk
Sanki düşdü ôd içine şeb çirâk
Girdiler çâr köşeyi ârâdiler
Şer bucûki ol evi dârâdiler
Ev içine çökmüşidi bir dumân
İtmedi bir kimse tennûrda gümân
Hâlıkı göstürmedi hîç bir ere
Gitdi hâtûn yalvarûb bir dülgere
Dîdî bir oğlum tôğûb dimem île
Bir tâbût vir ûzdûrem ânı Nîl'e
Yapdı bir tâbût yola itdi revân
Gitdi dülger köşki Fir'avn'a hemân
Dehşet âlûb kâmeti çün oldi dâl
Nutkı gîdûb hem lisânı oldi lâl
Dîdî gerçi bu tehî olâ îdi
Bâş kesiciler ânı bûlâ îdi
Ben bu râzı halka dellâl eylemem
Hem dahi Fir'avn'a vârûb söylemem
Tefsir îçinde müfessir söyledi
Hak Teâlâ dülgeri zikr eyledi

Ve kâle raculun mu'minun min âli fir'avne yektumu îmânehû e taktulûne raculen en yekûle rabbiyallâhu ve kad câekum bil beyyinâti min rabbikum ve in yeku kâziben fe aleyhi kezibuhu ve in yeku sâdikan yusibkum ba'dullezî yeidukum innallâhe lâ yehdî men huve musrifun kezzâb[120]

Bu racülden dîdîler oldur murâd
Şâhi kevneyne ânı bildürdi hâd
İşbu âyetden haber virdi anâ
Ümmi Mûsâ döndü çün evden yanâ
Gördi avretler kapûsundan çıkar
Oğlunun ışkı ânın bağrın yakar
Geldi zîrâ sordu Mûsâ'yı kıza
Âh idûb ol ellerin urdu dize

(162)

Gördi tennûrun içi hep nâr idi
Elleri âtâş ile oynâr idi
Yanmamışdı bir yeri şükr eyledi
Geldi ol kız mâcerâyı söyledi
Âldı kûcâkına ânı emzürûb
Bir zamân hem ev içinde gezdürûb
Dîdî ol kız atma Mûsâ'yı sûya
Dîdî oğul belki ol mel'ûn dûya
Zîrâ Fir'avn'ın kulâkına eser
Ol Benî İsrâîl'in neslin keser

120- Mü'min 40/28: Firavun ailesinden, imanını gizlemekte olan mü'min bir adam şöyle dedi: "Rabbim Allah'tır, dediği için bir adamı öldürecek misiniz? Hâlbuki o, size Rabbinizden apaçık mucizeler getirdi. Eğer yalancı ise, yalanı kendi aleyhinedir. Eğer doğru söylüyorsa, sizi tehdit ettiği şeylerin bir kısmı başınıza gelecektir. Şüphesiz Allah, aşırı giden, yalancılık eden kimseyi doğru yola eriştirmez."

Koydular tâbût içine ağlayûb
İttîkâsın Hakk'a muhkem bağlayûb
Mâderile kız dehî gitdi bîle
Yatsûden son virdiler ânı Nîl'e
Nâdim olûb şeytân iğvâ eyledi
Âğlayârak hem bu sözi söyledi
Keşke bûni sû içine virmesem
Ğark idûben bû firâkı görmesem
İtmedim oğul sanâ cânım fidâ
Ben seni bâlıklara kıldım ğıdâ
İtdigim îşi dîvâne eylemez
Gördi Mûsâ gitdi Nîl'e söylemez
Hem bu vahyi çün unutdu ol zamân
Çâk idûben yâkasın kıldı figân

Kalellahu teala fi'l kelam innâ râddûhu ileyki ve câulûhu minel murselîn[121]

Biz gelek Fir'avn olân ol 'âsiye
Bir hâtûn âlmişidi âdı Âsiye
Cebrile ol hâtûnu âlmişidi
Sıdkıle ol hâlıki bilmişidi
Arz iderdi hâlini sübhânına
İşbu âyet nâzil oldu şânına

Ve daraballâhu meselen lillezîne âmenûmraete fir'avn[122]

(163)

Köşk içinden seyri der idi Nîl'e
Otururdi Âsiye ile bile
Gelmişidi hâtûnile yüz yüze
Gördi bir tâbut gelür üze üze
İki dalğûc Nîl içine daldılar
Âldılar ânı katına geldiler
Gördüler kim yâtûr ânda bir püser
Hâtûnun tîz kalbine ilhâm eser
Sevdi cânı çok muhabbet eyledi
Döndi Fir'avn'a bu sözi söyledi
Ğayb ilinden geldi biz şimdi nîdek
Ger dilersen bisleyûb oğûl îdek
Var bu oğlânın yüzünde meymenet
Belki biz bundan görek bir menfa'et
Dîdî Fir'avn hep benim mülk ictimâ
'İstememem ben kimseden bir intifâ'

Ve kâletimraetu fir'avne kurratu aynin lî ve leke lâ taktulûhu asâ en yenfeanâ ev nettehızehu veleden ve hum lâ yeş'urûn[123]

Pür hazînem matlûb itmem hâceti
Fahri âlem çün görüb bu âyeti
Şâhi sultân sâdıkü'l va'dül-emîn
Ol zamân buyurdi Fir'avn'ı le'în
Âsiye sözine diseydi belî
Kalbine esmişidi ilhâm yeli
Ülfeti Mûsâ ile ider îdi
Son nefes îmân ile gider idi
Devletine mâlına kıldı ucîb
Bu sebebden olmâdı îmân nasîb
Geldi Hâmân söyledi kim bu uşâk
Bir gün olur belîne bağlar kuşak

121- Kasas 28/7: Mûsâ'nın annesine, "Onu emzir, başına bir şey gelmesinden korktuğun zaman onu denize (Nil'e) bırak, korkma, üzülme. Çünkü biz onu sana döndüreceğiz ve onu peygamberlerden kılacağız" diye ilham ettik.
122- Tahrim 66/11: Allah, iman edenlere ise, Firavun'un karısını örnek gösterdi. Hani o, "Rabbim! Bana katında, cennette bir ev yap. Beni Firavun'dan ve onun yaptığı işlerden koru ve beni zalimler topluluğundan kurtar!" demişti.
123- Kasas 28/9: Firavun'un karısı şöyle dedi: "Bana da, sana da göz aydınlığı (bir çocuk)! Sakın onu öldürmeyin. Belki bize faydası dokunur, ya da onu evlat ediniriz." Oysaki onlar (olacak şeylerin) farkında değillerdi.

Öldür ânı düşmânın aslı budur
Hem Benî İsrâîl'in nesli budur
Dîdî doğri söyledin tîz öldürün
Düşmân âğlar dost olânı güldürün

(164)

Tûtdiler ânı iki cellât hemân
Âsiye kalkdı yirinden ol zamân
Âh idûben düşdi tâbût üstüne
Gelmedi bir kimse Mûsâ kasdine
Dîdî ma'sûm tâbûti nûr eylemiş
Hak Teâlâ gözlerin kör eylemiş
Ben ânı kendözime kıldım oğûl
İbtidâ Nîl'den bize kıldı vüsûl
Gerçi zîrâ sen ânı öldüresin
Üstüme Mısr ilini güldüresin
Köşk içinden Nîl'e kendim ğark idem
Bundan öte bu cihânı ben nidem
Çok severdi câni dilden hâtûni
Çün değerdi bir hazîne âltuni
Çekdi tâbûtdan âlûb kûcâkına
Sânki hurşîd çâldi Sevri tâğına[124]
Gördiler kim Âsiye açdı kanât
Bundan öte bildiler olmâz memat
Dîdî Fir'avn tûr bâğişladim sanâ
Buğz idûben tek sen incinme banâ
La'li gevher üstine dûzdûrelim
Nesli pâk hâtûn bûlûb emzûrelim
Şehr içine çün saldılar elçiler
Gelsin ânı beslesin emzükciler
Yâ'ni her kimin sûdin içerse ol
Devletime mâlime hem buldi yol
Yüce savtile idûb şehre nidâ
Sûki sultân içi hep toldi sadâ
Her gelen hâtûnlar oldiler seme
Âlmâz idi ağzına hiçbir meme
Yüz gelib yüzi giderdi bî-hisâb
Âğırice bildiler virûr zihâb
Âsiye çün bulmadı derde ilâc
Hâsılı söz kâldı Mûsâ üç gün âc
Hak Teâlâ maderine itdi râm
Ecnebîler sûdini kıldı harâm

(165)

Çün buyurdi kudret issi ol celîl
İşbu âyet hakkına oldi delil

Ve harramnâ aleyhil merâdıa min kablu fe kâlet hel edullukum alâ ehli beytin yekfulûnehu lekum ve hum lehu nâsıhûn[125]

Âsiye Mûsâ için ağlâr idi
Hasret odine ciğer dağlâr idi
Dîdî bu ma'sûm yiyûb bilmez ta'âm
Bir sebeb vire buna rabbü'l-enâm
Maderi kim ise şimdi âğlâdı
Âtdı Nîl içine Mevlâ saklâdı
Hâzıkı yok biz buna dermân kılâk
Kangı iklime gidûb tâye bulâk
Geldi Mûsâ'nın anâsına haber
Âh idûben kalbine esdi keder

124- Cebel-i Sevr.
125- Kasas 28/12: Biz, daha önce onun, süt analarının sütünü emmemesini sağladık. Kız kardeşi, "Size onun bakımını, sizin adınıza üstlenecek ve ona içtenlik ve şefkatle davranacak bir aile göstereyim mi?" dedi.

Gâh sevinûb gahî ağlâr gâh güler
Nâsdan uğrun gözlerin yâşın siler
Gerçi sâil bu söze itse su‘âl
İki zıd bir yirde cem‘ olmak mahâl
Güldi ki ol çıkdı Nîl’den oğli sâğ
Şâd olûben ğussadan geçdi ferâğ
Âğladığı belki ânı öldüre
Mısr ilîne zulmi dâdın bildüre
Bu iki efkârile yatdı gice
Bilmez idi oğlunun hâli nice
Çün sabâh olûb recâ kıldı kıze
Dîdî sen vâr bir haber getür bize
Bu firâkile nice günler yenâm
Söylegil emzükci vârdûr bir enâm
Leyki dîme kardeşimdür bu civân
Tûrdi ol kız çün yola oldi revân
Kul karâveş ol feyzi çün âldılar
Âsiye hâtûn katına geldiler
Söyledi kız bir hâtun bir yirde vâr
Çün ûtânûb gelmege ol kıldı âr

(166)

Kalbine şâd eyle sen düşme ğame
Me’mûl olur kim ânın sûdin eme
Dîdî vâr tîz göndür ânı görelim
Ger emerse cânı kurbân virelim
Mâderine geldi kız virdi haber
Ditredi tir tir vücudunda tamer
Çün işitdi işbu sözi ol zamân
Gitdi Fir‘avn’ın sarâyine hemân
İttikâsın Hakk’a muhkem bağladı
İçerü girince Mûsâ ağladı
Âlmişidi Âsiye kucakine
Yâş âkîdûb benzemez bâyâkine
Geldi hâtûn gitdi oğlundan yanâ
İzzetile virdi Mûsâ’yı anâ
Basdı çün bağrına ânı emzürûb
Âsiye Fir’avn’a müjde göndürûb
Dîdî hâtûna evin bunda getûr
Sâyei ma‘sûm ile râhat otur
Hem dahi evlâdların âc olmaya
Yok kapûsi üstüne âçılmaya
Dîdî hâtûn bundan öte gezdürem
Gâhi sizde gâhi bizde emzürem
İşbu kavle râzı oldular o hâl
Geçdi ânın üzerine mahi sâl
Ol müneccimler dahi söz itmedi
Hak Teâlâ yıldızın göstürmedi
Bî-hisâb mâl hâtûna oldi va‘îd
Çıkdı bir gün tahta Fir’avn’i ‘anîd
Zîrâ ol Mûsâ’yı sevdi cânile
Otururdu dâimâ Hâmân ile
Hayri âtûb işler idi şerleri
Geldiler karşûsına iş erleri
Devletine hâline ‘acb eyledi
Döndi ol dem bir kûlûna söyledi
Âsiye hâtûna vâr eyle selâm
Eyledi Mûsâ ile ol çok kelâm
İştiyâkı vâr ise dâim göre
Göndûrûb ol meclise revnak vîre

(167)

Geldi Mûsâ meclise çün basdı pây
Âsiye hâtûnun aklı oldi zây
Âldi kûcâkına Fir’avn’i leʿîn
Sol elin tûtdi sakâlinden hemîn

Silkivirdi kuvvetile ânı bîl
Sinni şâb maʿsûmdur ol zann eyleme
Kullarından ûtanıb kıldı hicâb
Hışma geldi urdi Mûsâ'yı yire
Geldi Hâmân ilerüye söyledi
Ger bu maʿsûm her kaçân bûlsa kemâl
Öz elile düşmânı sen bisledin
Zâhir oldi çün ânın düşmânlıkı
Virdiler cellâda ânı öldüre
Ğayreti nâmusi ârî itdi ol
Geldi ol Mûsâ'yı âldı virmedi
Gördi Firʿavn'ı dîdî kim yâ kişi
Bu tıfıldur aklı irmez kem îşe
Avretine dîdî bir gör hâlimi
Şimdiden bu lihyemi çekmek neden
Kendine ol gûyâ bir nâm eyledi
Dîdî hâtûn akli île itmedi

Âyesi tôldiği mikdâr kopdi kıl
Sen peyğamber kuvvetin taʿn eyleme
Korkusundan itmedi kimse cevâb
Dîdî şimdi kim bunun kaydın göre
Dîdî Mûsâ gör sana kasd eyledi
Tahtı destinden âlûb eyler cidâl
Avretin dâim sözini esledin
Fâide virmez sanâ pişmânlıkı
Gitdi bir kul Âsiye'ye bildüre
Yâlın ayâk tîz sarâya tutdi yol
Korkusundan kimse karşu durmadı
Çün dîvâne olân itmez bu işi
Sen niçün kalbine saldın endişe
Ben sevince ol yolar sakkalimi
Âbi rûyim yirlere tökmek neden
Mısr îçine bîzî bednâm eyledi
Bîlerek bu eyri yola gitmedi

(168)

Tût bu sözüm düşme cebrî ğasbiye
Toldurûb çün önine ûzâdelim
Gerçi altûna eli gîder îse
Akli ile bu işi itdi sanâ
Bundan öte ben sanâ yalvârmezim
Sâhib olûb ben ânâ dimem oğûl
Âltûni âtâş ile tûnatdiler
Çünki Mûsâ'yı bular sînâr iken
Geldi fi'l hâl Cebrâîl urdi perîn
Âldi bir köz âğzine kôydî eli
Yandûrûb bir zerre Allahul kerîm
Yaʿnî Mûsâ'ya ʿadâvet itmeye
Hıfz idince bir kulu perverdigâr
Bu ecilden kalbini ol kıldı tâm
Âsiye çün sırrını itmezdi fâş
Söyleşürdi râzini hâtûnile

Ôd ile âtâş koyâk bir tepsiye
Kangısın âlûr ise gôzedelim
Korkûb ol ôddan hazar îder îse
Gitmez îse desti âtâşdan yanâ
Egri bîlûb kûcâkıma âlmezim
Ol begendi bu sözi kıldı kabûl
Tepsi ile ônine ûzatdiler
Sâğ elini âltûna sûnâr iken
Ol âtâşın içine sôkdi elîn
Bu sebebdeb ukdelu oldî dili
Havfe zâhib olmaya gelib recim
Mekt îdûb kâtil yôlîne gitmeye
Esmaz ânın üzerine rûzigâr
ʿİzzetîle kaldı Mûsâ subhi şâm
Keydûrûrdi eynine hindi kumâş
İki ceybîn tôldûrûb âltûnile

Ol gidûb vîrûb Benî İsrâîl'e
Çok sevûb ol Âsiye ûrmâz idi
Çün sabâh ôlûb yirinden kâldûrûr

Şâyi' oldi bu haber dilden dîle
Kime virdin sen ânı sûrmâz idi
Def'a ceybîn fizze ile tûldûrûr

(169)

Geçdi ânın üzerine bir zamân
Vârdı bir gün ol Benî İsrâil'e
Geldiler Mûsâ'ya çok yalvârdılar
Biz bu Fir'avn'ın elinden nîderûz
'Arzi hâl virdükce ol sâğırlanûb
Hiç bize bir kimse şefkat eylemez
Kande bir mü'min görürse kâpdûrur
Bir sebeb göndüre bize zülcelâl
Senden özge kimsenin geçmez sözi
Döndi Mûsâ bu söze virdi cevâb
Hak Teâlâ bir nebî göndürecek
Bunca eyyâm belki bir fâl tûtdiniz
İçlerinden çün biri âçdı dihân
Belki Fir'avn'a vârûb bildûresin
Dîdî Mûsâ ol peyğamber kim ola
Dîdîler Fir'avn'a dime cünhemûz
Hem kitâbda görmişüz birkaç nişân
Birbirine sır virûb sır âldılar
Engîne çün sâldılar gizlû işi

Çün yigirmi yâşına irdi hemân
Âc mi tôk mi görûb ahvâlin bile
Gözlerinden yâş tökûb ağlâdılar
Sen ne dirsin biz o yola gîderûz
Tâş taşîdûb arkamız yâğırlanûb
Bir recâcı gidûb ânâ söylemez
Tâşile tôprâkile dâğ yâpdûrur
Gitdi tâkat kalmadı bizde mecâl
Söyle Fir'avn'a halâs eyle bizi
Fâl tûtûb siz âçdınız mı hîç kitâb
Sizi devlet âtına bindürecek
Mısr içinde kime kur'a âtdiniz
Bir sözüm vâr âşikâr itmem nihân
Ol sözîle bizleri öldürdesin
Çâresiz derdinize dermân kıla
Biz fâl âçduk düşdi size kur'emûz
Sen bizi kurtarmaya ğayret kuşân
Bir zamân meks eyleyûben kâldılar
Gitdi Mûsâ gördi kim iki kişi

(170)

Bakdi mü'min kâfir ile cenk ider
Ol Benî İsrâili çok âcidi
Gördi ânı geldi kim sulh eyleye
Bâkdi kâfir sulha kâyil olmâdi
Gördi Mûsâ tûtmadi bûyrûkini
Kuvvetile bir kezin çâldi hemân
Döndi ândan geldigi yûla gider
İtmedi bir kimse Fir'avn'a beyân

Birbirine gîk cihânı tenk ider
Tâkati yok bir yola muhtâcidi
Ta'zîr idûb îkisîne söyleye
Mü'minin asla mecâli kâlmâdi
Urdi fi'l hâl bâşına yumrûkini
Ûzi kûyi düşdi kâfir virdi cân
Nâdim olûb tevbe istiğfâr îder
Geçdi ol gün çün sabah oldi 'ayân

Geldi gördi kim yine dünkî kişi
Cenge girmiş yâlenuz yokdur îşi
Ol Benî İsrâîl'e yândi ôdi
Sen bir azğûn kişi imişsin dîdi

Kâle hâzâ min ameliş şeytân innehu aduvvun mudillun mubîn[126]

Ben senin bu hâlini itdim 'aceb
Dünki kâfir katline oldun sebeb
Ben seninçün yok yire kân eyledim
Mısr içinde sanmagil şân eyledim
İkisine geldi ta'zîr eyledi
Hışma geldi döndi kâfir söyledi
Sen beni öldürmek istersin hemân
Biz gidûb tanrımıza idek 'ayân
Dünki gün katl eyledin ol âdemî
Kalbimizden gitmedi derdi ğamî

Fe lemmâ en erâde en yabtışe billezî huve aduvvun lehumâ kâle yâ mûsâ e turîdu en taktulenî kemâ katelte nefsen bil emsi in turîdu illâ en tekûne cebbâren fil ardı ve mâ turîdu en tekûne minel muslihîn[127]

(171)

Tâ küçükden ol seni çün bisledi
Avretinin tûtdi sözin esledi
Emri vâr midur bizi öldüresin
Ol Benî İsrâîl'i güldüresin
Çünki Fir'avn'a dîdî Tanrı hemân
Gitdi sabrı yândı Mûsâ ol zamân
Dîdî la'net size hem tanrînize
Kâfir olûb kim girer îninize
Zîrâ Mûsâ söyleyince bu sözi
Döndi kâfir tûtdi Fir'avn'a yüzi
Tîz hemândem bin kişi cem' oldîler
Bir uğurdan hep serâye tôldiler
Bâş âçûb Fir'avn'a secde kıldîler
Ellerine bir ip ucî bûldiler
Dîdîler kim ey bizim sultânimiz
Yandi Mûsâ'nın elinden cânimiz
Dünki gün bir âdamı öldürdi ol
Düşmân oldûğını bize bildûrdi ol
Ol Benî İsrâîl'e sâhib çıkâr
Tahtın âlûb âkıbet Mısr'ı yıkâr
Ol gedâyı dervişi bây eyledi
Bir hazîne âltûnin zây eyledi
Gizlü vârûb ânlarile iş tûtâr
Hem gelûb ahşam sarâyinde yatâr
Hem ta'âmın yir sanâ hem ol söger
Çarşû îçinde bizi dâim döger
Hamle kıldı öldüre idi beni
La'net okûb tanrı bilmez ol seni
Çünki mel'ûn işidince bu sözi
Hışma geldi kânile doldi gözi
Dîdî kande bulsanız siz öldürün
Mısr içine şâyi' îdûb bildûrûn
Bundan öte ben ânâ olmam peder
Geldi Mûsâ'ya biri virdi haber
Sen bu yirde sâkin olma hicret ît
Ğayret îdûb ğayri bir iklime gît
Bu hususda öldürûb virmez emân
Bundan öte Âsiye olmâz gümân

126- Kasas 28/15: Mûsâ, "Bu şeytanın işidir. O, gerçekten apaçık bir saptırıcı düşmandır" dedi.
127- Kasas 28/19: Mûsâ, ikisinin de düşmanı olan adamı yakalamak isteyince adam, "Ey Mûsâ! Dün birini öldürdüğün gibi, beni de öldürmek mi istiyorsun. Sen ancak yeryüzünde bir zorba olmak istiyorsun, arabuluculardan olmak istemiyorsun" dedi.

(172)

Çün Mısırlı itdiler söz ittihâd
Şimdi üstüne gelürler ictihâd
Mâderini görmeye yôl kâlmadı
Hem berâber yol azıkın âlmadı
Bildi Mûsâ şimdi kôpâr bir tûfân
Çün Medîne yôline oldi revân
Kande gîder ol yolu bilmez îdi
Eğri toğri kalbine âlmâz îdi
Yalvârûb ol Hakk'a nâliş eyledi
Döndi ol dem işbu sözi söyledi
Ey hüdâvendigerimu kün fe kân
Zâti pâkin istemez kevnî mekân
Sen hidâyet itmeyince bir kûla
İstikâmet bûlûben girmez yola
Bin bir ismin hürmetîçün yâ karîb
Yâlenûz kâldim bu illerde ğarîb
Vasf-i hâlim ilmine ihfâ değil
Senden özge bir kula ifşâ degil
Şefkât îdûb âlimü's-sırrı hüdâ
Cibrîl'e İsrâfîl'e kıldı nidâ
Çünki Mûsâ istedi bizden devâ
Pes gerekdür göndürek bir pîşuvâ
Şerri a'dâdan ânı kıldım emîn
Ol ğarîbdür ğurbete çıkdı hemîn
Siz mukarreb üç melek înin yire
Benden özge kim ânın kaydın göre
Ol melekler indiler yiryüzine
Üç kişi göründi Mûsâ gözine
Dîdî biz çün engine sâlduk işi
Kancerûye 'azm ider bu üç kişi
Geldiler Mûsâ'ye virdiler selâm
Döndi Cibrîl söyledi birkaç kelâm
Sırrını çün âçdi Mûsâ söyledi
Bâşine geldiklerin nakl eyledi
Tâbutile düşdügini ol Nîl'e
Turdi ândan söyledi Cebrâîl'e
Siz dehi kande gidersîz bu yanâ
Toğri bir yol sâlık îdin hem banâ

(173)

Dîdî Cibrîl bu Medîne yôlidûr
Hem üçûmûz bir efendi kûlidûr
Rûzi şeb biz hizmet iderûz anâ
Emri ile giderûz bundan yanâ
Sen dehi gel Hâlık'a şükr eylegil
Hâfiz ismin dilde dâim söylegil
Hep sana düşmâniken rûyi zemîn
Şerr-i eğ'dâdan seni kıldı emîn
Müstecâb olur katında her dîlek
Kalbine virdi teselli ol melek
Yir dürildi gitdiler şehre hemân
Bakdı Mûsâ oldular gözden nihân
Hiç birini görmeyûb kâldi tanâ
Ol Medîne şehri göründü anâ
Gördi şehrin sağ yanında bir kûyi
Bir bôlûk kôyûn gelûb îçe sûyi
Bîlesince iki duhter geldiler
Ol kûyûnun nevbeti yok bildiler
Çünki kâfirler ezel gelmişidi
Nevbetini ol sûyin âlmişidi
Bakdi Mûsâ çün görünce kızleri
Yalvârûb bir ferde geçmez sözleri
Bulmayûb yol çün çekildiler girû
Gördi ânı geldi Mûsâ îlerü

Dîdî kıza bû kôyûnlar içmedi
Yalvârûb bir kimseye söz geçmedi
Dîdîler kim şimdi biz sıvârmâzûz
Ecnebiler gitmemiş el sûnmazûz
Gâh olûr kim tûkenûb kâlmâz sûyi
İşbu kavmin dâima oldur hûyi
Mâllarini tâ olar sîvârmemiş
Fârig olûb evlerine vârmemiş
Gün-be-gün eyler bize ânlar cebîr
Bir atâmûz vârdurur şeyhu'l-kebîr

Kâle mâ hatbukumâ, kâletâ lâ neskî hattâ yusdirar riâu ve ebûnâ şeyhun kebîr[128]

(174)

Sen bizi ta'n itmeyûb kılma ucîb
Pîr bâbâdûr âdına dirler Şu'îb
Hem nebîdür Hak'dan ol virür haber
Gözi görmez destine âlmiş teber
Dîdî Mûsâ ğayri sû akmâz mı hîç
Bâşka yirde bir kûyû çıkmâz mı hîç
Dîdîler şol yirde vârdûr bir kûyî
Kimse bilmez vâr mı içinde sûyî
Kırk kişi hem ol tâşi kâldûramaz
Kimse bir kûğa âsûb tôldûramaz
Geldi Mûsâ ol kûyûnin yânine
İşbu âyet nâzil oldi şanine

Fe sekâ lehumâ summe tevellâ ilâz zılli fe kâle rabbi innî limâ enzelte ileyye min hayrin fakîr[129]

Ol kûyûda kâynayûb sû çok îdi
Tûtdi tâşi bû du'âyi ôkûdi

Sübhanallahü'l-Mahmudü'l vâhidü'l-ma'bûd unsır abdike

Bir kula Nusret virince ol Hüdâ
Kûhi kâfi yirden ol eyler cidâ
Dîdî Mûsâ çıkdı sû şimdi sivâr
İçdi sûyin çün girü döndi davâr
Hâlıkın hikmetlerin gör ey ebî
Gitdi kızlar kâldı ol yirde nebî
Çün Şu'ayb'e geldi ânlar söyledi
Mâcerânın künhini nakl eyledi
Naliş îdûb dîdîler kim ey atâ
Nâ sezâdûr ol yigîd kumde yatâ
Bizim içûn çünki çekdi ol emek
Karni âcdûr belki ol ister yemek
Dîdî sen vâr da'vet eyle gelsin ol
Hakkı geçdi ücretini âlsın ol
Geldi kız dîdî atâm kıldı selâm
Etdi da'vet söyleye birkaç kelâm

(175)

Yok mizâcı gelmeyûb kâldı girü
Girdi yola geçdi ol kız ilerü
Çün bu hâli gördi şeytân ol zamân
Leşkerini bâşına dirdi hemân
Dîdî Mûsâ kız ile gîder yola
Bizi Hak kıldı musallat her kûla
Kalbini tâm eyleyûb bâkmâz kıze
Düşdi fursat bû ğanîmetdûr bize

128- Kasas 28/23: Mûsâ onlara, "(Koyunlarınızı burada tutmaktaki) maksadınız ne?" dedi. Onlar, "Çobanlar sulayıp çekilinceye kadar biz koyunlarımızı sulayamayız. Babamız ise çok yaşlı bir adamdır" dediler.
129- Kasas 28/24: Bunun üzerine Mûsâ onların koyunlarını suladı. Sonra gölgeye çekilip, "Rabbim! Bana göndereceğin her hayra muhtacım" dedi.

Birbirine ikisi tâlibdûrûr — Ol kizin hem şehveti ğâlibdûrür
Ğayret îdûb siz ânı şâşûresiz — Bir iki tâğlar tepe âşûresiz
Belki sabri gidûb iderler zinâ — Hak katında hâlleri ôla fenâ
Dîdîler kim ol nebîdür âzmâz ol — Korkarûz kim sözümize uymâz ol
Hışm idûben dîdî şeytân vây sîze — Benden özge kimse yok hîle düze
Ûçmâk içinden çıkardım âdemi — İndi yirler yüzine çekdi ğâmi
Ben nice zâhidleri âzdûrmişem — Levh içinden ismini kâzdûrmişem
Ben gidince siz gelin ardım sonre — Nezdîk ôlûb Hakk'a çıkmâsın Tûre
Çünki Mûsâ kız ile gîder idi — Sun'-i Hakk'ın fikrini îder idi
Nefsinin ârzûsine ûymâz idi — Ol zamân kızlar dûni geymez idi
Sür'at îdûb geldi şeytân-i le'în — Çün kızın esbâbine urdi elin
Girdi âltından ûfûrdi yûzi pek — Bâldırından yûkârû döndi etek
Yûmdi gözin çün kızı kôydi girû — Sür'at îdûb geçdi Mûsâ îlerü
Dîdî kim ben bilmezim sâği sûli — Sen girûden sâlîk ît bîze yôlî
Gördi şeytân hilesi kâr itmedi — Bôş gerûye dönmeğe 'âr itmedi

(176)

İşbu minvâl şehr îçîne girdiler — Hâsili söz ol Şu'ayb'i gördiler
Aksakallı bir mübârek pîr îdi — Kızın âdine Safûrâ dir îdi
Âtasına söyledi gizlû işi — Hem kavîdür hem emîndür bu kişi
Dîdî kızım kuvvetin bildin hemîn — Sen neden nâşi âni bildin emîn

Kâlet ıhdâhumâ yâ ebetiste'cirhu inne hayra meniste'certel kaviyyul emîn[130]

Dîdî kem söz diline âkmâz îdi — Göz ucîle kaddime bâkmâz îdi
Geldi Mûsâ îlerû virdî selâm — Hem Şu'ayb'e söyledi vâfir kelâm
Hâne ehli çok tevâzu' eyledi — Âçdi Mûsâ vasf-i hâlin söyledi
Seçdi bû kez çün Şu'ayb kandû nebât — Havf idinme Hak sanâ virdi necât

Fe câethu ıhdâhumâ temşî alâstihyâin kâlet inne ebî yed'ûke li yecziyeke ecra mâ sekayte lenâ fe lemmâ câehu ve kassa aleyhil kasasa kâle lâ tehaf necevte minel kavmiz zâlimîn[131]

Çok nasîhat eyledi Şu'ayb anâ — İki kîzın birini verim sanâ
Dîdî Mûsâ âltûn akçe bûlâmâm — Ücret ile ben bû kîzı âlâmâm
Hem ğarîbim kim benim kaydım göre — Şefkat itmez îl banâ akçe vîre
'Aczini çün i'tirâf ol eyledi — Ol Şu'ayb hem işbu sözi söyledi

130- Kasas 28/26: Kızlardan biri, "Babacığım, onu ücretle tut. Herhâlde ücretle tuttuklarının en hayırlısı, güçlü ve güvenilir olan bu adam olacaktır" dedi.
131- Kasas 28/25: Nihayet kızlardan biri utana utana yürüyerek ona gelip, "Bizim için koyunlarımızı sulamanın ücretini vermek üzere babam seni çağırıyor" dedi. Mûsâ, onun (Şu'ayb'ın) yanına gelip başından geçenleri ona anlatınca Şu'ayb, "Korkma, o zalim kavimden kurtuldun" dedi.

Sen sekiz yıl ol tavârime çôbân
Âl ‘asâni keşti kıl yâzu yabân
Gerçi on yıl ôtârûr isen temâm
Çok banâ ihsân idersin ey hümâm

(177)

Kâle innî urîdu en unkihake ihdâbneteyye hâteyni alâ en te’curanî semâniye hıcec fe in etmemte aşran fe min indike ve mâ urîdu en eşukka aleyke se tecidunî in şâallâhu mines sâlihîn[132]

Çün bû kavle râzi oldi ol resul
Hem sekiz yıl mihneti kıldı kabul
Dîdî Mûsâ beynimizdedûr bû râz
Hîn tenkih pes gelince itme nâz
Kalbimize girmesin sonra melâl
Çün bû kavle tânık olsun Hak Teâl

Kâle zâlike beynî ve beyneke eyyemâl eceleyni kadaytu fe lâ udvâne aleyye vallâhu alâ mâ nekûlu vekîl[133]

Ben kemâ kân hizmet îdeyim sanâ
Bâ husûs kim bir ‘asâ lâzım banâ
Rûz- i şeb ol destime îdîm teber
Kurda kûşa eyleyem ânı siper
Dîdî bende çok ‘asâ vâr ey oğûl
Âl birini destine eyle kabul
Çün Şu’ayb ol dem bu sözi söyledi
Gitdi Mûsâ ilerü gör neyledi
Bir çatâl bâşlı ‘asâ âldı ele
Ândan özge kadrini kimler bîle
Ânı destinden bırakdı ol zamân
Ğayri bir a‘lâsını âle hemân
Ol yine dûzerdi kendû semtine
Bâkdı olmâz âldi Mûsâ destine
Çün görûb bu hikmeti kâldi tanâ
Döndi ândan pes Şu’ayb sûrdi anâ
Hâzir ôlûb güdmeye tûtdin mi yûl
Sen ‘asânın kangısın kıldın kabul
Bir çâtâl bâşlı ‘asâ âldım dîdî
Kendözime ben kabul kıldım dîdî
Dîdî cânım tûrsin ol bir ğayri âl
Sâhibi belki gelür eyler su’âl
Bir kişi virdi emânetdür banâ
Belki ol rencide gelûb eyler sanâ

(178)

Dîdî Mûsâ engîne sâl bû îşi
Gerçi şâyed çün gelince ol kişi
Sen dehi ânı emânet vir banâ
Ol gelince benden âl sen vir anâ
Gitdi Mûsâ güddü çün on yıl kôyûn
Râzı ôlûben Şu’ayb tûtdi tûyûn
Dîdî Mûsâ bû diyârda nîdelim
Vakt irişdi bîzi göndür gîdelim
Maderimin şimdi kaddi oldi dâl
On sene nânın yîdim eyle helâl
Çün Şu’ayb dîdî helâl etdim yimek
On yıl oldi sen banâ virdin emek

132- Kasas 28/27: Şu'ayb, "Ben, sekiz yıl bana çalışmana karşılık, şu iki kızımdan birisini sana nikâhlamak istiyorum. Eğer sen bunu on yıla tamamlarsan, o da senden olur. Ben seni zora koşmak da istemiyorum. İnşaallah beni salih kimselerden bulacaksın" dedi.

133- Kasas 28/28: Mûsâ, şöyle dedi: "Bu, seninle benim aramda bir iş. İki süreden hangisini tamamlarsam bana bir husûmet yok. Allah, söylediklerimize vekildir."

Hizmetinden ben doyûb ûsânmadım
Duhterimi ücretine sâymadım
Hem tehi dest ben seni göndürmezim
Üstüne düşmânını gûldûrmezim
Bir sene sabr eylegil tûtma yûli
Hep senin olsun tâvârimin döli
Ol nebî çün işbu sözi söyledi
Kâldi Mûsâ bir sene sabr eyledi
Tût kulâğın dinle sen hikmet îşî
Hep kôyûnlar ol sene itdî dişî
Bir sürü ağnâm ile girdi yola
Avdet îdûb bâkmadı sâğa sola
Âldi destine tevâzû‘ pişesin
Bu yanâ dinle Şu’ayb endişesin
Ol ‘asânın sâhibin havf eyledi
Geldi Mûsâ’ya ûlâşdi söyledi
Bu ‘asâyı vir banâ sen yôla vâr
Sâhibi belki gelür bende arâr
Dîdî Mûsâ on yıl oldi gelmedi
Kande gitdi kimse âni bilmedi
Âlma ânı sen bana lutf eylegil
Sâhibi çün gelse virdim söylegil
Dîdî olmâz bu emânetdür bize
Birbirile girdi ânlar çok söze
Bir melek çün göndürûb Rabbü’l-enâm
Îkisîne geldi virdi bir selâm

(179)

Dîdî Mûsâ bu müsâfir sôylesûn
Yâ sanâ yâhud banâ hükm eylesûn
Ol melek dîdî ‘asâyı ât yire
Sâhibi kimdür Şu’ayb ânı göre
Çün ‘asâyı kim ki yirden kâldûrur
Kendinin sâhabligini bildûrûr
Âtdi Mûsâ ol ‘asâyı ol zamân
Ol Şu’ayb çün el urûb tûtdi hemân
Zerre denlü ol ‘asâ iğranmadi
Hâmûş olûb bir dahi davrânmadı
Döndi iki desti ile itdi zûr
Gördi salınmaz ‘asâdan oldi dûr
Geldi Mûsâ der ‘akâb tûtdi hemân
Elvidâ‘ îdûb yola oldi revân
Bîş konak yol çün gidince ey ebî
Tûr-i Sînâ tâğine geldi nebî
Oldi ahşâm kâldi ânde gitmedi
Urdi çakmak geçdi kâvî tûtmedi
Yatsu geçdi mâcerâ noldi nice
Pes karanlık oldi ğâyet ol gice
Bir katı yel esdi şikşek ôynâdi
Zannidersin bahr-i ummân kaynâdi
Gördi Mûsâ sâğ tarafda ôd yanâr
Dîdî gitsem sâhibi virmez mi nâr
Avretine söyledi kim sâkin ôl
Ben görem bu ôdi yakmış kangı kûl
Hem konûşûb hem getûrem bir âtâş
Ben gelince sen bişûr bize bir âş
Âldı fi’l-hâl ol ‘asâyı destine
Geldi çıkdı Kûh-i Tûr’un üstine
Pes karanlık görmezîdi göz gözi
Leyki ol nûrdan yanâ tûtdi yüzi
Çünki geldi ol ziyânın yânına
Dehşet âlûb korku düşdi cânına
Bir ağaç bâşında gördi ol yanâr
Şu‘le vîrûb her dâli olmiş fenâr
Çün ayâki gitmedi hîç îlerü
Havfe zâhib ôlûben döndî girû

(180)

Ğayb ilinden bir nidâ geldi anâ
Dönme Mûsâ avdet ît benden yanâ
Hak Teâlâ çün anâ kıldı hitâb
Döndi fi'l-hâl sâğ yanâ itdi inâb
Ben kim ol âlemlerin mevlâsiyem
Yirde gökde cümlenin evlâsiyem

Fe lemmâ etâhâ nûdiye min şâtıul vâdil eymeni fil buk'atil mubâraketi mineş şecerati en yâ Mûsâ innî enallâhu rabbul âlemîn[134]

Bir hüdâvendigerim kün fekân
Zâti pâkim istemez kevn-i mekân
Kâinat hîç yok iken ben vâr îdim
Kimse bilmez bir ğanî settâr idim
Evvelim yok âhirim yok lâ yezâl
Küntü kenzim sırrını bilmek mehâl
Çün ezelden hâmidin mahmudiyem
Yok şerikim cümlenin ma'bûdiyem
Kâinata kün diyû bir söyledim
Nîl içinde ben seni hıfz eyledim
Hep sanâ düşmân iken rûyi zemîn
Şerri a'dâdan seni kıldım emîn
Hem Şu'ayb'e ben seni kıldım çôbân
Bir kız îçün on sene dögdün tabân
Sen ferâmûş kılmadın dilden beni
İsmim erhamdûr tehi kôymâm seni
Ol 'asâyı ben sanâ kıldım tayâk
Geyme na'lîn gel banâyâlın ayâk
Emrimi tût mâsivâdan ol ferâğ
Ol mübârek Tûr-i Sînâ'dûr bû dâğ
Benden özge bir ilâh yok ey hümâm
Sen banâ eyle ibâdet subh-i şâm
Birligim bil hem banâ sen kıl namâz
Mâlike'l-mülkin benem eyle niyâz
Hem dahi zikrime meşğûl ôlâsin
Tîz vakitde maksûdini bûlâsın

İnnenî enallâhu lâ ilâhe illâ ene fa'budnî ve ekımis salâte li zikrî[135]

(181)

Kîl u kâlden kalbini sen silmiş ol
Hem gelicîdûr kıyâmet bilmiş ol
Ger hayr ger şer kamu imzâlanûr
Her kişi a'mâlile eczâlanûr
Çün nübüvvet tâcını virdim sanâ
Sevme ğayri sâlik ol benden yanâ

İnnes sâate âtiyetun ekâdu uhfihâ li tuczâ kullu nefsin bimâ tes'â[136]

Söyle Fir'avn'a beni bilsin hüdâ
Bu risâlet hükmini eyle edâ
Egri gidûb râh-i şeytana ûyâr
Vâr Mısr ehlini sen hâbden ûyâr
Emrimi hem nehyimi dî kavmine
Kimseden hîç korku âlma kalbine
Söyle Tevrât hükmini her bir kûla
Arğûn arğûn da'vet ît halkı yôla

134- Kasas 28/30: Mûsâ, ateşin yanına gelince, o mübarek yerdeki vadinin sağ tarafındaki ağaçtan şöyle seslenildi: "Ey Mûsâ! Şüphesiz ben, evet, ben âlemlerin Rabbi olan Allah'ım."
135- Taha 20/14: "Şüphe yok ki ben Allah'ım. Benden başka hiçbir ilâh yoktur. O hâlde bana ibadet et ve beni anmak için namaz kıl."
136- Taha 20/15: "Kıyamet mutlaka gelecektir. Herkes işlediğinin karşılığını görsün diye, neredeyse onu gizleyecek (geleceğinden hiç söz etmeyecek)tim."

Söyle Fir'avn'a milâyim her sözi — Bir tekebbür kişidür görmez gözi
Bu emirden sonra geldi bu hitâb — Nutki vîrûb söyleye Mûsâ cevâb

Fe kûlâ lehu kavlen leyyinen leallehu yetezekkeru ev yahşâ[137]

Hikmet issi ol Hüdâyi zülcelâl — İşbu vahyi göndürûb kıldı su'âl
Sâğ elinde nesnei sôyle banâ — Bilmediğin hikmeti vîrem sanâ
Lâzim ôlûb ol yarâr mı îşîne — Kande gitsen bile gîder pîşîne
Hak Teâlâ dehşetin ref' eyledi — Nutka geldi bu kelâmı söyledi

Kâle hiye asâye etevekkeu aleyhâ ve ehuşşu bihâ alâ ganemî ve liye fihâ meâribu uhrâ[138]

(182)

Hakkın emrine dîdî çünkim ne'em — Bu 'asâ ile ûtârûram ğanem
Hûd bilûrsin hâlime ey lem yezel — Ûrsem âğâca yire düşer ğazel
Rûz-i şeb hîç eylemem benden cidâ — Yaprakı ağnâmıma olur ğıdâ
İbtidâ bu destime oldi teber — Kurda kûşa eylerem ânı siper
Tiksem anı şem'a veş daim yanar — Bilmeyen kul anı bir kandil sanar
Gâh güneşden sâyesine înerem — Gâh olur kim ât yirîne bînerem
Kendözümden hîç ırak kılmâm dîdî — Bundan özge hasletin bilmem dîdî
Hak buyurdi ol 'asânı ât yire — Bilmediği nesnei bîlûb göre

Kale'llahu teâla fe elkâhâ fe izâ hiye hayyetun tes'â[139]

Çünki ânı eyledi Mûsâ rehâ — Gördi oldi bir büyücek ezdehâ
Her gözi olmişidi bir pencere — Cenk içinde uğrasa bîn leşkere
Bir nefesde ol yûdûb virmez emân — Hîç anâ kâr eylemez tîru kemân
Kûyrûkile tâşi toprâka katâr — Gördi Mûsâ sanki hallâc yûn âtâr

Ve en elkı asâke fe lemmâ raâhâ tehtezzu keennehâ cânnun vellâ mudbiran ve lem yuakkıb yâ mûsâ akbil ve lâ tehaf inneke minel âminîn[140]

Korkma Mûsâ Hak Teâlâ dön dîdî — Sen ânın üstüne destin sûn dîdî
Ol sanâ nev gerdûrûr çekme keder — Destine âlsan yine ôlûr teber
Ânûnile havf ider ehl-i 'usâ — Âldi Mûsâ destine oldi 'asâ

137- Taha 20/44: "Ona yumuşak söz söyleyin. Belki öğüt alır, yahut korkar."
138- Taha 20/18: Mûsâ dedi ki: "O benim değneğimdir. Ona dayanırım, onunla koyunlarıma yaprak silkelerim. Onunla başka işlerimi de görürüm."
139- Taha 20/20: Mûsâ da onu attı. Bir de ne görsün o, hızla akan bir yılan olmuş!
140- Kasas 28/31: "Değneğini (yere) at." (Mûsâ, değneğini attı). Onu bir yılanmış gibi süratle hareket eder görünce, arkasına bakmadan dönüp kaçtı. (Bu sefer şöyle seslenildi:) "Ey Mûsâ! Beri gel, korkma. Çünkü sen güvenlikte olanlardansın."

(183)

Hak buyurdi sok elin ceybin çıkâr — Kim benim ışkım senin bağrın yakâr
Gördi fi'l-hâl sâğ eli çün oldi nûr — Zulmet iken şu'lelendi Kûh-i Tûr
Bakdi Mûsâ çıkdı günden mu'sirât — Hak anâ çün virdi iki mu'cizât
Çünki gördi derdinin dermânı vâr — Ol makamda Hâlık'ın ihsânı vâr
Ânledigi kalbi ânın kîn gerek — Ğayri kûldan sabri ânın bîn gerek
Zahmetine kavminin sabr eyleye — Tanrı birdür ben resûlüm söyleye
'Aczini pes i'tirâf çün eyledi — Nutka geldi bu kelâmı söyledi

Kâle rabbişrah lî sadrî ve yessir lî emrî vahlul ukdeten min lisânî[141]

Sen geniş kıl kalbimin bû darlığın — Ben gidûb izhâr ideyim varlığın
Hem lisânımdam gider sen ukdeyi — Halka ârû söyleyem ben zübdeî
Sen beni pes halka eyledin nezîr — Kardeşim Hârûn'u kıl banâ vezîr
Çün sanâ çok zikr u teşbih biz idek — İkimiz birlikte Fir'avn'a gidek
Sen bizim hâlimizi görîcisîn — Şerr-i a'dâdan bizi kôrûcisîn
Çün bilürsin âşikâre her işi — Leyki katl etdim olardan bir kişi
Havfim oldur kim beni öldüreler — Şâyi' îdûb âleme bildûreler

Kâle rabbi innî kateltu minhum nefsen fe ehâfu en yaktulûni[142]

Bu kelâmın zâhirine bâkmağıl — Âb gibi her tâğ bâşından âkmağıl

(184)

Enbiyâlar kûldan hîç havf eylemez — Râhi Hak'dan kâlmiş ôlmiş dinlemez
Havfı kûldan kalbe âlmâz evliyâ — Bir fikri kîl kânde kâldi enbiyâ'
Avn iderse ol ilâhî müste'ân — Veçhi hikmet künhini idem beyân
Bildiğim cevherlerin ûstâzîyem — Bilmediğim gevherin suhtâsiyem
Oldiginden ol nebî havf itmedi — 'Akli kâsirâni idrâk itmedi
Âşıka 'îyd ol gün oldi ey hümâm — Söyleye ma'şûkile vâfir kelâm
İştiyâkından ânîn çekdi firâk — İstemezidi olâ kurbundan ırâk
Bu hitâb Hak'dan gelince ey ebî — Kalbini tâm eyledi Mûsâ Nebî

Kâle se neşuddu adudeke bi ahîke ve nec'alu lekumâ sultânen fe lâ yasılûne ileykumâ bi âyâtinâ entumâ ve menittebeakumel gâlibûn[143]

Hak Teâlâ çün buyurdi yâ Kelîm — Havf idinme kalbini eyle selîm

141- Taha 20/25-26-27: Mûsâ, dedi ki: "Rabbim! Gönlüme ferahlık ver." "İşimi bana kolaylaştır." "Dilimdeki tutukluğu çöz ki sözümü anlasınlar."
142- Kasas 28/33: Mûsâ, şöyle dedi: "Ey Rabbim! Şüphesiz ben onlardan birisini öldürdüm. Onların da beni öldürmelerinden korkuyorum."
143- Kasas 28/35: Allah, "Seni kardeşinle destekleyeceğiz ve size bir iktidar vereceğiz de âyetlerimiz sayesinde size (kötü bir amaçla) ulaşamayacaklar. Siz ve size uyanlar, galip gelecek olanlardır" dedi.

Kardeşinle kılmışam sultân seni
Her kaçân kavmîn size çekse kemân
Çün bu tebşiri görüb Hak'dan hemân
Fecr-i sâdık toğdi avdet eyledi
Hak Teâlâ kıldı ihsân çok banâ
Girdi râhe çün kôyûni sûrdiler
Toğri geldi ev kapûsine o zât
Pes kapûdan îçerû kıldı nidâ

Hîç ferâmûş itmegil dilden beni
Siz anâ ğâlib gelürsiz her zamân
Avretinin yânına geldi ol ân
Ol Safûrâ'ya bu sözi söyledi
Nâr yirine nûr getürdim ben sanâ
Yatsu vakti Mısr içîne girdiler
Ol gidince âtâsı olmiş vefât
Anâsı Hârûn'ile aldı sedâ

(185)

Dîdî Mûsâ çün kapûdan bu sözi
Geldi Hârûn tîz anâ feth itdi bâb
Gördi Hârûn bildi Mûsâ'yı 'ayân
Birbirine sarılûb ağlâdiler
Önlerine ânası koydi ta'âm
Hem 'asâyı hem kelâmı söyledi
Mâderi pes söyledi kim ey oğûl
Korkusundan ben seni âtdim Nîl'e
Dîdî Mûsâ kalbine âlma melâl
Destine âldi 'asâyi ol zamân
Çün sarâyın kapûsına geldiler
Yüz kişi îner yûzi gîder îdi
Böyle mu'tâd eylemişler mâhi sâl
Dîdî geldim Hakk'ı izhâr itmeğe
Siz neden Fir'avn'ı tanrı îdesiz
Birbirine dîdîler kim ey ûlû
Vâr idi Fir'avn'a bir kûl meshare
Dâ'imâ ol gûldûrûb eyler îdî
Geldi ol gün meshare âçdi dihân

Bu gice siz eyleyin mihmân bizi
Sandılar kim toğdi beyte âfitâb
Mâderine eyledi ânı beyân
Firkat ôdile ciğer tâğlâdiler
Eyledi Hârûn ile vâfir kelâm
Bâşına geldiklerin nakl eyledi
Da'vetini korkaram itmez kabul
Siz nîte cenk îdesiz Fir'avn ile
Bizi hıfz eyler Hüdâyi zülcelâl
Oldi Hârûn'ile Fir'avn'a revân
Yol virilmez îçerûye bildiler
Tanri bîlûb secdei îder îdi
Bir kişi geldi anâ itdi su'âl
Bû velîdin meclisine gitmeğe
Hakk'ı kôyûb eğri yôla gîdesiz
Aklı gitmiş bû kişi olmiş delû
Rûz-i şeb gidûb gelürdi ol hare
Ne gelürse ağzına söyler îdî
Dîdî Fir'avn'a kimindûr bû cihân

(186)

Dîn nedür mezheb nedür ben bilmezim
Hayli müddet tanrı bildim ben seni
Bir dahi sen işbu sözi söyleme
Bir çôbân şekli kişi gördim dîdî

Bundan öte sanâ secde kılmazım
Korkaram kim aldâdûrsin sen beni
Tanrılık da'vâsını lâf eyleme
Ben seninçün âsline irdim dîdî

Ben gelince kapûda dûrmûşidi
Destine hem bir ‘asâ âlmişidi
Dîdî kande da‘vet idin gelsin ol
Bâşın âçûb bize secde kılsın ol
Yoksa ânı eylerem zîr-i zeber
Gitdi bir kûl virdi Mûsâ’ya haber
Geldi Hârûn ile girdi îçerû
Oldiler Fir’avn’ile pes rû-be-rû
Gördigi hîn bildi Mûsâ’yı ‘ayân
Dîdî söyle sırrını eyle beyân
Dürli ni‘metler yidirdim ben sanâ
Şimdi geldin düşmân oldun sen banâ
Yok yire sen kıptiî katl eyledin
Hem Benî İsrâîl’e söz söyledin
Ben arâtdım kim seni öldüreyim
Adl-i dâdım âleme bildûreyim
Dîdî Mûsâ ben o gün itdim firâr
Dâğda tâşda bir zamân tûtdum karâr

Fe ferartu minkum lemmâ hıftukum fe vehebe lî rabbî hukmen ve cealenî minel murselîn[144]

Hak Teâlâ göndûrûb beni nebî
Tanrı ikrâr îdûb olma ğabî
Tevbe kılsan sûçine olûr kabul
Bul hidâyet hem banâ sen ümmet ôl
Pes direksiz gökleri oldur tutan
Sen fikr kıl bir kezin hakdan ûtân
Bilmediği nesne yok ‘âlimdûr ol
Yirde gökde ahkamu’l-hâkimdûr ol

(187)

Çünki Mûsâ’dan işitdi bu sözi
Hışma geldi kânile tôldi gözi
Kullarına söyledi tîz ödûrûn
Bu ‘adûvvi meclisimden kâldûrûn
Kendözünden söz düzûb söyler yalân
Gördiler kim ol ‘asâ oldi yılân
Kuyrûğın dört bir yana sâlâr îdi
Kasr-ı Fir’avn’ı bütün sallâr îdi
Ağzi oldi bir mağâra kâpûsi
Köşk-i eyvân ditredi hep yâpûsi
Kim görürse yûzîni gördüm dimez
Hep sarâyı yutsa hîç gôrdîm dîmez
Mu‘cizâtdûr ğayri bir mâr eylemez
Kûh-i Kâf’ın dîvleri kâr eylemez
Şem‘a veş iki gözi pâr pâr yanâr
Döndi Fir’avn’a gelûb hamle sunâr
Meclisinden kulları hep kaçdîler
Nevmîd olûb cânlarından geçdîler
Düşdi tahtdan kaçmaya yol bulmadı
Nusret îden anâ bir kûl kâlmadı
Gördi olmâz girdi tahtın âltına
Tûtdi îç ağrisi virdi âltına
Tâc-ı tahtı eyledi ol gün harâb
Sânki tolmiş karnına bir kûb şarâb
Dirliğinden kesdi ânde ol gümân
Yalvârûb ol kıldı Mûsâ’ya emân
Ezdehânı sen bugün def‘ eylegil
Ândan öte ne bilürsin söylegil
Hakkı bir bilûb gelûrem ben dine
Tûtdi Mûsâ ol ‘asâ oldi yine
Dîdî Mûsâ bir nazar kıl vaktine
Aklını cem‘ eyle gel çık tahtine
Kulların bû hâlde görmesûn senî
Kıl şehâdet telkîn eylegil dînî

144- *Şuarâ 26/21: “Sizden korktuğum için de hemen aranızdan kaçtım. Derken, Rabbim bana hüküm ve hikmet bahşetti de beni peygamberlerden kıldı.”*

(188)

Dîdî yâ Mûsâ ‘aceb ben nirdeyem
Bilmezem kim gökde mi yâ yirdeyem
Gitdi aklım tahta köşke çîkâmâm
Ezdehânın kôrkûsundan bâkamâm
Aklım ile bir tefekkür ideyim
Sen ne dirsen ben o yola gideyim
Gitdi Mûsâ kûllarîçûn bildiler
Hep sarâyın kâpûsına geldiler
Kôrkûsundan kimse vârmâz îlerû
Âçdı kâpû girdi Hâmân îçerû
Çünki Mûsâ eyledi ânı rehâ
Sândılar Fir’avn’ı yuddi ezdehâ
Tahtın altından çıkardılar girû
Aklı geldi bâşına oldi durû
Dîdî Hâmân geldi Mûsâ neyledi
Ol ‘asâ ile sanâ sihr eyledi
Sen bu işden ğamlanûb havf eyleme
Ezdehâ kôrkûsini hîç söyleme
Aczini sen dime halka nîdelim
Sen buyûr câzûlari cem‘ îdelim
Her birinin gûne gûne âdı vâr
İçlerinde lâ-nezîr üstâdı vâr
Mısr îlîne bir kişi çün neyleye
Tanrı birdûr ben resûlem söyleye
Ol sabâh gelûr yine söyler sanâ
Mısr îlînin küllisi uyâr anâ
Sür‘atile tûtdiler çün bû îşî
Sihr idîci geldiler üç bin kişî
İçlerinden yetmişin âyırdiler
Karşusında bâğlayûb el dûrdiler
Dîdîler Fir‘avn’a ey sultânımız
Bahtına kutlu gele bû râhımız
Söyle Mûsâ’nın nedür sihri size
Ta‘cîz ôlûb ihtiyâc ôldûn bize
Bir ‘asâsı vâr dîdî eyler rehâ
Elden âtûb yirde ôlûr ezdehâ
Hamle kıldı ol banâ âğzîn âçâr
Kim görürse yûzîni tûrmâz kaçâr

(189)

Ol zamândan gitdi aklım oldi zây
Ger yudâydı âğzına sîğâr serây
Yandı Mûsâ’nın elinden cânımız
Dîdî câzûlar anâ sultânımız
Biz anâ ğâlib gelince ibtidâ
Sen bize eylik eder misin edâ
Emrine münkâd ôlûb geldik size
Gitse Mûsâ ne virürsin sen bize

Fe lemmâ câes seharatu kâlû li fir’avne e inne lenâ le ecran in kunnâ nahnul gâlibîn[145]

Dîdî cândan özge mâlı hep virem
Hem mukarreb sîzi indimde görem
Ezdehâdan siz halâs îdîn beni
Cümlenize mâl virûb îdem ğanî

Kâle neam ve innekum izen le minel mukarrabîn[146]

Secde kılûb câzûlar çün yir öper
Biz alâk Mûsâ Nebî’den bir haber
Çün saraydan ‘avdet itdi ol zamân
Tâbuti yâpân kişi geldi hemân
Düşdi ayâkına feryâd eyledi
Döndi ândan işbu sözi söyledi

145- Şuarâ 26/41: Sihirbazlar gelince, Firavun'a, "Eğer biz üstün gelirsek, gerçekten bize bir mükâfat var mı?" dediler.
146- Şuarâ 26/42: Firavun, "Evet, hem o takdirde mutlaka bana yakın kimselerden olacaksınız" dedi.

Tâ ezelden ben sanâ pes nevgerem
Tâbuti mi‘mâr iden ol dülgerem
Çün du‘â kılûb dîdî Mûsâ anâ
Hak Teâlâ çok hayr virsin sanâ
Hem Benî İsrâîl’e oldi haber
Kıldılar Fir’avn’a Mûsâ’yı siper
Saf saf olûb her tarafdan geldiler
Bey‘at îdûb hak peyğamber bildiler
Çok nusuh kıldı Benî İsrâîl’e
Emri nehyi ânlâyûb ânlar bîle
Kardaşı Hârûn’u âldı ey ebî
Girdi Fir’avn’ın sarâyîne nebî

(190)

Gördi karşûsında yitmiş câzû vâr
Sihr iderler ellerinde yâzû vâr
Geldi Mûsâ söyledi kim yâ kişi
Hâlık’a kâr eylemez sehhâr işi
Senden ön bû meydâna kim dîdî ât
Hâkile yeksân ôlûb bûldi memat
Devletine mâlına ‘ucb eyleme
Şirke vârûb gel bû sözi söyleme
Girme nîrân içine merdûd gibi
Göklere ok âtmağıl Nemrûd gibi
Sen gibi tahta çıkûb kıldı savâş
Ol Halîl İbrâhîm’e yâkdı atâş
Akl ile fikrini kândûrmedi
Hak Teâlâ hıfz idûb yandûrmedi
Hükm idûb Kaf’dan Kâf’a âsdı elek
Bir za‘if îvez ânı kıldı helek
Senden öndin bu cihân hod vâr îdi
Ba‘ziye gîn[147] ba’zi kûla dâr idi
Olmişiken evvelin mirdâr meni
Mısr’a mâlik eyledi mevlâ seni
Dîdî yâ Mûsâ banâ sihr eyledin
Bilmezem kim ol ‘asâya neyledin
Ben dahi câzûları cem‘ eyledim
Hem ‘asânın sırrını hep söyledim
Çün itâ‘at itmezûz Yezdân’a biz
Mısr içinden gîdelim meydâne biz
Bâyi derviş cümle seyre gidelim
Hakkı bâtıldan seçûb fark îdelim
Gerçi sen ğâlib gelürsin ol zamân
Hakkı bir bilûb getürelim îmân
Gezdürûb dellâlları kıldı nidâ
Sûki sultânın içi tôldi sadâ
Çün şeherden çıkdılar bâyi gedâ
Zâhir olûb biline kimdûr hüdâ
Leşkerin tertîb îdûb çıkdı le‘în
Hâyi huydan na‘ralar tôldi zemîn
Mısr îçîne çökdi ol gûn bir tumân
Kendi bir yüksek yire çıkdı hemân

(191)

Bû yanâdan dinle Mûsâ neyledi
Leşkerini ol dahi cem‘ eyledi
Avret oğlan çıkdılar seyrâne hep
Câzûlar çün girdiler meydâne hep
İki leşker bâşka bâşka tûrdîler
Sihr iden câzûlara göz ûrdîler
Turdi bir kûl halkı tâğitdi girû
Geldi Hârûn ile Mûsâ îlerü
Her câzûnin ellerinde îpî vâr
Kimi bâğlar kimisi bâğın âçâr

147- Farsça bir kelime sahip demektir.

Dîdîler Mûsâ'ya söyle biz nîdek Yâ sen ilkâ eyle yâhud biz îdek

Kâlû yâ mûsâ immâ en tulkıye ve immâ en nekûne evvele men elkâ[148]

Dîdî Mûsâ siz idin ânı ezel Görelim neyler Hudâyi lem yezel
Ellerinden îpleri çün âtdiler Yâzûyi tûzi tûmâna kâtdiler
Çünki îpler düşdi yîre ol zamân Her biri bir ezdehâ oldi hemân
Geldiler Mûsâ'ya hamle kîldîler İki leşker çün görûb mât oldîler
Çünki sâlivirdîler yitmiş îpî Kendîden havf itmedi Mûsâ Nebî
Leyki kavminden yana bâkdi gôzî Dîdî Fir'avn'ile îderler sôzi
İşbu sihri gördiler çün fil-hirâb Belki iderler girûye inkılâb
Hak Teâlâ çün buyurdi yâ kelîm Korkma ândan kalbini eyle selîm
Sâğ elile ûr 'asânı sen yire Ol Benî İsrâîl'in aklın dîre

Ve evhaynâ ilâ mûsâ en elkı asâke fe izâ hiye telkafu mâ ye'fikûn[149]

(192)

Yetmişine bir kezin çekdi nefes Yuddi bir bir kâldı meydân bôş kafes
İki leşker bâş gözile gördiler Geldi câzûlar yire yüz ûrdîler
Hakkı bilûb secde kıldılar temâm Dîdîler kim ey ilâhî lâ yenâm
Sâbika biz küfri bâtıl söyledûk Yok şerikin şimdi ikrâr eyledûk
Bundan öte tevbeler itdik îpî Hem dahi Mûsâ'yı biz bildik nebî
İtdîniz eylik bû mi idi bize Ben izin virmekden ön bû dem size
Hakkı bilûb girdiniz sizler dine Öldûrûben göndürem sizi Sine
Elleriniz hem ayâkınız kesem Halka karşû dâr ağâcından âsem

Le ukattıanne eydiyekum ve erculekum min hılâfin ve le usallibennekum ecmaîn[150]

Sizi gören kul banâ tanrı dimez Hezimet îdûb ni'meti nânım yimez
Cümleden yek ben size kıldım gümân Hîç birinize bugün virmem emân
Bir uğurdan dîdîler kim yâ velîd Sen dahi gel olma cebbâri 'anîd
Hakkı biz 'ayne'l-yakîn bildik 'ayân Bâtıl oldi sihrimiz bellü beyân
Ol 'asâda görmişûz biz mu'cizât Gerçi içse karnına sîğâr furât
Anladuk kim sihrimiz oldi harâb Geçdik ândan Hakk'a etdik inkılâb

Kâlû lâ dayra innâ ilâ rabbinâ munkalibûn[151]

148- Taha 20/65: Sihirbazlar: "Ey Mûsâ! Ya önce atmayı tercih edersin, ya da ilk atan biz oluruz" dediler.
149- Araf 7/117: Biz de Mûsâ'ya, "Elindeki değneğini at" diye vahyettik. Bir de ne görsünler o, onların uydurduklarını yakalayıp yutuyor.
150- Şuarâ 26/49: Firavun, "Ben size izin vermeden ona inandınız ha? Mutlaka o, size sihri öğreten büyüğünüzdür. Yakında bilip göreceksiniz siz! Andolsun, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve hepinizi asacağım" dedi.
151- Şuarâ 26/51: "(Burada) ilk inananlar biz olduğumuz için şüphesiz Rabbimizin, hatalarımızı bağışlayacağını umuyoruz."

(193)

Biz ölümden itmezüz aslâ nihâf
İster öldür ister isen ît me‘âf
Tikdi bir dâr cümlesin sulb eyledi
Ol şehidler işbu sözi söyledi

Rabbenâ efrıg aleynâ sabran ve teveffenâ muslimîn[152]

Ey bizi vâr eyleyen Bâr-i Hüdâ
Bir yolûn âç kâpûna geldi gedâ
Tökdi mel‘ûn yirlere kânımızı
Biz fidâ kıldûk sanâ cânımızı
Eyle İslâm yûlî üzre bizi mât
Cennetine azm iden kullara kât
Bu idi çün sözlerinin âhiri‘
Abdin uymâz bâtınına zâhiri
Ey birâder anladın mı bû işi
Kimseye dime şakîdûr bû kişi
Çün sabâhdan câzûlar kâfir îken
Halleri hep âleme zâhir îken
Öyle vakti irdi Tevvîk-i Hüdâ
Oldiler nâri cehennemden cidâ
Ger hidâyet îrmese Hak’dan kûla
İstikâmet bûlûben girmez yûla
Yohsa sâkî Nîl ile kândûramaz
Şem‘aye pervâne veş yândûramaz
Geldi Hâmân söyledi cenk îdelim
Yiryüzini ânlara tenk îdelim
Leşkeri bir kez anâ sâldûralım
Ol Benî İsrâîl’i kâldûralım
Dîdî olmâz bende yok bir iştihâ
Belkim eyler ol ‘asâyı ezdehâ
Leşkeri hep sernigûn îdûb atâr
Ölmeye koymaz bizi sâğ sâğ yûdâr
Ol Benî İsrâîl’in îş erleri
Kôydiler Mûsâ önünde serleri
Dîdîler kim ey bizim sultânımız
Sen gelince ârtdı âd-i sânımız
Mâli evlâd cânimiz olsun fidâ
Çok lütuf kıldı bize Bâr-i Hüdâ

(194)

Eğdi bâşın döndi Fir‘avn’ı le‘în
Zindân oldi gôzine rûy-i zemîn
Geçdi kırk gün tahta köşke çıkmadı
Yumdi gôzin bir kulina bâkmadı
Günde bir Mûsâ giderdi da‘vete
Kôrkusundan girmiş îdi halvete
Gitdi Hâmân söyledi kim ey ulû
Gitdi aklın sen meğer oldun delû
Havf idûben pusuya girmek neden
Kendözini mübtezel görmek neden
Şâyi‘ itdin âleme tanrı benem
Secde îdûb kıldı vâfir kûl ne‘em
Hükm idûben tahtına çıkmâz mısın
İl vilâyet kaydına bâkmâz mısın
Mısr ili hep söz ider Mûsâ ile
Leşkerin ûyâr Benî İsrâîl’e
Gel kerem kıl tahtına eyle cülûs
Bundan öte râm olûr bize nüfûs
Dîdî sen görsen benim gördûgimi
‘Ayblamazdın pûsûya girdûgimi
Ben bugün tahta çıkıb hükm eylesem
Tanrı benven (benem) halka izhâr eylesem

152- Araf 7/126: “Sen sırf, Rabbimizin âyetleri bize geldiğinde iman ettiğimiz için bize hınç duyuyorsun. Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır yağdır ve müslüman olarak bizim canımızı al.”

Korkaram Mûsâ ‘asâ ile gelûr
Sâğ eliyle ânı ezderhâ kılûr
Meclisimden kullarım bir bir çıkâr
Hamle kılûb ol banâ ağzın âçâr
Ol ‘asâ destinde olmiş kâide
Kimseden olmâz banâ bir fâide
Dîdî Hâmân ol sihir oldi yalân
Dâimâ zann eyleme ôlûr yılân
Her zamân fal kûtlu gelmez bahtına
Âldı Fir‘avn’ı çıkârdı tahtına
Geldi Mûsâ dîne da‘vet eyledi
Tanrı birdûr ben resûlem söyledi
Dîdî yâ Mûsâ sanâ vâr bir sözîm
Sen ne dirsin hîç benim görmez gözîm
Gel seninle Nîl yanîna gîdelîm
Ânda vârûb Hakk’ı zâhir îdelîm

(195
Çün deniz kâtına gidek rû-be-rû
Söyle Nîl’e akmasın tûrsin ûrû
Sâkin olûb akmâz ise ol deniz
Tanrılıkdan kat‘ idek da‘vâyi biz
Bu cevâbı ağzıma hîç âlmayem
Hem sanâ ba‘zı ‘adâvet kılmayem
Tâc-i tahtı hep sana bahş eylerem
Tanrı birdir sen nebisin söylerem
Ben dahî çün söyleyem âkma kurû
Gitme îniş gel bû kez dôn yûkârû
Gerçi ol sôzimi tûtdi îse
Süfliden hem ‘ulviye gitdi îse
Ben sanâ ğâlib gelürem ol zamân
Söz kesîlûb fark olur yahşî hemân
Hem beni sen dîne da‘vet eyleme
Tanrı birdür ben resûlem söyleme
Kavlimiz çün böyle hatm olsun temâm
Hem bû ‘ahde tânık olsun hâs-u ‘âm
Kıbtî İsrâîl kamu baksın Nîl’e
Döndi Mûsâ kardâşı Hârûn ile
Geldi kavmine bû sözi söyledi
Ol Benî İsrâîl’i cem‘ eyledi
Bu yanâdan dinle Fir‘avn’ı le‘în
Oldi yatsû indi tahtından hemîn
Gitdi bir hücre âçûb girdi hemân
Kimseye sır virmeyûb oldi nihân
Döndi muhkem ol kapûyi bâğladi
Gözlerinden yâş âkıdûb âğladi
Kendi kıssa hem vücudu dâr îdi
Çün sekiz kârış sakâlı vâr îdi
İki ômûzdan yanâ inmîşidi
Sanki hınzır yâline dönmîşidi
Ânûnîle fahr îdûb âlmâz îdî
Âk mi kâre cismini bilmez îdî
Gelse bir kûl ger ânîn kârşûsine
Sânki dir girdim mitâf çarşûsine
Bâğlayûb zencîr ile sakkâlini
Âldi sandâl âltine gör hâlini

(196)
Asdı kendin kesdi çün yirden ayâk
Ol gice çok cânına kıldı kıyâk
Yaşları âkûb sîl itdi yûzîni
Nâlîş îdûb tûtdi göğe gôzini
Kâldûrûb el dîdî ey Bâr-i Hûdâ
Hôd bilûrem sen ğanîsîn ben gedâ

Âşikâre seb bilürsin hâlimi
Azdûrûb hem halka bâtıl söyledim
Ol ‘asâyı âlmişidi destine
Sen sûya emr eyle kim hîç âkmâya
Âkmadığı hikmeti çün kim görem
Tûtmayûb söz ol yine âkâr îse
Ândan öte sen banâ söz söyleme
Ben diyince dön girûye ol sûya
Sen beni Mûsâ’ya rüsvay eyleme
Koyma teşne sen sâbâh kândûr beni
Hôd bilürsin ümmet olmâzem anâ
Ben ölince rahmetini istemem
Bu cihânda âtımı oynâdayım
Yohsa ey Hak ben seni bilmez miyem
Mâli mülki devleti virdin banâ
Ol gice pes subhadek kıldı emân

Virmişem işkenceye sakkâlimi
Dünki gün Mûsâ ile kavl eyledim
Ben dîdîm gel gidelim Nîl üstüne
Ger nebîsin ol sözünden çıkmâya
Hâki pâyi devletine yüz sürem
İki leşker göz ûrûb bâkâr îse
Eğri yoldan tôğri da‘vet eyleme
Ol yûkârû dônûb emrime ûya
Nâs içinde kaddimi dâl eyleme
Sen cehennemde ebed yândûr beni
Hem azâbın şiddetin eyle banâ
Korkûb ôddan cennetini istemem
Ôdları şeytânile kâynâdayım
Dâimâ hem sâğ tûrûb ölmez miyem
Leyki ben secde kılûb bakmâm sanâ
Rahmetinden Tanrı’nın kesdi gümân

(197)

Fecr-i sâdık çün tulu‘ itdi hemân
Geçdi ol şeb çün sabâh oldi ‘ayân
Söyleyûb dellâline kıldı nidâ
Leşkerile ‘azm idûb gitdi Nîl’e
Bâyi dervîş hep Mısr’dan çıkdılar
Geldi Mûsâ’ya dîdî pes söyle sen
Kıptî İsrâîl kamu tûrdi ûrûBâkdi
Dîdî Nîl’e ey mübârek âkmâğıl
Gördiler kim âkdı ol Nîl dinlemez
Ol Benî İsrâil’in çekdi ğamîn
Çâğlayûb dalğa ile âkma kurû
Gördiler kim gitmedi sû süfliye
Dinle Mûsâ leşkerini ey ‘amû
Vârdi Mûsâ secdeye çün kôydi bâş
Dîdî ey Hak hikmetin bildûr banâ
Hem beni sen nasa kıldın ihtiyâr

Âçdı zencîrden sakkâlın ol zamân
İtmedi sırrını bir ferde beyân
Hâyi huydan Mısr içi tôldi sadâ
Göndürûb elçi Benî İsrâîl’e
İki derya birbirine âkdılar
Akmağıl de gel sûya emr eyle sen
Nîl’e geldi Mûsâ îlerû
Hak resûlem dur sözümden çıkmâğıl
Hâmûş olûb tûrdi Mûsâ söylemez
Ol denîze dîdî Fir’avn’ı le‘în
Emrime bâk dôn bû sâ‘at yukarû
Tûtdi sözin döndi âkdı ‘ulviye
Görûb ânı girdiler yâsa kamu
Ol mübârek gözlerinden âkdi yâş
Sen ne îçûn ruhsatı virdin anâ
Ol Benî İsrâîl oldi şermesâr

Kavmimin hem ekseri câhildûrur
Nefsinin ârzûsine mâyildûrur
Ba‘zının ilmi yôk olmiş ğabî
Ba‘zısı bilmez beni senden nebî
İstikâmetler bûlûb tôğrûlmaya
Belki Tevrât hükmine bûyrûlmaya

(198)

Bâ husus kim hâbden ûyândûremem
Emri nehyi söyleyûb kândûremem
Gerçi Nîl’e söylediyse zişti-rû
Sen buyurmayınca sû dönmez girû
Kavmimi gördim hacîl kâldım tanâ
Bu hitâbı Tûr’da bûyûrûn banâ

Kâle se neşuddu adudeke bi ahîke ve nec’alu lekumâ sultânen fe lâ yasılûne ileykumâ bi âyâtinâ entumâ ve menittebeakumel gâlibûn[153]

Va‘dine sâdıksın ey perverdigâr
Sen buyurmayınca esmez rûzigâr
Cümlesin yazsam ele sığmâz kitâb
Hak Teâlâ çün anâ kıldı hitâb
Yâ kelîmim secdeden kâldûr bâşın
Bu hususda ağlayûb tökme yâşın
Zâhir elde bâtın istihfâdedûr
Kimse bilmez hikmetim ihfâdedûr
Sen işit ahvâlini noldi nice
Geçdi hâbden dâre girdi bu gice
Çün sakâlın zencîrile bâğladı
Kâpûmize tikdi gôzin âğladı
Ben ânı sevdim meger ey dilnevâz
Ellerini kâldûrûb itdi niyâz
Gerçi gördi kendini ednâ zelil
Şânıma düşmez kim ideydîm hacîl
Kendinin hîç zahmetin kâyirmedi
Kâpûmızdan hîç gözin âyirmedi
Bu gice hem subha dek kıldî emân
Rahmetimden son nefes kesdî gümân
İstedi benden cihân ol ‘âsi kûl
Nûri kôyûb nârimi kıldı kabul
Sen eger görsen ânın gördigini
Ğam yemezdin Nîl girû döndîgini
Hem yârin görürsin ol ‘âsî kûlî
Çâm ağâcına döner her bir kılî
Gevdesi ôlûr Uhûd Dâğı kader
Vâr Benî İsrâîl’e çekme keder

(199)

Devletile ‘ucbile buldi kemâl
Bu yakında tîz bulur ânı zevâl
Ey kelîmim bir zamân sabr eylegil
Kavmine sen bû hitâbı söylegil
Savmınızı siz tûtûn kılın salât
Şerri a‘dâdan size virem necât
Leşkerile Nîl’e ânı ğark idem
Dostum ile düşmânımı fark idem
Tebşîr itdi ol ilâhi lâ yenâm
Geldi Mûsâ kavmine dîdî temâm
Bu yanâdan geldi Fir’avn’ı le‘în
Mesharâ’nın bôynine âtdi elin
Dîdî sen de gördin ânı rû-be-rû
Ben sûya emr eyledim döndi girû
Ben vâriken sîze koymaz rustehîz
Emrime oldi musahhar ol deniz

153- Kasas 28/35: Allah buyurdu: Seni kardeşinle destekleyeceğiz ve size öyle bir kudret vereceğiz ki, âyetlerimiz (mucize yardımlarımız) sayesinde onlar size erişemiyecekler. Siz ve size tâbi olanlar üstün geleceksiniz.

Oldi isbât yirlere tanri benem
Ben gelince hep yalân oldi sanem
Tahtına çıkdı işbu sözi söyledi
Döndi ândan Meshare gör neyledi
Dîdî ben Mûsâ'yı aslâ bôş dimem
Sen uçarsın göklere ben kûş dimem
Ol 'asâ ile yârın gelûr sanâ
Sen kaçârsın tahtın altındân yanâ
Pes yine tûtar (seni) iç ağrısı
Ben sanâ hîç dîmezem yir tanrısı
Ahmak oldur kim seni tanrı bile
Tahta kırk gün çıkmayûb çekdîn çile
Sen Hurâsân'dan kaçûb girdin yola
Yâlın âyâk ok atârdın bir pûla
Bir zamân mevtâları itdin talân
Şimdi tanrı oldûğın şeksiz yalân
Çün bû sözden olmâdi kalbi hazîn
Kahkaha ile gülerdi ol le'în

(200)

Çün bû sözi söyleyince rû-be-rû
Girdi Cebrâîl kapûdan îçerû
Âşikâre gördi Fir'avn'ın gözi
Tûrdi Cibrîl söyledi işbu sözi
Tâ küçükden bir kûl âldım yânıma
Sâldım ânı bâğile bostanıma
Hem yidürdîm ânı ben koymadım âc
İtmedim bir ferde ânı ihtiyâc
Devletile mâlile kıldım ğanî
Kibre vârûb şimdi hîç anmâz beni
Her umûrî âna teslîm eyledim
Mâl benimdûr âd senindûr söyledim
Bunca devlet ni'meti virdim âna
Şimdi vârûb oldın düşmân ol banâ
Zâyi' itdi bir hazîne mâlimi
Hîç gelûb sormâdı benim ahvâlimi
Havf idinmez zan ider sâtdim ânı
Geldi düşdi âğıma tûtdum ânı
Ne cazâ ile ânı öldüreyim
Cünhasını kendine bildûreyim
Dîdî sen vâr eyle ğark ânı
Nîl'eİtme şefkat vir ânı gitsin sile
Ğark it ânı bakmağıl sâğa sula
Görûb ânı ibret olsûn her kûla
Çünki ol bilmedi hak nânîn senin
Tenden âlmak istedi cânîn senin
Dîdî Cibrîl çünki böyledür bû hâl
Müdde'îsi vâr ise eyler mekâl
Sen ânunçün destime vir bir sened
Sormaya benden ânı hîç bir ehed
Ol sened hem destime burhân ola
Enderûndan pençlî fermân ola
Hem senin hattın ile yazmak gerek
Nîl içinde sinnini kazmak gerek
Âsî kulî çün kabul itmez zemîn
İşbû sözî yazdı Fir'avn'ı le'în
Bir efendi kûlini kılsa çırâk
Hizmetîni görmeyûb olsa îrâk

(201)

Ol kûlin kalbi âna tôğrûlmasa
Âsî ôlûb emrine buyrulmasa
Öyle kûlin katlini tîz görmeli
Âşikâre Nîl îçîne virmeli
Ûrdî memhûr virdi Cibrîl'e hemân
Oldi ândan geldigi yôla revân

Bu yanâdan dinle Mûsâ neyledi
Bize çok zulm itdi Fir‘avn’ı velîd
Senden ön zulmü ânın âğır idi
Gerçi biz çekdik ise ondan emân
Ol hasarâtı seninçün eyledi
Bizde hirgiz kâlmadı oğul ûşâk
Sen gelince derdimiz oldi biter
Yâ kaçâlım yâhud ğavğa îdelim
Sen nebîsin gel önîmize bizim
Hâsılı söz bizde vâr kırk bin kişi
Böyle sâğ gezmekden ölmek yek bize
Gûn-be-gûn eyler bize ânlar cebîr
Dîdî Mûsâ âz zamân siz sabr îdin
Derdimîze cümleden hâzıkdûr ol

Geldi kavmi işbu sözi söyledi
Nîl dönince oldi cebbâri ‘anîd
Tâş tâşidûb arkamız yâğır idi
Şimdi on kat hâlimiz oldi yamân
Bunca evlâdımızı katl eyledi
Nisbet îdûb yâkdı yıkdı çok ocâk
Biz bû zulmi bû kadar çekdik yiter
Cenk îçin meydan yirine gîdelim
Taht-ı Fir‘avn’ı idelim münhezim
Cümlesinin cenge girmekdûr işi
Her sözin biz sâğını didûk size
Bundan ôte kâlmadı bizde sabîr
Hak size bûyûrdiği yôla gîdin
Hâmûş olun va‘dine sâdıkdûr ol

(202)

Dünki gûn Hak va‘de bûyûrdi bîze
Nîl içine ânları ğark îdecek
Hak banâ bûyurmadı îdem savâş
Ândan özge kimseye bâş eğmeyin
Arşa ferşe bir kezin ol kün dîdî
Birbirine sârılûb tûtdi güreş
Hikmet issi ol Hüdâyi lem yezel
Birbirine âşık oldular bular
Bir nazarda gökler çıkdı ‘ulviye
Âç diyince âçdı bûlûtlar tamar
Yaz diyince ditredi bin yıl kalem
Ol diyince bû ‘asâ oldi yılân
İsm-i rahmân âlimu’s-sırrı hüdâ
Fi‘linizi kalbinizi ol bîlûr
Hak buyûrûb ol denîze ak dîdî
Bû sebebden Nîl sözinden çıkmadı
Şimdi gitse bir dahi Nîl dinlemez

Kıbtî gîdûb mâlları kâlûr sîze
Ol inâyet itmese kûl nîdecek
Siz emirsiz itseniz tûtmâz bû bâş
Hem gidûb yok yirlere kân tökmeyîn
Yirlerîle göklere ûskün dîdî
Dôğ diyince âleme toğdi güneş
Birbirine muttasıl kıldı ezel
Hak Teâlâ emr idûb âyrıldılar
Âğlayûben indi yirler sufliye
Yağ diyince yağdı göklerden matar
Kûl odur kim emrine îde ne‘em
Sihr-i bâtıllar kamû oldi yalân
Dostuna düşmanına virûr ğıdâ
Âhiretde sevdiği kûla vîrûr
Sen bu kez düşmân sözine bâk dîdî
Yohsa Fir’avn’ın söz ile âkmadı
Kûlin ‘aklı hikmeti keyl eylemez

(203)

Bir kezin düşmanının tûtdi sözîn
Kavmine ol çok nasihât eyledi
Geldi Mûsâ söyledi kim yâ velîd
Sen kûcâlûb kâmetin ôldî kemân
Gitdi gençlik oldi sakkâlin beyâz
Bundan öte yüz sene virsin ömür
Dîdî yâ Mûsâ tefekkür îdeyim
Sen banâ lutf ît emân vir bû gice
Külli şey'in aslı gider zatına
Dîdî Mûsâ bizi da'vet eyledi
Gitdi kuvvet kalmayûb oldun kûcâ
Tanrı birdür tasdîk idûb gel dîne
Hem vücudum gencelûb kuvvet bula
Dîdî Hâmân sen ânâ döner misîn
Mısr'ı destinden âlûb virmez emân
Ol Benî İsrâîl'e devlet eser
İbtidâ çün ol senin kânın töker
Devletin çok gençliği sen nîdesin
Zirâ Mûsâ ihtiyâcdur bir pula

Kâpûsına subha dek tikdî gözîn
Döndi Fir'avn'a azîmet eyledi
Hakk'ı bil sen olma cebbâri 'anîd
Rahmetinden Hâlık'ın kesdîn gümân
Ben seninçün Hâlık'a îdim niyâz
Sen cehennemde yânûb ôlma kömür
Bilmezim kim kangı yola gideyim
Gör sabah sen hâlimiz olûr nice
Ahşam olûb geldi Hâmân kâtına
Âhirinde bû kelâmı söyledi
Ben seninçün Hâlık'a îdim recâ
Ol sanâ virsîn ömür yüz bir sene
Bilmezem sâ'î olammî ol yôla
Tahtı gâhından geçûb îner misîn
Ândan ôte şâhlığın itme gümân
Kıptî koymâz cümlesin neslin keser
Gitdi aklın sen delû oldun meger
Mısr içinde zevk-u 'işret îdesin
Kasdı bûdûr kim seni tahtından âla

(204)

Ger peyğamber olsa îdi ol kişi
Hem benim aklım anâ hîç yâtmadı
Dön diyince sen anâ âkdi girû
Döndürûb Fir'avn'ı nâdim eyledi
Geçdi ol şeb çün sabâh oldi yine
Gördi ânı dünki sözden geçmiş ol
Dîdî yâ Mûsâ bû sözi söylemem
Gözüm âçuk tahtı ben itmem harâb
Dîdî Mûsâ ey ilâhi müste'ân

'Aksine dönmez îdi ânın îşi
Emridince Nîl sözini tûtmadı
İki leşker gördi ânı rû-be-rû
Bûna benzer herze sözler söyledi
Geldi Fir'avn'ı ide da'vet dîne
Tanrının yüz rahmetinden kâçmış ol
Tâc-ı tahtı size teslîm eylemem
Mest olûb içmiş idim ahşam şarâb
Sen benim bû kavmime yağdûr tûfân

Fe erselnâ aleyhimut tûfâne vel cerâde vel kummele ved dafâdia ved deme âyâtin mufassalâtin festekberû ve kânû kavmen mucrimîn[154]

154- Araf 7/133: Biz de ayrı ayrı mucizeler olarak onların üzerine tufan, çekirge, haşere, kurbağalar ve kan gönderdik; yine de büyüklük tasladılar ve günahkâr bir kavim oldular.

Yohsa hîç bilmez seni bû ‘âsî kûl
Da‘vetime kem bakûb itmez kabûl
Çün du‘âsı ânın oldi müstecâb
Gök yüzini kabladı fi’l-hâl sehâb
Ol kadar yağdı tôlû kim ey azîz
Âkdı yağmur Mısr içi oldi denîz
Gâhi bârân gâh tôlû gâh kârledi
Çâldı şimşek yıldırımlar pârledi
Akdi siller evlerine sığmadı
Yiddi gûn Mısr içine gûn tôğmadı
Geldiler Mûsâ’ya çok yalvârdiler
Hâki pâyine düşûb ağlâdiler
Dîdîler kim sen ânı def‘ eylegil
Üstümüzden zulmeti ref’ eylegil
Eksi(eski) hâle bû cihân dönsün yine
Hakk’ı bîlûb biz gelûrüz ol dîne

(205)

Bundan öte kılma bize beddu‘â
Döndi Mûsâ Hâlık’a kıldı du‘â
Hak Teâlâ zulmeti ref’ eyledi
Döndi kâfirler bû sözi söyledi
Gerçi yağmûr yağdı ise düzlere
Ândan oldi fâide çok bizlere
Bû sene hirgîz tükenmez nânimiz
Vâfir oldi bâ‘ ile bûstânimiz
Ol tufandan olmadi bize zerer
Şû kadar vâr kim biraz çekdik keder
Gördi Mûsâ ol kavim înanmadi
Akl u fikri bû belâya kânmadi
Hak Teâlâ çün çekirge göndürûb
Ğayb ilinden Mısr içîne indûrûb
Ol kadar geldi cerâde bî-hisâb
Sâyesinden görmediler âfitâb
Evlerine kâblarına tôldiler
Çıkmayûb hîç taşre âciz ôldiler
Hâlî yîr hîç kâlmayûb tûtdi dûzi
Pes karanlık oldi görmez göz gözi
Evlerinde bir ta‘âm bişmez îdi
İğneî atsân yire düşmez îdi
Gördiler kim tôldi hep kâpû baça
Geldiler Mûsâ’ya kıldılar recâ
Bû belâdan sen bizi eyle halâs
Hakkı bilûb emrine olmâyak ‘âs
Vârdı Mûsâ secdeye kıldı nemâz
Eyledi çok mâlike’l-mülke niyâz
Ol çekirge def‘ olup âçdi kanâd
Çün gidince itdi kâfirler ‘inâd
Dîdîler kim bize Mûsâ neyledi
Ol ‘asâ ile bize sihr eyledi
Biz bilürdik bû belâ birgün îter
Zâyi‘ olan bir sene bîze yiter
Şehr içinde vâr idi çok âcımız
Bûndan öte kâlmadı ihtâcımız
Bir sene bû bizlere oldi ğıdâ
Gördiler kim kehle yağdûrdi hudâ

(206)

Bâğile bûstâne înûb kôndiler
Sebzevâtın küllisi pes yândiler
Bir ekin hîç kâlmayûb yindi temâm
Hikmet issi ol ilâhî lâ yenâm
Ol Benî İsrâîl’e virmez îdî
Bû belâyı hîç biri görmez îdî
Kıbtî olânın olûb hâli yemân
Geldiler Mûsâ ‘ya itdiler emân

Bû belâyı lutf idûb def‘ eylegi
lEmr-i nehyi bize ândan söylegil
Döndi Mûsâ yalvârûb âr itmedi
Bû ğazâb kâfirlere kâr itmedi
Gördiler kim yâkdi(yağdı) gökden kurbaka
Girdiler çölmeklere hem berdeka
Bî-hisâb yağdı yire yağmûr gibi
Hâli bir yîr kâlmadi hîç mûr gibi
Hak Teâlâ çün buyûrdi ol
Nîl’eEksi minvâl âk Benî İsrâîl’e
Leyki ol kâfirlere sen kân gibi
Kim ki nûş itdi olûb yir kân gibi
Kimse sûdan olsa hîç içmez îdi
Kâblarında bir ta‘âm bişmez îdi
Meshare birgün susuzdi nâgihân
Geldi Fir‘avn’ın katına ol zamân
Yândı bâğrı gitdi sabrı kalmadı
Asla korku kalbine hiç almadı
Dîdî Nîl kân oldi söyle nîdelim
Biz sû için kime minnet îdelim
Gel seninle gidelim Nîl yânına
Hep kân oldi kimse katmaz nânına
Söyle eksi hey’ete dönsin deniz
Ni’met-i nâne koyalım ânı biz
Gerçi şâyed sözini tutmâz ise
Âc olân kul ni‘mete katmaz ise
Bilmiş ol kim ben sana tanrı dimem
Bundan öte ni‘met-i nânın yimem
Sanmağıl kim hizmetinde olurem
Ben gidûb Mûsâ’ya ümmet olurem

(207)

Çok sevûb öldürmeye kıymaz idi
Meclisinden taşra hîç koymaz idi
Bu yanâdan dinle Mûsâ neyledi
Yalvarûb ol Hâlık’a arz eyledi
Sen bu kavmin mâllarını eyle tâş
Hîç birisi eğmedi kâpûna bâş

..Rabbenâtmis alâ emvâlihim veşdud alâ kulûbihim fe lâ yu’minû hattâ yeravûl azâbel elîm[155]

Altûn akçe tâş kesildiler kamu
Çünkim ânlar eğmedi bâş ey ‘amû
Bir yumurta düşse tâyukdan hemân
Rengi gidûb tâş olurdi ol zamân
Bir nevâle tadile yinmez îdi
Tâşa çalsalar girü dönmez îdi
Geldi kavmi eğdiler Fir‘avn’a bâş
Dîdîler kim âltûn âkçe oldi tâş
Çün işitdi ânı Fir‘avn-i le‘în
Tîz hemândem koynına sokdi elin
Gördi iki koynı dolmiş tâşile
Âh idûb ol gözi toldi yâşile
Bakdı Hâmân gelmişidi meclise
Döndi bir kul göndürüb ol İblis’e
Dîdî Mûsâ’nın elinden nîdelim
Sen ne dirsin kancerûye gidelim
Bir zamân yağdı tolu bâşımıza
Bir zamân sû bulmadık âşımıza
Yağdı yağmur bir zamân çok âkdı sîl
Kavmimize bir zamân kân âkdı Nîl
Bâşımıza geldi bunca dağdeğa
Gâh çekirge yağdı gâhi kubeğa

155- Yunus 10/88: Musa dedi ki: Ey Rabbimiz! Gerçekten sen Firavun ve kavmine dünya hayatında zinet ve nice mallar verdin. Ey Rabbimiz! (Onlara bu nimetleri), insanları senin yolundan saptırsınlar ve elem verici cezayı görünceye kadar iman etmesinler, diye mi (verdin)? Ey Rabbimiz! Onların mallarını yok et, kalplerine sıkıntı ver (ki iman etsinler).

Şimdi bişmez evlerimizde bir âş — Âltûni ger âkçeî ol kıldı tâş
Sabr olunmaz bir çekilmez ağrıdur — Mâl didiğin er kişinin bağrıdur
Bâşımıza yağdurur dürli belâ — Şimdi çökdi kavmime kaht-ı kalâ

(208)

Hak Teâlâ çün bû kahtı tûyûrûr — Fahr-i âlem Mustafâ'ya bûyûrûr

Ve lekad ehaznâ âle fir'avne bis sinîne ve naksın mines semerâti leallehum yezzekkerûn[156]

Dîdî Hâmân ben dîdîm kim bisleme — Avretin tûtûb sözini esleme
Dîdî ol geçdi geçen şimdi nidek — Söyle bir söz biz nice tedbir idek
Ol dîdî kim ben sana bend eylerem — Her umûrda sâğ cevâbı söylerem
Sen işini çok salârsın engine — Ben ne dirsem sen tutarsın aksine
Biz bû ahşam leşkeri tertîb idek — Ol Benî İsrâîl'e şebhûn virek
Cem' idûb biz kûyâlim bir pûsûye — Ol gice hem varsın iki yetsûye
Her eve elli kişi göndürelim — Hep Benî İsrâîl'i söndürelim
Hem bana koş bin kişi hep nâmudâr — Hârûn'i Mûsâ'yi idem târumâr
Uyku içinde varâyım ben anâ — İster isen sâğ getüreyim sanâ
Müstakil biz ânı öldürsek eger — Hep gelûb kavmi bize boyun eger
Bize ger tâş yağsa ol ağri dimez — Ol vâriken kûl sana tanrı dimez
Cümlesin yazsam ele sığmâz kitâb — Hak Teâlâ Mûsâ'ya kıldı hitâb

Kâle asâ rabbukum en yuhlike aduvvekum ve yestahlifekum fil ardı fe yanzure keyfe ta'melûn[157]

Yâ Kelîm'im kavmini al gir Nîl'e — Hıfz idûben ben sizî virmem sile
Koyma kavminden girûye bir kişi — Al berâber cümlesin erkek dişi

(209)

Hıfz idûben hem sizi virmem sile — Leşkerile ğark idem ânı Nîl'e
Kavmini ol geldi tebşir eyledi — Şâd olûben bû hitabı söyledi

Kale'llahu teâla fi'l kelami fe esri bi ibâdî leylen innekum muttebeûn[158]

Bû kelâmı işidûb şâd oldiler — Hâlıka vâfir senâlar kıldiler
Dîdîler kim turmayûb sür'at idek — Biz Mısr'dan bû gice hicret idek
Çün Benî İsrâîl'in kâmilleri — Bir yire cem' oldiler âmilleri

---

156- Araf 7/130: Andolsun ki, biz de Firavun'a uyanları ders alsınlar diye yıllarca kuraklık ve mahsül kıtlığı ile cezalandırdık.
157- Araf 7/129: Onlar da, sen bize (peygamber olarak) gelmeden önce de geldikten sonra da bize işkence edildi, dediler. (Musa), «Umulur ki Rabbiniz düşmanınızı helâk eder ve onların yerine sizi yeryüzüne hâkim kılar da nasıl hareket edeceğinize bakar» dedi.
158- Duhan 44/23: Allah, O halde kullarımı geceleyin yola çıkar. Çünkü takip edileceksiniz, buyurdu.

Birbirile söz bir itdiler hemân
İçlerinden çün biri âçdı dihân
Dîdî âtâm bir vasiyyet eyledi
Öldigi sa‘at bû sözi söyledi
Üç yüz altmış yâşına irmiş idi
Yûsuf-i Ken’ân’ı ol görmişidi
Bir vasiyyet eylemiş Yûsuf Nebî
Hem bana bûyûrdi ânı ol ebî
Çok selâm kılmış Benî İsrâîl’e
Tâbûtim Nîl’den getürsünler bile
Şâm türâbında vârûb maksûd bulâm
Emmim İshâk’ın yanında defn olâm
Ânda medfûn oldi Ya’kûb’dur atâm
Maksûd oldur ben dahi ânda yâtam
Dîdî Mûsâ bilmezüz Nîl’e girek
Bize doğri bir haber viren gerek
Dîdîler kim bir hâtun vârdur bilûr
Sen kıgirsen tûrmâz ol bû nere gelûr
Leyki ol zen Kıbtî’ye mâyildürür
Bilmezüz kâmil midür câhil midür
Çün bû sözi söyleşirken ol zamân
Tâbuti yâpân kişi geldi hemân
Zâhiri Fir’avn’a bir dülger idi
Bâtını ol yıldızı ülger idi

(210)

Sırrını itmez idi Fir’avn’a fâş
Secde kılıb Hâlık’a eğmiş idi bâş
Döndi Mûsâ göndürûb ol dülgeri
Bû gice ol hâtuni al gel beri
Leyki bir ferde sakın sır virme sen
Bir dahi Fir’avn’ı gidûb görme sen
Gitdi dülger hâtuni buldi hemân
Geldi Mûsâ’nın katına ol zamân
Dîdî hâtun bir sözüm vârdûr sanâ
Ger tûtârsın gideyim Nîl’den yanâ
Dîdî Mûsâ söyle ânı göreyim
Yûsufî bûl maksûdini vireyim
Dîdî ol zen azm idersin çün Nîl’e
Gel kerem kıl sen beni götür bîle
Çünki bildim hak peyğamber ben seni
Konşu eyle uçmak içinde beni
Dîdî Mûsâ ben kefil oldum anâ
Hak Teâlâ nârı göstürmez sanâ
Yatsûdan gitdiler altmış kişi
Önlerine düşdi ol hâtun kişi
Hak Teâlâ ol sûya emr eyledi
Döndi fi’l-hâl Nîl girü meyl eyledi
Gördiler kim sû çekildi çün girû
Bir tâbut içinde yatar mâh-i rû
Haşyet îdûb kimse destin sunmadi
Geldi Mûsâ ilerüye tınmadi
Sanki tâbut içine girmiş henüz
Dülgerile virdiler ânâ ômûz
İşleri uğur gelûb çün bildiler
Sür’atile Mısr içine geldiler
Koydular bir ev içinde ey ebî
Yalvarûben dîdîler kim ey nebî
Sen kerem kıl âç yüzini gidelim
Ölmeden bir hûb cemâl seyr îdelim
Ol cemâlin âçmaya kıldı hazer
Leyki geldi tâbuta kıldı nazer
Bakmaya hîç Mûsâ kâil olmadi
Bir kimesne tâbuta el sâlmadi

(211)

Gördiler kim hîç anâ el irmemiş
Bir yirine derzi iğne ûrmamiş
Tâbut içinde ziyâsı fark ider
Bakdılar kim dört yana nûr berk ider
Bir yanâdan ol yed-i beyzâ nûri
Baksa ger kul yirde görürdi mûri
Geçdi ol şeb çün sabâh oldi ‘ayân
Birbirine itdiler hâli beyân
Dîdî Mûsâ biz bu ahşâm gidelim
Bundan öte mekt idûben nîdelim
Kıptilerle ülfetiniz vâr ise
Aklınız ger bâşınıza yâr ise
Baʿzınız ât istesin bağzîsı mâ
lGörelim neyler Hudâ-i lâ yezâl
Emr-i Hak’dan böyle buyruldi bize
Çünkim ânlar ğark olûb kalûr size
Her birisi bir sokağa gitdiler
Bây olân kâfirlere gör nitdiler
Dîdîler yârın bizim bâyrâmımız
Her sene bir gün gelûr seyrânımız
Ba‘zı esvâb ba‘zımıza ât gerek
Hem biz ahşâm tîz gelûb ânı virek
Âldılar kâfirlerin çok mâlini
Bilmediler hîç birinin hâlini
Her kişi lâzim olâni âldiler
Cem‘ olûb Mûsâ katına geldiler
Virdi ruhsat ol ilâhi lâ yenâm
Ol gice hep söz bir itdiler temâm
Yatsûdan son çün şeherden çikdiler
‘Avret oğlân birbirine âkdiler
Geçdi ol şeb çünki doğdi âfitâb
Dîdî Mûsâ leşkeri idin hisâb
Gördiler kim yiddi yüz bin nâmudâr
Hîç hisâba koymadiler ihtiyâr
Âl yişil kemhâ kuşanmişler libâs
‘Avret oğlâni buna eyle kıyâs
Ât deve hayvân kamu kıldı nidâ
Yir ile gök arâsı doldi sadâ

(212)

Hay-i huydan na‘ralar doldi zemîn
Bu yanâdan dinle Firʿavn’ı leʿîn
Söykenûb taht üstüne yâtmişidi
Uyku ânı ğaflete satmişidi
Geldi kavmi hep sarâyı sârdiler
Söz bir idûb bir uğurdan vârdiler
Âçdi Hâmân girdiler çün içerû
Oldiler Fir‘avn’ ile pes rû-be-rû
Dîdîler kim gitdi Mûsâ nîdelim
Biz gidûb ardı sonra cenk îdelim
Ol nush kılmış Benî İsrâîl’e
‘Avret oğlân cümlesi gitmiş bile
Çün işitdi ânı Fir‘avn-ı le‘în
Dîdî ben ândan hemîn oldum emîn
Kendü kavmi ile gitmiş işine
Hâmûş olûb varmayın siz peşine
Ol benim korkumdan hicret eylemiş
Kavmi bizden güya nefret eylemiş
Gitdi ânlar mâlları kaldı size
Bu hususda müjde virin siz bize
Pes bu sözi kavmine ol söyledi
Geldi Hâmân ilerü gör neyledi
Dîdî Mûsâ gitdi bizi sâymadı
Mısr içinde kimsede mâl koymadı

Ba‘zısı âtlu idi ba‘zısı yayan
Cümlesini cerd idûb oldi revân
Hep emânet terzî ile âldiler
Bâşımızı dağdaye sâldiler
Düş ögümüze gidûb cenk îdelim
Yiryüzüni ânlara tenk îdelim
Ol Benî İsrâîl’i hep kîrâlîm
Hem esir idûb dişisin sûrelîm
Sen buyur biz leşkeri tertîb idek
Öyle olmâdan irişûb cenk idek
Bu cihânda nâm âlûrûz ey ehî
Mâlımızla oldiler ânlar sehî
Ol bize yiryüzüni tenk îdemez
Avret oğlân bîledür cenk îdemez

(213)

Ol sözile bindi Fir‘avn-ı le‘în
Çıkdı leşker sanki ditreşdi zemîn
Gün doğınca Mısr içinden çıkdılar
İki leşker birbirine bakdılar

Kale’llahû teâla fi’l kelami Fe etbeûhum muşrikîn[159]

Leşkerine dîdî sür‘atlü gidek
Öni sonra çekdiler biş bin yidek
Geldi Hâmân tertib itdi ‘askeri
Saydılar kim yitmiş yüz bindür çeri
Ât ayâkından göğe çıkdı ğubâr
Hakk’ı bilmez cümlesi yoldan sapâr
Gördi Mûsâ kavmi Fir‘avn’ı hemân
Geldiler Mûsâ’ya kıldılar emân
Âğlayûben dîdîler kim nîdelim
Biz ânunla nice ceng idelim
Ellerin kaldur du‘âya bak bize
Hakk’ı bilûb hem nebi dîdîk size
Yalvarûb kavmi tazarru‘ eyledi
Döndi Mûsâ bû kelâmı söyledi

Kâle’llahû Teâla fi’l kelami kâle kellâ inne maiye rabbî se yehdîni[160]

Leşkerin vâfirliğin havf itmeyin
Avret oğlân siz girû terk itmeyin
Kimseî katl îdemez Fir‘avn-i ‘âs
Hak Teâlâ çün bizi eyler halâs
Biz Hüdâ’ya ittikâî tâm idek
Ol bize bûyûrdiği yola gidek
Hem bize şimdi ‘inayetler virür
Dostile düşmanının hâlin görür
Bu yakında avni irüşür bize
Gelmezüz Fir‘avn’ ile biz yüz yüze
Kavmine ol bû kelâmı söyledi
Nîl kenârında gelûb meks eyledi

(214)

Ğayb ilinden âldi Mûsâ bir sadâ
Hak Teâlâ emr idûb kıldı nidâ

Fe evhaynâ ilâ mûsâ enıdrib bi asâkel bahra fenfeleka fe kâne kullu firkın ket tavdil azîm[161]

159- Şuarâ 26/60: Derken (Firavun ve adamları) gün doğumunda onların ardına düştüler.
160- Şuarâ 44/62: Musa: Asla! dedi, Rabbim şüphesiz benimledir, bana yol gösterecektir.
161- Şuarâ 44/63: 63. Bunun üzerine Musa’ya: Asân ile denize vur! diye vahyettik. (Vurunca deniz) derhal yarıldı (on iki yol açıldı), her bölük koca bir dağ gibi oldu.

Yâ Kelîm'im ûr denize sen 'asâ
Mu'cizâtın çün göre ehli 'usâ
Bahr içinde ben size yollar virem
Hîç fikirler irmemiş hâller virem
Ûrdi Mûsâ şakkalandi ol deniz
Sandılar kim kopdi ol gün rustehîz
On iki sokak âçıldı her yanâ
İki leşker gördi kaldılar tanâ
Önlerince ol Nebî gitdi 'amû
Avret oğlân kalmayûb girdi kamu
Âtları dizine dek batdı yire
Dîdî Mûsâ merhamet idin pîre
Âğlayûb yalvârdılar ol mürşide
Hak Teâlâ emr idûb ol hûrşide
Çaldı güneş çâmûrını kûrûdub
Sur'atile kavmini ol yürüdüb
Pes denizin içi oldi bâğ gibi
Dalğalar kalkdı havaya dâğ gibi
Leşkerile geldi Fir'avn-i le'în
Dîdî Mûsâ oldi şerrimden emîn
Şakkalandi dehşetimden ol deniz
Siz ne dirsiz çün anâ girek mi biz
Ât bâşını döndürüb kaçdı girü
Gördi ânı geldi Hâmân ilerü
Dîdî sen bû dalğadan korkâr mısın
Dîdî sen şû dağlara bâkâr mısın?
Ger kavuşsa cümlemüzi ğark ider
Aklı olmâyan delü ânde gider
Geçdi Mûsâ kavmi ile korkmadı
Dalğalar hîç üzerine akmadı
Tanrı olân dalğaî dinler mi hîç
Hem ölümden havf idûb inler mi hîç

(215)

Hîç üşenme âc gözin gec ilerü
Leşkerinden kalmasun kimse girü
Dîdî âtın girdi deryaya hemân
Dirliğinden der 'akab kesdi gümân
Haşyet âlûb ol yine döndi girü
Geldi Cibrîl mâdiyânile berü
Çünki Fir'av'ın âtı ayğır idi
Kaymeti yok sâtıda âğır idi
Çekdi bâşın ol girüye dönmedi
Mâdiyân'ın kokısından tınmedi
Âsi olmişidi Hakk'ın emrine
Aldı girdi ol denizin ka'rine
Geçdi Mûsâ çün kabul oldi dilek
Yiryüzüne bî-hisâb indi melek
Gel idûb kamçı ile kâfirlere
Hakk'ı ikrâr itmeyen nâkirlere
Ol melekler çâvuş oldiler hemân
Dökdiler deryâ içine ol zamân
Geldi Cibrîl sundi Fir'avn'a verak
Kendü hattile yazılmışdi sebak
Okudi kim bir efendi kuluni
Ta'rîf itse hizmetine yolini
Ol kulîn kalbi ânâ doğrulmasa
'Âsi olub emrine buyrulmasa
Dostile düşmanını fark itmeli
Ol kuli bahr içine ğark itmeli
Ol zamân ğark olâcağın anladı
El amân Mûsâ'ya idûb ağladı
Dön girüye gel beni bundan çıkâr
Şimdi dalğa inûb üstümden akâr
Dâr günümdür ğayri vakte benzemez
Gördi Mûsâ geçdi bahri dinlemez

Gördi Mûsâ'dan ânâ olmâz gümân
Döndi kavminden yana itdi emân
Kavmi göz âçûb haveye bâkdılar
Dalğalar pes birbirine âkdılar
Hiç birisi bir yana yol bulmadı
Ğark olub hep bir ehed kurtulmadı

(216)

Hiç birisinden belürmedi nişan
Dîdîler kim şimdi pâk oldi cihân
Çün ânın ğark oldığını bildiler
Bir uğurdan Hakk'a secde kildiler
Sen kulâk virdin mi **İrşâdî Gedâ**
Bin bir adlû zül-kemâl bâr-i hüdâ
Bahr içinde kullarına yol âçâr
Sâye veş ögi sonra derya kaçar
Hak 'inâyet itmeyince yol nide
Çıkmâz işi ol göre kul seyr ide
Işk erine söyledin bir hoş keses
Rûz-i şeb zahmet çekûb virdin nefes
Halk iden Hallâk'ını bildin mi sen
Mâsivâdan kalbini sildin mi sen
Âkilisen bû sana ibret yiter
Çok derinden söylesem fikrim iter
Ânlâyana savt-ı zenbûr oldi sâz
Anlâmâyan kula azdur tabl-i bâz[162]
Âç kulâkın dinlegil ey dilfikâr
Çün bizi var eyleyen perverdigâr
Her nebinin kıssasın zikr eylemiş
Ârif olân kul ânı fikr eylemiş
Leyki bilmem künhi ile söyleyem
Kendü nefsime ânı nush eyleyem
Sen beni hîç bilme alim ey humâm
Bildiğim bir, bilmediğim bin temâm
Bir nefesde şem'ayı söndüremem
Merhabayı bir kûle döndüremem
Gâh olur bir zerreden bilmem eser
Gâh olur kim kalbime ilham eser
Ben nîçün inkâr tarîkından gelem
Yohsa ben bu sözleri kimden bilem
Gerçi disem bildigimi söylerem
Kendözime iftirâyı eylerem
Bû cihana her gelen kûl gidecek
Hak 'inâyet itmese kul nîdecek
İrmezise bir kûla andan 'ivez
Sâlıdamaz perrü bâlin bir îvez

(217)

Biz yine mâ nahnu fîhe girelim
Kavm-i Mûsâ kande kâldı görelim
Ol zamân kim çün Mısır'dan göçdiler
Virdi Hak yol ol denizi geçdiler
Hâlık'a vâfir senâlar kıldılar
On bir ay bir gün kenarda kaldılar
Hak Teâlâ Tûr'a da'vet eyledi
Döndi Mûsâ kardeşine söyledi
Kurbine ister beni Rabbü'l-ğani
Kavmime kıldım halîfe ben seni

Ve kâle mûsâ li ahîhi hârûnahlufnî fî kavmî ve aslıh ve lâ tettebi' sebîlel mufsidîn[163]

162- Anlayana sivrisinek saz anlamayana davul zurna az atasözümüzü hatırlatmaktadır.
163- Araf 7/142: (Bana ibadet etmesi için) Musa'ya otuz gece vade verdik ve ona on gece daha ilâve ettik; böylece Rabbinin tayin ettiği vakit kırk geceyi buldu. Musa, kardeşi Harun'a dedi ki: Kavmimin içinde benim yerime geç, onları ıslah et, bozguncuların yoluna uyma.

Siz bana mühlet virin bir ay kader
Ben size Hak'dan virem doğru haber
Şer'i ahkâmı size çün bildürem
Kıl-ü kâlden kalbinizi sildürem
Kavmine vâfir nasihat eyledi
Geldi kavmi gör anâ ne söyledi
Sen çıkınca Tûr-i Sînâ Tâğı'na
Pes bizi düşürme ğam tûzâğına
Al beraber sen götür birkâç kişi
Söz bir idûb tutalım muhkem işi
Hak Teâlâ emrini çün buyura
Ol gerekdür cümlemize duyura
Yalenüz sen söylesen emrin bize
Belki 'âsi oluruz ol gün size
Emr-i Hakk'ı rû-be-rû işidesiz
Şer'i ahkâmı gelûb yüridesiz
Bâş kulâkile işitsünler kelâm
İster isen pîr götür ister ğulâm
Âşikâre söylesünler bû işi
Seçdi kavminden heman yitmiş kişi

Kâle'llahû teâla fi'l kelâmi vahtâra mûsâ kavmehu seb'îne raculen li mîkâtinâ[164]

(218)

Kavmi ile elvida' itdi hemân
Tûr-i Sînâ Tağı'na oldi revân
Hak Teâlâ Tûr'a da'vet eyledi
Bu yanâdan dinle kavmi neyledi
Gördiler kim geçdi bir ay gelmedi
Kande gitdi kimse ânı bilmedi
İçlerinde bir kişi çün vâr idi
Âdına hem Sâmiri dirler idi
Geldi ol kavme dîdî kim yâ ehi
Kıbtî'nin mâlın âlûb olduk sehi
Gördi Mûsâ yüzimize urmadı
Bû sebebden gitdi Tûr'a durmadı
Çünki ol mâl olmadı bize helâl
Ânuniçün gitdi ol bedr-i hilâl
Belki bundan Hak virür bize belâ
Bâşımıza yağdurur kahtı kalâ
Ol kavim çün bû söze aldândılar
Sâmiri'yi doğri söyler sândılar
Dîdîler biz bilmezüz kim nîdelim
Bir kuyu kâzûb yire defn îdelim
Söz bir îdûb bir kuyuyi kâzdiler
Her biri âltunine âd yâzdiler
Dîdîler kim bir zamân biz âlmayâk
Birbirimiz ile ğavğa kılmayâk
Ger izin verürse ânı âluruz
İsmimizden mâlımızı bûluruz
'Abdin uymaz bâtınına zâhiri
Ol kuyuya bekçi oldi Sâmiri
Dinle ahvâli ânın noldi nice
Ol kuyuyi vârûb âçdı bir gice
Kimseye sır vermeyûb âldı hemân
Gitdi bir halvet yire oldı nihân
Doldurûb tîz ol kuyunun âltını
Döndi fi'l-hâl hep eritdi âltunı
Yapdi ânı bir buzâğu eyledi
Tanrınız budur diyûb ol söyledi

164- Araf 7/155: Musa tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş adam seçti. Onları o müthiş deprem yakalayınca Musa dedi ki: «Ey Rabbim! Dileseydin onları da beni de daha önce helâk ederdin. İçimizden birtakım beyinsizlerin işlediği (günah) yüzünden hepimizi helâk edecek misin? Bu iş, senin imtihanından başka bir şey değildir. Onunla dilediğini saptırırsın, dilediğini de doğru yola iletirsin. Sen bizim sahibimizsin, bizi bağışla ve bize acı! Sen bağışlayanların en iyisisin!

(219)

Bû ilahdur hem Mûsâ'ya hem size
Tûr'dan inûb geldi göründi bize
Çün buzâğu nutka geldi söyledi
Çok kimesne geldi secde eyledi
Üç bîn âdam geldi inandı anâ
Gördi Hârûn gitdi kavminden yanâ
Vardı ol buzâğuyi tenkirledi
Bağrı yânûb kavmini ta'zîrledi
Dîdî Hârûn kim hafiyyâtdur Hudâ
Nâs içine girûb eyler mi sadâ
Sizi çün ısmarladı Mûsâ bize
Me'mûl olur kim gelür şimdi size
Dîdîler kim vuslete irdik bugün
Bâş gözile tanrımız gördük bugün
İşbu yoldan sen bizi men' eyleme
Sen gelûb bize bû sözi söyleme
Çekdi Hârûn çün bû işden çok keder
Biz alâk Mûsâ Nebî'den bir haber
Kavmi ile tutdi ol kırk gün orûc
Tûr-i Sînâ tâğına kıldı 'urûc
Tûr'a nezdîk kavmini koydi girü
Dehşetile gitdi Mûsâ îlerü
Hak Teâlâ çün anâ kıldı nidâ
Ğayb ilinden âldı Mûsâ bir sadâ

Ve mâ a'celeke an kavmike yâ mûsâ[165]

Hak buyurdi îlerü geldin niçün
Sen girüde kavmini koydun niçün
Dîdî yârab ol rızânı isterem
Fazl-ı lütfundan 'atânı isterem
Yâ Kelîm'im sen gelub çıkdın
Tûr'aYoldan azdı ümmetin senden sonra

Kâle fe innâ kad fetennâ kavmeke min ba'dike ve edallehumus sâmiriyy[166]

Sen bilür misin ki kavmin neyledi
Sâmiri kul bir buzâğu eyledi

(220)

Sen gelince pes eyledi bû işi
Secde kıldılar anâ üç bîn kişi
Dîdî yârab anlayûb kaldım tanâ
Söyledûben nutkı kim virdi anâ
Çün emirsiz ol buzâğu söylemez
Halk içinde böyle da'vâ eylemez
Hep senin emrinledür yahşi yamân
Hak Teâlâ çün buyurdi ol zamân
Gerçi biz ol kavmi salduk fitneye
Kul hayırlusini benden isteye
Fitneye çün Sâmiri oldi sebeb
Kul âzınca irişür benden ğezeb
Bû kelâmı işidûb kıldı hicâb
Gördi Mûsâ Tûr'ı kapladı sehâb
Hak Teâlâ virdi Tevrat'ı anâ
Dîdî Mûsâ'ya şeri'atdur sanâ
Emri nehyim kavmine sen söylegil
Virdiğim ihsanıma şükr eylegil
Gördi birkaç levhile geldi kitâb
Bû kelâmı Hak anâ kıldı hitâb

Kale ya Mûsa innî'sdafeytüke 'ale'n-nasi bi risalâtî ve bi kelâmî

165- Taha 20/83: Seni acele ile kavminden ayrılmaya sevkeden nedir, ey Musa!
166- Taha 20/85: Allah buyurdu: Senden sonra biz, kavmini (Harun ile kalan İsrailoğullarını) imtihan ettik ve Sâmirî onları yoldan çıkardı.

Bû şeri‘at bû kitâbım sende vâr
Ben seni çün nâsa kıldım ihtiyâr
Hem risâlet tahtını virdim sanâ
Sevme ğayri sâlik ol benden yanâ
Dîdî Mûsâ ey ilâhi lâ yenâm
Ben za‘îf kulile söyleşdim kelâm
Ey kemâli kudret issi zülcelâl
Fazl-ı lütfundan yanâ arz it cemâl

Ve lemmâ câe mûsâ li mîkâtinâ ve kellemehu rabbuhu kâle rabbi erinî enzur ileyke[167]

Sen kelâmile müşerref eyledin
Tûr vesile lâ-mekânda söyledin
Hem cemâlinle müşerref kıl beni
Bâş gözile bakûb görem seni

(221)

Vasf-ı hâlim ilmine ihfâ değil
Senden özge kimseye ifşâ değil
Bû firâkile nice günler yânâm
Pes hitâb itdi anâ Rabbü’l-enâm

Kâle’llahû Teâla fi’l kelami kâle len terânî[168]

Künti kenzim sırrına iremesin
Bâş gözile sen beni göremesin
Sen benim ışkım ile yandûr teni
Dehr içinde fâni göz görmez beni
Gerçi sabr ettin tekellime benim
Tâkatin gelmez tecellime benim

Ve lakininzur ilâl cebeli fe inistekarre mekânehu fe sevfe terânî[169]

Leyki sen eyle nazar tâğdan yanâ
Çün cemâlim ‘arz ideyim ben anâ
Tâğ mekânında eger tûrûr ise
Sabr idûb dîdârını görür ise
Bâş gözile sen beni çün göresin
Tâğ tûrûrsa maksuduna iresin
Kudret issi ol ilâhi zülcelâl
Kûh-i Tûr’a perdeden âçdı cemâl

Fe lemmâ tecellâ rabbuhu lil cebeli cealehu dekkan ve harra mûsâ saıkan[170]

Gördi Mûsâ tâğ yirinden oynadı
Öyle sandı bahri ummân kâynadı
Pes tâğildi pâre pâre oldi Tûr
Nefha-i ula gibi çalındı sûr
Kopdi yirden altı pâre oldi dâğ
Gördi Mûsâ vazgeçûb oldi ferâğ‘
Çün ifâkat buldi tevbe eyledi
Nutka geldi bû kelâmı söyledi

(222)

Fe lemmâ efaka kâle subhâneke tubtu ileyke ve ene evvelul mu’minîn[171]

Gücile Tevrât’ı âldi destine
Geldi ol yitmiş kişinin semtine

167- Araf 7/143: Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tûr'a) gelip de Rabbi onunla konuşunca «Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!» dedi. (Rabbi):
168- Araf 7/143: Sen beni asla göremezsin.
169- Araf 7/143: Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!» buyurdu.
170- Araf 7/143: Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti, Musa da baygın düştü.
171- Araf 7/143: Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim.

Dîdîler kavmin bizi koşdı size — Sen niçün göstürmedin hakkı bize
Biz bû Tevrât aslına çün irmedük — Baş gözile bir işâret görmedük
Çünki kavmin i'tikâd itdi sanâ — Bizi göndürmek nedür hakdan yanâ
Âldı Mûsâ kavmini çıkdı Tûr'a — Gûş iden kul olmaya münkir sonra
Geldi pes bir ağ bulûd basdı — Tûr'iBâş gözile gördiler ânlar nûri
Şer'i ahkâmı Hudâ emr eyledi — Döndi ânlar işbu sözi söyledi
Ak bulutdan bize geldi ol sadâ — Bâş gözile sen bize göstür Hudâ

Ve iz kultum yâ mûsâ len nu'mine leke hattâ nerallâhe cehreten[172]

Görmemiş biz emrini götürmezüz — Hem sana elbet imân getürmezüz
Âşikâre biz bakalım Hâlık'a — Hak Teâlâ indürûb bir sâ'ika

Fe ehazetkumus sâikatu ve entum tenzurûn[173]

Gördi Mûsâ kavmini kim ey 'amû — Yandı ôda kabkara oldi kamu
Sandı Mûsâ Sâmiri oldi sebeb — Hak Teâlâ kavmine virdi ğazeb
Bakdı filhâl cümlesi oldi helek — El götürüb istedi Hak'dan dilek

(223)

Döndi Mûsâ Hakk'a nâliş eyledi — Âğlayarak işbu sözi söyledi

Kâle rabbi lev şi'te ehlektehum min kablu ve iyyâye e tuhlikunâ bi mâ feales sufehâu minnâ[174]

Bir bölük câhil içün yârab bizi — Sen helâk ider misin cümlemizi
Gelmedin ön bize öldüre idin — Cünhemizi bize bildüre idin
Kime tevfikin irişse ey Hüdâ — Ol olur nâr-ı cehennemden cüdâ

Tudıllu bihâ men teşâu ve tehdî men teşâu[175]

Kangı kûla sen virür isen ğazeb — Âzmasına halk idersin bir sebeb
Fazl-ı lütfundan bizi sen yarlığa — Sen bizi hıfz it düşürme darlığa
Sensin ol evlâyı hayru'n-nâsirîn — Sensin ol mevlâyı hayru'l-ğâfirîn

Ente veliyyunâ fagfir lenâ verhamnâ ve ente hayrul gâfirîn[176]

Pes bû kavmi ol kavîm benden arâr — Kimi dosti kimi kardâşın sorâr

---

172- Bakara 2/55: Bir zamanlar: Ey Musa! Biz Allah'ı açıkça görmedikçe asla sana inanmayız, demiştiniz de bakıp durur olduğunuz halde hemen sizi yıldırım çarpmıştı.
173- Bakara 2/55.
174- Araf 7/155: Musa tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş adam seçti. Onları o müthiş deprem yakalayınca Musa dedi ki: «Ey Rabbim! Dileseydin onları da beni de daha önce helâk ederdin. İçimizden birtakım beyinsizlerin işlediği (günah) yüzünden hepimizi helâk edecek misin? Bu iş, senin imtihanından başka bir şey değildir. Onunla dilediğini saptırırsın, dilediğini de doğru yola iletirsin. Sen bizim sahibimizsin, bizi bağışla ve bize acı! Sen bağışlayanların en iyisisin!
175- Araf 7/155.
176- Araf 7/155.

Gerçi gelsem kavmimile yüz yüze — Nükte kılûb bû sözi dirler bize
Çünki hakkile tekellüm eyledin — Sen bizim yoldaşlarımız neyledin
Belki kavmim emrime buyrulmaya — Nefret îdûb hükmime toğrulmaya
Sen bû kavmin cânını virgil yine — Görüb ânı muhkem olsunlar dine

Summe beasnâkum min ba'di mevtikum leallekum teşkurûn[177]

(224)

Hak Teâlâ çün diri kıldı hemân — Âldı Mûsâ kavmini oldı revân
Çün getürdi kavmine Hakdan kitâb — Kardaşı Hârûn'a ol kıldı 'itâb

Kâle yâ hârûnu mâ meneake iz raeytehum dallû ellâ tettebiani e fe asayte emrî[178]

Sen nîçün bu kavmimi men' itmedin — Ben didiğim yola girûb gitmedin
Emrime 'âsi mi oldun yâ ehi — Âltunile Sâmiri olmiş sehi
Sen gelûben virmedin bize haber — Hak kıtında bu kadar çekdim keder
Dîdi Hârûn tutmağıl sen lihyemi — Ben seninçün çekmişem derdi ğami

Kâle yebneumme lâ te'huz bi lıhyetî ve lâ bi ra'sî innî haşîtu en tekûle ferrakte beyne benî isrâîle ve lem terkub kavlî[179]

Ben bu kavme çok nasihat söyledim — İçlerinden çıkmağa havf eyledim
Gerçi hicret eylesem senden yana — Belki ta'zîr ide idin sen bana
Ger buyurdunsa niçûn oldun ırâk — Sen Benî İsrâil'e saldın firâk
Çok çalışdılar beni öldüreler — Üstüme düşmânımı güldüreler
Gördi Mûsâ kardâşının yok suçi — Döndi ândan kavmine kıldı güci

Kâle yâ kavmi e lem yaıdkum rabbukum va'den hasenen e fe tâle aleykumul ahdu em eradtum en yahılle aleykum gadabun min rabbikum fe ahleftum mev'ıdî[180]

Pes nîçün va'dime siz hulf itdiniz — Hakk'ı koyûb buzâğuya gitdiniz
Çok mı oldı ben sizi terk ideli — Kırk gün oldı Kûh-i Tûr'a gideli

(225)

Siz varûb buzağuya tapmak neden — Sûreti âltınile yakmak neden
Hem bu işi bir divane eylemez — Âsdi başin hiç birisi söylemez
Didiler kim va'dine hulf etmedük — Bilerek ol egri yola gitmedük

177- *Bakara 2/56: Sonra ölümünüzün ardından sizi dirilttik ki şükredesiniz.*
178- *Taha 20/93: (Musa, döndüğünde:) Ey Harun! dedi, sana ne engel oldu da, bunların dalâlete düştüklerini gördüğün vakit peşimden gelmedin? Emrime âsi mi oldun?*
179- *Taha 20/94: (Harun:) Ey annemin oğlu! dedi, saçımı sakalımı, yolma! Ben, senin: «İsrailoğullarının arasına ayrılık düşürdün; sözümü tutmadın!» demenden korktum.*
180- *Taha 20/86: Bunun üzerine Musa, öfkeli ve üzüntülü olarak kavmine döndü. Ey kavmim! dedi, Rabbiniz size güzel bir vaadde bulunmamış mıydı? Şu halde size zaman mı çok uzun geldi, yoksa üstünüze Rabbinizin gazabının inmesini mi istediniz ki, bana olan vâdinizden döndünüz?*

Kâlû mâ ahlefnâ mev'ıdeke bi melkinâ ve lâkinnâ hummilnâ evzâran min zînetil kavmi fe kazefnâhâ fe kezâlike elkâs sâmiriyy[181]

Kâlû mâ ehlafnâ mev'ideke bi-melekna ve lâ kinnâ hummilnâ evzârâ

Çünki alduk kıptinin biz malini — Sen işit buzağunin ahvâlini
Samirî gidub gelürdi subh-i şam — Didi Mûsa eyledi âni haram
Haşyet idüp bir kuyu kazduk heman — Malımıza ismimiz yazduk heman
Varub almış Samirî bir kul bir gece — Kim bilurdi halimiz olur nice
Bî haber kazmiş kuyunin altını — Ol kuyumcidur eritmiş altuni
Yapti ani bir buzağu eyledi — Tanrı budur geldi bize söyledi

Fe ahrace lehum ıclen ceseden lehu huvârun fe kâlû hâzâ ilâhukum ve ilâhu mûsâ fe nesiye[182]

Dile haktan virmesin bize ğazeb — Azmamıza Samirî oldu sebeb
İblîs olub bize iğvâ eyledi — Döndi Mûsa Samiri'ye söyledi

Kâle fe mâ hatbuke yâ sâmiriyy[183]

Sen kimin emriyle itdîn bu işi — Secde kılmışlar anâ üç bîn kişi
Didi ben itdim Benî İsrail'e — Bir gün uğradı yolum Cebrâil'e

(226)

Kâle basurtu bi mâ lem yabsurû bihî fe kabadtu kabdaten min eserir resûli fe nebeztuhâ ve kezâlike sevvelet lî nefsî[184]

Ol ayakin basdiği yirden hemân — Bir avuç toprak alup oldum revân
Çün buzağuyi yapub kıldim temam — Topraki saçdim yüzine ey hümam
Pes dirilüb ol bu sözi söyledi — Çok kimesne geldi secde eyledi
Didi Mûsa ben seni öldürmezem — Kendi suçin kendine bildürmezem
Leyki hakdan dilerem gülmeyesin — Hirgiz âdem kâtına gelmeyesin
Sen bu halkın 'ömrini virdin hiçe — Lâ misas dimek ile ömrin giçe

Kâle fezheb fe inne leke fîl hayâti en tekûle lâ misâse ve inne leke mev'ıden len tuhlefehu vanzur ilâ ilâhikellezî zalte aleyhi âkifâ[185]

Çünki Mûsâ beddu'a kıldı hemân — Sâmirî kaçdı dağa oldı revân
Bir kişi görnice dirdi lâ misâs — Ya'ni yânıma gelûb yâpışma nâs

181- Taha 20/87: Dediler ki: Biz sana olan vâdimizden, kendi kudret ve irademizle dönmedik. Fakat biz, o kavmin (Mısır'lıların) zinet eşyasından bir takım ağırlıklar yüklenmiş, sonra da onları atmıştık; aynı şekilde Sâmirî de atmıştı.
182- Taha 20/88: . Bu adam, onlar için, böğürebilen bir buzağı heykeli icat etti. Bunun üzerine: İşte, dediler, bu, sizin de, Musa'nın da tanrısıdır. Fakat onu unuttu.
183- Taha 20/95: Musa: Ya senin zorun nedir, ey Sâmirî? dedi.
184- Taha 20/96: O da: Ben, onların görmediklerini gördüm. Zira, o elçinin izinden bir avuç (toprak) alıp onu (erimiş mücevheratın içine) attım. Bunu böyle nefsim bana hoş gösterdi, dedi.
185- Taha 20/97: Musa: Defol! dedi, artık hayatın boyunca sen: «Bana dokunmayın!» diyeceksin. Ayrıca senin için, kurtulamayacağın bir ceza günü var. Tapmakta olduğun tanrına da bak! Yemin ederim, biz onu yakacağız; sonra da onu parça parça edip denize savuracağız!

Korkûb ol dağdan dağa kıldı firâr — Bir gice bir dağda itmezdi karâr
Bir kişiyi bir yirde görse nâgihân — Ânı Mûsâ zann iderdi ol zaman
Korkaridi bâşına ol tâs bâsar — Halka karşu dâr ağâcından âsar
Gâh karâda gezdi gâh durdı suda — Yakdı Mûsâ ol buzâğûyı ôda

Le nuharrikannehu summe le nensifennehu fil yemmi nesfâ[186]

Öldü çün gül atdı derya içine — Geldi kavmi nâdim oldı sûçine

(227)

Yalvarûben bâş âçûb ağlâdılar — Firkat ôdina ciğer dağladılar
Dîdiler kim iste mevlâdan meded — Yok şeriki oldur Allahu's-samed
Çün ezelden ol bize virdi vücûd — 'Âsi olûb ğayriye kılduk sücûd
Sâmirî oldı sebeb biz olduk âk — Tevbeler itsek kabul itmezmi hak
Kûl dimek çün sehvile isyân ider — Şâh dimek pes 'afvile ğufrân ider
Bilmezüz bu derde dermân idelim — Bize bizden oldı kime gidelim
Bir ğazâb iner bizi eyler helek — Sen dile bizim içün hakdan dilek
Döndi Mûsâ hâlıka arz eyledi — Ağlayarak işbu sözi söyledi
Kaldurûb el dîdi ey Bâr-i hüdâ — Bahtlu cân yol yolına olur fidâ
Sen bilürsin kim bu kavmin hâlini — Tûrda buyurdun banâ ahvâlini
Hazretine gelmeye yok yüzleri — İrticâya dönmez oldı dilleri
Vasf-ı hâlim taʿrif olunmaz sana — Sen bu kavmîn hâlini bildür banâ
Hak Teâlâ çün buyurdı yâ Kelîm — Kul odur kim kalbini eyler selîm
Üç bin adam surete kıldı sücûd — Başların eğüb anâ virdi vücûd
Kim buzâğûya gidüb tapdı ise — Secde kılûb yirleri öpdi ise
Diz çöküb salıtmasın hîç el ayâk — Gözi âçuk cânına kılsın kıyâk
Pes kılıca virsin onlar bâşını — Kimki tapdı ol akıtsın yâşını
Suçlarını yüzlerine urmayam — Tapdınız buzâğûya siz sormayam
Hak Teâlâ çün anâ vahy eyledi — Döndi Mûsâ kavmine tîz söyledi

(228)

Ve iz kâle mûsâ li kavmihî yâ kavmi innekum zalemtum enfusekum bittihâzikumul icle fe tûbû ilâ bâriikum faktulû enfusekum zâlikum hayrun lekum inde bâriikum fe tâbe aleykum innehu huvet tevvâbur rahîm[187]

Ya kavmi nefsinize zulm itdiniz — Hakdan âzûb eğri yola gitdiniz

186- Taha 20/97.
187- Bakara 2/54: Musa kavmine demişti ki: Ey kavmim! Şüphesiz siz, buzağıyı (tanrı) edinmekle kendinize kötülük ettiniz. Onun için Yaradanınıza tevbe edin de nefislerinizi (kötü duygularınızı) öldürün. Öyle yapmanız Yaratıcınızın katında sizin için daha iyidir. Böylece Allah tevbenizi kabul etmiş olur. Çünkü acıyıp tevbeleri kabul eden ancak O'dur.

İsterisiz hâlıkı bilmekliği
Ger kılıca siz rızâ virmezsiniz
Hikmetini kimse bilmez gizludur
Çünki bâşınız ile oldı imâ
Böyle buyurdı bize perverdigâr
Ol zamânın şerʿi çün öyle idi
Kangi uzvı ile kılsaydı günâh
Hep semiʿnâya itaʿat itdiler
Gözlerinden kanlu yaşlar tökdiler
Ur diyûb uzatdılar cümle boyûn
Çünki ânlar koydılar yire dizin
Baʿzısı âldı kılıç baʿzı bıçak
Fırka fırka bâşlarını urdılar
Hiçbiri korkûb yüzin döndürmedi
Oğlı âtâyı urdurdı âcımez
Çekmedi kimse gözine perdeî

Siz kabul idin bugün ölmekliği
Âhirete uçmâğı görmezsiniz
Hakkımızda hem sizin hayırludur
Yiryüzine sîl gibi aksın dimâ
Kangısın idersiniz siz ihtiyâr
Bir kişi pes bir günâh kıla idi
Ol yiri kesmek buyurmışdı ilâh
Döndiler maktûl yirine gitdiler
Dizlerinin üstüne hep çökdiler
Sanki kassâbhâneye girdi koyûn
Döndi Mûsâ kavmine virdi izîn
Baʿzısı dehre[188] âlûb baʿzı nacâk
Bir uğurdan sanki mişe kırdılar
Kardâşı kardâşına yüz görmedi
Âta oğlını urdurdı ğam yimez
Gördiler kim kân götürdi gevdeî

(229)

Hiç ölümden itmedi kimse emân
Âkdı kanlar oldı yirlerde deniz
Merhamet kılmadı dosti dostuna
Gün doğarken kesmeğe başladılar
Akdı kânlar yiryüzine çağladı
Biz bu halkı bu kadar kırdık yiter
Çünki pirler işbu sözi söyledi
Çün utânûb kıldı mevlâdan hicâb
Şefkat itdi Hak Teâlâ bildiler
Gerçi sâîl bu söze itse suʿâl
Bu fesâdın menbaʿı ol kul idî
Eylediği suçına olmaz behâ
Vech-i hikmet künhini idem beyân
Ol dahi virse kılıca bâşını
Hak katında ʿavf olurdı cünhası
Bu sebebden emr idûb öldürtmedi

Kan buhârından yire çökdi dumân
Sandılar kim kopdı ol gün rustehiz
Bir karanlık çökdi halkın üstüne
Öyle âz geçmişidi boşlâdılar
Geldiler Mûsâ'ya pirler ağladı
Ağlâmakdan aklımız bâşdan îter
Döndi Mûsâ hâlıka ʿarz eyledi
Hak duʿâsın kıldı ânın müstecâb
Kân buhârını kılıcdan sildiler
Sâmiriyyi itmedi Mûsâ kıtâl
İbtîdâ katl olacak çün ol idî
Pes niçün kıldı ânı dağa rehâ
Sâilin ol kalbine olsun ʿayân
Ağlâyûb tökse gözinden yâşını
Kimsenin hîç olmâzidi nüktesi
Dağlara salıvirûb öldürtmedi

188- Dehre, tahra: Baltanın farklı ve küçük burunlu yapısı. Genelde kadınların balta yerinde kullandıkları kesici alet.

Uhrevide nâdim ola sûçine
Gire fir'avnile nîrân içine
Döndi Mûsâ âçdı Tevrât'ı hemân
Emr-i nehyi kavmine ide beyân
Dîdiler bu emre biz buyrulmazûz
Hem hudâdan dûr olûb ayrılmazûz

(230)

Sen bize güc buyurursın bu işi
Biz nice kılâk ânı yaz u kışı
Eyle tahfîf ise mevlâdan niyâz
Yüz vakit mi bize emr itdi nemâz
Bu emirde sen bizi koşdun güce
Takatimiz yok kılâk gündüz gice
Hak Teâlâ âz vakit emr eyledi
Çünki kavmi işbu sözi söyledi
Dîdi Mûsâ siz kılın yâz u kışı
Hem benimle gitdiler yitmiş kişi
Bâş kulâkile işitdiler kelâm
Emr-i nehyi söylesün ânlar tamam
Döndiler yetmiş kişiye sordiler
Ketm idûb hep ğayrı hîle kurdiler
Dîdiler kim biz ânı gûş eyledük
Emr-i nehyi Mûsâ ile dinledük
Hak buyurdı ben size virdim kitâb
Âhirinde kıldı Mûsâya Hitâb
Tâkati olân kişi kılsın namâz
Tâkati olmayana yokdur niyâz
Dîdiler kim vus'imiz yokdur anâ
Gördi Mûsâ ânları kaldı danâ
Kıldılar peygamberi ânda hacil
Gör ne kıldı kudret issi ol celîl
Şâm ilinde bir ulu dağ vâridi
Kimse çıkmâz üstüne korkaridi
Hak Teâla emridüb kopdı hemân
Ol bulud gibi göge oldı revân

Ve iz netaknâl cebele fevkahum keennehu zulletun ve zannû ennehu vâkıun bihim, huzû mâ âteynâkum bi kuvvetin vezkurû mâ fihi leallekum tettekûn[189]

Geldi âsıldı o kavmin üstüne
Âldı cibrîl çünki dağı destine
Dîdi Mûsâ emri dutmazsız eger
Dağ havâdan üzerinize çöker
Âğlayûben bâşlarını âçdılar
Döndiler dağın dibinden kaçdılar

(231)

Ya'ni bunlar emre boyun eğmeye
Dâğ dahi üzerlerine çökmeye
Kaçdı ânlar dâğ dahi gitdi bile
Kâdirin kudretlerini kim bile
Gördiler dağdan geçilmez ilerü
Âciz olûb döndiler ânlar girü
Dîdiler Mûsâ'ya şimdi nidelîm
Bir uğurdan hakka secde idelim
Üstümüzden dağ çekilürse hemân
Emrine munkâd oluruz ol zamân
Dîdi Mûsâ secdeye gidin tamam
Biz görek neyler huda-yı lâ yenâm
İndi ânlar secdeye çün koydı bâş
Haşyet idûb gözlerinden âkdı yâş
Sol yüzini koydular ânlar yire
Sağ gözile bakdılar dağı göre

189- Araf 7/171: Bir zamanlar dağı İsrailoğullarının üzerine gölge gibi kaldırdık da üstlerine düşecek sandılar. «Size verdiğimi (Kitab'ı) kuvvetle tutun ve içinde olanı hatırlayın ki korunasınız» dedik.

Korkdılar kîm bâşlarına dağ çöke
Çünkim ânlar secdeye koydı yüzi
Ger hevâden refʿ olursa ol cebel
Gördiler kîm dağ çekildi ol zamân
Dîdiler kim biz bu emri dutmazûz
Vusʿimiz oldukça ânı işlerüz
Gördi Mûsâ kavmini kıldı emân
Tut kulağın âç gözini ey ehi
İbtidâ biz bir salâvat virelim
Fahr-i alem ol Muhammed Mustafa
Me'mûl eyledi Hudâyı bileler

Bu sebebden tikdiler gözin göğe
Kalbi ile dirler idi bu sözi
İtmezüz Tevrâtile doğrı amel
Başlarını kaldurûb yirden hemân
Leyki Tevrât'ı bütün terk itmezüz
Tâkatimiz olmazise boşlerüz
Döndi ândan Mısra geldi ol zaman
Buna benzer bir hikâye vâr dahi
Söze ândan başlayûben girelim
Bu cuhûd kavmi ile çekdi cefâ
Eğri yoldan kalplerini sileler

(231)

Hem dilerdi kendine ümmet ola
Çün icâbet daʿvete kıldı gümân

Hak katında izz-î câh devlet bula
İşbu âyet nâzil oldı ol zamân

E fe tedmeʿune en yü'minu lekum ve kad kane lekum yesmeʿune kelâmellah

Ya Muhammed sen ider misin gümân
Bildürem bu fırka âslını sanâ
Bâş kulâkile işitdiler kelâm
Emr-i nehyim bildiler Mûsâ ile
Kavminin içine ânlar gitdiler
Ol beni İsrâîl'i âzdurdılar
Yiddi kat gök yok iken sen yâr idin
Bu Yahûdiler o kavmin âslıdur
Kalbleri sâfilenîb olmaz duru
Yâ habibim anlara çekme emek
Yârın ânlar nâr içine gidecek
Çünki hazret âyeti gördi hemân
Biz gelüb dönek beni İsrâîl'e
Hak Teâlâ virdi devlet ey hümam
Ğayri bir kul yok idi ide savâş

Bu Yahûdi fırkası itmez îmân
Geldiler Mûsâ ile Tûr'da banâ
Bâşlarına geldi hem yevmü'l-kıyâm
Çün varûb ânlar beni İsrâîl'e
Ketm idûb emrini inkâr itdiler
Tevrât içinden seni kazdurdılar
Hem suhuflarda dahi sen vâr idin
Emrimi inkâr idenin neslidur
Kâfir oldı ahd-ı misâkdan beru
Çok gelür güc ânlara hakkı dimek
Ben hidâyet itmesem kul nidecek
Dâʿvetinden fârığ oldı ol zamân
Mısr içine geldiler Mûsâ ile
Bir kişiye on yapu düşdi temam
Doldı ol meydân içi âltûn kumâş

(233)

Gördiler kim cümlenin hâli yiter
Hak Teâlâ zâlimin neslin keser
Hâlıka vâfir senâlar kıldılar

Yalenuz Firʿavn'ın ol malı yiter
Tahtına bâykûş konûb yeller eser
Mısr içinde sâkin olûb kâldılar

Gün doğandan gün bâtınca ol ğıyâs
Ol zaʿîf kavme ânı kıldı mirâs
Kahr idûb düşmânını hayyu'l-celîl
İşbu âyet hakkına oldı delil

Ve evresnâ'l kavme'l-lezine kânû yüstez'afune fi'l-arz

Hak Teâlâ eylese tevfîk bize
Bir kasas vâr söyleyem ânı size
Ger bu meclisde vârise ışk eri
Can kulâğını âçûb gelsin beri
Dost ilinden esdi çün bâd-ı sabâ
Hâmuş olma söyle **İrşâdî Baba**
Kârubânsın göçmeye yük bağlağıl
Sen gelici günlerini ağlağıl
Gel diyince eğlemez zencir seni
Tıb-i Lokman eylemez taʿmir seni
Düşme sen bu köhne dünya cengine
Bir liman bul salma keştin engine
Fursatı virdi sanâ perverdigâr
Söyle bir söz halka eyle âşikâr
Mısr ilinde bir kişi çün vâridi
Devletile 'ucbile mâldâridi
Mâl yimez bir kimse idi ol kişi
Ol diyarda yok idi ânın işi
Hiç yitmezdi havf iderdi tükenür
Altun-u akçe birbirine söygenür
Pes ölümü âynına âlmâzidi
Oğlı kızı hîç ânın olmazidi
Urmişidi şeytân ağzına zimam
Geldi bir gün vaʿdesi oldı temam

(234)

Gardaşının iki oğlı vâridi
Ekli şürbi melbusâtı dâridi
Çün gelûb giderleridi yânına
Bir gün ânın susadılar kânına
Dîdiler kim biz bizi güldürelim
Bu gice 'ammûmizi öldürelim
Sağlığında mâl yidürmez ol bize
Taksim itsek âltûn akçe bul bize
Gözi âçuk bizlere mâl virmez ol
Akrabâ gözile bizi görmez ol
Çün olûb mâlı bize mirâs kâlur
Çün ânı katl itdiğimiz kim bilür
Yok yire çekdik cihânda dârlığı
Bize hiç lâzım değildür varlığı
Bir zaman meks itdiler çün olmadı
Hiç birine merhamet ol kılmadı
Dinle ahvâli ânın noldı nice
Kâpusına geldi ânlar bir gice
Yâ 'amû gel çâğırûb uyârdılar
Kimse duymasın ânı sâyardılar
Çün uyânûb uykudan geldi hemân
Âlûb ânı oldılar yola revân
Sağlığından ol kişi kesdi gümân
Zârı zârı ağlayûb kıldı fiğân
Dîdi oğlum siz beni öldürmeyin
Dostum ağlar düşmânım güldürmeyin
Dîdiler kim biz seni ağlâmazûz
Firkat ôdına ciğer dağlamazûz
Didi oğul ben size mal vireyim
Bundan öte kaydınızı göreyim
Çün biri dîdi ânı öldürmeyek
Cunhasını hem anâ bildürmeyek
Çünki 'ammûmiz bize çok mâl virür
Hem bizim noksânımızı ol görür

Kardaşı dîdi âna kim ey ulû
Korkusından vaʿde eyler mâl bize
Gitdi aklın sen meğer oldun delü
Sonra gelsek ânûnîle yüz yüze

(235)

Ol bize bir akçe virmez ey ehi
İki kardaş bir olûb katl itdiler
Geçdi ol şeb çün sabâh oldı ʿayân
Dîdiler kim ʿammûmizi soydılar
İki cellâd itmiş ânı sernigün
Sen gerekdür çün bu hâli göresin
Dîdi Mûsâ kimse bilmez ölmiş ol
Ol iki köyden ânı idin suʿâl
Virdi Mûsâ ânlara birkaç kişi
Kâtili katl itdüren olmaz çû ʿâs
Pes eger siz kâtili bulmazsınız
Çün yigirmi biş bin akçe dirmeli
İtmeli pes ol iki karye yemîn
Hükm-i Tevrât ol zamân öyle idi
Cemʿ olûb maktul yirine geldiler
Çün işîdüb kıldılar emre beli
Birbirile eylediler çok cidâl
Katl olânları dönûb ağlâdılar
Sen duʿâ kıl hâlıka yalvâr bugün
Öldürüb mâlile olalım sehi
İki yolın ortasına âtdılar
Geldiler Mûsâ katına ol zamân
İki yolın ortasına koydılar
İşbu halka sen halîfesin bugün
Diyyetini kâtilinden viresin
Kangı kende gider ise iki yol
Ânı fâş eyler bize ol zülcelâl
Çün tecessüs ideler işbu îşi
Siz yirine eyleyin ânı kısâs
Maktül içün ger kısâs almazsınız
Şerʿ-i hükm iden kula hem virmeli
Her kim and itdi ise oldı emîn
Gitdi ânlar iki köye söyledi
Emr-i Mûsâ olduğını bildiler
Birbirine düşdi iki karyeli
Birkaç adam gördiler oldı kitâl
Geldiler Mûsâ'ya çok yalvârdılar
Yohsa kopar başımıza bir dügün

(236)

Hak Teâlâ kâtili fâş eylesün
Döndi Mûsâ kîl-ü kalden oldı vâz
Oldı dergâhda duʿası müstecâb
Dîdi Mûsâ zebh idin siz bir baker
İki karye nite ğavğa eylesün
Yalvârûb ol mâlike'l-mülke niyâz
Şefkat idûb kıldı Mûsâya hitâb
Ol ûlû câne gelûb vire haber

Ve iz kâle mûsâ li kavmihî innallâhe ye'murukum en tezbehû bakarah[190]

Bu emirde kîl-u kâl olmaz size
Dîdiler buzâğûya tapmış idük
Tevbe idüb hak nebi bildik sizi
Kendini katl ideni söyler bize
Ol zamân eğri yola sapmış idük
Meshare mi eyledin şimdi bizi

190- Bakara 2/67: Musa, kavmine: Allah bir sığır kesmenizi emrediyor, demişti de: Bizimle alay mı ediyorsun? demişlerdi. O da: Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım, demişti.

Kâlû e tettehızunâ huzuvâ kâle eûzu billâhi en ekûne minel câhilîn[191]

Her birisi geldi nükte eyledi — Döndi Mûsâ bu kelâmı söyledi
Dîdi Mûsâ hak buyurdı çün banâ — Siz inânûb kalmayın bu dem tanâ

Kâlûd'u lenâ rabbeke yubeyyin lenâ mâ hiy kâle innehu yekûlu innehâ bakaratun lâ fâridun ve lâ bikr avânun beyne zâlik fef'alû mâ tu'merûn[192]

Orta yaşlu bir baker bulun didi — Akcesin pişin virün âlın didi
Hem dahi rengi ânın sâru ola — Bir bahâne olmayûb ârû ola
Kim yüzine eylese ânın nazer — Kalbi içinden gide her bir keder
Gitdiler çâr köşeî ârâdılar — Şâne veş birbirini târâdılar

(237)

Bir dul avratın evinde buldılar — Geldiler ol hâtuna yalvârdılar
Çün mukedder idi hâtunın hâli — Dünyâlıkda ol idi ânın mâli
Dört yâşında bir yetimi vâridi — Ol sığırın südini sâğar idi
Ağladukca içürürdi oğlıne — Bakmazidi ğayri dünya şuğline
Dîdi hâtun ben ânı virmem size — Yok yire siz itmeyin minnet bize
Durdılar yalvârdılar çün hâtuna — Sen ânı sât akçeye yâ altuna
Dîdi bin akçe âlûb ben virürem — Heb evimin eksügini görürem
Dîdiler bîn akçe değmez bu baker — Vardılar Mûsâ'ya virdiler haber
Dîdi Mûsâ siz rızâ ile âlın — Ol sığırı tîz alûb bunda gelin
Râzı idûb âlmâyın siz güc ile — Kalmasun hâtun kişi muhtâc ile
Geldiler ol hâtuna bildürdiler — Dostı olân aklını doldurdiler
Dîdi avrat iki bin akçe gerek — Dîdiler kim bize nice ânı virek
Taʿn idûb ol hâtuna çün güldiler — Döndiler Mûsâ katına geldiler
Dîdiler kim istedi âğır bahâ — Üzerine koydı iki bin dahâ
Olmazûz biz pes bahâsı çok âğır — Sen buyur bize bulâk ğayri sığır
Dîdi Mûsâ çün güzel ola hûyı — Pes kuyûdan içmemiş ola suyı

Kâle innehu yekûlu innehâ bakaratun lâ zelûlun tusîrul arda ve lâ teskıl hars muselle-metun lâ şiyete fîhâ kâlûl'âne ci'te bil hakk fe zebehûhâ ve mâ kâdû yef'alûn[193]

Sûretinden bir nişânı olmaya — Müddeʿisi ânı daʿva kılmaya
Âciz olûb gitdiler ol hâtuna — Gördi geldi müşterîler kâtına

191- Bakara 2/67.
192- Bakara 2/68: «Bizim adımıza Rabbine dua et, bize onun ne olduğunu açıklasın» dediler. Musa: Allah diyor ki: «O, ne yaşlı ne de körpe; ikisi arasında bir inek.» Size emredileni hemen yapın, dedi.
193- Bakara 2/71: (Musa) dedi ki: Allah şöyle buyuruyor: O, henüz boyunduruk altına alınmayan, yer sürmeyen, ekin sulamayan, serbest dolaşan (salma), renginde hiç alacası bulunmayan bir inektir. «İşte şimdi gerçeği anlattın» dediler ve bunun üzerine (onu bulup) kestiler, ama az kalsın kesmeyeceklerdi.

(238)

Dîdi hâtun işbu hayvânım şirîn
Güni doldığı kadar akçe virîn
Çün bu kavle râzı oldılar hemân
Âldılar Mûsâya oldılar revân
İlerü çün geldi Mûsâ söyledi
Yıkdı ânı bir kişi zebh eyledi
Dîdiler kim bundan olmâz menfaʿet
Ol sığırdan kesti pes bir pâre et
Üzerine kâtilin urdı hemân
Başını kaldurdı yirden ol zamân
Sordu Mûsâ kim seni katl eyledi
Nutka geldi ol bu sözi söyledi
Dîdi yâ Mûsâ işit hâlim nice
Kardaşım oğulları geldi gice
Mâlıma onlar benim kasd itdiler
Öldürüb bu yola âtûb gitdiler
Böyle takrir eyledi ol bu sözi
Koydı bâşını yire yumdı gözi
Ol iki kardâşları katl itdiler
Karyelû yirlü yirine gitdiler
Ol habîs mâl kimse hayr itmedi
Hîç biri bir akçeye seyr itmedi
Bir kimesne itmedi ânı gümân
Döndi Mûsâ Mısra geldi ol zamân

Ve iz kâle mûsâ li fetâhu lâ ebrahu hattâ ebluga mecmeal bahrayni ev emdıye hukubâ[194]

Bir kişi geldi ânâ itdi suʿâl
Çün seni kıldı nebi ol zülcelâl
Senden âlimi bu cihânda varmı kûl
Bilmezüz kim yiryüzinde varmı ûl
Dîdi Mûsâ hakdan özge kim bile
Oldum âlim ben beni İsrâîle
Çün bu söze virmedi şâfi cevâb
Hak Teâlâ eyledi anâ hitâb
Mecmaʿu'l bahreynde vârdur bir kulûm
Senden ol âlimdür bilür yolûm

(239)

Dîdi yârab emr idersin gideyim
Ben varûb ândan 'ilm ahz ideyim
Tâlîb olûb gideyim ândan yanâ
Yolı bilmem bir kılâvuz vir banâ
Çün buyurdı kudret issi ol celîl
Âlduğun âzık sanâ olur delil
Bir rivâyetde anâ rabbü'l-enâm
Tûrda buyurdı ânı baʿde'l-kelâm
Bu hitâbın künhüne iremedi
Ol utândı bir dahi sorâmadı
Âdı Yûşaʿ bir yiğid çün vâridi
Dâima Mûsâ ile ol yâridi
Bir gün ol Mûsâ yiğide söyledi
Mecmaʿu'l-bahreyni taʿrîf eyledi
Gel seninle ol diyâre gidelim
Ânda vârûb ilmi tahsil idelim
Mecmaʿu'l-bahreyn dimeklik ey azîz
Birbirine kavuşur iki deniz
Çünki Yûşâ eyledi ânı kabul
İşbu âyet hakkına oldı nüzul

194- Bakara 2/60: Musa (çölde) kavmi için su istemişti de biz ona: Değneğinle taşa vur! demiştik. Derhal (taştan) oniki kaynak fışkırdı. Her bölük, içeceği kaynağı bildi. (Onlara:) Allah'ın rızkından yeyin, için, sakın yeryüzünde bozgunculuk etmeyin, dedik.

Mûsâ aleyhisselâmın Hızır'a mülâkatı

Kavmine virdi nasihat ol zaman
Ğeyret idûb Hızra tutdılar yüzi
Bu cihânda bir kişi olsa kutub
Ol yine isterki ilmi çok ola
Hem budur ikincisi bil ey peder
Âltun akçe birbirine söykenür
Var mıdur bir kul diye hâlim yiter

Yûşâ'i âlûb yola oldı revân
Doymaz üç şey'e ben-i âdem gözi
Keşf olur ise ânâ her bir kütüb
Nekre işden cehli ânın yok ola
Bay olân kul yığsa mâl Kârûn kader
Pes yine korkarki ol mal tükenür
Hiç biri dimez bana malım yiter

(240)

Bir kişi sürse 'ömür biş yüz sene
Gitdiler Mûsâ ile Yûşaʿ yola
Bu cihânı terk idüb bildi ʿabes
Varûb ânlar gitdi üç gün üç gice
Öyleye dek sürʿat itdiler kati
Pes tükenmişidi ânın etmeği
Dîdi Mûsâ bilmiş ol kim ey aziz
Bu kenârde dinlenüb meks idelim
Söykenûb ol uyku âldı gözini
Âzıkın âçûb çıkardı ol zamân
Çün tavada yağ ile bişmiş idi
Dîdi Yûşaʿ bu bize bugün ğıda
Akl ânâ hîç eylemezdi cust-i cû
Damladı bir katre sû âb-ı hayât
Uçdı zenbilden gidûb bahr içine
Pes uyandı uykudan Mûsâ hemân
Dîdi Mûsâ ol yiğide ey humâm

Pirde olsa istemez gire sîne
İsteridi ilm içün Hızrı bula
Ol ledünni ilmine kıldı heves
Sen kulâk vir bu kasas oldı nice
Âzık âlmışidi bile bâlık eti
Sürʿat itdi ilerüye gitmegi
Çün bu yirde kavuşur iki deniz
Râhat olûb yola ândan gidelim
Bu yanâdan dinle Yûşaʿ sözini
Bâlıkı tâş üstine koydı hemân
Mısr içinden ol âzık âlmiş idi
Ol yarınki kısmeti virür hudâ
Düşdi zenbîl içine bir katre sû
Zenbil içinde bâlığı buldı hayat
Gördi Yûşaʿ nâdim oldı suçine
Ğayret idûb oldular yola revân
Çok yorûlûb karnımız ister taʿam

Fe lemmâ câvezâ kâle li fetâhu âtinâ gadâenâ lekad lekînâ min seferinâ hâzâ nasabâ[195]

(241)

Sen getür ol balığı ekl idelim
Bu seferde zahmeti çekdük kati
Ol zaman Mûsâ'ya Yûşâʿ söyledi

Halıka şükr eyleyüben gidelim
Varmıdur zenbilde hîç bâlık eti
Balık ahvâlin anâ vasf eyledi

195- Kehf 18/62: Oradan uzaklaştıklarında Musa beraberindeki gence, "Öğle yemeğimizi getir, bu yolculuğumuzdan dolayı çok yorgun düştük" dedi.

Kâle e raeyte iz eveynâ ilâs sahrati fe innî nesîtul hût ve mâ ensânîhu illâş şeytânu en ezkurehu vettehaze sebîlehu fil bahri acebâ[196]

Dîdi sen taş üstünde yatmış idin
Bu cihânı ardına âtmış idin
Ben unûdûb itmedim ânı ʻayân
Şimdi geldi aklıma idim beyân
Hîç unutdurmadı bir nesne banâ
İllâ ol şeytân unutdurdu banâ
Zenbile bir katre su düşdi hemân
Uçdı bâlık ol denize ol zamân
Çün bu sırrı bildi Mûsâ tanlâdı
Hak Teâlânın kelâmın ânladı
Yaʿni Tûr'da Hak buyurmışdı anâ
Ol kılâvuzlık yiter âzık sanâ
Bu hitâbı eyleyen Hâlık idi
Pes ânın âzıkları bâlık idi
Çünki mâhi gitdi suya bilmeli
Dîdi Mûsâ Hızrı ânde bulmali
Döndi ândan geldi evvelki yire
Hak Teâlâ emr idûb Hızrı göre
Gördi Mûsâ bir kişi kılûr namâz
Bahr içinde hâlıka eyler niyâz
Geldi ânın yânına virdi selâm
Eylediler Hızrile birkaç kelâm

Fe vecedâ abden min ibâdinâ âteynâhu rahmeten min indinâ ve allemnâhu min ledunnâ ilmâ[197]

Yalvârûb Mûsâ didi ey ilim bol
Sen beni yoldaşlıka eyle kabul

(242)

Birkaç eyyam ben seninle durayım
Bilmediğim nesnelerden sorayım
Ben ilim tahsiline geldim sanâ
Hak sana bildürdiğin bildür banâ

Kâle lehu mûsâ hel ettebiuke alâ en tuallimeni mimmâ ullimte ruşdâ[198]

Dîdi Mûsâ'ya bu ilmi bilmeli
Bu cihânda ol mücerred olmali
Çün beni İsrâilin daʿvâsı vâr
Hem seninle âlemin ğavgâsı vâr
Akrabâ-i dostların vardur senin
Leyki kalbin hücresi dârdur senin
Eyle Tevrât hükmi ile sen amel
Ol ledünni ilmine olur bedel
Hem bu ilme değdeğe koymaz seni
Ümmetin ʻâsi olûb sâymaz seni
Ben dahi dîmem bana ilmim yiter
Çok derininden söylesem aklım iter
Bu ledünni ince kıldan incedür
Kimse bilmez sunʿ-ı sâniʿ nicedür
Hak nübüvvet kuvvetin virdi sanâ
Sevme ğayri sâlik ol ândan yanâ
Çünki sen geldin ledünni bilmeye
Sabr idemezsin benimle gelmeye

196- Kehf 18/63: (Genç adam:) Gördün mü! dedi, kayaya sığındığımız sırada balığı unuttum. Onu hatırlamamı bana şeytandan başkası unutturmadı. O, şaşılacak bir şekilde denizde yolunu tutup gitmişti.
197- Kehf 18/65: Derken, kullarımızdan bir kul buldular ki, ona katımızdan bir rahmet (vahiy ve peygamberlik) vermiş, yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik.
198- Kehf 18/66: . Musa ona: Sana öğretilenden, bana, doğruyu bulmama yardım edecek bir bilgi öğretmen için sana tâbi olayım mı? dedi.

Kâle inneke len testetîa maiye sabrâ[199]

Dîdi Mûsâ hak dilerse sabr idem
Ben bu ilmi ahz idûb Mısr'a gidem
Hem senin emrine 'âsi olmayam
Sabr idûb bir sözde daʿvâ kılmayam

Kâle se tecidunî inşâallahu sâbiran ve lâ a'sî leke emrâ[200]

(243)

Çün Hızır râzı olûb didi anâ
Ben ne kılsam sen sakın sorma banâ
Ben hudânın emri üzre giderem
Sonra ben ânı sanâ nakl iderem
Ol denizin yâli ile vardılar
Bir gemi göründi ânda durdılar
Keştibânı geldi anlar buldılar
Hallerini çün ifade kıldılar
Dîdiler kim izniniz vâr mı girek
Akcemiz yokdur size nâvul virek
Lutf idûb bu keştiye âlın bizi
Bu denizden koruya sâlın bizi
Biz fakîrüz eylerüz size duʿâ
Ol gemici bir kezin bakdı ânâ
Yüzlerine keştibân kıldı nazer
Sözlerini işîdûb itdi hazer
Hîç birinden akçe matlûb itmedi
Hızrile Mûsâ'ya aklı yitmedi
Bu kaziyye dinlegil oldı nice
Geçdi ol gün çün vakit oldı gice
Gitdi destine Hızır âldı keser
Ol geminin lavhini deldi keser
Çün geminin bir yanın kesdi hemân
İçerüye akdı su doldu revân
Bir iki tahtasını hurd eyledi
Geldi Mûsâ bu kelâmı söyledi
Biz niçün bu keştii bednâm idek
Hem bu kavme biz gerek inʿam idek

Fentalakâ hattâ izâ rakibâ fis sefîneti harakahâ kâle e haraktehâ li tugrika ehlehâ lekad ci'te şey'en imrâ[201]

Ânı ğark itmek mi istersin hemân
Keşti ehline kopar şimdi tûfân
İtme halka nâsezâ varlık işi
Bize eylik eyledi çün bu kişi
Sen neden bu kavme eyledin 'itâb
Döndi ândan Hızr ânâ virdi cevâb

(244)

Kâle e lem ekul inneke len testetîa maiye sabrâ[202]

Çün ezelden ben dimedinmi sanâ
Ben ne kılsam sabr idemezsin ânâ
Dîdi Mûsâ sen beni taʿn eyleme
Bir dahi söz söyleyem zann eyleme

199- Kehf 18/67: Dedi ki: Doğrusu sen benimle beraberliğe sabredemezsin.
200- Kehf 18/69: Musa: İnşaallah, dedi, sen beni sabreder bulacaksın. Senin emrine de karşı gelmem.
201- Kehf 18/71: Bunun üzerine yürüdüler. Nihayet gemiye bindikleri zaman o (Hızır) gemiyi deldi. Musa: Halkını boğmak için mi onu deldin? Gerçekten sen (ziyanı) büyük bir iş yaptın! dedi.
202- Kehf 18/72: (Hızır:) Ben sana, benimle beraberliğe sabredemezsin, demedim mi? dedi.

Kâle lâ tuâhıznî bimâ nesîtu ve lâ turhıknî min emrî usrâ[203]

Gitdi hatırdan unutdum ol sözi — Lutf idûben bu kezin afvʿ ît bizi
Hızr ile Mûsâ'ya çok göz bakdılar — Gitdi keştî bir limâna çıkdılar
Keştibâna elvidaʿlık itdiler — Hâlıka şükr eyleyûben gitdiler
Birbirile söyleşürlerdi kelâm — Gördiler kim oynayûb birkaç ğulâm
Ol Hızır çün bir tâş âldı destine — Âtdı ânı ol ğulâmın üstüne
Gitdi dokundı ğulâmın bâşına — Şakkalandı kânı indi kâşına
Gördi Mûsâ düşdi oğlân virdi cân — Dîdi Hızra eyledin sen bunda kân

Fentalekâ hattâ izâ lekıyâ gulâmen fe katelehu kâle e katelte nefsen zekiyyeten bi gayri nefsin lekad ci'te şey'en nukrâ[204]

Yok yire bu oğlânı katl eyledin — Dîdi sen sabr itmeyûben söyledin
Çün ezelden ben dimedinmi sana — Ben ne kılsam sabr idemezsin anâ
Dîdi Mûsâ bilmeyûb itdim hatâ — Lutf idûben sen bana eyle ʿatâ
Bundan öte söylesem bir söz sanâ — Pinhân ol gözden görünme sen banâ

(245)

Ol arâdan gitdiler bir karyeye — Âdına dirler imiş Antâkiye

Fentalekâ hattâ izâ eteyâ ehle karyetinistat'amâ ehlehâ fe ebev en yudayyifûhumâ fe vecedâ fihâ cidâren yurîdu en yenkadda fe ekâmehu kâle lev şi'te lettehazte aleyhi ecrâ[205]

Hîç biri Hızrı misâfir itmedi — Ol dahi sırrını zâhir itmedi
Yûşa ile Mûsâ âc oldı tamâm — İstediler Hızr ile ânlar taʿam
Şefkat idûb hiçbiri nân virmedi — Çün bu sırra karye ehli irmedi
Oldı Mûsâ Hızrile çün yâr-ı ğâr — Gördiler kim ol sokakda bir dîvâr
Pes yıkılması yakın eğmiş belîn — Döndi geldi Hızr anâ urdı elîn
Ol mübârek destini urdı hemân — Doğrulûb tîz ok gibi oldı ol ân
Dîdi Mûsâ karyeli nân virmedi — Bizi mihmân gözi ile görmedi
Sen bu eğri divâra çün urdın el — Bâri söyle sâhibinden ücret âl
Söyledi pes Hızr anâ kim ey hümâm — Şimdi yoldaşlığımız oldı tamâm
Ben sana dîdimki sabr idemesin — Râhi olduğum yola gidemesin

Kâle hâzâ firâku beynî ve beynike se unebbiuke bi te'vîli mâ lem testetı' aleyhi sabrâ[206]

203- Kehf 18/73: Musa: Unuttuğum şeyden dolayı beni muaheze etme; işimde bana güçlük çıkarma, dedi.
204- Kehf 18/74: Yine yürüdüler. Nihayet bir erkek çocuğa rastladıklarında (Hızır) hemen onu öldürdü. Musa dedi ki: Tertemiz bir canı, bir can karşılığı olmaksızın (kimseyi öldürmediği halde) katlettin ha! Gerçekten sen fena bir şey yaptın!
205- Kehf 18/77:
206- Kehf 18/78: (Hızır) şöyle dedi: «İşte bu, benimle senin aramızın ayrılmasıdır. Şimdi sana, sabredemediğin şeylerin içyüzünü haber vereceğim.»

Beynimize şimdi düşdi bir firâk — Lâzım oldı ben olâm senden ırâk
Bâri bu üç nesnei bildüreyim — Kıl-ü kâlden kalbini sildüreyim
Sen işit bir bir ânın ahvâlini — Söyleyem ol keştinin ben hâlini

Emmâs sefinetu fe kânet li mesâkîne ya'melûne fil bahri fe eradtu en eîbehâ ve kâne verâehum melikun ye'huzu kulle sefinetin gasbâ[207]

(246)

Kestibânın aklı bâşa yâridi — Beldesinde bir melik hem vâridi
Kânde görse bir gemi âlûridi — Ol işini ğasbile kılur idi
Ben ʿîblu kıldım ânı almaya — Keştibânı âh-i zâra sâlmaya
Keşt'îî çün âlsa idi ol melik — Sâhibi ânda olur idi helik
Gerçi iki tahtasın deldim nihân — Sâhibine olmâdı ândan ziyân
Biz çıkûb gitdik gemiden ol yanâ — Ol ğulamın hâlini idem sana

Ve emmâl gulâmu fe kâne ebevâhu mu'mineyni fe haşînâ en yurhikahumâ tugyânen ve kufrâ[208]

Sâliheydı âtasile ânesi — Hem dahi ikisinin bir dânesi
Pes büyüb ol kendini bilse hemân — Ol âzûb kâfir olurdı ol zamân
Âtası ânası olurdu bile — Sun-ı sâniʿ hikmetini kim bile
Bu sebebden oğlânı katl eyledim — Sanmağıl kim kendözümden söyledim
Çün hudânın emri öyle ben nidem — Ol divârın kıssanını nakl idem

Ve emmâl cidâru fe kâne li gulâmeyni yetîmeyni fil medîneti ve kâne tahtehu kenzun lehumâ ve kâne ebûhumâ sâlihan fe erâde rabbuke en yeblugâ eşuddehumâ ve yestahricâ kenzehumâ rahmeten min rabbike ve mâ fealtuhu an emrî zâlike te'vîlu mâ lem testı' aleyhi sabrâ[209]

İki maʿsum çün yetim olmişidi — Görmeyûb âtaları ölmişidi
Ol divârda ol kişi mâl gizledi — Tâ ölünce ol divârı gözledi
Bu cihana her gelen oldı selef — Ol yıkılsa mâl olur idi telef
Kendü fiʿlim ile ânı itmedim — Hak buyurmâdığı yola gitmedim

(247)

Elvidaʿ idûb olûb gözden nihân — Yûşaʿ ile kaldı Mûsâ ol zamân
Ol ledünni tahsil olmâz bildiler — ʿAvdet idûb Mısr içine geldiler

207- Kehf 18/79: «Gemi var ya, o, denizde çalışan yoksul kimselerindi. Onu kusurlu kılmak istedim. (Çünkü) onların arkasında, her (sağlam) gemiyi gasbetmekte olan bir kral vardı.»
208- Kehf 18/80:
209- Kehf 18/82:

Bu kaziyye bunda çün oldı temam
Mustafa'nın ruhuna yüz bin selâm
Kıssasın biz evveline inelim
Gâhi sağa gâhi sola dönelim
Çünki Mûsâ Tûr'dan indi ol zamân
Ol buzâğuyı ôda yakdı hemân
Âtdı ânı ôd içine yanmadi
Rengi âltûn sûretinden dönmedi
Gördi Mûsâ yanmayûb kaldı tanâ
Geldi Kârûn söyledi ol dem anâ
Çün buzâğu yanmaz ol âtâş ile
Yok yire cenk itmiyek kallâş ile
Kimya kâtmamış erimez nâr ile
'İbret olmâz bu beni İsrâîl'e
Çünki Kârûn işbu sözi söyledi
Döndi Mûsâ hâlıka 'arz eyledi
Hak duasın kıldı ânın müstecâb
İlm-i kimyayı ânâ kıldı hıtâb
Âldı ânı âltuna katdı hemân
Yandı kül oldı buzâğu ol zamân
Dîdi Kârûn irmedi aklım anâ
Sen bu kimya ilmini bildür banâ
Dîdi Mûsâ mâl seni zabt eylemez
Bây olân kul derviş ile söylemez
Döndi Kârûn çok recâlar eyledi
Durdı Mûsâ sırrın âçûb söyledi
Bî hisâb mal cemʿ idûb kimya ile
Ğıbda geldi hem beni İsrâîl'e
Karşusına döndi ol dörtyüz ğulâm
İtmedi Mûsâ ile âyruk kelâm

(248)

Devleti vâfirlenûben rûz be rûz
Altun akçe bi hisâb kıldı künûz
Oldı mağrur bakmadı hallakına
Çün bu âyet nâzil oldı hakkına
Buldı devlet anmadı fettâhını
Altmış âdem haznenin miftâhını

İnne kârûne kâne min kavmi mûsâ fe begâ aleyhim ve âteynâhu minel kunûzi mâ inne mefâtihahu le tenûu bil usbeti[210]

Çün götürürlerdi ânı güc ile
Altûn akçenin hesabin kim bile
Bâki malın sen anâ eyle kıyâs
Kuşânurdı eynine hadra libâs
Geldi kavmi çok nush virdi anâ
İşbu dünya zineti kalmaz sanâ
Devletile mâlile olma fereh
Âkıbet sâki sanâ sunar kadeh
Pes ferahlı kulları sevmez hudâ
Külli nefse irciʿî eyler sadâ

Ulî kuvveti iz kâle lehu kavmuhu lâ tefrah innallâhe lâ yuhıbbul ferihîn[211]

Karşusinde vâridi dört yüz kuli
Doldı çün insânile sağı soli
Her kaçân kim seyrane çıksa idi
Kim ânın etbâʿına bâksa idi
Kim görürse ânâ bakardi gözi
Birbirine dirleidi bu sözi
Biz dahi etbaʿ anâ ola idük
Sâyesinde devleti bula idük
Altûn akçe yığdı Kârûn bî hisâb
Hak Teâlâ kıldı Mûsâ'ya hitâb

210- Kasas 28/76: Karun, Musa'nın kavminden idi de, onlara karşı azgınlık etmişti. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarlarını güçlü-kuvvetli bir topluluk zor taşırdı. Kavmi ona şöyle demişti: Şımarma! Bil ki Allah şımarıkları sevmez.
211- Kasas 28/76.

Söylegil Kârûn'a ol kılsın salât
Ben azimi'ş-şân anâ virdim künüz
Kırk filürde bir filür virsin zekât
Çün zekâtın virmemiş olmaz temüz

(249)

Virmezise mâl anâ hayr eylemez
Geldi Mûsâ söyledi kim yâ kişi
Hak Teâlâ çün banâ kıldı nidâ
Altûn akçenin hisâbın görmeli
Emr-i hakdur böyle buyruldı bana
Dîdi kârûn ben kazandım virmezim
Kendi ilmimle kazandım ânı ben
Çün nebisin rızkına eyle kane
Emr-i hakkı gûş idûben ânladı
Vâridi Kârûn'e bir avret yakın
Avreti bir gün gığırdı halvete
Dîdi hâtuna getürdüm ben seni
Dünyalıkda ben sanâ nusret idem
Ol ulû meclisime gel sen dehi
Söyle Mûsâ bu gice kıldı zinâ
Korkma andan sen bu sözi söylegil
Saldı fil hâl Mısr içine bir nidâ
Gitdi bir dellâl Mısr çarşusına
Âlim-ü kâmil olân geldi tamam
Bu cihânı dâima seyr eylemez
Tut kulâkın dinlegil sen bu işi
Vîr zekâtın deynini[212] eyle edâ
Kırk hazinenin birini virmeli
Çünki Kârûn işîdüb kaldı Kanâ
Hiçbir akçenin hisâbın görmezim
Râhat olûb olmadım hiç hâli ben
'Sen benim bu mâlıma kılma tame'
Döndi Mûsâ'ya ada'vet bağladı
Eyledigi iftiraye siz bâkın
Âçdı çün bir hücre girdi vahdete
Ol kadar mâl vireyim kim ol ğani
Ben sabah Mısr ehlini da'vet idem
Bî hisâb mâl vireyim kim ol sehi
Cebrile ol ırzımı kıldı fenâ
Nâs içinde gel şehâdet eylegil
Çün işitdi bay-ı derviş hem gedâ
Geldiler iş erleri kârşusına
Döndi Kârûn bî hisab çekdi ta'âm

(250)

Hem dahi Mûsâyı da'vet eyledi
Didi Mûsâ isterisen doğru yol
Ol beni İsrâil'in âlimleri
Çünki Mûsâ emr-i hakkı söyledi
Dîdi Kârûn mâl ile oldum ğinâ
Şer'-i Tevrât ile ânı nitmeli
Dîdi Kârûn çok seversin vahdeti
Şer' ile bizler seni öldürelim
Tîz bir âdam saldılar ol hâtuna
Geldi Kârûn'a bu sözi söyledi
Vir zekâtın olma hakka 'âsi kul
Gelmişidi da'vete kâmilleri
Sen kulak vir görki Kârûn neyledi
Nefse uyûb bir kişi kılsa zinâ
Dîdi Mûsâ şer' ile katl itmeli
Sen niçün kıldın zinâ ol avreti
Suçını âlemlere bildürelim
Âldı geldi ânı meclis kâtına

212- *Borcunu.*

Dîdi Kârûn söyle ey hâtun kişi
Dîdi hâtun iftirâyı eylemem
Sen bana altûn kumâş vaʿd eyledin
Çünki Mûsâ dinledi işbu sözi
Nâliş idûb dîdi ey bâr-i hudâ
Bu yakında ver sen anâ bir ğazeb
Cümlesin yazsam ele sığmâz kitâb
Hak Teâla çün buyurdi ol zemân
Ben yiri kıldım musahhar emrine
ʿÂsiliğin sen anâ bildür bugün

Eyledi ırzına Mûsâ kem işi
Suçı ben Mûsâ'ya isnâd eylemem
Halvet içinde bu sözi söyledin
Kaldurûb el yândı Kârûn'a özi
Çün zekâtın eylemez Kârûn edâ
Ümmetim azmasına oldı sebeb
Oldı dergâhda duʿâsı müstecâb
Nâliş idûb kaddini kılma kemân
Hep melekler tahsîn itdi sabrine
Dostı âğlar düşmânın güldür bugün

(251)

Bu hitâbı çün buyurdı ol vedûd
Hubb-i dünya maldan ânı ğayr ide
Yuddı ânı yir topugına kadar
Bir dahi emr itdi Mûsâ ol yire
Çün boğazına değin yuddı hemân
Dîdi yâ Mûsâ emân kıyma banâ
Yüz hazine vireyim hem bi aded
Âğlayarak çün bu sözi söyledi
Ucb ile çün oldı cebbâri ʿanîd
Ezdehâveş yir ânı yuddı hemân
Devletile yok ide ânın işi
Döndi Mûsâ Hâlıka şükr eyledi
Dîdiler kim itmedi Mûsâ kana
Gitdi Kârûn malı kaldı hep ânâ
Kıldılar peyğamberi ânda hâcîl
Ben yiri emrine teshîr eyledim
Çünki Mûsâ bu hıtâbı dinledi
Baş gözile gördiler kim ol zamân
Hiçbiri bir akçeye seyr itmedi

Dîdi Mûsâ kim yire Kârûn'ı yûd
İşret âlûb âlem ânı seyr ide
Gördi Kârûn kıldı Mûsâ'dan hazar
Yud ânı virme emân bu kâfire
Âğlayûben kıldı Kârûn el amân
Mâlımın ben nısfını virem sanâ
Dâr günimdur sen banâ eyle meded
Bir dahi Mûsâ yire emr eyledi
Yuddı pes yir gözden oldı nâbedîd
Âğlâyûben kavmi pes kıldı fiğân
Hâs kulından yuddı yir yitmiş kişi
Ol beni İsrâîl'e gör neyledi
ʿMâl-ı Kârûn kenzine kıldı tamaʿ
Bildi Mûsâ bu sözi kaldı tanâ
Çün buyurdı kudret issi ol Halîl
Bu hıtabı pes ezelden söyledim
Yud diyûb bir kez yire emr eyledi
Hep hazîneler yire geçdi hemân
Ol habîs mâl kimseye hayr itmedi

(252)

Çünki yirler teshîr oldı emrine
Ol zamân Mûsâ'yi doğrı bildiler

Âldı ol malı geçürdi kaʿrine
Hâlıka vâfir senâlar kıldiler

Dîdiler kim kalmadı kıl-ü kâlimiz — Hamdulillah çok yok imiş mâlimiz
Bundan öte hep tevekkül kıldiler — Sâkin olûb Mısr içinde kaldiler

Ve kâlellezîne ûtûl ilme veylekum sevâbullâhi hayrun li men âmene ve amile sâlihâ ve lâ yulekkâhâ illâs sâbirûn[213]

Çün zekâtın virmeyen olur harâb — Hak Teâlâ kıldı Mûsâ'ya hıtâb
Şerr-i Kârûn'dan sanâ virdim zafer — Ümmetin âl Şâm iline kıl sefer
Kavm-i cebbârin ile kıl iʿrikâ — Her ömürde sen banâ kıl ittikâ
Hak Teâlâ çün ânâ vahy eyledi — Döndi Mûsâ ümmetine söyledi
Geldi kavmi hep dirildi yânına — İşbu âyet nâzil oldı şânına

Yâ kavmidhulûl ardal mukaddesetelletî keteballâhu lekum ve lâ terteddû alâ edbârikum fe tenkalibû hâsirîn[214]

Çün buyırdı ol ilâhi lâ yenâm — Ol beni İsrâîl'i dirdi tamam
Emr-i hakkı ümmetine söyledi — On iki bin leşkeri cemʿ eyledi
Gezdürûb dellâlını sağa sola — Cümlesi bir günde çıkdılar yola
Çün Mısırdan iki âylık râh idiʿ — Ûc'î cebbâr[215] kâfir ânda şâh idi
Sürʿat idûb elli gün kim gitdiler — Kondılar ol yirde tedbir itdiler
Ol beni İsrâil'in serverleri — Geldi Mûsâ kâtına îş erleri

(253)

Cemʿ olûben dîdiler kim ey ulû — 'Ûc'i biz işitmişüz ğayet ulû
Korkaruz kim bizden ol çok kân töker — Boyı uzun bâşı buluda değer
Ânûnile biz nice ceng idelim — Yiryüzini 'Ûc'e biz tenk idelim
İki câsus göndürek biz ilerü — Leşkerimiz meks olûb kalsın girü
Maslahatdur on iki kişi gide — Leşkerini kalʿasını seyr ide
Sen bu sözden olmağıl aslâ melül — Bildi Mûsâ eyledi ânı kabul
Çünki ânlar on iki fırka idi — Her birisi işbu sözi söyledi

213- Kasas 28/80: Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise şöyle dediler: Yazıklar olsun size! İman edip iyi işler yapanlara göre Allah'ın mükâfatı daha üstündür. Ona da ancak sabredenler kavuşabilir.

214- Maide 5/21: Ey kavmim! Allah'ın size (vatan olarak) yazdığı mukaddes toprağa girin ve arkanıza dönmeyin, yoksa kaybederek dönmüş olursunuz.

215- Masallara konu olacak çapta tarif ve tasvir edilen Ûc İbn Unuk (veya Anak) isimli dev (veya dev yapılı adam da) rivayetlere göre Hz. Nuh'tan önce vardı ve Tufan'da ölmedi. Ta Hz. Musa zamanına kadar yaşadı. Bu, inatçı, kâfir ve zalim biri idi. Anası Âdem kızı Anak idi. Bunu zina mahsulü olarak dünyaya getirmişti. Boyu çok uzun olduğu için okyanusların dibinden balığı tutar ve bu avları güneşin gözünde (merkezinde) kızarhtırdı. Bu adam gemide olan Nuh'a: "Bu küçük çanak nedir, neye yarar?"gibi sözler söyleyerek onunla alay ederdi. Cenab-ı Hakk Tufan münasebetiyle, Tufan'ın meydana geldiği alanda hiçbir canlı bırakmamıştı; her şey ölmüştü. O halde, baştan sona kadar masal olan bu Ûc İbn Ûnuk'la ilgili rivayetler nasıl olur da kitaplara geçer? Bu yalanlara, bu akıl, mantık ve iz'an dışı şeylere nasıl itibar edilir? Allah'ın "ulü'l-azm" den olan yüce bir peygamberinin oğlu Tufan'da boğulur da bu Ûc İbn Unuk nasıl sağ kalır? Tam bir kâfir ve azgın olan bu muhayyel şahıs için bir de "veled-i zna" yalanı ortaya atılmıştır. Bunun annesi Hz. Âdem'in kızıdır. Bu nasıl ve neye istinaden söylenebilir? Ûc'un boyunun "3.333" zira olduğu da söylenmiştir. Sahih hadislerde "Ebu'l-Beşer" Hz. Âdem'in boyu için "60" zira ifadesi geçer. Bu allah düşmanının boyu için verilen rakamlar bu hadislere aykırıdır. Öyle görünüyor ki bu haber, Ehl-i Kitab'ın peygamber ve Allah düşmanı facir ve zındıkları tarafından ortaya atılmış bir yalandan ibarettir.

Baʿzısı hâlis idi baʿzı rakîb
Söz bir idûb on ikisi gitdiler
Bildi ‘Ûc kim geldi düşmân üstüne
Sanki kondı âyasına on sinek
Dîdi ‘Ûc kanden gelürsiz bu yanâ
İçlerinden Elyeseʿ virdi cevâb
İndürüb Tevrât’ı göndürdi anâ
Mâcerâyı söyledi hep kîl-u kâl
Gördiniz mi ben gibi siz bir eri
Sizi şimdi eylesem zîr-i zeber
İndürûb ol pes yire koydı hemân
Birbirine ol nakibler söyledi

Durdı Mûsâ saçdı on iki nakîb
Dinle ânlar ‘Ûc’i görûb nitdiler
Âldı filhâl on ikisin destine
Sıksa sirçe barmaki eyler helek
Ben görûb cisminizi kaldım tanâ
Hak Teâlâ kıldı Mûsâ’ya hıtâb
Halkı daʿvet eyleye ândan yanâ
Döndi ândan ‘Ûc anâ kıldı suʿâl
Hep size benzer mi Mûsâ leşkeri
Benden âlmâz hazreti Mûsâ haber
Avdet idûb oldılar yola revân
Bizi Mûsâ ‘Ûc’e câsus eyledi

(254)

Vasf-ı hâli söylesek biz rû-be-rû
Dâğılûb hep bây-i dervişle gedâ
Herbiri bir dürlü tedbir kıldiler
On kişi ahdini bozdı ol zemân
Bâşı çıkmış çün buludlar üstine
Bîz ânın hîç âslına iremedik
Nûh tûfânı çün kim olmiş raviyân
Leşkerimiz cümlesi târâc olur
Bir elin sokar denize kaldurur
Ger dilerse günde yüz bin kân ider
Günde bir bâlık âna olmış ğıda
Çün bu takriri işidûb bildiler
Dîdiler Mûsâ’ya imdi nîdelim
Çün buyurdı kudret issi ol celîl

Korkûb ônlar cümlesi kaçar girü
Bir ğazab virür bize bâr-i hudâ
Hâsılı Mûsâ katına geldiler
Dîdiler kim ‘Ûc’i gördük el emân
Aldı on ikimizi bir destine
Ak mı kâra cismini göremedik
Dizine çıkmış deniz ol zamân
Her kaçan kim karnı ânın âc olur
Bir bâlık âlûb havaya kaldurur
Güneşe karşu ânı bir yân ider
Öyle halk itmiş ânı bâr-i hûdâ
Cemʿ olûb Mûsâ katına geldiler
Ânûn ile biz nice cenk idelim
İşbu âyet hakkına oldı delil

Kâlû yâ mûsâ inne fîhâ kavmen cebbârîn ve innâ len nedhulehâ hattâ yahrucû minhâ fe in yahrucû minhâ fe innâ dâhılûn[216]

Kalʿasından çıkmamış çün gitmezüz
Pes buluda değmiş ânın kâmeti
Bir bahadûr yok ânâ karşu dura

Ânunile rû-be-rû cenk itmezüz
Kimsenin hîç âna yitmez tâketi
Gürzi ile haykırûb naʿra ura

216- Maide 5/22: Onlar şu cevabı verdiler: Yâ Musa! Orada zorba bir toplum var; onlar oradan çıkmadıkça biz oraya asla girmeyeceğiz. Eğer oradan çıkarlarsa biz de hemen gireriz.

(255)

Hîç ânâ kâr eylemez tîri kemân
Bundan öte sen bize itme gümân
Döndi İlyâs ile Yûşaʿ söyledi
Hak Teâlâ ânları zikr eyledi

Kâle raculâni minellezîne yehâfûne en'amallâhu aleyhim edhulû aleyhimul bâb fe izâ dehaltumûhu fe innekum gâlibûne ve alâllâhi fe tevekkelû in kuntum mu'minîn[217]

Dîdiler biz 'Ûc'i gördik yâ nebi
Leşkerinin cümlesi bizim gibi
Korkmaz olmaz emr-i hakdur gidelim
Yiryüzine ânları tenk idelim
Ol beni İsrâîl'in serverleri
Geldi Mûsâ katına iş erleri
Dîdiler kim gitmek olmâz ilerü
Söz bir idûb avdet idelim girü

Kâlû yâ mûsâ innâ len nedhulehâ ebeden mâ dâmû fîhâ fezheb ente ve rabbuke fe kâtilâ innâ hâhunâ kâıdûn[218]

Gîn cihânı başımıza kılma dâr
Al berâber tanrını sen cenge vâr
Sen gelince bu makamda duralım
Gitmeyüp biz meks idüp oturalım
Dîdi Mûsâ ey ilâhi müsteʿân
Sen bilürsin âşikâr ile nihân

Kâle rabbi innî lâ emliku illâ nefsî ve ahî fefruk beynenâ ve beynel kavmil fâsikîn[219]

Binbir ismin hürmetiçün yâ ğani
Kardâşım Hârûn ile âyır beni
Fâsık olûb kıldılar bize ezâ
Hûd bilürsin eylemez bunlar ğazâ
Bir zamân nâliş tazarruʿ eyledi
Bu yanadan dinle 'Ûc'i neyledi
Bir taşı yirden kopardı ol zaman
Oldi Mûsâ'nın üzerine revân

(256)

Dâğ gibi ol taşı âldı bâşına
Ğayretinden terler indi kâşına
Dîdi Mûsâ ben gibi görmez eri
Leşkerinden kimsei koymam diri
Hak Teâlâ bir ferişte göndürûb
Kuş gibi tâş üzerine kondurûb
Hiç ölümü âlmaz idi âynına
Deldi tâşı geçdi filhâl boynuna
Bu yanadan indi Cebrâil emîn
Dîdi Mûsâ'ya gönülden sil ğamın
Emr-i hakdur ol asâi cenge vâr
Gîn cihânı bâşına hak kıldı dâr
Çün işitdi oldı Mûsâ şâdumân
Destine âldı asâyı ol zamân
Geldi Hârûnile 'Ûc'in yânına
Düşdi filhâl korku ânın cânına
Bâşı ânın bulûda değmiş idi
Âldığı tâş kaddini eğmiş idi

217- Maide 5/23: Korkanların içinden Allah'ın kendilerine lütufda bulunduğu iki kişi şöyle dedi: Onların üzerine kapıdan girin; oraya bir girdiniz mi artık siz zaferi kazanmışsınızdır. Eğer müminler iseniz ancak Allah'a güvenin.
218- Maide 5/24: «Ey Musa! Onlar orada bulundukları müddetçe biz oraya asla girmeyiz; şu halde sen ve Rabbin gidin savaşın; biz burada oturacağız» dediler.
219- Maide 5/25: Musa: «Rabbim! Ben kendimden ve kardeşimden başkasına hakim olamıyorum; bizimle, bu yoldan çıkmış toplumun arasını ayır» dedi.

Kaddi Mûsâ on eriş idi tamam — Hem asâsı on erişdi vesselâm
Dîdi Cibrîl durma Mûsâ tîz giriş — Sıçrayûb yirden yukâru on eriş
Bir asâ urdı topuğına hemân — Dağ gibi gökden yire düşdi înân
Ol ʿaduvvi bir asâ gör neyledi — Döndi Mûsâ hâlıka şükr eyledi
Geldiler Mûsâ'ya uydı fırkasi — Bir zamân yatûb çürüdi gevdesi
Âdı sânı oldı dünyadan adem — Hâsılı söz bir kaçın âldı acem
Çekdi ânı şata köpri itdiler — Nâs delüginden gidûb geçer diler
Geldiler Mûsâ'ya kavmi ağladı — Hak Teâla yollarınız bağladı
Çünki sen oldun idi bizden cüdâ — Bir ğazab virdi bize bâr-i hüdâ
Bir konak yol ilerü gitsek hemân — Mısr içîne gitmeye olmâz gümân

(257)

Sürʿat idûb ilerü yol âluruz — Bu makamda kendimizi buluruz
Çünki kavmi vârmadı 'Ûc yânına — İşbu âyet nâzîl oldı şânına

Kâle fe innehâ muharrametun aleyhim erbaîne senet yetîhûne fîl ardı fe lâ te'se alâl kavmil fâsikîn[220]

Hak Teâlâ çün buyurdı yâ kelîm — Kul odur kim kalbini eyler selîm
Kavmine sen söyle ey sâhib kirâm — Kırk sene yolunızı kıldım harâm
Çünki Mûsâ bu hitâbı dinledi — Hak Teâlâ'nın kelâmın söyledi
Zira kavmi çün bu emri bildiler — Cemʿ olûb bir bir katına geldiler
Cümlesinin yâşile doldu gözi — Dîdiler Mûsâ'ya ânlar bu sözi
Hak Teâlâ yollarımız bağladı — Kimi Mûsa'ya adâvet bağladı
Çünki yol virmez bize bâr-i hüdâ — Dile ândan bizlere virsin ğıdâ
Leşkerimiz kaldılar muhtâcile — Bundan öte hep oluruz âcile
Dîdi yâ Rab âsidur bu kavm-i şûm — Rızkımız göndür bize sen misl-i bûm
Oldı dergâhda duʿâsı müstecâb — Hak Teâlâ halk idûb bâl bî hisâb

Ve zallelnâ aleykumul gamâme ve enzelnâ aleykumul menne ves selvâ kulû min tayyi-bâti mâ razaknâkum ve mâ zalemûnâ ve lâkin kânû enfusehum yazlimûn[221]

Gördiler kim hâr içinde akdı bâl — Gerçi sâʿil eylese menden suʿâl
Tevbe istiğfâr idûb ârındılar — Bir zamân ol bâlile ârındılar
Görüb ânı hâlis oldılar dîne — Geçdi ânın üzerine on sene

220- Maide 5/26: Allah, «Öyleyse orası (arz-ı mukaddes) onlara kırk yıl yasaklanmıştır; (bu müddet içinde) yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Artık sen, yoldan çıkmış toplum için üzülme» dedi.
221- Bakara 2/57: Ve sizi bulutla gölgeledik, size kudret helvası ve bıldırcın gönderdik ve «Verdiğimiz güzel nimetlerden yeyiniz» (dedik). Hakikatta onlar bize değil sadece kendilerine kötülük ediyorlardı.

(258)

Çünki hakdan işbu lutfi gördiler
Bâl yemekden biz usândık dîdîler
Hak bize kâdirdurur kim göndüre
Bundan öte et taʿâmı indüre
Sâniʿn sanʿatcedür her bir işi
Hak Teâlâ göndürûb selvâ kuşı
Cümlesin yazsam ele sığmaz kitâb
Geldi yağmûr gibi yağdı bi hisâb
Dîdi Mûsâ hak bize virdi ğıdâ
İsrâf iden kulları sevmez hudâ
Şükri çok itmezseniz kuşlar iter
Günde üç kuş bir kişiye bol yiter
Döndi Mûsâ'yâ yine yalvârdılar
Firkat ôdıla ciger dağladılar
Bu hususda size oldı cebrimiz
Güneş issisine yokdur sabrımız
Dile hakdan sâyabanlık göndüre
Bize gökden bir bulûd ol indüre
Döndi Mûsâ hâlıka arz eyledi
Hak Teâlâ bir bulûd halk eyledi
Gök yüzinde güneşe oldı siper
İşbu âyetler inûb virdi haber
Çün otuz yıl kâldılar ânde selîm
Hak Teâlâ çün buyurdı yâ kelîm
Kardâşın Hârûn'ı âl gel daʿvete
Fazlım ile koyam ânı cennete
Kimse kalmaz bu cihânda bilmiş ol
Kıl-û kâlden kalbini sen silmiş ol
Ger hayr ger şer kamu imzâlanûr
Her kişi aʿmalile eczâlanur
Bu hıtâbı çün işitdi ol zamân
Aldı Hârûn'i yola oldı revân
Kavmi içinden çıkûb ayrıldılar
Geldi bir halvet yire oturdılar

(259)

Bakdı Hârûn gördi bitmiş bir ağaç
Dalı yaprağı budağı iʿvicâc
Ol ağacın ortasında tahtı vâr
Dîdi kimin ise vâfir bahtı vâr
Dürlü nakkâş âltûn ile örtülü
Üzerinde bir döşek vâr ey ulu
Geldi tahtın yânına seyr eyledi
Bu cihandan kendini ğayr eyledi
Göz kamâşur baksa kul 'invânına
Bir nazar kıl hâlıkin ihsanına
Bir zamân tahtı tefekkür eyledi
Döndi Mûsâ'ya bu sözi söyledi
Çün bu tahtın pâdişâhı kim ola
Hak kıtında ʿizzi câh devlet bulâ
Pes hayâl oldı cihana geldiğim
Çıksam ânâ ğam yimezdim öldügüm
Dîdi Mûsâ kim çıkarsa üstüne
Taht ânı alûb götürür dostine
Çıkdı Hârûn tahta çün bâsdı kadem
Vârlığını ışk âlûb kıldı ʿadem
Söykenûb taht üstüne yatdı hemân
Geldi Azrâîl irişdi ol zamân
Ahmak oldur bu cihânı gam çeke
Pes melekler çekdiler tahtı göğe
Çünki Hârûn ruhı teslim eyledi
Geldi Mûsâ ümmetine söyledi
Dîdiler kim sen ânı katl eyledin
Mâcerâyı şimdi bize söyledin

Bundan öte biz sana buyrulmazuz
Rah-ı hakdan dûr olûb ayrılmazuz
Çünki Hârûn bu cihandan oldı fân
Hak Teâlâ hazretine virdi cân
Sağ selâmet bile gitdi ol ulu
Söyle bize kande kaldı bahtulu
Biz ânun öldiğini çün görmedik
Hîç bu sırrın âslına biz irmedik
Sen gîdûb kıldın ânı gözden nîhân
Şimdi geldin bizlere itdin ʿayân

(260)

Döndi Mûsâ hakka nâliş eyledi
Ağlayarak ol bu sözi söyledi
Dîdi ya Rab âldın ol sırdâşımı
Kim bular benden diler kardaşımı
Vâsf-ı hâlim ilmine ihfâ değil
Senden özge kimseye ifşâ değil
Gitdi Hârûn çün bu dem senden yanâ
Ümmetim inanmayûb kaldı tanâ
Sen bu kavme eyleme hiçbir ʿitâb
Oldı dergâhda duʿâsı müstecâb
Hak Teâlâ şefkat itdi ol zamân
Gördiler gökden gelür bir taht hemân
Yiryüzyine geldi indi tahtile
Üsti atlas örtülü hem rahtile
Bir zaman tahtı tefekkür itdiler
Halıka vâfir senâlar kıldiler
Dîdiler kim kâlmadı kıl kâlimiz
Ger bizim de öyle olsa hâlimiz
Taht âlûb ânı göğe çıkdı hemân
Kavmi ile kaldı Mûsâ bir zamân
Çün otuz yiddi sene oldı hisâb
Hak Teâlâ kıldı Mûsâ'ya hitâb
İftira çok eyledi kavmin sanâ
Yûşâʿi âl avdet ît benden yanâ
Ben azîmüş-şân seni kıldım resul
Sen dahi her mihneti kıldın kabul
Pes hitâb itdi âna rabbü'l-enâm
Bildi Mûsâ vaʿdesi oldı tamâm
Sürʿat idûb bakmadı sağa sola
Yûşaʿi âldı revân oldı yola
Leyki ol bu hâli ifşâ itmedi
Kimsenin aklı ânâ hîç yitmedi
Yûşaʿ ile çıkdı bir dâğ bâşına
Bildi Mûsâ kâvuşûr kardaşına
Gör ne lutf itdi ânâ perverdigâr
Bir bulud görindi geldi âşikâr
Âldı Mûsâ'yı olûb gözden nihân
Gördi Yûşaʿ ağlayûb kıldı figan

(261)

Çün bu sırrın âslına hîç irmedi
Kande gitdi kande kaldı görmedi
Gömlegi kalmış yirinde ol zamân
Âlûb ânı kavmine geldi hemân
Vasf-ı hâli geldi bir bir söyledi
Ol beni İsrâil'i gör neyledi
Dîdiler kim sen ânı katl eyledin
Kande gitdi gelmedi sen neyledin
Biz peygambersiz cihânı neylerüz
Şimdi cemʿ olûb seni katl eylerüz
Ellerin âyakların bağladiler
Hicr ôdine bağrını dağlâdiler

Zirâ Yûşaʿ bir güzel îgid idi
Mûsâ'nın hemşiresi oğlu idi
Ol beni İsrâîl'e düşdi firâk
İki firka oldı kıldılar yerâk
Kimi dîdi Yûşâʿi öldürelim
Bu işi âlemlere bildürelim
Kimi dîdi ânı hoşça dutalım
Kîl-ü kâli kalbimizden âtalım
Birbirine sözleri çün uymadı
Ekseri öldürmesine kıymadı
Ol beni İsrâîl'in kâmilleri
İçlerinde vâridi âmilleri
Dinle imdi bu kasas oldı nice
On iki kişi görüb rüʿyâ gice
Çünki ânlar düşdi Mûsâ yâsına
Girdi Mûsâ ânların rüʿyâsına
Mâcerâyı vasf idûb ol söyledi
Yûşâʿın yokdur sucı vasf eyledi
Kimse kalmaz bu cihânda ey ebi
Ben gidince ol size oldı nebi
Eyleyin Tevrât ile doğru amel
Yûşâʿın sözi banâ olur bedel
Çün bular hâbdan uyândı ol zamân
Yûşaʿa bir kimse itmedi yamân
Hak Teâlâ âlimu's-sırdur veli
Hâbdan âyikâz eyledi eğri kulı

(262)

Çün görenler birbirine söyledi
Yûşâʿa fil cümle beyʿat eyledi
Hak Teâlâ çün nebi kıldı hemân
Geldi kavmi söyledi kim el amân
Hem sanâ virdi nübüvvet ol ğani
Bundan öte biz seni bildik nebi
Kırk yıl ânda sâkin olûb kâldılar
Halıka hamd ü senâlar kıldılar
Oldı kırk yıl itdiler ânı hisâb
Hak Teâla Yûşâʿa kıldı hitâb
Yoli âçûb ben size virdim zafer
Âl beni İsrâîl'i eyle sefer
Şehr-i Belʿam[222] üstüne vâr ît cidâl
Kim beni bilmezleri eyle kıtâl
Çünki hakdan işbu (sözi) dinledi
Döndi Yûşâʿ kavmine tîz söyledi
Hep semiʿnâya itaʿat itdiler
Şehr-i Belʿam üzerine gitdiler
Şehr içinde bir ulu şeyh vâridi
Şeyh-i Belʿam âdına dirler idi
Ol velâyet rütbesin bulmişidi
Cümleden yek hâlıkı bilmiş idi
Hem dahi Mûsâ'yı bilmişdi nebi
Sen kulak (ver) işbu şeyhe ey ebi
Leyl-i kâʿim gündüzi sâim idi
Çok ibâdet eyleyûb dâim idi
Şehr içinde ğayet insân çok idi
Hakkı bilür bir kimesne yok idi
Şâhları dahi puta tapar idi
Doğrı koyûb eğriye sapar idi

222- Asıl ismi Belam-ı Baura olup, Musa aleyhisselam zamanında yaşamıştı. İsm-i a'zamı bilen, her duası kabul olan büyük bir âlimdi. İlmi o derecede idi ki, sözlerini yazmak için, iki bin kişi yanında bulunurdu. Şöhreti her yere yayılmıştı. Bulunduğu Belka şehrinin valisi Belak, Hazret-i Musa'nın askerlerinin şehre girmemesi için, dua etmesini istedi. Ölüm ile tehdit etti. Can korkusu ile ve halkın verdiği rüşvete aldanarak, Musa aleyhisselama beddua etti. Akabinde dili göğsüne kadar sarkıp yapıştı. Musa aleyhisselamın askerleri tarafından öldürüldü. Müminlere beddua ettiği için ilahi gazaba uğradı. Dili göğsüne kadar sarkıp yapıştı. (Onun gibiler köpek gibidir) diye dillerde kaldı. Kur'an-ı kerimde de onun hakkında, mealen şöyle buyuruluyor: "O, dünyaya meyletti ve nefsinin hevâsına uydu. Onun ibret verici hâli, üstüne varsan da, kendi hâline bıraksan da, dilini sarkıtıp soluyan köpeğe benzer." [Araf 7/176]

Leyki Belʿam iʿtîbâr bulmişidi
Hakkın ulû âdını bilmişidi
Cümlesi eylerdi şeyhe iʿtîbâr
Çok kemâlin gördi ol şâh âşikâr
Bu yanâdan dinle Yûşaʿ neyledi
Ol beni İsrâil'i cemʿ eyledi
On iki gün gice gündüz gitdiler
Şehr-i Belʿam kalʿasına yitdiler

(263)

Çünki Yûşâʿ geldügini bildiler
Cemʿ olûb Belʿam katına geldiler
Dîdiler Yûşâʿ gelûr biz nidelim
Sen ne dirsin biz o yola gidelim
Leşkerini yir götürmez bî hisâb
Ol gelürse ilimiz eyler harâb
Hem bizi ol hakkı daʿvet eyleye
Tanrı birdür ben resûlem söyleye
Hâlıkına al götür dile duʿâ
İtmesin ol bizim ile iddiʿâ
Sıdkile sen beddu'â eyle ânâ
Leşkerile gelmesin bundan yanâ
Bildi Belʿam çün bu hâli ânladı
Gördi ol kavmin sözini tanladı
Dîdi ânlar Tanrının askerleri
Hem beni İsrâîl'in serverleri
Emr-i hakkile gelürler bu ile
Şâyiʿ oldılar olar dilden dile
Bâşım âçûb beddu'â kılsam eger
Hak Teâlâ bâşımıza tâş töker
Siz gidin ben zikrime meşğul olâm
İndi hakda isterem makbul olâm
Çünki Belʿam işbu sözi söyledi
Hışma geldi görki ol şâh neyledi
Dîdi şimdi ben seni katl iderem
Emrime 'âsi olânı niderem
Leyki geldi kethüdâsı koymadı
Belʿamı öldürtmesine kıymadı
Dîdi şâhıım cebrile kılsa duʿâ
Hak Teâlâ derdine kılmaz devâ
Avratına biz gidüb yalvaralım
Şâhımızdan biz ânı kurtaralım
Söyler ise avratı red eylemez
Ğayrinin ol sözini hiç dinlemez
Vârdılar hâtunine birdürdiler
Nesneler vaʿd eyleyûb güldürdiler
Döndi hâtûn geldi Belʿam yânına
Oldı İblis girdi şeyhinin kâtına

(264)

Avratinin sözini red itmedi
Aklı kâsır oldı fikri yitmedi
Bir himâra bindi Belʿam ol zamân
Gitdi sahra yolına oldı revân
Hep ahâli cümlesi gitdi bile
Avrat oğlânın hisâbın kim bîle
Çünki Belʿam açdı sahrâya kınâd
Merkebi âltında çün kıldı ʿinâd
Hiç ayakın ilerüye atmadı
Urdı kamçi doğrı yola gitmedi
Aklı geldi Belʿamın tîz bâşına
Dîdi avrat ağû katdı âşıma
Oldı nâdim döndi tevbe eyledi
Bu yanâdan görki şeytân neyledi

Girdi insân suretine ol leʿîn
Dîdi sen döndün neden şeyhim girü
Oğul uşak idelim cümle niyâz
Dîdi Belʿam merkebim çün gitmedi
Bu himârı her zamân biner idim
Şimdi gidûb ol yola âtmaz ayâk
Dîdi şeytân ânı şeytân koymadı
Geldi tutdı kuyrukinden enseden
Koydı ol gide merkeb ilerü
Hem sanâ şâh iʿtibâri eylemez
Sen benim bu sözimi eyle kabul
Hem uğurdur dönmek olmaz ey aziz

Geldi filhâl Belʿam'ın aldı elîn
Gilelim sahrâ yolına rû-be-rû
Nâs içinde hem olâsın serfirâz
Kim benim aklım anâ hîç yitmedi
Sağa sola ât gibi döner idim
Bu sebebden cânıma düşdi firâk
Leyki bu dem aklın ânı duymadı
Dekme kul olmâz halâs ol nemseden
Sen ânın sözi ile dönme girü
Hücrene bir kimse girûb söylemez
Uyma şeytân sözine olmaz fuzûl
Nâs içinde kendini eyle temîz

(265)

Sen beni İsrâil'e kıl beddu'â
Çünki Yûşaʿ bu ile gelmez ise
Bir zaman meks eyleyûb girü döner
Sen bu halkı dine da'vet eylegil
Hem sanâ nusret vire rabbü'l-enâm
Çünki şeytân söyledi ânı âyân
Şahlarile pes ahâli bindiler
Döndi Belʿam hakka nâliş eyledi
Yüz tûtub dergâhına geldi bu kul
Hak duasın kıldı ânın müstecâb
Yağdı yağmur yâzûlar oldı deniz
Bir karanlık çökdi halkın üstine
Bir depe üstünde nâçâr oldiler
Döndi Yûşaʿ hakka nâliş eyledi
Dîdi ey hak hikmetin bildür banâ
Biz senin emrin ile itdik ğazâ
Kalʿai biz almaya itdik gümân
Şehr içinde vardurûr bir hâs kulum
Ol duʿa kıldı banâ kıldım kabul

Şah ile sen sürme cânım iddiâ
Bu bilâdın hâlini bilmez ise
Ol nebilik hilʿati sana iner
Cümlemize hakkı izhâr eylegil
Emrine münkâd olalum biz tamam
İndi merkebinden yire oldı yabân
Gitdiler sahrâ yirinde indiler
Ağlayarak ol bu sözi söyledi
Yûşaʿa hem askerine virme yol
Ol beni İsrâil'e çökdi hicâb
Sandılar kim kopdı ol gün rustahîz
Merhamet kılmadı dost-ı dostına
Ât deve hayvân kamusı kaldiler
Kaldurûb el işbu sözi söyledi
Ben bu hâli bilmeyûb kaldım tanâ
Sen neden nâşi bize kılsın cezâ
Hak Teâlâ çün buyurdı ol zamân
İsm-i aʿzâm okumış bilür yolum
Bu kadar mihnetleri eyle kabul

(266)

Döndi Yûşaʿ ümmetine söyledi
İçlerinde âlim olân çok idi
Âlim olan bir yire cemʿ oldılar
Dîdiler kim yâ ilâhi müsteân
Gerçi Yûşâ şeyhe incinmişidi
Bu yanâdan şeyh-i Belʿam nâgihân
Bir beyâz kûş çıkdı ağzından hemân
Gördi ol şâh ânâ taʿzim eyledi
Sen duʿa kıldın kabul oldı dilek
Dîdi Belʿam hak banâ hışm eyledi
Dîdi şâh bir çâre eyle ey ulû
Dîdi Belʿam çâresini buluram
Sen benim bu sözümi tût ey azîz
Baʿzısı kız baʿzısı avrat ola
Sal iki bin avratı bu dem yole
Çün kim ânlar tutûb iderler zinâ
Ol ben-i İsrâîl'e hak hışm ider
Zirâ şâha ol bu sözi söyledi
Şehr içinden yüzleri döndürdiler

Ol beni İsrâil'i gör neyledi
Çünki Yûşaʿ bu hitâbı okudi
Belʿamın hakkında gör ne kıldılar
Son nefesde virme ol şeyhe imân
Kalbi nefret eyleyûb dönmişidi
Halvete girûb otururdı nihân
Durdı Belʿam vârdı tîz şâha revân
Döndi ândan çün bu sözi söyledi
Leşkerile oldılar Yuşaʿ helek
Bâşına geldiklerin nakl eyledi
Biz kalâk kal'a içinde bahtlû
Ol beni İsrâîle' iş kıluram
Şehr içinde âl güzellerden temiz
Bu cihân ol millete mihnet ola
Perde olsunlar ben-i İsrâîl'e
Hak kıtından halleri olur fenâ
Üstümüzden ol belâ kalkûb gider
İki bin avrat seçûb cemʿ eyledi
Ol ben-i İsrâîl'e göndürdiler

(267)

Bu kıssa Hud Aleyhisselâmındur

Söyle ey dil durmanın vakti değil
Gitdi Âdem gitdi hem Nûh gitdi Şîd
Gitdi Nemrûd gitdi Dahhâk oldı zâyʿ
Yoldan azûb çün tekebbür kıldılar
İçlerinde hîç peygamber yok idi
Ğayet ile çok idi kuvvetleri
Dâğı tâşı tûtmış idi soyları
Her birisi benzer idi bir şîre
Dîzine dek yirlere bâtar idi
Dehr içinde ânâ benzer ey gedâ
Dâğı tâşı kesdi yâpu yapdılar
Kuvvetile mağrur oldılar ebî

Bu cihân bir kimsenin tahtı değil
Dinle sen bu kıssai cândan işit
Geldi Âd kavmi cihana bâsdı pây
Ucb idûben hakka 'âsi oldılar
Kavm-i Âd'ın çün fesâdı çok idi
Akla sığmaz sâniʿîn hikmetleri
Ğayri nâsdan uzûn idi boyları
Karşu virseler ayâkların yire
Toprağı hallâc gibi âtar idi
Ğayri mahlûk itmedi bâr-i hudâ
Yoldan âzûb putpereste tapdılar
Hud'i hak göndürdi ol kavme nebi

Geldi ol Hûd dîne da'vet eyledi
Hak Teâlâ sizleri kıldı ulû
Sizi yokdan vâr idûb hayyû'l-celîl

Tanrı birdür ben resûlem söyledi
Bâşınıza yağdurur bir gün dolu
İşbu âyet hakkına oldı delil

(268)

Her biriniz çün yaparsız bir binâ
Bir gün ânları koyûb terk idesiz
İ'timâd yok bu cihânın varına
Elli yıl kavme nasihat eyledi
Üç kişi çün ümmet olmişdi ânâ
Leyki üç kul itmez idi âşikâr
Çünki ânlar Hud sözine bakmadı
Hak Teâlâ virdi ol kavme belâ
Elli binden artuk idi kavm-i Âd
Çok pirişan oldu Ad'ın halleri
Hak Teâlâ kesti rahmet gördiler
Didiler sen çünki hor baktın bize
Sen aramızda iken tok olmazuz
Gûne güne her biri söz eyledi
Ol Kerimu ol Rahimu ol İlâh

Nefse uyûb hâliniz oldı fenâ
Yüzi kâra ol divâna gidesiz
Sizi korlar ol cehennem nârına
Üç kişi ancak resulsin söyledi
Sen bu remzi anlayub kalma tanâ
Bağladı yağmurları perverdigâr
Üç sene ol île yağmur yağmadı
İllerini kabladı kâhtı ğâla
Bitmedi bir sebzevât kim ola zâd
Teşnelikten hep kırıldı malleri
Geldi Hud'â 'Âd'iler dirildiler
Üç yıl oldı yağmadı yağmur bize
Yiryüzinde mâl-ı devlet bulmazuz
Döndi Hûd kavme bu sözi söyledi
Yirde gökde bir dûrûr ol padişah

(269)

Çün ezelden sizleri var eyledi
Korkın Allah'tan size virdi vücud
Emrî hakdan ben size geldim resul
Gerçi zîra hakkı siz bilmezsiniz
Bir azab iner sizi eyler helâk
Didiler biz eksi(eski) dinden dönmezûz
Atamız hem ceddimiz tapmış ana
Bizleri ol yola da'vet eyleme
Yohşa şimdi biz seni katl iderüz
Sen neden naşi bakubsın hor bize
Bir sözimiz vardurur bu dem sana
Mekke'ye göndürelim birkaç kişi
Çok deve koyın sığır göndürelim

Başınıza aklınız yâr eyledi
Andan özge kimseye olmaz sûcud
Siz benim bu pendimi idin kabul
Kalbinizden kıl-ü kal silmezsiniz
Şerrinizden yiryüzini ide pâk
Latı Uzzamızdan kemlik sanmazuz
Anı koyup bakmazuz senden yana
Tanrı birdür ben resulem söyleme
Bize tabî' olmayanı niderüz
Gök yizünden yağmadı yağmur bize
Sen gûş eyleyip kalma tanâ
Sen dahî gel gör sezaver bu işi
Rahmeti çün bizlere döndürelim

Kab'eye biz anı kurban idelim
Çün bizim kurbanımızı ol göre
Didi Hûd kim bilmemiş beni rasûl
Hakkı bir bilüb inanın siz ana

Çünki yağmur yağmadı biz nidelim
Şevkat idüb bizlere yağmur vire
Hak sizin kurbanınız itmez kabûl
Yok yire zahmet çekersiz ol yana

(270)

Döndi ânlar Hûd yanından gitdiler
İçlerinden seçdiler çün üc yüz kişi
Pes biri Lokmân idi İbn-i Lakem
Fîl olûbdı çünki cebbari 'anîd
Sa'di Lokmân tanrı bilmîşidi
Fîlîn aklı Hûd'a hîç inânmadı
Her birin bir nâkaye bindürdiler
Dîdiler kim kat' idin kurbânları
Söyleyin siz Ka'be'ye hâlimizi
Âğlayûben hâlinizi ol göre
Çünki ânı Hûd peygamber dinledi
Tevbe istiğfâr idîn bây-i gedâ
Sıdkile siz ol hudâyı bilmemiş
Hak Teâlâ size virmez rahmeti
Bir ğazab virür size perverdigâr
Üç kişile gitdi ol mâl Mekke'ye

Çok deve kurbân koyûn cem' itdiler
Sür'atile tutdılar tîz bu işi
Hem birisi fil idi ehl-i sanem
Hem birinin âdı olmişdi se'îd
Hûd'a gizlüce imân kılmışidi
Putlara hizmet idûb usânmadı
Rahmet içün Mekke'ye göndürdiler
Kavmimizin kâlmadı dermânları
Biz fida' kılduk ânâ mâlimizi
Şefkat idûb bizlere yağmur vire
Döndi ol kavme bu sözi söyledi
Bir sebeb virür bize bâr-i hüdâ
Kalbinizi pût yolından silmemiş
Yok yire siz itmeyin hiç minneti
Hûd sözine itmediler i'tibâr
Zebh idûb kurbân ideler Ka'be'ye

(271)

Mekke şehrine gelûben girdiler
Herbirinin ânda dostı vâr idi
Çün reisin hânesine kondılar
Çâğırûb çalğuları saz çâldılar
Gûne güne her biri söz söyledi
Çünki yağmur yağmamışdı ol ile
Geçdi ol şeb çün sabah oldı 'ayân
Dîdi ol fîl imdi kurbân idelim
Sıdkile kân âkıdalım biz yire
Dîdi Lokmân ben seninle gitmezim
Tanrı birdür yok şeriki lâ yenâm

Âdiler kurbân getürdi gördiler
Âdilerden yiryüzi korkar idi
Ellerine sert şarâbı sundılar
Yiddi gün Mekke içinde kaldılar
Mekkeli Adileri zem eyledi
Düşmemiş idi bu haber dilden dîle
Birbirine kıldılar hâl-i beyân
Sür'at idûb ilimize gidelim
Mekke tanrısı bize yağmur vire
Âdiler hakkında kurbân itmezim
Yirde gökde bir durur rabbul-enâm

Geldi Hûd hakdan bize oldı resul
Biz ânın çün sözini kılduk kabul
Hûd bize kıldı nasihat ol zamân
Fîl ile siz kesmeyin kurbân hemân
Biz seninle eylesek kurban eger
Hak Teâlâ bâşımıza taş döker
Dîdi Fîl kim kavmime ben gideyim
Hûd yanında ben sizi katl ideyim
Çün Minâ dâğına Fîl çıkdı hemân
Kesdi ol kurbânını âkutdı kân
Kaldûrûb el tutdı göğe yüzini
Sen kulak vir dinle ânın sözini
Dîdi ey gök tanrısı geldim sanâ
Çün beni göndürdiler senden yanâ
Üç yıl oldı bize rahmet gelmedi
Zâd zahire bir nevâle olmedi

(272)

Râzı olduk canımızdan geçmeye
Hem dahi su bulmazûz biz içmeye
Çok kişinin hâcetin kıldın revâ
Sen bizim derdimûze eyle devâ
Ben sanâ geldim bu dem kurbân ile
Göndurûb kavmim beni Lokmân ile
Gök yüzinden rahmeti indür bize
Bir bulûd halk eylegil göndür bize
Bu duʿâi çünki Fîl itdi tamâm
Üc bulûd halk eyledi rabbü'l-enâm
Biri kara biri kızıl biri ak
Aç gözini hikmet-i Yezdâne bak
Gördi gökde üç bulud vâr âşikâr
Dîdi Kaʿbe bize kıldı iʿtibâr
Âğ buluddan file geldi bir avâz
Hâcetiniz oldı makbul itme nâz
Üc bulûdun birini eyle kabul
Kavm-i Âd'a eyledin ânı vusul
Çünki ol Fîl ol avâzı dinledi
Bir zaman kıldı tefekkür ânledi
Dîdi dökmez rahmeti kızıl bulûd
Ol karanlık bulûda kıldı umûd
Hem beyazlık gökde olur her zamân
Ânlayûb fark itmedi yahşi yamân
Dîdi kara bulûdı göndür bize
Dinle **İrşâdi** kulâk vir bu söze
Bir sadâ geldi yine oldem anâ
Ol bulûdı virdim Adiden yanâ
Fîl bilürdi rahmete oldı sebeb
Bilmediğim kavmine gitdi ğazeb
Gördi ânı oldı ğayet şâdumân
Hak Teâlâ çün buyurdı ol zamân
Pes melekler ol bulûdı sürdiler
Gök yüzinden Ad iline irdiler
Döndi tîz Fil geldi Mekke îçine
Bilmediğim kavmi ândan incine

(273)

Geldi Lokmânile Saʿdin yânına
Dîdi rahmet gitdi kavmi cânına
Saʿd ile Lokmân ânı bilür idi
Fîli Anlar meshare kılûr idi
Dîdiler kim kavmine gitdi ğazeb
Âd'ilerde ne haseb kor ne neseb
Hûd'a sen inanmayûb kıldın dilek
Rûzigâr Adîleri eyler helek
Dîdi Fîl kim gitdi rahmet çün bize
Birbirile girdiler vâfir söze

Çünki bildin ânların kıl-i kâlini
Ol yanâdan dinle Âd'in hâlini

Gördiler kim bir bulûd çıkdı hemân
Âd'iler yağmur bilûb kıldı gümân

Vârduğınca ğâlib oldı ol sehâb
Gökyüzinden ğâib oldı âfitâb

Bir karanlık çökdi halkın üstüne
Merhamet kılmadı dust-i dustine

Gördiler kim rahmete ol benzemez
Kimsenin ol sözini hîç dinlemez

Cemʿ olûb sahra yolına vardılar
Rûzigârın şiddetini gördiler

Şol olukdan su nasıl akar ise
Âsiyâbın âltına âkar ise

Kıldı Ad'îleri ânda dardağan
Her biri feryâd idûb kıldı fiğân

Kahr idûb Ad'îleri hayyu'l-celîl
İşbu âyet hakkına oldı delil

Her kime dokundı olmadı selîm
Hak buyurdı âdına rihu'l-ʿakîm

(274)

Kangı kula kim dokundı rûzigâr
Çaldı yire kıldı ânı târumâr

Dâğa tâşa baʿzını sâlâr idi
Birbirine baʿzını çâlâr idi

Baʿzısı kesdi kuyı girdi yire
Rûzigâr götürmeyûb ânda dure

Leyki yil girer yirler tahtine
Rûzigâr alûb çıkârdı fevkine

Uçururdi yükseğe sânkim tilek
Pes yire çâlûb ider idi helek

Hurd idûb birbirine kâtâr idi
Her sökigin bir yana âtar idi

Bir kıyâmet koptu ânda ol zamân
Hiç birine virmedi ol yıl amân

Çün işitdin Ad'înin ahvâlini
Bu yanâdan dinle Hûd'in hâlini

Pes dîdi kim tevbe istiğfâr idin
Hak bana buyurdığı yola gidin

Rûzigâr âtar sizi sağa sola
Hakdan özge kimse yok dermân kıla

Hak Teâlâdan size geldim resul
Siz benim bu pendimi idin kabul

Ol belâ üstinizden defʿ ola
Darb-ı yilden sâğ olân sıhhat bula

Hiçbirisi daʿveti dinlemedi
Tanrı birdür sen resulsin dimedi

Geldi Hûd'in yânına ümmet olân
Hak kıtında izz-i câh devlet bulân

Hak Teâlâ ânlara virdi necât
Hiç birisi olmâdı yilden memat

Geldiler ümmetleri Hûd yanına
İş bu ayet nazil oldu şanına

Eyledi 'Ad'îleri yil hurd-i hâş
Avrat oğlânın gözinden akdı yâş

(275)

Sağ olanlar evlerine girdiler
Bağlayûb kâpûların oturdiler

Yaʿni ol kavmi gelûb yîl âlmaya
Âtûb ânı dâğa tâşa sâlmaya

Bilmediler ol ğani perverdigâr
Emri ile geldi esdi rûzigâr

Rûzigârın darbına durmaz kapû
Birbirine kârışurdı on yapû

Sökdi divâr girdi evler içine
Çaldı yîl Ad'ileri tâşdan tâşa
Çün sekiz gün esdi yîl yiddi gice
Kahr idûb Ad'îleri hayy'l-celîl
Esdi ğayet pâye pây hîç durmadı
Merhamet olmadı gencile pîre
Sen kulâk virdinmi **İrşâdi gedâ**
Kavm-i Hud'â virdi ol yilden necât
Geldiler ümmetleri Hud yânına
Bu yanâdan Mekke'ye geldi haber
Saʿdile Lokmân anâ şâd oldılar

Göre Ad'ı nâdim ola suçına
Avrat oğlân koymadı bâşdan bâşa
Kavm-i Âd'ın neslini virdi hiçe
İşbu âyet hakkına oldı delil
Geçdi cümle bir ehad kurtulmadı
Ol sekiz günde kamu geçdi yire
Bin bir âdlu zül kemâl bâr-i hudâ
Hiçbiri zây olmayûb kâldı hayat
Çün bu âyet nâzil oldı şânına
Âd'îler oldı yire zîr-i zeber
Hâlıka vâfir senâlar kıldılar

(276)

Çün Minâ dâğına filhâl çıkdılar
Dîdiler gör neyledi perverdigâr
Âd'îler çün kibrini çok eyledi
Senden özge Âd'î kalmadı
Hûd dahi hakdan bize resul
Çünki Lokmân dine daʿvet eyledi
Dîdi çünki Ad'îler geçdi yire
Âldanûb ben pût yolından dönmezîm
Fîl bu sözi söyleyince nâgihân
Âldı Fîl'i çün çıkardı yükseğe
Urdı yire virmedi Fîl'e emân
Saʿdile Lokmân ânı çün gördiler
Ol cehennem Mâlik'ine virdi cân
Dîdiler kim ey ilahi lâ yenâm
Dâvetine biz icâbet eyledik
Kavm-i Ad'ı yîl ile kıldın helek
İlimize rahmeti sen vir bizim

Döndiler Fîl'in yüzine bâkdılar
Esdi kavmin üzerine rûzigâr
Hak Teâlâ cümlesin yok eyledi
Çünki kavmin Hûd'a teslim olmadı
Sen dahi gel hak dini eyle kabul
Döndi ândan Fil bu sözi söyledi
Merhametler olmadı gence pîre
Hem dahi Hûd'ı peygamber bilmezim
Bir kâsurğa peydâ oldı ol zamân
Hâke çâlûb gevdeden cânı çeke
Her bir istihvânı oldı dardağan
Bir zamân ânı tefekkür kıldılar
Döndi Lokmân kesdi kurbân akdı kân
Senden ol Hûd bize söyledi kelâm
Yok şerikin dilde ikrâr eyledik
Yüz tûtûb isterûz senden dilek
Her kamu noksanımızı gör bizim

(277)

Hûd'ın emri ile geldik Kaʿbeye
Kıldılar çün mâlike'l-mülke niyâz
İnd-i hakda bu murâd oldı kabul

Nâliş idûb gitdiler çün secdeye
Ğayb ilinden âldılar bir hûb âvâz
Hûd'ı bildiniz gelûb size resûl

Bu yakında hak size yağmur vire
Bây-ı derviş cümlenin kaydın göre
‘Âmmeye oldı duʿânız müstecâb
Gökyüzini kablâdı filhâl sehâb
Hem dahi kendinize idin duʿâ
Hak Teâlâ eylesûn ânı revâ
Çünki Lokmân işidince bu sözi
Şâzilikden yâşile doldı gözi
Dîdi Yâ Rab yüz sürûb geldim sanâ
İki kerkes ömrini sen vîr banâ
İki bin yıl isterem senden emân
Kocâluben olmasın kaddim kemân
Sağ tarafdan bir âvâz geldi anâ
İki kerkes ömri virildi sanâ
Leyki on bin yıl ömür sürsen eger
Âkıbet ölüm gelür kaddin eger
Durdı Lokmân geldi nevbet Saʿdiye
Nâliş idûb vârdı filhâl secdeye
Kâldurûb el didi ey bâr-i Hudâ
Bu günahkâr kâpına geldi gedâ
Buğdâ etmegin rızk eyle banâ
Bakmayam ben hirgiz ârpadan yanâ
Ellerinde çünki buğdâ yok idi
Ânuniçün iştiyâkı çok idi
Geldi Saʿdın kulağına bir sadâ
Hak sana çün kıldı buğdayı ğıdâ
Tâ olınca sen ânı ekl eylegil
Olma ğafil hâlıka şükr eylegil
Şâzîlikle Mekke’ye çün geldiler
Âd’îler kahr oldığını bildiler
Avdet idûb oldılar Hûda revân
Şerr-i aʿdâdan emin oldı cihân

(278)

Hûd’a ânlar vasf-i hâli söyledi
Bâşına geldiklerin nakl eyledi
Şâyiʿ oldı bu haber dilden dile
Hak Teâlâ virdi rahmet ol ile
Hûd cihânda kaldı yüz elli sene
Âkıbet rıhlet idûb gitdi sine
Çün bu kıssa burada oldı tamâm
Mustafanın rûhına yüz bin selâm

Bu kıssa Sâlih Aleyhisselâmındur

Hiç peygamber gelmedi yüz elli yıl
Tut kulâğın ol Semûd kavmini bîl
Yoldan âzûb putpereste tâpdı nâs
Oldılar Ad kavmi gibi hakka ‘âs
Bir ibadet hiç biri kılmaz idi
Tanrı havfı kalbine âlmaz idi
Geldi Sâlih dine daʿvet eyledi
Tanrı birdür ben resûlem söyledi
Kıldı peygamber ânı hayyu’l-celîl
İşbu âyet hakkına oldı delil
Dîdi hakdan ben size geldim resul
Siz benim bu sözimi idin kabul
Siz ibâdet eyleyin ol tanrıya
Tapmayın siz putpereste âyruya
Ândan özge ğayri yokdur bir ilâh
Yirde gökde bir durur ol pâdişah
Hak Teâla sizi yokdan vâr idûb
Aklınızı bâşınıza yâr idûb
Kavmine vâfir nasihat eyledi
Döndi kavmi işbu sözi söyledi
Tâ ezelden putlara sürdik yüzi
Tanrın ile korkudursun sen bizi

(279)

Çün elinden ne gelirse eylegil
Tanrına sen bizi şekvâ eylegil

Pes Semûd içinde vârdur âdımız
Pûta tapmış tâ ezel ecdâdımız

Sen bizi menʿ itmek istersin hemân
Biz seni hak bilmezüz itme gümân

Döndi kâfirler katından gitdiler
Baʿzısı hîle kılûb mekr itdiler

Dîdiler kim putumize tapmaz ol
Biz gibi tâşdan binalar yapmaz ol

Âramızda çün büyûb buldı kemâl
Şimdi dir birdür huda-i lâ yezal

Söz bir idûb tîz ânı öldürelim
Yâhûd ğayri beldeye sürdürelim

Bir dahi ol sözi olmaya dile
Bu diyârdan defʿ idek ğayri ile

Çünki ânlar bu kelâmı dinledi
İçlerinden birkaç ulû söyledi

Didiler vârdur ânın âbdallığı
Bize bir gün lâzım olur vârlığı

Hem tıfıldur akıl irmez kem işe
Kalbinize sâlmayın siz endişe

Birgün ol putlarımıza yaslanur
Akıl kâmil olûb elbet ıslânur

Geçdi ânın üzerine bir zamân
Gördi Sâlih hiç biri itmez imân

Geldi kavmin hakka daʿvet eyledi
Tanrı birdur ben resûlem söyledi

Döndi kavmi bir yire cemʿ oldılar
Sen kulâk vir gör ne hile kurdılar

Didiler kim isteyek bir muʿcizât
Görelim kim hal idermi müşkilât

Biz ânı bir güc işe teklif idek
Söz bir idûb cümlemüz bile gidek

Geldiler Sâlih peygamber yânına
İşbu âyet nâzil oldı şânına

(280)

Dîdiler kim bize göstür bir nişân
Ânı görüb idelim hakka imân

Çünki sensin tanrının peygamberi
Görüb ânı olalım putdan beri

Nâs gelûb heb muʿcizâtın bakâr
Tâş içinden bir dişi deve çıkâr

Şâyiʿ olsun muʿcizât ilden ile
Hem berâber hurtiki olsun bile

Yir yüzinde atlaya hem sû içe
Aramızda eylene gündüz gice

Dîdi Sâlih halk ider perverdigâr
Ol deve tâşdan çıkarsa âşikâr

Leyki siz durmâsız ahdinize
İʿtimâd olmaz sizin kavlinize

Ol deveyi korkaram katl idesiz
Âsi olûb hep helâke gidesiz

Hak Teâla size virûb bir gazeb
Katlinize ol deve olur sebeb

Dîdiler kim biz ânı katl itmezüz
ʿÂsi olûb eğri yola gitmezüz

Biz hemân ol muʿcizâtı görelim
Emri neyhi sonra senden soralım

Dîdi Sâlih ey Hudâ-i lâ yezal
Hûd sana maʿlûm olubdur işbu hal

Sen beni bu kavme itme şermesâr
Benden ister muʿcizâtı sad hezâr

İşbu kavmin gözleri banâ bakar
Halk idûb sen bir deve tâşdan çıkâr

Cümlesin yazsam ele sığmâz kitâb
Oldı dergâhında duʿâsı müstecâb

Gördiler kim tâş yirinden oynadı
Öyle sankim bahr-i ummân kaynadı
Hasta olur gibi ol tâş inledi
Bâş kulâkile kamûsi dinledi
Tâş yarıldı bir deve çıkdı hemân
Kim ki gördi kâmeti oldı kemân
Hem berâber yavrûsı çıkdı bîle
Sunʿ-ı sâniʿ hikmetini kim bile

(281)

Çün dolânub atlâdı ot bir zaman
Binde biri iyledi halkın imân
Leyki ol kavmin suyı çok dâr idi
Cümlesinin bir kuyûsi vâr idi
Çıkdı tâşdan otladı îve îve
Döndi kûyı bâşına geldi deve
İçdi ânı bâşını kâldurmadı
Su tükendi nâkai kândurmadı
Bakdılar çün ol devenin hâline
İçse deryâlar sığardı karnine
Kalmadı kuyûda hiçbir katre su
Akl ânı hiç eylemezdi cust-i cû
Çünki kâfirler bu hâli gördiler
Ol devenin sırrine çün irdiler
Cümlesinin korku düşdi cânına
Geldiler Sâlih peygamber yânına
Dîdiler böyle ise ânın huyi
Her zaman içer ise böyle suyi
Hep kırılur mâlile heyvânımız
Teşnelikden tende durmaz cânımız
Sen buyur biz nâkei katl idelim
Sû ki olmaz bu bilâdı nîdelim
Didi ol zât ger ânı katl idesiz
Kavm-i Âd gibi helâke gidesiz
Dîdiler kim suyı hep içdi deve
Kîm bu gün sû girmedi hiçbir eve
Dîdi ey kavm sûyı nevbet idelim
Hakdan ânı istediniz nidelim
Hakkınızda ol hayırlu olmadı
Kalbiniz çün bir nasihat âlmadı
Bir gün ol içe deve bir gün size
Birbirile girdiler vâfir söze
İşbu minvâl kaldılar otuz sene
Baʿzısı gizlü gelür idi dîne
Kavmine vâfir nasihat eyledi
Geldi ânlar işbu sözi söyledi

(282)

Sen dîdin kim nâkei katl idesiz
ʿÂsi olûb hep helâke gidesiz
Çün otuz yıl oldı nâke ölmedi
Sen didiğin işi kimse kılmedi
İçdi suyı teşnelu itdi bizi
Döndi peygamber buyurdı bu sözi
Ânı uran doğmamışdur ânaden
Bu yakında ol doğar bir hâneden
Dîdiler kim bir nişân göstür bize
Oğlanı katl idelim biz bu söze
Dîdi Sâlih gözleri çebni ola
Rengi bâşdan ayâğa sâru ol
Yüzü benzeye kedinin yüzine
Kâşları çün îne ânın gözine
Kirpi gibi kolları gıssa ola
Kim bakarsa yüzine hisse âla
Ğayet ânın heyʿeti çirkin ola
Dîdi gerkim er olân ânı bula
Çün arâyûb biz ânı öldürelim
Her kamu bilmezlere bildürelim

Döndiler fil hâl yanından gitdiler
Birbirini tîz haberdâr itdiler
Kande kim sâru uşâk doğdı ise
Her kim ânın yüzine bâkdı ise
Çün dokuz oğlân bulûb öldürdiler
Bu işi çâr köşeye bildürdiler
Pes dokuz oğlân bular katl eyledi
Sen kulâk vir âtaları neyledi
Kıldı dernek bir yire cemʿ oldılar
Ulû zâta mekri hîle kurdılar
Dîdiler Sâlih bu sözi söyledi
Cümlemizi halka rüsvây eyledi
Ol bilürdi puta tapâr âslımız
Ânuniçün kırmak ister neslimiz
Ol dokuz kimse didiler gidelim
Bu gice biz Sâlihi katl idelim

(283)

Leşkeri cemʿ eyleyûb gör nitdiler
Sâlih'in hakkında çok söz itdiler
Birbirine dîdiler ki ey kişi
Biz teherrâ eyleyelim bu işi
Ol Sâlih kul bizlere gör neyledi
Bizim evlâdlarımız katl eyledi
Dîdiler ki sözü bir çün idelim
Cümlemiz Allah'a yemin idelim
Kasem idûb kimseye dimeyelim
Ol Sâlih nebiyi biz öldürelim
Ehlini hem çün ânı öldürelim
Suçlarını ânlara bildürelim
Sâlih pes ehlini öldürelim
Bî haber ol mescide biz vâralım
Ol peygamber oldı âl-i muʿteber
Her gice mescidde iderdi karer
Gece mescidine ol gider idi
Subha dek zikrini hem ider idi
Sabah olınca gelürdi ol nebî
Kavme nasihat iderdi a'rebî
Çün dokuz kul böyle tedbîr itdiler
Leşkeri hem böylece raʿy itdiler
Leşkerin pes cümlesi çevrildiler
Hep sıradan geldi yemîn etdiler
Dîdiler ki Sâlih'i katl idelim
Sonra gidûb ehlini öldürelim
Gerçi sonra duyar ise velisi
İnkâr itsûn katl idenin küllisi
Ol nebiyi kim arâr soror ise
Kânını bizden daʿvâ kılâr ise
Biz diriz ki ol mahalle vârmaduk
Sadıkuz hem ol kıtâlı kılmaduk

(284)

İşbu ayat sâili iskat ider
Ol kavmin halfini isbât ider

Kâlû tekâsemû billâhi le nubeyyitennehu ve ehlehu summe le nekûlenne li veliyyihî mâ şehidnâ mehlike ehlihî ve innâ le sâdikûn[223]

Ol Sâlih'e mekru hîle kurdılar
Katl idelim Sâlih'i biz dîdiler
Ol bilâdda çün dokuz kul vâr idi
Pes nebiye kinleri key çok idi
Leşkere çün dîdi ol dokuz kişi
Yâd kimesneye dimeniz bu işi
Ol dokuz kul dîdiler biz gidelim
Ğurbet âdile azîmet idelim

223- Neml 27/49: Aralarında Allah adına and içerek şöyle dediler: "Mutlaka onu ve ailesini geceleyin öldüreceğiz, sonra da velisine; 'Biz onun ailesinin öldürülüşüne şahit olmadık. Biz kesinlikle doğru söyleyenleriz', diyeceğiz."

Dîdiler ki biz ʿazîmet idelim
Bir ğâr içre girûben meks idelim
Mescid içre Sâlih'i katl idelim
Öldürûb Sâlih'i idelim firâr
Gerçi bizden sorulursa ol kişi
İstişâre eylediler bu işi
Böyle tedbir eyleyûben gitdiler
Girdiler ğar içine oturdılar
Dünyadan oldılar ânlar bî haber
Oldı sabah Sâlih'i sağ gördiler

Gün gözile râhimize gidelim
İşâden son mescide biz gidelim
Geçûb ândan yolımıza gidelim
Bir uzak beldede idelim karâr
Külli inkâr eylerüz hem bu işi
Gün gözile çıkdılar dokuz kişi
Hâsılı ğar içre dahîl oldiler
Ğar yıkıldı cümlesi boğuldılar
Biz alâk leşker-i ihlâkdan haber
Ol dokuz kişiyi çok taʿn itdiler

(285)

Birbirine dîdiler ki yâ kişi
Dîdiler ki noldı ol meyhaneler
Ol ğâr içre uyûyûb çün kaldılar
Geçdi ol gün geldi ferdâsı gice
Lâf ile eyledi bunlar çok cedel
Ol kavimden gitdiler üç bin kişi
Gitdiler ğare biş kişi çün muʿteber
Ol dokuz kul evlâdın kesmiş idi
Ol âdemin erkek oğlı yok idi
Kesmedi oğlunı ol dem sakladi
Ğayet ile cirkin idi ol veled
Orta boylı kolları kıssa idi
Ol yiğidi bâbâsı sever idi
Ol dokuz kul ol yigidi gördiler
Vâh bize ki biz bu zulmü eyledik
Kesmeseydik ol güzel sâbileri

Biz tecessüs idelim hem bu işi
Ğâr içinde uyudu dîvâneler
Oldı sabah orda ebsem durdılar
Sen kulak vir bu kasas oldı nice
Dîdiler var bunların bâşında hel
Pes teharra eyleyeler bu işi
Biz alâk fitneye sebebden haber
Onuncısı kesmeyûb kalmış idi
Hem oğulla iştiyakı çok idi
Üzerine hiç urûzgâr esmedi
Kimse öyle görmemişdi fil biled
Cân-u dilden bâbâsı sever idi
Yad kimesne görse çün ürker idi
Birbirine işbu sözi dîdiler
Ne içün evlâdımız katl eyledik
Şimdi yiğit olmış idi her biri

(286)

Bu ecilden Sâlih'e kin itdiler
Ol nebi çün evvelâ dimiş idi
Rumûz ile eyledi sözi cebâ
Evvelâ buyurdı nebi hazreti
Çünki Sâlih nebi ol hin söyledi
Ol sözi zâhirle taʿrîf eyledi

Katline çün saʿyû ğayret itdiler
Fitneye hem işâret virmiş idi
Taʿrîf it ol sözi ey **Ağlar Bâbâ**
Çirkin olur ol çocugın heybeti
Bu devei hem kesen doğrar didi
Bâtın ile çün işâret eyledi

Zâhirini ol peygamber söyledi
Bâtınına kulun aklı yitmedi
Çün bu sözi rûmûzile söyledi
Bu yakında bir çocuk doğar dîdi
Yaʿni dimek bir çocuk dehre gelür
Devenin katline ol sebeb olur
Rengi sârı gözleri çâkır olûr
Hîç işidilmemiş belâlar çün gelûr
Hem didiki gözleri çebni olur
Yaʿni kavmîn yüzine zillet gelür
Kedi gibi çün ânın yüzi olur
Ol belâı işiden ibret âlur
Kaşları çün gözlerini hem alûr
İhlâkına bir belâ gökden gelür
Kirpi gibi kolları kıssa olûr
Yaʿni ol kavmin ömüri âz olûr
Ğayet ânın heyeti çirkin olûr
Yaʿni kavmin cümlesi ihlâk olur
Ol çocugın dört kusurın söyledi
Dört belâye hem işâret eyledi

(287)

Ânların renkleri tebeddül ider
Bir sıfatdan bir sıfâta nakl ider
Ağlar gülmez böylece hatat eyledi
Leff ü neşşini(neşr) müretteb eyledi
Bir rivayetde dokuz kul gitdiler
Sâlih'e çün mekru hîle itdiler
Ol kişiler Medîne'den çıkdılar
Gizlü gidûb ğâr içine girdiler
Ğar içinde yatdılar haylu zamân
İşâden son çıkdılar ordan hemân
Ol dokuz kul geldi mescîd bâbına
Kul ne bilür hal gelecek bâşına
Hak Teâla ol zaman gör neyledi
Azametü şân ile emr eyledi
Yâ melekler siz birer çün tâş âlın
Gidin ol dokuz kulı ihlâk kılın
Pes melekler tâş âlûb çün âtdılar
Ol dokuz kulı vurûb öldürdiler
Dolı gibi tâş yağıyor gördiler
Leyki melekleri hiç görmediler
Ya Muhammed sen nazar kıl ânlara
Mescidin bâbına gelen kullara
Âkıbetü mekri ânların nice
Mescidin öninde halleri nice
Tâş ile dokuz kulı itdin helâk
Sayha ile kavmi oldı hep helâk
Yâ habibim sen tefekkür eylegil
Âkıbet ne oldı ânlar ânlagil
Sâlih'in kavmin hâlin fikr eylegil
Ol mübârek kalbini şerh eylegil
Bu âyati habibine yolladı
Sâlih'in kavmin hâlini bil dîdi

(288)

Fanzur keyfe kâne âkıbetu mekrihim ennâ demmernâhum ve kavmehum ecmeîn[224]

İbtidâ biz salavat virelim
Ğâre giden biş kulı vasf idelim
Gidûb ânlar ğâr içine girdiler
Cümlesini orda ölmiş gördiler
Ol mağâra hedm olunmış bildiler
Çün dokuz kul ihlâk olmış gördiler
Ağlayûb çün zâr-û füğân kıldılar
Dönüb ândan Medine'ye geldiler

224- Neml 27/51: Bak, onların tuzaklarının sonucu nasıl oldu: Biz onları ve kavimlerini topyekûn helâk ettik.

Bir uğurdan didiler pes bu sözi
Gûş it ol dem ol adûlar nitdiler
Dîdiler ki devei zibh idelim
Ol kavimden baʿzısı çün söyledi
Emridûb çocukları öldürdi hep
Bu Sâlih kul bir iki yıl çün kâlûr
Ol devenin katline saʿi itdiler
Ol deveyi zibh idenler gitdiler
Çün gidenlerin biri ok atdı hem
Bir uğurdan çün havâle oldılar
Sonra ol nâkei bağlûb kesdiler

Bu Sâlih kul katl ider cümlemizi
Devenin zibhine karâr virdiler
Sonra ol Sâlih kulı katl idelim
Bu Sâlih kul hep bizi keser dîdi
Oldı dokuz kişiye Sâlih sebeb
Sıra sıra arkımızı hep âlûr
Yây ok âlûb nâkaye hem gitdiler
Pes nâkenin hazretine yitdiler
Yirlü yirin nâkei bırakdı hem
Evvelâ singirlerini(sinirlerini) kesdiler
Lahmini beldeye taksîm itdiler

(289)

Bişürûb lahmini cümle yidiler
Nakei keser iken seyr eyledi
Ol diyârda bir ulû dâğ vâr idi
Hurtiginin kaçdığından korkdiler
Nakenin katlini çün duymiş idi
Dîdi Sâlih ânlara ki ey kavim
Dîdiler ki nâkei katl itmedik
Taʿrif itdiler kesenleri olar
Kıldılar özr cümlesi ağladılar
Dîdi hazret yâ kavim siz nitdiniz
Hak Teâlâ size bir belâ vürür
Sanmanız itdiniz kâlûr size
Ol devenin südini siz yirdiniz
Tâş içinden çıkdı deve geldi hem
Ya kavîm ben size evvel söyledim
Ne ecilden istiʿcâl eylediniz

Yavrusına çok taʿaccub itdiler
Kaçdı ordan çün dâğa azm eyledi
Kimse çıkmaz çok sapâca yir idi
Gidib ândan pes nebiye sordiler
Ol kavime beddu'â kılmış idi
Ne içün siz itdiniz böyle zulüm
Leyki kesenleri biz menʿ itmedik
Ol nebinin âkdı gözinden sular
Hem Sâlih peygambere yalvârdılar
Eğri gidüb hakka âsi oldiniz
Hem bu yakında azâb tizce gelür
Ukûl irmez hak belâ virür size
Ne ecilden küfrü niʿmet itdiniz
Belde ehlin südi ile bâkdı hem
Hak yolını size taʿrif eyledim
Tevbeden evvel azâb istediniz

(290)

Tevbe idin müstakîm üzre olun
Mağfiretinizi istemez misiz
Dirdiniz ki senin emrin tutmayız
Ne içün siz bu sözi neşr itdiniz

Her bir azâb derd belâdan kurturun
Allah'a siz gitmek istemez misiz?
Azâb geldiğinde tevbe eyleriz
Hakkı koyûb eğri yola gitdiniz

Allah'a siz çün rücûʿ itmezmişiz
Mağfiret îmân taleb itmezmisiz
Hak yolında dâima bulunasız
Umulur ki merhamet olunasız
Hak Teâla herşeyi bilicidür
Belâ azâb âncak ol viricidür
Ol Sâlih'i çün peygamber eyledi
Pes Semûd kavmine rehber eyledi
Ol nebi şânına sûre gelmedi
Sâlih içün sûre inzâl olmedi
Amma ki Kur'ân'da hak vasf eyledi
Kelâmında hal-ü şânın söyledi
Salih'in kavmin hâlin vasf eyledi
Habîbine çün hikâye eyledi
Habîbine bu âyeti yolladı
Sâlih'in nasîhatin sen bil didi
Çün bu âyat sâili isket ider
Sâlih'in nasihatin isbat ider

Kâle yâ kavmi lime testa'cilûne bis seyyieti kablel haseneti lev lâ testagfirûnallâhe leallekum turhamûn[225]

Dîdiler Sâlih nebiye yâ kişi
Bizlere sen eyledin her bir işi
Pes sana biz kalbile kin iderüz
Sen ne dirsin biz sûîzan iderüz

(291)

Sen bu dini icâd itdin ol zaman
Derd belâdan emin olmaduk hemân
Dürlü dürlü sen bize söz söyledin
Aklımızı sen bizim zây eyledin
Sana beyʿat idene şûm ideriz
Hem sana bile teşeʿum ideriz
Hem sanâ biz dâimâ çün şûm diriz
Sana beyʿat idene buğz ideriz
Çün o günden bu güne kadar hemîn
Gün be gün işimiz oldı sernigûn
Kur'ân-ı Kerim bizi irşâd ider
Sözlerini bu âyât isbat ider

Kâle'llahû teâla fi kelâmihi kâlût tayyarnâ bike ve bi men meake[226]

Dîdi Sâlih size bu gelen belâ
İlm-ü ezelinde yazmışdur mevlâ
İlmü ezelinde çün hükm eylemiş
Levh-i mahfuzuna hem kayd eylemiş
Hak Teâlâ her şeyle âlimdur hem
Ne mekânda istesen hazırdur hem
Sizin halinizi bildi lem yezel
Efʿâli akvâliniz tâ ezel
Hak yolından eğriye siz gitdiniz
Kendi nefsinize siz zulm itdiniz
Usrî yusrâ hak size belâ virür
Şimdiki hâlinizi ezel bilür
Belki ukubet size hükm olunur
Şiddet eshel istifhâm çün olunur

Kâle tâirukum indallâhi bel entum kavmun tuftenûn[227]

Bir belâ gelür size hazir olun
İşlediniz fiʿlin ecrini bulun

225- Neml 27/48: Salih, onlara "Ey kavmim! Niçin iyilikten önce kötülüğün acele gelmesini istiyorsunuz? Merhamet edilmeniz için Allah'tan bağışlanma dileseniz ya!"
226- Neml 27/47: Onlar, "Sen ve beraberindekiler yüzünden uğursuzluğa uğradık" dediler
227- Neml 27/47: Salih, "Sizin uğursuzluğunuzun sebebi Allah katında (yazılı)dır. Aslında siz imtihan edilmekte olan bir kavimsiniz" dedi.

(292)

Dert bela zillet gelür hazır olun
Yavrusunu siz buluben geturun
Yavrusi indimize gelür irer
Cümlesi peygambere yalvardiler
Hep beraber cümlesi çün gittiler
Sardi dağı anlar hucüm eyledi
Bir saba(h) yer oldi ol dağ nagihan
Cümlesi oldi hep canından bizer
Gördi Salih nebiyi ol neyledi
Ol sadayı kavim işitti tamam
Didi Salih yavrinin bağırmasi
Siz kulak virdiz ol gelen seze/sese
Ol Semud kavmi bu söze kanmadi
Ne azabın var ise eyle bize
Didi Salih ya kavim sizler bilin
Dördinci gün ol bela size gelur
Yohsa gidin yavrusini siz bulun
Cümle azab dert beladan kurturun
Hak teala ol belayı ref‘ ider
Sen bizimle beraber gel dediler
Ol cebelin etrafını sardiler
Hak teâla ol dağı ref‘ eyledi
Kuş uçazamdi üzerinde heman
Gördi yavri ol peygamberi meger
Üç defa bağırdi sada eyledi
Baktilar yavri gaib oldi heman
İşarettür ol belanın gelmesi
Yani üç gün kaldi sizin vadeze
Ne belan var ise sen göstür didi
Girdiler Salih ile vafir söze
Üç gün kaldı azaba hazır olin
Zillet irer renginiz tebdil olur

(293)

Döndi kavim söyledi peygambere
Şöyle böyle sözi bize söyleme
Bizi korkutma söz ile ey kişi
Ol kavim birbirine söz itdiler
Fikri bu ki bizi Salih astura
Üç gün içre biz anı öldürelim
Böyle tedbir eyleyüp ra‘y itdiler
Ol nebinin sözine bakmadiler
Geçdi üç gün geldi dördünci gece
Oldi sabah renklerini gördiler
Birbirine dediler ki ey kişi
Ol dedi ki ya kişi sen söyleme
Birbirinin renklerine bakdiler
Ol zaman Salih’i tasdik itdiler
Ekber esgar cümle tebdil oldiler
Zükûr ünâscümlesi cem‘ oldiler
Tan idüp eyleme bizi meshare
Sûretiz döner diyû hükm eyleme
Allah hiç idermi bu eğri işi
Bu kişiyi öldürelim dediler
Üç günden neslimizi kestüre
Bu işi çar tarafa bildürelim
Ol kavim çün evlerine gittiler
Ol hal üzre üç gün anlar kaldiler
Sen kulak vir halleri oldi nice
Birbirine iş bu sözi didiler
Niye rengin öyle oldi ya kişi
Rengin oldi sapsarı sen söyleme
Vah bize ki aceb nitdik dediler
Kendileri eğri imiş bildiler
Zükûr ünâs kâffesi boyandiler
Birbirine suçi isnad kıldiler

(294)

Sâlih'e iman iden oldu ârî
Îman itmeyenler oldı sabsari
Dîdiler ki biz bu halle kalmayak
İşimizi çün fenaya salmayak
Biz gidüb Sâlih nebiye yalvârak
Yüzimizden bu boyâyı kaldurâk
Birbirinin sözine âkmadiler
Oldı ahşam ol gice çün kaldılar
Sabah oldı esğar ekber kaldılar
Birbirinin yüzlerine bakdılar
Gördiler ki halleri ol gün fenâ
Renkleri boyâlanûb olmuş gınâ
Kırmızı kân gibi olmış renkleri
Biz gidûb bulâk dîdiler rehberi
Birbirinin yüzlerine bakdılar
Ağlayûben zârı fuğan kıldılar
Dîdiler ki biz böle ağlamayak
Yok yire biz kendimizi yormayak
Ağlayûb çün birbirini serdiler
Gitdiler peygambere yalvardiler
Ağlayûb pes dîdiler işbu sözi
Yâ nebi bu belâdan kurtur bizi
Bu belâdan kurtarursin sen bizi
Dîne daʿvet eyle sen cümlemizi
Dîdi Sâlih size evvel söyledim
Ol devenin kadrini bilin dîdim
Du'a itsem kabul itmez mâ yezel
Sizin hâlinizi bilür tâ ezel
Bu belâı takdir itmiş tâ ezel
Hikmetini gizlemişdür lem yezel
Tâş içinden ol deve geldi bize
Katl idûb deveyi kadr itdiz size

(295)

Aklu olân bu işi itmez idi
Devenin lahmini hem yimez idi
Ol devenin etini siz yidiniz
Ol ecilden bu belâya düşdiniz
Sözleri olmadı aslâ muʿteber
Biz alâk üçünci belâdan haber
Cân gönülden dinlegil sen ey ehi
Ol üçünci belâı işit sehi
Çün belâ geleceğini bildiler
Dönûb ândan evlerine geldiler
Ol gicede hîç birisi yâtmedi
Gözlerine aslâ uyhu girmedi
Dirnek olûb eylediler meşvere
Cümlesinin rengi oldı kabkare
Birbirinin yüzlerine bakdiler
Renkleri hep kare olmış gördiler
Ağlayûb çün yüzi kuylı düşdiler
Göğe ânlar gözlerini tikdiler
Bir tarafdan bir gözile bakdılar
Ol gelen belâya hâzır oldılar
Başlarını yire ânlar koydılar
Gâhi sağa gâhi sola bakdılar
Göz ucile bakdılar ânlar göğe
Yaʿni belâ kangı tarafdan değe
Cümlesin yazsam ele sığmaz kitâb
Eylediler birbirine çok ʿitâb
Baʿzısı baʿzısına kin eyledi
Siz bu işi bize eylediz dîdi
Ne ecilden ol deveyi kesdiniz
Bu belâyı bize sâtun âldiniz
Eylediler birbirinden heb îbâ
Söylegil ehlâki ey **Ağlar Bâbâ**

(296)

Renkleri karardı çün siyâh baker
Başlarını hep yire koymışdiler
Oldı kuşlık irdi belâ çün hemân
Bir gürilti oldi gökde nagihân
Bir acâib geldi sadâ ey ehî
Ol gürülti her sedâyı çün virür
Ol gürülti geldi kavmin semʿine
Ol sadâyı gûş idûben bildiler
Şiddeti heybetle oldı ol sadâ
Ol kavime dünya vefâ virmedi
Sen aceb aldın mı **Ağlar** ibreti
Akla uydı ol kavim pes ol zaman
Hak Teâlâ gör ki oldem neyledi
Ânların filiyle cezâ eyledi
Evlerini yıkdı harâb eyledi
Haliyyadur hem dahi hedm eyledi

Biz alâk dörtinci belâdan haber
Gözlerini hem göğe tikmişdiler
Bir gürülti oldı gökde ol zaman
Zandılar ki semâ yıkılır hemân
Sen bu remzi anlağıl olma ğabî
Zandılar ki gök havâdan yıkılır
Didiler ki biz kârışduk zemine
Korkûb ândan dilleri lâl oldiler
Bâtladı yürekleri zengin gedâ
Oldı ihlâk bir ehed kurturmedi
Kullarına hak virûbdür mihneti
Dört belâyı ânlar istedi hemân
Ol kavimi filiyle kahr eyledi
Virdi sayha kavmi ihlâk eyledi
Büsbütün bir yâpu asla kalmedi
Sebeb-ü zulmile tahrib eyledi

(297)

Yaʿni kavim nefsinize uydınız
Ol buyutlara kimesne vârmadı
Çün bu Kur'an dört kitâbı cemʿ ider

Ânın içün evlerizi yıkdınız
Şinleyûbde kimse evtan kılmadı
İşbu âyat tahrib isbat ider

Fe tilke buyûtuhum hâviyeten bimâ zalemû, inne fi zâlike le âyeten li kavmin ya'lemûn[228]

Tahkika kavmin helâki hem buyût
Mezkür âlâmeti tefekkür kıla
Yaʿni kullar çün tezekkür eyleye
Hak Teâlâ virdi necât ânlara
Eylediler ânlar îmân iʿtikât
Mü'min olân ol sadâyı âlmadı
Îman iden kimseler bulur necât
Çün muvahhidin îmânı kavîdur
Hak Teâla Kur'an'ında buyurur
Yâ habibim bu âyatu sen işit
Kur'an arz-ı semâyı tenvir ider

Vârdur ibret işiden itsun sücûd
Ol belâdan yaʿni çok ibret âla
Hakka ilticaî kavi eyleye
Ol Sâlih'e imân iden cânlara
Ol ecilden itdi ânları necât
'Âsın ihlâkına aklı yitmedi
Me'âsiden kâcar ider iʿtikâd
Küfr-i me'âsîden den ânlar âridur
Mâzini müstakbele hem duyurur
Îmân idenlere sende şefkat ît
Çün bu âyet necâtı isbat ider

Ve enceynâllezîne âmenû ve kânû yettekûn[229]

228- Neml 27/52: İşte zulümleri yüzünden harabeye dönmüş evleri! Şüphesiz bunda bilen bir kavim için bir ibret vardır.
229- Neml 27/35: İman edip Allah'a karşı gelmekten sakınmakta olanları ise kurtardık.

(298)

İttika îmân iden necât bulur
Dârinde derd belâdan kurtulur
Rihletü hâlinde imanla göçer
Uhrade cennete ol kapu âçar
Îmânı kavî kula necât virür
Dâima ol müstakim bâba varur
Leyl ü nehâr müstakim bâba varak
Sâbit olûb hak rızâsını bulâk
Râviler böyle rivâyet eyledi
Sâlih hâlini hikâye eyledi
Bâzıları böylece vasf eyledi
Âldı Sâlih kavmeni azm eyledi
İki fırka oldı kavmi ol zaman
İmân idenler bulûb emn-u emân
Îman itmeyen kavim oldı helâk
Şerlerinden yiryüzi çün oldı pâk
Oldı ihlâk kavm-i âsi ol zaman
Gitdi Sâlih Mekke şehrine hemân
Ol nebinin kavmi dört bin âr idi
Dört bini de Sâlih'e tevkir idi
Dünyada sürdi iki yüz yıl ömür
Sonra Allah'dan ona geldi emir
Bu fâniden Sâlih uzlet eyledi
Çünki bâkî mülke rıhlet eyledi
Mekke şehrinde ânı defn itdiler
Kabrinin etrafını hem urdiler
Çün bu kıssa burada oldı tamam
Mustafâ'nın ruhuna vâfir selâm

(299)

Bu kıssa Tâlut ile Câlut'un Hikâyesi

Hâmuş olma nâlekıl ey murğ-ı dîl
Kimsenin mülkin değil bu fani îl
Son günini gözle hâlden hâle kon
Her seher gâh şakı daldan dala kon
Gözlerinden çağlayûb âksın sular
Lâlenin terşebnemi bir gün solar
Sen gelince günlerini ağlağıl
Kârubânsın göçmeye yük bağlağıl
Gel diyince eğlemez zencir seni
Tıbb-i Lokmân eylemez taʿmir seni
Çok Süleymân bu cihânda âldı nâm
Âkıbet kâse ile nûş itdi câm
Ânlar içdi sen dahi içmez misin
Kârubansın yolına göçmez misin
Ruhsatı virdi sana bâr-i hudâ
Âc lisânın söyle **İrşâdi geda**
Hûb kısasdur eyle ânı âşikâr
Sen gidûb kalsın girüye yâdigâr
Okuyanlar kalbini çün şâd ide
Dinleyenler rahmet ile yâd ide
Gitdi Mûsâ gitdi Hârûn durmadı
Hîç birisi bunda mesken kurmadı
Sire ehli işbu sözi söyledi
Ol beni İsrâil'i gör neyledi
İçlerinde çün peygamber yok idi
Leyki Tevrât okuyan kul çok idi
Zira hakkın dâimâ âlim kuli
Göstürürdi halka ol doğrı yoli
Cenge giderler idi vâfir ile
Yok idi râhatları kâfir ile
Çün yakın düşmânları Câlut idi
Hakkı bilmez tapdığı bir pût idi
Ol beni İsrâil'e gün virmedi
Kibre vardı kimsei hîç görmedi

(300)

İçlerinde bir tâbut hem vâr idi
Ol tâbûtın aslını idem sanâ
Çünki Mûsâ Tûr'dan indi ol zamân
Geldi Kavmi yânına gör neyledi
İmdi Tevrât levhile gelmişidi
Bildirûb Furkân ile hayyu'l-celil
Tâbut içinde bakıyye vâr idi
Leşkerile kâfir üzre gitseler
Ânlağıl bu hikmeti ey dilnevâz
Tâkati kâfirlerin kalmaz idi
Ol bakiyye halini vasf idelim
Çünki Mûsâ gitdi dünyadan hemân
Ol bilürdi kavmi ândan incine
Hem dahi Hârûn nebi kıldı vefât
Bir amâme kaldı ândan ey ebi
Ol zamandan tâbûta koymışidi
Kande gitse götürür idi bile
İçlerinde çün peygamber yok idi

Câlût ândan her zamân korkar idi
Cân kulâğın âc gûş eyle sen banâ
Hak Teâla virdi Tevrât'ı hemân
Tâbutı Tevrât'ına cild eyledi
Çok kişi ezber idûb bilmişidi
İşbu âyet hakkına oldı delil
Kim işitse savtını korkar idi
Birbirine kârışûb cenk itseler
Tâbut içinden çıkardı bir avâz
Hiç birisi bir savaş kılmaz idi
Söz gelür sözi âçar biz nidelim
Ol 'asâi âldı Yûşa' ol zamân
Çün teberrük koydı tâbut içine
Tahta binûb gitdi göğe ulu zât
Yâdigâr kıldı ânı Mûsâ nebi
Beni İsrâil kamu duymuşidi
Biz gelûb dönek beni İsrâil'e
Tâbuta hürmetleri key çok idi

(301)

Gitdiler Câlut ile cenk itdiler
Girdi Câlut hışmile cenge bile
Cübbe cevşen geymiş idi eynine
Ât ayağına göğe çıkdı ğubâr
Darbına dâyanmayûb dağıldılar
Koydı ol tâbutı puthanesine
Haşyet idûb tâbutı âçâmadı
Ol bilürdi tâbût içinde asâ
Zîra ânın âğzı kâbaklu idi
Kaldı ol puthanede üç yıl tamâm
Meks idûb puthânede kaldı bile
Hal Teâlâ bir peygamber göndürûb
Geldi halka hakkı izhar eyledi

Birbirine yiryüzin tenk itdiler
Geldi ğâlib ol beni İsrâil'e
Zâl-i Rüstem gelmez idi dengine
Leşkeri İslâm'ı kıldı târumâr
Ellerinden tâbutı hem âldılar
Döndi Câlût gitdi çün hânesine
Kimse destin hiç âna uramadı
Ânûnile havf ider ehl-i usâ
Bir deve üstüne bağlu idi
Sen işit neyler huda-i lâ yenâm
Biz gelûb dönek beni İsrâîl'e
Âtası âdına Asmudil virûb
Döndi kavmi işbu sözi söyledi

Hak Teâlâ çün seni kıldı resul
Bir duʿa eyle bize olsun kabul
Ol kerimu ol rahimu ol ilâh
Neslimizden göndüre bir pâdişâh
Çün bu mülki âla zîr-i destine
Hükm idûben çıka tahtın üstüne
Dâima ol kâfir ile cenk ide
Yiryüzini Câlût'a ol tenk ide

(302)

Çünki Asmûdil anâ virdi kulâk
Dîdi nusret tanrının biz ne kılâk
Kaldurûb el dîdi ey bâr-i hudâ
Sen bu halkın hâcetin eyle edâ
Sen benim bu kavmime vîr pâdişâh
Ân'unile bulâlar küffara râh
Ol nebi çün sıdkile kıldı duʿa
Hak Teâlâ eyledi ânı revâ
Muntazır oldı hemân hakdan yanâ
Ğayb ilinden bir nidâ geldi ânâ
Düşmeyin siz guft-i gû olân söze
Tâlût'ı hak pâdişâh kıldı size
Her ömürde emrine munkâd olun
Câlût'ın hem cengine muʿtâd olun
Çün aratdı Tâlût'ı bulâmadı
Kande gitdi bir haber âlâmadı
Tâlût'ın ahvâlini sen ânlağıl
Tût kulâgın hâlika bil bağlağıl
Hûb kasasdur dinlegil sen ey ebi
Âtâsının vâr idi bir merkebi
Dâimâ odun dâşurdı mişeden
Halka görünmez idi bir köşeden
Ol himârdan ğayri mâlı yok idi
Bây olân insana deyni çok idi
Ol gün ânın merkebi itmişidi
Tâlût ânı bulmaya gitmişidi
Hâsılı ahşâm bulûb geldi eve
Âtası alkış idûb ânı seve
Buldı Asmûdîl bu sözi söyledi
Hak Teâlâ çün seni şâh eyledi
Dedi Tâlût ben kimem kim şâh olâm
Bir himâr ile nice devlet bulâm
Benden ednâ çün bu ilde kimse yok
Çok tuvânder kimseler bu ilde çok
Ben beni İsrâil'e şâh olâmam
Hiç birine bir nasihat kılamam
İbtida Tâlût'a ânı söyledi
Saniyen İsrâil'i cemʿ eyledi

(303)

Tâlût'ı Hak pâdişâh kıldı size
Bundan öte düşmeyin ğayrı söze
Çün bu âyet sâili iskât ider
Tâlût'ın şâhlığını isbât ider
Çünki Tâlût bu kelâmı söyledi
Ol beni İsrâil'i gör neyledi
Dîdiler biz Tâlut'ı şâh itmezüz
Ol didiği yola girûb gitmezüz
Tâlût olmâz bizlere puşt-i penâh
Çün bu kavme biz olâyduk pâdişâh
Ânda hiç mâl yok durur kim şâh ola
Malsız olan pâdişâh gör ne kıla
Çünki ânlar işbu sözi söyledi
Döndi Âsmudil ânı vasf eyledi

Hak Teâlâ kıldı ânı ihtiyâr
Gerçi sizden ol ilimdâr kişidür
Mâlı ger yok ise ânın ilmi vâr
Lafzi Tâlût'dan mûrâd ey dilnevâz
Mülk Hüdânın kime dilerse virür
Dîdiler kim bir nişân göstür bize

Cümlenizden hem ûlû hem bahtiyâr
Kadd-i özün hem dahi er kişidür
Kad şecâʿat sâhibi hem hilmi vâr
Ğayri nâsdan kâmeti oldı dırâz
Fi'linizi kalbinizi ol görür
Hiç nükûl biz itmeyek işbu söze

(304)

Çünki Âsmûdîl bu sözi dinledi
Dîdi ger tâbût size gelse ʿayân
Ol zamân Tâlût'ı şâh idermisiz
Dîdiler kim şüphemüz kâlmâz hemân
Çün işitdin ânların kîl kâlini
Dinle ahvâli ânın noldı nice
Şemʿa ile geldi girdi ol dire
Gitdi filhâl virdi Câlut'a haber
Geldi Câlut gitdi tîz puthâneye
Dîdi Câlût gördiniz mi bu işi
Tâbutı biz eylesek ôda dehâ
Yiğrek oldur biz ânı defʿ idelim
Bir zaman puthânede ağladılar
Kendi ilinden ânı çıkardılar
Ol beni İsrâil'e geldi haber
Ânı görûb hikmete çün bakdılar
Didiler kim kalmadı kîl kâlimiz

Döndi ol kavme nasihat eyledi
Rû-be-rû siz görsenuz ânı beyân
Ol didiği yola siz gidermisiz
Ger tâbût bize gelürse ol zamân
Ol yanâdan dinle tâbut hâlini
Bir keşiş puthaneye girdi gice
Gördi putlar hep tökülmişler yire
Gönlü oldı ğussadan zîr-i zeber
Sanki bir serhoş girûb meyhâneye
Kıldı tâbût bunlara işbu işi
Ol asâ içinde olûr ezdehâ
Bize tâbiʿ olmadı çün nidelim
Bir bakar bulûb anâ bağladılar
İki kul ârdı sonra bakardılar
Tâbutı âlûb getürdi bir baker
Tâlût'ın sözine cümle âkdılar
Tâlût'a olsun fidâ hep mâlimiz

(305)

Dîdi Tâlût şimdi cenk itmek gerek
Tîz hemân dem cemʿ olûb kırk bin kişi
Durdı Tâlût bindi filhâl âtına
Tâlût'ı âlûb götürdi vahdete
Tâlût'a vâfir nasihât eyledi
Sundı bir zırhı hemân ol destine
Leşkerinden uyar ise her kime

Üzerine Câlût'ın gitmek gerek
Cümlesinin cenge girmekdür işi
Geldi Asmûdîl peygamber kâtına
İkisi çün girdiler bir halvete
Döndi ândan işbu sözi söyledi
Sen gidersin dîdi düşmân üstüne
Câlût'ı oldur iden iki nime

Sen bu remzi ânlayûb kalma tanâ
Bundan öte bir sözüm vârdur sanâ
Tecribe kıl sen beni İsrâil'i
Geçdiler Mûsâ ile anlar Nil'i
Hiçbirisi kılmadı ahde vefa
Kıldılar Musa kelime çok cefa
Söyledikçe hiç nusuh kâr itmedi
Hiç birisi cenge ikdâm itmedi
Hak Teâlâ vire nusret siz kula
Aldı Tâlût leşkeri girdi yola
Baʿzısı nâke baʿzısı ât bindiler
Gitdi bir ırmak yânında indiler
Durdı Tâlût leşkere bâkdı gözi
Aklına geldi peygamberin sözi
Çünki Asmûdil buyurmışdı anâ
Leşkeri sen tecrebe kıl bir yanâ
Gezdürûb dellâlını kıldı nidâ
Çün işitdi bây ile derviş gedâ
Yüce savtile gezûb sağdan sola
Döndi ol dem bu sözi âldı dile
Dîdi ey nâs pâdişâhın emri vâr
Her kim ânı tûtâr ise sabrı vâr
Suyı karşu geçmemişsiz içmeyin
Sabr idûb endişeye siz düşmeyin

(306)

Pâdişâha itmin siz guft-i gû
Bir bugün siz içmeyin bir katre su
Çün sabahdan suyı karşu geçesiz
Kana kana su doyunca içesiz
Enderûndan böyle buyruldı bize
Rû-be-rû ben söyledim ânı size
Ol beni İsrâil'i gör neyledi
Üç yüz âdem içmeyûb sabr eyledi
İçmeyenler cümlesi âlim idi
Güni sâim çün gice kâim idi
Su içenler cümlesi câhil idi
İştiyâkı cenge yok kâhil idi
Dîdi Tâlût su içen cenk eylemez
Yir yüzini kâfire tenk eylemez
Leşkerinden seçti Tâlût bin kişi
Tût kulâğın dinle bu hikmet işi
Zırhı geydürdi kamuya ölmedi
Hîç birinin arkasına gelmedi
Leşkerin içinde bir pir vâr idi
Çün dokuz oğlı berâber yâr idi
Ol kucâlûb kâmeti eğmiş bilin
Pâdişâhın geldi tutdı sağ elin
Dîdi şâhım vâr dokuz oğlum benim
Bu cihânda kâlmadı şuğlim benim
On oğul virdi banâ bâr-i Hüdâ
Cümlesini yolına kılam fidâ
Hak yolında âkmâyan kân kân değil
Âna kurbân olmâyân cân cân değil
Zırhı geydürsen birinin eynine
Himmetinle gire kâfir cengine
Virdi zırhı çün birine uymadı
Cübbe cevşen üzerinden soymadı
Dîdi ğayri oğlın yok mıdur
Sen gibi âtaya bu on çok mıdur
Dîdi îşâ emrine kıldım neʿam
Vâr bir oğlum dağda otârdur ğanem
Leyki ğâyet ol behâdur âr değil
Kad şecâʿat sâhibi ol ber değil

(307)

Dîdi Tâlût tîz getür ben göreyim
İşbu zırhı eynine geydüreyim
Bu emirde kalmağıl efkâr ile
Dârtmadı kimse eri kantâr ile
İtme ihmâl sen ânı getür banâ
Döndi Âyişâ gitdi oğlından yanâ
Kıldı surʿat durmadı gündüz gice
Oğlının ahvâlini işit nice
Dağda bir gün ol koyun güder iken
Sunʿı hakkın fikrini ider iken
Birgün ol ğayet âc oldı ey humâm
Âçdı âzık kâbını ide taʿam
Bir yuvarlak tâş öninde vâr idi
Dâvud'ın aklın bâşa çün yâr idi
Cân kulâğın âc buna sen ey peder
Çün büyükliği ânın yumruk kader
Ol taʿamı ekl idûb hamd eyledi
Nutka geldi tâş bu sözi söyledi
Dîdi yâ Dâvûd beni sen yirden âl
Hoşca hıfz ît koynunun içine sâl
Dâr güninde lâzım oluram sana
Ğayb ilinden böyle buyruldı banâ
Ben seninçün bilmiş ol halk olmışem
Bu nice yıllar dağ bâşında kalmışem
Böyle emr itdi banâ rabbü'l-enâm
Âl beni tîz vaktimiz oldı temam
Çünki Dâvûd bu sadâyı dinledi
Sunʿ-i hakkı bir zamân fikr eyledi
Tutdı tâşı âldı yirden nâgihân
Kimseye sır virmeyûb kıldı nihân
Dâğı tâşı bir zamân keşt eyledi
Geldi âtası bu sözi söyledi
Dîdi oğlum pâdişâh sâldı beni
Meclisine kim bu gün ister seni

(308)

Çün itâʿat idelim sultâna biz
Hak yolında kân tökek meydâne biz
Çünki âtası bu sözi söyledi
Ol semiʿnâya itâʿat eyledi
Âldı Âyişâ bindi filhâl âtına
Şâzilikle geldi tâbût kâtına
Döndi Tâlût bakdı Dâvûd yüzine
Çok şecâʿatlü göründi gözine
Virdi zırhı geydi Dâvûd eynine
Hâzır olûb gire Câlût cengine
Dîdi yâ Dâvûd getürdüm ben seni
Dâr günimdür şermesâr itme beni
Kimse Câlût ile cenk idemedi
Er olân meydânına gidemedi
Sen ne dirsin ey benim iki gözim
Emr-i hakk ile sanâ virem kızım
Dîdi Dâvûd sen buyûr ben gideyim
Nusret hâkdan gelmez ise nideyim
Hak Teâla âlimu's-sırdur veli
İlm-i ğaybe kimsenin irmez dili
Çün bu sözden oldı Tâlût şâdumân
Ölmesine Câlût'ın kıldı gümân
Çekdi filhâl leşkeri âtlu yayân
Geçdi ol şeb çün sabâh oldı 'ayân
Öğleye dek sürât itdi ol çeri
Gördiler kim çıkdı Câlût leşkeri
Birbirine karşu cenge durdiler
İndi Tâlût saflarını kurdiler

Leşkerini geldi tertîb eyledi
Ol beni İsrâil'i gör neyledi
Askerini eylemez yirler hamûl
Pes bu âyet hakkına oldı nüzul
Câlut ile maʿreke idemezûz
Üstüne cenk itmeye gidemezûz

(309)

Dâğı tâşı kuşâdûb tutmış gelür
Leşkerini önine katmış gelür
Ât ayâğında göğe çıkdı ğubâr
Askeri gelmez hisâba bî şümâr
Biz nice ânunile cenk idelim
Yeğrek oldur avdet idûb gidelim
Cenge ikdâm itmeyûb dağıldılar
Geldi âlimler nasihat kıldılar
Bildürûb Kur'an ile perverdigâr
Kıldı ânı kullarına âşikâr
Korkun Allah'dan size virdi vücûd
Kaçmayûben eyleyin yirde guʿûd
Cenk içinde bizlere nusret virür
Fiʿlimizi kalbinizi ol görür
Kıl-ü kâli ol bize birgün sorâr
Dağa tâşa kâçûb itmeyin firâr
Siz bizim sözümizi taʿn itmeyin
Leşkerin vâfirliğin zann itmeyin
Hak yolına er olân tâlib gelür
Âz olân asker çoğa ğâlib gelür
Sabr iden kullarına nusret ider
Dîn yolında er olân ğayret ider
Hiç birine bir nusuh kâr itmedi
Üç yüz âdem âlim idi gitmedi
Nâliş idûb dîdiler kim ey hudâ
Gitdi bizden kavmimiz oldu cida

(310)

Gelmişüz biz kâfir ile yüzyüze
Dinde sâbit eyle nusret vir bize
Gördi Tâlût leşkeri kaçdı girü
Dâvûd'ın tutdı elin geldi berü
Virdü bir kalkân anâ çîn-i pûlâd
Kimse ânı görmemişdi fil'l-bilâd
Âtı tuni gürzini virdi anâ
Binûb ânı gide Câlût'dan yanâ
Dîdi Dâvûd gürzi kalkan istemem
Hak yolında gevdede cân istemem
Hîçbiri lâzım değil ey kâmirân
Cenk içinde istemem gürz-i girân
Çünki Dâvûd işbu sözi söyledi
Girdi Câlût halka meydân eyledi
Dîdi Tâlût cengime gelesin bugün
Gürzim ile idem ânı sernigûn
Ândan özge istemem bir pehlevân
Gördi Dâvûd girdi meydâna hemân
Cenk âçıldı gus nekâre urdiler
Birbirine safları sık kurdiler
Gördi Câlût Dâvûd'ın cevlânı yok
Hem elinde gürzile kalkânı yok
Cenge girmiş çün piyâde bir kişi
Key taaccub eyledi ol bu işi
Dîdi Câlût âletin noldı senin
Ömrin uhraya irûb doldı senin
Hîç demirden üzerinde yok silâh
Cengime giren kişi bulmaz felâh
Dîdi Dâvûd sen gibi lâf eylemem
Âletile ben gelûb cenk eylemem

Dîdi Câlût ruhsatı virdim sanâ
Çünki destinde senin yokdur siper
İşbu sözi söyleyince galtabân
Ândan ön kimse ânı bilmez idi

Bâri evvel hamlei eyle banâ
Sen bana meydanda göstür bir hüner
Durdı Dâvûd âçdı bilinden sapân
Câlut'ın hîç aklına gelmez idi

(311)

Ânı icâd eyleyen Dâvûd idi
Tâşını çün âldı koynundan hemân
İki leşker urdılar ânâ gözi
Ben sana dâr günde lâzım oluram
Çün işitdim tasdik itdim ol söze
Âlmadı kâfir beni hiç dengine
Tâşını koydı sapâna nâgihân
Ândı hakkın ismini atdı anâ
Taşa çün emr eyledi perverdigâr
Tâş gidince bir katı savt eyledi
Câlut'ın öyle dokundı bâşına
İki kâşın ortasına uğradı
Kim bilürdi bir sapandan incine
Pârelendi yüz bölük oldi kafâ
Düşdi ândan doldı meydân içi kân
Bildürûb furkânile hayyu'l-celîl
Döndi Dâvûd âldı düşmandan mezâk

Kalbine ilham eyleyen maʿbûd idi
Câlut'ın hem katline kıldı gümân
Dîdi dâğda söyledin sen bu sözi
Çâresiz derdine dermân kıluram
Şimdi geldim Câlût ile yüz yüze
Hâmûş oldı sâldı keştin engine
Bâşı üzre sallâdı üç kez hemân
Seyr idenler cümlesi kâldı tanâ
Sanki yaydan çıkdı bir tîr âşikâr
İşidenler işbu sözi söyledi
Şakkelendi kânı indi kâşına
Zan idersin kuh-i Kâfi iğredi
Dağ gibi devrüldi meydân îçine
Gördi ânın leşkeri çekdi cefâ
Ol cehennem Mâlik'ine virdi cân
İşbu âyet hakkına oldı delil
Baş gidince ilerü gitmez âyâk

(312)

Hak Teâlâ virdi nusret ey amû
Ol laʿini görki bir tâş neyledi
Sûretâ tâşı âtan Dâvûd idi
Sen kulak virdin mi **İrşâdî** Gedâ
Câlut'ın yüz bin çerisin Girdigâr
Halk iden Hallâkını bildin mi sen
Döndi Tâlût tahtına kıldı nüfus
Çünki Câlût leşkeri kaçdı girü
Buldı Dâvûd şah kıtında iftihar
Sevdi cân-ı âni dâmâd eyledi

Münhezim olûb girû döndi kamu
Bâşını hep hurd-i haşhaş eyledi
Sîretâ kuvvet viren maʿbûd idi
Bin bir adlu zülkemâl bâr-i Hudâ
Bir sapan taşından itdi târumâr
Mâsivâdan kalbini sildin mi sen
Şevketi yücaldiram oldı nüfüs
Tutdı Dâvûd'ın elin geldi berü
Virdi kızın iyledi çok iʿtibâr
Halvetinden ğayrini yâd eyledi

Gitdi Câlût oldı Tâlût şâduman
Geçdi ânın üzerine bir zamân

Gördiler kim şâh ânı ğayret sever
Günde üç kez görmese cânı iver

Şâha giden Dâvûd'ı bulur idi
Ânûnile maslahat kılur idi

Âdı şânı âleme buldı şuyûʿ
Gördi Tâlût eyledi ândan rücûʿ

Dîdi ben Dâvûd'ı dâmâd eyledim
Ol beni İsrâil'i yâd eyledim

Ânı koyûb kimse gelmez yânıma
Korkâram birgün susar ol kânıma

Vârduğınca ğâlib olûr şevketi
Bây-i derviş ândan ister şefkati

Bu husûsdan Dâvûd'a oldı kıyâk
Postı içün kalbine girdi nifâk

Âlim olân gitdi yüz tutdı anâ
Beni İsrâil kamu uydı anâ

(313)

Dîdi imhâl virmeyûb öldüreyim
Zulm-i dâdım âleme bildüreyim

Kızını bir gün götürtdi halvete
Tutdı destin âldı girdi vahdete

Hâtırını bir zamân tîyb eyledi
Döndi ândan işbu sözi söyledi

Dîdi kıza ey benim iki gözüm
Dâvûd'un hakkında vardur bir sözüm

Ol benim sayem ile buldı nüfus
Korkaram ki tahtıma eyler cülûs

Tahtımı şâyed âlursa nideyim
Yikrek oldur ben ânı katl ideyim

Her kimi ister isen virîm ânâ
Bu gice sen bir kılâvuz ol banâ

Kıl bir aylık sen beni çün eyle şâd
Ben gelince kapûyı eyle gûşâd

Yatdığı yirde gelûb öldüreyim
Dostı ağlar düşmânın güldüreyim

Çünki Tâlût söyledi işbu sözi
Kızının yüreğine doldı gözi

Gitdi Dâvûd yânına gör neyledi
Âtâsının sözlerin nakl eyledi

Dîdi Dâvûd yâşını sil âğlama
Sen sakîn ol âtana kin bağlama

Bende sûç yok ol beni öldüremez
Üstüme düşmanımı güldüremez

Âc kapuyı üzerime gelsin ol
Sâlık eyle sen anâ bir doğrı yol

Dinle ahvâli ânın noldı nice
Geçdi gündüz çün vakit oldu gice

Âçdı Dâvûd yatdığı yirde yatâk
Gitdi ğayri hücrede tutdı otâk

Hâli oldı çünki ağyârdan cihân
Aldı Tâlût gözini oldı revân

Geldi filhâl girdi hücre içine
Bilmediği kızı ândan incine

Bakdı nâgâh kızını bulâmadı
Derdine hîç bir ilâc kılâmadı

(314)

Sâldı Tâlût engine zevrâkını
Gördi filhâl Dâvûd'ın yâtâğını

Geldi çün âheste bâşi semtine
Hışma geldi aldı gürzi destine

Orta yirden göstürûb gürzi anâ
Kesdi yorğân döşeği kaldı tanâ

Gördi Dâvûd yok içinde ânlâdı
Çıkdı ândan tîz kapûdan zağladı
Dîdi kızım Dâvûd'a sâdık imiş
Âtâdan evlâd ere hâzık imiş
Gitdi Tâlût girdi Dâvûd içeru
Geldi oldı tîz kız ile rû-be-rû
Geçdi ol şeb geldi ferdâsı gice
Sen kulâk vir bu kasas oldı nice
İki okı aldı Dâvûd destine
Virdi hak yol geldi Tâlût üstüne
Tâlût'ı öldürmesine kaymadı
Sabr idûb şeytân sözine uymadı
Tikdi bir okı bâşının ucine
Göre Tâlût nâdim ola sucine
Hem birin tikdi âyâkından yana
Göre Tâlût kıymamış diye bana
Oldı Dâvûd geldiği yola revân
Geçdi ol şeb çün sabah oldı ʿayân
Çün uyânûb uykudan âçdı gözi
Dîdi Dâvûd gelmiş öldüre bizi
Leyki gayet merhamet kâni imiş
Tahta çıkmak pes ânın şânı imiş
Böyle ruhsat gerçi bulsam ben anâ
Tîz şerik olûr idim kândan yanâ
Şâh yânına Dâvûd hîç gelmez idi
Birbirile meşveret kılmaz idi
Çünki Tâlût kalbine girdi nifâk
Ol beni İsrâil itdi ittifâk
Gördiler şâh Dâvûd'a zulm eyledi
Geldi âlimler bu sözi söyledi
Dîdiler Tâlût'a mevlâdan utân
Çün direksiz gökleri oldur tutan
Dâvûd'a sen hışmile bâkmak neden
Şeytânın iğvâsına akmak neden

(315)

Bilmezüz kim neyledi Dâvûd sanâ
Biz bu hâli işidûb kaldık tanâ
Sen neden ânâ kıldın gazeb
Cümlemize hak âna kıldı sebeb
Nâ sezâverlık issi itme anâ
Gerçi bu sözler gelür âcı sanâ
Sen niçün ânunla eylersin cidâl
Padişâh olan kişi itmez kıtâl
Girmeseydi Câlut'ın ol cengine
Kimsei hiç almaz idi dengine
Sen gerekdür ânı hoşça tutasın
Dâima düşmân önine katasın
Hak Teâlâ ânı ulû idecek
Ol inâyet itmese kul nidecek
Ger sen ânı bûlûb eylersin cezâ
Cümlemize itmiş olursun ezâ
Hem halâik döndürür senden yüzi
Kârışûb gider fenaya yiryüzi
Bundan öte emrine buyrulmazuz
Hak yolundan dûr olûb âyrulmazûz
Eylerüz Tevrât ile doğrı âmel
Pâdişâhın hükmine olur bedel
Gördi âlimler nush kâr itmedi
Âsdı Tâlût bâşını âr itmedi
Meclisinde çok nasîhat itdiler
Döndi Âsmudîl katına gitdiler
Çün evine geldi hasta buldılar
Tâlût'ın hâlin ifâde kıldılar
Gördiler peyğamberin dâr vakti vâr
Zî saʿadet zî beşâret bahtı vâr
Hâlıkı Tesbih idûb deprer dili
Dîdiler kim dünyadan çekmiş eli

Kimki geldi bu cihâna oldı fân
Hâk Teâlâ hazretine virdi cân
Defn ol zâtı çok âğladılar
Firkat ôdına ciğer dağladılar
Döndi Tâlût yâzdı bir fermân hemân
Ol beni İsrâil'e kıldı beyân

(316)

Kande bir âlim vâr ise katl idin
Şâhın emri ne ise ânı îdîn
Hiç birine merhamet ol kılmadı
Tevrât okur bir kimesne kalmadı
Kangı kulun tâliʿi oldı saʿîd
İtdiler nahak yire ânı şehîd
Çünki Tâlût işbu zulmi eyledi
Tût kulağın görki mevlâ neyledi
Dinle ahvâli ânın oldı nice
Geçdi gündüz çün vakt oldı gice
Hak Teâlâ koymadı kübrâsına
Katl olanlar geldiler rüʿyâsına
Dîdiler kim sen bize itdin zulüm
Tâlût'ın üstüne itdiler hücum
Biz sana hak yolı taʿrîf eyledik
Rahat-ı nâs ecli içün söyledik
Pes bu sözden bizlere küsmek neden
Cümlemüze buğz idûb kesmek neden
Her birinin bir âsası vâr idi
Öz bâşına cümlesi miʿmâr idi
Kimi önden urdı kimi enseden
Gördi Tâlût yokdur imdâd kimseden
Baʿzısı harbe ile sencâr idi
Âcısından dört âdım sıçrar idi
Çün uyânûb uykudan âçdı gözi
Dîdi ikâz eyledi mevlâ bizi
İtdiğim işi dîvâne eylemez
Hâmûş oldı kimseye hiç söylemez
Geçdi gündüz geldi ferdâsı gice
Geldi âlimler ânı koşdi güce
Havf idûb yâtagına girmez idi
Gözleri hîç uykuya irmez idi
Dîdi uyku bizlere oldı haram
Bilmedim âlimleri sâhib kirâm
Tanrı dostı içlerinde çok imiş
Hiç birinin bize suçı yok imiş
Kâlmadı âlimki ben hürmet idem
Bâşım alûb kangı iklime gidem

(317)

Gördi hâcib Tâlût'ın hali fenâ
Aklı başından gidûb tutmaz bina
Dîdi Tâlût hiçbir âlim vârmidur
Ben gibi bu yirde zâlim vârmidur
Dilerim kâtımda bir âlim ola
Bende uyku kalmadı çâre kıla
Dîdi Hâcib hiçbir âlim kalmadı
İşbu zulmi ğayri bir şâh kılmadı
Beldemizde gerçi insân çokdurur
Leyki Tevrât'ı bilen yokdurur
Bir hâtun ben saklamışam ey ûlû
Havf-ı hakdan gözleri oldı sûlû
Ben senin havfından ânı gizledim
Lâzım oldı şimdi size söyledim
Dîdi Tâlût var getür ânı banâ
Döndi Hâcib gitdi tîz evden yanâ
Âldı halvetden getürdi avreti
Bu cihandan itmiş idi nefreti

Gördi ânı didi ey hâtun kişi
Her gice ben görürem işbu düşi
Her kaçankim gözlerimi âlsa hâb
Âlim olan kul bana eyler azâb
Uyku görmez gözlerim ben nideyim
Sen ne dirsin ben o yola gideyim
Ânları katl itdirûb ben oldum ‘âk
Tevbeler itsem kabul itmez mi hak
Dîdi hâtun sen bana virgil emân
Bu gice ben olâyım gözden nihân
Hâlıkıma ben recâlar ideyim
Ândan ilhâm olmasa ben nideyim
Ol Hudânın râzıyûz biz emrine
Geldi Âsmûdîl peygamber kabrine
Yalvarûb mevlâsına arz eyledi
Ğayb ilinden bir sada gûş eyledi
Dîdi ey hâtun kişi olma melül
‘İndi hakda hâcetin oldu kabûl
Hâlıka sen yüz tûtûb geldin gice
Tâlût’ın âhvâlini işit nice

(318)

Âhiretde istemez ise ezâ
Tahtdan inûb kâfire kılsın ğazâ
Diler ise tâli‘i ola sa‘îd
Fî sebilillah gidûb olsun şehîd
Âltı oğlını âlûb cenge gide
Hak Teâlâ suçlarını ‘afv ide
Hiçbirisi bu ile sağ gelmeye
Kande kalduğını kimse bilmeye
Hak Teâlâ ol kıtâlden sormaya
Suçlarını yüzlerine urmaya
Bu kelâmı işidûb şâd oldı ol
Pâdişâhın semtine tîz tutdı yol
Mâcerayı geldi bir bir söyledi
Çünki Tâlût sözlerini dinledi
Bu cihandan kıldı filhâl uzleti
Terk idûben mâlı mülki devleti
Âldı âltı oğlını girdi yola
Sür‘at idûb bâkmadı sâğa sola
Dîdi Tâlût gelmeyek biz bu ile
Hak şehidlik bizlere ruzi kıla
Kavim ile elvidâ‘ itdi hemân
Gitdi cebbâr iline oldı revân
Râh-i hakka eyledi kaddini dâl
Âltı oğlile gidûb itdi cidâl
Gitdi cebbârin ile cenk eyledi
İtdiği zulme ânı denk eyledi
Kimse bilmez oldı gözden nâ bedîd
Cenk içinde cümlesi oldı şehîd

Bu kıssa Dâvûd aleyhisselamındur

Çün işitdin Tâlût’ın kıl kâlini
Bu yanâ dinle Dâvûd hâlini
Hak Teâlâ vahyi göndürdi ânâ
Halkı da‘vet eyledi ândan yana
Hem peygamber hem halife eyledi
Tanrı birdür ben resûlem söyledi

(319)

Hem peygamber hem hâlife eyledi
Tanrı birdür ben resûlem söyledi (tekrar)
Çün bu âyet sâili iskât ider
Dâvûd’ın şâhlıkını isbât ider

Pes buyurdı kudret issi ol ğani
Sen dahi pes ‘adlile hükm idesin
Dön cihandan sâlik ol benden yanâ
‘Adlile buldı şuyuʿ ilden ile
Çün Zebûr içinde ahkâm yok idi
Hak Teâlâ hûb âvâz virdi anâ
Ol Zebûr’ı ışkile okur idi
Bildi çün âlim ânı puşt-ı penâh
Ümmetini âldı zîr-i destine
Sen bu remzi ânlayûb kalma tanâ
Çünki hak “zi’l eyd” diye
On iki bin kul dururdi kâpuda
Malı mülki devleti virdi Hudâ

Yiryüzine eyledik biz şâh seni
Her ömürde emrim üzre gidesin
Hak Zebûr’i göndürûb virdi anâ
Hükm iderdi dâimâ Tevrât ile
Hakkın ulû âdları ki çok idi
Kim işitdi savtını kaldı tanâ
İşiden kûş gitmeyûb durur idi
Yiryüzine oldı çünkim pâdişâh
Zîrâ düşmân gelmedi hîç üstüne
Hak Teâla virdi çok şevket ânâ
Bir kulına Kimse ânın deymeye bir kılına
Bekçi olûb bekler idi tâpûda
Olmadı bir lahza emrinden cidâ

(320)

Ekseri evlâdları irkek idi
Çün mehebbet eyledi Dâvûd anâ
Dîdiler ey tanrının peygamberi
Pes biri bir tarlâ ben ekdîm dîdi
Hayli müddet oldı ânı ekmişem
Bu kişi çün eyledi zulmi banâ
İkisi hem böyle takrir eyledi
Bundan öte gitme tarlâdan yanâ
Çünki Dâvûd gördi bu hükmi sevâb
Hak Teâla eyledi seni resul
Çün senin hükmin hüküm dönmez girü
Sen izin vir söyliyem ben bir cevâb
Sen nebisin emrine olmaz cebir
Bu kişinin çün yidi tarlâsını
Kasretinden ol koyunı âlmaya
Pes koyûnı âlsın ol sâhib zirâʿ
Çünki ol tarla yirûb bâş çekmedi
Büsbütün ol târlâ bulmadı zevâl
Dâsı âlûb kendi târlâya gide

Süleymân’ı cümleden zîrek idi
Geldi bir gün iki daʿvâcı anâ
Sen bizi bu daʿvâdan eyle beri
Bu kişinin koyunı geldi yidi
Sürüb ânı kâmetimi eğmişem
Hakkımı almak içün geldim sanâ
Döndi Dâvûd işbu sözi söyledi
Hâsılı koyûn sanâ târlâ anâ
Çün Süleymân söyledi şâfi cevâb
Cümle âlem hükmüni eyler kabul
Müddeîler dinlediler rû-be-rû
Bu durur Allahu aʿlem bi’s-sevâb
Sâhibu’l-ağnama çok oldı kadir
Bî ğarez fasl idelim daʿvâsını
Birbirine kadri külli olmaya
Südi yüngi ile kılsın intifâʿ
Dânesini yiryüzine tökmedi
Her kaçan ol bâş çekûb bulsa kemâl
Koyunı sâhibine teslim ide

(321)

Çünki Dâvûd bu kelâmı dinledi
Oğlına vâfir duʿâlar eyledi
Dîdi oğlum hak seni kılsın ulû
Kalbin ilhâm bâdı ile dobdolu
Zannım oldur Hak seni sultân ider
Maʿrifetle kalbini ummân ider
Gördi Dâvûd Kudsi eşrefde mekân
İbtidâsı olmışidi ol vatân
Çün bilürdi bu cihân ender fenâ
Buldı bir mescid yiri kıldı binâ
Mescid itmâm olmadan geldi ecel
Çün Süleymân hükmine oldı bedel
Oğlını âldı vasiyyet eyledi
Âhirinde işbu sözi söyledi
Dîdi oğlum sen sâğ ol ben giderem
Bâki olmayan mekânı niderem
Hak sana çok vire Nusret ey humâm
Ben gidince mescidi eyle tamam
Durdı bu fânide ol yüz kırk sene
Âkıbet rıhlet ıdûb gitdi sine

Bu kıssa Süleymân Aleyhisselamındur

Çün Süleymân geçdi ânın tahtına
Zî saʿâdet zî beşaret bahtına
Hak Teâlâ eyledi ânı resul
Vahş-i tayyâr emrini kıldı kabul
Kûh-i Kâfdan çün getürdi divleri
Na'ralardan ditredürdi yirleri
Hükm iderdi tâ denizin kaʿrine
Hep itâ'at kıldı kuşlar emrine
Sâye saldı üstüne kuşlar peri
Emrine oldu musahhar cîn piri
Bildürûb mevlâ ânâ her bir dili
Rûzigârlar emrine kıldı belî
Ol kerîmu ol rahîmu ol ilâh
İtmedi ânın gibi bir pâdişâh

(322)

Çok severdi ol ğazaya gitmeyi
Kâfir ile dâimâ cenk itmeyi
Tût kulâgın dinle cândan ey peder
Bir kişi geldi ânâ virdi haber
Çün Yemen kâfirleri bilmez Hudâ
Sen risâlet hükmini eyle edâ
Leşkerin cemʿ eyle azm ît ol yanâ
Nusreti mevlâ virür dâim sanâ
Hakkı bilmez ekseri puta tapar
Her biri bir din düzûb yoldan sapâr
Hak Teâlâ saltanat virdi sanâ
Yîl seni tîz götürür ândan yanâ
Ol sanâ çekdürmedi aslâ cefâ
Müstakîl hükm eyledin kâfdan kafa
Çün Süleymân işbu sözi dinledi
Durdı filhâl leşkerin cemʿ eyledi
Dürlü nakkâş bir döşeği vâr idi
Üstüne kırk bin kişi sığâr idi
Kurdı biş yüz tahtı ânın üstüne
İns ü cinni âldı zîr-i destine
Koydılar taht üstine âlimleri
Hakkı tehlil eyleyen kâmilleri
Div pirî insan kamu gitdi bile
Hak Teâladan emir geldi yile

Kaldurûb yil döşeği oldı revân
Vasf olunmaz saltanatda pâyesi
Na'ralar çün kuh-i Kâfı iğrâdi
Muntazır idi kamusı emrine
Yiddi kerre eyledi beyti tavâf

Div pirî cîn cümlesi gitdi yayân
Bişyüz fersenk yolı tutdı sâyesi
Geçdi Şâm'dan ol Hicâz'a uğradi
Çün havâdan indi Mekke kurbine
Leşkerini eyledi Mevlâ me'âf

(323)

Geçdi ândan oldilar yola revân
Gün katı issî olup bunaldılar
Bu diyarda su bulunmaz nidelim
Bunda su oldığını Hüdhüd bilür
Çün aratdı Hüdhüd'ü bulunmadı
Çün Süleymân ânı teftîş eyledi
Ya ben ânı darb idem yâ öldürem
Ya hıyrlu bir haber vire banâ
Uçûb Hüdhüd gidûb kendi işine
Beriyyei uçûb geçdi ovâdan
Şu kîm indi gelûb yirler yüzine
Âçılmış lâleler benzer cinâne
Okûb tesbîh ider perverdigârı

Cümlesin vasf itmeye 'aciz dihân
Geldiler peygambere yalvardılar
Yikrek oldur sür'at îdüp gidelim
Çâvuş olân leşkerin kaydın görür
Kande gitdi bir haber âlınmadı
Hüdhüd içün bu kelamı söyledi
Adli dâdim âleme ben bildürem
Suçu afv eyleyûb değmem anâ
Kimesne düşmedi ânın peşine
Sebâ şehrin görûb indi havâdan
Göründi bir büyücek bâğ gözine
Seher bülbülleri girmiş fiğâne
Sadalardan bulûb bâğ iftihârı

(324)

Henüz bağda süsen nergis âçilmiş
'Ademden cümlesi gelmiş vücuda
Olûben lâlenin çün bağrı yânık
Görûb Hdhüd olûb çün mest-i hayrân
Katı pervâz idûb ğayet yoruldı
Tefekkür eyledi ol bağı Hüdhüd
Olûb sermest bular bağlar gül ile
Gelen Hüdhüd didi kânden gelişin
Benim cinsimde bir kuş yok bu ilde
Kimin sen Hüdhüd'isin bu cihânda
Didi ben bir Süleymân'dan gelişim
Sedâret sadrına olmaz bahâne

Âlı âldan güli hârdan seçilmiş
Benefşe kaddini eğmiş sücûda
Değil hâbda çiçekler hep uyânık
Kemâlince idûb ol bağı seyrân
Bir ağaç dâlına çün vârdı kondı
Gelûb gördi ânı bir ğayri Hüdhüd
Konuşdılar ikisi hâl diliyle
Bu iklimde senin vârmı bilişin
Seba şehri beni söyler çû dilde
İdûb pervâz beni buldun nihânda
Ğaribem bu diyarda yok bilîşim
Hudâ şâh eylemiş ânı cihâne

Gelürken Mekke'ye indi tavafe
Ânın hükmi irişdi kuh-i kâfe
Uçan kuşlar havada kurdi sâye
Kamû divler gelûb yüz sürdi pâye
Yemen üsti gidûb ol cenge irdi
Pir-i cinni gelûb emrine girdi
Bu âlem halkına çün oldı rehber
Teâlallah ânı kıldı peygamber
Şeri'at bâbını âçûb giderdüz
Cihânın küllisi ânâ tutar yüz
Kadimi zikr ider perverdigârı
Dilerse ol getürür rûzigârı
Kıyas olmaz dahi çokdur künûzi
Gelen Hüdhüd veraden âçdı sözi

(325)

Hakikatde Hudâdur pâdişâhım
Mecâzide veli vâr bir penâhım
Bu bâğ ânın âna ben sevgüliyem
Letâfetde nezâket bübüliyem
Kapûsında hezâran kulları vâr
Hakkı bilmez seçilmez yolları vâr
Veli kızdur sebâya pâdişâhdûr
Ki kırk bin leşkere pûşt-i penâhdûr
Kemâlince uşâh devlet bulûbdûr
Ânası âdını Belkıs koyûbdûr
Sehavet ehlidür hem sâhib ihsân
Anâsı peridür atâsı insân
Şeri'at yok bular yoldan saparlar
Âçûb bâşın güne karşu taparlar
Ger dilersin çün berâber gidelim
Tahta çıkmış Belkıs'ı seyr idelim
Ben gidince gel benim ârdım sonra
Hürmet ehlidür seni koymaz ora
Sen nazar kıl şâhımın irfanına
Uçdı Hüdhüd gitdi Belkıs yânına
Çün Süleymân Hüdhüd'i gitdi bile
Sâni'în san'atlarını kim bile
Söykenüb taht üstüne yâtmış idi
Zevkini demden yanâ kâtmış idi
Gördi Belkıs çok taaccûb eyledi
Döndi ândan çün bu sözi söyledi
Pes bu Hüdhüd kendine bulmış işi
Bilmezim irkek midur yohsa dişi
Kande bulmış ğayri Hüdhüd yok idi
Kendi cinsine hevâsı çok idi
Çün Süleymân Hüdhüd'i bâkdı ânâ
Aklı hayrân olûben kâldı tanâ
Belkıs'ın çün yüzine tikdi gözi
Kalbinin içinde dîdi bu sözi

(326)

Çün Süleymân'a münâsibdur bu kız
Misli yokdur cismi ebdâni temiz
Ol kemâlince nazar kıldı anâ
Belkıs'ın şahlığını idem sanâ
Kıssanın biz evveline inelim
Gâhi sâğa gâhi sola dönelim
Zîrâ ânın aslını vasf idelim
Söz gelür sözi açar biz nidelim
Kalbimiz endişesinde kalmaya
Dinleyenler bir bahâne bulmaya
Âslı künhinden bîl anı din erî
Âta insân ânâsı idi perî

Ey **İrşâdi** sen taaccub eyleme
Bildiğin bîl bilmediğin söyleme
Ol Sabâ'da vâr idi bir pâdişâh
Tâc-ı devlet sâhibi zerrîn külâh
Ğasbi cebri çıkdı tahtın üstüne
Yiddi kişver âlmış idi destine
Çün Sebâ ehli anâ hep kûl idi
Gice gündüz ev ile meşğûl idi
Çıkdı birgün dâğları keşt eyledi
Bir âğaç dibinde gör kim neyledi
Bir kulına söyledi kim ey filân
Âk yılânı tûtdı bir kâre yılân
Koymadı çün kâçmaya sârdı bilin
Yalvârûb ağca yılân âçdı dilin
Birbirine sârılûb oldı keleb
Za'fini kurtarmağa kadir celeb
Ağ yılân çün nusrete muhtâcidi
Şâh görünce ânı ğâyet âcidi
Ağ yılânı gördi hürmet eyledi
İndi âtdan kullarına söyledi
Zannım oldur mûr yılân kim oldı âs
Âğ yılânı idelim dârdan halâs
Çıkdı cânı kâlmadı hîç tâkati
Kulları tîz üstüne sürdi âti
Başlarına bâsdılar âyırdılar
Tâkati olmayanı kâyırdılar

(327)

Tutdılar tîz kâre mârı okına
Ağ yılân girdi ağaç kâbugına
Katl idûb düşmânı nusret eyledi
Oldı ahşam şehre avdet eyledi
Pâdişâhın bu idi kim âdeti
Her gece gayet severdi vahdeti
Hücresine gayri kul girmez idi
Bir kimesne sırrına irmez idi
Gitdi bîr kul âltına serdi yatâk
Yalnuz ol hücrede kıldı otâk
Yatdı çün şâh aldı uyku gözini
Tut kulâkın dinle ânın sözini
Geçdi ol şeb çün sabâh oldı 'âyân
Bir igid geldi ana didi uyân
Çün uyânûb uykudan âçdı gözi
Bir güzel igid anâ söyler sözi
Dîdi şahım sen sakın havf eyleme
Sakla râzın kimseye söz söyleme
Ben periler şâhının oğlı 'ayân
Benden olur mı sanâ hiçbir ziyân
Hâki pâye yüz sürûb geldim sanâ
Dünki gün sen eyledin eylik banâ
Darb-ı düşmandan halâs itdin beni
Bundan öte bilmişem gardaş seni
Ğafil iken düşdüm ânın dûrına
Takatim hîç gelmedi çün zorına
Tâ ezelden ol banâ düşmân idi
Hakkı bilmez hilede şeytân idi
Öyle sıkdı kâldı kıl cânım çıka
Âh-i zârı âtâmız çarhı yıka
Hâsılı geldim sanâ bir eylige
Eylik iden kimse irmez kemlige
Pâdişâhım bende çok mülki îrâd
Bâ husus kim iste benden bir murâd
Ma'rifetle kalbini ummân idem
İlm-i tîbİ künhi ile öğredem
Cümlenin derdine dermân idesin
Tâ ölince istirâhat gidesin

(328)

Pâdişah çün sözlerini dinledi
Bende şâhım ilm-i tîbi neylerem
Çok tabîbler bende vârdır ey ulû
İlm-i tîbe bunda yokdur iʿtibâr
Dîdi şâhım gözine sürme çekem
Âşikâre çok define göresin
Şâh dîdi ben mâlı devlet neylerem
Şâh olân kul sikkei kendü yapar
Dîdi şâhım bende vârdur bir külâh
Kimse ânın sırrına hîç irmeye
Bir külâhdur vasf olunmaz ey şerif
Dîdi ben şâhım külâhı neylerem
Vâr ise ğayri hüner göster banâ
Didi sen oldun benim çün sırdâşım
Tâ ölince ide hizmet ol sanâ
Maʿrifet ehli durur hem bâkire
Sen görürsin insân ânı göremez
Şâh didigim ben ânı kıldım kabul
Şimdi eylik şartını kıldın edâ

Döndi ândan işbu sözi söyledi
Derdimi Yunaniyân'a söylerem
Maʿrifetle kalpleri olmış dolu
Ğayri güne sende vâr mı yâdigar
Ben senin yolında çün kaddim eğem
Tîz vakitde maksudını göresin
Kendözümden çok define eylerem
Çok hazine cemʿ iden yoldan sapar
Çok ömür virsin sanâ kâdir ilâh
Âşikare gezse insân görmeye
Kimki takındı olur cismi latîf
Âşikâre her kelâmı söylerem
Ben ânı gûş eyleyûb kalâm tanâ
Vâr benim bir bâkire kız kardaşım
Çünki sen ol eyligi itdin banâ
Nâsdan uğrûn halvetine ol gire
Sırrına bir kimse ânın iremez
Sen vâr ânı tîz getür eyle vusul
Bundan öte yolına cânım fidâ

(329)

Gitdi ol igid revân oldı yola
Âtasına gitdi şehzâd söyledi
Dîdi şâha duhterim oldı sezâ
Âldı kızı geldiler şâh yânına
Hoş beğendi hüsnini medh okudı
Dîdi ğayet ben beğendim kâmirân
Ben nice ânunla ülfet ideyim
Ol peridur suyumuz akmâz bile
Ol igid çünkim işitdi bu sözi
Dîdi şâhım sen kazadan ol emîn
Ben sana çün bir nasihat ideyim
Reʿyim ile hemşirem virdim sanâ
Sen asilsin biz pîri oldık füruʿ

Şâha bir kız bahş idûb gurbet ola
Mâcerânın künhini nakl eyledi
Sözlerine oğlının virdi rızâ
Padişâhın âsdı rahmet cânına
İştiyâkı çün perîde çok idi
Sen ânın tabʿın bana eyle beyân
Sen ne dirsin ben o yola gideyim
Sen gidince korkaram durmaz gele
Pâdişâhın pâyına sürdi yüzi
Devletin vâfirlenûb gitsin gamîn
Dönûb ândan meskenime gideyim
Ger kaçarsa sen sakın küsme banâ
Her kaçan kim bir işe kılsa şüruʿ

Sen ânı ândan sakın itme su'âl
Ol zarar kaydında ânı eylemez
Hâsılı ol cânına kasd eylese
Aybını sen urma ânın yüzine
Tâ ölince ol sanâ hizmet ide
Gerçi dirsin bu işi kıldın niçün

Ger idersin yüzini görmek mehâl
Er olân kul sabre vârûb söylemez
Rû-be-rû her bir kelâmı söylese
Söyledikçe vir kulâgın sözine
Dâr güninde çok sanâ nusret ide
Yahûd âğı karadan seçdin niçün

(330)

Yüzine karşu çıkûb ol söylemez
Nâdim olmak sonra virmez fâide
Çün işitdi sözlerini pâdişâh
Yaksa yıksa ben anâ söz söylemem
Pes igid geldi elin öpdi hemân
Şâh yanından gitmeyûb kaldı peri
Şâh perinin her sözini dinledi
Çün dokuz ay sürdi devrân şâhile
Şâh görürdi ğayriler görmez idi
Halvet içre hamlini vaz' eyledi
Oğlânın doğdığına şâd oldılar
Çünki oğlân oldı kırk günlük işit
Sen nazar kıl ol perinin nâzına
Yuddı ânı oldı ît gözden ırâk
Şâh yüzine gelmeyûb sabr eyledi
Uğrun uğrun yâşı indi gözine
Nâliş idûb kaddini kıldı kemân
Bir kızı doğdi ânın kâşı hilâl
Ol dahi kırk gün olunca ol perî

İp kemend zencir anâ ger eylemez
Pîri şâhı böyle kurmış kâide
Dîdi ânın yolına cânın gütâh
Ger zararmı hîç birini dinlemem
Elvida' idüb yola oldı revân
Eksi hâtunlarını itdi giri
Bir zamân ânınla işret eyledi
Vakt irişdi oldı filhâl hâmile
İşbu sırrın künhine irmez idi
Doğdı oğlı geldi şâha söyledi
Hâlıka vâfir senâlar kıldılar
Ol kapûdan içerü girdi bir ît
Ol ğulâmı âtdı kelbin ağzına
Pâdişâhın cânına sâldı firâk
Bağrı yânûb kalb içinde inledi
Hışm idûben gelmedi hîç yüzine
Geçdi ânın üzerine bir zamân
Çeşmi kâra lebleri âb-i zülâl
Kıldı pünhân eyledi şâhdan beri

(331)

Noldı ol kız şâh ânâ çün sormadi
Pâdişâhın bir 'adüsi vâr idi
Âsi idi hîç ânâ buyrulmadı
Leşkerile geldi şâhın üstine
Şâh ânın geldiğini âldı haber
Dîdiler kim bunda biz itsek hirâb

Dilden âna hîç 'adâvet kurmadi
Üstüne cenk itmeğe korkâr idi
Pût yolından vâz geçûb ayrılmadı
Cebri ile çıkmak ister pûstine
Gönli oldı ğussadan zîr-i zeber
İl vîlâyüt küllisi olur harab

Yikrek oldur ileruye gidelim
Leşkerini âldı şâh girdi yola
Yiddi günlük yolı gitdi ilerü
Ol peri kızı dahi gitdi bile
Orta yirde bir beriyye vâr idi
Birbirine karşu saflar kürdiler
Ol gün ahşam idi çün cenk olmadı
Geçdi yatsu çün vakt oldı gice
Pâdişâhın bir veziri vâr idi
Haymesinde oturûken nagihân
Öpdi destin sundı bir nâme anâ
Çün vezîr ol nâmei âçdı hemân
Yazmışidi ey vezîr-i kâmirân

Sür'at ile geldi düşman nidelim
Sür'at idûb bakmadı sâğa sola
Vârdı düşmân ile oldu rû-be-rû
Sun'i sâni' hikmetini kim bile
Şinnigi yok zâd nevâle dâr idi
Cenk içün gus-i nekâre urdiler
Birbirine yiryüzi tenk olmadı
Sen işit ol düşmânın hâli nice
Râm arâ'iş âdına dirler idi
İçerüye bir câsus girdi nihân
Dîdi şâhım çok selâm kıldı sanâ
Okûyûb mazmumını bildi beyân
Ben sana beylik virûb idem mirân

(332)

İl gibi itmem sanâ tahte'l-kahir
Şâh yirine ben seni şah eyleyem
Bîn filûr göndürmişem elçi ile
Hem Sabâ'nın tahtını virem sanâ
Râm erâiş nâmei çün okudi
Geçdi ol şeb çün sabah oldı 'ayân
Ol yanâdan bî hisâb geldi çeri
Pâdişâhı orta yire aldılar
Bir yanadan kaçmaya yol bulmadı
Pâdişâh ğayet bunaldı neylesin
Râm arâiş didi vakt oldı tamam
Çün kemâlince âğu kâtdı anâ
Pâdişâhın katline kıldı gümân
Geldi pîri kâblara urdı elîn
Hışma geldi kâbları urdı yire
Kimse nirden oldığını bilmedi
Çün pîri âh eyleyûben inledi
Söyledi kim ey hayâsın bî vefâ
İki evlâddan ayırdın sen beni

Bu gice sen viresin şâhe zehir
Tâ ölince merdligini söyleyem
Şukkayi haml eyleyen yolçı ile
İhtiyâcım yok benim maldan yanâ
Pâdişâhın katline durdı kudi
İtmedi bu sırrı bir ferde beyân
Dört tarafdan geldi düşmân leşkeri
Tükenûb azıkları bunaldılar
Leşkerinde zâd nevâle kalmadı
Hâlini kime ifâde eylesin
Hâzır itdi şâha iki kab ta'âm
Kalbini döndürdi düşmandan yanâ
Geldi çâdır içine girdi nihân
Pâdişâhın ol zamân bükdi bilîn
Râm erâiş görmedi aklın dîre
Pâdişâhın kalbine hoş gelmedi
Hışma geldi şâh bu sözi söyledi
Çok biter sen cânıma kıldın cefâ
Ben taaccûb eylerem dâim seni

(333)

Dehr içinde buna kul sabr eylemez
Sırrına hîç aklım idrâk eylemez
Bu sefer dûr yok nevâle nidelim
Yol kesilmiş kangı yana gidelim
Açlıkımdan çün zaʿif oldı beden
Geldi kısmet kapları tökmek neden
Dîdi şâhım bundan öte el firâk
Sen beni görmekligin oldı ırak
Ben sana didimki sabr idemesin
Râhı olduğum yola gidemesin
Bâri bu üc nesnei bildüreyim
Kıl i kâlden kalbini sildüreyim
İbtidâ çün eyledi oğlân zuhur
Şâd olûben kalbine esdi sürûr
Rûz-i şeb ben kırk gün ânı bisledim
Et benim çün dâyem idi sesledim
Kim bugün ikâz ideyim ben seni
Tâ küçükden bislemişdi ol beni
Hoşça bakar ol benim dâyem ânâ
Emzürüben virmeye zahmet banâ
Hem sana eyler idi cevr-i cefâ
Ağladukca bîz nice sürek sefâ
Dâyemin vârdur anâ çok şefkati
Ol niçün bize vireydi zahmeti
Leyki gitdi ol Hudânın emrine
Ecel bâdı esdi ânın ömrine
Şimdi dâyem bisleyûbdür ol kızı
Dâima gidûb gelür görür bizi
Ger dilersin göstürem şimdi sanâ
Bundan öte ilvidaʿ düşdi banâ
Dîdi ol şâh sen getür ben göreyim
İrmedi aklım bu işe nideyim

(334)

Sürmedi çokça zaman gitdi piri
Pâdişâhın yanına geldi beri
Çünki gördi yüzüni şükr eyledi
Döndi ândan işbu sözi söyledi
Birbirine kabları urdun neden
Ol taʿâmı nâsezâ gördün neden
Bilmedim ben ândan hikmet ne idi
Beynimize düşdi firkat ne idi
Dîdi mevlâ ömrini kılsın mezîd
Saltanat tahtında dâim ol cedîd
Râm arâiş düşmanından âldı mâl
Ânuniçin itmedi harabe cidâl
Bu gice hem bin filûr geldi anâ
Kalbi sâlik oldı düşmandan yana
Gik cihânı dâr idüpdür bâşine
Kablarile âğu katdı âşine
Ger sana kısmet olaydı ol taʿam
Ömrin irmişdi zevâle ey hümâm
Bu cihânı ârdına atmiş idin
Kendözin mevtâlara katmış idin
Çünki ânın sözlerini dinledi
Râmerâyiş'e bu sözi söyledi
Karnum acdur tîz getür şimdi taʿâm
Biz görek neyler Hudâ-i lâ yenâm
Gitdi bir sofra getürdi nâgihân
Pâdişâhın ögine koydu nihân
Şâh dîdi kim ibtidâ ekl eylegil
Her ömürde emrimi sen dinlegil
Çün vezîr destîn taʿâma sunmadı
Korkısından hâmûş oldı tınmadı

Pâdişâh cellâdına ur söyledi
Şişdi aʿzâsı bütün sağı soli
Çün uru durdi piri öpdi elin

Râmerâyiş dâr nâçâr ekl eyledi
Âhiret menzîline tutdı yoli
Elvidaʿ çün eyleyûb tutdı yolin

(335)

Şâh pirinin çün tamam oldı sözi
Âtasına gitdi hâli söyledi
Sayru düşdüm ben anâ gitmem ebed
Çok güzide pirîler cemʿ eyledi
Oğlını serbuğ idûben göndürüb
Çok helâk oldı çeri göz görmedi
Sağ selâmet döndi şehre pâdişâh
Kim ki geldi bu cihana oldı mât
Pes Sebâ ehli anâ âh itdiler
Pâdişâhdan sonra yoldan sapdiler
Çünki bildin Belkıs'ın sen âslini
Görûb ol Belkıs'ı çıkdı Sebâ'den
Uçûb yandan yana saldı kanâdi
Karârını idûb tebdil firâre
Âğır geldi Süleymân'ın güçine
Kıtâlına idûb kuşlar şuhûdi

Pâdişâha yâdigâr kıldı kızı
Pâdişâhın cengini vasf eyledi
Vakti dârdur sen anâ eyle meded
Çünki ânın sözlerini dinledi
Düşmânın yüzin girüye döndürüb
Bir kimesne sırrına hîç irmedi
Bozmadı vakkârını zerrîn külâh
Tâc-ı tahtı terk idûb kıldı vefât
Tahta koyûb Belkıs'ı şâh itdiler
Secde idüb güne karşu tapdiler
Bu yanâdan dinle Hüdhüd hâlini
Katı pervâz idûb uçdı havâden
Süleymân'a gelûb kuşlar kınâdi
Emirsiz ol uçûb gitdi diyâre
Gelûb Hüdhüd girûb kuşlar içine
Süleymân'dan katı ditrer vücûdi

(336)

Dîdiler kim sana Dârâ gücendi
Neden nâşi cidâ düşdün ömürsiz
Seni yâ darb idûb ya öldürecek
Dîdi Hüdhüd şu dem kim ğâib oldum
Benim hakkımda Dârâ ne buyurdi
Hıyırlu bir haber ile gelürse
Suçunı afv idûb gelmem yüzine
Dîdi Hüdhüd ânâ vâr bir ehâdis
Bulûb halvet divâna ben gidersem
Suçum olsa mukâbil kuh-i kâfe
Bulûb halvet girûb Hüdhüd huzura

Bugün ğayet hışmınak oldı çendi
Süleymân'dan niçün gitdin emirsiz
Hükümetin tuyûra bildürecek
Olub nâdim suçuma tâib oldum
Dîdi kuşlar sana böyle duyurdi
Gönülden ğam kusârimi âlürse
İdûb hürmet ezâ kılmam özine
Ğarâîbden ânâ idem havâdis
Kemâlince ânı ben vasf idersem
Süleymân'ın döner kalbi meʿâfe
Nebi olan kâlurmı her kusura

Mukaddem çün Süleymân âçdı bâbı
Suâline virûb Hüdhüd cevâbı
Katı yüksek uçûb çıkdım havâya
İnerken uğradı yolum Sebâ'ya
Benim ol gördügümi görmedin sen
Nişân-ı künhine hîç irmedin sen

(337)

Eger görsen benim ol gördügimi
Taʿn itmezdin Sebâ'ya girdigimi
Ânın bir kız olûbdur pâdişâhı
Bâşında berk ider devlet külâhı
Kapusında hezâren kulları vâr
Hakkı bilmez seçilmez yolları vâr
Seninçün bulmışam bir kaddi er'er[230]
Sebâ tahtı ânâ olmış sezâ ver
Ânı şâh eylemiş mevlâ Sebâ'ya
Veli bilmez gider ömri hevâya
Bir ahşam bir sabah dîre giderler
Âçûb bâşın güne secde iderler
Tuluʿ itse güneş çün kuh-i kâfdan
Sebâ'nın dîrleri inlerki sâfdan
Güneş kuşluk olunca ağlaşurlar
Bilüb tanrı semâya bakişurlar
Seni ânlar peygamber bilmemişler
Teâliden hidâyet bulmamişler
İdûb Belkıs çü tahtında cülûsi
Olûb iksir girü dönmez nüfûsi
Cemâlinden akar nûr-ı hüveydâ
Yakar ışkı kula virmez rüveydâ
Belâgat hem fesâhat vâr sözünde
Nezâketde kamer ditrer yüzinde
Letâfetde âkar kevser lebinden
Seçilmez âlî âlî ğab ğabinden

(338)

Kurulmuş kaşları benzer kemâne
Seni görse gelir filhâl imâne
Âtâsı pâdişâh imiş cihâne
Sedâretinde yokdur bir bahâne
Cihânda öyle bir hûb görmemişem
Hüsünde sırrına hîç irmemişem
Kemâlince virûb devlet Hüdâsı
Gelûb gider huzura kethüdâsı
Çünki Hüdhüd sözlerini söyledi
Ol Süleymân mâcerâyı dinledi
Dîdi bir nâme yazim indür anâ
Şemsi âtûb dönsin ol hakdan yanâ
Bildürûb furkânile hayyü'l-celîl
İşbu âyet hakkına oldi delil
Çün Sebâ tahtın sanâ virdi Hüdâ
Sen niçün kıldın ânı dilden cidâ
Yok iken yokdan seni vâr eyledi
Bâşınıza aklınız yâr eyledi
Varlıʿına yiddi kât gökler sened
Evveli yok âhiri yok tâ ebed
Yirde gökde birdür Bâr-i hüdâ
İsm-i rahmân âmmeye virür ğıdâ
Şark ilinden mağribe kurdı kemer
Doğ didi doğdı yire şems-i kamer
Birligine kâinat oldı delil
Kangı göz görmez ise oldı ʿalîl

230- Kaddi er'er servi boylu demektir.

(339)

Ândan özge kimseye olmaz sücûd
Tâ ezelden ol sanâ virdi vücûd
Olmışiken evvelin mırdâr meni
Ol Sebâ'ya eyledi Dârâ seni
Gün didigin gâh doğub gâh doline
Ânda maʿbûd sanʿatimi buline
İşbu âlem yok iken ol vâr idi
Tâ ezelden faʿîli muhtâr idi
Oldur ancak ol Hudâ-yı kün fekân
Yirde gökde meskeni yok lâ mekân
Kâinâtı vâr iden rabbü'l-enâm
Yok şeriki yok naziri lâ yenâm
Pâdişâh oldur kalânidur mecâz
Bâşın âçûb güneşe itme niyâz
Sen ânı mevlâ bilûb itme gümân
Sen ânın birliğine eyle imân
Ol beni kıldi peygamber göndürûb
İns-ü cinni emrime heb döndürûb
Gelmişem hakdan size daʿvetciyem
Zâhirim şâh bâtınım minnetciyem
Emri ile gelmişüz elçi bizüz
Meskenim bir yirde yok yolcı bizüz
Göndürûb mevlâ beni size resul
Her kaçân nâmem sanâ olsa vüsûl
Ânlağıl mazmûnını eyle amel
Sen bize ekl eyleme bunda cedel
Kuşlar hep sâye sâlûb üstümdedür
Kuh-i kâf emri benim destimdedür
Çün banâ teshîr iden perverdigâr
Emrile oldı musahhar rûzigâr
Gâhi sağa gâhi sola inerem
Her ne menhi olsa ândan dönerem
İbtida âheste ânı söylerem
Hak sözi cân kulâğile dinlerem
Bundan öte yokdurur ğayri kelâm
Nâme-i temhîr idûb kıldı tamâm
Âldı Hüdhüd nâmei girdi yola
Rağbet idûb bakmadı sağa sola

(340)

Çün Süleyman bildürûb kânun usûl
Gitdi Hüdhüd nâmei kıldı vusûl
Zîra Belkıs çıkmış idi tahtine
Çün beşaret esdi ânın bahtine
Koydı Hüdhüd nâmei çün dizine
Gördi Belkıs bâkdı ânın yüzine
Okuyûb mazmûnını ol ânladi
Hüdhüd'in çâvuşlığını tânladi
Tîz Sebâ ehlin kığırdı halvete
Kıldı daʿvet girdiler bir vahdete
Her birine dilnevâzlık eyledi
Döndi Belkıs işbu sözi söyledi
Kuds ilinden azm idûb bir pâdişâh
Tutmış iken ol Yemen üstine râh
Hüdhüd ile geldi bize nâmesi
Kendi hattiyle yâzılmış hâmesi
Hükmi vârmış denizler kaʿrına
Dîv peri cîn cümle girmiş emrine
Gökde kuşlar üstüne sâye kurâr
Hal dilile cümlenin hâlin sorar
Yîl ânın tahtın âlûb gider imiş
Cengini divler peri ider imiş
Bîr acâyib nâmesi geldi banâ
Bizi daʿvet eylemiş hakdan yânâ

Ol beni hak dine teklif eylemiş
Âhirinde çok kelamlar söylemiş
Da'vet itmiş biz icâbetmi idek
Yohsa âna biz 'adâvetmi idek
Kendi bir rumze işâret eylemiş
Hâsılı söz bu cevâbı söylemiş
Ben ki sultânım beni itme melûl
Da'vetimi siz benim idin kabûl
Gerçi siz bu emre kılmazsız imân
Çün birinize gelûb virmem emân
Siz bu nâmeden âlın böyle meâl
Zannım oldur çün gelûb eyler mekal

(341)

Korkaram bu iş başa urulmaya
Korkub ândan nâs bize buyrulmaya
Çünki Belkıs nâmei vasf eyledi
Kethüdâlar işbu sözi söyledi
Dîdiler kim biz dahi cenk eylerüz
Gîn cihânı bâşına tenk eylerüz
Biz fidâ kılduk sana cânımızı
Dîv peri bilür bizim şânımızı
Pâdişâhsın sen dahi itme emân
Korkûb ândan kaddini kılma kemân
Ânunile ibtidâ cenk eylerüz
Dâr gelürse kal'amıza giderûz
Burc-ı bârûdan âtaruz ânâ ok
Zâd-ı zahire her nevâle bizde çok
Çün bu tedbiri görûb anlar savâb
Durdı Belkıs söyledi şâfi cevâb
Çün buyurdı kudret issi ol celîl
İşbu âyet hakkına oldi delil
Çün benim zihnim anâ hîç yitmedi
Aklınız bu sırrı idrak itmedi
Ol hüdâsı eylemiş ânı mülûk
Ben ânunla idemem cenge sülûk
Karşu dûrûb eylesek cenge hirâb
Îl velâyet küllisi olûr harâb
Cenk idince bay kişiler hor olûr
Kim ânı görse tayimden dûr olûr
Bir nebi kim kuşlara hükm eyleye
Cümlesine hal dilile söyleye
Hüdhüd ile nâmesi geldi banâ
Okûyûb mazmunını kâldım tanâ

(342)

Bendeki Hüdhüd ânı idermi hîç
Nâme yazsam ol yanâ gidermi hîç
Hükmimi bir îveze buyûramâm
Ol gelürse ben sizi kâyırâmâm
Rûzigarlar emrine nevger îmiş
Dîv, peri, cinler anâ dîger îmîş
Emrine âsi olûb cenk idemem
Bey'at idûb ğayri yola gidemem
Gelmedin ol tuhfeler göndürelim
Armağanile girü döndürelim
Nâmesi çün bize irsaldür ânın
Belki bizden maksudi mâldur ânın
Hak peygamber ise mâlı sevmez ol
Bize rencide gelûb hem kılmaz ol
Çünki Belkıs söyledi şâfi cevâb
İşbu ra'yi gördiler cümle sevâb
İki yüz oğlân kızı geydürdiler
Bir libâsda cümlesin uydurdiler
İki kerpiç tâ ezel yâpmış idi
Biri hâs âltun biri gümiş idi

Dîdi Belkıs budurur kânun usûl
Hüdhüd ile nâmeniz geldi banâ
Nâmei kırât idûb bildim seni
Mâcerânın künhini bildim ayân
Kangısı irkek dürür kangı dişi

Yazdı bir nâme ânâ ide vüsûl
Ben bu hâli anlâyub kaldım tanâ
Hakka daʿvet eylemişsin sen beni
Ol gelen kız oğlânı eyle beyân
Soyûb uryân itmedin bil bu işi

(343)

Bir suâlim hem dahi vârdur sanâ
Ol ne sudur gökden inmez âşikar
Nûş iden insanı leyki kandûrur
Elçi ile nâmemiz geldi ʿayân
Daʿvetine biz icâbet eylerüz
Gitdi ilçi tuhfeler menğub ile
Geldi ilçi gördi dârâtı tamam
Gördi dârâtını filhâl ânladı
Gökyüzine bakdı güneş görmedi
Sedâretine yokdur bir bahâne
Görûb tahtını gidûb aklı bâşından
Nice âltun gümiş tahtlar kurulmiş
Görüb ânı kesûb elçi sesini
Yâkûb yândan yâna dârâtı gördi
Dîdi Belkıs şahindendur gelişim
Süleymân çün okudı nâmesini
Kanı dîdi bize gelmiş hedâye

Sen ânı gûş eyleyûb kalma tanâ
Dağda taşda yirde olmâz cûyi bâr
Teşnelikden âdemi usandurûr
Ger bilürsin kıl-ü-kâli sen ayân
Tanrı birdür sen nebisin söylerüz
İki yüz duhter ğulâm mahbûb ile
Dîv piri insân kâmu kılmış kıyâm
Sâye sâlûb kuşları çok tanladı
Kuşların sırrına aklı irmedi
Âlûb destur girûb elçi divâne
Hicâbından âkûb terler kâşından
Çü hizmetden bütün divler yorulmiş
Âçûb göstürmedi hîç tuhfesini
Çıkârûb nâmei destine virdi
Ğarîbem bu diyarda yok bilişim
Görüb ol Belkıs'ın hem nâmesini
Her insanı viren oldur fenâye

(344)

Âlûb geriçlerini elçi geldi
Görüb tîz ânladı elçi rumûzi
Gelûb hakdan bu âyet oldı isbât
Bana mâlilemi imdâd idersiz
Hayırludur bana hakkın atâsı
Bana âltûn gümiş toprak gibidür
Hedâyeniz âlûb saymam karine
Veli sen Belkıs'a eyle işâret
Hudâyı bir bilûb gelsin imâne

Görüb divler perî cîn ânâ güldi
Verâsinden Süleymân âçdı sözi
Okı ânı ola sâiller iskât
Koyûb yolı nîçün eğri gidersiz
Velî oldur kamu halkın Hudâsı
Ğazal virûb düşûb bayrak gibidür
İdûb avdet götür tizce yirîne
Güneşden vâz geçüb kılsın şehâdet
Şükür kılsın ânâ virdiği nâne

Gelûb hakdan beni bilsin resul ol
Çünki elçi bu kelâmı dinledi
Mukaddem nâmemi kılsın kabul ol
Döndi Belkıs'ın suâlin söyledi

(345)

Kangı sudur gökyüzünden yağmaya
Nûş iden inşanı leyki kandurur
Bilsin ânı eyledi vâfir selâm
İrkeğini dişisin fark eylegil
Bu suâlin vir cevâbını banâ
Çün Süleyman dîdi ânı bildürem
Bir su vâr kim yiryüzinden çıkmaya
At deridur teşne kuli kandurur
Gelmişidi âna iki yüz ğulâm
İki yüz ibrik gelûb âltûn kamu
Her birinin hâdimi bir kul idi
Ellerine tökdiler çünkim suyı
Kız olânlar âvucını açdiler
Gördi elçi çün tamam oldı taʿâm
Dîdi şâhım iznin gideyim
Dîdi sen vâr Belkıs'a söyle sözi
Hak Teâlâ virdi çok ruhsat anâ
Dâğı taşdan hâk içinden çıkmaya
Teşnelikden âdemi usandurur
Hem sana göndürdi iki yüz ğulâm
Ândan öte bilürsin söylegil
Sürʿat idûb gideyim ândan yanâ
Kıl-ü kâlden kalbinizi sildürem
Gök yüzinden rahmet ile akmaya
Tatlu sudan âdamı usandurur
Divlere emr eyleyûb çekdi taʿâm
İki yüz âltun legen geldi amû
Dâima âdetleri hem ol idi
Er kişinin dâima oldur hûyı
İşbu minvâl fark idûben saçdiler
Tîz Süleymân'a gelûb itdi kıyâm
Vasf-ı hâli Belkıs'a vasf ideyim
Gelsin hakdan ol nebi bilsin bizi
Leşkerile eylesin beyʿat banâ

(346)

Tanrı birdür ben resûlem söylerem
Gitdi elçi çün revân oldı yola
Vasf-ı hâli geldi birbir söyledi
Döndi Belkıs tahtını kurdı hemân
Çün hidâyet eyledi rabbü'l-enâm
Sürʿatile gitdi ol gün bir konâk
Kulları hem kendine olmuşdı râm
Geçdi ahşam çün vakit oldı gice
Çün Süleymân âldı Belkıs'dan haber
Pes birine ifritin emr eyledi
Bildürûb mevlâ ânı furkân ile
Bu hususda bir sözüm vardur size
Gelmez ise tahtını dâr eylerem
Belkıs îmâna gelûb devlet bula
Bâşına geldiklerin nakl eyledi
Kalbinin etrafına esdi îmân
Leşkerini cemʿ idûb kıldı tamam
Oldı ahşam dîdiler hayme kurâk
On iki bin leşkeri kıldı erâm
Bu kaziyye dinlegil oldı nice
Dîdi ilham tanrıdan kalbe eser
Oldı handan işbu sözi söyledi
Hükm-i kâtıʿ hücceti burhân ile
Leşkerile gelmedin Belkıs bize

Tahtı ile kaldûrun benden yanâ
Hem hüdânın birliğini ânlaya
Belkıs'ı çün taptûrak ârzusine
Göre Belkıs bu işi kâla tanâ
Gözlerinden yâş âkıdûb ağlaya
Geldi bir ifrit ânın karşusine

(347)

Dîdi işbu hizmeti ben göreyim
Çün Süleymân ol deve emr eyledi
Aldılar tîz Belkıs'ı tahtı ile
Tahtını tahtına karşu kurdılar
Birbirile kıldı devler meşveret
Dîdiler şah Belkıs'ı âlur ise
Pîri ile devlerin akmaz suyı
Belkıs'ın hem anâsı peri idi
Ruhsat âlûb padişâha söyleye
Hizmetini gördürür dâim bize
Zahmet işi bizlere emr eyleye
Dâğı tâşı bizlere hep sökdürür
Bizleri güçe koşâr memhûr ile
Çün Süleymân'ın katına vardılar
Dîdiler kim ey şehin şâh-ı cihân
Belkıs'ı sen âlmak istersin âyân
Ânası pîri şâhın nesli dürür
Şâhımıza olmâdı aslâ sezâ
Bilûb aybın söyledik biz yüze yüz
Belkıs'ı tahtı ile getüreyim
Gitdi ifritler ânâ gör neyledi
Key müretteb zîneti rahtı ile
Karşusında bağlayûb el durdılar
Gördiler ki kurdı Belkıs meskenet
Halvetinde rûz-i şeb kâlur ise
Tâ ezelden böyle kurulmuş huyı
Adama yâr olmayûb ğayri idi
Korkaruz bize cezâlar eyleye
Birbirile girdiler vâfir söze
Çin(cîn) perûye ol mülâim söyleye
Bin devi ol bir perûye dökdürür
Belkıs'ı gammazlayak cumhur ile
Karşusında bağlayûb el durdılar
Bir sözümüz vâr bizim dinle inân
Aybını biz idelim size beyân
İki bâldırı ânın kıllı durur
Sonra görûb bizlere itme cezâ
Sen dahi tedbirin âna göre düz

(348)

Çünkü devler Belkıs'ı zem eyledi
Cam döşeyin kasr-ı kâhin altına
Kavlinize i'timâd olmaz sizin
Baş göz ile ben ânı görsem gerek
Çünki devler iş bu emri dinledi
Akl anî hiç eylemezdi cesti cû
Döşediler camı tahtın altına
Kasrı kâhin altı su dirler idi
Macerayı bildi Belkıs anladı
Pes Süleyman iş bu sözi söyledi
Belki bühtan kıldınız ol hatuna
Ahdinize ittihâd olmaz sizin
Almadan on künhüne irsem gerek
Yitmiş arşun yerleri cam eyledi
Ânı gören zan idüp akardi sû
Kim gelür ise Süleyman katına
Bilmeyenler kaydını yirler idi
Tahtı ile geldigin çok tanladı

İndi tahtından gidüp bey‘at ide
Padişaha hoş gelüp ülfet ide
İndi kasrından gide şahdan yanâ
Camı görüp su bilüp kaldı tanâ
Çünki nagâh gördi ol yerde sûyi
Ekseri avratların oldur hûyi
Bu rumuzi anlayup çiğritme tâs
Sûyi gördi yukarı çekdi libâs
Vâle olup aklı irmez bir yanâ
Çün Süleyman göz urup bakdi anâ
Ol kemalince bakup seyr eyledi
Gayri zenden meylini gayr eyledi
Geldi bey’at eyleyüp öpdi elin
Çün Seba’da şah iken oldi gelin
Pes Süleyman halıkı arz eyledi
Dödi Belkıs bu kelamı söyledi
Tanrı birdür yok şeriki lâ mekân
Güneşi terk eyleyüb buldi emân
Geldin Allah’dan bize oldun rasûl
Da‘vetini eylerüz cümle kâbûl

(349)

Tacı tahtı terk îdüp buldi felâh
Pes Süleyman eyledi ânı nikâh
Belkıs’ın çün kıssası oldi temam
Mustafa’nın ruhuna yüz bin selam
Râvî ider geçti peygamber hemân
Leşkerin aldı yola oldi revân
Dev, peri, insan kamu gitdi bîle
Kâdirin kudretlerini kim bile
Cin, peri, insan kamu kıldı nida
Hayı huydan na‘ralar toldi sada
Dev sadası dağı taşı ığradı
Pes karınca vadisine uğradı
Ol derede çok karınca var idi
Leşkerine yolu gayet dâr idi
İnsi cinni aldı zirî destine
Bir karınca çıktı taşın üstüne
Hal diliyle eyleyüp bir kez nidâ
Süleyman’a anı bildürdi Hüda
Bir karınca söyledi iş bu sözi
Süleyman’ın leşkeri basar sizi
Hâmûş olup bakmayın çâr köşeye
Gafil olup düşmeyin endişeye
Yir götürmez leşkeri tutmiş gelür
İnsi cinni ögine katmış gelür
At ayakından göge çıkdı gubâr
Dev, peri, cin sizi eyler tarumar
Putperesten yeryüzini kıldı pâk
Leşkeri bâsûb sizi eyler helâk
Ol selimdür şerri mazlumdan sava
Siz girüp yer altına tutun yuva

(350)

Yikrek oldur yir içinde meks olâk
Çün Süleyman bu söze virdi kulâk
Hak teâla çün işitdürdi anâ
Ol tebessüm eyleyüb kâldı tanâ
Durdî fi’l hal çekdi atın başını
Şazîlikden tökdi çeşmîn yaşını
Didi yâ rab saltanat virdin bana
Ben bu hali anlayub kaldım tanâ
Sen bana tevfîkîn eyle kıl atâ
Ucba îrüp itmiyem ya Râb hatâ

İnsi cinni emrime kıldın belî
Karıncanın sem‘ime geldi dili
Kurda kuşa hükm idüben söylerem
Virdigin ihsanına şükr eylerem
Sen hidayet itmeyince bir kula
İstikametler bulup girmez yola
Geçüp vadi yola oldi revâne
İnüp atdan binüp tahtı revâne
Denizde var idi bir ulu ada
Ki kırk binden idi ehli ziyade
Birisi bilmez idi çün Hüda’yı
Puta daim iderler duayı
Ol iklimde var idi bir ulu şah
Süleyman azm idüp tutdi ona râh

(351)

Teâla’llahi anâ çok virdi ruhset
Gidüp ol halkı kıldı da‘vet
Kimi bey‘at idüp geldi emâne
Kimi cenk eyleyüb geldi îmane
Gelüp bir bir Hüda birdür dediler
Sen Allah’ın resûli söylediler
Velakin dönmedi şahı Lat’inden
Süleyman emredüp sürdi katinden
Kesüp başın cihandan oldi fâni
Cehennem Malik’ine virdi cânî
İdüp devler ânın malını yağma
Var idi bir kızı gayetde hasnâ
Hüdayı bir bilüp kız buldi îman
Nikâh idüp alup ânı Süleyman
Veli ol atasın ağlar idi
Firakın narına can dağlar idi
Cihan ânın gözine oldi zindan
Kimesne bulmadı derdine imkân
Zayıf olup gidup anın mecâli
Süleyman bir deve dedi bu hali
Denizden çok gelen kız oldi heste
Gidüp aklı olup kalbi şikeste
Vatanımdan anı kılduk avare
İlaç kâr eyleyüp olmaz mı çare
Süleyman arz idüp deve rumuzi
Gelüp yerler yüzine sürdi yüzi
Didi şahım ben anâ bulam ‘ilac
Atasıdur eyleyen aklın târâc
Olup mahzun dönüp kaddi zarife
İdüp ‘avdet gelüp Kuds’i şerife
Cihande Kuds ile Şam’ı severdi
İkisin görmege gayet iverdi
Gidüp ol dev alıp bir taşi oydi
Kızın atasının şeklini koydi
Anı nakkâş ile yapti bezetti
Atası gibi ol taşı düzetti
İdüp suret düzüp eller ayak baş
Görenler insan bilür ânı dimez tâş

(352)

Gören kul zannederdi anı insan
Getürüp dev kıza gönderdi pünhan
Görüp ol sureti kız oldi handan
Didi atamdur ammâ dili noksan
Alup bir halvete ânı apardı
Süleyman’dan ana uğrun tapardi
Kodi anı atasının yerine
Ki kırk gün geçdi bu ahval üzerine

Süleyman hiç bu hali bilmez idi
Veli bir gün ana gündürdi bir kul
Sorup halin teselli eyledi ol
Ki sen kırk gün katıma gelmez oldun
Hazan mı esdi çölde aynimize
Didi Asef evinde bir sanem var
Kılup suret ana karşu taparler
Kim ol suret beni bundan idüpdur
Anı devler getürdiler vücuda
Senin hanende put olmak revamı
Nebîsin hem her ahvali bilürsin
Derûni ger seversin bizi dilden
İzin ver sen olam ta'atte meşgul
Helaline Hüda'nın var hesabi
Yarın Allah anı bir bir sorîser

Veziri katına çün gelmez idi
Gelüp Asef Süleyman'a tutup yol
Verasından bu sözi söyledi ol
Vukuî maceraden bilmez oldun
Burûdet düşmedi hod beynimize
Seni ben eyleyim şimdi haberdar
Elini ayakını hem öperler
İdüp teftiş anı hatunine sur
Açup başın gider daim sücuda
Bu ayrılık bana ruz-i ceza mı
Karınca savtını yerden alursin
Su'al etme bana ol kal-i kılden
Katı es'ab durur ol gidecek yol
Haramına dahi vardur azabi
Bütün halka terazuyi koriser

(353)

Nebîdür bu ya velîdür yüz görülmez
Süleyman çün işidince bu hâli
Gidüp fi'l hal evini aradiler
Bulup anı getürdiler huzura
Kırup anı idüp çün pare pare
Didi ya Rab sana ma'lûm bu hâlim
Davud nesline ol suret yakışmaz
Benim sensin ezelden girdigârım
Suretiçün ruz-i şeb arttı ğami
Gitti bir gün ol kaza-i hacete
Ev umûrîn ana inanur idi
Aldı pes ol hatemi hıfz eyledi
Süleyman'ın şekline girdi nihan
Baktı hatun yüzüne fark etmedi
Bu Süleymandur deyüp virdi anâ
Çıktı tahtın üstüne hükm eyledi
Çünki dev taht üstüne çıktı heman

Cihan davası üzre ol kurulmez
Bilüp ol sureti gitti mecâli
Sarayı kasrını hep daradiler
Yapup devler getürmişdi zuhura
Süleyman el tutup perverdigare
Ben anı bilmedim illâ sen Âlim
Koyup dergâhını gayre bakışmaz
Sığınurem sana perverdigârım
Bermakında var idi çün hatemi
Hatemi virdi cerade 'avrete
Dosti düşmani bilüp tanur idi
Bu yanadan gör ki bir dev neyledi
Hatemi tiz isteyüp açtı dihan
Aklı kasır oldu zihni yetmedi
Sen bu hali anlayup kalma tanâ
Ben Süleymanem deyüp ol söyledi
Ol Süleyman içerü girdi ayan

(354)

Çün Süleyman hatemini istedi
Anunile olmadı hiç ru-be-ru
Oldu mahzun hanesine girmedi
Çün saraydan yüzini döndürdiler
Ben Süleyman'em deyüp kar etmedi
Bir balıkçı gördi çün virdi selam
Macerayı vasf idüp bir bir anâ
Ol garâib sözlerini dinledi
Bunda meks ol hizmet eyle sen bana
Na sezâver sözlerim var söyleme
Kaldı balıkçi ile kırk gün temam
Çünki div çıkdı Süleyman tahtine
Hükmü Tevrat'e muhalif eyledi
Hükmi tağyir ettiğini bildiler
Destin alup didiler kim ey ulû
Ger Süleyman olsa idi bu kişi
Şüphemiz var kim bizim ol şah değil
Ma'lum olmadı mı size iş bu hal
Didi Asef girelim bir vahdete

Didi hatun ya delu ya mübtedi
Hâsılı söz koymadılar içeru
Kimsenin aklı ana hiç irmedi
Ta deniz yalusine indürdiler
Nefsini kıldı zelil âr etmedi
Anunile eyledi birkaç kelam
Ol balıkçı gûş idip kaldı tanâ
Döndi balıkçı bu sözi söyledi
Günde bir balık virem ücret sana
Ben Süleyman'em diyüp hükm eyleme
Biz görek neyler Hüdayi la yenâm
Kırk güni geldi erişti vaktine
Şer'a tatbik olmayani söyledi
Cem' olup Asef katine geldiler
Çün sadâret sahibi oldi delü
Şer'a layık eyler idi her işi
İnse cinne hükm iden ol mâh değil
Sen ne dersin kalmadı bizde mecâl
Cahil olan gelmesin ol halvete

(355)

Okuyup Tevrat'ı idelim temam
Yetmiş âdem niyyet idüp okidi
Çün Zebur baştanbaşa a'zam idi
Niyyeti halis idüp okudiler
Tahtın üstünde mecâli kalmadı
Sabra takat kalmadı indi hemân
Didi olmam ben Süleyman'dan emin
Ben Süleyman emrine çün oldum 'as
Şarkı garbı köşe köşe aradur
Gik cihanı başıma ol dar ider
Yikrek oldur ben denize ineyim
'Asi oldum ben Süleyman emrine

Bir sebeb virür bize rabbü'l enâm
Hem Zebur'i okuyan kul çok idi
Kim okursa derdine merhem idi
Ol devin bağrına ok dokidiler
Yandı cismi hiçbir hali kalmadı
Ol denizin üstüne oldi revân
Hatemi attı denize ol la'in
Bin canım olsa biri olmaz halas
Şane ile yeryüzini taradur
Ger tutarsa tiz beni ber dar ider
Bir mağaru bulup anda sineyim
Daldı girdi ta denizin karine

Bu yanadan Asef'e geldi haber
Gönlü oldu gusseden zir-i zeber
Kaçtı cinnî bildi mesrur oldiler
Halıka vafir senalar kıldiler
Çünki bildin kıssanın kıl-ü kalini
Bu yanadan gör Süleyman halini
Ol balıkçı bir balık virdi ana
Oldi ahşam geldi deryadan yana
Pes denizin yanına (geldi) heman
Balıkın karnını yardı bî güman
Yudi anı su ile pak eyledi
Tut kulakın gör ki Mevla neyledi
Karnının içinde buldi hatemi
Şükri yezdan eyleyüp gitti gam

(356)

Takti fi'l hal hatemi barmakine
Bildi yüz tutdi le'in kaçmakine
Ruv-i handan çıktı tahtın üstüne
İns-i cinni aldı zir-i destine
Geldi Asef çün Süleyman katine
Koydilar altunli kursi altine
Çünki Asef macera vasf eyledi
Pes Süleyman devlere tiz söyledi
Sahra devi şimdi tiz bulmak gerek
Çok cefalar canine kılmak gerek
Gaib olup yiryüzünden çıkmedi
Sür'at idüp Kuh-i Kafa geçmedi
Pes Süleyman emr idince bu sözi
Geldi devler yerlere sürdi yüzi
Dediler ol aldı mühlet ömrine
İndi gitdi ta denizin ka'rine
Bundan öte bu cihanı göremez
Kimse anın sırrına hiç eremez
Vus'imiz yoktur ana çare kılak
Su içinde biz anı kande bulak
Ger karade olsa idi kalteban
Keşt iderdik alemi yaz u yaban
Çünki devler söyleyince bu sözi
Geldi periler yere sürdi yüzi
Dediler kim biz denize giderüz
Luğbile bir tedbir ana iderüz
Leşkerimiz hazır olsun bu sudan
Anı biz elbet aluruz bu sudan
Çün denizin yali ile vardılar
Ğulğulei bir uğurdan kurdular
Ağlamaktan tuttu dünyayı sadâ
Her biri bir savt ile kıldı nidâ
Ol sadâyı dev işitti nagihân
Başını kaldurdı sudan ol zaman
Su içinden eyledi fi'l hal suâl
Savtınızdan kalmadı bende mecâl
Siz neden naşi yanub ağlarsınız
Firkat ôduna ciğer dağlarsınız

(357)

Dediler kim biz niçün ağlamayak
Fani mülke hiç gönül bağlamayak
Gitti uhraya Süleyman oldu mât
Kaçdı devler bu gece kıldı vefât
Gitti ol şah nesli Davûd kalmadı
Saltanat hiç mevte çare kılmadı
Çünkü ol dev işidince bu sözi
Tiz denizden sıçrayub açdı gözi
Didi ol gitti ise tebşir bize
Bu hususda müzde virem ben size

Su içinde ben niçün mesken kuram
Ol Süleyman bağrımızı doğradı
Gafil iken çün periler tutdilar
Per keşan idüp devi getürdiler
Cümle âlem seyrine geldi kamu
Ellerin ayakların bağladılar
Geldi devler sureta tazirledi
Deldi taşı boğazına takdılar
Asi idi padişahın emrine
Ta kıyamet haşr olunca ol le'în
Şimdi hala taş boğazında durur

Gözim ile kulları alam urâm
Çıktı sudan içlerine uğradı
Bağlayıp tez önlerine kattilar
Süleyman'ın tahtına yetürdiler
Pes Süleyman gördi anı ey amu
Devlerin yüreğini dağladılar
Bir büyük taşa anı zencirledi
Götürüp derya içine attılar
Battı gitti ta denizin ka'rine
Ol denizde habs olub görmez zemin
Ah çekince dört yana dalga urur

(358)

Anı ol taş ile deryaya saldı
Çu anka gelmişdi ol huzure
Zarar kari veren Bâr-i Hüdadur
Veren oldur gören oldur alan ol
Hidayetsiz kişi irmez usule
Hıyr ger şer kamu andan gelürler
Her insanın ana bağrı delinmez
Veli vardur bu yirde üç rivayet
Kimi dedi hiyr hakkın a'tası[231]
Kimi dedi hayır veren Hüdadur
Kimi dedi hayrı şerri veren hak
Teâlallah kula vermiş irade
Kamudan yek kavidür bu rivayet
Ale'l icmal kader bahsi bilindi

Süleyman şad olub tahtında kaldı
Süleyman söyledi Asef vezire
Halaik hep kapusunda gedadur
Semavâtı imâdsız tutturan ol
Emirsiz bir ivez gelmez husûle
Anı tasdik iden böyle bilürler
Neye müncer olub takdir bilinmez
Müfessirler idüp anı dirayet
Velakin şer olur nefsin hevası
Şerri veren şayatin i'tidadur
Kamunun kalbini zahir gören hak
Neye sarf eylese irür murade
Subûtine delilüdür iş bu ayet
Gidüp kalbin fuzûlatı silindi

(359)

Kaderden çün Süleyman açdi sözi
Didi şahım sana şafi sözüm var
Alup canım anı virsem birine
Veya ol namuzad insan mı eyler
Veya kadir edüp takdir ezelden
Bu meclisde küşad eyle bu babi

Gelüp Anka ana virdi omuzi
Cihanda bir veya iki kızım var
Ucunde mi gelür takdir yerine
Reca idüp gidüp kul kula söyler
Kimi çirkin alur kimi güzelden
Süleyman virdi Anka'ya cevabi

231- Verdiği.

Dedi ratıb ve yabis ne kim var
Kamusini Hüdadur eyleyen var
Kalem ta kim çalınmışdur ezelden
Gelür la büd Hüda'yi lem yezelden
Emirsiz bir ivez açmaz kanadi
Sakın sen bu söze itme inadi
Süleyman bu suali kıldı isbat
Simurgi[232] olmadı bu söze iskat
Didi Mevla kız oğlana karışmaz
Kader bahsine bu sözler yakışmaz
Kızı oğlana kul laik görürler
Biri birine virürler alürler
Süleyman kıldı Anka'ya tahavvur
Kuşun aklı ana olmaz tasavvur
Var idi bir kız oğlan na-muradlı
Didi Anka idem ben na-muradlı
Süleyman'a anı gelsem ayane
Çalam kızı getürem aşiyane
Alup oğlan kızı çün kavuşurmi
Kader takdir ana hiç karişurmi
Veli ol kız çıkup bağda gezerken
Simurgi bakçede ani sizerken
Görüp anı hevadan çün süzüldi
Eli hem ayaki yirden üzildi
Kati pervaz urup çıkdi hevaya
Yumup kanatların indi yuvaya

(360)

Peri cin görmeyüp pünhan götürdi
Olub mesrur yuvasına otürdi
Ne ifritler ne insanoğlu bildi
Süleyman'ın katına döndü geldi
Süleyman'a gelüp kızın atası
Ne bilsün kim Simug'un hatası
Didi şahım kızımı aldı devler
Veya pünhan gelüp kaptı periler
Gerekdür kim ulu divan kurasın
İdüp teftiş kuşa kurda sorasın
Süleyman çün bilürdi iş bu hali
Demişdi Cebrail ana mekali
Simurginin yüzine urmaz idi
Kızı çaldın deyüb hiç sormaz idi
Dedi korkma senin kızın hayatta
Sen anı sanmağıl Sin'de mematta
Gelür labüd bir gün görürsin
Sen anın künhine ol gün irürsin
Veli oğlanı dinle bu yanaden
İşitti ol kızı geçti fenaden
Kararını idüp tebdil firare
Alup başın gidüp gayri diyare
Görünmezdi gözine bol hazine
Giderdi şark iline bir sefine
Binüp ol keştine oldu revane
Veli bilmez gider ol kangi yane
Katı bir yel çıkup deryadan esdi
Kamu yelken direk koymadı kesdi
Gemi ehli kamu geldi emane
Dediler keştimiz çıkmaz limane
Giderken keştiî yel taşa çaldı
Kamusu gark olup deryada kaldı
Veli oğlan sınık bir tahta buldi
Hudar hasat verip üstine bindi
Gelür miydi bu hikmet hiç gümane
Sürüp dalga atup anı limane
Şu kim oğlan çıkup buldi kenari
Durup fikr eyledi perverdigari

232- Hz. Süleyman'ın devrindeki kuşlar padişahı.

(361)

Taamı yok bunaldı açlık ile
Görür taşın başında bir ağaç var
Katı sarp yer içinde var yuvası
Görür bir kız mekân kurmuş yuvade
Görüp anı unuttu abı nanı
Biri birine hal vasf eylediler
Dedi oğlan Simurg'i ger gelürse
Gelüp hışma beni bu taştan atar
Dedi ol kız seni pünhan ederem
Anın ben geldiğin bunda bilürem
Şu hin kim ol yuvasına süzilur
Gelince ol tutup kuşlar getürür
Kati yüksek uçup kalkar havaya
Ulu halk eylemiş anı Hüdası
Sığır koyun ana olmaz idare
Süleyman ile gayet ülfeti var
Ne me'muldür bugün yarın görüne
İkisi erdiler anda murade
Zaman geçdi dönüp ol sal mürura

Birez gitti denizin yali ile
Gidüp aklı başına olmadı yar
Ağaca çıkmaya geldi hevası
Dedi ey hak beni ir gör murade
Olup mesrur kıza kaynadı kanı
Başına geldiğini söylediler
Eman virmez beni bunda görürse
Veya katl eyleyüp mevtaya katar
Ki sensiz bu cihanı ben niderem
Kanadının avazını alürem
İşiden kimsenin aklı üzilur
Bizim kısmetimiz Mevla yetürür
İki üç günde bir uğrar yuvaya
İki nake durur her gün gıdası
Bulur kısmet gider aher diyare
Gidüp meclisine çok hürmeti var
Bulup vuslat gelüp takdir yerine
Muhammed'e salavat ver burade
Doğup bir kız gelüp fi'l hal zuhur

(362)

Yuvasına gelüp Anka gider idi
Veli bir gün gidüp Anka huzura
Kaderden pes yine bir söz acildi
Didi şahım mukaddem bu cevabı
Velakin bulmadı takdir yerini
Alup bir kız götürdüm aşiyane
Bir oğlana idi kız namuzâdli
Alup anı ol oğlandan ayırdım
Veli oğlan gidip aher diyare
Gidip oğlan ki kande bula kızi
Didi oğlan bulup kızı kavuşdi
Olup kuşlar içinde bu adın puç
Doğup bir kız olardan geldi ey yar

Alup oğlanı kız pünhan ider idi
Süleyman şaz olup geldi sürura
Kanadını açup Anka seçildi
Bulur takdir yerin kıldın hitabı
İşaret göstereyim ben birini
Peri cin bilmeyüp koydum nihane
Götürüp eyledim ben na-muradli
Teâla rızkını verdi kayırdım
Kızı ağlar gezer bulmaz ne çare
Verasından Süleyman açdı sözi
Gelüp vuslat gidüp hasret savuşdi
Seni hak çün anlara kıldı sağduç
İnüp Cibril beni kıldı haberdar

Dedi Anka gidüp kızı getürem
Dilersin bu işi şimdi bitürem
Kati yüksek uçup çıktı havaya
Yumup kanadını indi yuvaya
Bir ifrit postu var idi yuvada
Simurg'i bulmuş idi bir ovada
Yüzü kıllı katı heybetlu idi
Eli ayakları hep bellü idi
Simurgi ezdehadan korkar idi
Gelüp yavrularını yudar idi
Koyup postu yuvanın çün yerine
Gelen mare şecaatlü görine

(363)

Kanadının evazını kız aldı
Ol ifrit postuna oğlanı sardı
Uçarken ol Süleyman'ı kınadı
Simurgi kuş kıza gel imdi
Simurgi dedi ol kız nercivane
Götürem seni ol azim divane
Varınca divana sen itmegil âr
Süleyman ile bizim kavlimiz var
Sözümüz olacakdur lülûü anber
Ulu divan kuracakdur peygamber
Çün insan kuş kamu dev peri gelur
İrer dehşet seni bir korku alur
Süleyman'ın yanında olma arlı
Ben itmişem seni çün namuradlı
Bu kavlimiz eğerçi yer bulursa
Hüdanın takdiri çün bozulursa
Ki bismillah ki ben va'd iderem
Alup seni atan anan giderem
Bugün yarın heman murad alasın
O namuzadı sen kande bulasın
Simurgi dedi kıza ki dur imdi
Gel ifrit büsti içine gir imdi
Gelüp ol kız girüp büstin içine
Alup kız oğlani çün kucikine
İki ayakına kuş büsti sardi
İdüp pervaz uçup hevaya kalkdi
Simurgi gayet ulu heyvanidi
İki deveyi bir günde yer idi
Uçup havaya ol kuş mesrur oldi
Süzülüp tahtı Süleyman'a kondi

(364)

Koyup posti huzurda bir kenare
Çıkup sedre konup fizze dinare
Dahi gördi Süleyman handen oldi
Çağurup Hüdhüd'i emr buyurdi
Dedi cümle tuyur cin devi çağir
Ulu muhakeme vardur çok ağir
Gidüp Hüdhüd cemisin agâh etdi
Ki firka firka kuş dev peri geldi
Cemi kuşlar gelüp paye sürüp yüz
Kamusi diktiler ol posta çün göz
Çün veradan ol Süleyman söyledi
Ya Simurg'ı vasfi hal noldi dedi
Didi Süleyman Simurgi neyledin
Allah'ın takdirini men' eyledin
(Çün veradan ol Süleyman söyledi
Ya Simurg'ı vasfi hal noldi dedi) tekrar
Didi şahım bir kezin dinle beni
Bir kız alup eyledim pünhan ani
Alup anı eyledim gözden nihan
Sana vasf eylemedim şahı cehan

Didi şahım kızı idi namuzadlı
Çün veradan ol Süleyman söyledi
Ol Simurgi açdi posdi ol zaman
Çün Süleyman hışma geldi söyledi
Şimdi sana çok ceza itmek gerek
Pes Süleyman görki ol dem neyledi
Bozup takdir idüben na-muradlı
Ya Simurgi postu getür aç dedi
Kız ile oğlanı gördiler heman
Bi vefasız sen hayâsız kuş dedi
Hem seni mevtalara katmak gerek
Bî akılsız ey fehimsiz kuş dedi

(365)

Hüdanın sun'ine ermek ne mümkin
Hüdanın yazdığı asla bozulmez
Ol Simurgi oğlani gördi heman
Cinnü insan dev tuyur çün gördiler
Kuş Simurgi hem rezil ar eyledi
Simurg'in sözini vasf idelim
Dahi Simurgi vaz geçti canından
İki kanadımı keser dibinden
Bu iş geldi Süleyman'ın gücine
İki nake benim günde gıdam var
Olup kuşlar içinde adımız buç
Süleyman sözine olamedim isket
Bu iş yandurdi beni virdi aci
Kanadini açup Anka seçildi
Süleyman azabından telhis oldu
Ey **Ağlar Baba** kasr et cevabi
Süleyman çün uçarken gördi ani
Ezelki takdiri bozmak ne mümkin
Zaten sen kuş kadar takdiri bilmez
Çok utanup hacil oldi ol zaman
Ol kuşin itdigi işe güldiler
Şah Süleyman'dan halim nolur dedi
Hüda yol gösterürse gidelim
Didi nidem Süleyman'ın elinden
Nice ben kurturam cin dev şerrinden
İdüp zulm beni kor der içine
Ki ben nidem bu işte çok hatam var
Ki esbak demişdi bana sağduç
Ne düzli idelim burdan ben avdet
Didi korku bana bulmaz ilaci
Süleyman'dan emirsiz andan uçdi
Geçip Kaf dağının ardında kaldı
Simurgi çün daha görmez azabi
Didi cinlere ki siz bulun ani

(366)

Tiz getürün ol kuşi şimdi bana
Şimdi oni arayup bulmak gerek
Çün hemanden cinniler gitdi yola
Ol dağın ardını hep aradiler
Çün gelüp cinler Süleyman yanine
Didiler ki sen bizim sultanımız
Emr idüp kerkes kuşuna ol zaman
Gitdi kerkesler anı aradiler
Hükmimi çün bildirem ben ona
Çok cefalar canına itmek gerek
Uğradılar Kaf dağının ardına
Kande gitti kaldi bulmadiler
Sürdiler yüz nebinin ayakine
Çok dolanduk bulamaduk şahımız
Siz gidin Simurgiye virman eman
Çok aradı amma bulamediler

Dönüp andan ol resule geldiler
Ey şahımız bulamaduk dediler
Kıssayı biz iktisar çün idelim
Bu kadar yazmaz olundi nidelim
Mürşidin feyzi bu kadar ben nidem
Bilmezim ki aklımile söz düzem
Çün bu kıssa burada oldi temam
Nebi Zişan ruhuna vafir selâm

(367)

Bu kıssa Ya'kûb 'aleyhi's-selâm ve karındaşı 'Îys hikâyetidür

Hak Te'álâ eylese tevfîk bize
Bir kasas var söyleyem anı size
Cân kulakın aç benim iki gözüm
Nâdân ehline benim yokdur sözüm
Ehl-i'ışka nâfeden anber süzün
Leâl yâkût üstüne incü düzün
'Işkile irdi irenler devlete
'Işkile irdi irenler vuslata
Her kemâlât'ışkile olur inan
'Işkile Hak İdris'e virdî cinân
'Işkile İbrâhîm atıldı oda
'IşkileYûnus Nebî üzdi suda
'Işkile hem virdi Mûsâya'asâ
Bahr içinde garkolup ehl-i'usâ
'Işkile nûş itdi Hızır âb-ı hayât
Tâ ilâyevmi'l-kıyâm görmez memât
İbtidâ biz bir salâvât virelim
Söze andan başlayuben girelim
Gitdi İbrâhîm Nebî olyüzü ay
Geldi İshâk yiryüzüne basdı pay
Çün nübüvvet şartını kıldı edâ
Ken'ân iline nebî kıldı Hudâ
Şer'-i İbrâhîmi kurdı ey'azîz
İki oğlı toğdı anadan ikiz
İbtidâ doğana İshâk 'İysdiyüb
SonradoğanınadınYa'kûbdiyüb
Çünki irdiler yigirmi yâşıne
Çok serencâm geldi anlar başıne
Durdi İshâk kıldı Ya'kûbi çoban
Geştidüben dağtaş yaz î yaban
Kardaşı 'İys avı çok sever idi
Gice gündüz olmaka iver idi

(368)

Bir gün İshâk söyledikim ey oğul
Sen benim bu sözimi eyle kabûl
Egnine bağla silâhın bin atı
Yok Mizâcım gönlüm ister av eti
Bir geyik bulup getürürsin bana
Destim açub bir du'â idem sana
Dağı taşı geştidüp durma are
Hak nebi kılsın seni benden sonre
Oda asub anı biryân eyleyim
Hâlıkımdan ol du'âyı dileyim
Durdi çün 'İys bindi fi'l-hâl atîne
Anası tîz geldi Ya'kûb kâtine
Pes elinden tutdı anın ol zemân
Gitdi bir halvet yire oldi nihân
Didi atan kardaşına söyledi
Çün benim kulakım anı dinledi
Bir geyik avla getür didi bana
Destim açub bir du'â idem sana

Hak kıtında ‘izz-i câh devlet bula
Tut bu sözüm sen boğazla bir koyun
Oda asub anı biryân idelim
Eklidüp ol Hâlıka hamdeyleye
Bir koyun boğazladı gayet semiz
Ev içine nâşı Ya‘kûb koymadı
Gizlü varub anı biryân etdiler
Didi oğlın eyledi biryân sana
Didi İshâk ibtidâ eklidelim

Aldı yayın okını girdi yola
‘İysin hakkında idelim bir oyun
Sofraya koyup beraber gidelim
Hem senin’çün ol du‘âyı eyleye
Postın alup itdiler anı temîz
Hem bu sırrı bir kimesne duymadı
Aldılar İshâk önine gittiler
Destin açub birdu‘â eyle ana
Emr-iYezdân böyle imiş n’idelim

(369)

Ben dilerdim‘İysi peygamber ola
Pes‘akıllu kâmil ise söylemez
Zâhirinde kudreti ifşâdadur
Çün kim olâ hû ana oldı gıdâ
Kim getürdi ise biryânı bana
Oldı dergâhda du‘âsı müstecâb
‘İysin ahvâli işitn’oldı nice
Hâsılı söz bir geyik urdı hemân
Geldi fi’l-hâl mâcerâyı anladı
Didi İshâk sil yaşını ağlama
Çün benim meylim sana olmışdı yâr
Döndi İshâkın kıtından ol zeman
Didi eykardaş silâhını takın
Gâfiliken sen beni urdun dime
Hâmûş olup döndi Ya‘kûb nâgehân
Kanda kaldı ismi hîç okunmadı
Mâderi gidüp gelürdi yanına
Günde bir kerre getürürdi ta‘âm
Çok nusuh virdi didi kim ey oğul

Ol Benî İsrâ’ile rehber ola
Kulın aklı hikmeti keyl eylemez
Bâtınında hikmeti ihfâdadur
Kaldurub el didi ey Bârî Hudâ
Sen nebilîk hil‘atın giydür ana
Leyki‘İys’den eyledi gayet hicâb
Avdan üçgün gelmedi gündüz gice
Atâsının katına oldı revân
Gözlerinden yaş akıdub ağladı
Buğzidüb kardaşına kin bağlama
Böyle takdir eylemiş Perverdigâr
Kardaşının semtine oldı revân
Bundan öte(sana) dost beni sakın
Rû-be-rû ceng idelim olma seme
Gitdi bir halvet yire oldi nihân
Üstüne üçyıl güneş dokunmadı
Kimse hîç kemlik sunar mı cânına
Geldi bir güns öyledi vâfir kelâm
Gel benim bu sözimi eyle kabul

(370)

Şâm ilinde kardaşım ey ulu
Revm-i İlyâs dirler anın adine
Ne atâsı duydı ne hod kardaşı

Hak Te‘âlâ kılmış anı arkalu
Bay derviş cem ‘olurlar zâdine
Yalınuz gitdi yola yok yoldaşı

Buldı İlyâs Revm-i çün virdi selâm
Didi İlyâs hoş tutayım ben seni
Sen benim yanımda kal tâ on sene
Hem bu iklimde seni evlendürem
Oldı Ya‘kûb çün bu sözden şâdumân
Gördi İlyâs oldı Ya‘kû bevliyâ
Virdi bir kızını dâmâd eyledi
Geçdi anın üzerine iki yıl
Sen bu sözi işidüb kalma tana
İki kızdan anlağil ey dilfigâr
Dinle imdi bu kasas oldı nice
Bir melek geldi anın karşusine
Didi bunda sâkin olma ‘avdet it
Mâsivâdan kalbini eyle temîz
Kardaşından olmasun kalbin melâl
Çünki gûş itdi melâ’îk sözini
Bir biriyle eylediler çok kelâm
Ol kadar mal vireyim kim ol ganî
Me‘mûl olur kardaşın hışmı ine
Merdligimi kardaşına bildürem
Dâyısı yanında kaldı bir zamân
İki kızı var idi sahib hayâ
Ehl-i Şâm’ı cem‘idüp zâd eyledi
Kalmasın kalbin içinde kâl u kil
Virdi bir kızın dahi İlyâs ana
On oğul virdi ana Perverdigâr
Hâbe varmış idi Ya‘kûb bir gice
Anı tebşir eyledi ârzûsine
Ehl-i beytin ile Tur-i Ken‘âna git
Hak seni kılsın peygamber ey azîz
Vahyi göndüre sana ol Zü’l-celâl
Duri hândan açdı fi’l-hâl gözini

(371)

Dâyısinden destur aldı olzemân
Elvidâ‘lık eyleyüb tutdı yoli
Bile on oğlu gidüp ezder/ejder idi
Al yişil kemhâ kuşanmışlar libâs
Otlu sulu bir dere var bakdılar
Kurdı hayme girdi Ya‘kûb altına
Girdi çadır içine virdi selâm
Sordı Ken‘ân dan haber Ya‘kûb ana
Didi ‘İys kondı‘adâlet postine
Çün kim ol İshâk nebî kıldı vefât
Pes bular bu sözde iken dilfigâr
‘İys meğer ol gün ava çıkmış idi
Didi Ya‘kûb kardaşımdur bu kişi
Ger gelüb bize virür ise selâm
Ya‘kûb olduğum ana bildürmeyin
Vasfidin kim Şâmdaki‘İysin kuli
Geştidüb‘İys tağu taş yaz u yaban
Kandasin Ken‘ân diyüb oldı revân
Bilesince var idi yitmiş kuli
Her biri bir aslana benzer idi
At katır hayvân kamu yüklü nuhâs
Kalub anda yüklerini yıkdılar
Geldi Ken’ân’dan birisi katına
Eyledi Ya‘kûb ile birkaç kelâm
Kardaşım hâlini sen bildür bana
Aldı hep Ken‘ânı zîr-i destine
Hem ana yüz tutdı cumhûr-i nuhât
Dağda yüz atlı göründi âşikâr
Cübbe cevşen eğnine giymiş idi
Rûz-i şeb av avlamak anın işi
Anun ile eyleyin sizler kelâm
Üstüme düşmânımı güldürmeyin
Hâk-ı pâyına gidüb tutdı yoli
Gördi haymesin kurub bir kâr u bân

Karşusında hoş müzeyyen kulları
Al yişil kemhâ giyer oğulları
Ba‘zısı çevşen giyerba‘zı siper
Kâr u bândan geldi‘İys sordı haber

(372)

Kankınuzdur iş bu kârbâna baş
Avret oğlanlar kimin yükler kumâş
Kardaşından Ya‘kûb olmışdı nihân
İçlerin den çün biri açdı dihân
Didi Şâm da varidi ‘İysin kuli
Hâk-i pâyine gider tutdı yoli
Çünbu sözi işidüb ‘İys anladı
Gözlerinden yaş akıdub ağladı
Didi kanda kaldı Ya‘kûb kardaşım
Hasretinden rûz u şeb akar yaşım
Geldi Ya‘kûb gördi‘İys kardaşını
Ağlayub tökdi gözinden yaşını
Birbirine sarılub kol urdilar
Girdi çadır içine oturdilar
İki kardaş şâdoluban güldiler
Hâsılı Ken‘ân içine geldiler
Durdı‘İys üçgün misâfir eyledi
Gitdi kalbinden‘adâvet söyledi
Dâyısından iki kız almış idi
Hem berâber Ken‘âna gelmiş idi
Kaldı pes Ken‘ân içinde altı ay
‘İys’e muhtâc olmadı olmışdı bay
‘Avratının adı idi Râhile
Rahme Yûsuf düşdi oldı hâmile
Yüzi mir’ât nûr-ı Yezdânî idi
Ya‘kûba cilve-i Rabbânî idi
Doğdı fi’l-hâl adınıYûsuf kodi
Kim bakarsa yüzine yakar odi
On ikioğlı olub kaldı tana
Hak Te‘âlâ vahyi göndürdü ana
Kıldı peygamberânı Rabbü’l-enâm
Ehl-i Ken‘ân emrine uydu temâm
Kardaşı‘İysden çevürdiler yüzi
Gördi kime söylese geçmez sözi

(373)

Anladıki i‘tibârı kalmadı
Her merâmı üzre nâs buyrulmadı
Bağladı kalkan kılıç sardı belin
Geldi bir gün Ya‘kûbın aldı elin
Hak Te‘âlâ çün seni kıldı resûl
Sen benim bu sözimi eyle kabûl
Böyle emritmiş bize Perverdigâr
Sen izin vir ben idem terk-i diyâr
Didi Ya‘kûb ben izin virmem sana
Bu recâyı bir dahi itme bana
Gördi kardaşına söz kâr itmedi
Bir zaman kıldı recâ‘ âr itmedi
Birbirine sarılub ağladiler
Firkat ôdine ciger dağladiler
Döndi‘İys geldi evine ol zeman
Mâlını evlâdını aldı hemân
Çıkdı Ken‘ân’dan revân oldı yola
Rûma gitdi bakmadı saga sola
Vardı Rûm’da çün temekkün eyledi
Sîre ehli işbu sözi söyledi
Çünki sen bildin anın kîl kâlini
Bu yanadan dinle Yûsuf hâlini
Geldi birgün Ya‘kûbın kız kardeşi
Gözlerinden akıdub kanlu yaşı

Düşdi ayakına feryâd eyledi
Hak sana çün virdi oniki oğul
Vir birini anı oğul ideyim
Didi Ya‘kûb kankısın dilersin al
Zîrâ Ya‘kûb söyleyince bu sözi

Döndi andan işbu sözi söyledi
Sen kerem kıl bu sözüm eyle kabul
Hak benim evlâdım aldı n’ideyim
Ağlayuben kâmetîni itme dâl
Döndi hatunYûsuf’a bakdi gözi

(374)

Görüp hatun Yûsuf bedr aya benzer
Dili tesbîh ider Perverdigâri
Açılmış gül gibi ğabğab yanağı
Kurulmış kaşları benzer kemâne
Yakar ‘uşşâkı ‘ışkı hiç dimez tâb
Nezâket bağının ol gül-i zâri
İçenler mest olup hergîz ayılmaz
Dili ‘İmrân sözi cânlar gıdâsı
Cemâlinden akar nûrı hüveydâ
Hudâ ögmiş yaratmış yok bahâne
Didi ben Yûsufı kardaş aluram
Anı ben sakınayım rûz-i gârdan
Te‘âlâ’llâh anı çün kıldı mahbûb
Didi şimdi sana hürmet kıluram
Cemâlini görüp canın sevine
Görüb Yâkub tamam oldu iki mâh
Didi Ya‘kûb tamâm oldı iki ay
İki hafta kadar kalsın yanımda
Yedürüb koymadım anı yalın aç

Tulû‘ itmiş ziyâsı aya benzer
Olup koynı içi ‘attâr dükâni
Fasîh-i elfâzile deprer dudağı
Gören tersâ gelür fi’l-hâl îmâne
Yüzi hurşîd niyâz ehline mihrâb
Zebân kevser dihân zemzem punâri
Doyunca göz cemâline bakılmaz
Be ğâyet hûb yaratmış ol Hudâsı
Görüp hatunın ‘aklı oldı şeydâ
Nice vasf itsin İrşâdî dîvâne
Gice gündüz ana hizmet kıluram
Bize tuhfe gelüp Perverdigârdan
Oldu râzî virüp Yûsufı Ya‘kûb
İki aydan sonra senden aluram
Dönüp hatun alup geldi evine
Tutub kız kardeşinin semtine râh
Didi kardaş benim ‘aklım olur zây
Firâkı ataşı yanar cânımda
Gerek sen idesin hâtırdan ihrâc

(375)

Bugün virmem diyüp hatun dayandı
Ezelden hod sana ben dest-gîrem
Görüb Ya‘kûb anın gözini yaşlu
Esirgeyüb ana çün hürmet itdi
İki hefte dahi sabr itdi ol şâh
Girüp hânesine virdi selâmı
Didi kardaş nedür bilmem günâhım

Gelüp ol hâl ayağına kapandı
Kolı bağlu kapında bir esîrem
Firâkına dayanmaz bağrı taşlu
Tehî-dest hânesine döndi gitdi
Gidüb kız kardaşına oldi hem-râh
İdüb hatun ile vâfir kelâmı
Cihânda gülmedi baht-ı siyâhım

Seni ben bu gice idem misâfir
Konuşam sohbet-i Yûsuf'la vâfir
Vücûdım şehrine oldur hamâîl
Görüb Ya'kûb bu söze oldı kâil
Geçdi ahşam çün vakti oldı gice
Sen kulak vir bu kasas oldı nice
Çünki İbrâhîm Halîl dostı Hudâ
Oğlını Hak yolina kıldı fidâ
Didi ey oğul seni kurbân idem
Emr-i Hakdur sen bana itme sitem
Didi çünki emr-i Hakdur ben nidem
Nusret Hakdan ger gelürse sabr idem
Sen uri tur ellerimi bağlağıl
İster isen sabr it ister ağlağıl
Bu husûsda merhamet itme bana
Zahmet idüb olmayam âsî sana

(376)

Çün kayışdan bir kuşakı var idi
Ol mübârek beline bağlar idi
Açdı ol kuşakı anı bağladı
Hep melekler hû çeküben ağladı
Çekdi fi'l-hâl ol bıçakı kesmedi
Rûz-i gârı üzerine esmedi
Pes bıçakın bakmadı ağazına
Çaldı üç kerre anın boğazına
Urdı taşa iki pâre oldı taş
Ol mübârek gözlerinden akdı yaş
Ol bıçak hîç gelmedi acı ana
Hak Te'âlâ gönderüb koçı ana
Geldi Cebrail ana oldi delîl
Ellerini açdı İbrajim Halil
Çün lütüf kıldı ana Pervedigar
Ol kuşak nesline oldu yadigâr
Pes cihandan gitdi İbrahim Nebi
Ol kuşak İshâk'a kaldı ey ebî
Gitdi İshâk oğlı Ya'kûba kalub
Yalvarub kız kardaşı andan alub
Sandukında rûz u şeb saklar idi
Ceddi ol İbrâhîmî ağlar idi
Biz yine mâ nahnü fîhe girelim
Hatunın ahvâlini seyr idelim
Kaldı Ya'kûb soyunup yattı gice
Sen kulak ver mâcerâ noldı nice
Hâlasiyle çün Yûsuf yatmış idi
Uyku anı gaflete satmış idi
Ol kuşakı aldı hatun ağladı
Yûsufın çıplak beline bağladı
İtmedi sırrını bir ferde beyân
Geçdi ol şeb çün sabâh oldı 'ayân
Geldi uyardı yerinden kaldurur
Meyve ile iki ceybin doldurur
Geydürüb tîz egnine dürlü libâs
Kalmadı hîç kalbinin içinde pâs
Durdı Ya'kûb katına geldi hemân
Zârı zârı ağlayub kıldı fiğân

(377)

Didi kardaş ben nice ağlamayam
Firkat odıyla ciger dağlamayam
Sandukımdan bu gice çıkmış kuşak
Bilmezim çaldı anı kangı uşak
Sen bilürsin ol teberrükdür bize
Ben anı göstermez idim bir göze
Ben anı kimden sorayım ya Nebi
Korkaram kim anı aldı ecnebi

Mefâ ‘îlün Mefâ ‘îlün Fe ‘ûlün

Didi Ya‘kûb karâbâtı ararem
Kebîrinden sağîrinden sorarem
Evvel bu evdeki halkı arayın
Sonra gayrı karâbâtı darayın
Durup hatun kabîlesin aradı
Ki Ya‘kûbın ana sözi yaradı
Karâbet hep gelüp bir bir arandı
Biri birine virdiler çün andı
Didiler kim birisinde bulunmaz
Didi Ya‘kûb çıkar şimdi dolunmaz
‘Aceb kaldı mı hîç bir kul sırada
Didiler kim Yûsuf kaldı arada
Didi yüz görmeyüp arayın anı
Budur mürsellerin ‘izz ile şânı
Gelüp tîz hâlası tutdı ‘abâsın
Çıkardı kollarından hep libâsın
Sanasın kim güneş çaldı cihâna
Çu gördiler kuşak çıkdı ‘ayâna
Anı çıplak etinden bağlamışlar
Gice uyku içinde aldamışlar
Görüp Ya‘kûb bu işden oldı ğamnâk
‘Aklı anı ider miydi hîç idrâk
Durup kız kardaşı didi karındaş
Yûsuf sârik olup bize eğer baş
Bugün isbât olub sârik ki zîrâ
Dedemizin şerî‘atın it icrâ

(378)

Didi Ya‘kûb sana kul oldıYûsuf
Sakın ‘ışkı içün çekme te’essüf
Hem iki yıl esîr gidüp bu şeh-zâd
Dilersin al dilersin eyle âzâd
Sana hizmet idüp cânın sevine
Dönüp Ya‘kûb gelüp ğamgîn evine
Zamân devr eyledi geçdi iki yıl
Bu hâli hoş tasavvur eyle ey dil
Gidüp hatun bekaya tutdı yüzi
Ecel geldi fenâdan yumdi gözi
Ömür sermâyesi çün itmâm oldi
Gidüp Yâ‘kûb alup oğluni geldi
Kaziyye gavrina irdi burada
Biraz sözler ki kalsınlar arada
Sözi az söylemekde var halâvet
Muhammed Mustafaya vir selâvet

Bu Kıssa Yûsuf Aleyhis’selâmındur

Biraz Ya‘kûb kelâmından dinildi
Hikâyâtı ‘ale’l-icmâl bilindi
Sühan itmâm olub irdi nihâye
Bu kez nevbet gelüb şemsi’d-duhâye
Eğer sâ’il su’âl itse ‘acebne
Bu kıssanın nüzûline sebeb ne
Îmâm-ı Fahri Râzîden rivâyet‘
Ömer katına gelmiş bir cemâ‘at
Berâber gelmiş idi Ka‘bu’l-ahbâr
Bilüp Tevrâtı çok itmişdi tekrâr
‘Ömer fi’l-hâl seçub ağı karaden
Biri açdı bu kıssa-i verâden
Didi Tevrât içinde Hak buyurdi
Bu sergüzeşti Mûsâya duyurdi
Letâfetlü garâ’ib bir hikâye
N’içün bildürmedi sâhib-livâye
‘Ömer destûr virüben söylediler
‘Ale’l-icmâl anı nakl eylediler

(379)

Hemân bu kıssa'ı gûş itdi fi'l-hâl
Resûla'llâh katına geldi derhâl
Görüp çün yüzini Sultân-ı kevneyn
Şefâ 'at ma'deni da'câtü'l-'ayneyn
Tebessüm eyleyüb buyurdı ey yâr
Senin kalbin zamîrinde melâl var
Didi Tevrâtı Hak Mûsâya virdi
Yûsuf kıssasının künhine irdi
Bize bir sûre indürmez mi Allâh
Resûlisin sana virmez mi Allâh
'Ömer bu kıssa'ı çünkim duyurdi
Cevâbına Resûla'llâh buyurdi
Gamın dilden gider şâd eyle cânın
Feleklerde yazılmış adı sanın
Bu kevneyn iki harfden Kur'ân-ı Hak
Semâvâtı direksiz dutduran Hak
Bizi ol kıssadan gâfil mi eyler
Ki Tevrât ehline sâ'il mi eyler
'Ömer kalbindeki yâs zâ'il oldi
İnüb Cibrîl semâdan nâzil oldi
Hemân nahnü nakussu geldi âyât
Müfessirler idüb anı rivâyât

Nahnü nakussu 'aleyke ahsene'l-kasası bi-mâ evheynâ ileyke hâze'l-Kur'ân[233]

Dîdi Cibrîl karındaşım Muhammed
Senin şer'in Hudâ kıldı mü'ebbed
Sana itdi Te'âlâ'llâh selâmı
İder sâbıkları zâhir kelâmı
Bu sergüzeşti medh itdi Te'âlâ
Bu Kur'ândan kılub kalbin tesellâ
Bu sûrenin yüz on bir âyeti var
Letâfetlü içinde gâyeti var

Kâla'llâhü Te'âlâ fi'l-kelâm: "Elif Lâm Râ… Tilke âyâtü'l-kitâbi'l- mübîn"[234]

(380)

Çünki bildin sûrenin inzâlini
Bu yaneden dinle Yûsuf hâlini
Geldi bir gün atâsına söyledi
İşbu rü'yâyı ana nakl eyledi

Yâ ebeti innî râ'eytü ahade 'aşere kevkeben ve'ş-şemse ve'l-kamere râ'eytühüm lî-sâcidîn[235]

Hikmet ıssıdur ğanî Perverdigâr
Gökte on bir yıldız indi âşikâr
Ay ile hem gün dahi indi bile
Sun'-ı Sâni' hikmetini kim bile
Sen bu rü'yâyı bilüp kalma tana
Ta'zîm idüp secde kıldılar bana
Söyledi Ya'kûb ana kim ey oğul
Sen benim bu pendimi eyle kabûl

Kâle yâ büneyye lâ-taksus rü'yâke'alâ ihvetike feyekîdû leke keyden..[236]

Çün sakın kardaşlarına söyleme
Hâsılı bir ferde izhâr eyleme

233- Yusuf, 12/3. Sana bu Kur'an'ı vahyetmekle kıssaların en güzelini anlatıyoruz. Hâlbuki daha önce sen bunlardan habersiz idin.
234- Yusuf, 12/1. Elif. Lâm. Râ. Bunlar, apaçık Kitab'ın âyetleridir.
235- Yusuf, 12/4. Bir zamanlar Yusuf, babasına (Ya'kub'a) demişti ki: Babacığım! Ben (rüyamda) on bir yıldızla güneşi ve ayı gördüm; onları bana secde ederlerken gördüm.
236- (Babası:) Yavrucuğum! dedi, rüyanı sakın kardeşlerine anlatma; sonra sana bir tuzak kurarlar! Çünkü şeytan insana apaçık bir düşmandır.

İşbu rü'yâyı bilüp fikr ideler — Havfim oldur kim sana mekr ideler
Zîrâ şeytân ulu düşmândur kula — Koymaz insânı gide doğrı yola
Yûsufa vâfir nasîhat eyledi — Döndi Ya'kûb anı ta'bîr eyledi

Ve kezâlike yectebîke Rabbüke ve yü'allimüke min te'vîli'l-ehâdîse..[237]

Didi on bir yıldız on bir kardaşın — Sen hazer kılolmaz anlar sırdaşın
Sen 'azîz olursın anlar aç olur — Saltanat bir gün sana sertâc olur
Zannım oldur Hak seni sultân ider — Ma'rifetle kalbini 'ummân ider

(381)

Hem cemâlini gören mecbûr ola — Cümle kardaşın tabında hôr ola
Ceddin İshâk İbrâhîme virdiği — Ni'metine anları irgördüği

Ve yütimmü ni'metehü 'aleyke ve 'alâ âl-iYa'kûbe kemâ etemmehâ 'alâ ebevyke.. [238]

Ni'metin 'uzmâsını in'âm ider — Hak sana mecmu'ını in'âm ider
Rabbin ahkemdür bilicidür seni — Çok kemâle ir göricidür seni
Çünki Ya'kûb anı ta'bîr eyledi — Bu yana oğulları gör n'eyledi
Tut bu pendim söyleyem birkaç kelâm — Dinleyen ihvânıma olsun selâm
'Aklın idrâk itmedigin söyleme — Ya'kûbın oğulların ta'n eyleme
Dime kemdür Yûsufın kardaşları — Ana ayru ata bir sırdaşları
Atâsından yüzini döndürdiler — Soyub anı kuyuya indürdiler
Zîrâ Yûsuf gördi ise bu düşi — Kardaş olan hîç ider mi bu işi
Ağladub feryâdına bakmadiler — Hîç birisi merhamet kılmadiler
Hile idüb atasın aldadiler — Hicr oduna bağrını dağladiler
Kimse bilmez Sâni'in ol sun'ını — Kul ne bilsin vech-i hikmet künhini
Zâhir ehli bu sözizikr eylemiş — Bâtın ehli kalb ile fikr eylemiş
İbtidâ kardaşları fikr eyledi — Ol dokuz kardaş bu sözi söyledi

Uktulû yûsufe evi-trahûhu erdan yaḥlu lekum vechu ebîkum vetekûnû min ba'dihi kavmen sâlihîn.[239]

(382)

Didiler biz Yûsufı katl iderüz — Ağlayarak atamuza giderüz
Yâhûd anı eylerüz gözden nihân — Kimseye bâkî değildür bu cihân

237- Yusuf, 12/6. İşte böylece Rabbin seni seçecek, sana (rüyada görülen) olayların yorumunu öğretecek ve daha önce iki atan İbrahim ve İshak'a nimetini tamamladığı gibi sana ve Ya'kub soyuna da nimetini tamamlayacaktır. Çünkü Rabbin çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.
238- Yusuf, 12/6.
239- Yusuf,12/9. (Aralarında dediler ki:) Yusuf'u öldürün veya onu (uzak) bir yere atın ki babanızın teveccühü yalnız size kalsın! Ondan sonra da (tevbe ederek) sâlih kimseler olursunuz!

Sırrımızı birkimesne bilmesün
Kankımız ifşâ ederise gülmesün
Gerçi şâyed şâyi‘olursa bu hâl
Atamız eyler bize anı helâl
Rû-be-rû itdiklerimiz söylerüz
Düşüb ayakına râzî eylerüz
Hem dahiYûsuf bize eyler helâl
Merhamet ehli dürür bedr-i hilâl
Atamızı çünki râzî kıluruz
Zannolurkim sonra sâlih oluruz
Bâtına virdi cevâbı ehl-i hâl
Çün bu resme eylediler vasf-ı hâl
Ehl-i hâlin vasf idem ahlâkını
Hîç unutman halk eden Hallâkını
Nâs içinde nefsini ednâ bilen
Hak kıtında‘izz-i devlet bulan

Velekad kerramnâ benî âdeme vehamelnâhum fi-lberri velbahri[240]

Koymaz Allâh’ı dilinden bir nefes
Andan özge kimseye itmez heves
Hak Te‘âlâ anlara hâl keşf ider
Aslanı bir kıl ile alup yider
Gâh olur bir zerreden bilmez haber
Kalbine hîç asla ol olmaz hatar
Gâh olurkim ba‘zı hîn hüccâc olur
Gâh olur kim bir pula muhtâc olur
Gâh olurkim bu’dını görür velî
Gâh olur kim kurbuna irmez eli

(383)

Gâh olur kim kuş gibi gider yola
Gâh olur muhtâc olura‘mâ kula
Ba‘zısıhırkagiyerba‘zıbiniş
Gezmezammâseyrideryokuşiniş
Aldayub oln efsini dâ’im utar
Bir ivezden kendini ednâ tutar
Bu sıfatla muttâsıfdur ehl-i hâl
Kalblerine almaz anlar kîl ü kâl
Çünki bildin vasf olan ol zâtları
Dîdiler kim Ya‘kûbın esbâtları

Kâla’llâhuTe‘âlâfi’l-kelâm ve İshâka ve Ya‘kûbe ve’l-esbâti[241]

Hîç birinde bir ‘adâvet yok idi
Yûsuf’a hürmetleri key çok idi
Kalblerinden şefkâtin aldı Hudâ
Yûsuf’ıYa‘kûb’dan itdiler cüdâ
Kul sebebdür takdir Allâhı’n velî
‘İlm-i gaybe kimsenin irmez eli
Sen bu remzi anlayub itme ‘aceb
Mısra varmaya kulı oldı sebeb
Tutmasa zindân içinde meskenet
Kanda bula idi Yûsuf saltanat
Mâlik anı almasaydı iştirâ
Hem Zelîhâ itmeseydi iftirâ
Kim iderdi rü’yânın ta‘bîrini
Kimse bilmez Tanrının takdîrini
Dert viren Allâh durur dermân anın
Kul sebebdür lütf anın ihsân anın
Bin bir adlu Zü’l-kemâl Bârî
Hudâ Kıldı İbrâhîm’i çün oda nidâ

240- İsra, 17/70. Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık.
241- Nisa, 4/163. Biz, Nûh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, torunlarına, İsa'ya, Eyyüb'e, Yûnus'a, Hârûn'a ve Süleyman'a da vahyetmiştik. Davûd'a da Zebûr vermiştik.

İmtihân idüb anı âtâş ile
Çekdi Ya‘kûb oğlı içün imtinân
Zâhiri hüş-ber gibi cür‘a idi

Cengidüb Nemrûd la‘în kallaş ile
Kıldı Yûsuf ile anı imtihân
Bâtını Hakdan ana cilve idi

(384)

Leyki biz ol cilve’i fark itmezüz
Âkil isen bu sana ibret yeter
Anlayana savtı-ı zenbûr oldu sâz
Derdi Hakdan bizlere tuhfe bilek

Sun‘-ı sâni‘ hikmetine yitmezüz
Çok derinden söylesem fikrim iter
Anlamayan kula azdur tabl u bâz.
Mâverâdan nahnü olan fîhe gelek

İż kâlû leyûsufu veeḫûhu ehabbu ilâ ebînâ minnâ venahnu ‘usbetun inne ebânâ lefî dalâlin mubîn[242]

Yûsufkardaşlarıbuhâlibildi
Didiler babamuz hîç bizi sevmez
Gice gündüz anınle îder ülfet
Kuşadur eğnine dürlü libâsı
Ana nisbet bize itmez i‘âne
Şerî‘at bâbını açub gider düz
Olub sultân kalur‘işretde demde
Alup anı ırak seyre gidelim
Büyük kardaşların adıYehûzâ
Bilürsiz kim bize Ya‘kûb atadur
Oluruz Hakka ‘âsî kalbi kara
Didiler babamuz virmez yanından
Yehûzâ dir atamdan ben aluram

Onıcem‘oldıbirtenhâyageldi
Bizi Yûsuf gibi görmeğe ivmez
Bize oğul didigi dilde sûret
Bizi satsa satun alur ‘abâsı
Yûsuf ger sultân olursa cihane
Cihânın küllisi ana tutar yüz
Hakîr olup kaluruz biz ‘ademde
Varup sahrâ içinde katl idelim
Didi bu işdegül tedbir Mebâzâ
Ki ya‘nî adam öldürmek hatâdur
Velâkin götürün gayrı diyâra
Anı gayet sever tatlu cânından
Ayakına düşüp çok yalvaruram

(385)

Velâkin anı biz öldürmek olmaz
Dokuz kardaş virin sizler kanâ‘et
Gelüp bir bir kamu and eylediler
Yarın sen al atâsının yanından
Çün öldürmek kelâmın etdi anlar
Didiler ey bizim ulu atamuz

La‘în şeytânı biz güldürmek olmaz
AlayımYûsufı andan emânet
Yehûzâya bu sözi söylediler
Anı katletmezüz geçdik kanından
Yehûzâyı önine katdı anlar
Şerâfetlü kerâmetlü babamuz

242- Yusuf, 12/8. (Kardeşleri) dediler ki: Yusuf’la kardeşi (Bünyamin) babamıza bizden daha sevgilidir. Halbuki biz kalabalık bir cemaatiz. Şüphesiz ki babamız apaçık bir yanlışlık içindedir.

Kâlû yâ ebânâ mâ leke lâ te/mennâ 'alâ yûsufe ve-innâ lehu lenâsihûn[243]

Bugün vir Yûsufı bize emânet
Çıkup sahrâya idelim seyâhet
Alub anı aramıza giderüz
Tıfıldur hem nasihatler iderüz
Adıdur kûh-ı Kâfî inkisârın
Sana teslîm iderüz anı yarın
Senin kalbin bize hergîz inanmaz
Oğul feryâdına ata dayanmaz
Biraz av avlayalım atalım ok
Ara yirde bizim bîgânemüz yok

Ersilhu me'anâ ġaden yerta' veyel'ab ve-innâ lehu lehâfizûn[244]

Didi benYûsufı size inanmam
Cemâline bakup hirgîz usanmam
Varup oynamaka meşgul olursız
Biri birinize oyun kılursız
Budur igidlerin vakkârı şâni
Olup gâfil vire siz kurda ani

(386)

Didiler biz bahâdur pehlevânuz
Kuşa kurda urup pençe şâhânuz
Bizim na'ramuza aslan tayanmaz
Otağından çıkup hirgîz uyanmaz

Kâlû le-in ekelehu-zzi'bu ve venahnu 'usbetun innâ izen lehâsirûn[245]

On iki binadıma ok ataruz
İki aslanı bir dâra çataruz
Silâh âletlerini takınalım
Esen yillerden anı sakınalım
Didi Ya'kûb bana itmen recâyı
Size ben virmezem üç günlük ayı
Yüzi anın güneş hîç görmemişdür
Benefşe gül gibi açılmamışdur
Tıfıldur işin engine salar ol
Güneş şebnemini alub solar ol
Nezâketle ben anı bislemişem
Ne isterse sözini eslemişem
Gice gündüz yüzine bakınuram
Yavuz gözden hem anı sakınuram
Onı bir kez ayakına sarıldu
Sanasın bir ulu dîvân kuruldu
Didi Ya'kûb virürem size yarın
Getürüp Yûsufı sahrâya varın
Sabâh oldı alup anı giderler
Kamusı Yûsufa hîle iderler
Egilüp Ya'kûbın kaddi olup dâl
Kevâkibler içine girdi bedr ây
Bulud kapladı sağını solîni
Gezüp hîç görmemiş Ken'ân yolîni
Yehûzânın yüzine çok bakardı
Atasînın anın 'ışkı yakardı

(387)

Kani gün görmeyen Yûsuf dilârâ
Kani ön görmeyen zülfi mutarrâ
Kani il görmeyen ol kaddi Tûbâ
İdüp kardaşları katline şûrâ

243- Yusuf, 12/11. Dediler ki: «Ey babamız! Sana ne oluyor da Yusuf hakkında bize güvenmiyorsun! Oysa ki biz onun iyiliğini istemekteyiz.
244- Yusuf, 12/12. Yarın onu bizimle beraber (kıra) gönder de bol bol yesin (içsin), oynasın. Biz onu mutlaka koruruz.»
245- Yusuf, 12/14. Dediler ki: Hakikaten biz (kuvvetli) bir topluluk olduğumuz halde, eğer onu kurt yerse, o zaman biz gerçekten âciz kimseler sayılırız.

Bakup kardaşlarının yüzlerine
Ta‘accüb eyledi ol sözlerine

Kimi sağdan giderdi kimi soldan
Hudâ ayırmasın insânı yoldan

Kaza’-ı âsumân indi havâdan
Nezâket bülbüli uçdi yuvadan

Otakından çıkup vâz geldi âhû
Firâkı bağrını delmez mi yâ hû

Bu sözlerden gerek bağrın deline
Olub gâfil girüb seyyâd eline

Yehûzâ dolanup sağı solında
Var idi bir kuyı Mısrın yolında

Gidüp anlar kuyı yanında kaldı
Yûsuf şehzâde’i bir korku aldı

Didi biz gelmişüz seyrân yirine
Bahâdur pehlevân kimdür görine

Bu sahrâdur n’içün gamgîn turasız
Tikin bir taş nişângâhı urasız

Ki zîrâ siz bu Ken‘âna ferîdsiz
Ya ok atın ya oynayın ciridsiz

Veyâ güreş tutun seyrân idelim
Olub ahşam atamıza gidelim

Yûsuf çünki tamâm itdi bu sözi
Yehûzâ bağrına toldurdi közi

Atam hâtırlarınız kıldı memnun
Yehûzânın yüzine baktı Şem‘ûn

Didi şimdi gelür bir ecnebî kul
Hîç insândan olur mi hâli bu yol

Bilüp kardaşlarının işlerini
Akıdub gözlerinden yaşlarını

Kıtâline anın gülbeng uruldi
Yehûzânın kucakına sarıldi

Didi Yusuf beni virmez Mebâzâ
Dokuz kardaş didiler ey Yehûzâ

(388)

Bizimle var idi ahd-i emânın
Senin fark olmadı yahşi yamanın

Eger sen Yûsufa oldun kafadar
Biz olmazuz sana hergîz vefâdar

Hayâtını memâtına kataruz
Seni Yûsuf gibi dâra çataruz

Kerem kıl gel şîrîn cânına kıyma
Olub sâhib bu dem Yûsufa uyma

Yehûzâ söyledi kardaşlarına
Bu pendi eyledi sırdaşlarına

Didi kim adam öldürmek hatâdur
Atamuzdan bize Yûsuf ‘atâdur

Uyup şeytâna anı öldürürüz
Hakka Kâbil gibi ‘âsî oluruz

Ger öldürsek bu nev-reste cenânı
Te‘âlâ’llâh bize virmez cinânı

Şerî‘at bâbı üzre gidelim düz
Buların ‘aklını kandurdı bu söz

Kamusı bu söze pes kıldı iskâ
Didiler kuyuya idelim ilkâ

Tutup Yûsufı soydılar libâsın
Kolından hep çıkardılar ‘abâsın

Yehûzâ açdı belinden kuşağı
Anı indüreler sudan aşağı

Çıkarup gömlekin itdiler ‘uryân
Ana zindân olup sahrâ vü seyrân

Didi Yûsuf atam virdi emânet
Emânetkâr ider mi hîç hıyânet

Bunı itmez cihânda bir harâmî
İdüp ‘uryân suya atmak revâ mı

Kuyunın içine sarkıtdı anlar
Yehûzânın gözinden akdı kanlar

İnüp ol câh içine suya taldı
Ayakı bir taşın üstinde kaldı
Bu vahyi gönderüben Hak Te‘âlâ
İdüb tebşîr kılup kalbin tesellâ
Anı mahzûn ider mi hîç Hudâsı
Ğıybden Yûsufa geldi nidâsı

(389)

Ve evhaynâ ileyhi letunebbi-ennehum bi-emrihim hâzâ vehum lâ yeş’urûn[246]

Ki yâ Yûsuf sakın korkma bu sudan
Senin Rabbin seni saklar pusudan
İşârâtı sana kıldım bu düşden
Sakın gamlanmagil hirgîz bu işden
Sana kardaşların itdiklerinden
Atub suya dönüb gitdiklerinden
Olub nâdim sana bir gün gelürler
Tapında hur-i sergerdân olurlar
‘Azîm şehre seni sultân iderim
Sana kardaşların muhtâc iderim
Alub şefkâtlarını döndüren ben
Seni bu câh içine indüren ben
Seni Ya‘kûb yanından ayıran ben
Bu ‘âlem fânidür bâkî duran ben
Odı ben virdim İbrâhîm Halîle
Ara yirde olup Nemrûd vesîle
Çünki Yûsuf bu nidâyı dinledi
Hak Te‘âlânın kelâmın anladı
Sen kulak virdin mi İrşâdi gedâ
Bin bir adlu Zü’l-kemâl Bârî Hudâ
Kullarına dert virür dermânı var
Kahr içinde lutfi var ihsânı var
Kulın ‘aklı bilmez hikmet işleri
Bu yanadan Yûsufın kardaşları
Bir koyun boğazlayup yaturdiler
Gömlegini kanına baturdiler
Meks idüb ahşamedek eglendiler
Yatsu vakti evlerine geldiler

Kâla’llâhu Te‘âlâ fi’l-kelâm “ve câ’û ebâhüm ‘işâ’en yebkûn”[247]

(390)

Yâ ebânâ innâ zehebna nestebiku ve terekna Yûsufe ‘inde metâ’ina fe ekelehü’z-zi’bü[248]

Bir kezin âh eyleyüp ağladiler
Ya‘kûbın yüregini dağladiler
Nâliş idüb didiler kim ey baba
Yûsufu biz eyledik kurda caba
Biz segirdmeç oyununı oynaduk
Kurd gelüp anı yimiş hîç duymaduk
Çün bizim esbâbımızı bekleye
Kim bilürdi kurd gelüp anı yiye
Gömlegin kanlu eline virdiler
Karşusında bağlayup el durdiler

Ve câ’û ‘alâ kamîsihî bidemin kezibin[249]

246- Yusuf, 12/15. Yûsuf’u götürüp kuyunun dibine bırakmaya karar verdikleri zaman biz de O’na, “Andolsun, (senin Yûsuf olduğunun) farkında değillerken onların bu işlerini sen kendilerine haber vereceksin” diye vahyettik.
247- Yusuf, 12/16. Akşamleyin ağlayarak babalarına geldiler.
248- Yusuf,12/17. Ey babamız! dediler, biz yarışmak üzere uzaklaştık; Yusuf’u eşyamızın yanında bırakmıştık. (Ne yazık ki) onu kurt yemiş!..
249- Yusuf, 12/18. Gömleğinin üstünde sahte bir kan ile geldiler. (Ya’kub) dedi ki: Bilakis nefisleriniz size (kötü) bir işi güzel gösterdi. Artık (bana düşen) hakkıyla sabretmektir. Anlattığınız karşısında (bana) yardım edecek olan, ancak Allah’tır.

Gördi Ya‘kûb gömlegi hîle işi
Bir yirine degmemiş kurdın dişi
Gerçi sizde hîç vefâlık yok imiş
Leyki kurdın şefkati key çok imiş
Gömlekini dişi ile delmemiş
Hürmet idüp pâre pâre kılmamış
Bilmezim ben Yûsufı siz n’itdiniz
Alub anı kankı yola gitdiniz
Bu yalancı kan ile gelmek neden
Hicr odına bağrımı delmek neden
Bu benim kalbim şehâdet eyledi
Dişi kurdın üzerine degmedi
Ey benim cânı ciger evlâdlarım
Tiz getürin Yûsufı şehzâdlarım
İnkisâr itsem belâ gelür size
Yûsufımdan bir haber virin bize

(391)

Çünki Ya‘kûb bu kelâmı söyledi
Hâlıka hamd eyleyüp sabr eyledi
Pes bu âyetden murâd sabrî cemîl
Ağlar ammâ savtını eyler kalîl
Her kemâlât sabr ile olur velî
Her bir ‘ârif bu söze didi belî

Kâle bel sevvelet leküm enfüsüküm emren fe-sabrun cemîlün[250]

Sabr ile irdi iren maksûdine
Sabr ile irdi iren ma‘bûdine
Dâ’imâ alur seni Hakdan yana
Sabr ile şeytân zafer bulmaz sana
Enbiyâlar buldı devlet sabr ile
Evliyâlar buldı rif‘at sabr ile
Erba’inler buldı celvet sabr ile
Gayb erenler buldı lezzet sabr ile
Sabr ile hem yeddiler oldı ulu
Üçler oldı sabr ile yüzi sulu
Bir kemerdür her miyân zabt idemez
Ol sebebden hak tarîka gidemez
Kaldı Yûsuf kuyuda üç gün tamâm
Gör ki n’eyler ol Hudâ-yı lâ-Yenâm
Çün ‘Arâbdan var idi bir kârubân
Ol kuyunın yanına kondı hemân
At deve yüklü kumâş ‘ankâ idi
Devlet ile mâl ile eshâ idi
Hak Te‘âlâ katdı sükker aşına
Geldi devlet kuşı kondı başına

Vecâet seyyâratun feerselû vâridehum feedlâ delvehu..[251]

Mâlik ibni Zağr ana dirler idi
Bây-ı dervîş nânını yirler idi
Pes ticâret eyleyüb ilden ile
Bir azâdlu kulı var idi bile

(392)

Alup anı geldi ol su yanına
Hîç bu devlet gelmez iken aynına
‘Akl anı hîç eylemezdi cüst-i cû
Asdı bir delve ana toldura su
Girdi Cebrâ’il kuyudan içerü
Oldı Yûsuf anun ile rû-be-rû

250- Yusuf, 12/18.
251- Yusuf, 12/19. Bir kervan geldi ve sucularını (kuyuya) gönderdiler, o da (gidip) kovasını saldı, (Yusuf’u görünce) «Müjde! İşte bir oğlan!» dedi. Onu bir ticaret malı olarak sakladılar. Allah onların yaptıklarını çok iyi bilir.

Tut bu ipden yukaru eyle tulû
Çekdi Mâlik delve sudan çıkmadı
Gördi koğa gelmedi kaldı tana
Eyledi Büşra ile Mâlik kelâm
‘Adı şânın ‘âleme bulsun şuyû‘
İbtidâ çün içerüye bakmadı
Döndi bakdı câhın altından yana
Didi bu ipe sarılmış bir gulâm

Kâle yâ Büşrâ hâza gulâmun ve eserrûhu bidâ‘aten[252]

Gördiler câhın içinde bir ziyâ
Nûr yüzinde berk urup cevlân ider
Kendi şem‘a pes kuyı olmış fenâr
Kuvvetiyle çekdiler anı berü
Didiler biz böyle bir hûb görmedük
Çeşmi âhû kaşları ‘ayn-ı hilâl
Zîrâ bu insân degil belki melek
Gerçi gevher olduğını bildiler
Didi Mâlik sen kimin evlâdısın
Didi ben bir pîr kişinin oğlıyam
Gün tokunsa yüzine eyler hayâ
Âfitâbın tîgına meydân ider
Su içinde sandılar kandîl yanar
Delve ile geldi çıkdı yukaru
Hîç ‘Arabda böyle mahbûb görmedük
Leblerinden akıyor âb-ı zülâl
Yir yüzine indürüb anı felek
Aldılar yükler katına geldiler
Söyle bize kankı bâğın bâdısın
Ol Benî İsrâ’ilin hem nesliyem

(393)

Çüngetürdilerbenisırdaşlarım
Ağlayupferyâdımabakmadiler
Sözbiridübcâhiçineatdılar
Didi Mâlik ma‘lûm oldı işbu hâl
Döndi fi‘l-hâl açdı bir yük nâgehân
Geydi Yûsuf egnine Hindî kumâş
Sür‘at idüp bu diyârdan gidelim
Sökdi çadır yüklenüp oldı revân
Kârubânın önini aldı bular
Ba‘zısı kolına kalkan bağlamış
Kârubânı sardılar evrân gibi
Hışm ile geldi Yehûzâ söyledi
Söz bir idüp bu kulı satın bana
Didiler kim biz metâ‘ı almazuz
Câh içine biz anı itdik rehâ
Çün bu sözi kalblerine aldiler
Ya‘nî biz alsak bugün atlas kabâ
İtdiler‘uryânbenikardaşlarım
Hîçbirisimerhametkılmadiler
Nâdimolupevlerinegitdiler
Korkarım kardaşların eyler makâl
Al yişil atlas çıkardı şâdumân
Didi Mâlik şimdi kopar bir savaş
Müdde‘îler ger gelürse n’idelim
Gördiler kopdı girüden bir tûfân
Gözlerinden Mâlikin akdı sular
Ba‘zı gürzin kından alup yağlamış
Her birinin hey’eti aslan gibi
Döndi Mâlik hâl ana ‘arz eyledi
Yokdur akçamız kumâş virek sana
Hem sana buğzu-i‘adâvet kılmazuz
Korkma bizden isterüz ucuz bahâ
Ol sebebden aza râzî oldiler
Kimse dimez Yûsufi aldı zibâ

252- Yusuf, 12/19.

Ehl-i Ken‘ân söyler anı satdılar
Tâcir olup mâlı mâla katdılar
Ya‘kûb atamuz dahi anı tuyar
‘Âkil olan bu işi elbet sayar

(394)

Hod biz anı akça içün satmazuz
Leyki kardaş sırasına katmazuz
Bâri anı idelim gözden nihân
Kurd alup anı yidi eyler güm
Çünki anlar böyle tedbîr eyledi
Mâlike döndi Yehûzâ söyledi
Didi biz Hindin metâ‘ın almazuz
Başımızı dağdağaya salmazuz
Didi Mâlik yüklerim satılmadı
Hîç bir akça koynıma atılmadı
Didiler kim koynını aç görelim
Ne çıkarsa Yûsufı biz virelim
Döndi Mâlik koynını açdı hemân
On sekiz mankır bulundı bî-gümân
Çünki Yûsuf gördi anı ey hümâm
İkişer akça bölüşdüler tamâm
Gördiler Yûsuf giyer atlas ‘abâ
Mâlik ana mâlını itmiş cabâ
Didiler bu abdin nûş-bûyı var
İllâ üç dört gûne anın hûyı var
Sûretin gören bilür hûbdur bu kul
Leyki anın sîreti sârikdür ol
Nân yidigi kimseye fâyindür ol
Kalbi doğrulmaz ana hâyindür ol
Hem dahi bu tîz kaçar bağlu gerek
Elleri ayakları dağlu gerek
Didi Mâlik bağlaram zencîr ana
Bârî bir hüccet yazub virinbana
Kimse benden anı da‘va kılmaya
Satup anı sonra nâdim olmaya
Çün Yehûzâ bir varak yazdı hemân
Düzdi İmran dili üzre bî-gümân
Yazdı bir levhi alup beyzâladı
Her birisi ismini imzâladı
Didi Yûsuf söyleyem birkaç kelâm
Evvelâ pîr atama idin selâm
Hîç ferâmûş kılmayub dâ’im ana
Destin açup çok du‘â ide ana

(395)

Bu sözi kardaşlarına söyledi
Döndi andan şi‘re âğâz eyledi
Bize kutlu gelmedi seyrânımız
Bağrınızı yakmadı nîrânımız
‘Andelîbler bâgıma girmez iken
Dirdi hoyrâd lâle’i reyhânımız
Keştimize bir muhâlif bâd esüb
Çûşa geldi dalgalı ‘ummânımız
On sekiz mankıra virdiniz beni
Yas tutub kan ağladı Ken‘ânımız
Hürr iken ben kul diyü çalındı hat
Bir gün elbet fâş olur ‘ibrânımız
Âşiyânımdan beni uçurdınız
Gâfil olup duymadı bâğbânımız
Câh içinde durdum üç gün gâlibâ
Reng-i bûyım almadı sultânımız
Tâvûs-ı ‘Adnî gibi yaşlar töker
Ağlamakdan dîde-i giryânımız
Kalkdı kısmet giderüz Mısr iline
Yâ suyumuz çekdi yâ hodnânınız

Sergüzeştim tâ ilâ-yevmi'l-kıyâm
Dile düşüb söylene destânımız
Sizde suç yok böyle emr itmiş bize
Bin bir adlu ol Ganî Yezdânımız
Dest-i mâlın yüzine aldı felek
'Arş-i ferşi ağladur efgânımız
Birbirine sarılup ağladılar
Firkat odına ciger dağladılar
Zârılıkdan ditredi rûy-ı zemîn
Sidreden indi yire rûhu'l-emîn
Yûsufın kalbin tesellî eyledi
Döndi andan işbu sözi söyledi
Didi Cebrâ'il ana sâhib kemâl
Bir gün aynaya bakup gördin cemâl

(396)

Sâbıkâ sen işbu sözi söyledin
Mâh cemâlini görüb seyr eyledin
Söyledin kim ben kul olaydım eger
Hâllerin Mısrın hazînesin deger
Ben esîr bâzârına olsam rehâ
Rûy-ı şem'im la'line yitmez bahâ
Kendini a'lâ görüp 'ucb eyleme
Pes bu sözi bir dahi sen söyleme
Göndürüb ol Mâliki Rabbü'l-Gânî
On sekiz mankıra satdurdı seni

Veşeravhu bisemenin bahsin derâhime ma'dûdetin vekânû fîhi mine-zzâhidîn[253]

Aldı Mâlik Yûsufı girdi yola
Sür'at idüb bakmadı sağa sola
Bir deve üstüne anı bağladı
Derd ile âh eyleyüben ağladı
Çünki Yûsuf ağlayup kıldı amân
Hak Te'âlâ bir gazab virdi hemân
Pes cihân rûşen iken bozdı hevâ
Yûsufın Hak derdine kıldı devâ
Bir katı yil esdi şimşek oynadı
Zann idersin bahr-ı ummân kaynadı
Gâh dolu yağdurdı Hak gâh karladı
Gürledi gök yıldırımlar oynadı
Bir karanlık çökdi halkın üstüne
Merhamet kılmadı dostı dostune
Akdı seller yazılar oldı deniz
Sandılar kim kopdı ol gün Rustahîz
Bir depe üstünde nâ-çâr oldılar
At deve hayvân kamusı kaldılar
Geldi Büşrâ Mâlikine söyledi
Didi gör Ken'ânlı bize n'eyledi
Biz bu ma'sûmı deveye bağladuk
Firkat odına yüregin dağladuk
Dîdi Mâlik ol kaçarsa nidelim
Ardı sonra kangı ile gidelim

(397)

Didi Büşrâ ben kefîl oldum ana
Ne 'itâbın var ise eyle bana
Yalvarub Mevlâsına kıldı niyâz
Sel gelüp deryâ gibi oldı Hicâz
Yüz tutub Mevlâsına geçdi sözi
Bir dahi âh çekse gark eyler bizi
Ellerin ayakların bağlamayak
Hicr odına bağrını dağlamayak
Geldiler tîz bendlerini açdiler
Oldı rûşen yollarını seçdiler

253- Yusuf,12/20. (Kafile Mısır'a vardığında) onu değersiz bir pahaya, sayılı birkaç dirheme sattılar. Onlar zaten ona değer vermemişlerdi.

Hak Te‘âlâ zulmeti ref’ eyledi
Yûsufın kaçmaduğını anladı
Doğdı güneş gitdi yola kârubân
Gün katı ıssı olup bunaldiler
Durdı Mâlik kurdı bir hayme ulu
Açdılar altına bir zîbâ firâş
Geldi Yûsuf çıkdı anın üstüne
Didi bugün sen efendi ben gulâm
Ben senin karşında kemter oluram
Döndi Yûsuf çıkdı çadırdan hemân
Kalmadı hîç kalbinin içinde pâs
Mâlik anı dalgadan gözler idi
Girdi Nîlin içine virdi ziyâ
Korkdı Mâlik Yûsufı mâhî yudar

Bu yanadan dinle Mâlik n’eyledi
Kardaşının iftirâsın anladı
Geçdi Mâlik ilerüye şâdumân
Nîl’in ırmakı yanında kaldiler
Al yişil atlasdan üsti örtilü
Hîç ana el urmamışdı bir ferâş
Aldı Mâlik hizmetini destine
Sen emîr buyur bize eyle kelâm
Bir gün elbet maksûdımı buluram
Gördi Nîl ırmakını âb-ı revân
Daldı Nîle soyunup tökdi libâs
Öni sonra kumları düzler idi
Şu‘lesinden kıldı balıklar hayâ
Sağlığına bir deve kurbân adar

(398)

Korkdı Mâlik suda durup incine
Bağladı başına bir Kişmîrî şâl
Sanki çıkdı ağ yolundan mâh-ı tâb
Çün donatdı anı dürlü renk ile
Kondı Mâlik yüklerini yıkdiler
Kim görürse cânına düşdü firâk
Didiler insân mıdur yohsa pirî
Mısr içine böyle mahbûb gelmedi
Kaddi ‘ar‘ar biş kalem parmakları
Kirpiginin gamzesi kanlar döker
Kaşı mihrâb gözleri tan yıldızı
Hâlleri tâ Kisrâdan ister harâc
Gerçi ol hûblar içinde bir idi
Döndi Mâlik çekdi bir yerde hemân
Seyr iden kul bir kızıl vire ana
Şâyi‘oldı bu haber dilden dile
Didiler kim Mâlike iste behâ
Didi Mâlik üç hazîne isterem
Didiler kim kimse anı alamaz

Aldı geldi girdi çadır içine
Kim görürse yüzini olurdı lâl
Gün dokundı yüzine kıldı hicâb
Mısr içine girdiler gülbeng ile
Hûb-cemâline anın çok bakdiler
İstemezdi ola kurbından ırak
Misli yokdur devr-i Âdemden beri
Kim anı satdıysa kadrin bilmedi
Şu‘lelü yıldız gibi tırnakları
La‘linin tiryâki hep Mısrı deger
‘Işk odına yakdı yandurdı bizi
Lebleri iksîr gibi derde ‘ilâc
Yâ doğ aya yâ doğarım dir idi
Girdi anın içine kaşı kemân
Sen bu remzi anlayup kalma tana
Altun akçanın hisâbın kim bile
Kimde altun çok ise ede rehâ
Andan ol nûrlu cemâli göstürem
Mısr içinde bir efendi bulamaz

(399)

Geldi hatunlar cemâlin gördiler
Mest-i lâ-ya'kil oluban durdılar
Dut kulağın dinle bu tuhfe işi
Gördi Mâlik geldi bir hatun kişi
Çün gelen 'avratları atdi girü
Geldi oldı Yûsuf ile rû-be-rû
'Aklı gitdi oldı dîvâne gibi
Şem' odına yandı pervâne gibi
Söyledi kim Mâlike ol ey begim
Evde vardur bir kelep iplicegim
Ben egirmişem anı kirmân ile
Tebdîl idek Yûsuf-ı Ken'ân ile
Teşti ile bükmişem gündüz gice
At deve hayvânına eyle peçe
Ger dilersin gidelim evden yana
Hâsılı söz ip sana Yûsuf bana
'Avratın dîvâneligin bildiler
Kahkahâ ile ana gülüşdiler
Her bilâda iki dîvâne gerek
Şem'i yakduk ana pervâne gerek

Fâilatün Fâilatün Feûlün

İşit imdi Zelîhâ gül-'izârı
Ana mesken idi Mağrib diyârı
Ana nevbet gelüb düşdi dihâne
Atâsı pâdişâh idi cihâne
Bilüb kendini çün irdi kemâle
Olup bâliğ dönüp kaşı hilâle
Nazîri yok idi anın cihânda
Ne Belhde bulunur ne İsfehânda
Dilerdi kendü misli pâdişâhı
Bir ülke sâhibi zerrîn külâhı
Atâsı virmez idi bir kuluna
Arardı kendine akrân buluna
Zelîhâ tâyesi ile yatardı
Demi dem üstüne dâ'im katardı

(400)

Yazup vasf idelim anın sözini
Kalub tenhâ alub uyku gözini
Anı tapşuralım biz ârzûsına
Bir oğlan geldi anın karşusına
Kızarmış gül yanağı nâra benzer
Kaşı kara gözi hun-hâra benzer
Cemâlinden akar nûri hüveydâ
Yakup 'ışkı ana virdi rüveydâ
Kemâlince Zelîhâ anı gördi
Sunup oğlan ana bir kâse virdi
Didi nûş it şîfâlıdur bu kâse
Seni bed-nâm ider 'ışkım unâse
Yidi yıl sen benim 'ışkım çekesin
Oluben nâtüvân kaddin bükesin
Murâdını bulasın sonra ammâ
İdesin Mâliki yolumda yağmâ
Bu sözi söyledi ol mâh-ı lîkâ
Alub destine nûş itdi Zelîhâ
Olub teşne alub anı dihâne
İçüb iksîr şifâsı degdi câne
Be-gâyet 'ışk alup kaynadı kanı
Bulub derde hayât-ı câvidânı
Benim 'ışkım durur cânın gıdâsı
İrüb gavra bu sözin intihâsı
Görem dirsin beni ey zülfi sûsen
Mısır şehri bazârını sorasen

Zelîhâ olmadı kâdir cevâbe
Bakar mecnun gibi ol sinn-i şâbe
Benim ‘ışkım sana cândan lezîzdür
Eger ismim su’âl itsen ‘azîzdür
İşitdi çün dilârânın sözini
Zelîhâ uykudan açdı gözini
Görür ol bâdenin tadı dihânda
Neler izhâr idiser Hak nihânda
Bakar fi’l-hâl ‘azîz yokdur yanında
Kalub ‘ışkı Zelîhânın cânında
Murâd bir kimseye kalur mı bâki
Olub mahzûn solup nergiys yanaki

(401)

Anı dâ’im alurdı karşusına
Olub şeydâ bakardı ârzûsına
Firâk-ı âhına tâye uyandı
Cihânı terk idüb geçdi usandı
Atâsına gidip tâye duyurdi
Seher vakti idi köşkde uyurdi
Zelîhânın kıtına geldi anlar
Anasının gözinden akdı kanlar
Alup destin su’âl itdi atâsı
Ne bilsin cür‘a içüp daratdi tâsı
‘Azîzin bâdesin nûş itdi kandı
Atâsı hod anı cîn tutdı sandı
Müneccimler gelüp doldı sarâye
Olup vahdet düzüldiler sıraye
Görürler kim Zelîhâ yoldan azdı
Kimi heykel kimisi nüsha yazdı
‘Azîzin yolına koydı serini
Anasına didi bir gün sırını
Ne kim düşde görürse söyledi ol
Vukû’ hâli ifâde eyledi ol
Atâsı hem dahi bildi bu hâli
İşidüb kalmadı asla mecâli
Didi Mısra gidilür altı ayda
Ana dermân olur mı hîç çe fayda
‘Aklı ıssılar ile kıldı vahdet
Didiler kim buna sen eyle dikkat
İçüp cür‘a ana nüska kâr itmez
Yanar bir gün düşer oda ‘âr itmez
Mısır şâhına göndermek sezâdur
Bu ayrılık ana rûz-ı cezâdur
Senin vasfın gidüpdür Mısra Şâme
Velâkin yaz ana bir hoşça nâme
Sana akrân bir ülke pâdişâhı
Hicâz illerinin püşt-i penâhı
İşitdi şâh bu sözi hoş begendi
Dönüp bir vasf-ı hâli yazdı kendi
Düzüp dîbâcesin döndi kelâma
Didi ey pâdişâh ba‘de’s-selâma

(402)

Hicâzı kaplamış zıll-ı cenâhın
İdüb zulmı çok arturma günâhın
Bilürsin hod cihânın yok vefâsı
Safâsından anın çokdur cefâsı
Nice şâhlar gelüb geçdi bu çölden
Budur ‘âdet budur kânûn bu ilden
Fakîre merhamet it gözle acı
‘Arab ‘Arbe sana olsun du‘âcı
Velî bu dem sana gizlü sözüm var
Hîç oğlum yok cihânda bir kızım var

Sizin bâdenizi içmiş kemâ-kân
Girü red itmege bulmadım imkân
Ne taş dir ne âtâş dir kendin atar
Urub dondan dona ‘ışk anı satar
Senin yokdur cihânda hod nezîrin
Bin atlu kat bile gönder vezîrin
Virem kızım Zelîhâyı sana ben
Bu sözlerden velî kıldım hayâ ben
Asıldan ben gurûba pâdişâhım
İki aylık yire püşt-i penâhım
Yazup virdi anı kâsîd eline
Girüp yola gidüp Mısrın iline
Zelîhâ çün ‘azîz dimişdi adın
Bulup vuslat ala andan murâdın
Mısır şâhı anı zann itdi elçi
Zelîhânın söziyle gitdi yolcu
Velî sultân severdi anı gâyet
Hükûmâtı ana virdi tamâmet
Ana teslîm idüb her bir umûri
Göre dâ’im ayak altında mûri
‘Azîz anın hazînedârı idi
Künûzına defînedârı idi
Yazılmışdı anın adına nâme
Gelüp kâsid ana durdı kıyâme
Didi Mağrib Şehindendur gelişim
Garîbem bu diyârda yok bilişim
Sunub tîz nâme’i virdi eline
Vukû‘-ı hâl nedür anda biline

(403)

‘Azîz ol nâme’i aldı eline
Vukû’-ı hâl nedür anda biline
Açub memhûrını okuyup anı
Görüp mazmumını şâd oldı cânı
‘Azîz anı ider bir hefte mihmân
Bu sırrı itmedi sultâna pinhân
Varup destûr alup ol pâdişâhdan
Melik-i Reyyân olan püşt-i penâhdan
Gurûb şâhına bir nâme yazıldı
Zelîhâya ulu hevdec düzüldi
Gurûb şâhı ‘azîze geldi kutlu
Müretteb eylediler beş bin atlu
‘Azîz gönderdi garba bî-hisâb mâl
Deve katırlarına kıldı hammâl
Tevâtür mâl virüb elçi eline
Giderler çün Zelîhânın iline
İdüp şâh anları üç gün müsâfir
Lezîzâne sümatlar çekdi vâfir
Zelihânın getürdüğü cihâzı
Bütün satun alur Mülk-i Hicâz’ı
İki konak gider yola atâsı
Velâkin gitmedi kalbinde pâsı
Mısır gâyet ırak yir olduğ’içün
Zelîhâ hem yanup solduğı içün
Sarılub boynuna çok ağladılar
Firâkın odına cân dağladılar
Zelîhâyı koyup taht-i revâne
İdüb ‘avdet yola oldı revâne
İki konağı bir günde giderler
Gice gündüz yola sür‘at iderler
‘Azîz anı işidüb karşu çıkdı
Sadâlar hây-i hûydan Mısrı yıkdı
Zelîhâ çün inüb kondı sarâya
Yüzin açub bakarlar nûrlu aya

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Çün ‘azîz girdi kapudan içerü
Ol Zelîhâ ile oldı rû-be-rû

(404)

Çün Zelîhâ bakdı anın yüzine
Hey'eti çirkin göründi gözine
Bakdı düşde gördigi hûrşîd degil
Hak yolunı 'arz iden mürşid degil
Yûsufa nisbet ana bakdı gözi
Kirpi dükkânına benzerdi yüzi
Didi eyvâh 'ömrimiz gitdi hiçe
Ben ana olmam yakın gündüz gice
Çün bana cür'a viren mahbûb degil
'Işkımın âşüftesi merğûb degil
Pes bu zişt ile benim hâlim n'ola
Gül yanakın hoyrad el urup sola
İtdigim işi dîvâne eylemez
Ol benim düşim yalanı söylemez
Oldı dünyâ başına zindân anın
Yolına cân virmege meydân anın
Mest-i lâ-ya'kıl olup hîç söylemez
Karga bülbül ile ülfet eylemez
Çün takarrüb olmaya geldi 'azîz
Ol Zelîhâ eyledi kalbin temîz
Tut kulakın anlağil ey dil-figâr
Gönderüb bir dîv ana Perverdigâr
Birbiriyle olmadı emniyyeti
Oldı dîv ile anın cem'îyyeti
İkisinin arasına girdi ol
Hak anı kıldı musahhar durdı ol
Goncenin ter şebnemi üzülmedi
Oldı hâ'il bikri hîç bozulmadı
Geçdi anın üzerine bir zamân
Çün Zelîhâ kaddini kıldı kemân
Gözler idi dâ'imâ rü'yâsını
Silmedi hîç ol gönülden pâsını
Çünki dîv oldı Zelîhâya siper
Biz alak Yûsuf nebîden bir haber
Yûsufın satıldığı düşdi dile
Şayi' oldı bu haber ilden ile
Geldi gördi müşterî oldı 'azîz
Hulk-ı ahsen hem cemâli çok temîz
Çün kemâlîle ana seyr eyledi
Ol Zelîhâya bu sözi söyledi

(405)

Mâlik ibni Değre dirler bir ulu
Yûsuf adlu kuli var yüzi sulu
Bu cihâna öyle mahbûb gelmemiş
Kimden almış ise kadrin bilmemiş
Cem' olub başına hatunlar diler
Ağırıca Yûsufa altun diler
Bu sebebden kimse anı alamaz
Ol didigi altunı şâh bulamaz
Satun alup anı evlâd idelim
Oğlumuz hîç olmadı biz n'idelim

Vekâle-llezî-şterâhu min misra limraetihi ekrimî mesvâhu 'asâ en yenfe'anâ ev nette-hizehu(veleden)…[254]

Var bu oğlanın yüzinde meymenet
Belki biz andan görek çok menfe'at
Çün Zelîhâ işidince bu sözi
Şem'a pervâne olup yandı özi

254- Yusuf,12/21. Mısır'da onu satın alan adam, karısına dedi ki: «Ona değer ver ve güzel bak! Umulur ki bize faydası olur. Veya onu evlât ediniriz.» İşte böylece (Mısır›da adaletle hükmetmesi) ve kendisine (rüyadaki) olayların yorumunu öğretmemiz için Yusuf›u o yere yerleştirdik. Allah, emrini yerine getirmeye kadirdir. Fakat insanların çoğu (bunu) bilmezler.

Pes hazîne kapusın açdı hemân
Müşterîler geldi seyre durdılar
Aldı Mâlik ağırıca altuni
Satdı anı bakmadı sağa sola
Girdi Yûsuf çün sarâydan içerü

Aldı bir kul altuni oldı revân
Didi Mâlik bir terâzû kurdılar
Kıldı handân ol Zelîhâ hatuni
Yûsufı virdi revân oldi yola
Ol Zelîhâ ile oldi rû-be-rû

Fâilâtü Fâilâtü Fâilât

Zelîhâ bir kezin gördi yüzini
Didi rü'yâda gördigim dilârâ
Yudu başın dönüb saçın taradı

Olub şeydâ utürdi kendüzini
Bana cür'a viren zilf-i mutarrâ
Begâyet kalbine Yûsuf yaradı

(406)

Anı 'invân ile gâyet bizetdi
Didi ben kul sana sen bir efendi
Senin 'ışkın beni oda yakubdur
Çü mağrib şâhının ben dohteriyem
Düşimde 'aklımı alub uçurdun
Beni yağmâ kılub oldun harâmî
İşârâtı o vakt eylemedin mi
Benim 'ışkım ile yanup solasın
Uyanub uykudan açdım gözimi
Atam anam görünmezdi gözime
Senin 'ışkın beni saldı dırâza
Bilürsin hod bu ile gelmez idim
Beni atam kafesde besler idi
Sırrımı bilmedi hîç mübtedîler
Nice begler kapımda oldı sâ'il
Vatanımdan kıldın beni avâre
Düşüp yola girüp sür'atlü geldim
Seni ben bulmadım çünkim bu yirde
Kılup efgân beni yandurdı nârın

Esen yilden doğan aydan gözetdi
Benim cânım seni gâyet beğendi
Çeküp bende kemend zincîr takubdur
Ezelden hod sana ben müşterîyem
Yişil kâse ile cür'a içürdün
Anı iksîr idüb virmen revâ mi
Bu sözi sen bana söylemedin mi
Mısır şehri bazârında bulasın
Olup şeydâ ütürdüm kendüzimi
İşidenler gülüşdiler sözime
Vatanım terk idüp geldim Hicâza
Mısır var mı cihânda bilmez idim
Yüzime güneşi göstürmez idi
Gelub begler beni çok istediler
Murâdına biri olmadı nâ'il
Sözine durmayup çıkdın kenâre
Firâkın odine firkatlü geldim
Bütün dünyâ gözime oldı perde
Zelîhâdur sana sâdıklı yârın

(407)

Bu hâl üzre gider çün yiddi sâle
Te'âlâ'llâh bu âyetden buyurur

Olub bâliğ irüb Yûsuf kemâle
Muhammed Mustafâsına duyurur

Velemmâ beleğa eşüddehû âteynâhü hükmen ve 'ilmen…[255]

Yigirmi üç yaşına girdi Yûsuf
Müfessirler beyân idüb bu hâli
Otuzına gidince kuvvet artar
Eger kırkına giderse eyâ cân
Bu kez kırkdan döner kuvvet gerüye
Zelîhâ kendini bir gün bizetdi
Kuşanur egnine dürlü libâsı
Alub çün Yûsuf'ı girdi sarâye
Hayâsın ref' idüb ol mâh-ı likâ
Senin ol gözlerin şehlâya benzer
Kurulmiş kaşların benzer kemâne
Olub koynun içi Firdevs-i a'lâ
Açılmış gonceye benzer yanakın
Çeküb 'ar'ar gibi eflâke dâlin
Senin var mı nazîrin bu cihânda

Zelîhâ çün çeker hüzn-i te'ssüf
Didiler on sekiz yaşdur kemâli
Cesedde mürg-i cân gevdeyi dartar
Bulur kuvvet kemâlini kemâ-kân
Ayak ayak iner dâ'im fürûye
Yûsuf şehzâde ile çok söz itdi
Silindi kalmadı kalbinde pâsı
İkisi geldiler halvet araye
Bu sözi Yûsuf'a didi Zelîhâ
Cemâlin nûr ziyâsı aya benzer
Gören tersâ gelir fi'l-hâl îmâne
Boyın servi senin a'lâdan a'lâ
Salub 'ışka beni billur bu hâkın
Değer Mısrı yanağındaki hâlin
Mısır ehli seni söyler dihânda

(408)

Benim sensin hemân cânı 'azîzim
Zelîhâ'nın gidüb sabrı mecali
Çeküp bir âh didi kim ey Zelîhâ
Bu kez sen yüzimi benzetdin aya
Olub gögsüm karıncalar yuvası
Bugün sen bakmağıl bu ağimize
Neler gitdi neler geldi cihâne
Zelîhâ yüzine hîç bakmaz idi
Nasîhat 'âşıka hîç kâr ider mi
Kişi kendü hâline 'ışkı bulmaz
Kula 'ışkı viren Kâdir İlâhdur
Pes Zelîhâ mest olup kaldı tana

Sahrâda açılan gülden temîzim
Cevâbına virüb Yûsuf su'âli
Olup fânî bozulur şekl-i sîmâ
Boyım servi kaşım kurulu yaya
Vücûdım mahv olup toprak gıdâsı
Eser bâd-ı hazân bu bâğimîze
Uçar bülbül kalur bâğlar vîrâne
Didigi sözlerine akmaz idi
Zelîhâ pes Yûsufdan 'âr ider mi
Başına gelmeyen kul 'ışkı bilmez
Ağır batman çekilmez bir silâhdur
Çünki Yûsuf olmadı dermân ana

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fa'ilât

Geldi bir gün tayesı itdi su'âl
Ben bilürem sende bir derd vardurur

Yâ Zelîhâ kalmamış sende mecâl
Gice gündüz işin âh-ı zârdurur

255- Yusuf,12/22. Ve en kuvvetli çağına ulaştığı (bulûğa erdiği) zaman ona hüküm (hikmet) ve ilim verdik. Muhsinleri işte böyle mükâfatlandırırız.

Sırrını gel eyleme benden nihân
Döndi fi'l-hâl mâcerâyı söyledi
Didi taye ideyim dermân sana

Benden olur mı sana hîçbir ziyân
Başına geldiklerin nakl eyledi
Bî-hisâb mâl vîresin bu dem bana

(409)

Ben senin'çün ta'mîr idem bir sarây
Le'al yâkûtdan anı yapdurayım
Çünki sen 'âşıksın ana cân ile
Gâyetiyle iştiyâkın var ise
Gayrı yârdan anı usandurayım
Varmi bir dert olmaya derman ana
Sihrile biz Yusuf'a tedbir kılak
Didi hep malım sana olsun fida
Çünki taye iş bu sözi dinledi
Köşkinin kurbında yapdı bir sarây
Çün bizetdiler anı nekkâş ile
Ol Zelîhâ sûretini düzdiler
İkisinin sûretini kurdiler
Ya'ni Yûsuf ol sarâya çün gire
Ol Zelîhâ hâlini anda bile
Göre Yûsuf ol nigâra sarıla
Kurdı mi'mâr eyleyüb anı tamâm
Çün Zelîhâ'ya irişdi bu haber
Al yişil kemhâ döşekler sardılar

Sen gibi var mı cihânda yüzi ay
Yûsufı lâ-büd sana tapşurayım
Bisledin hem ni'metiyle nân ile
'Işk elinden işin âh-ı zâr ise
Aklı fikrini sana yandurayım
Leyki vafir mal gerek bana
Çün Zeliha bu söze virdi kulak
Tek beni sen etme Yusuf'dan cida
Gitti bir mimar bulup gör neyledi
Kim görürse 'aklını eyledi zây
Altun incû lea'l kıymet taş ile
Yûsuf'ın şekline karşu yazdılar
Birbirine sarılup kol urdiler
Birbirinin şeklini anda göre
Kendinin hem şehveti gâlib gele
Çıkmaya hirgîz sözinden yâr ola
Mısr içinde görmemişdi bir 'avâm
Gönli oldı gussadan zîr-i zeber
Hem Zelîhâ putın anda kurdıla

(410)

Geldi taye anı takrîr eyledi
Didi istiğnâ ile ey yüzi ay
El ele tutup berâber gidelim
Çün bu sözi söyleyince mâh-ı rû
Gördi Yusuf on iki kapusi var
Üsti yüksek ziyneti key çok idi
Gördi Yûsuf sûreti kaldı tana
Birbirinin boynuna atmış elin
Döndi fi'l-hâl yeddi kapu bağladı

Yûsuf'a döndi Zelîhâ söyledi
Ben senin'çün eyledim bir hoş sarây
Varup ol köşki teferrüc idelim
Girdiler Yûsuf nebîyle içeru
Hoş murassa inciden yapusu var
İkisinden gayrı kimse yok idi
Gözin açup bakmadı hîç bir yana
Hem Zelîhâ Yûsuf'ın kuçmış bilin
Hicr ile 'ışk anı oda dağladı

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Ezelden Yûsuf'a urulmış idi
Putı taht üstüne kurulmış idi
Pîri Cimşîd ile Nemrûddan idi
Başı gözi yişil zümrüdden idi
Zelîhâ çün anın üstüne vardı
Harîr ile yüzi gözini sardı
Didi kim Yûsufa ma'bûdımız bu
'İbâdetde bizim mahmûdımız bu
Komaz 'ışkım bakamam hizmetine
Kulı kavuşdurur ol hasretine
Didi Yûsuf ilâhımız Hudâdur
Halâ'ik hep kapusında gedâdur
Hüve'l-evvel durur yok ibtidâsı
Hüve'l-âhir durur yok intihâsı
Hudânın varlığı dâ'im diridür
Tebeddülden tagayyürden beridür

(411)

Senin ol putını insân yapupdur
Delü olan kişi ana tapupdur
N'içün sardın harîr ile yüzini
Belürsüz eyledin iki gözini
Didi şimdi yanaşuram sana ben
Düşimde bâde'i sundun bana sen
Gözi görmez kalur pünhân içinde
Bizi çün görmesün 'isyân içinde
Benim sensin ezelden cür'adârım
Tükendi kalmadı sabr-ı karârım
Bugün bir sâ'ilem geldim kapuna
İdüb hürmet beni irgür tapuna

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Senin'çün ben beni bugün bizetdim
Yidi yıldur kemâlini gözetdim
Dilersin hem 'azîze ağu virem
Bugün yarın anın kaydını görem
Nazar kıl sen, sen ahsen mi ben ahsen
Sarây ahsen sen ahsensin ben ahsen
Didi Yûsuf ma'âza'llâh ki hatun
Bana sen ağırımca virdin altun

Veğallekati'l-ebvâbe ve kâlet heyte leke kâle ma'âza'llâhi…[256]

Oğul idüb 'azîz bize inandı
Benim doğruluğıma aklı kandı
Bana kul gözi ile bakmaz hirgîz
N'içün nefse uyup eğri olak biz
Elinizden yidim âb ile nânı
Ma'âza'llâh degildür ulu şânı
Velî vardur bu yirde üç rivâyet
Müfessirler idüp anı dirâyet
Biri oldur girüp Yûsuf sarâye
Zelîhâ ile geldiler sıraye

(412)

Olup bâliğ henüz bulmış kemâli
Güle benzer Zelîhâ'nın cemâli
Kuşanmışlar harîr atlas libâsı
İkisi hem berâber içdi tâsı

256- Yusuf, 12/23. Evinde bulunduğu kadın (gönlünü ona kaptırıp) ondan arzuladığı şeyi elde etmek istedi ve kapıları kilitleyerek, "Haydi gelsene!" dedi. O ise, "Allah'a sığınırım, çünkü o (kocan) benim efendimdir, bana iyi baktı. Şüphesiz zalimler kurtuluşa eremezler" dedi.

Sarây vahdet mekân vahdet olanda
Husûsâ kim olup şeytân arada
Kulı doğrı yola hîç döndürür mi
Zelîhâ od Yûsuf oddur sarây od
Zelîhânın görüp hâlini bildi
Te‘âlâ’llâh ana göstürdi bürhân

Kamer güneş ile ülfet bulanda
Zelîhâ virüp ığvâyı ziyâde
Ataş yanmış iken yil söndürür mi
İkisine gelüp iğvâ viren od
Fenâ endîşeler fikrine geldi
Müfessirler delîlidür bu Kur’ân

Ve lekad hemmet bihî ve hemme bihâ levlâ en-raâ burhâne rabbihî…[257]

Didiler kim Yûsuf hâli olaydı
Girüp anı elin çekdi zenâden
Velî dinle ana bürhân ne imiş
‘Ale’l-icmâl biz anı nakl idelim
Anın üç vechile vardır cevâbi
Zelîhâ eyledi da‘vet zinâye
Zelîhâ hûb sarây merğûb döşek hûb
Yâ Yûsuf .. eteznî .. ente nebiyyi

Te‘âlâdan n’içün bürhân geleydi
Anı men‘ eyledi bürhân zinâden
Te‘âlâdan gelen ihsân ne imiş
Hudâ yol göstürür ise gidelim
Budur Allâhu a‘lem bi’s-savâbi
Uyup nefse gide Yûsuf fenâye
Göründi Yûsufın gözine Ya‘kûb

(413)

Didi oğlum zinâ mı sen idersin
Velî sen bir uçar kuşsın hevâda
Sakın sayde tilek virme derinden
Amân ağyâra dîr durma gülinden
Dahi ikincinin budur cevâbı
Cû fermân-ı ilahî sâdır oldı
Didi Cibrîl amân nefsine uyma
Senin nesline bu iş yakışır mı
Yanaşdı Yûsufın Cibrîl yanına
Nefis birden hemândan zuhûr itdi
Sen içersin Âb-ı Kevser câminden
Dahi üçüncisi ol pîrî Ya‘kûb
Durup parmak ile işâret itdi
Ki sen mürg sözin lü‘lü-i ‘anber
Cû Firdevs bâğının sen bülbülisin
Nezâket bâğının olma dalinden

Peygamberlik ağacından düşersin
Yolub kanadların kalma yuvada
Olursın çün nebîler defterinden
Kapuya kaç Zelîhânın elinden
İdüp Cebrâ’ile Allâh hitâbı
Hemândem Cebrâ’il Yûsufa geldi
Peygamber mesleğinden girü kalma
Halîlu’llâh buna râzî olur mı
Vurub bir kez perini arkasına
Virüb zahmet gelüp taşra töküldi
Kapuya kaç Zelîhânın elinden
Yûsufın gözine göründi bîhûb
Neden gönül senin egriye gitdi
Seni Allâh kılacakdur peygamber
Menâhîden her ‘isyândan hâliysin
Kapuya kaç Zelîhânın elinden

257- Yusuf, 12/24. Andolsun ki, kadın ona meyletti. Eğer Rabbinin işaret ve ikazını görmeseydi o da kadına meyletmişti. İşte böylece biz, kötülük ve fuhşu ondan uzaklaştırmak için (delilimizi gösterdik). Şüphesiz o ihlâslı kullarımızdandı.

(414)

Yûsuf bu sözleri gûş it bildi
Fuhûşâtdan hemân kendini aldi
Yûsuf kaçdı Zelîhâ yatakinden
Zelîhâ çün tutub ard eteginden
Katı çekdi Yûsuf dönmedi hergîz
Çeküp gömleği yırtup Zelîhâ tîz
Yûsuf kaçub diger vahdete irdi
'Azîz geldi hemân sarâya girdi
Zelîhâ 'azîze Yûsufı geçdi
Yûsuf geldi yatakime yanaşdi
'Azîze vuku'-ı hâl vasf eyledi ol
'Azîz Yûsufa didi ey sârik kul
Didi 'azîz neden sen eğri oldin
Neden nâşî bize bu işi kıldin
Sana her emri teslîm eyledik biz
Seni bize hem evlâd eyledik biz
Zanarsın ki gûyâ sen bir nâm itdin
Mısır şehrine bizi bed-nâm itdin
Dönüp Yûsuf 'azîze söyledi hem
Vukû'-ı hâl ol vasf eyledi hem
Ki yâ hâşâ ben egri olmadım hîç
Zelîhâya kem işi kılmadım hîç
Yûsuf 'âzîze 'arz itdi bu hâli
Zelîhâ sözine virme 'ukûli
Bir Allâh bilür ancak çün bu hâli
Beşikdeki çocuk söyler makâli
Didi Yûsuf anı söyledür Allâh
Vukû'-ı hâl vasf ider inşâ'allâh
Yûsuf ile 'azîz sordı gulâma
Çocuk anda zebân döndi kelâma
Çün emru'llâh hemândem sâdır oldı
Çocuk bu kelâmı zübâna aldı

(415)

Didi sabî siz size söz itmein
Yûsufın gömlegini keşf eylein
Gerçi önden yırtıkise ol kamis
Çün Yusuf olur kâzib Zeliha hâlis
Arkadan yırtıkise çün ol kamis
Zelihâ olur kâzib Yusuf hâlis
Yûsufun gömleğini çün gördüler
Arkasında yırtığını buldular
Arkasından yırtıkını buldılar
Suçı hem Zelîhâya isnâd kıldılar
Oku Ağlar Baba Kur'ândan delîl
Yûsuf ihlâs Zelîhâ oldı zelîl

..İn kâne kamîsuhû kudde min kubulin fesadekat vehuve mine'l- kâzibîn.[258]
Ve inkâne kamîsuhu kudde min duburin fekezebet vehüve mine-'ssâdıkîn.[259]

Didi 'azîz yâ Zelîhâ bak bana
Ne ecilden bu işi kıldın bana
Hayrınız gâyetle kalîldür sizin
Keydiniz gâyetle 'azîmdür sizin
Sizin kavlinize olmaz hîç vefâ
İdersin bu işi âleme îfâ
…inne keydekünne 'azîm.[260]
Nisâlardan menfa'at 'adimdür hem
Ricâl üzre zahmeti kadimdür hem

258- Yusuf, 12/26. Yusuf: «Asıl kendisi benim nefsimden murat almak istedi» dedi. Kadının akrabasından biri şöyle şahitlik etti: «Eğer gömleği önden yırtılmışsa, kadın doğru söylemiştir, bu ise yalancılardandır.»
259- Yusuf, 12/27. «Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalan söylemiştir. Bu ise doğru söyleyenlerdendir.»
260- Yusuf, 12/28. (Kocası, Yusuf'un gömleğinin) arkadan yırtılmış olduğunu görünce, (kadına): «Şüphesiz, dedi; bu, sizin tuzağınızdır. Sizin tuzağınız gerçekten büyüktür.»

Mekr-i nisâdan emîn olmaz ricâl
Mekr û keydi nisânın çokdur ebed
Döndi andan ‘avratına söyledi

İt tefekkür işbu hâlden hisse al
Şerlerinden hıfz ide ol Ganî hâd
Yâ Zelîhâ sen günâh itdin didi

(416)

Sen hatâ idici oldun bilsene!
Didi ‘azîz Yûsufa sen tut sözüm
Yûsufa Zelîhâya tenbih eyledi
Yâd kimesne bu işi duyar ise
Mısır içinde aslâ daha duramam
İşit imdi ol Zelîhâ n’eyledi
Çün Mısır hatunları gör n’itdiler
Didiler ki Zelîhâ deli olmış
Mısır hatunları söz söylediler
Yûsuf adlu gulâm almış Zelîhâ
Bütün vakkâr ârını yile virmiş
Zelîhâ Yûsufı sarâye almış
‘Azîze bu işi itmek sezâ mı
Zelîhâ ‘aklını başından almış
Yûsuf’dan Zelîhâ kim taleb itmiş
Didiler ‘azîze Zelîhâ iş it

Tevbe idüp günâhından dönsene
İfşâ itme bu işi iki gözüm
Bizi rüsvây itmeniz sizler didi
Asdîkâlar serzeniş ider ise
Utanuram şâh yanına varamam
Kime râst geldi ise (ol) söyledi
Zelîhâ hakkında çok söz itdiler
Zây ‘akîl kendini eflâke salmış
Zelîhâ hatunı hep kınadiler
İdüp mâlın anın yolında yağmâ
Yûsuf gulâm ile tenhâya girmiş
İkisi bir yatak içine girmiş
Kapuda kuluna gitmek revâ mı
Muhibb-i kulûbi Yûsuf’a salmış
Yûsuf muhabbeti ‘aklın zây itmiş
Bu sözleri bütün Zelîhâ işitdi

(417)

Şâyi‘ oldı bu haber evden ile
Gûş imdi ol Zelîhâ n’eyledi
Serdi serâini zinnet eyledi
Pes Zelîhâ bir kul irsâl eyledi
Gitdi ol kul cümlesine söyledi
Saf saf olup ol sarâya geldiler
Hoş edeb erkân ile oturdiler
Dinle imdi ol Zelîhâ n’eyledi
Ol hâdimler rükn-i erkân kıldiler
Emr idüp ol deste hûnı serdiler
Pes revâkidlere hubzı serdiler
Hem güveç kapları yağlı börek

Yûsuf ile Zelîhâ düşdi dile
Nice ta‘âmlar müheyyâ eyledi
Yûsufı bir yirde pünhân eyledi
Kibâr eşref zenlerini dir didi
Çün Zelîhâ sizi da‘vet eyledi
Hizmet idenler ayakda durdiler
Çok fesâhatlü tekellüm itdiler
Yâ hatunlar siz safâ geldiz didi
Hep sıradan tatlu şerbet virdiler
Fıdda dînârlı siniler kurdiler
Tatluca çorbayı evvel sundiler
Pes yiyüp içdiler anlar gülerek

Tavuk etler ile piyazlı dolma
Ekl idüp itmeğiçün oturdiler
Didi Zelîhâ bizi (çok) taşladiler
Hezârân sözi de çok söylediler
Verâsından gelüp saruğı burma
Bıçağ turunc ellerine virdiler
Turuncı soymağa hem başladiler
İdüp destân bizi key kınadiler

(418)
Bu sözlerden utandım ben ârımden
Didi güneş doğar burc-ı cebelden
Menemşe gül çıkar şimdi hârinden
Size birkaç cevâb diyem tîz elden

Beyt
Bir gice rü'yâda gördüm
Bâdesini içdim kandım
Anın'çün ben deli oldum
Kınamanız beni sizler
İlimden beni uçurdı
Kanadsız buraya getürdi
Beni bu hâle yitürdi
Kınamanız beni sizler
Mağrib diyârından çıkdım
Mısıra kadar yaş tökdüm
Kocalup belimi bükdüm
Kınamanız beni sizler
Burda ma'şukumu buldum
Cemâline hayrân oldum
'Aklımı başımdan aldım
Kınamanız beni sizler

(419)
Ben şimdi mecnûn olmışam
'Işk ile yanup solmışam
Gözüme her şey almışam
Kınamanız beni sizler
Elinden âb içüp kandım
Hizmetinden usanmadım
Murâdımı alamadım
Kınamanız beni sizler

Ağzından akır zencebil
Lebinden Kevser selsebil
Ses viriyor sanki bülbül
Kınamanız beni sizler
Cemâlini gören yaner
Lâle u mest olur kaner
Bilmeyen kul melek zanar
Kınamanız beni sizler
Ağlar Baba çok ağladı
Kalbin Çalabe bağladı
Zelîhâ veş nâra yandı
Kınamanız beni sizler

Didi Zelîhâ Yûsuf gel 'urûc it
Yûsuf çıkdı açup yüzden nikâbı
Girüb hûb cemâliçün bakdı anlar
Cihân zulmette dûr durma hurûc it
Çalup köşke cemâlden âfitâbı
Zelîhânın gözinden akdı kanlar

(420)

Ki yâ hâşâ didiler görmedik hûb
Didiler bu melek mi yohsa pirî
Cemâlini görüp mest oldı anlar
Çü zandılar güneş doğdı cebelden
Benî Âdemde olmaz böyle bir kul
Melekdür bu didiler degil insân
Beşerde hîç olur mı böyle mahbûb
Misli yokdur devr-i Âdemden beri
Kesüp bıçak ile ellerin anlar
Oluk gibi akup kanları elden
Melekdür yâ semâdan inmedür ol
Dahi Hakkına nâzildür bu Kur'ân

…vekulne hâşe li(A)llâhi mâ hâzâ beşeran in hâzâ illâ melekun kerîm.[261]

Zanarsın ki güneş doğdı sehâbdan
Yer ehlinde olur mı böyle bir kul
Ne hoş kılmış bunı Perverdigârı
Hümâ peri gibi parlir buğağı
O şems ü mâhının bedr ayidur bu
Degildür yiryüzinde böyle insân
Bunı gören kişi hîç kul sanur mı?
Olalım biz buna hem taye râğıb
Gören gözler kamaşdı âfitâbdan
Semâdan yâ felekden inmedür ol
Nezâket bâğının mürg-i nigârı
Buna şimdi lâzım cennet otağı
Semâlarda melekler şâhidur bu
Pirî cinnede bulunmaz böyle bir cân
Cemâline bakan göz usanur mı?
Bu gibi var mıdur dîlîri mergûb

261- Yusuf, 12/31. Kadın, bunların dedikodularını işitince haber gönderip onları çağırdı. (Ziyafet düzenleyip) onlar için oturup yaslanacakları yer hazırladı. Her birine birer de bıçak verdi ve Yûsuf'a, "Çık karşılarına" dedi. Kadınlar Yûsuf'u görünce, onu pek büyüttüler ve şaşkınlıkla ellerini kestiler. "Hâşâ! Allah için, bu bir insan değil, ancak şerefli bir melektir" dediler.

(421)

Benî Âdem olur mu böyle mahbûb — Cihâna gelmemişdür böyle bir hûb
Zelîhâyı n'içün ta'n eyledik biz — 'Abes ise ana söz söyledik biz
Yûsuf çün girmedi emrine anın — Hezârân âferîn sabrına anın
Bizim kullarımız böyle olaydı — Yakup hicrân atâşına salaydı
Yile virür idik nâmûsı 'ârı — Ki kande bulayduk i'tibârı
Zelîhâ çün bakar parmaklarına — Ta'accüb eyledi tırnaklarına
Didi hatunlara işbu cevâbı — Görüp seyretdiniz çün âfitâbı
Beni destân ider mi dilleriniz — Olup hayrân kesildi elleriniz
Gören gözler beni hîç ta'n ider mi — Cemâlini kul oğlu zann ider mi
Düşimde hem bana cür'a viren bu — Atam anam ilimden ayıran bu
Yişil kâse ile bâde virüpdür — Veli bu dem beni bu hor görüpdür
Firâkının odı yandurdı nâre — Beni gamda koyup çıkdı kenâre
Yidi yıldur tamâm sevdâyı çekdim — Oluben nâtüvân kaddimi egdim
Gice gündüz ana minnet kıluram — Ne vaktin bilmezim vuslat buluram
Ne denlü söylesem derdim tükenmez — Beni çirkin görüp aslâ begenmez
Beni Mısra melâmet eyleyen bu — Kime râst gelürse söyleyen bu

…ele'in lem-yef'al mâ âmuruhu leyuscenenne ve leyekûnen mine-ssâğirîn.[262]

Velî Yûsuf murâdım itmez ise — İdüp kulluk sözime gitmez ise

(422)

Ben anı göndürem zindân içine — Çeküp zahmet ola nâdim suçune
Zelîhâyı bular çün dinlediler — Verâsından bu sözi söylediler
Didiler Yûsufa hüsn-i bahâdur — Zelîhâya meyil virmek sezâdur
Ana benzer Mısırda var mı hatun — Olup kulı seni çün aldı satun
Irak olma anın iki gözinden — Nükûl itme Zelîhânın sözinden
Efendini yakıp nîrâna salma — Olup mahbûs varup zindânda kalma
Didi ya Rab bular korkmaz erinden — Beni hıfz it bu 'avratlar şerinden

…asbu ileyhinne ve ekun mine'l- câhilîn.[263]

Bu da'vetden bana zindân sezâdur — Bilürsin çekdigim rûz-ı cezâdur
Eger olsam bu menhî işe kâyil — Oluram tâ-ebed zulmetde câhil

---

262- Yusuf, 12/32. Kadın dedi ki: İşte hakkında beni kınadığınız şahıs budur. Ben onun nefsinden murat almak istedim. Fakat o, (bundan) şiddetle sakındı. Andolsun, eğer o kendisine emredeceğimi yapmazsa mutlaka zindana atılacak ve elbette sürünenlerden olacaktır!

263- Yusuf, 12/33. (Yusuf:) Rabbim! Bana zindan, bunların benden istediklerinden daha iyidir! Eğer onların hilelerini benden çevirmezsen, onlara meyleder ve cahillerden olurum! dedi.

Çün Zelîhâ söyleyüp ‘âr itmedi
Bir nasîhat Yûsufa kâr itmedi
Bu sebebden Yûsufa kîn bağladı
Gözlerinden yaş akıdup ağladı
Durdı fi’l-hâl ol ‘azîze söyledi
Didi gör Ken‘ânlı bize n’eyledi
Mısr içinde şânımız gitdi yile
Bizi bed-nâm eyledi dilden dile
Kime râst gelse anı söylemiş
Kim benim hakkımda bühtân eylemiş
Bize oğul olması anın muhâl
Gönder imdi tîz anı zindâna sal
Çünki ol zindân içinde yâd olur
Mısr ilinde suç ana isnâd olur

(423)

Çün ‘azîzin ‘aklını kandurdı ol
Kalbini Yûsufdan usandurdı ol
Döndiler fâhir libâsın soydular
Hâsılı zindân içine koydılar
Ya‘ni Yûsuf gire zindân içine
Göre zahmet nâdim ola suçine
Gerçi ol zindânda mahbûs çok idi
Hakkı bilür bir kimesne yok idi
İçlerinde iki igit var idi
Anlara zindân be-gâyet dar idi
Çünki bir gün şâha hâ’in oldılar
Koydı şâh zindân içinde kaldılar
Hak Te‘âlâ eylese tevfîk bize
Hûb kasasdur vasf idem anı size
Rûm ilinde var idi bir pâdişâh
Diler idi Mısr iline ola şâh
Üzerine çün gubâr asmaz idi
Melik Reyyânı gözi kesmez idi
İki def‘a kaldurup leşker ana
Bozulup döndi girü kaldı tana
Bir gün ol şâh hâs kulına söyledi
İşbu pünhân hîle’i vasf eyledi
Mısra yüz tut eylegil tebdîl-i câm
Dâsitânın söylene yevmi’l-kıyâm
Bir kaç eyyâm anda sâkin olasın
Hâsılı söz bir vefâdar bulasın
Melik-i Reyyâna zehîr virdüresin
Altun ile bu işi gördüresin
Gidüp ilçi çün revân oldı yola
Sür’at idüp bakmadı sağa sola
Mısr (?) içine girdi bir dost bulmadı
Kimseye sırrını ifşâ kılmadı
Rûm ilinden çünki gelmişdi garîb
Nâgihân bir ‘avrata oldı karîb
Turdı hatun şâhı geçdi ilçiye
Söyler idi dâ’imâ ol yolciye
Didi şâhın bin güni bir gün ola
Kendi gidüp tahti illerde kala

(424)

Bir ulu beg-zâde hatunı idim
Şâhdan evvel Mısra atuni idim
Adımız buldı şuyû’ ilden ile
Altun akça bin hisâbın kim bile
Çok gedâlar üstüne açdım perim
Durdı bir gün nâgihân öldü erim
Kimseye bildürmez idim hâlimi
Cebri kıldı aldı sultân mâlimi

Evlerimi aldı beglik eyledi
Hâsılı söz bize kemlik eyledi
Çâr Divârdan bir yapu virdi bana
İlçi anı işidüp kaldı tana
Didi şâhın katli içün gelmişem
Mısr içinde ben seni dost bilmişem
Bundan öte ağlayûben itme zâr
Katli-şâha bende iksir ağu var
Çün bu dünya başına dar mı senin
Akraba'ı dostların var mı senin
Dilediğince sana mâl vireyim
Şâd-ı mesrûr Rûm iline ireyim
Didi 'avrat anı ider bir kişi
Ol gelürse tîz biter şâhın işi
Pâdişâha sâkidür virür şarâb
Mest-i lâ-ya'kıl olup eyler harâb
Didi ilçi sen getür anı bana
Bî-hisâb mâl vireyim şimdi ana
Gitdi hatun sâkî'i buldı hemân
Korkusından kaddini kıldı kemân
Havf iderdi sırrını ol bildüre
Belki şâha telhiys idüp öldüre
Aldı hatun sâkî'i girdi yola
Sür'at idüp bakmadı sağa [sola]
Çün getürdi anı ilçi yanına
Kıldı şûrâ susadılar kanına
Bî-hisâb mâl sâkiye va'd eyledi
Döndi sâkî işbu sözi söyledi
Didi sabr it gideyim şâhdan yana
Hûnsalârı söz virür ise bana

(425)

Yâ ana ruhsat düşe yâhûd bana
Zehri katup nân ile vire ana
Gitdi sâkî tiz bulup çâşengeri
Mâcerâyı söyleyüp aldı beri
Geldiler ilçi ile yâr oldılar
Mâlı görüp şâha ağyâr oldılar
Zehri alup geldiler şâh yanına
Geldi hatun çıkdı şâh dîvânına
Mâcerânın künhini nakl eyledi
Zehr-i mârı şâha bir bir söyledi
Şâh aratdı ilçi bulunmadı
Kanda gitdi bir haber alınmadı
Çün bu cünha geldi şâhın gücine
Hışma geldi atdı zindân içine
Gitdi Yûsuf tutdı zindânda karâr
Bu iki kişiyle oldu yâr-i ğâr
Kim ki düş gördi ise ta'bîr idüp
Mâ-hasal te'vîlini takrîr idüp
Geldi sâkî söyledi çâşengere
Ehl-i zindân yüz tutar Yûsuf ere
Gâyet ile ta'bîr ider ol dişi
Mısr içinde yokdurur anın işi
Didi çâşenger ana biz gidelim
Bir yalan düş söyleyüp vasf idelim
Gerçi ta'bir eyler ise bu düşi
Zindan ehlin aksine döndi işi
Çün bu âyet sâ'ili iskât ider
Sâkinin rü'yâsını isbât ider

Ve'dehale ma'ahu-ssicne feteyâni kâle ehaduhumâ innî erânî a'sirü hamran…[264]

264- Yusuf, 12/36. Onunla birlikte zindana iki delikanlı daha girdi. Onlardan biri dedi ki: Ben (rüyada) şarap sıktığımı gördüm. Diğeri de: Ben de başımın üstünde kuşların yemekte olduğu bir ekmek taşıdığımı gördüm. Bunun yorumunu bize haber ver. Çünkü biz seni güzel davrananlardan görüyoruz, dedi.

Geldi sâkî Yûsuf'a vasf eyledi — Mâcerânın künhini ol söyledi
Didi ben rü'yâmda gördim ey 'azîz — Zindân içinde seni gördik temîz
Öz elim ile şarâb süzer idim — Kâse kâse doldurup düzer idim

(426)

Leyki anın bilmezim ta'bîrini — Çün bana vasf eylegil takrîrini
Gerçi sâkî bu duşi şerh eyledi — Geldi çâşenger bu sözü söyledi

İnnî erânî ahmilü fevke ra'sî hubzan te'külü't-tayrü minhü nebbi'nâ bi-te'vîlih[265]

Başıma bir sini aldım ey ulu — Kabları dolu ta'âmıyla dolu
Geldi kuşlar başım üzre kondılar — Sini üstünden ta'âma sundılar
Hâsılı söz ol hûnı ekl itdiler — Döndiler yirlü yirine gitdiler
Gördi Yûsuf söyledi ki korkulu — Diledi ki ide anı örtulu
Ekserî ta'bîrciler te'hîr ider — Düş görenin kalbini tebşîr ider
Gerçi gördi ki fenâ bir düş ise — Sâhibine çün yaramaz iş ise
Ta'bîr itmez anı tekrâr söyledür — Mâverâyı kulakına dinledür
Ehl-i üstâz gavrına anın bakar — Bir hayır söz belkim ağzından çıkar
Ol söz ile düşini hayra yorar — Bu sebebden gördügini çok sorar
Çünki Yûsuf bildi ol düş korkulu — Anla İrşâdi gedâ olma delu
Durdı Yûsuf anı ta'bîr itmedi — Hûnselârın 'aklı aslâ yitmedi
Çon nasîhat idüp iğmâz eyledi — Zindân ehline bu sözi söyledi

Yâ sâhibeyi-ssicni eerbâbun muteferrikûne ḫayrun emi(A)llâhu-l vâhidu-l kahhâru.[266]

Hakkı koyup putlara tapmak neden — İblisin iğvâsına akmak neden

(427)

Halk iden Hallâk sizi göricidür — 'Âlemi bir ânda kahr idicidür
Zîrâ Yûsuf Hakkı izhâr eyledi — Döndi anlar işbu sözi söyledi
Ta'bîr iyle sen bizim rü'yâmızı — Rûy-ı handân eylegil dünyâmızı
Didi Yûsuf sâkiye kim ey ulu — Sen cihânda gâyet oldun bahtlu
Tîz vakitde maksûdını bulasın — Hem efendine mukarreb olasın
İtmegil zindân içinde âh-ı vâh — Çün seni sâkî ider ol pâdişâh

Yâ sâhibeyi-ssicni emmâ ehâdukuma feyeskî rabbehu hamran…[267]

Sizi yarın bu zindândan alurlar — Girü kalan karanlıkda kalurlar

265- Yusuf, 12/36.
266- Yusuf, 12/39. Ey zindan arkadaşlarım! Çeşitli tanrılar mı daha iyi, yoksa gücüne karşı durulamaz olan bir tek Allah mı?
267-Yusuf, 12/41. Ey zindan arkadaşlarım! (Rüyalarınıza gelince), biriniz (daha önce olduğu gibi) efendisine şarap içirecek; diğeri ise asılacak ve kuşlar onun başından (beynini) yiyecekler. Yorumunu sorduğunuz iş (bu şekilde) kesinleşmiştir.

Olursın çün efendine rikâbdâr — Melik Reyyân seni ider şarâbdâr
Ezel ki rütbeni varup bulasın — Olup sâkî sa‘âdetde kalasın
Çü sâkî anlayup işbu rumûzi — Didi çâşengere Yûsuf bu sözi

…ve emmâ-l-âḣaru feyuslebu fete'kulu-ttayru min ra'sihî…[268]

Seni dâra çeküp yarın asarlar — İki ayağını yirden keserler
Gelüp kuşlar başın üstüne kone — Şu kim rü'yanda konmış idi hûne
Melik Reyyân senin kaddin egiser — Delüp kuşlar yiyüp beynin çekiser
Yumup gözin cesedden çıka cânın — Cihânda kalmaya ad ile sanın
İşidüp ol yigid Yûsufdan anı — Bigâyet havf idüp ditreşdi cânı

(428)

Bu rü'yâyı didi biz görmemişdik — Nişânına ebed hîç irmemişdik
Velâkin biz seni bu dem sınaduk — Yalan söyler diyüp dâ'im kınaduk
Didi Yûsuf girü dönmek muhâldür — Her insânın dili kendine fâldür

…kudiye-l-emru-llezî fihi testeftiyâni.[269]

Te‘âlânın kapusı sedd olur mı — Kazâsı gelmiş iken redd olur mı
Kişinin dili kendine belâdur — Sükûtından dilin kadri ‘ulâdur
Gelüp tîz sâkî'i tebşîrlediler — Girü kalanını zencîrlediler
Çeküp bir âh derûnî ağladılar — Firâkın nârına cân dağladılar
Uruturup ayaka kalkdı sâkî — Ki zindân ehline saldı firâkı
Gelüp Yûsuf ile sâkî sarıldı — Birisi buğz idüp gâyet darıldı
Didi Yûsuf benim dinle sözimi — Sakın zindânda unutma özimi

Ve kâle'llezî zenne ennehü nâcin minhumâ-zkürnî 'inde rabbike feensâhu'ş-şeytânu…[270]

Beni sultân katında gâh anasın — Bugün meclisine gidüp varasın
Diyesin bir garîb igid var anda — Olup ol bînevâ kalmış nihânda
Durup nâ-hak yire zindânı bekler — Zulüm itmiş Mısır içinde begler
Zelîhâ salmış anı iftirâya — Elif kaddi egilüp döndi yâya
İdüp hürmet halâs ide beni ol — Melik Reyyân merâm itse bulur yol

(429)

Didi sâkî seni ben hîç unutmam — Melik Reyyân katında dilden atmam
Gidüp çâşengerile çıkdı sâkî — Girü kalan olup zindânda bâkî

268- Yusuf, 12/41
269- Yusuf, 12/41
270- Yusuf, 12/42. Onlardan, kurtulacağını bildiği kimseye dedi ki: Beni efendinin yanında an, (umulur ki beni çıkarır). Fakat şeytan ona, efendisine anmayı unutturdu. Dolayısıyla (Yusuf), birkaç sene daha zindanda kaldı.

Hemân çâşengeri salb eylediler
İnüb Cibrîl semâdan nâzil oldı
Didi Cibrîl seni ben idim irşâd
Bu zindan zahmeti gâyet cezâ mı
Neden nâşî bu sözi söyledin sen
Seni kim var idüpdür çün ezelden
Didi Allâh beni kıldı 'ademden
Hüve'l-evvel Hudâya ibtidâ yok
Didi Cibrîl sana hûbluk viren kim
Senin ceddin ol İbrâhîm Halîldür
İdüp 'uryân vucûdını soyan kim
Didi Yûsuf iden Bârî Hudâdur
Didi Cibril cihan fâni duran kim
Sana bürhân gelüp 'arz eyleyen kim
İki aylık gulâmı söyleden kim
Didi Yûsuf Zelîhâ dil-figârdur
Didi Cibrîl bilürsin anı erham

Çeküp kuşlar delüp başın yidiler
Yûsuf kalbindeki yas zâ'il oldı
N'içün sen istedin sâkîden imdâd
Melik Şâhdan vefâ ummak sezâ mı
Şarâbdâra gümânı eyledin sen
Su'âlini virüp Yûsuf tîz elden
Velî bir gün halâs ider bu gamden
Hüve'l-âhir hem ana intihâ yok
Bu zindânda senin kaydın gören kim
Sana hûbluk viren Hayyü'l-Celîldür
Seni câh içerüsine koyan kim
Halâik hep kapusında gedâdur
On iki mangır alup sattıran kim
Getürüp Ya'kûbı vasf eyleyen kim
Zelîhâya suçı isnâd iden kim
Kamusın eyleyen Perverdigârdur
Olur mı derdine ol sâkî merhem

(430)

Te'âlâdan gelür emr ile fermân
Bu sözi almasa idin gümâne
Yidi yıl sen bu zindânda kalasın
Bulam dirsin yakın hâlde halâvet
İdüp sâkî Melik-i Reyyâna hizmet
Ve kale lillezî zanne ennehü nâcin[271]
Anın kalbine Yûsuf düşmez idi
Durup Yûsuf çün irdi yiddi sâle
Girüye redd olur mı hîç du'âsı
Melik Reyyân meger günlerde bir gün
Gice hâbda uyurken gördi bir düş
Velî sen kıssa'ı dinle bu yüzden
Semiz gâyet birinde yok behâne

Şarâbdârdan olur mı derde dermân
Gemin çıkmış idi şimdi limâne
Sonucı derdine dermân bulasın
Muhammed Mustafâya vir salâvet
Unutdı Yûsufı kim ide Nusret

Melik Reyyâna sözin açmaz idi
Du'â kıldı Hudâ-yı Lâ-Yezâle
Ana şefkat idüp fi'l-hâl Hudâsı
Demi dem üstüne katardı her gün
Yatup nâ-gâh gözi oldı ana tuş
Görüp yiddi öküz çıkdı denizden
Nazîri gelmemiş hîç bu cihâne

Vekâle-l meliku innî erâ seb'a bakarâtin simânin ye'kuluhunne seb'un 'icâfun...[272]

271- Yusuf, 12/42
272- Yusuf, 12/43. Kral dedi ki: Ben (rüyada) yedi arık ineğin yediği yedi semiz inek gördüm. Ayrıca, yedi yeşil başak ve diğerlerini de kuru gördüm. Ey ileri gelenler! Eğer rüya yorumluyorsanız, benim rüyamı da bana yorumlayınız.

Görüp Reyyân düzüldiler sıraden
Yidi aruk öküz geldi verâden
Za'îf olan semizini yidiler
Yidisini yidi fi'l-hâl yidiler
Dahi gördi kurumış yiddi buğda
Güneş anı kurudup itmiş ağda

(431)

Verâsından görüp buğda yişil baş
Açup sünbüllerini ol yenür aş
Uyanup uykudan açdı gözini
Olup ser-mest ütürdü kendüzini
'Akıl sâhiblerin cem' eyledi ol
İdüp takrîr bu düşi söyledi ol

Yâ eyyühe'l-meleü eftûnî f î-rü'yâye in-küntüm li'r-rü'yâ ta'burûne[273]

Ekâbirler gelüp girdi sarâye
İdüp ta'zîm düzüldiler sıraye
Didi bu düşimi ta'bîr idin siz
Beni âgâh idüp takrîr idin siz
Bular şâhdan bu remzi dinlediler
Cevâbında bu sözi söylediler

Kâlû adgâsü ahlâmin ve mâ-nahnü bite'vîli'l-ahlâmi bi-'âlimîne.[274]

Senin düşin olup adgâsü ahlâm
Anın te'vîline yok bizde i'lâm
Ulumuzsın senindür emr-i fermân
Velî ta'bîrine yok kulda iz'ân
Hacîl olup iki kat oldı anlar
Birisi bilmeyüp mât oldı anlar
Bular çünkim çeküp gâyet te'essüf
Ki sâkînin diline geldi Yûsuf
Te'âlânın 'inâyâtı irişdi
Rivâyâtı şarâbdâra irişdi

Ve kâle'llezî necâ minhumâ ve'ddekere ba'de ümmetin enâ unebbi'ukum bi-te'vîlihî feersilûni.[275]

Çün tamâm oldı yidi yıl ey gedâ
Sâkî'i kıldı sebeb bârî Hudâ
Dilemişdi sâkîden Yûsuf meded
Yiddi yıl zindânda meks itdi ebed

(432)

Durdı sâkî şâha takrîr eyledi
Yûsufı kalbine alup söyledi
Didi şâhım sen kazâdan ol emîn
Devletin vâfirlenüp gitsün gamin
Sâbıkâ ben kulına kıldın cezâ
Zindân içine atup çekdim ezâ
Yûsuf adlu bir igid gördüm ulu
Aslı Ken'ânlı velî yüzi sulu
Her su'âle çün virür şâfî cevâb
Gün tokunsa yüzine eyler hicâb
Vasf edim hûbluğını işit nice
Gitse gündüz çün vakit olsa gice
Ehl-i zindân mâh cemâline bakar
Şu'lesinden şem'e kandîl mi yakar
Yüzine bakmaya gözler doyamaz
Zindân olduğını kimse duyamaz

273- Yusuf, 12/43
274-Yusuf, 12/44. (Yorumcular) dediler ki: Bunlar karmakarışık düşlerdir. Biz böyle düşlerin yorumunu bilenlerden değiliz.
275- Yusuf, 12/45. (Zindandaki) iki kişiden kurtulmuş olan, uzun bir zaman sonra (Yusuf'u) hatırlayarak dedi ki: Ben size onun yorumunu haber veririm, beni hemen (zindana) gönderin.

Bu cihânda gerçi kul gâyetde çok
Mısr içinde ana benzer kimse yok
Zîrâ ol insân degil belkim pirî
Misli yokdur devr-i Âdemden beri
Dil ile çün ben anı vasf idemem
Görmemiş şâhım anı medh idemem
Kim ki rü'yâ gördi ol ta'bîr ider
Mâverâsını güzel takrîr ider
Çünki sâkî Yûsufı vasf eyledi
Döndi andan şâh bu sözi söyledi
Var bu rü'yâyı ana vasf eylegil
Bu düşin sen künhini nakl eylegil
Durdı sâki bindi fi'l-hâl atına
Sür'at idüp geldi Yûsuf katına
Geldi sâkî Yûsufı gördi hemân
Ehl-i zindân ağlayup kıldı figân
Didi ey sultân-ı hûbân nîkî hû
Sen beni tut ma'zûr ey hulkı iyü
Pâdişâh endîşesinden ben seni
Ger unutdum ise âfv eyle beni
Bu gice çün gördi bir düş pâdişâh
Ol Melik Reyyân olan püşt-i penâh

(433)

Çok müneccim geldi ta'bîr bilmedi
Hükm-i gayba el urup söz kılmadı
Didi Yûsuf anı takrîr it bize
Hak bana bildürdügin idem size
Didi yiddi çün sığır gördi semiz
Hem yidisi aruk idi ey 'azîz

Yûsufu eyyühe'sıddîku eftinâ fi-seb'i bakaratin simânin[276]

Geldi arıklar semizini yidi
Pâdişâhın gördigi böyle didi
Gördi sonra yiddi baş buğda kuru
Yiddi yaş sünbül dahi ey nîkî hû
Pâdişâh endîşede kaldı hemân
Korkusından kâmeti oldı kemân
Ger anı ta'bîr idersin ey hümâm
İşbu zindân zahmeti oldı tamâm
Didi Yûsuf emriderse Müste'ân
Vech-i hikmet künhini idem beyân
Çün yidi semiz sığır ucuz ola
Ol yidi arık sığır kızlık ola
İbtidâ ucuzluk ola yiddi yıl
Yiddi hem kaht irişe anı bil
Geldi sâkî virdi sultâna haber
Gönli oldı gussadan zîr ü zeber
Şâh-ı Reyyân didi doğrı böyledür
Var su'âl it kim ana dermân nedür
Gitdi sâkî Yûsufa kıldı su'âl
Bu düşe tedbîr nedür kaşı hilâl
Didi Yûsuf evvel ucuzluk ola
Sâniyen hem yiddi yıl kızlık ola

Kâle tezre'ûne seb'a sinîne deeben Femâ hasadtum fezerûhu[277]

Her zahîre'i tevâtür ekmeli
Yir yüzine key tohum çok tökmeli

276- Yusuf, 12/46. (Zindana varınca), "Yûsuf! Ey doğru sözlü! Rüyada yedi semiz ineği yedi zayıf ineğin yemesi, bir de yedi yeşil başakla diğer yedi kuru başak hakkında bize yorum yap. Ümid ederim ki (vereceğin bilgi ile) insanlara dönerim de onlar da (senin değerini) bilirler" dedi.

277- Yusuf, 12/47. Yusuf dedi ki: Yedi sene âdetiniz üzere ekin ekersiniz. Sonra da yiyeceklerinizden az bir miktar hariç, biçtiklerinizi başağında (stok edip) bırakınız.

(434)

Arpa buğda doldurun sapı ile
İçerüde hıfz idin yapu ile
Buğda eger sapı ile durur ise
Çürimez on yıl eger kalur ise
Geldi sâkî pâdişâha söyledi
Her ne kim Yûsuf didi şerh eyledi
Şâh begendi bu sözi tahsîn görüp
Sâkiye kıldı su'âl öri durup
Döndi sâkî Yûsufı vasf eyledi
Her kemâlâtını şâha söyledi
Aslı Ken'ânlı velî bedr-i münîr
Yiddi yıldur kim çeker zindân esîr
Pâdişâh eydir eya sana ana
Lâ'ik idi ol vezîr ola bana
Nâsezâdur ol igid zindân çeke
Ol karanlıkda durup kaddin ege
Sâkî vasf idüp ana şehriyâr
Anı zindânda 'azîz eyledi zâr
Pâdişâh ider kanı gelsin 'azîz
Kalmasun zindân içinde ol temîz
Çün 'azîz girdi kapudan içerü
Oldı sultân anun ile rû-be-rû
Didi kulumdur benim ol nev-civân
Satun almıştım anı şâh-ı cihân
Oğlum olğıl dâ'im ana söyledim
Sonra bize hâ'in oldı bilmedim
Çün anı ben kıymadım öldürmeğe
Kendi suçın kendine bildürmege
Şâh işidüp didi âzâd eylegil
Sen benim içün ana dâd eylegil
Didi şâhım ben sana kemter kulam
Sen çıkar didin ise ben ne kılam
Şâh didi kim gelsin anı görelim
Mâcerâmuz nite oldı soralım
At ile don hem dahi hil'at ana
Geydürüben tiz gelin benden yana
Geldiler zindanda Yusuf yanına
Alup anı giderler Şâh katına

(435)

Çünki Yûsuf kîl ü kâli anladı
Geldi sâkî çün bu sözi söyledi

Ve kâle'l-meliku 'tûnî bihî felemmâ câ'ehü'r-rusûlu…[278]

Melik Reyyân seni âzâd idüpdür
Suçın âfv eyleyüp dil-şâd idüpdür
Gelüp devlet urutur bin atına
Berâberce gidelim şâh kıtına
İşidüp sâkîden Yûsuf bu sözi
Akup yaşı doluban iki gözi
Didi Yûsuf bu zindândan çıkamam
Görüp şâhı huzûrında bakamam
Benim adım olup defterde memhûr
Benem suçlu Zelîhâ oldı mestûr
Mısır halkı bütün anı işitdi
Didiler kim Yûsuf çok kem iş itdi
Kimi Yûsuf didi hîç şânı bilmez
Kimi didi yidigi nânı bilmez
Kimisi ta'n idüp kimi inandı
Şahın aklı hemîn bu söze kandı

278- Yusuf, 12/50. (Adam bu yorumu getirince) kral dedi ki: «Onu bana getirin!» Elçi, Yusuf'a geldiği zaman, (Yusuf) dedi ki: «Efendine dön de ona: Ellerini kesen o kadınların zoru neydi? diye sor. Şüphesiz benim Rabbim onların hilesini çok iyi bilir.»

Bana ‘avrat ile töhmet kılındı
Düşüp dilden dile cünham bilindi
Bilürdün hod anı zindânda iken
Sezâ var mı bu cünha bende iken
Olur mı şâh yanında i‘tibârım
Melik Reyyân katında iftihârım
Göz ile görmeyen bilmez rumûzi
Efendine varup söyle bu sözi

Kâle’rci’ ilâ rabbike fes’elhü mâ-bâlu’n-nisveti’llâti katta’ne eydiyehunne[279]

Kılup hatunları da‘vet Zelîhâ
Sarâyını idüp vahdet Zelîhâ
İdüp ikrâm kamusın toyladı ol
Verâsından bu sözi söyledi ol

(436)

Kuşadup egnime elvân kumâşı
Akardı gözlerinden kanlu yaşı
Benim ‘ışkım ile oldı zârıncı
Virüp ellerine fi’l-hâl turuncı
Bana çün gel diyüp itdi nidâyı
Zelîhâ pes bilürdi her edâyı
Beni koymış idi ol gün nihâne
Cemâlimi gören oldı dîvâne
Bıçakı ellerinde ığradıler
Bütün parmaklarını doğradıler
Kimisinin olup tîz ‘aklı yağmâ
Kimisi üstüme sıçratdı esmâ
Bular şeydâ çün oldı gördi bizi
Zelîhâ pes verâdan açdı sözi
Elif kaddim egilüp döndi yâye
Sizi ben eyledim da‘vet sarâye
Bana siz ta‘rîf idin toğrı bir yol
‘Aceb bir yirde var mı böyle bir kul
Velî sizde ne el kaldı ne parmak
Sezâ var mı beni dilden kınamak
Çü mağrib şâhının ben duhteriyem
Ezelden hod buna ben müşteriyem
İçüp bâdesini kandım düşimde
Olup şeydâ akıl yokdur başımda
Yidi yıl oldı bu sevdâyı çekdim
Oluben nâtüvân kaddimi egdim
Benim ‘ışkım anı hod yakmadı hîç
İdüp hürmet yüzime bakmadı hîç
N’içün ben sizden idem anı pünhân
Giniş dünyâ olup başıma zindân
Bir iki gün dahi ana bakaram
Meyil virmez ise zincîr takaram
Gelüp hışma atam zindân içine
Göre zahmet ola nâdim suçıne
Zelîhâdan bu sırrı dinlediler
Verâsından bu sözi söylediler
Zelîhânın sözinden çıkma asla
Gidüp zindân içinde kalma asla

(437)

Efendindür ırak olma gözinden
Velî çıkma anın hirgîz sözinden
İdüb hatunları yola revâne
Zelîhâ âh çeküp düşer figane
Alub vuslat merâmın bulmadı ol
‘Azîz’e hem beni gammâzladı ol
Melik Reyyâna var söyle bu hâli
Kamu dirsin kibâr eşref ricâli

279- *Yusuf, 12/50*

Dahi hatunları cem‘ eylesünler — Gelüp bir bir kamusın söylesinler
Çü hatunlar durup kaldıysa zinde — Zelîhâ da mıdur suç yohsa bende
Su’âl itsün huzûrda mâcerâyı — Neden kıldı bana ol iftirâyı
İdüp ‘avdet girüye döndi sâkî — Didi şâhım sen ol devletde bâkî
Ne kim Yûsuf didiyse söyledi ol — Vukû’ hâli ifâde eyledi ol
Melik Reyyân bu sözi çün işitdi — Giden ‘avratları aldı getürdi
Bilüb anı Zelîhâ çekdi çün gem — Didi hatunlar iderler beni zem
Bugün ben ‘âleme bed-nâm oluram — Figân-ı âh idüp zârı kıluram
Elif kaddi egilüp döndi yâye — ‘Azîz anı alup geldi sarâye
Ulu dîvân olup meclis kuruldi — Kabâhat sâhibi kimdür soruldi
Didi şâh söyleyin hatun kişiler — Bu sırrı bilmez imiş er kişiler
Bilüp âgâhınız var mı bu işden — Bugün Yûsuf halâs oldı bu düşden
Çü hatunlar bu emri dinlediler — Zelîhâ hakkına söz söylediler

Kâle mâ-hatbukunne iz-râvedtunne Yûsufe ‘an nefsihî…[280]

(438)

Suçı Yûsufa isnâd itmezüz biz — İdüb takrîr anı ketm itmezüz biz
Zelîhâ eyledi çün bizi da’vet — Velî ol gün sarâyı kıldı vahdet
Gelüp Yûsuf ile biz yûze yûze — Cemâlin nûrını ‘arz itdi bîze
Sanasın kim güneş toğdı sehâbdan — Saçılmaz gül yanağı âfitâbdan
Cihânda görmedik biz öyle bir cân — Kesüb parmaklarımız akdı al kan
Açup sırrın kamusın kıldı izhâr — N’içün biz şâhımızdan idek inkâr
Didi ben Yûsufı sevdim ezelden — Eger bulmam ise vuslat tîz elden
Ben anı zindân içine ataram — Veyâ hışma gelüp gayra sataram
Didi Yûsuf Zelîhâ da‘vetinden — Benim hazzım yok anın vahdetinden
Bu da‘vet hem bana rûz-ı cezâdur — Velî zindâna girmeklik sezâdur
Zelîhâ anladı sırrı olur fâş — Akıdup gözlerinden kan ile yaş
Didi şâhım kulak vir dinle hâli — Bana sen sor virem bir bir su’âli

Kul-ne hâşe li (A)llâhi mâ‘alimnâ ‘aleyhi min-sû’in kâleti’m-raetü’l- ‘azîzi’l-‘âne hashasa’l-hakku[281]

Bana mesken idi mağrib diyârı — Gelüp terk eyledim nâmûsı ‘ârı
Düşimde bâde’i sundı elime — Ben anı almaz iken hîç dilime

280- Yusuf, 12/51. (Kral kadınlara) dedi ki: Yusuf'un nefsinden murat almak istediğiniz zaman durumunuz neydi? Kadınlar, Hâşâ! Allah için, biz ondan hiçbir kötülük görmedik, dediler. Azizin karısı da dedi ki: «Şimdi gerçek ortaya çıktı. Ben onun nefsinden murat almak istemiştim. Şüphesiz ki o doğru söyleyenlerdendir.»
281- Yusuf, 12/51.

Didi bu cür‘adur nûş it bulasın
Olup iksîr kaçan aldım dihâne
Bulam dirsin beni didi dilârâ
Yanup ‘ışkı hayâlimden solasın
Nûş itdüm çün şifâsı degdi câne
İdüb sür‘at Mısır şehrinde ara

(439)

Uyanup uykudan açdım gözimi
Sana akrân atam bir pâdişâhdur
Atam bilmez idi çün kîl ü kâlim
Benim sözüm ile pes tutdı yolçi
Seni ben çün Yûsuf zann eyler idim
Anın ‘ışkı beni saldı dirâze
Gelüp Mısr içine gördüm ‘azîzi
‘Azîz karşuma geldi sanki düşmân
Gelüb bir gün bana didi ki hatun
Gelüp Yûsuf ile girdi sarâye
Hemân bakdım anın bir kez yüzine
Düşimde çün bana içürdi bâde
Yidi yıl ben anın yüzine bakdım
Olup bâliğ kaçan irdi kemâle
Velî bir gün sarâyı halvet itdim
Hayâlar perdesin açdım yüzümden
Ricâlar eyledim hîç tuymadı ol
Ütürdüm nâmûsı vakkârı şânı
Benim gayet bu iş geldi gücîme
Olup şeydâ ütürdüm kendüzimi
Meğârib iline püşt-i penâhdur
İdüp isrâr-ı ‘ayân idem bu hâlim
Sana bir nâme yazup geldi ilçi
Nice begzâdeler ta‘n eyler idim
Vatânım terk idüp geldim Hicâze
Yûsuf zann eyler idim nâtemîzi
Ben itdigim işe oldum pişîmân
Sana ben bir kul aldım şimdi satun
Cemâlin nur görüp benzetdim aye
Çekilmiş sürme kudretden gözine
Görüp anı olup ‘ışkım ziyâde
Firâkın nârına kendimi yakdım
Benim kaddim dönüp egri hilâle
Alup anı berâber bile gitdim
Yûsuf gâyet hazer itdi sözümden
Ki ve’l-hâsıl sözüme uymadı ol
Durup bir gün ‘azîze geçdim anı
Aziz anı goyup zindan içine

(440)

Yûsuf sâdık olup hak zâhir oldı
Ben andan görmedim hîç bir hıyânet
Ne denlü söylesem derdim tükenmez
Anın ‘ışkı beni kıldı melâmet
N’içün senden ben anı idem inkâr
Ululer çok idi gâyet utandı
Hicâbından bakamaz şâh yüzine
Olup nâdim utandı gâyet elden
Bundan öte senden oldum ben beri
Yidi yıl meks idüp zindânda kaldı
Kamu bir bir idüp şâha rivâyet
Beni çirkin görüp aslâ begenmez
Bilürdim başıma kopar ‘alâmet
‘Azîz anı işidüp eyledi âr
Dönüp kalbi Zelîhâdan usandı
Akup yaşı dolup iki gözine
Zelîhâya talâk virdi tîz elden
Kande kim gönlin diler anda yüri

Sâhib olup ben sana hatun dimem — Yûsufı aldım sana satun dimem
Çün Zelîhâ gitdi kendi işine — Hîç ‘azîz düşmezdi anın pîşine
On sekiz yıl nevha kıldı ol tamâm — Gice gündüz ağlar idi ve’s-selâm
Şâh-ı Reyyân sâkiye çün söyledi — Sevdi cânı Yûsufı vasf eyledi

Ve kâle’l-meliku’tûnî bihî estahlishu linefsî[282]

Lâ’ik oldur ben anı idem vezîr — Mısr içinde var mıdur ana nazîr
Döndi sâkî Yûsufa geldi hemân — Didi zindândan hemin buldun emân
Aldılar zindân içinden çıkdılar — Hây u hûydan Mısr içini yıkdılar
Çünki girdi ol sarâydan içerü — Geldi pes şâh ile oldı rû-be-rû

(441)

Kim anın yüzine kıldıysa nazar — Vâle olup ‘aklı başından gider
Otuz iki dili Yûsuf söyledi — Pâdişâh anı ta‘accüb eyledi
Şâh didi kim ey güneş yüzli pirî — Bu ne dildür söyledin ey dîn eri
Didi ‘İbrî dilidür ey şehriyâr — Kimse bilmez idem anı âşikâr
Şâh didi kim tâc-ı devlet mülk-i mâl — Ayakın toprakına olsun helâl
Ne dilersin dile benden ey ulu — Ben sana mansûb virem ol bahtlu
Didi Yûsuf mansûbı ben n’eylerem — Leyki Mısra kethüdâlık eylerem
Yûsufın ‘aklına tahsîn eyledi — Döndi andan şâh bu sözi söyledi
Bundan öte nusretim çokdur sana — Sen bu rü’yâ hâlini bildür bana
Didi Yûsuf yiddi yıl ucuz ola — Zâd zahîre her nevâle çok ola
Pes bu yıllar çok ekin ekdürmeli — Ba’zını sap ba’zını döğdürmeli
Zîrâ buğda sapıyla tîz çürümez — Kapçık içinde ana kurd yürümez
Şâh didi kim ben kimi idem emîn — Buğda ile çün dola rûy-ı zemîn
Didi Yûsuf sen bana kılğıl emîr — Yir yüzine hem beni eyle nazîr

Felemmâ kellemehu kâle inneke’l- yevme ledeynâ mekînun emîn(ün)[283]

Andan özge mansûbı ben n’eylerem — Zâyi‘ itmem habbesin hıfz eylerem

(442)

Geçdi Yûsuf bildi anın memleket — Halkı hoşnûd eyledi ol nîk-sıfet
Sâbıkâ çün zulm ile berbâd olup — Geldi Yûsuf ‘adl ile âbâd olup
Başladı oldı ucuzlık yiddi yıl — Halka Yûsuf çok ekin ekdürdi bil

282- Yusuf, 12/54. Kral dedi ki: Onu bana getirin, onu kendime özel danışman edineyim. Onunla konuşunca: Bugün sen yanımızda yüksek makam sahibi ve güvenilir birisin, dedi.
283- Yusuf, 12/54

Yiddi yıl ucuzlık oldı berdevâm
Bîhesâb virdi Hudâ-yı lâ-Yenâm
Şer ‘-i İbrâhîmi kurdı ol temîz
Bir iki gün hastelendi çün ‘azîz
Fânî dünyâ kaddini kıldı kemân
Yumdı gözin gitdi uhrâya hemân
Adı sanı oldı dünyâdan nihân
Memleket Yûsufa kaldı ol zamân
Öyle yaren oldı Yûsuf şâh ile
Şâz(d)olurdı pâdişâh ol mâh ile
İki sâ‘at görmeseydi yüzüni
Ütürürdi pâdişâh kendüzini
Pâdişâha çok nasîhat eyledi
Bir gün ana şâh bu sözi söyledi
Ben kocaldım kaddim oldı nâtüvân
Saltanat tahtı senin olsun hemân
Çün tamâm oldı yidi yıl emr ile
Buyruk oldı Tanrıdan Cebrâ’ile
İndi Cebrâ’il hemân yir yüzine
Saldı kâhtı yokuşına düzine
Her kim uykudan uyandı ol gice
İşit imdi vasfını idem nice
Ol gice kimse sabâha durmadı
Lây içinde kimse bir nân koymadı
Şâh uyanup uykudan durdı örü
Söyledi kim tîz ta‘âm alın berü
Didi gâyet açlık aldı çün bizi
Geldi Yûsuf söyledi işbu sözi
Didi irdi bu gice eyyâm-ı cû‘
Geldi kızlık kıldı ucuzluk rucû‘
Şâh işidüp oldı gâyet kayğulu
Yûsufa kıldı du‘â ol bahtulu

(443)

İl vilâyet halkının sen cânısın
Hem sa’âdet tahtının sultânısın
Bilmezim ben sen bilürsin ey emîr
Bu cihânda yokdurur sana nazîr
Geldi kızlık ‘âlemi tutdı hemân
Bây u derviş kâmeti oldı kemân
İşit imdi gör ki Yûsuf n’eyledi
Pâdişâha geldi evvel söyledi
Ehl-i Mısrın halkını kıldı hisâb
Pes kamunın yazdı adın bir kitâb
Gözsüz ‘avrat dul kocalar var idi
Yohsul idi dünyâlıkda dâr idi
Her birine durdı ta‘în bağladı
Kime deyni varsa virdi sağladı
Mısr içinde kalmadı kimse cüyû‘
Adıyla hem şânıyla buldı şuyû‘

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Fe’ûlün

Kanı imdi Zelîhâ kande kaldı
Firâkın nârına kendini saldı
Bu hâl üzre gidüp çün yiddi sâle
Elif kaddi egilüp döndi dâle
Gice gündüz oturup ağlar idi
Firâkın nârına can dağlar idi
Tüketdi mâlını ol kıldı yağmâ
Olup eğnâm gibi insana sağmâ
Biri gelse dise Yûsufı gördim
Geçerken uğrayup seyrine durdım
Elin koynuna salardı o hatun
Bilüb müjde virür idi on altun
Biri dise konuşdum ben yüze yüz
Virür idi ana seksen veyâ yüz

Biri dise seni Yûsuf alacak
Ana virdigini hîç görmez idi
Senin ol derdine dermân kılacak
Olup şeydâ ‘ukûlı irmez idi

(444)

Velî bir gün Yûsuf seyrâne çıkdı
Nikâbın çekmiş idi ol yüzine
Şeherden çün çıkarken Yûsuf ey yâr
Bugün Yûsuf çıkup seyrân yirine
Anın ‘ışkıyla kendin egler idi
İşitdi Yûsufı sahrâya çıkdı
Esub tesnîm durup gam behri daşti
Vücûdında bütün ditreşdi kanı
Beni didi komayın şehr içinde
Bugün Yûsuf gidüp seyrâne çıkmış
İdüp sür‘at varalım biz yolına
İşidürem velî bir söz dilinden
Mecâli yok düşerdi sağa sola
Veli dinle biraz anın sözini
Çü sahrâda idüp Yûsuf seyâhat
Gelüp etbâ‘ ile Mısra girdi
Didi kimdür bu yol üzre bî-çâre
Didiler ma‘şûkin oldur Zelîhâ
İki hizmetçi var katında bekler
Sadâlar hây u hûydan Mısrı yıkdı
Doyunca göz bakamazdı gözine
Zelîhâyı biri itdi haberdâr
Cemâlin ‘arz idüp halka görine
İki hizmetçi anı bekler idi
Çeküp bir âh vücûdın nâra yakdı
Felâket dalğası başından aşdi
Sanasın gencelüben buldı cânı
Gülüp şâz(d) olmadım bu dehr içinde
Benim meylim ezelden ana akmış
Olur me’mûl ide hürmet kulına
Biri şefkat idüp tutdı elinden
Oturdı çün Yûsuf geldigi yola
Yoluna Yusuf’un tikti gözini
Olup ahşam kılup şehrine ‘avdet
Zelîhâ’ı görüp sırrına irdi
Figân idüp düşer âh ile zâre
İdüp mâlın senin yolında yağmâ
Senin ‘ışkın ile kendini egler

(445)

Senin adın salup anı fürûye
Zelîhâya didiler geçdi Yûsuf
Cihân başına sankim oldı zindân
Gel ey Yûsuf seversin ol Hudâyı
Girü döndi Zelîhâya sürüp at
Ki zîrâ vasf idüpdi anı sâkî
Didi Yûsuf ana kim ey Zelîhâ
Haris olma cihân mülkinde kâne
N’içün râhat oturmazsın yerinde
Bilüp Yûsuf atın debti girüye
Katı bir âh idüp çekdi te’essüf
Yüce savtı ile ol kıldı efgân
Gelüp Yûsuf işitdi çün nidâyı
Firâkından bili olmış iki kat
Düşüp ‘ışka solub nergis yanaki
Kanı gençlik kanı ol şekl ü sîmâ
Egilüp kâmetin dönmiş kemâne
Benim ‘ışkım yine var mı serinde

Zelîhâ âh çeküp kalkdı ayaka
Didi ‘ışkım gider mi hîç ıraka
Gice gündüz seninle yakılurem
Olup şeydâ sana zârı kılurem
Mısır ehli bana suç kıldı isnâd
N’içün senden bana olmadı imdâd
Ezelden hod ‘akıl yokdur başımda
N’içün sen bâde’i sundun düşimde
Benim ‘ışkım sana hîç te’sîr itmez
Olan âtâşımı dil ta‘bîr itmez
Benim ‘ışkım n’içün senden kesilmez
Ki cür’a içmeyen kul ‘ışkı bilmez
Senin ‘ışkın benim cânım gıdâsı
Velî bilmem ne vakt olur devâsı
Vücûdım nâtüvân olup kocaldı
Velâkin ser çeküp ‘ışkım yüceldi
Kerem kıl sen beni nârına yakma
Adûler sözine yâr olup akma
Benim ışkım kemâline yitişdi
Visaline yanup bağrim dutuşdi

(446)

Didi Yûsuf kanı ‘ışka ‘alâmet
Benim ‘ışkım seni kıldı melâmet
Budur ‘âşıkların ‘izzîle şânı
İdüp ma‘şûkına izhâr nişânı
Şu kim kâse ile içdinse bâde
Ger oldıysa bu dem ‘ışkın ziyâde
Zelîhâ çün işitdi bu rumûzi
Tîz elden Yusufa didi bu sözi
Elinden kamçını destime uzat
Neye müncir olur hâl anı gözet
Yûsuf fi’l-hâl Zelîhâya uzatdı
Yanup kamçı ‘alâmâtı gözetdi
Zelîhânın eli hod anı yakdı
Görüp Yûsuf elinden tîz bırakdı
Yanar kamçı bakar Yûsuf fürûye
Atın depdi dönüp derhâl girüye
Zelîhâ bu sözi aldı lisâne
Kim az kaldı atın kamçıyla yane
Velî sen bundan aldın mı bir ‘ibret
Gice gündüz idem âhîle hasret
Geçüp Yûsuf gider kendi îşine
Zelîhâ düşmedi ayruk pişîne
Ki ya‘nî Yûsufı görüp sevine
Olup ahşam dönüp geldi evine
Gice yatar iken ol yatakine
Varup düşdi pûtunın ayakına
Didi ey pût sana çok yalvarurem
Seni ulu bilüp zâri kılurem
Benim bu derdime dermân kılasın
Kulûb-ı Yûsufa ilhâm salasın
Beni atunîle tîzce kavuşdur
Çün ağyârdan alup meylin savuşdur
Eger derdime olmaz ise çâre
Seni ben eylerem bin pâre pâre
Bütün altunını soyup alurem
Seni ben ‘âleme rüsvây kılurem
Anı harc eylerem Yûsuf yoline
Bahâdur taş ve zi-kıymet buline

(447)

Çün Zelîhâ işbu sözi söyledi
Birkaç eyyâm meks idüp sabr eyledi
Gördi pûtdan olmadı dermân ana
Hışma geldi eyledi fermân ana

Didi eyvâh ‘ömrimiz gitdi hiçe
Ben ‘ibâdet eyledim gündüz gice

Atam anam yok yire tapmış ana
Egri gidüp bakmamış Hak’dan yana

İtdigim işi dîvâne eylemez
Gördi ol pût ağzın açup söylemez

Soydı altun incüsin aldı hemân
Hâlıka bil bağlayup buldu îmân

Kîl ü kâlden vaz geçüp çekdi eli
Kalbine Hak’den esüp ilhâm yili

Geçti pûtdan tutdı dergâha yüzi
Nâliş idüp söyledi işbu sözi

Kaldurup el didi ey Bârî Hudâ
Şimdi bildim sen ganisin ben gedâ

Şimdiye dek küfr-i bâtıl söyledim
Yok şerîkin bildim ikrâr eyledim

Yûsufın sen kalbini döndür bana
Hod bilürsin iştiyâkım var ana

Vasf-ı hâlim ‘ilmine ihfâ degil
Leyki ‘ışkım Yûsufa ifşâ degil

Bin bir ismin hürmetîçün ya Karîb
Mısr içinde sen beni koyma garîb

Bunca yıllar ol pûta kıldım recâ
Çün egilüp kâmetim oldı koca

Pes Zelîhâ Hakkı andı sıdk ile
Bildi ol Mevlâyı sevdi ‘ışk ile

Hakk ana buyurdı lebbeyke kulum
Bîmekânım yokdurur sağım solum

Çün melekler bu hitâbı bildiler
Bir uğurdan Hakka secde kıldıler

Didiler kim ey İlâhî Lâ-Yenâm
Ol Zelîhâ ‘âsiye kıldın kelâm

Bunca yıldur ol seni bilmez idi
Hîç ‘ibâdet ‘aklına almaz idi

(448

Hak Te‘âla çün buyurdı ol zamân
Ol Zelîhâ birligim bildi hemân

Sâbıkâ çün olmışîdi gerçi ‘âkk
Yûsufı biz derdine dermân kılak

İbtidâ ol bilmez idi mübtedî‘
Arz idüp pûtına dermân istedi

Bunca yıllar eyledi hürmet ana
Çâresini bulmayup kaldı tana

Çaresiz kaldı bana tutdı yüzi
‘Arz idüp dergâhıma geçdi sözi

Sıdk ile ol istedi benden devâ
Mâsivâyı terk idüp bildi hevâ

Benden ol derdine dermân bulmasa
Yûsuf ile çünki vuslat bulmasa

Fark olur mı hîç sanem ile Samed
Geçdi pûtdan çün beni bildi ehad

Emr idüp Cebrâ’ile Allâhu Hâd
İndi yirler yüzine açdı kanad

Didi Cibrîl Hak sana kıldı selâm
Var Zelîhâ ile eyle hoş kelâm

Çün senin ‘ışkın anı kıldı seyyâh
Emri ile al anı eyle nikâh

Hem du’â eyle ana şûbân ola
Nâs içinde ‘izz-i câh devlet bula

Durdı Yûsuf bindi fi’l-hâl atıne
Geldi indi çün Zelîhâ katıne

Didi Yûsuf ey Zelîha-yı nigâr
Çok sana lutf eyledi Perverdigâr

Emr-i Hakdan böyle buyruldı bana
Destim açup bir du’â idem sana

Çünki Yûsuf anı tebşîr eyledi
Ol Zelîhâ işbu sözi söyledi

Bir du'â kıl sen bana kim genc olam
El getürüp bir du'â kıldı hemân
Otuz iki saç bölündü dört yana
Ben seninle kavuşup vuslat bulam
Gözi fettân kaşları oldı kemân
Gördi Yûsuf hikmeti kaldı tana

(449)

İlerüsinden yig oldı ol nigâr
Kaddi servi hem sanavber kâmeti
Hâlbu kim Yûsuf nazar kıldı ana
Didi ey hûb-ı zamân mâh-ı çîn
Çok lütuf kıldı sana Bârî Hudâ
Tâye geldi çün Zelîhâyı görüp
Çün işitdi bu sözi Reyyân-ı Şâh
Hak Te'âlâ çün 'inâyet eyledi
Çün Zelîhâ buldu hüsniyle kemâl
Didi Yûsuf idelim şimdi dügün
Kim seninle zevk-i 'işret idelim
Didi ey Yûsuf gözüm görmez seni
Senden hergîz olmadı dermân bana
Sâbıkâ ben Rabbimi bilmez idim
Gitdi gençlik 'ömrimi virdim yile
Ulu hatunlar beni zemm eyledi
Çünki sırrım oldı her dilde 'ayân
'Âr u vakkâr cümlesin terk eyledim
Suçı ben aldım seni kıldım temîz
Zülfi nergîs gözleri oldı humâr
Yalvaruben buldı Hak'dan rahmeti
'Âşık oldı cân ile bakdı ana
Rûy-ı handân ey nigârım nâzenîn
Ol Ganîdür biz kulı olmış gedâ
Şükr-i Yezdân kıldı yüz yire vurup
Didi amennâ ve saddeknâ yâ İlâh
Hüsni ile mâh likâyı toyladı
Hûbluğına irmiş iken bir zevâl
Yâ Zelîhâ vuslata irdik bugün
Emr-i Yezdân böyle imiş n'idelim
Çün bana şefkat idüp Rabbü'l-Ganî
Şimdi ben 'âşık olup bakmam sana
'Işkı ile bağrımı delmez idim
Sen beni bednâm idüp dilden dile
Şâha karşu her birisi söyledi
Pâdişâha ben dahi kıldım beyân
Mâcerâyı şâha karşu söyledim
Tîz talâk virdi bana Kıtfîr 'azîz

(450)

Atdım anı ben sana kıldım gümân
Yoluna sarf eyledim hep mâlımı
Halk eden Hallâkımı bildim hemîn
Geçdi senden egsi 'ışkım kalmadı
Oldı mahzûn döndi Yûsuf ol zamân
Mâcerâyı şâha bir bir söyledi
Şâh didi kim göndürem âdem ana
Durdı şâh eşref kibârı göndürür
Çünki Yûsuf 'ışkıyla kıldı savaş
Geçdi 'ömrüm kâmetim oldı kemân
Sen gelüp hîç sormadın ahvâlimi
Guft- u gûdan kalbimi sildim hemîn
Yûsufa hîç merhamet ol kılmadı
Şâh-ı Reyyân katına geldi hemân
Başına geldiklerin nakl eyledi
Ol yine tâlib olur senden yana
Virmedi söz çün girüye döndürür
Yakdı sevdâ aldı anı bir âtâş

Pes tevâzu‘ pîşesin aldı ele
Kırk gü oldı bedel yiddi yile
Gördi kimse olmadı dermân ana
Gitdi bir gün ol Zelîhâdan yana
Yalvarup hâlin ifâde eyledi
Döndi andan işbu sözi söyledi
On sekiz yıl nevha kıldın sen tamâm
Ben anı kırk günde çekdimve’s-selâm
Halk iden Hallâkını sevmez misin
Sen bana yâr olmaya ivmez misin
Çün Zelîhâ işidince bu sözi
Âh idüben yaş ile toldı gözi
Didi yâ Yûsuf hemîn buldun merâm
Kıldı şefkat çün sana Rabbü’l-Enâm
Rabbimin sen adını yâd eyledin
Hamdüli’llâh kalbimi şâd eyledin
Ben izin virdim sana eyle dügün
Tîz uritur Şâha var söyle bugün
Durdı Yûsuf bindi fi’l-hâl atına
Sür‘at idüp geldi şâhın katına

(451)

Çün Melik Reyyâna anı söyledi
Döndi bu kez şâh ana gör n’eyledi
Pes bizetdi girdeki köşki sarây
Raksa geldiler kamu yohsul-i bây
Yimek içmek şâdılık toy u dügün
Gice gündüz on gün oldı toy dügün
Zelîhânın gençligini bildiler
Fırka fırka ol dügüne geldiler
Pâdişâhın begleri hatunları
Ceblerine toldurup altunları
Geldiler cümle Zelîhâ katına
Görüp hayrân oldılar ol hatuna
Tanrı sun‘ından ana virdi cemâl
Ağzı kevser lebleri âb-ı zülâl
Her kim anın yüzine kıldı nezer
Kalbinin içinde kalmadı keder
Dürlü hil’atlar giyürdiler ana
Kim anı gördi ise kaldı tana
Mısr içinde Yûsufı gezdürdiler
Aldılar çün girdekine girdiler
İkisini birbirine virdiler
Ruy-ı handân hoş murâda irdiler
Gördi Yûsuf ol Zelîhâ yüzini
Şâd-ı mesrûr eyledi kendözini
Hem Zelîhâ bakdı Yûsufı görür
Şükr idüben yüzini yire urur
Didi Yûsuf ey Zelîhâ imdi sen
Tanrı birligine ikrâr idesen
Çün Zelîhâ didi ey cân-ı cihân
Ben Hudânın birligin bildim inan
Nice ‘âşıkdur ki ol ma‘şûkının
Girmeye ol dînine mahbûbının
Çün ikisi birbirinden oldı şâd
Rüzi kılsun cümlemüze Hak murâd
Hak Te‘âlâ anları şâd eyledi
Ol Zelîhâ kalbin âbâd eyledi
Birbiriyle kaldılar haylî zamân
Yûsuf ana olmış idi mihribân

(452)

Hem Zelîhâ tâ‘ate meşgûl olup
‘Işkı satdı Tanrıya makbûl olup
Yapışup bir gün meger Yûsuf ana
Kendüzin çekdi Zelîhâ bir yana

Yırtılup nâ-gâh Zelîhâ gömlegi
Döndi didi Yûsufa ey dîn begi
Sâbıkâ çün yırtmış idim ben dahi
İkimiz olduk berâber ey sehî
Beş oğul toğdı bulardan iki kız
Uş tamâm oldı Zelîhâ ey ‘azîz

Ya‘kûb ‘Aleyhi’s-selâm Oğullarını Mısra İrsâl Eyledi

Çünki ol kaht ‘âlemi tutdı hemân
Bây u dervîş kâmeti oldı kemân
Didiler kim Hak bize virdi belâ
Sardı Ken‘ân ilini kaht-ı ğalâ
Yûsufin kardaşları zâr oldıler
Habbe dâne kalmadı dâr oldıler
Tut kulakın dinle cândan ey ebî
Çıkdı Mısrın yoluna Ya‘kûb nebî
Ak sakallu pîr mübârek dil-nevâz
Yalvarup Rabbisine kıldı niyâz
Bir zamân kıldı tefekkür ey ulu
Hilmi gâyet çok idi yüzi sulu
Bir kişi geldi ana virdi selâm
Eyledi Ya‘kûb ile vâfir kelâm
Didi Ya‘kûb bir su’âlim var sana
Mâcerânı vasf idüp söyle bana
Kankı iklîmden gelür bu kârubân
At deve yüklü kamu buğda revân
Didi mihmân Mısra varduk ey ‘azîz
Akça virüp buğda alduk key temîz
Bir sehâvet ehli hem beg-zâdedür
Yüzini gören sanar şeh-zâdedür
Her kişinin hâline göre bakar
Günde bin yük Mısrın içinden çıkar

(453)

Mısrı başdan başa ol şâh buyurur
‘Âlemi tatlu diliyle doyurur
Hem kavîdür hem emindür ol kişi
Ol diyârda yokdur hîç anın işi
Mısr içinde bî-hisâb buğdası var
Keyli içün altun ölçek tâsı var
Didi Ya‘kûb şer’ini söyle bana
Ben bu hâli işidüp kaldım tana
Didi ol şâh ‘âlemin hâlin sorar
Şer‘-i İbrâhîm gibi da‘vâ kurar
Mısr içinde kimse kalmadı cüyû‘
Adîle hem şân ile buldı şuyû‘
Kimseye zulm eylemez ol mâh-ı rû
Vardım anun ile oldum rû-be-rû
Çünki Ya‘kûb bu kelâmı dinledi
Geldi tîz on oğlını cem‘ eyledi
Mâcerânın künhini nakl eyledi
Döndi andan işbu sözi söyledi
Mısr içinde bir sehâgân var imiş
Kâmil imiş ‘aklı başa yâr imiş
Şer‘ -i İbrâhîmi kurmış ol velî
Kalbine esmiş anın ilhâm yili
‘Âdil imiş zulmi aslâ yok imiş
Zâd zahîre her nevâle çok imiş
Me’mûl olur kim bize şefkat ide
Ol Benî İsrâ’ile hürmet ide
Hak Te’âlâ nusret itsin ol kula
Sür‘at idüp bakmayın sağa sola
Ben dahi bir nâme yazayım ana
Görüp anı hürmet ide ol bana
Her birisine virüp iki deve
Mısr iline gönderüp ive ive

Zâd zahîre evlerinde yok idi
Ya‘kûbın ehli ‘ıyâli çok idi
Ba‘zısı biline kalkan bağladı
Ba‘zı kından gürzin alup yağladı
Ba‘zısı şebde alup ba‘zı kemân
Döndi Ya‘kûb nâme’i yazdı hemân

(454)

Mefâ’îlün Mefâ’îlün Fe’ûlün

Yazup dîbâcesin döndi kelâme
Didi ey pâdişâh ba‘de’s-selâme
‘Ademden var idüp bizi Te‘âlâ
İder bir gün cemâlini tecellâ
Cihânı mezra‘a kıldı kûlıne
Bilüp fânî ola tâlib yolîne
Seni Hâk pâdişah itdi cihane
Esirge hürmet et kaddi kemâne
Ebed dünyâ sana mülk ola sanma
‘İbâdet lezzetinden hîç usanma
Fakîre merhamet it gözle acı
Hicâz ehli sana olsun du‘âcı
Gedâ yohsula vir âb ile nânı
Bilürsin hod alup kızlık[284] cihânı
Açup destin ki hayrât eyle hayre
Diyârımda bulınmaz hîç zahîre
Felekden câm dolusın içegeldim
Firâkın hil‘atını giyegeldim
Benim şimdi on oğlum var cihânde
Biri ma‘sûm biri kaldı nihânde
Firâkım çokdurur ol sinn-i şâbe
Bu dem oğullarım geldi cenâbe
Kerem kıl bizlere eyle ‘âtâyı
Gece gündüz sana idem du‘âyı
Sana şahlık viren Hayyu‘l-Celîldür
Benim neslim ol İbrâhîm Halîldür
Atam İshâk bana ad virdi Ya‘kûb
Gözüm yaşı ile yazıldı merğûb
Durup virdi Yehûzânın eline
Yöneldiler hemân Mısrın iline
Yûsuf kardaşlarını gözler idi
Zahîre alanı çok izler idi
Didi bir gün bular lâbüd gelürler
Mısırda buğda olduğın bilürler

(455)

Komışdı bekçiler Ken‘ân yolına
Bu sözi söyler idi her kuluna
Çü Ken‘ândan gelür olursa yolçı
Zahîre adına olursa pulçı
Velî bir gün Yûsuf sahrâya çıkdı
Sadâlar hây u hûydan Mısrı yıkdı
Görüp Ken‘ân yolı üzre on âdem
Akıtdı gözlerinden yaşîle dem
Durup Yûsuf bular yanına geldi
Görüp kardaşlarını anda bildi

Ve câ’e ihvetü Yûsufe fedehalû ‘aleyhi fe‘arefehum vehum lehu munkirûne[285]

Geldi Şem‘ûn ilerü kıldı du’â
‘İbrî dilince idüp taltîf ana
Ya‘kûbın nâmesini sundı hemân
Bildi Yûsuf atâsı sağ ol zamân

284- Kıtlık, kurak giden yıl
285- Yusuf, 12/58. Yusuf'un kardeşleri gelip onun huzuruna girdiler, (Yusuf) onları tanıdı, onlar onu tanımıyorlardı.

Hem degürdiler[286] atâsından selâm
Şehr içine döndi Yûsuf şâdumân
Emr idüp kardaşların indürdiler
Didi Yûsuf siz götürün tîz ta‘âm
Ol gün anda kaldı dinlendi bular
Geçdi ol şeb çün sabah oldu ‘ayan
Çıktı Yusuf ol sadâret tahtına
Durmış idi yiddi yüz kul kapuda
Çâvuşı hem kırk idi çevgân ile
Didi Yûsuf gelsin ol Ken‘âniler

Söyledi Şem‘ûn ile birkaç kelâm
Kendi dârü’l-mülkine kondı revân
Bir sıraya yüklerin indürdiler
Bu garîb mihmânlara idin kıyâm
Gözlerinden Yûsufın akdı sular
İtmedi sırrını bir ferde beyan
Geldi rü’yâsı irişti vaktine
Kor kuşaklu hizmet ider tapuda
Enderûn olan hisâbın kim bile
Kad şecâ’at sâhibi Reyhâniler

(456)

Gitdi bir kul virdi Şem‘ûna haber
‘İzzetiyle emr olup getürdiler
Çün sarâydan girdiler tîz içerü
Bildi Yûsuf leyki anlar bilmedi
Gördiler altunlı bir taht kurulu
Örtmiş idi başına vakkâr-ı tâc
Perdedârı yüzine çekmiş nikâb
Gördi Yûsuf lutf ile hürmet idüp
Didi Yûsuf tîz ta‘âm alın berü
Önlerine kurdılar altun sini
Her sinide on çanak var ey ulu
Çün gelin hûna saladur didiler
Ni‘meti ekl eyleyüp oturdıler
Didi Yûsuf kankı iklîmden geliş
Gayrı şâhdan siz câsûs olmayasız
Didiler kim ilimiz Ken‘ân olur
Hem dahi biz onumuz bir kardaşuz

Gönli oldı gussadan zîr ü zeber
Turdı fi‘l-hâl perde’i götürdiler
Oldılar Yûsuf ile hem rû-be-rû
Hîç birinin hâtırına gelmedi
Tahtın üstünde oturur bir ulu
Şeb çirâk olmış yanar çün isfidâc[287]
Kim görürse nûrını eyler hicâb
Her birin hâlin sorup şefkat idüp
Hûnsalârı geldi fi’l-hâl ilerü
Sen bu remzi anlayup olma denî
İçleri dürlü ta‘âm ile dolu
Hâlıka vâfir senâlar itdiler
Kâse ile hem şeker getürdiler
Kimse ile var mı bir alışveriş
Mekr-i hîle hod bize kılmayasız
Bu du‘âcılar sana andan gelür
Bir atadan olmışuz hep sırdaşuz

(457)

Atamuz Ya‘kûb nebîdür sinn-i pîr
Ceddimizin adı İbrâhîm idi

Ol dahi size du‘âcı yâ emîr
Suhuf içinde hem Halîlu’llâh idi

286- Değirmek, degürmek: ulaştırmak, eriştirmek
287-Boyacılıkta kullanılan, kurşun karbonat ve kurşun hidroksitten ibâret zehirli madde.

Didi Yûsuf on mısız kardaş hemîn
Leyki bu dem ben sizi bilmem emîn
Didiler vardur bizim kardaşımız
Pes berâber gelmedi sırdaşımız
Yûsuf adlu bir dahi çün var idi
Hûb idi mahbûb dildâr idi
Atamuzın sevgülüsi idi ol
Ol gidince ağlayup oldı melûl
Nâgihân sahrâ içinde kurd yidi
Atamuz andan bize hışm eyledi
Uş yigirmi altı yıl oldı tamâm
Söyler anı rûz-i şeb ağlar müdâm
Ağlamakdan hâli olmaz hîç özi
Ev içinden taşra çıkmaz kendüzi
Ol ev içîn beytü'l-ahzân eyledi
Sâkin olup anda efgân eyledi
Pîr mübârekdür velâkin bî-mecâl
Döndi Yûsuf anlara kıldı su'âl
Var idi anda meger kim bir hüner
Pes ne içün sevdi anı ol peder
Didiler kim hüsn ile mümtâz idi
Hûblar içinde velî şehbâz idi
Gerçi bâliğ olmamışdı ol sabî
Çün anı gâyet severdi ol nebî
Mâcerâyı çün bular nakl eyledi
Döndi Yûsuf bir kuluna söyledi

Mefâ 'îlün Mefâ 'îlün Fe 'ûlün

Didi Yûsuf bular ister zahîre
Çeküp zahmet gelürler dest-i gîre
Birer yükden sakın virmen ziyâde
Bular nesli peygamber ulu zâde

(458)

Didi Şem'ûn ikişer eyle ihsân
Velâkin hod senindür emr-i fermân
Birer yük buğda hîç bize yiter mi
Devemüz boş çü Ken'âna gider mi
Bizim ol kavmimiz çokdur eyâ cân
Kerem kıl ikişer yük eyle ihsân
İkişer yük bize didi atamuz
İlimize kaht virdi Hudâmuz
Bugün çok bizde var kavm u kabîle
Esirge hürmet it sabr-ı cemîle
Didi Yûsuf kuruldı böyle kânûn
İdüp 'avdet gelince ol yiter hûn
İdüp Şem'ûn ile vâfir kelâmı
Didi atanıza kılın selâmı
Elin açup bana kılsın du'âyı
Benim derdime kılsın Hak devâyı
Bu on kardaş gelin sizler serâser
Alın kardaşınızı hem berâber

…Kâle'tûnî bi-ehin lekum min- ebîkum elâ teravne ennî ûf î'l-keyle ve ene hayru'l-munzilîn.[288]

Getürmezsiz velî siz bu dem anı
Size ben virmezem zâdîle nânı
Anı vasf eyleyüp medh eylediniz
Atamuz çok sever hem söylediniz
Görem anın yüzini pür hüner mi
Didiler atâsı andan döner mi

288- Yusuf, 12/59. (Yusuf) onların yüklerini hazırlayınca dedi ki: «Sizin bababir kardeşinizi de bana getirin. Görmüyor musunuz, ben ölçeği tam dolduruyorum ve ben misafirperverlerin en iyisiyim.

Kâlû senürâvidü 'anhu ebâhu ve innâ le-fâ'ilûn.[289]

Anı gâyet sever tatlu cânından
Gidüp atamızı âgâh idelim
Velâkin biz ana ifşâ iderüz
Olur memûl alup anı gelürüz

Gice gündüz ayırmaz hîç yanından
Eger göndürmez ise biz n'idelim
İdüp sür'at kudûmına giderüz
Cenâbından zahîre biz aluruz

(459)

Dönüp Yûsuf didi kim bir kulına
Velî akçalarını yüklerine
Gelüp on yük tamâm buğda tutarlar
Bilüp Yûsuf bularda yokdur akça
Atâsının bilüp kadrini a'lâ
Ki ya'nî Ya'kûb ala bir işâret
Dutup yükin olup yola revâne
Didi Yûsuf ola mı çün bu şeh-zâd
Yehûzâya didiler ey dîvâne
Şecâ'at sâhibi ol bizi gördi
Mısırda yok bizim gibi bahâdur
Ulu gördi bizim gürz-i girânı
'Akıl dânâ idi bildi rumûzi
Ki bildi şâh bize Ya'kûb atadur
Ana nisbet bize şâh kıldı nusret
İdüb sür'ât gelüp Kenân iline
Olup ahşam kamusı yük açarlar
Didiler ey bizim ulu atamuz
Bizim akçamızı şâh almamış hîç

Tutun yüklerini gitsün yolına
Koyun bile götürsinler evine
İçine akçasın gizlü atarlar
Olup kızlık kurudı bâğ u bagça
Rumûzîle kılup kalbin tesellâ
Şu kim kardaşları kıldı haşâret
Yehûzâ bu sözi aldı lisâne
Bize ikrâm idüp ol kıldı imdâd
Neden sen bu sözi aldın dihâne
Atamızın dahi hâlini sordi
İdüp hürmet bize ikrâm sezâdur
Didi bunlar cihân sâhib-kırânı
Verâsından didi lâ-vey bu sözi
Bu ikrâmlar bize andan 'atâdur
Sorup hâtırlarımız itdi rif'at
Giderler hep atasının eline
Tamâm akçaların anda bulurlar
Şerâfetlü kerâmetlü babamuz
İdüp hürmet bize ol kaymamış hîç

(460)

Bizi gâyet ulu bildürdi nâse
Bigâyet bizlere ikrâm idüpdür
Bizim ile idüp vâfir kelâmı
Halîlu'llâh şerî'atın kurupdur
Velî anlar cihânda kîl u kâli
Fakîre hürmet idüp gözler acı

Olup ta'rîf bu şâh gelmez kıyâse
Senin hâlin bize gâyet sorupdur
Sana dilden anın vardur selâmı
Başında şeb çirâk tâcı urupdur
Ki 'adlinden olup râzî ahâlî
Hicâz ehli ana olmış du'âcı

289

Dili tatlu doyulmaz hîç sözinden
Veli ağlar akar yaşı gözünden
Beni İsrail'i gâyet sever ol
Cemâlin görmeye dâ'im iver ol
Yidi bin kulı var anın kapuda
Durup hizmet ider dâ'im tapuda
Bizi nâşî bilüp kılmadı bî-gân
Dahi kırk çâvuşı altunlı çevgân
Bu resme Ya'kûba vasf eylediler
Verâsından bu sözi söylediler
Küçük kardaşımızı istedi şâh
Gidüp Mısır iline biz tutalım râh
Berâberce alup anı gidelim
Zahîre çün bize yitmez n'idelim

Kâlû yâ ebânâ muni'a minne'l-keylu feersil me'anâ ehânâ nektel ve innâ lehu le-hâfizûn[290]

Biz anı saklaruz havf itme hergîz
Mısır şâhına söz virdik anı biz
Bizim ile eger çün gitmez ise
Velî buğda bize az yitmez ise
Bu dem gitsek tehî-dest ol emîre
Bize virmez ebed bir kod zahîre
Giderse şâh bize buğda virür çok
Olur sâyesi ile karnımız tok

(461)

Sana vardur dahi şâhın selâmı
Yehûzâya didi Ya'kûb kelâmı

Kâle hel âmenüküm 'aleyhi illa kemâ emintukum 'alâ ahîhi min-kablü…[291]

Didi ben oğlımı size inanmam
Cemâline bakup aslâ usanmam
Ezelden Yûsufı size inandım
Sizin ol mekrinizden ben usandım
Alup siz Yûsufı benden emânet
Yalançı kan getürdiniz 'alâmet
Benim kalbim şehâdet eylemişdür
Yiyüp kurd oğlımı çün elmemişdür
Velâkin 'ilm-i gaybı bilmezim ben
Dîdemden yaşımı hîç silmezim ben
Mebâza kim alup benden gidesiz
Anı Yûsuf gibi pünhân idesiz

F'allâhü hayrun hâfizen ve hüve erhamü'r-râhimîne.[292]

Velî sizden anı yig saklar Allâh
Murada irgüricidür ol Allâh
Ben Allâha anı ısmarladuram
Sizin ol mekrinizden sakladuram
Kamu yirde kişiye erham oldur
Devâsız derdine hem merhem oldur
Bugün virmem size elbette anı
Götürüp idesiz bize ziyânı
Velî size bu dem and virdürürem
Sizinle oğlımı ben göndürürem
Didiler kim nedür andın idelim
Alup Mısr iline bile gidelim

290- Yusuf, 12/63. Onlar, babalarına döndüklerinde, "Ey babamız! Bize artık zahire verilmeyecek. Kardeşimizi (Bünyamin'i) bizimle gönder ki zahire alalım. Onu biz elbette koruruz" dediler.
291- Yusuf, 12/64. Ya'kub dedi ki: Daha önce kardeşi (Yusuf) hakkında size ne kadar güvendiysem, bunun hakkında da size ancak o kadar güvenirim! (Ben onu sadece Allah'a emanet ediyorum); Allah en hayırlı koruyucudur. O, acıyanların en merhametlisidir.
292- Yusuf, 12/64.

(462)

Didi Ya‘kûb gelecekdür Muhammed
Anın şer’i olıserdur mü’ebbed
Te‘âlâ’llâh anı mahbûb idiser
İlâ yevmi’l-kıyâm şer‘i gidiser
Melâ’ikler anı söyler lisânde
Gidüp bizler gelür âhir zamânde
Anın ümmetleri tuta cihânı
İdeler Hâlıkı tesbîh dihânı
Kamu inse vü cinne göndüre Hak
Risâlet tahtı üzre kondura Hak
Anı Hak bindüre Refref kuşîne
Le’amrük tâcını urup başına
İdüp Mi‘râc inüp yirler yüzine
Kamu ‘âlem ola mecbûr sözine
Şu gün kim olîser yevmü’l-kıyâmet
Kamu ‘âlem diler andan şefâ’et
Dahi andan dilersiz ger şefâ‘at
İdüp Bünyâmin ile siz seyâhat
Girüp yola gide sizinle bile
Bu dem ana idersiz mekr ü hîle
Sözümi dinlediniz âşikâre
Salam sizi Ganî Perverdigâre
Dönüp anlar kamu and eylediler
Cevâbında bu sözi söylediler
Kim iderse ana buğz u hıyânet
O şâhdan görmeye aslâ şefâ’at
Karâbetde bizim kardaşımızdur
Kamu hâlde dahi sırdaşımuzdur
Didi Ya‘kûb kaçan Mısra gidesiz
Benim bu pendimi anda idesiz

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilât

Bir kapudan girmeyin siz içeru
Başka başka olasız pes rû-be-rû
Korkarım kim sizlere bir göz deger
Pîr atayam el-firâk kaddim eger

(463)

Bir kişinin on iki oğlı ola
Bu cihânda sanma kim râhat ola
Ba‘zısı nefsin hevâsına gezer
Ba‘zısı atâsının bağrın ezer
Çünki Ya‘kûb pendini vasf eyledi
Döndi andan işbu sözi söyledi

…vemâ uğnî ‘anküm mine(A)llâhi min- şey’in ini’l-hükmü illâ li(A)llâhi ‘aleyhi tevekeltü…[293]

Bu didigim sözde yokdur fâ’ide
Kul odur kim mihnet işe sabr ide
Ben tevekkül Tanrıya tâm eyledim
Ol sözi size işâret söyledim
Hükm-i fermân yüce Allâhın belî
‘İlm-i gayba kimsenin irmez eli
İbn-i Yâmen/Bünyamin geldi Ya‘kûb katına
Bindiler kardaşları çün atına
Didi oğlum şâha benden kıl selâm
Sırrı bul anın ile söyle kelâm
Mâcerânın künhini nakl eylegil
Korkma bildigini söylegil
Zannım oldur şâh sana ikrâm ider
Ol Benî İsrâ’ile in‘âm ider

293- Yusuf, 12/67. Babaları: “Oğullarım! Tek bir kapıdan değil, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah katında size bir faydam olmaz, hüküm ancak Allah’ındır, O’na güvendim, güvenenler de O’na güvensinler” dedi.

Bir emânet vireyim şimdi sana
Alup anı gidesin şâhdan yana
Ya‘kûbın katında bir destâr olup
Yâdigâr olup dedesinden kalup
Ol idi destârce-i peygamberân
Kime irse ol nebî oldı ‘ayân
Didi oğlum pâdişâha gidesin
Bunı öninde teberrük idesin
İdesin babam du‘â kıldı size
Lutfınızdan çok kerem kıldın bize
Bu nişânlar kim ‘aceb bize gelür
Zannım oldur belki şâh Yûsuf olur
Sür‘at idüp oldular yola revân
Bilesince gitdiler çok kârubân

(464)

Çünkim anlar Mısr iline gitdiler
Ya‘kûbın tenbîhini çün tutdılar
Başka başka girdi anlar içerü
Oldılar şehrin içinde rû-be-rû
Kîl ü kâldan kalblerin sildürdiler
Geldi fi‘l-hâl Yûsufa bildürdiler
Didiler kim geldiler Ken‘ânîler
Hem şecâ‘at sâhibi Rûhânîler
Her biri çekmiş iki nâke yider
Yüzlerine kim bakarsa havf ider
Çünki Yûsuf işidince bu sözi
Âh idüp yaşı ile doldı gözi
Kullarına söyledi kim kondurun
Lutf ile ikrâm idüben indürün
Ol Benî İsrâile hürmet gerek
Hem garîbdür anlara nusret gerek
Didi Yûsuf kaç kişilerdür gelen
İçinizden var mıdır anı bilen
Didiler geldi beraber on kişi
Bildi Yûsuf anladı gizlü işi
Çün işidince sevindi hâtırı
Didi belki İbn-i Yâmendür biri
Yeddi bin kul kapusunda durdiler
Şâh buyurdi resm-i erkân kurdiler
Hep Kızıl altun olup çevgânları
Şâh kıtına okudular anları
Kurdiler karşuda on bir sandelî
Her birinde otura on bir velî
İbn-i Yâmen şâhı gördi ol zamân
Ya‘kûbın destârını virdi hemân
Bildi Yûsuf ol nübüvvet tâcıdur
Babasının sevgülü ser-tâcıdur
Önlerine geldi sofra kurdıler
Hizmet idüp kul ayaka durdıler
Her biri şâhı ta‘accüb eyledi
Döndi Yûsuf işbu sözi söyledi
On birinizin atâsı bir midür
Yohsa sizin ananız ayru midur

(465)

Didiler kim atamuz birdür ulu
Ol kerâmet ehlidür yüzi sulu
Altı hatun aldı Ya‘kûb ey sehî
On iki evlâdı oldı hep ahî
Şâh buyurdı altısını kurdıler
Her siniye ikişer oturdıler
İbn-i Yâmen yalanuz kaldı hemân
Ağlayuben kâmeti oldı kemân
Didi Yûsuf n’içün ağladın ‘azîz
Çün bulardan ben seni tutam temîz

Hâlini ahvâlini söyle bana
Didi şâha var idi bir kardaşım
Gâfil iken kurd alup anı yidi
Gerçi şimdi sağ olaydı ol hümâm
Didi Yûsuf yâ yigid sen ağlama
Gel berâber biz ta‘âm ekl idelim
Dilerim kim ben sana kardaş olam
Hod bilürsin ceddimiz Âdem safî
Leyki bu dem bir sözüm vardur sana
Halk içinde ağzuma almam ta‘âm
Durdı Yûsuf İbn-i Yâminle bile
Çün kuruldı vahdet itdiler makâm
Sundı Yûsuf açdı yüzinden nikâb
İbn-i Yâmin ağlayup kıldı figân

Kim ki rencîde gelüp eyler sana
Atamuz bir anamuz bir sırdaşım
Geldi bunlar bu sözi öyle didi
Yalınuz yir mi idim şimdi ta‘âm
Firkat odıyla yüregin dağlama
Hâlıka hamdü senâlar idelim
Ol Benî İsrâ’ile sırdaş olam
Bu sözi remziyle anlatdı hafî
Sen anı işidüben kalma tana
Dâ’imâ ben isterem vahdet makâm
Aldı girdi halvetine şevk ile
Çün ikisi ekl idebile ta‘âm
Öyle sankim doğdı köşke âfitâb
‘Aklı gidüp nâle kıldı ol zamân

(466)

Gül suyunı saçdılar gül yüzine
Didi Yûsuf yâ yigid n’oldı sana
Gözlerin yaşı neden turmaz akar
Didi ey sultân-ı hûbân-ı cihân
Ben senin çün yüzine seyr eyledim
Benzedürem ben seni kardaşıma
Didi Yûsuf ben senin kardaşınam

‘Aklını dirdi hemân kendüzine
Bir murâdın var ise söyle bana
Ah u zârın şimdi eflâke çıkar
Sırrımı ben eylemem senden nihân
Bu cihândan kendimi gayr eyledim
Çün mukaddem kurd yiyen sırdaşıma
Ata ana birdürür sırdaşınam

…Kâle innî ene ehûke felâ-tebte’is bima-kânû ya’melûne[294]

Çünki Yûsuf kendüzini söyledi
İki bülbül birbiriyle kavişur
Birbirinin hâtırını sordılar
Vasf olunmaz çekdiler dürlü ta‘âm
Sordı Yûsuf atâsından dâsitân
Didi senden ayrılalı ol ulu
Kurd alup seni yidi inanmadı
Rûz-i şeb ol hasretin dâ’im çeker
Sen gidenden tâ berü hîç gülmedi

İbn-i Yâmin bir dahi âh eyledi
Geldi vuslat gitdi hasret savişur
Didi Yûsuf geldi sofra kurdılar
Birbiriyle eylediler çok kelâm
İbn-i Yâmin eyledi bir bir beyân
Gözleri yaş ile olmışdur sulu
‘Aklı fikri bu işe hîç kanmadı
Beytü’l-ahzâna girüp kaddin eger
Oldı vahdet nâs içine gelmedi

294- Yusuf, 12/69. Yusuf’un yanına girdiklerinde öz kardeşini yanına aldı ve «Bilesin ki ben senin kardeşinim, onların yaptıklarına üzülme» dedi.

(467)

Mâcerânın künhini nakl eyledi
Döndi Yûsuf gör ana ne söyledi
Key sakın bu sırrı izhâr eyleme
Hem dahi kardaşlarına söyleme
Anlara ben bir sitem itsem gerek
Sârik idüp ben seni tutsam gerek
İbn-i Yâmin didi kim fermân senin
Baş u cânım yolına kurbân senin
Didi Yûsuf udutur git anlara
Bir sitem itsem gerekdür hanlara
Çünki geldi kardaşını gördiler
Şâh sana hil'at mı virdi sordılar
Didi ben ol hil'at içün gitmedim
Hakkınızda bir fenâ söz itmedim
Geldi Yûsuf çıkdı tahtın üstine
Bildi kim kardaşlarının kasdı ne
Üç gün anları konukladı tamâm
Yükleri tutun buyurdı ol hümâm
Çün berâber kârubân kim geldiler
Pâdişâhden geldi buğda aldılar
Döndi Yûsuf bir kulına söyledi
Ol kula sırrıyla âgâh eyledi
İbn-i Yâmin yükine sâ'i[295] koyun
Ben bugün âl eyleyüp idem oyun
Leykî sâ'i hîç birisi görmesün
Hem bu sırrın aslına çün irmesün
Cümlesin itsem gerek bugün hacîl
İşbu âyet hakkına oldı delîl

Felemmâ cehhezehum bicehâzihim ce'ale'-ssikâyete f î-rahli ahîhi summe ezzene mu'ezzinun…[296]

Çünki anlar yüklerini tutdılar
İbn-i Yâminin yükine atdılar
Gâfil olup hîç birisi bilmedi
On kişinin hâtırına gelmedi
Bağladılar yüklerin fi'l-hâl hemân
Yükledüp tîz oldılar yola revân

(468)

İki sâ'at oldılar yola revân
Dört yüz atlu bindürüp Yûsuf hemân
Geldi kullar kârubânı döndürür
Cümlesini ol arada kondurur
Didiler nesne çalındı bugün
Başınıza şimdi kopar bir dügün

…sümme ezzene mü'ezzinun eyyetühe'l-'îrü inneküm lesârikûne.[297]

Pâdişâhın tâsını çalmak neden
Pehlevân siz bu işi kılmak neden
İki def'a size ikrâm eyledi
Tâs çalındı hışma geldi söyledi
Didiler kim nicedür tâs bilmezüz
Şâha hîç biz bir hıyânet kılmazuz
Didiler kim buğda ölçerken hemân
Padişâhın ölçegi oldı nihân
Tâs degil illâ velî altun idi
Bî-hisâb ol mâl ile satun idi
Sârik olmak size olur mı sezâ
Anın ucından çekersiz çok cezâ

295- Ölçek, bir ölçü birimi. 1 Sa'= 3333 gr.
296- Yusuf, 12/70. (Yusuf) onların yükünü hazırladığı zaman maşrabayı kardeşinin yükü içine koydu! (Kafile hareket ettikten) sonra bir tellal: Ey kafile! Siz hırsızsınız! diye seslendi.
297- Yusuf, 12/70.

Kâlû nefkidü suvâ'a'l-meliki velimen câ'e bihî himlu be'îrin ve enâ bihî ze'îmün[298]

Kim anı bulup getürürse ana — Bir deve yüki vire buğda ana
Didiler kim biz bu hâli kılmaduk — Tanrı hakkı'yçün o sâ'ı almaduk
Neslimizde sârik aslâ yokdurur — Leyki nâsın iftirâsı çokdurur
Pâdişâha itmezüz biz kem işi — Geldi kullar söyledi dördü beşi

(469)

Kâlû fema cezâ'ühü inkuntum kâzibîne[299]

Didiler kim uğrılık[300] iden kişi — Şer'inizde nicedür anın işi
Sizdedür ölçek diyü itdin gümân — Hîç birinize bugün yokdur emân
Didiler kim ölçegi alduk ise — Pâdişâha kem işi kılduk ise
Kankı yükde bulunursa ol semen — Dinler idi bu sözi İbn-i Yemen
Kim ki sârik oldı yoldan ol döne — Pâdişâha kul ola iki sene
Geldi fi'l-hâl yükleri aradılar — Görmeyüp yüz cümlesin daradılar
İbn-i Yâmine sıra geldi hemân — Bildi anı kâmeti oldı kemân
Gerçi ol sırrı bilürdi âfitâb — Leyki kıldı atâsından çok hicâb
Çünki anın yükini açdı 'amû — Gördiler kim ölçek içinde kamu
Tîz durup anı giriftâr itdiler — Bağlayup şâh yanına götürdiler
Kaldılar kardaşları hayrân u zâr — Kaldılar ol yirde itdiler karâr
Kimi didi kalsın ol biz gidelim — Kavmimiz key aç olupdur n'idelim
Kimi didi gitmek olmaz ey ulu — Gitdi 'aklın sen meger oldun delü
Atamuz virdi emânetdür bize — Didi ben ısmarladım anı size
Yûsufı alduk hemân gayb eyledik — Kurd alup anı yidi biz söyledik
Ne yüz ile koyup anı gidelim — Derdimize nice dermân idelim
Biz gidüp olsak anunla rû-be-rû — Bizi koymaz ol kapudan içerü

(470)

Gidelim şâh katına yalvaralım — Bir uğurdan hep sarâya varalım
Ağlayup derdimizi 'arz idelim — Belki vire kardaşımız gidelim
Yüklerini anda kondılar kamu — Geldiler Yûsuf kıtına ey 'amû
Didi Yûsuf nite girü döndiniz — Ne sebebden bunda dönüp geldiniz
Didiler kim ey şehenşâh-ı cihân — Atamızın kaddini kılma kemân
Bize çok dürlü 'inâyet eyledin — Kendi lutfından sehâvet eyledin
Ol bizim kardaşımızı vir girü — Bu sehâvet senden olsun mâh-ı rû

298- Yusuf, 12/72. Kralın su kabını arıyoruz; onu getirene bir deve yükü (bahşiş) var dediler. (İçlerinden biri:) Ben buna kefilim, dedi.
299- Yusuf, 12/74. Onlar, "Eğer yalancı iseniz, hırsızlığın cezası nedir?" dediler.
300- Hırsızlık

Didi Yûsuf uğrılık itdi hemân
Şer'inizde bize kuldı 'ayân
Siz didiniz her kim ol sârik kıla
Ol kumâşın sâhibine kul ola
Ben sizin şer'iz ile hükm eyledim
Sârikin oldur cezâsı söyledim
Bir dahi vardur benim size sözüm
Ben zulümkâr olmazam dinlen gözüm
Biz Mısır kânûnı üzre gidelim
Şâhı böyle hükmi kurmış n'idelim
Kim ki bir dirhem gümiş çalar ise
Sâhibi arar anı bulur ise
Sârik olan iki dirhem virmeli
Ger dilersiz anı böyle görmeli
Hod bilürsiz ölçekim altundurur
Öz elimle almışam satundurur
İki kaymet[301] lîk gümiş virin bana
Kardaşınızı virem sizden yana
Yâ kul idüp anı bize virmeli
Yâhûd tâsın kıymetini dirmeli

(471)

Çünkü bunlar bu kelamı dinledi
Öni bir kezden dinledi

Kâlû in yesrik fekad sereka ehun lehu min kablu feeserrehâ Yusufe…[302]

Dîdiler kim Yusuf adlu kardaşı
Bir atâdan bir anâdan sırdaşı
Ol dahî anın gibi sârik idi
Hâlesinden bir kemer çalmış idi
Çünki Yusuf bu kelâmı bildi ol
Pes tebessüm eyleyûben güdi ol
Kalb içinde bu sözden nâgehan
Didi virmem şer'ile size heman
Gönli olmişdi girû döndürmeğe
Atasına oğlunı göndürmeğe
Çünki anlar Yusuf'a sârik didi
Virmedi Binyamin'i meks eyledi
Didiler Ey şehriyâri muhterem!
Çün kerem kıldın bize Ya ze'l kerem!
Bir dahi eyle sehavet Ey Ulu!
Atasına sen bağışla bahtulu
Bilmeyüp yanlış yola gitti hemân
Sen bizi kılma dapından bî güman
Kâlû Ya eyyühe'l-azîzu inne lehû
Eben şeyhan kebirâ
Bir koca pîr atasî var Ey Ulu!
Dâim ağlar gözleri oldi sulu
Oğlini bağışla alup gidelim
Işkınî buna bıraktı nîdelim
Sen tehi dest bizleri bırakma yola
Pîr babası işidince âh kıla

(472)

…fehuz ehadena mekânehû innâ nerâke mine'l-muhsinîn.[303]

Ânı sen vir bizden al birimizi
Kılma mahrum ande ol pirimizi
Razıyuz bunda bu gün kul olmağa
Rûzi şeb biz size hizmet kılmağa
Lutf idüb ol suçunî bağışlagil
Suç bizim amma sehavet işlegil

301- Para birimi, kağıt para
302- Yusuf, 12/77. Dediler ki: "Eğer o çalmışsa, daha önce onun bir kardeşi de çalmıştı." Yûsuf, bunu içinde sakladı ve onlara belli etmedi. İçinden, "Siz kötü bir durumdasınız; anlattığınızı Allah çok daha iyi biliyor" dedi.
303- Yusuf, 12/78. Dediler ki: Ey aziz! Gerçekten onun çok yaşlı bir babası var. Onun yerine bizim birimizi alıkoy. Zira biz seni, iyilik edenlerden görüyoruz.

Kâle me'âza(A)llâhi en ne'huze illâ men vecednâ metâ'anâ 'indehu innâ izen lezâlimûne.[304]

Dîdi Yusuf ben size suç itmezim
Uğrım oldur ben ânı virmem size
Ânı koyup bven size suç eylesem
Çün girûye döndiler mahrumizâr
Pes bu gün gitmek bize yol olmeye
Geldiler gardaşını tîz buldiler
Dîdiler kim ölçeği aldın niçün
Mısr içinde sen bizi kıldın zelil
Sen bizi kıldın melâmet Ya kişi!
Bâbamuzun gözleri görmez bizi
Didi hâşâ ben hıyanet kılmadım
Râzî olmam şâhe ben kul olmeye

Suşsuz olan kişiye güç itmezim
Yok yire yalvarmayın imdî bize
Zâlim olurem size güç eylesem
Didiler kim itmedi hîç i'tibar
Bâbamuz katında makbul olmeye
Bir uğurden suç isnad kıldıler
Padişahe kem işi kıldın niçün
Atâmuz yanında hem olduk hacîl
Kim delü olan ider mi bu işi
İbni Yâmin söyledi iş bu sözi
Ölçeği buğda îçine salmadım
Pir atamdan âhı zârı almeye

(473)

Geldi İbn-i Yâmini ayırdılar
Didiler kim biz nice yalvaralım
Yohsa eylik ile virmez şâh bize
Ol Yehûzâ didi bir kez haykıram
Kimdür ol kim gürzime karşu gele
Didi Şem'ûn taş ile ben urayım
Kimdür ol kim ol bana karşu dura
Didi Rûbîl yitmeye bin er bana
Bir sanâpûr ağacını aluram
Kimdür ol kim çün benimle ceng ide
Didi Lâvî ben dahi ok ataram
Tîrimi bir kez çekince kirişe
Kimdür ol kim tîrime ola siper
Didi Hubbâz ben dahi atam cirîd
Karşu karşu âdemi ben sökerem
Kimdür ol kim darbıma karşu gele
Didi Râmîl bir girânı aluram

Söz bir idüp şâha karşu durdılar
Kardaşımız cebr ile kurtaralım
Birbiriyle girdiler vâfir söze
Ehl-i Mısrı gürzim ile ben kıram
Erlik ahvâli nedür bizden bile
Kim önime gelür ise kırayım
Ger durursa tîz gider cânı sora
Kim gelürse göndürün benden bana
Ehl-i Mısrı birbirine ururam
Yir yüzini bizlere ol teng ide
Çok taburlar birbirine kataram
Kimin iki cânı varsa girişe
Kim gelürse eyleyem zîr-i zeber
Mısr içinde olmışam bugün ferîd
Yir yüzine seyl gibi kan tökerem
Ceng açılsın sabr idin bu dem hele
Ceng içün meydânda da'vâ kıluram

304- Yusuf, 12/79. Yûsuf, "Malımızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını tutmaktan Allah'a sığınırız. Şüphesiz biz o takdirde zulmetmiş oluruz" dedi.

Na‘ra urup sağa sola ataram
Kardaşımı şâhdan alup kurtaram
Kimdür ol kim yok yire cânın vire
Yir yüzine akıdup kanın vire
(474)
Her biri bir dürlü da‘vâ eyledi
Bu yanadan dinle Yûsuf n’eyledi
Didi bunlar cengi ederse ey ‘amû
Hışma geldi kalbleri kinlü kamu
Ol bilürdi anların ahvâlini
Mısr içinde bulmadı emsâlini
Çün buyurdı bindiler on bin çeri
Âhen ü polâd giyinmiş her biri
Şehr içine düşdi gavgâ nâgihân
Birbirine girdi pîr ile civân
Pâdişâha geldi nâgâh bir kişi
Şâh-ı Reyyân eyleyüp tefdîş işi
Çün işitdi şâh-ı Reyyân anladı
Leyki Ke‘ânîleri çok tanladı
Didi on âdem cihânı kıramaz
Ceng idince karşımızda turamaz
Didi Yûsuf bunları ben sınduram
Sen ferâgat eyle ey şâh-ı kiram
Çün sarâya geldiler kardaşları
Taşra kaldı kârubân yoldaşları
Pes Yehûzâ na‘ra urdı nâgihân
Gürzin eline alup oldı revân
Bilesince çün tokuz kardaşı var
Kiminin tîr kimisinin taşı var
Geldi Şem‘ûn ol dahi na‘ra urup
Gevdesinden kılları taşra durup
Pâdişâhın ussı gitdi ol zamân
Girdi bir halvet yire oldı nihân
Şehr içinde vâfir ‘avratlar dahi
Hamlini vaz‘ eyldiler ey ahî
Geldi Rûbîl hamle kıldı leşkere
Kimse karşu durmadı ol servere
Gördi Yûsuf oldı leşker târumâr
İlerüye geldi fi’l-hâl nâm-dar
Bunların erligini seyr eyledi
Hışma geldi ol Yehûzâ söyledi
Vir bizim kardaşımızı ol emîn
Bir dahi na’ra uram ditrer zemîn

(475)
Tâc u tahtın başına dâr eylerem
Kardaşım alup bana yâr eylerem
Biz Benî İsrâ’ilin hod aslıyuz
Ken’ân içinde peygamber nesliyüz
Yok yire biz yirlere kan dökmeyek
‘Avdet idüp kimseye biz degmeyek
Didi Yûsuf ey yigidler kılmanuz
Kendinizi siz bu dem er bilmenüz
Hâzır olun kalduram sizden tamer
Birinizde kalmaya gürz ü teber
Çün bilürdi Mısr içinde ol emîn
Anlara kimse olamazdı karîn
Sundı koltuğından aldı mâh-ı tâb
Ol nübüvvet yağlıkını âfitâb
Yüzlerine karşu bir kez ol açar
Silker ol dem cümlesin güçi kaçar
Kaldı fi’l-hâl tutmaz oldı elleri
Gürzi giran kalduramaz kolları
Gitdi Yûsuf hamle kıldı ol zamân
Her birine urdı bir darb-ı girân

Bağladı bir bir giriftâr eyledi
Gördi Şem'ûn çok katı 'âr eyledi
Baş aşağa saldılar cümle kamu
Birbirine bakışurlar ey 'amû
Didiler kim bu bize bir hâl idi
Başımıza geldi bu bir âl idi
Çün Behûzâ işbu sözi söyledi
Çün bu işi dünyâda kim eyledi
Didi v'allâh bunda Ya'kûb nesli var
Lîk cihânı başımıza kıldı dâr
Kim benim kalbim şehâdet eyledi
Bizlere Yûsuf bu hâli söyledi
Dutdı Yûsuf aldı geldiler girü
Atdılar zindân içine rû-be-rû
Hışm idüp zindân içine atdılar
Üç gün anlar habs içinde kaldılar
Şâh-ı Reyyân çün işitdi bu sözi
Şâzilikden yaş ile toldı gözi

(476)

Yûsufa 'ışkı bir iken bin olur
Ancıleyın dürr-i gevher kim bulur
Kaldılar zindânda üç gün üç gice
Sen kulak vir bu kasas oldı nice
Döndi Yûsuf lutf ile hürmet idüp
Çün çıkardı cümlesin nusret idüp
Ellerini açmayup getürdiler
Yûsufın karşusına yitürdiler
Didi Yûsuf ey igidler siz bilin
Şâh buyurdı bunları tîz katl edin
İllâ ben sizin gibi igidleri
Hayf ola kim öldüreyim sizleri
Her kim erdür ol eri sevmek gerek
Er yolında er gibi durmak gerek
Varın imdi sizi âzâd eyledim
Şâha yalvarup ricâler söyledim
Ellerinden bendlerin götürdiler
Mısr içinden cümlesini sürdiler
Çıkdılar taşra ne at var ne deve
Didiler kim biz nice gidek eve
Didiler atamuza gitmek gerek
Çün bu hâli ana şerh itmek gerek
Bizleri şâh Mısra bednâm eyledi
Pes Yehûzâ işbu sözi söyledi
Ben atamın yanına gitmem hele
Bunda Şem'ûn ile kalurem bile
Ben gidüp anın yüzine bakamam
Dertlü bağrın hicr odına yakamam
Ol ikisi anda kaldılar hemân
Çün kalanı oldılar yola revân
Kıldı sür'at ağlayuben gitdiler
Atâsının hazretine yitdiler
Geldiler babalarının yanına
İşbu âyet nazîl oldı şânına

İrci'û ilâ ebîküm fe-kûlû yâ ebânâ inne'b-neke sereka…[305]

(477)

Firkatıyla diler kim ey ata
Şâh bu dem hîç itmedi bize 'atâ
İbn-i Yâmin ölçeki uğrıladı
Hışma geldi bizi gâyet 'ârladı
Yükinin içinde sâ'i buldılar
Bize çok dürlü cezâlar kıldılar

305- Yusuf, 12/81. Babanıza dönün ve deyin ki: «Ey babamız! Şüphesiz oğlun hırsızlık etti. Biz, bildiğimizden başkasına şahitlik etmedik. Biz gaybın bekçileri değiliz.

Sa‘yi kılduk cebrîle alayiduk
Mısr içinde ya‘nî nâm alayiduk
Tâkatimiz kalmadı gavgâ idek
Virmedi kardaşımızı biz n’idek
Çün bu gavgâ geldi gâyet gücine
Hışma geldi atdı zindân içine
Kalduk ol zindân içinde üç gice
Dinle imdi hâlimiz oldı nice
Ellerimiz bağladı zencîr ile
Vasf olınmaz dil ile takrîr ile
Geldiler zindân içinden aldılar
Çün Yehûzâ Şem‘ûn ile kaldılar
Ger bize inanmaz isen ey peder
Sor Mısır kervânına al bir haber

Ves’eli’l-karyete’lletî künnâ f îha ve’l‘îra’lletî akbelnâ…[306]

Mâcerâyı gördi anlar anladı
Çün işitdi pîr-i Ken’ân ağladı
Didi Ya‘kûb Yûsufı virdim size
Dürlü dürlü hîle kıldınız bize
Alup anı itdiniz kurda gıdâ
Görelim n’eyler bize bârî Hudâ
Hasretiyle bir zamân çekdim firâk
Şimdi İbn-i Yâmini görmem ırak
Kande Şem‘ûn hem Yehûzâ gelmedi
Tâli’im hîç bu cihânda gülmedi
Çâresi oldur idem sabr-ı cemîl
Çün bu âyet hakkına oldı delîl

Kâle bel sevvelet enfüsüküm emran fesabrun cemîlun…[307]

(478)

Zannım oldur cem’isi bile gele
Düşmân ağlar dost olanımız güle
Kardaşıyla hem dahi Yûsuf gelür
Tanrının hikmetlerin kul ne bilür
Çünki Ya‘kûb Yûsufı andı hemân
Bu kelâmı söylediler ol zamân

‘Asa(A)llâhü en-ye’tiyenî bihim cemî’an innehû hüve’l ‘alîmü’l-hakîmü[308]

Bir uğurdan didiler kim ey ata
Yûsufı gayb eyleyüp itdik hatâ
Rûz-i şebsen anın içün ağladın
Firkat odıyla yüregin dağladın
Sen anın ucından oldun pîr kişi
Çün tecessüs eyledin sen bu işi
Ağlamakdan gözlerin oldı za’îf
Hem vücûdın kalmadı oldı nahîf
Yûsufın derdi seni eyler helâk
Ağlayuben dâmenini itme çâk
Bunca yıldur kâmetin oldı kemân
Yûsufın sağlığını itme gümân
Çünki oğulları anı söyledi
Döndi Ya‘kûb bu sözi vasf eyledi

Kâle inne-mâ eşkû bessî ve hüznî ilâ(A)llâhi ve a’lemü mina(A)llâhi mâlâ ta’lemûne[309]

Ben Hudânın lutfı ile bilürem
Nekre işlerden haberdâr olurem

306- Yusuf, 12/82. (İstersen) içinde bulunduğumuz şehire (Mısır halkına) ve aralarında geldiğimiz kafileye de sor. Biz gerçekten doğru söylüyoruz.»
307- Yusuf, 12/83. (Babaları) dedi ki: «Hayır, nefisleriniz sizi (böyle) bir işe sürükledi. (Bana düşen) artık, güzel bir sabırdır. Umulur ki, Allah onların hepsini bana getirir. Çünkü O çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.»
308- Yusuf, 12/83.
309- Yusuf, 12/86. (Ya’kub:) Ben gam ve kederimi sadece Allah'a arzediyorum. Ve ben sizin bilemiyeceğiniz şeyleri Allah tarafından (vahiy ile) biliyorum, dedi.

Leyki sizin ‘aklınız keyl eylemez
‘Âkil her bildigini vasf eylemez
Yûsufın ol gördigi düşi çıkar
Bir gün elbet şâh olur bize bakar
Siz dahi karşusına kul olasız
Sâyesinde istirâhat bulasız
Bu yakında ol bizimle görüşür
İki hasret birbirine kavuşur
Ey benim cân u ciger oğullarım
Firkatiyle deldiniz bağrım benim

(479)

Ben sizi Mısr iline göndüreyim
Yûsufımdan bir haber döndüreyim
Hem dahi kardaşınız oldı nice
Sür‘at idüp turmayup gündüz gice
Buğdamuz aç kalup ehl-i ‘ayâl
Birimizde kalmadı aslâ mecâl
Didiler kim akçamuz yokdur n’idek
Yüzimize tutnak idüp biz gidek
Şâh bize virmez zahîra ey ‘azîz
Mısr içinde olmaduk bizler temîz
Yüz karasıyla nice biz gidelim
Şâh zahîre virmez ise n’idelim
Didi Ya‘kûb gitmemiş tutmaz bu baş
Hayli dem ekl itmedik bizler bir aş
Oğul evlâd sabrı bilmez ey oğul
Siz benim bu sözimi idin kabûl
Me’mûl olur kim şâhın hışmı ine
Kalbine şefkat anın Hakdan ine
Ben dahi bir nâme yazayım ana
Görüp anı eyleye hürmet bana
Sûretâ şâh size kemlik eyledi
Döndi Rûbîl oğlına ol söyledi
Didi oğlum al eline hâmeni
Ben diyem sen ‘İbrî yazğıl nâme’i
Pîr oluben gözlerim seçmez benim
Hışm içinde ditreşür cânım benim
Aldı Rûbîl destine çün bir kalem
Çekdi kırtâsın üzerine ‘alem
Turdı Ya‘kûb söyledi gevher kelâm
Pâdişâha eyledi ol çok selâm
Düzüp dîbâcesin döndi kelâme
Didi ey pâdişâh ba’de’s-selâme

(480)

Benim bu hâlime âgâh olasın
Olup bâkî sa’âdetde kalasın
Bilürsin yok vefâsı rûzigârın
Sana yardımcı ola Girdikârın
Mukaddem bizlere kıldın ‘atâyı
Kamu şâz eyledin yohsulu bâyı
Te‘âlâ’llâh kahat virdi ilîme
Doyunca hîç ta’âm girmez elime
Olup fânî pîr olmışdur kemânım
Kesildi dünyâdan ‘ahd-i emânım
Bugün yarın gözedür gözlerim yol
Veli dirler Mısır’da buğda var bol
Fakîre merhamet it acı gözle
Diyârında olan muhtâcı gözle
Yarın Allâh sana bir bir sorısar
Bütün halka terâzûyı korısar
Helâlına anın vardur hisâbı
Harâmına dahi vardur ‘azâbı
Sen anı sanma kim kîl kâl sorulmaz
Cihân da’vâsı üzre ol kurulmaz

Nebîdür bu velîdür yüz görülmez
Kamunın defteri açup dürülmez
Bu sultândur bu bir hândur dinilmez
Her insânın velî kalbi delinmez
Te‘âlâ çün seni şâh kıldı Mısra
Olup tebdîl güzâr it ‘usri yusra
Benim oğullarım geldi cenâbe
Tutup sözüm olup nâ’il sevabe
Mukaddem eyledin bize vefâyı
Velî bu dem bana kıldın cezâyı
Benî İsrâ’ilin var i‘tibârı
N’içün yağmâ idüpsin iftihârı
Benim oğlıma tâs çaldı dimişsin
İdüp sârik kamuya söylemişsin
Neden kıldın ana sen iftirâyı
Sana ger eylesem ben beddu‘âyı
Eridüp Kûh-ı Kâfı inkisârım
Kabûl eyler du‘âmı Girdikârım

(481)

Sana şâhlık viren Hayyü’l-Celîldür
Benim ceddim ol İbrâhîm Halîldür
Hem ana on suhuf indürdi Allâh
Bekâsı mülkine göndürdi Allâh
Cihâna kim gelürse ol olur fân
‘Amim[310] İsmâ’île koç geldi kurbân
Benim atam dahi İshâk Peygamber
Gelüp Ken’ân iline oldı rehber
Revâ mıdur bizi sârik tutasın
Benî İsrâ’ili elden atasın
Benim kalbim ana hergîz inanmaz
‘Akıl sâhiblerinin fikri kanmaz
N’içün oğlum çala altunlı tâsı
Olan sârik olur Mevlâya ‘âsî
Anı saklar benim püşt-i penâhım
Cihânda gülmedi baht-ı siyâhım
Velî bir oğlımı kurd aldı gitdi
Firâkı bağrıma gam saldı gitdi
Gice gündüz yanar ‘ışkı cânımda
Anı zann eylerem turur yanımda
Hemîn oldur benim fikr-i hayâlim
Oluben nâtivân yokdur mecâlim
Bana mesken olupdur beytü’l-ahzân
‘Aceb bu derdime olur mı imkân
Benim ol oğlımı koydum yirine
Birinin derdi benzer mi birine
Anı uğrı diyüp meks eyledin sen
Neden nâşî bu sözi söyledin sen
Gözüm yaşı ile nâmem yazıldı
Rivâyâtı ‘ale’l-icmâl düzüldi
Bu dem nâmem sana vâsıl olunca
Görüp mefhûmını anda bilince
Benim oğullarım göndür berâber
Kim on biri bile gelsin serâser
Sana buğda içün itmem recâyı
Velî oğlıma itme iftirâyı
Benim Rabbim benim rızkımı virür
Karıncanın izini taşda görür

(482)

Bu def‘a oğlımı göndürmez isen
Bütün mecmu‘ını döndürmez isen
Sözümi tutmaz isen âşikâre
Teşekkî eylerem Perverdigâre

310- Amca, amcam.

Yazup ol nâme'i virdi 'ayâne
Olup oğulları yola revâne
Biraz bakır koyuben yüklerine
Alup buğda geleler evlerine
Geldiler kardaşlarını buldılar
Aldılar Yûsuf katına geldiler
Çün du'âlar kıldılar sertâ-kadem
Didiler kim düşmânın olsun 'adem
Aldı Yûsuf nâme'i gördi hemân
Dökdi gevher gözlerinden erğuvân
Aldı fi'l-hâl mefhûmını okudı
Bildi Yûsuf kim atası kakıdı
Döndi atasına yazdı bir varak
On iki nâme yazılmışdı sebak
Atasına gelmez idi nâmesi
Zîrâ anın bellü idi hâmesi
Nâme'i alan ana virmez idi
Ya'kûb anın 'aklına gelmez idi
Yazdı Yûsuf ol be-nâm-ı Girdikâr
Evvel oldur âhir ol Perverdigâr
Pâdişâh oldur kalanıdur mecâz
Ol hakîkat pâdişâhı bîniyâz
Yirde gökde oldurur Rabbü'l-Enâm
Yok şerîki yok nazîri Lâ-Yenâm
Birligine yiddi kat gökler sened
Arş-i ferşi halk idüben bi-'amed
Yirde gökde cümlenin kaydın görür
İsmi Rahmân 'âmmenin rızkın virür
Zâhirinde kudreti ifşâdadur
Bâtınında hikmeti ihfâdadur
Küntü kenzin sırrını bildürmedi
Dostını ol dünyâda güldürmedi
Ba'zı kulı su bulamaz içmeye
Ba'zı sudan yol bulamaz geçmeye

(483)

'İzzet hürmet çün gelür ol Tanrıdan
'Âkil olan bilmez eylik gayrıdan
Âdemi halk eyleyüp virdi vücûd
Pes melekler kıldılar ana sücûd
Girdi cennet içine zevk eyledi
Halk idüp Havva ile çift eyledi
Hâsılı söz geldi anlar fâniye
Nâs türeyüp Hâlıkını tanıye
Cennet içre ni'meti bulmış iken
Sermedî lezzetlere dalmış iken
Geldi bu fânîde gördi zahmeti
Düşdi boynuna cihânın mihneti
Ol cefâkâr taşın aldı boynuna
Bir ağırlık çökdi anın aynına
Hak Te'âlâ dağlara emr eyledi
Korkdı anlar almayup gayr eyledi
Çünki Âdem cenneti görmiş idi
Ol hisâbsız ni'mete irmiş idi
Hîç unutmaz idi Hakkın ni'metin
Bu sebebden aldı dehrin mihnetin
Ya'nî varup cenneti görmek içün
Hakkın ol dîdârını irmek içün
Dehr içinde sürdi ol bin yıl 'ömür
Hak Te'âlâdan ana geldi emir
Gitdi uhrâ mülkine kıldı vefât
Kim ki geldi bu cihâna oldı mât
Âdemin neslinden İbrâhîm Halîl
Geldi yirler yüzine dost-ı celîl
Cenk idüp Nemrûd la'în kallâş ile
Hak Te'âlâ sınadı âtâş ile
Virdi kendini belâlar okına
Haşre dek dillerde nâmı okuna

Sabr ile oldı Te‘âlâya Halîl
Sabr ile irdi iren maksûdıne
Her kemâlât sabr ile olur velî

Sabr ile sevdi anı Hayyü’l-Celîl
Sabr ile irdi iren ma‘bûdıne
Her bir ‘âkıl bu söze dirler belî

(484)

İki oldı oğlı anın nâmudâr
‘Işk-ı Hakdan gelmedi acı ana
Hîç birisi bu cihânda gülmedi
Kıldı ataş ile Mevlâ imtihân
Sen dahi ol zâta oldun silsile
Sabr idüp ol ev içinde kalasın
Bir oğul içün neden kalbin melâl
Çünki Yûsuf nâme’i kıldı tamâm
Tutdı bir sâ‘î yola itdi revân
Yil devesine anı bindürdiler
Aldı Ya‘kûb nâme’i açdı hemân
Didi bu Reyyânîler sözi degil
Bu söz ol Rûhânîler sözidürür
Şâh-ı Reyyân böyle söz bilmez yaza
Zannım oldur kurd yimiş oğlum ola
Remz ile çün yazmış idi mâh-ı tâb
Kim sana ruhsat virüp Bârî Hudâ
Kıssa’ı çün evvelinden söyledin
Sen ‘aceb aldın mı bundan ‘ibreti

Birisini Tanrıya kurbân adar
Hak Te‘âlâ indürüp koçı ana
Hakdan özge gayrı nesne bilmedi
Kavmi ile çekdiler çok imtinân
Beytü’l-ahzâna girüp çekdin çile
Kurd yimiş oğlını bir gün bulasın
Görelim n’eyler Hudâ-yı Zü’l-Celâl
Sırrını bildürmedi hîç ol imâm
Gözlerinden akdı yaşı erğuvân
Sür‘atîle Ya‘kûba göndürdiler
Çünki bildi mâhasal kıldı gümân
Nâme’i yazan Şehin özi degil
Belkim ol Ken’ânîler sözidürür
‘İlm-i Bâtınca ‘İbârâ’yı düze
Andan özge bu kelâmı kim bile
Bağrı yufka olanı yakdı kitâb
Hâmûş olma söyle İrşâdi gedâ
Kendi nefsine anı nush eyledin
Kullarına Hak virüpdür nusreti

(485)

Mihneti Hakdan bize tuhfe bilek
İşit imdi Yûsufın kardaşları
Geldiler çün Yûsufın tîz yanına

Biz yine mânahnü olan fîh’e gelek
Bir yire cem‘oldılar sırdaşları
İşbu âyet nâzîl oldı şânına

…kâlû yâ eyyühe’l-‘azîzü messena ve-ehlenâ-ddürrü ve ci’na bibidâ’atin…[311]

Gâyet açlık anları almış idi
Söz bir idüp didiler kim ey ‘azîz
Ehlimiz açdan bunaldı ey ulu

Her birisi bîmecâl kalmış idi
Mısr içinde biz seni gördük temîz
Merhamet eyle bize yüzi sulu

311- Yusuf, 12/88. Yusuf’un yanına girdiklerinde dediler ki: Ey aziz! Bizi ve ailemizi kıtlık bastı ve biz değersiz bir sermaye ile geldik. Hakkımızı tam ölçerek ver. Ayrıca bize bağışta da bulun. Şüphesiz Allah sadaka verenleri mükâfatlandırır.

Akçamuz yok key kumâş getürmişüz — Vâle olup ‘aklımız ötürmişüz
Ol yarar eşyâ degil leyki sana — Hürmet eyle pîr atamuzdan yana

..fe-evfi lena’l-keyle ve tasaddak ‘aleyna inne(A)llâhe yeczî’l- mütesaddikîne[312]

Bizlere eyle tasadduk yâ imâm — Zâyi‘ eylemez anı Rabbü’l-Enâm
Zâd zahîre ilimizde kalmadı — Yiddi yıldur bir nevâle olmadı
Sen kerem kıl bizlere eyle ‘atâ — Gerçi biz itdik ise önden hatâ
Çünki bunlar çok recâlar eyledi — Döndi Yûsuf işbu sözi söyledi

Kâle hel ‘alimtüm mâfe‘altüm bi Yûsufe ve ahîhi iz entüm câhilûne[313]

Yûsufa kardaşına siz n’itdiniz — Atup ânı kuyuya siz gitdiniz

(486)

Sizin oldur dâ’imâ mu’tâdınız — Pîr atanızı gelüp aldadınız
Gömlekini boyadınız kanile — Eylediniz bu işi pünhân ile
On sekiz mankıra anı satdınız — Kul yirine had çeküp siz atdınız
Döndi kardaşları inkâr eyledi — Sen kulak vir gör ki Yûsuf n’eyledi
Didi Yûsuf sırrımı açdım bugün — Pâdişâhın hazne açdım bugün
Seyr iderken buldum anda bir varak — ‘İbrî dili üzre yazılmış sebak
Kimse bilmez kim anı kır’ât ide — Pâdişâhın işine hizmet ide
Siz de bilen var ise ‘İbrî dili — Gerçi oldı ol letâfet bülbüli
Didiler kim biz anı kır‘ât idek — Vüs‘ımız olur ise dikkat idek
Virdi Yûsuf ellerine hücceti — Bilüp anı korkdılar gâyet katî
Çünki anlar Yûsufı satar iken — Seyru idüp Mâlike virür iken
Mâlikin destine hüccet virdiler — Okuyup çün adlarını gördiler
Gördi Yûsuf anları hayrân u zâr — Didi vakti geldi olam âşikâr
Nâgihân açdı yüzinden ol nikâb — Sandılar doğdı sarâya âfitâb
Bûrka’ı[314] yüzinden aldı gördiler — Tahtda duran Yûsuf imiş bildiler
Baş aşağa saldılar anlar kamu — Bildiler kim kardaşımış ey ‘amû
Kaldurup baş didiler kim ey ‘azîz — Biz seni Yûsufa benzetdik temîz

(487)

Didi ben Yûsuf Yemen kardaş bana — Sâbıkâ siz kim kıldınız iş bana
Dizlerinin üzerine çökdiler — Gözlerinden kanlu yaşlar tökdiler
Didiler kim biz günâhkâruz kamu — Bildik ol yazuğumuzı ey ‘amû

312- Yusuf, 12/88.
313- Yusuf, 12/89. Yusuf dedi ki: Siz, cahilliğiniz yüzünden Yusuf ve kardeşine yaptıklarınızı biliyor musunuz?
314- Kadınların yüzlerini gizlemek için kullandıkları örtü, peçe.

Didi Yûsuf kim ki sabr itdi ‘ayân — ‘Âkıbet bir işe irer bî-gümân

…innehü men yetteki ve yesbir feinne(A)llâhe lâ yudî’u ecra’l- muhsinîne.[315]

Mihnete sabr eyleyenler anı bil — Ni‘mete irişdürür Hayyü’l-Celîl
Bir kişi kim korka Allâhdan müdâm — Lutf ile gark ider Rabbü’l-Enâm
Kullarının ecrini yok eylemez — Kul odur kim sabr idüp ol söylemez
Dinle imdi Yûsufın kardaşları — Gözlerinden akıdurlar yaşları

Kâlû ta(A)llâhi lekad asereke(A)llâhü ‘aleyna ve in-künna le-hâti’îne.[316]

Her birisi geldi ‘özrin diledi — Döndi anlar bu kelâmı söyledi
Biz seni kılduk atamuzdan cüdâ — Şimdi geldik tapına olduk gedâ
Biz senin bu hâlini itdik ‘aceb — Leyki bu şâhlığına olduk sebeb
Didi Yûsuf ey benim kardaşlarım — Siz benim gözüm nûru sırdaşlarım

Kâle lâ-tesrîbe ‘aleykümü’l-yevme yeğfirü(A)llâhü leküm ve hüve erhamü’r-rahimî-ne[317]

Size ben bugün ‘atâlar eyleyem — Suçunızı hâlikımdan dileyem

(488)

Zîrâ Allâh merhamet kânıdurur — Kulı ‘afv itmek anın şânıdurur
Geldiler kardaşları çün görüşür — Sandılar Aya Ülker kavuşur
Birbiriyle sarılup şâd oldılar — Şâh buyurdı çün beşâret kıldılar
Didi Yûsuf tîz kurun siz hûnı hâss — Hûna bile oturalım bâhavâs
Pes kızıl altun siniler kurdılar — Hizmet idenler ayaka durdılar
Şâzılık ile ta‘âmı yidiler — Hâlıka hamd-i senâlar itdiler
Anların ahvâlini Reyyân-ı Şâh — Geldi bir bir anladı zerrîn külâh
Yûsufa şâh söyledi kim ey emîr — Bu igid bilişin mi ey münîr
Çün Melik-i Reyyâna virdi ol haber — Kim bular kardaşların mıdur mu’teber
Didi Yusuf biz nice etmek gerek — Babamıza bir haber gitmek gerek
Didiler kim bil eyâ şâh-ı cihân — Atamıza idelim anı ‘ayân
Gözleri görmez cihânı ey ulu — İçi taşı gam firâkıyla tolu
Siz götürün gömlegim virin ana — Cümlenizi isterem benden yana
Anların katında bir er var idi — Yel gibi gider katı rehvâr idi
Didiler kim bir kişi olsa bize — Kim bu yolı bir gün içinde uza
Didi Yûsuf kim götüre gömlegi — Çün hayâtımı işide dîn begi

315- Yusuf, 12/90. Kardeşleri, “Yoksa sen, sen Yûsuf musun?” dediler. O da, “Ben Yûsuf’um, bu da kardeşim. Allah, bize iyilikte bulundu. Çünkü, kim kötülükten sakınır ve sabrederse, şüphesiz Allah iyilik yapanların mükâfatını zayi etmez” dedi.
316- Yusuf, 12/91. Dediler ki: “Allah’a andolsun, gerçekten Allah seni bize üstün kıldı. Gerçekten biz suç işlemiştik.”
317- Yusuf, 12/92. Yûsuf dedi ki: “Bugün size kınama yok. Allah sizi bağışlasın. O, merhametlilerin en merhametlisidir.

Alup anı gözlerine ol süre — Şâd oluben ‘âlemi rûşen göre

(489)

Çün Yehûzâ işidince bu sözi — Şâzılıkdan yaş ile doldı gözi
Didi şâhım gömlegi ben götürem — Devletinden ben bu işi bitürem
Kanlu gömlek sâbıkâ virdim ana — Şimdi tebşîr gideyim andan yana
Yil devesine binüben gitdiler — Dürlü ni’metler ana yükletdiler
Didi Yûsuf çünki yola çıkasın — Sen dönüp Ken’ân yolına bakasın
Gömlegi sen açasın bir kez hemân — Silkesin Ken’âna karşu ey civân
Taki anın kokusun bâd-ı sabâ — Götürüp Yakupa yil eyler cebâ
Çün Beşir ile revân oldı yola — Sür’at idüp bakmadı sağa sola
Vardı Ken’ân yolına çıkdı hemân — Gömleki açdı Yehûzâ ol zamân

İzhebû bikamîsî hâza feelkûhu ‘alâ vechi ebî ye’ti basîran…[318]

Kızlarına didi Ya’kûb ey nigâr — Yûsufın kokusı geldi âşikâr
Siz eger dîvâne dimezsiz bana — Ben bu hâli anlayup kaldım tana
Zannım oldur geldi Yûsuf yanıme — Bir hayât irişdi tatlu cânıme
Ya‘kûbın bu sözini işitdiler — Bir uğurdan üzerine güldiler

Velemmâ fesaleti’l-‘îrü kâle ebûhum innî le-ecidü rîha Yûsufe levlâ en tüfennidûne[319]

Didiler kim Yûsufı unut hele — Kırk yıl oldı gideli kanden gele
Bunca yıllar âh çeküp kıldın figân — Ağlayuben kâmetin oldı kemân

(490)

Didi ben anın kokusın aluram — Sonra size ben hikâyet kıluram
Geçdi ol gün çün irişdi peyk-i hâs — Kaygudan gönülleri oldı halâs
Kavmi ile Ya‘kûb oturmış idi — Yûsufa endîşesin kurmış idi
Girdi Ken‘ân içine kâsid hemân — Bir nidâ haykırdı kavme ol zamân
Çağırup dir kim halâ’ik hâs u ‘âm — Yûsufı buldı bugün Ya‘kûb tamâm
Ol öni Ya‘kûb işitdi kıldı âh — Bu ne gavgâdur didi kıldı penâh
Didi kavmi bu beşâretdür meger — Yûsufı bulduk diyü geldi haber
Didi ol dem ben size virdim haber — Siz sözime uymadınız hîç meğer

…kâle elem ekul-leküm innî a’lemü mine(A)llâhi mâ lâ-ta’lemûne.[320]

318- Yusuf, 12/93. Bu gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun ki, gözleri açılsın ve bütün ailenizi bana getirin" dedi.
319- Yusuf, 12/94. Kafile (Mısır'dan) ayrılınca, babaları (yanındakilere): Eğer bana bunamış demezseniz inanın ben Yusuf'un kokusunu alıyorum! dedi.
320- Yusuf, 12/96. Müjdeci gelince, gömleği onun yüzüne koyar koymaz (Ya'kub) görür oldu. Ben size: «Allah tarafından (vahiy ile) sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim» demedim mi! dedi.

Geldi kâsid Ya‘kûbın aldı elin
Bundan öte didi sen egme belin
Çün Yehûzâ yoldadur şimdi gelür
Yûsufı hod benden ol a’lâ bilür
İşit imdi ol Yehûzâ n’eyledi
Gömlegi virdi Beşîre söyledi
Ben deve ile gelem git ilerü
Çün Beşîr girdi kapudan içerü
Gömlegi sardı yüzine ol zamân
Rûşen olup gözleri gördi hemân
Ehl-i Ken‘ân çünki anı bildiler
Geldi Ya‘kûba beşâret kıldıler
Nâgihân irdi Yehûzâ şâdumân
Bir deve yük buğda tökdi ol zamân

(491)

Ehli açlık ile bunalmış idi
Yok zahîre çâresiz kalmış idi
Yûsufı işitdiler cümle kamu
Zâd zahîre unuduldı ey ‘amû
Çün Yehûzâ geldi fi’l-hâl ilerü
Atasıyla oldı anda rû-be-rû
Tâkati gitmiş iken buldı mecâl
Döndi Ya‘kûb oğlına kıldı su’âl
Didi oğlum mâcerâyı söylegil
Yûsufın ahvâlini şerh eylegil
Babamuz yâ dedemüz yolında mı
Yohsa Reyyânîlerin aynında mı
Çünki Ya‘kûb işbu sözi söyledi
Pes Yehûzâ Yûsufı vasf eyledi
Didi sen anun içün olma zelîl
Gitdigi yol şer‘-i İbrâhîm Halîl
Bu haber Ya‘kûbı şâdân eyledi
Secde kıldı Şükr-i Yezdân eyledi
Didi havfım andan idi ben za’îf
Oğlan idi Yûsufım ‘aklı nahîf
Aldayuben yoldan atalar anı
Nefse uyup tamuda yana cânı
Ayru düşüp birbirimiz görmeyek
Cennetin bâğında lâle dirmeyek
Bunca yıllar kılduğum zâr u figân
Bu sebebden idi eylerdim nihân
Şimdi şâz olup işitdim ben anı
Öyle dinin saklayan kişi kını
Mâl-ı Kârûn olsa bizde ey ‘amû
Arada dîn olmasa yok bil kamu
Yalınız dilde degil dîn ey ulu
Cümle hâlin dîn gerek ey bahtulu
Bu yanadan dinle Yûsuf hâlini
Virdi kardaşlarına çok mâlını

(492)

Bin deve yüki virüp buğda hemân
Ken’ân iline anı kıldı revân
Döndi kardaşlarına ol söyledi
Sen kulak vir gör ki Yûsuf n’eyledi
Didi Ken‘ân ehline taksîm idin
Sür‘at idüp turmayup tîzce gidin
Ehliniz ile gelin cümle tamâm
Biz görek n’eyler Hudâ-yı Lâ-Yenâm
Düzdiler Ya‘kûba bir hevdec ulu
Altun atlas ile üsti örtülü
Beglerinden göndürüp ol iki mîr
İki bin atlu koşup ol nerreşîr

Urdılar tabl u ‘alem götürdiler — Çıkdı Ken‘ân iline yöneldiler
Çünki Ken‘ân şehrine irişdiler — Geldi Ya‘kûba beşâret virdiler
Ni‘meti hem mal getürdiler bile — Zad zahirenin hisabın kim bile

Kâlû yâ ebân-stağfir lenâ zunûbenâ inna künnâ hâti’îne[321]

Geldiler atalarının yanına — İşbu âyet nâzîl oldı şânına
Nâlîş idüp didiler kim ey ata — Sâbıkâ biz eyledik size hatâ
Yûsufı biz eyledik senden cüdâ — Pâdişâh kıldı anı Bârî Hudâ
Sen bizim içün dile Hakdan meded — Yok şerîki oldur Allâhu’s-Samed

Kâle sevfe estağfirü leküm Rabbî innehü hüve-l ğafûru’r-Rahîmü[322]

Didi Ya‘kûb çün seher vakti ola — Hak Te‘âlâ suçunızı afv ile
Destim açup Halıka yalvareyim — Hem dahi size helâllık vireyim

(493)

Gördi Ya‘kûb Hâlıka hamd eyledi — Bu Yanadan dinle Yûsuf n’eyledi
Babasının vasf-ı hâlin söyledi — Geldi şâh katına ta‘rîf eyledi
Kardaşını kavmini didi hemân — Mısr iline geldügin kıldı beyân
Pâdişâh ol demde pîr olmış idi — ‘Ömri anın âhire irmiş idi
Yûsufa ısmarlamışdı saltanet — ‘Adli dâdı mâlı mülki memleket
Bu haberden oldı cânı şâdumân — Yûsufa çok kıldı tahsîn ol zamân
Didi Yûsuf atama karşu varam — Ol gelince lâ’ik olmaz ben duram
Kavmi ile ol göçüp Mısra gelür — Saltanat tahtında ol bizi bilür
Hem dahi kardaşlarım gelür bile — Şâyi’ oldı bu haber dilden dile
Dilerim kim bî-hisâb leşker düzem — Hâk-i pâyına gidüp yaşım süzem
Pîr atadur destine almış teber — Hem nebîdür Hakdan ol virür haber
Lâzım oldı ben gidem karşu ana — Çok du‘âlar eyleye ol pîr bana
Pâdişâh Yûsufdan anı dinledi — Çün bu pendi Yûsufa ol söyledi
Şâh didi kim bir sözüm vardur sana — Sen gidince pîr atanızdan yana
Babana karşu gidince ey münîr — İnme atından yire bedr-i münîr
Bir yire dirilse leşker bâhaşer — Pâdişâh olan çeker andan hater
Sen benim bu sözümi kılma ‘aceb — Şâhlıkından inmege olur sebeb
Çün atandur ol kusûra kalmaz ol — Hîç sana buğzı ‘adâvet kılmaz ol
Didi Yûsuf öyle olsun ol zamân — Taşra geldi leşkerin düzdi hemân

321- Yusuf, 12/97. (Oğulları) dediler ki: Ey babamız! (Allah'tan) bizim günahlarımızın affını dile! Çünkü biz gerçekten günahkârlar idik.
322- Yusuf, 12/98. (Ya'kub:) Sizin için Rabbimden af dileyeceğim. Çünkü O çok bağışlayan, pek esirgeyendir, dedi.

(494)

Döndi Yûsuf kırk bin araldı hemân — Atası Ya'kûbına oldı revân

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Bu kez Ya'kûb gelüp Ken'ân ilinden — Yehûzâdan haber aldı gülinden
Gelüp mevce ki vuslat bahri daşdı — Muhabbet deryâsı başından aşdı
Çü yitmiş ev idi kavm ü kabîle — Kamu hicret idüben geldi bile
Gözi kaldı anın Mısrın yolında — Oğulları döner sağı solunda
İki günlük yolı bir gün alurlar — Gice gündüz idüp sür'at giderler
Velî Yûsuf dahi çıkdı Mısırdan — Te'âlâ'llâh beyân idüp bu sırdan
Resûline bu âyet oldı nâzîl — Murâdına kılup Ya'kûbı nâ'il

Verefe'a ebeveyhi 'ale'l-'arşi ve harrû lehü sücceden ve kâle yâ ebeti hâza te'vîlü rü'yâye…[323]

Dahi Yûsuf ana karşu giderdi — Bu sözi kalbi ile fikr iderdi
İki endîşe kalbine gelürdi — Atasına katı hürmet kılurdi
Biri oldur didi ben atdan inem — Atam karşusına pervâne dönem
Velâkin şâh bana kıldı bu pendi — Alup halvet yire vasf itdi kendi
Atamın hâtırı kalur mı bilmem — Kalursa ger iki dâreynde gülmem
Açup destin du'â kıldı Hudâye — Didi yâ Rab 'ayân it bu gedâye
Bu yolın kankısına ben gideyim — Dahi bilmem ana dermân ideyim

(495)

Tevekkül tam idüp anda özüni — Gelüp ilhâm alup uyku gözüni
Gelüp tîz bir kişi virdi selâmı — İdüp Yûsuf ile bir hoş kelâmı
Didi ulu sözin itmek gerekdür — Atana atîle gitmek gerekdür
Ulu sözi tutan olur ulu ol — Murâdı ne ise âhir bulur ol
Ki zîrâ sen şehin fevkinde isin — Sadâret sadrının tahtında isin
Bugün şâyed ki sen insen atından — Olursın dûr sadâretin katından
Şehin toğrı sözi bu dem kabûl it — Nâsın râhatlıgı içün hamûl it
Hemân Yûsuf bilüp cândan uyandı — Bu sözi gûş idüben 'aklı kandı
Çeküp taburını oldı revâne — Sadâlar hây u huy toldı cihâne
Ki zîrâ gitmiş idi kırk bin atlu — Bölük bölük giderler iki katlu

323- Yusuf, 12/100. Ana ve babasını tahtının üstüne çıkartıp oturttu ve hepsi onun için (ona kavuştukları için) secdeye kapandılar. (Yusuf) dedi ki: «Ey babacığım! İşte bu, daha önce (gördüğüm) rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçekleştirdi. Doğrusu Rabbim bana (çok şey) lütfetti. Çünkü beni zindandan çıkardı ve şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra sizi çölden getirdi. Şüphesiz ki Rabbim dilediğine lütfedicidir. Kuşkusuz O çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.»

Semâya çıkdı at insân avâzı
Nice begler giderdi bile karşu
Bu kez Ya‘kûb çıkup Ken‘ân yolından
Görüben Yûsufı at oynadurlar
Kamu ehli ‘ayâl ile gelürler
Didiler Ya‘kûba göründi Yûsuf
Velî gâyet hisâbsız leşkeri var
İşitdi çün bu sözi pîr-i Ken‘ân
Karîb oldı biri birine anlar

Sadâlar cem‘ olup tutdı Hicâzı
Açıldı lâleler bizendi çarşu
Oğulları döner sağı solından
Cihânı na‘ralardan kaynadurlar
Yûsuf karşu çıkup anı bilürler
Sakın ‘ışkı içün çekme te’essüf
Mısır ülkesinin çok kişveri var
Sevinüp eyledi ol Şükr-i Yezdân
Sevinmekden dolar gözine kanlar

(496)

Gelüp leşker hemân Ya‘kûbı gördi
Ki ya‘ni Ülkere Yıldız kavışur
Açup Yûsuf nikâbını yüzinden
Gören gözler anı ol gün kamaşdı
Melâ’ikler dahi çün turdı seyre
Didiler bunca yıllar pîr-i Ken‘ân
Hudâ emr eyleyüp gidüp görüşdi
Ey İrşâdî kasîr eyle kelâmı
Devesinden inüp yirler yüzine
Gelüp Yûsuf atasıyla kavuşdı
Kasâvet kârubânı çün çekildi
Açup destin ana Ya‘kûb sarıldı

Çekildi cümlesi ayruca turdi
Yûsuf Ya‘kûb ile nice görişür
Kamu halkın akup yaşı gözinden
İkisi birbirine hem yanaşdı
İki hasret biri birini göre
Akardı gözlerinden yaş ile kan
Güneş sankim gurûbına irişdi
Gelüp Ya‘kûb ana virdi selâmı
Sevinmekden dolar yaşı gözine
Uçup gam kuşı bir yana savuşdı
Örüturup Yûsuf atdan egildi
Sanasın bir ulu dîvân kuruldı

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilât

Oğlı ile atası görüşdiler
Ol halâ’ik diler idi irmege
Yûsuf ile gelmiş ‘asker çok idi
Girdiler çün Mısra ta‘zîmât ile
Döşediler Ya‘kûba bir hûb sarây

Birbirine yüzlerin sürüşdiler
Ya‘kûbın nûrlu cemâlin görmege
Âdemin ol gün hisâbı yok idi
Kimi nâka ile kimi at ile
Girdi anın içine ol nûrlu ay

(497)

Atasının hâtırın aldı ele
Tîb idüp hâtırların kaşı hilâl

Hâlasının hâlini sordı bile
Döndi Ya‘kûb Yûsufa kıldı su’âl

Söyle sâbık hâlini sen ey püser
Didi Yûsuf anları sorma bana
Geçdi ol şeb irte oldı hâss u ‘âm
Şâh-ı Reyyân ol dahi geldi göre
Yûsuf ile geldi girdi içerü
Didi ey pîr-i ‘azîz hem mâh-ı rû
Râzıyam ben Yûsufından ey ulu
Hizmetinden hîç toyup usanmadım
Didi Ya‘kûb anı sen bil Tanrıdan
Gökde yıldız şems ile mâh eyledi
Mâl u mülki virdi devlet saltanet
Olmış îken evvelin mırdâr menî
Andan özge gayrı yokdur bir İlâh
Hîç bir ‘âlem yok iken ol var idi
Pîrligime hürmet eyle ey ulu
Çün egilüp kâmetin oldı kemân
Hem beni sen kıl peygamber ey azîz

Düşdüginden ol kuyuya vir haber
Söylesem ol tan gelür şimdi sana
Ya‘kûbı görmege geldiler tamâm
Tanrının hikmetlerin andan sore
Oldılar Ya‘kûb ile hem rû-be-rû
İşbu oğlanlar senin midür kamu
Çok hayâ ehlidür yüzi sulu
Ben dahi oğlına kemlik sanmadım
Hayrı şerri bilmegil sen gayrıdan
Mısr iline ol seni şâh eyledi
Zîr-i destine girübdür memleket
Mısra mâlik eyledi Mevlâ seni
Yirde gökde birdürür ol pâdişâh
Evveli yok bir Ganî Settâr idi
Hak kıtında olasın yüzi sulu
Hâlıkın birligine eyle îmân
Gıll –i kinden kalbini eyle temîz

(498)

Kaldurup parmakını kıldı îmân
Bildi ol Mevlâyı tevhîd eyledi
Şâhın etbâ‘ı dahi geldi bile
Çün bu işden oldı Ya‘kûb şâdumân
Yûsuf ile kaldı Ya‘kûb yiddi yıl
Geldi anın va‘desi oldı tamâm
Didi oğlum çünki ben medfûn olam
Sen benim bu pendimi eyle kabûl
Bir deveye sen beni bindüresin
Şâm turâbında varup maksûd bulam
Gitdi Ya‘kûb bu cihânı bildi fân
Geçdi Yûsuf bu cihândan oldı vâz
Hâlini Mevlâsına ‘arz eyledi

Rahmetine Hâlıkın kıldı gümân
Tanrı birdür sen nebisin söyledi
Sun‘-ı sâni‘ hikmetini kim bile
Geçdi anın üzerine bir zamân
Sürdi yüz kırk yiddi yaşı anı bil
Yûsufı kıldı vasî ol gün imâm
Emr-i Hakdan gerçi geldi ne kılam
Ben senin çok mihnetin çekdim oğul
Tâbûtıyla Ken’âna göndüresin
Atam İshâkın yanında defn olam
Hak Te‘âlâ hazretine virdi cân
Ellerini kaldurup itdi niyâz
Nâlîş idüp bu kelâmı söyledi

Rabbi kad-âteytenî mine’l-mülki ve ‘allemtenî min-te’vîli’l-ehâdîsi[324]

324- Yusuf, 12/101. Rabbim! Gerçekten bana mülk verdin ve bana sözlerin yorumunu öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan!

Didi yâ Rab saltanat virdin bana
Bu cihândan el çeküp geldim sana
Hem dahi düş ta‘birin virdin bana
Fazl-ı lutfından ‘atâ kıldın bana

Fâtire’s-semâvâti ve’l-erdi ente veliyyî f î-ddunyâ ve’l-âhireti teveffenî müslimen…[325]

(499)

Var idüpsin gökleri hem yirleri
Tâc ü tahtı terk idüp döndüm beri
Eyle İslâm yolı ile mât beni
Zümre-i sâlihlere sen kat beni
Tâc ü tahtı terk idüp bildi ‘abes
Ahret menzîline kıldı heves
Ol dahi gitdi cihândan turmadı
‘Âkil olan bunda mesken kurmadı

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün

Tamâm oldı bu kıssa çün burade
Biraz sözler velî kaldı arade
Akıl sâhiblerine oldı ‘ibret
Olup tecrîd cihanden ide nefret
Cihân handur gelenler oldı mihmân
Pîre gence emân virmez olur fân
Neler gitdi neler geçdi bu ilden
Ki her keşti halâs olmaz bu yilden
Ana yelken direk aslâ dayanmaz
Niçün kul hâb-ı gafletden uyanmaz
Cihân fânî sana mülk ola sanma
‘İbâdet lezzetinden hîç usanma
Ki nâdân ehline virme selâmı
Otur sâlihler ile kıl kelâmı
Sırrın virme sakın nâdân eline
Olup nâdim düşersin nâs diline

(500)

BU KISSE EYYÛB ALEYHİSSELÂMINDUR

Takrîb eyle ey gönül Yezdân’e bak
Seni yokden halk iden Allâh’e bak
Ketm-i ‘ademden sana virdi vücûd
Anden özge kimseye olmaz sücûd
Asla Allâh zikrini dilden kome
Gîceleri subhe dek sen uyume
Şâkile kon bakçede gül dâline
Bakma dünyânın kîl ile kâline
Yalvar Allâh’a sana virsün şurûh
Anden gayri kimseden olmaz futûh
Leyl-ü nehâr Allâh’a eyle duâ
Oldur ancak derdlere viren devâ
Nutkumi aç ey Hüdâni girdigâr
Sensin ancak âleme Perverdigâr
Dâimâ ben burda kalmaz ölürem
Ben fâniyim sen bâkisin bilürem
Bir gün elbet rihleti ben iderim
Bâki kâlecek mekâne gîderim
Avn idersin ey genî Perverdigâr
Bir hikâye ideyim çün aşikâr
Bunca gündür ağlayub itdim fugân
Koyma mahrûm ey Hüdâ-yı kün fekân

Dünyada ve ahirette sen benim velimsin. Benim canımı müslüman olarak al ve beni iyilere kat.”
325- Yusuf, 12/101

Çoklarine avnın oldi girdigâr
Güllerin ol gonca güli mîr-i şâh
Âşık olub ânı maşûk eyledin

Kalbime estür benim sen rûzigâr
Hürmetine sen bana vir bir felâh
Cümleden çok ona hürmet eyledin

(501)

Hürmetine kalbime sen vir futûh
Hürmet eyle ey şîr-i sübhânımız
Sen bana idrâki virdin yâ Hüdâ
Tâ ezelden cümlenin sen hâdisin
Sırr-u hikmetin senin gâyet ziyâd
Sırr-u hikmet dergâhından ey nigâr
Kudretinden çün bizi halk eyledin
Yâ kalem yaz ol kûlumi ağlesin
Ol kûlum Ahmed ile ülfet ider
Bes enîsdür ol kûlume hem bükâ
Yazdiyû ben kaleme emr eyledin
Bunca gündür ağleyub kıldım fugân
Âşık olan dâimâ ağlar gezer
Ceddimin kalbine ilhâm eyledin
Yazdurub ol kitabı noksan kodin

Sensin ancak bâbları iden fetîh
Sensin akdem hem bizim Yezdânımız
Ben fekîrim sen genîsin ben gedâ
Sırr-u hikmet tahtının sultânisin
Rûz-i şeb sen yardım eyle genî hâd
Kalbime hikmeti doğdur yâ kibâr
Yaz kalem bu kûlum ağlesin didin
İtikâtın hem bize ol bağlesin
Ağlayanler vüş benim nûrum görer
Ol Şuayb pîr ile ide ittikâ
Yaz bu kûli bana ağlasın didin
Maşukımsın yâ ilâhi müste'ân
Maşukımsın sen bana eyle nezer
Bir kitab yazdiyû ben emr eyledin
Şimdi bana yazdiyub emr eyledin

(502)

İrşâdi Baba'ye ulaşdur hemin
Sözlerimde dürrî kevserler ole
Bin bir ismin hürmetiyçün ey Hüdâ
Hâdi Allâh âyetinde buyurur
Gerçi bir kûl nefsine uyar ise
Virdigim mâlden fekîre virmese
Ol nemâzı terkidûben kılmese
Nefsinizin şehvetine gitmeyin
İlerüde şerr ceza lâyık olur
Hem esâme **ğ**ayyeye dâhil olur
Korkarem ki vâdiye ben vâvurem
Dâimâ birligine şükr eyleyek

Sen bilürsin yâ ilâhe'l-âlemîn
Hem belâget fesâhet ile dole
Sen beni ceddimden eyleme cüdâ
Fahr-u âlem Mustafâ'ya duyurur
Beni koyub mâlını sever ise
Hacc-u sevmi hem nemâzın kılmese
Yâhud ol nemâzı te'hîr eylese
Teâtullah üzre takdîm itmeyin
Herkes itdigi cezâsını bulur
İtdigi günâhın ecrîni olur (bulur)
Günde bin kez Allâh'a yalvârurem
Beş vakit nemâze dikkat eyleyek

Çok şükür olsun celeb dergâhıne — Bizi ümmet eyledi ol şâhıne
Çün peygamber hadîsinde buyurur — İşbu âyet ol vâdiyi duyurur
Fe halefe min ba'dihim halfü edâus selâte ve't tebe'û şehevâti fesevfe yelkavne gayyen[326]

(503)

Kudretinden Rahmân Allâh eylemiş — Ol cehennemde vâdi halk eylemiş
Çok derin deryâdur bil yâ ey büser — Yani birdür bes feminden nâr eser
Bes içinden kayh ile hem dem akar — En derûninden acı duhân çıkar
Evvelâ kûllar kabîre vârecek — Bî amel olan ne cevâb virecek
Menzîl-u dâreyn-i ulâdur kabîr — Yalnızsın orede enîsin nedir
Zikr-ü kesîr ile hadi zikr idek — Zikri sîn içinde enîs eyleyek
Kesretiyle çok amel necât virür — Münkereynin suâlinden kurturur
Hikmetullâh kabre bir fütûh virür — Dünyâda itdigi ameli bilür
Şîrü beg efendiler kabre varur — Aseb neseb davâsından kurturur
Aslım âlâ kendim âlâ diyemez — Dise bile orde necât bulamez
Et peygambere selâtile selâm — Söyle buna bir münâsibli kelâm
Andelibsin meclîse estür sebâ — Söyle hikâyeyi ey Ağlâr Baba
Fettâh Allâh izn iderse gideyim — Bir hikâye çün size nakl ideyim
Ol Ali'nin zevci binti Mustafâ — Yumdi gözin buldi cennetde sefâ
Yaykayûben çün serîre koydiler — Fâtıma'yı orteye hem aldiler
Ol sehâbeden birisi söyledi — Yâ kabîr bu bint-i Mustafâ didi

(504)

Ali Haydâr'ın bu zen zevce idi — Hasan Hüseyin'i ol yetim kodi
Fettâh Allâh kabire emr eyledi — Ol kabîr işbu cevâbı söyledi
Sâlih amelle geleni severem — Enîs olur hem yâninde yaterem
Necât olmaz burdan ol bint-i güle — İllâ ki kesretle ameli ole
Çün müfessirler buni şerh eylemiş — Kalbe ilhâmden hikâye eylemiş
Ol Resûle bir selâvet virelim — Sonra ânden kısseye biz girelim
Râviler böyle rivâyet eyledi — Ehl-ü tefsîr çün bu sözi söyledi Çünki
İbrâhim Halîl buldi kemâl — Sâre adlu hâtun aldi ehl-ü hâl
Vechine vurmış ânın bedr-ü hilâl — Leblerinden akıyor kevser zülâl
Çok kemâle irdi ol hâtun kişi — Ol zemânde yok idi ânın işi

326- Meryem, 19/59: Onlardan sonra, namazı zayi eden, şehvet ve dünyevi tutkularının peşine düşen bir nesil geldi. Onlar bu tutumlarından ötürü büyük bir azaba çarptırılacaklardır.

Zâkir idi hem dahî ehl-ü selât
Yani Allâh bana bir evlâd vire
Virdi ol Sâre'ye Allâh bir oğul
Dehr içinde buldi İshâk çok kemâl
Çün tahavvül eyleyüb oldi emîn
Evvele doğane İshâk 'Iys didi

İsteridi Mevlâ'den bir ulû zât
İbrâhim'in nûri ande berk vire
Koydi İshâk adını hem ol Resûl
Çok fesâhetlü kılub hayyu'l-celâl
İki oğli oldi ânın tev'emîn
Takib idüb doğane Yakûb didi

(505)

Hakk teâlâ İshâk'e gör neyledi
Çok kemâl sâhibi oldi ulû zât
Dileridi 'Iys'ı peygamber ole
Ve'l-hâsıl takdir-i tedbir tutmedi
İshâk'ın hikâyesin terk eyleyek
'Iys'ı Allâh devlete ir görmemiş
Çünki 'Iys irdi kemâle ey ehî
Lût nebînin bir kızı hem vâr idi
Ol kızın çün başını bağlediler
'Iys dahî murâd alub buldi felâh
Oldi oğli âdine Eyyûb didi
Didi bu çocuk sabırli kûl olur
Hem dahî bunden nişâne fark olur
Şam kurâsında idi ol 'Iys nigâr
Gâyetiyle genâ idi ol kişi
Ol dahî bekâye rihlet eyledi

Koydi postde hem peygamber eyledi
'Iys'ı gâyetle severdi çok ziyâd
Enbiyânın cümlesi 'Iys'den gele
El açubde 'Iys'e duâ kılmedi
İbn-i 'Iys'den bir hikâye söyleyek
Hem 'Iys'ı nebîlige nasb itmemiş
Didiler bir kız bulak bint-i sehî
Ehlü selât aklu başe yâr idi
Nikâh idûben 'Iysa hem virdiler
Bir oğul virdi ona Kâdir İlâh
Kendi ahsen sabr-u cemîl anledi
Ben görer görmezmiyem Allâh bilür
Zan iderem bu cuk (çocuk) nebî olur
Ona çok mâl virmiş idi Girdigâr
Beldelerde yok idi ânın işi
Mâlı Eyyûb nebîye nakl eyledi

(506)

Oldi bâliğ bes tezevvüc eyledi
Efrâ'im çün Eyyûb'e akren idi
Dinle sözüm can gönülden ey büser
Virdi idrâk ol genî Feyyâzımız
Ey mîr-i Yezdân bizim sübhânimiz
Okuyanler bize rahmet eyleye
Ka'bulahbâr çün rivâyet eyledi
Hakk teâlâ Yûsuf'i şâh eyledi

Bint-ü Efrâ'im'i hikah (nikâh) eyledi
Yûsuf-u Ken'ân'ın ol oğli idi
Ağleyenin kalbine ilhâm eser
Yalvarûben kabul itdi arzımız
Koyme noksan elde olan kıssemiz
Hem senin birligine şükr eyleye
Tefsîr içinde bu sözi söyledi
Ol Yûsuf çün nice ihsân eyledi

Âdil idi asla zulmi yok idi
Yohsule miskine lütfî çok idi
Allâh ona lütf-i ihsân eyledi
Koydi postde hem peygamber eyledi
Yûsuf'ın çün saltanat şânine bak
Sonra irci'i idüb çağırdi Hakk
Bu cihâne hep gelenler oldi vâz
Gitdi bâki mülke Yûsuf yumdi göz
Kurbine çağırdi ol rabbü'l-genî
Yerine Eyyûb'i eyledi nebî
Çün müfessirden birisi söyledi
Ol Eyyûb nebî Rûmidendür didi
Hulki ahsen kaddi 'ar'arden idi
Vechi güzel hûb yigitlerden idi
Aklu evvel hilmî gâyet çok idi
Öyle kişi ol zemânde yok idi

(507)

Didi Eyyûb ey bizim Rezzâkımız
Hem 'ademden halk iden Hellâkımız
Kün diyüb bes dünyâyı halk eyledin
Vasf olunmaz nimet 'uzmâ eyledin
Ucmağında böylemidür pâdişâh
Sen genîsin biz gedânız yâ İlâh
Ucmağında her lezâiz varmidur
Bizim içün nimetin hâzırmidur
Hakk teâlâ çün buyurdi ol zemân
Yâ nebîm sen kalbini itme gümân
Sırr-ı dergâhıme kimse vâremez
Virdiğim nimete âkıl iremez
Öyle zâhid ol zemânde yok idi
Leylü kâim gündüzi sâim idi
Konuk içün bir oda yapmış idi
Dört tarefe dört kapu açmış idi
Fî sebîli'l-lâhidi ânın işi
Dâimâ nân yûdururdi ol kişi
Gûş imdi çünki ol zât neyledi
Yetîm olan bir kapuden yir idi
Hizmeti konûke ol ider idi
Bir kapuden dûl kariler yir idi
Hem yûdurur hem pâre virür idi
Bir kapuden yolculeri yir idi
Ceddi İbrâhim gibi olmiş idi
Bir kapuden dervîşleri yir idi
Karyenin yazûsı hep ânın idi
Deve koyun orda yayulur idi
Mâl devesi gâtile (gayetiyle) çok idi
Beş bin geder hem genemi var idi
Üç bin devesi ânın gezer idi
Elli elli her çoban güder idi

(508)

Hem dahî reçber âlâtı var idi
Çiftleri köleleri sürer idi
Dünyâ mâlı gâtile (gayetiyle) çok idi
Öyle zengin ol diyârde yok idi
Avretinin adı idi Rahîme
Vakt irişüb olsa idi hâmile
Ol kadun sıra ekiz ider idi
Biri oğlan biri kız ider idi
Bes dokuz kerre zen oldi hâmile
Dokuzi kız dokuzi oğlan bile
Çok hâneden oldi hem evladleri
Yûdururdiler fakîre nânleri
Çok şereflü gâyet helîm oldiler
Bir ehede nükte söz dimediler

Çünki bildin mâlı evlâdlerini
Ol nebî gâyetiyle hâs kûl idi
Secdeden asla girü gelmez idi
Asla secdeden başı kalmez idi
Kimsenin ol yânine varmez idi
Gice mezketine girse ol nebî
Hep melekler sâf-u sâf gelürdiler
Dört mukarreb ol melâkeler temâm
Şeytân ol nebîye olmişdi hesûd

Bu yenâden dinle Eyyûb hâlini
Dâimâ selâtile meşgûl idi
Açmi tokmi akline almez idi
Gözi ânın hiç hâbe varmez idi
Hem melekler etrâfın sarer idi
Sübhe dek hiç yatmez idi ey ebî
Ol nebî'i ziyâret kılurdiler
Hemeletü'l-arş iderdiler kıyâm
Çâresini bulamedi lâ yesûd

(509)

Ol zemân şeytân göge çıkar idi
Bir gün İblîs göklere azm eyledi
Hakk teâlâ İblîs'e emr eyledi
Didi İblîs mîr-u Rezzâk-u Hüdâ
Kûllerini hep bana cünd eyledim
Didi Allâh nebîmi bilür misin
Didi İblîs bu senin Eyyûb kûlun
Didi Allâh ey la'în merdûd kûlum
Zikr-ü zâkir şükr-ü şâkir hamd ider
Yine nidâ eyledi ol rûh-u şâh
Ol hesûd-u lâ yesûd Şeytân didi
Didi İblîs yâ ilâhî müste'ân
Vir ezâbı Eyyûb'e gör hâlini
Şimdi lazımdur oni sıneyasin
Didi İblîs yâ İlâhî yâ şâhım

Yedi kat gökleri hep gezer idi
Ol gül-ü mîr ona nidâ eyledi
Gökde ne vardur bana söyle didi
Sen beni nûrinden eyledin cüdâ
İllâ muhlîs kûllerin idemedim
Sen ona bir çâre bulamir misin
Buna izzet buna rıf'et bahtulûn
Eyyûbim sabrile bulmuşdur yolum
Şer' ü İbrâhim Halîl üzre gider
Yâ kenâse Eyyûbimdür nîce mâh
Bir dilegim var sana yâ Rabb didi
Dâim Eyyûb'e idersin isti'ân
Bak dahâ tanur mi senin yolini
Çok belâ ile seni tanıdesin
Sen izin vir Eyyûb'i ben göreyim

(510)

Didi İblîs sen izin vir vâreyim
Dürlü dürlü sözile kandûreyim
Gerçi Eyyûb'in mâl-ı evlâdine
Hakk teâlâ çün buyurdi ol zemân
Hâs kûlumın yânine vâremesin
Mâl-u evlâdile bütün mülkini
Tâ ezel çün seni merdûd eyledim

Eyyûb'e hem tecrübe çün kılâyim
Dergâhından Eyyûb'i döndereyim
Âmir olam ânlerin ben üstine
Ol kûlume iderim çok isti'ân
Eyyûb'e sen bir hile kuremesin
İllâ ki başından alsan bostuni
Hem şakî defterine kayd eyledim

Secdeye gitmeyûben itdin ebâ
Ol Gafûr-u ol Rahîm Yezdânımız
Kudretinden bir kalem halk eyledi
Yaz kalem Şeytân-ı merdûdi didi
Levh-ü mahfûzde ânı yazdı şakî
Hep melekler helge oldi durdiler
Hakk teâlâ ol zemân emr eyledi
Hep melekler saf saf olub geldiler
Şeytâne emr itdi secde itmedi

Bildigini söyle ey Ağlâr Baba
Ratbile yâbisi yazdi şâhımız
Yaş kurini yâ kalem yaz söyledi
Nûr-u dergâhden ba'îddür ol didi
Geçdi zemân geldi ehd-i (ahd) misâkı
Ma'nayı ilm-ü ezelden kurdiler
Yâ melekler secdeye vârın didi
Ol Âdem nebîye secde kıldiler
Levh-ü mahfûzdeki ma'nâ tutmedi

(511)

Kalb-ü Şeytâne küdûret vir hakk
Gerçi sâ'il bu sözi itse suâl
Hâşâ Allâh kimseye zulm eylemez
İblîsin fi'lini bildi tâ ezel
Ol zemân fi'lini bildi anledi
Yani İblîs hiç başın egmeyecek
Bizi besler mûri hiç cu' eylemez
İşte cevâbı budur bil ey baba
Hakk teâlâ ol zemân emr eyledi
Gûş it imdi Şeytânı çün neyledi
Şeytânın bîs oldiğini anleyak
Bil kî Şeytân kasd iderse bir kûle
Oğline kızine hem gelür imiş
Fahr-u âlem ol Muhammed Mustafâ
Hırs eger çün İblîsden gelür ise
Ol gezeb âtaşden ânı bilmeli

Bir vâsite ile ânı sürdi hakk
Mahlukûne Allâh'ın zulmü mühâl
Pâdişâhdur kimseye gedr eylemez
Kimseye zulm eylemez lemmâ yezel
Yâ kalem yaz Şeytânı şakî didi
Emre uyub secdeye varmeyecek
Asla bir ferdine Hakk zulm eylemez
Dersine dön durme ey Ağlâr Baba
Git nebîmi tecrübe eyle didi
Eyyûb'in mâline ol kasd eyledi
Iğvâsından Allâh'a bil bağleyak
Evvelâ gelür imiş mâlden yane
Enderûninden ânı alur imiş
İblîsin hakkında buyurmiş sefâ
Birinizde çok gezeb olur ise
Bes mâ ile vüş tavazzû itmeli

(512)

Kâle Aleyhis-selâm: İzâ ğadebe ehedukum felyetevedde fe inne'l ğadebe minen-nâr[327]

Gerçi sâil hırsi eylese suâl
Hırs eger Allâh içün olur ise
O de hâsdur râşidu'l ol mürşîde
Çün peygamber İblîs içün söyledi

Cevâbını böyle vir kâş-ı hilâl
Eğriden hem doğruye alur ise
Riyâ-u kibirden âle irşâde
Eyyûb'in mâline ol kasd eyledi

327- Efendimiz Aleyhisselam buyurdu: "Sizden biriniz kızdığı zaman abdest alsın, çünkü kızgınlık ateştendir.

Çünki Eyyûb secdeden baş almedi
Eyyûb'in yânine ol vâremedi
Döndi tekrar yine gitdi Eyyûb'e
Meleklerden giremedi ol bâbe
Eyyûb'in etrâfını sarmışdiler
Eyyûb'i hisâre hem almışdiler
Çün muzaffer bulûben giremedi
Nükteli söz Eyyûb'e diyemedi
Gitdi bir dâğ bâşine hem çıkdi ol
Eyyûb'in davâr devesin gördi ol
Ol dâğ üzerinde gûş it neyledi
Haykırub çün köti nidâ eyledi
Ol kabih sesinden bes dâğ oynedi
Yıkılûben heyvanâti cülledi
Cümle heyvanâti ihlâk eyledi
Şeytân orden Eyyûb'e 'azm eyledi
Gördi Eyyûb secdeye vârmış idi
Hep feriştehler yânın sarmış idi
Çağırub Eyyûb'e Şeytân itdi lâf
Kaynayub dâğ mâlını itdi telâf

(513)

Didi İblîs dâği oynatdi Hüdâ
Heyvanâtden eyledi seni cüdâ
Ol nebî secdeyi itmâm eyledi
Döndi ânden İblîse hem söyledi
Ne mâlım var ne davârım söyledi
Ben kûlam kûlun nesi olur didi
Bir efendi bir kûli alse satûn
Alsa satse aldığı olur zûn
Mâl onındur ben karışmam söyledi
Döndi ânden Hakk'a secde eyledi
Mâl telefi itdi Şeytân-ı hecîl
Döndi kasd itdi oğullarine bil
Ol nebînin oğli kızi çün idi
Her birisi hüsnile mümtâz idi
Söylediler eğnâm ile hem mâli
Kûl ne bilür başa gelecek hâli
Ol nebînin kızleri oğulleri
Ahşâm oldi eve geldi gülleri
Bilmediler ki la'in hîle ider
Hep beraber bir yetâke girdiler
İşit imdi ol la'inin fendini
Oldi gice atdi eve kendini
Girdi hâneye yetâkı izledi
Gördi yâtir vâlidesi kızleri
Cümlesi hep uykuye dalmış idi
Ol Rahîme ortede yatmış idi
Gör ki telbis it ne hîle eyledi
Kızların üstine ellerin kodi
Bir köti avezle sayhe eyledi
Kızler akıllerini zây eyledi

(514)

Kız oğullerini ihlâk eyledi
Döndi Eyyûb'e azîmet eyledi
Gördi Eyyûb nemâza durmiş idi
Feriştehler çâr yânın sarmiş idi
Hep melekler saf-u saf durmuşdiler
Ol nebîni orteye almışdiler
Bu sözimi siz sakın ta'n itmeyin
Çün yalan söylir diyû zann itmeyin
Nâsır Allâh'dur bizim sübhânımız
Yeri gögi halk iden Hellâkımız
Vehhâb Allâh kalbe ilhâm idiyor
Bu zübân kalb zübâninden söyliyor

Çok derîni aklım idrâk eylemez
Hakden rüzgâr esmeyince söylemez
Durmez idi ol la‘ini perr-ü şer
Çıkdi göge yine yirine gider
Bir nidâ geldi yine ol İblîse
Kelb-ü recîm na‘let olmış telbîse
Ey la‘in gördünmi hâlis kûlumi
Secde idüb ol tutirmi yolumi
Didi İblîs yâ İlâh yâ Padişâh
Bu sözümi sen kabul it yâ İlâh
Mâl-u evlâdden ona gelmez keder
Sıhhet oldığı içün secde ider
Gerçi âmir ider isen sen beni
Bedenine çâre bulurem genî
Hakk teâlâ ol zemân emr eyledi
Yâ la‘inin fendin neyse it didi
Gayr-u kalbi ayn-ı sem‘i nâ temiz
Bedenine teslit itdik seni biz

(515)

Geldi İblîs Eyyûb’in çün yânine
Eyyûb hâlin arz ider sübhânine
Didi Eyyûb yâ rahîm-u yâ gafûr
Yâ latîf-u yâ raûf-u yâ şekûr
Dâimâ hâlim sana arz iderim
Ne belâ virürisen sabr iderim
Şükr-i yezdân hem mîrimsin sen benim
Her ne virsen şükr iderim yâ genîm
Çün kulağın virdi dinledi la‘in
Şükrini sabrını işitdi hemin
Telbis it gitdi Eyyûb’in yânine
Girûben üfürdi burni altine
Gitdi Şeytân çün yâninde durmadi
Şişdi Eyyûb’in bedeni oynadi
Ol mübârek bedeni hep ağrıdi
İrtesi gün verem oldi gaynedi
Secde idüb şükr iderdi yezdâni
Üçünci gün zaif oldi bedeni
Dördünci gün kapkara oldi emîn
Beşinci gün sârı su akdı hemîn
Oldi bedeni irin altınci gün
Düşdi kurdler tenine yedinci gün
Didi Eyyûb yâ hakîm-u yâ latîf
Yâ alîm-u yâ kadîr-u yâ şerîf
Didi Eyyûb sağlıkım hiç olmese
Hep bu kurdler cümle bedenim yise
Yine şükrimi ziyâde iderim
Kudretinden lütf-i ihsân isterim
Amma sana bir ricâm var ey nigâr
Bu ricâmı kabul eyle girdigâr

(516)

Yalvârub çok recâ eylerim sana
Ol la‘ini deha gösterme bana
Bazılar böyle rivâyet eyledi
Eyyûb’in hâlin hikâye eyledi
Eyyûb’i derd eyledi hep kapkare
Karye ehli eylediler meşvere
Söz bir idüb karyeden çıkardiler
Götürüb bir sahrâye bırakdiler
Rahîme Eyyûb ile gezer idi
Ol köyden köye gider idi
Şükrini ol kesmez idi dâime
Hizmetini ider idi Rahîme
Yûsuf oğli Efrâ’im kızı idi
Leylü kâim gündüzi sâim idi

Karyelere Rahîme gider idi
İşit imdi gör ki Şeytân neyledi
Bir marazlu bir kişi vardur hemîn
İşte ol evlerine gelen hâtun
Ol zeni siz evlerize konmeyin
Şimdi ben size vireyim bir izin
Kesin örüginden alın yedize
Çünki ol nebînin eli dâr idi

Eyyûb'in eskigini görer idi
Cümle karye ehline hep söyledi
Kimse ânın yânine olmez yakîn
Ol marazlu kişinindir siz bilun
Rahmet idüb bir avuç şey virmeyin
Siz ol avretin örügünden kesin
Sonra siz nân gönde (gönderin) ol merîze
Bâresi yok bir nâne muhtâc idi

(517)

Oldi sebâh Rahîme kalkdi yine
Ol Rahîme dâhil oldi bir eve
Çevirûben çün eve koymadiler
Rahîme döndi hemân yumdi gözi
Bes örüginden kesüb sen vir bana
Ve'l-hâsıl örüklerinden aldiler
Bu yenâden dinle Şeytân neyledi
Girdi yole bindi ol eşeğine
Sürdi gitdi ol nebînin yânine
Didi Şeytân ey nebî oldin zelîl
Şu fulân karyede eyledi zinâ
Çok ecâib hale vâki' oldiler
Ol kişinin sözlerini dinledi
Gerçi bu derdden helâs itse subûh
Rahîme çün geldi Eyyûb'den yana
Bes Rahîme geldi Eyyûb yânine

Gitdi ol karyeye tîz döne gelene (gele)
Koymeyub çevirdiler îve îve
Dürlü dürlü rencîde eylediler
İçerûden biri didi bu sözi
Ne istersin yerine virem sana
Rahîme hâtuni yole saldiler
Rahîme'ye iftirâ ol eyledi
Oldi tebdîl girdi âdem şekline
Didi ben geldim senin ayâğine
Avretin çün eyledi seni hecîl
Sen nebîsin yakışurmi hiç sana
Avretin hem saçlerinden aldiler
Kalbi içre hem bu sözi söyledi
Ahdim olsun vurem ona yüz çubûh
Bilmedi ki iftirâ olmış ona
Koydı teâmı nebînin önine

(518)

Kalkamezdi Eyyûb'in hâli fenâ
Geldi yânine Rahîme olzemân
Didi yâ Rahîme bu saç bu ne hâl
Çün Rahîme macerâyı anledi
Didi Eyyûb ben heber aldım fenâ
Didi hâşâ ol işi ben itmedim
Didi Rahîme ki sen dinle beni

Didi Eyyûb Rahîme gel yânıma
Elin atdı saçlarine bes hemân
Etmegi kim virdi sana söyle hâl
Döndi bir bir Eyyûb'e vasf eyledi
Nefse uyub sen niçün itdin zinâ
Nefse uyub egri yola gitmedim
Ben kimin neslindenim ey dîn eri

Ceddâtım Sâre'dür ey dost-i Hüdâ
Sâre'yi ceddim Halîl'den aldiler
Ol melîk şâh Sâre üzre yürüdi
Ol melîk Sâre'ye çün kasd eyledi
Sonra duâ eyledi Sâre ona
İşte ol Sâre hâtunun asliyem
Amûcemin oğlisin sen ey gözüm
Rahîme'nin sözi oldi mu'teber
Eyyûb hâlin arz idüb azîm baba

Sen bu işi itme bana iftirâ
Götürüb melîk yânine koydiler
Yani güyâ bana yakın ol didi
İtdi kargış bir terefi kurudi
Eyi oldi döndi Allâh'dan yana
Hem Halîl İbrâhim'in çün nesliyem
Sen gerek ki bilesin işbu sözüm
Biz alak Eyyûb nebîden bir heber
Söyle evsâfını ey Ağlâr Baba

(519)

İbtidâ sen bil ki bes bildiresin
Hakk teâlâ keşf ider ise bize
Gerçi Hakk bize izin itmez ise
Çün yedîme ol kalemi alamem
Eyyûb'in arzını biz vasf eyleyek
Hakk teâlâ kurdlere emr eyledi
Yiyin emmâ Eyyûb'i incitmeyin
Hep yâğını yiyûben hiç koymeyin
Çünki kurdler etlerini yidiler
Kelm**â**k gibi olmiş idi gövdesi
Ol mübârek gövdesi koker idi
Gövdesinden kurdleri düşer idi
Bütün a'zasını kurd almış idi
Ol bizim şâhımız Allâh lem yezel
Geldi kurdler Eyyûb'in çün yânine
Gördiler ki aslâ hiç et kalmemiş

Dinleyeni vuş güzel kanduresin
Eyyûb'in arzını vasf idem size
Çün rûzigâr kalbime esmez ise
Çok acizem mîmi râye vurememem
Gerçi kalbe ilhâm iderse melek
Eyyûb'in siz etini yiyin didi
Acı nihmet Eyyûbime virmeyin
İllâ damarlerine siz degmeyin
Gövdesini delik delik deldiler
Gün tokunse yere geçer **şölvesi**
Kimse ânın yânine vârmez idi
Ol yine alub tenine kor idi
Etyok idi hep izâm kalmış idi
İki kurd halk eyledi lemmâ yezel
Etyok idi kondiler izâmine
San ki buni bes ana doğurmemiş

(520)

Çünki ol kurdler nebîye geldiler
Gezdiler dolandiler acıkdiler
Biri kondi ol Eyyûb'in dîline
Döndi Eyyûb Hakk'a nâliş eyledi
Didi yâ Rabb sen bilürsin hâlimi
Daketim yok yukari kalkamirem

Hani bize hem hedâye didiler
Biz payımızi buluruz didiler
Biri geçdi girdi hem üregine
Sen bilürsin hâlimi yâ Rabb didi
İşbu kurdden sakla benim dîlimi
Secde idüb ben nemâz kılamirem

Dîlim ile zâtını zikr idirem — Kalbimile hikmetin fikr idirem
Sakla benim üregimi dîlimi — Hikmetini sen bilürsin yâ genî
Hakk teâlâ çün buyurdi ey nebî — Dîl ürek benimdür sen olma gebî
Didi Eyyûb yâ İlâhi yâ Karîb — Ne ecilden ben sana oldum gerib
Sen âlimsin hâlimi bilicisin — Sen beni zâtine ir göricisin
Bu iki kurdden beni eyle emîn — Hürmet eyle yâ erhemü'r-râhimîn Çok ta-
zarru' eylerem yâ Rabb sana — Bu heyatden yikdür ölmegim bana
İşbu âyet sâili iskat ider — Eyyûb'in duâsını isbât ider

Kalel'llahû teâlâ: Ve Eyyûbe iz nâdâ Rabbehû ennî messenî yed'duru ve ente erhemü'r-rahimîn[328]

İlm-ü zâhir bâtın ile birleşür — Bu âyete bir güzel ma'nâ virür

(521)

Ol belâye sabr idüb incinmedi — Asla bir şey hâtırine gelmedi
Yani dimek Rabbim incitme beni — Buni böyle anle sen olme gebî
Çünki Eyyûb bes bu sözi söyledi — İşit imdi gör ki Allâh neyledi
Messenî yed-dürrini yâd eyledi — Allâh iki kurdi âzâd eyledi
Hakk teâlâ birine emr eyledi — Çık ürekden suye var çün söyledi
Uçdi gitdi düşdi ol demde suye — Sülük oldi menfaet insan göre
Oldi hikim dâimâ kan almedür — Ol nebînin kurdlerinden kalmedür
Rezzâk Allâh birine emr eyledi — Çık dîlinden kuruye hem kon didi
Çıkdi dîlden kondi hemân karaye — Zenbûr oldi uçdi girdi kavâke
Kavâk üzre girdi ol dem ovuke — Yebd-i zâğı girdi ol dem kabâke
Ol zâğ içre kurd olub türediler — Ez zemânde hem 'aseli virdiler
Biz 'asele bir güzel ma'na virek — Kalbe ilhâm idiyor böyle melek
Hakk teâlâ söyledürse söylerim — Vus'umîn mikdârı tarif eylerim
Tarîf itdik Eyyûb'in biz faslını — Söyle Ağlâr Baba bâlın aslını
Bu sözün aslıne azce irmeli — Dâdı nirden geldi ânı bilmeli
Çünki Eyyûb dünyâden geçmiş idi — Zikrullâhi dîle almış idi

(522)

Ol Eyyûb şîr zikr-ü kesir eyledi — Nusretü'r-riyâzete nakl eyledi
Zikr-ü kesîr zikr-ü dâimle olur — Ol zikirden dîle çün lezzet gelür
Hâsıl oldi ol zikirden su şeker — Kondi dûdi dîline emdi meger

328- Enbiyâ, 21/83: Eyyûb'u da hatırla. Hani o Rabbine, "Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisisin" diye niyaz etmişti.

Yani kurd kondi Eyyûb'in dîline
Eyyûb'in dîlinden kurd emmiş idi
Kâdir Allâh kurdi zenbûr eyledi
İşte bâle lezzet ânden kalmedür
Nirden hâsıl oldi 'asel bilmeli
Bâlı yiyüb böyle niyyet iderim
Allâh'ın biz 'avni ile gidelim
Ol peygamber hazret-i nebî zîşân
Hakk'a Eyyûb hâlini arz eyledi
Messenî yed-dürrini yâd eyledi
Didi Şeytân ben murâdı boyledim
Şeytân haykırub fezâyı eyledi

Emdi suden geldi 'asel yerine
Dîl suyunden batnına girmiş idi
Zenbûr ol suden 'aseli eyledi
Ol sebebden kadr-i şânı âlidür
Çün yiyende böyle niyyet itmeli
Yani Eyyûb'in dîlinden emerim
Söz gelür sözi açar biz nidelim
Eyyûb'in hakkında buyurmiş beyân
Yani kalbi içre Eyyûb inledi
Şeytân ânden güyâ bir dâd eyledi
Eyyûb'i yoldan aşağı yolledim
Ben beni bugün şâz eyledim didi

(523)

Aldanub Eyyûb şikâyet eyledi
Böyle cezm itdi la'ini ol bî dîn
Rahmân Allâh ammeyi bilicidür
İn'âm ihsân Eyyûb'e ider idi
Ol tecelli in'âm ihsanden ona
Derd içinde buldi Eyyûb çok kemâl
Eyü olursem dir idi ben eğer
Ânın içün inler idi ey ebî
Korkdi ki Allâh tecellî eylemez
Nebî Eyyûb duâ itdi Allâh'a
İbtidâ biz bir selâvet virelim
Vech-i hikmetini tarif eyleyek
Ey cemâli kudret ıssî zü'l-kemâl
Leyl-ü nehâr senki ağletdin beni
Gizlü sırrından bana eyle 'atâ
Bilmezim kangı hurûfden yazayim

Aczini ol itirâf hem eyledi
Eyyûb'in aczini sizler dinleyin
Kûllerine ihsân hem idicidür
Hakk tecelli kalbine ider idi
Zahmeti rahet gelür idi ona
Didi hoş eyler beni bir gün cemâl
Benden ol tecelli hem ihsân gider
Messenî yed-dürrü der idi nebî
İn'âm ihsân dâha Eyyûb göremez
Messenî yed-dürrü didi Allâh'a
Sonra Eyyûb'den hikâye idelim
Allâh'ın 'avniyle size söyleyek
Nutkumi aç eyleme sen beni lâl
Bari estür kalbime ilhâm yeli
Zâtın içün ağlıyorum yâ Hüdâ
Eyle bülbül rûz-i şeb ben öteyim

(524)

Ruhsat eyle sen bana çün yâ imâm
Her belâden sen beni eyle emîn

Babânın kitabını idem temâm
Sen buyurdun kûllerim siz ağleyin

Az gülün çün (çok) ağleyin emr eyledin Bu âyet delîlidür kûlum didin

Fe'l yedhekû galîlen ve'l yebkû kesîrâ cezâen bimâ kânû yeksibûn[329]

Az gülün çün (çok) ağleyin mü'mîn kûlum İtdiginiz amelin ecrîn bulun
Mü'mîn olan kişi çün hefli olur İşlediği ecri uhrâde bulur
Korker Allâh'den gözi ider bükâ Enîs olur sinde ider ittikâ
Yebkû kesîren kulûbi şerh ider İşte ol kalbe tecellî bes irer
Dıhkî kalîl yani hiç gülmeyesin Hetâ idüb hızlâne düşmeyesin
Dıhkî kesîr işleyen olur ferah Bes ferahlu kûlları sevmez İlâh
Hubbu Allâh'den onlar ba'îd olur Hakk teâlâ Kurân'ında buyurur

Kâlellahu teâlâ fi kelâmihi: İnnellâhe lâ yuhibbu'l-ferihîn[330]

Allâh anlere mehebbet eylemez Manâ maksûd Hakk rızâsın bulemez
Hefâ itmez ol kişi ferah olur Rihleti hâlinde korkusi gelür
Hayrı kesb iden kişi rızâ bulur Bahr-u amîkden gemisi kurturur
Şerri işleyen kişi çün yorulur Bahr-u amîkde gemisi kırılur

(525)

Anleyene bu geder manâ yiter Söyle **Ağlâr** Baba Eyyûb'den heber
Eyyûb'in kalbine geldi bir bişe Çıkdi bir gün virdi teni güneşe
Hikmet içün yeri gögi seyr ide Gövdesinde ki olan kurdi göre
Bakdi gördi gövdesinde kurdleri Kimi kara dürlü dürlü renkleri
Kimi küçük kimisi büyük idi Kimi sâru kimi âk gezer idi
Gövdesinde cümle olan kurdleri Kim ne bilsün ne geder adedleri
Gördi bir kurd düşdi cisminden yire Aldı kurdi yine koydi tenine
Koyduki dem kurd Eyyûbi sencedi Didi Eyyûb görmedim böyle aci
Didi Eyyûb sen bilürsün hâlimi Bildür bu kurdın bana ahvâlini
Yedi yıldur kurdler hep tenim yidi Hiç birisi böyle acı virmedi
Hakk teâlâ ol zemân emr eyledi Yâ nebîm sen sabrın üzre ol didi
Emrim olmazse senin per acemaz Emrim olmazse seni kurd sencemaz
Kurd yire düşdi elen aldın hemân Ne ecilden tenine koydun hemân
Çünki ol kurd girdi emren yâ nebî Bundan al manâyı sen olma gebî
Hakk teâlâ çün yine emr eyledi Ya nebî sen sözimi dinle didi
İlm-ü ezelimde takdîr eyledim Levh-ü mahfûze böyle kayd eyledim

329- Tevbe, 9/82: Artık kazandıklarının karşılığı olarak, az gülsünler, çok ağlasınlar.
330- Kasas, 28/76: Allah-u Taâlâ şöyle buyurdu: Allah böbürlenip şımaranları sevmez.

(526)

Ol hâl ile ben sana derd virmesem
Derecâtın noksan olurdi nebî
Hikmetimi ben bilürem mahvîdür
Cümle şâhların şâhı hem mâh benem
Nice dostlerimi çün şâd eyledim
Ey bürâder kudretini biz bilek
Yerlere göklere nezer eyleyek
Akıl irmez hikmeti imzasine
Döndi Eyyûb hakka nâliş eyledi
Dâimâ fazlın keremin isterim
Yâ ilâhi sen bilürsin hâlimi
Hakk teâlâ ol zemân emr eyledi
Mâl-u evlâdını virürem sana
Hakk teâlâ Cibrîle emr eyledi
Lutf idüb Eyyûb'e nezer iderim

Sen dahî ol hâl ile sabr itmesem
Hikmetimi kim bilür çün yâ nebî
Kenzîmi virmem zâhire gizlidür
Yerde gökde kazıyü'l-hâcât benem
Yolsızi fi'li ile kahr eyledim
Rûz-i şeb hem yalvârub Allâh diyek
Birligini dilde takrîr eyleyek
Dikkat idüb biz gidek rızâsine
Sen bilürsin hâlimi yâ Rabb didi
Hem rahîmsin rahmetini umarim
Bes bana vir yine sıhhat hâlimi
Yâ nebî seni esirgedim didi
Benden özge kim bakar nebîm sana
Yâ melek git Eyyûb'i sen gör didi
Hey'eti ulâye tebdîl iderim

(527)

Cebrâil gitdi Eyyûb'in yânine
Hakk teâlâ çün sana lutf eyledi
İzn olundi deha yatme yâ nebî
Allâh'ın ismini okudi hemân
Didi Cibrîl yâ nebî bil (sen) beni
Didi Eyyûb hakk rızâsın isterim
Hikmetine kimse irmez ey nebî
Ayakını yere vurdu ol mu'în
Vurdi ayakın yere Eyyûb nebî
Mefâilün mefâilün mefâil
Çün biri sovuk biri sıcak idi
Gâyetiyle tatludur karden beyaz
Didi Cibrîl yâ mu'in-u yâ habîb
İç bu suden kalbini dilşâd ider
Issı suden eylegil sen iğtisâl

Didi durme zikrini al diline
Bu geder belâları çekdi didi
Sıçrayub tîz kalk yeriden ey ebî
Der akeb kalkdi yerinden ol zemân
Çün hikim yolledi sana hakk beni
Nef'-ü ziyân Allâhımden isterim
Ayakını vur yere sen gör âbi
Gördigi bir çift su kaynedi hemin
İki göze yerden akdi ey ebî
İdüb maksude hakk Eyyûbi nâil
Sovuk suden iç nebî Cibrîl didi
Misk-ü anber tıb rîhî var hem nühâs
İç bu suden derdine olsun tabîb
İçerüde olanı ihrâc ider
Vücudinde olan ider infi'âl

(528)

Evvelâ sovuk suden şibr eyledi
Sonre ıssı su ile gasl eyledi
İçdi suyi hem teğessül eyledi
Hey'eti ulâsine nakl eyledi
Çıkdi suden Hâlik'e şükr eyledi
Der 'akeb Allâh'a secde eyledi
Kaldurub el didi yâ şâhlar şâhı
Ol merîz hâlimde olan günahı
Noksânım çok oldi emmâ ey şâhım
Afv idersin kusurumi yâ mâhım
Derd içinde hikmetin fikr eyledim
Hamd-u lillâh zikrimi hem kesmedim
Vech-ü ay gibi olub nevverlenüb
Çıkdi bir âlî yere bes eglenüb
Gitdi Cibrîl cennete ol dem hemân
İki hülle hayve getürdi inân
Geydi hülleleri hayvayi yedi
Ne güzel hoş oldum hem nebî didi
Ol nebî şâd olûben aldi murâd
Söyle âyetden delîl çün bir sened
İşbu âyet sâili iskat ider
Ol suyun ihrâcını isbât ider

Kâle'llâhû teâlâ urkuz bi riclike hazâ muğteselun bâridun ve şerâbun[331]

İğtisalle oldi vücudi kavî
Suyi içüb oldi bâtını ârî
Hakk teâlâ virdi derdine devâ
İçdi suyi oldi Eyyûbe şifâ
Aldı emir Eyyûb oldi hâs-u hâs
Zâhiri bâtını oldi çün helâs

(529)

Çün müfessirler oni şerh eylemiş
Bu âyetin manisinden söylemiş
Ol nebî bes oldi âli muteber
Biz alak Rahîme hâtunden heber
Ol zemân Rahîme orda yok idi
Bir aher karyeye ol gitmiş idi
Didi Rahîme ki ben nitdim bugün
Ol nebînin hali ne oldi bugün
Didi ben durmayûben çün gideyim
Ol nebînin hizmetini göreyim
Girdi yole havf ile gider idi
Hem bu sözi akline alur idi
Vah bana ki çokce kaldım ben nidem
Hali ne oldi nebînin ben nidem
Sahrâ yirde Eyyûbi koymiş idi
Rahîme karyelere gitmiş idi
Geldi sahrâye Rahîme ol zemân
Eyyûbi bulamedi kıldi fuân
Çok aradı Eyyûbi bulamedi
Vurdi ellerin dizine ağledi
Gözlerinden çok akub tökdi yaşi
Gitdi buldi orda bir sıhhat kişi
Ağlayub ol didi eyvah nideyim
İşte bu sıhhat kişiye soreyim
Geldi Rahîme didi ki ey kişi
Görmedin mi burda sen heste kişi
Didi Eyyûb dinle benim arzımi
Sen tanurmısın aceb ol merîzi
Didi Eyyûb görmedim heste kişi
Söyle hâtun anleyek biz bu işi

331- Sâd, 38/42: Biz de ona, "Ayağını yere vur! İşte yıkanacak ve içecek soğuk bir su" dedik.

(530)

Didi Eyyûb görmedim merîz kişi
Ben kime benziyorum hâtun kişi
Didi hâtun dili Allâh dir idi
Sağlığında ol sana benzer idi
Zevcim idi durdum oni bekledim
Yedi yıl ben ona hizmet eyledim
Didi Eyyûb ey Rahîme bil beni
Eski hâlim geldi buldi çün beni
Ol Rahîme çün bilüb şükr eyledi
Sarılub Eyyûb'e ol dem ağladi
Sarılub birbirine ağlediler
Firkat odine yürek dağlediler
Hoş sefâ buldi dahî Eyyûb nebî
Rahîme hâtun şâd oldi ey ebî
Döndi Eyyûb çün tefekklür eyledi
Rahîme hakkında and itdim didi
Gerçi ben hoş olurusem söyledim
Yüz ağaç Rahîme'ye vurem didim
Hakk teâlâ Eyyûb'e emr eyledi
Yüz geder buğda sabın sen yığ didi
Bir yere cem' eyleyüb al eline
Zevcene vur gelsin andın yerine
Gûş idüb Eyyûb nebî gör neyledi
Yüz geder yaş kuru sab cem' eyledi
Vurdi Rahîme hâtune ol nebî
Geldi yemini yerine ey ebî
İşbu kavli Eyyûb'e emr eyledi
Mustafâ'ye bu âyeti yolledi

Vehuz biyedike diğsen fedrib bihî ve lâ tahnes[332]

(531)

Hakk teâlâ bes yine emr eyledi
Eyyûb'im sabrını îfa eyledi
Ol nebîni tercübe biz eyledik
Tâ'at-u kuvvetile emr eyledik
Dürlü dürlü rencide biz eyledik
Mâlı evlâdını ihlâk eyledik
Zerre denlü hiç yüzin çevirmedi
Asla dilinden bizi koyvirmedi
Çok sabırlı bulduk ol Eyyûb kûli
Hâsseten dergâhime tutdi yoli
Sabirinden ol kûlı biz eyledik
Hikmetimiz ande izhâr eyledik
Çün güzel kûl hem de sabr idicidür
Dergâhime sıdkile giricidür
Sabredici kûl rızâ bulur didi
Ni'me'l-abdu Eyyûbe Allâh didi
Sabr idûben tutdi yüz dergâhine
Çün bu âyet nâzil oldi şânine

İnnâ vecednâhu sabren ni'me'l abdu innehu evvâbun[333]

Hâfız Allâh sevdügine derd virür
İmtihân içün ona mihnet virür
Evvelâ belâ virür enbîyâye
Sonra havâle olur evliyâye
Sonra misline virür ol zü'l-celâl
Yani mümîn kûla virür zü'l-kemâl
Vel hâsıl kûl Allâh'a döner ise
Zü'l-cemâl kangı kûli sever ise
Çok belâlar virür Allâh kûline
Esdîkâ dostlık mehebbet buline

332- Sâd, 38/44: Şöyle dedik: "Eline bir demet sap al ve onunla vur, yeminini bozma." Gerçekten biz Eyyûb'u sabreden bir kimse olarak bulduk. O ne güzel bir kuldu! O, Allah'a çok yönelen bir kimse idi.

333- Sâd, 38/44: Şöyle dedik: "Eline bir demet sap al ve onunla vur, yeminini bozma." Gerçekten biz Eyyûb'u sabreden bir kimse olarak bulduk. O ne güzel bir kuldu! O, Allah'a çok yönelen bir kimse idi.

(532)

Hakk teâlâ Eyyûb'i çün sinedi
Şeytânı ona musallat eyledi
Mâl-u evlâdını ihlâk eyledi
Eyyûb'i ben imtihân idim didi
Messeni yeş-Şeytânu didi nebî
Nidâ idüb didi ey yâ Rabb genî
Ol laîn Şeytân bana renc eyledi
Mâl-ı evlâdımı ihlâk eyledi
Hem sebeb oldi bana oldum merîz
Çok azâb itdi bana nurden arîz
Güya laîn bize itdirdi emân
Allâh'ın emriyledür yakşi yemân
Allâh'ın emriyle Şeytân eyledi
Ol laîni çün vâsıta eyledi
Ol laîni bize teslit eyledi
İmtihân çün idûben hakk sinedi
Hakk teâlâ Cibrîle emr eyledi
Bu âyeti Habîbime vir didi
Eyyûb'in hâlini çün fikr eylesün
Ol mübârek kalbini şerh eylesün

Vezkür 'abdenâ Eyyûbe iz nâdâ Rabbehu ennî messenî yeş-Şeytânu bi nusubin ve azâbin[334]

Derd belâyı kûllere Allâh virür
Yani kûllerini imtihân kılur
Hakk teâlâ çün buyurur ey kûlum
Sabr-u selât ile müdâvim olun
Sabr-u selât çün kûlı râhe alur
Sabr idici kûlile Allâh olur
Hakk yoluna biz müdâvim olalım
Sabr idûben hem rızâsın bulalım
Hem riyâzet vahdete girmek gerek
Nefsile bes çün cihâd itmek gerek
Bir hikâye ben size şerh ideyim
Söz gelür sözi açar ben nideyim

(533)

Hakk teâlâ yol virürse gidelim
Sabr idicinin hâlin vasf idelim
Sâlihinden bir kadun çün var idi
Sabr idici ehl-ü salâtden idi
Ol hâtunun bir sabisi var idi
Oğlan idi süd emer ağlar idi
Durdi hâtun tennuri yakdi hemân
Koydi oğlanı yânine ol zemân
Nemâzı kılmeye durdi dinle bil
Geldi tennurin yânine ol tıfil
Geldi ol dem düşdi sabi tennure
Bozmadı nemâzı durdi huzûre
Sabr idüb nemâzı itmâm eyledi
Geldi tennure nezer çün eyledi
Bakdı gördi sabi tennurde durir
İki ellerini ataşe vurir
Gördi sabiyiki asla yanmemiş
Sanki hiç ateş içine varmemiş
İşte bundan hisse biz alak gözüm
Sabr idûben Allâh'ı bulak bil sözüm
Sabr ile buldi bulan evlâsını
Sabr ile buldi bulan Mevlâsını
Sabr idüb Eyyûb nebî buldi kemâl
İhsân in'âm eyledi ol zü'l-celâl
Vehhâb Allâh Eyyûb'e lutf eyledi
Mâl-u evlâdını hîbe eyledi

334- Sâd, 38/41: (Ey Muhammed) Kulumuz Eyyub'u da an. Hani o, Rabbine, "Şeytan bana bir yorgunluk ve azap dokundurdu" diye seslenmişti.

Mâl-u evlâdı helâk olmişikân
Nice seneler curub kalmışikân
Yeniden can virûben kün eyledi
Mâl-u evlâdını hep cem‘ eyledi
Emr idince işbu hâki zemine
Deve eğnâm geldi çıkdi zemine
Oğullerle kızleri geldi bile
Kâdirin kudretlerini kim bile

(534)

Oğli kızi birbirini buldiler
Cem‘ olub Eyyûb yânine geldiler
Bundan hikmetini anle ey büser
Âşıkın kalbine çün ilhâm eser
Hakk teâlâ gör ne ihsân eyledi
Ehlini mislini hîbe eyledi
Ûlü’l elbâb çok tezekkür eyleye
Nâsih alub hem tefekkür eyleye
Musibete sabr idüb ferah bule
Allâh teâlâya ilticâ kıle
Hikmetini kimse bilmez mehvidür
Nice dürlü manâ bunda gizlidür
İşbu âyet sâili iskat ider
Mâl-u evlâd hibesin isbât ider

Ve vehebnâ lehu ehlehu ve mislehüm me‘ehüm rahmeten minnâ ve zikrâ li ûlî’l elbâb[335]

Ehlü mislin Allâh hibe eyledi
Kudretinden nice in‘âm eyledi
Çünki Eyyûb sabrı dâim eyledi
Heste hâline gâyet şükr eyledi
Hiç dilinden Allâh’ı bırakmedi
Kîl-u kâli hatırine almedi
Hem dahi hestelige sabr eyledi
Her ne belâ geldiyse hamd eyledi
Kûl odur ki Mevlâyı zikr eyleye
Sağlıke şükr belâye sabr eyleye
Allâh Eyyûb’e tecelli eyledi
Sabrın ifâ eyledin nebîm didi
Hakk teâlâ kûllarını çün bilür
Heste olana iki melek virür
Yani hestenin yâninde dureler
Şükri şikâyetini hem yazeler
Ona göre ücretini hakk virür
İnlemesi hestenin tesbîh olur
Şükri şikâyeti ânlar arz ide
Ona göre Allâh ecrini ide

(535)

Heste olan nefesi virür alur
Fizze diner fukarâya ol virür
Çağırmesi tehlîlidür ey gözüm
Tut kulakların benim dinle sözüm
İbâdetdür hestenin hem uyhusi
Câbinden havlidür çün gavgasi
Sıhhatinde her ne yazılursa sevâb
Hesteliginde bile yazılur hep
Dürlü enverle sâtırı düzülür
Sağlıkında ki gibi ol yarılur
Zenme ki sen boş geçer inlemesi
Şükr idûben âhile vâh dimesi
Bes Resûlullah bu sözi buyurur
İşbu hadîs heste hâlin duyurur

335- Sâd, 38/43: Biz ona tarafımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine bir öğüt olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir o kadarını bahşettik.

Enînü'l merîdu (El merîdu enînuhu) tesbîhün ve siyâhuhu tahlîlün(tekbîrun) ve nefesuhu sadakatun ve nevmuhu ibâdetün ve nakluhu min cânibin (cenbin) ilâ cânibin cihâdün fi sebilillah ve yektibu lehu bi ehseni mâkâne ya'melu fi's sıhheti[336]

Ol bizim sultânımız nebî zîşân — Hestenin hakkında buyurmış nişân
Heste ol bir hestedur ki şükr ide — Dürlü dürlü rencideye sabr ide
Şükrü şâkir sabrı dâim eyleye — Her günahden ruhi tayyib eyleye
Hakk teâlâ mümini halk eyledi — Çift melek kûllere irsâl eyledi
Biri sağdeki hasenâtı yaze — Biri soldeki felâketi düze
Hakk teâlâ ol zemân emr eyleye — Yazma ey şimâldeki melek diye
Refʿ kıl sen ol kalemi yâ melek — Evsâkı vesakdur ol kûlum melek

İrfi'i'l kaleme anhu fe innehu vesâkî[337]

Hakk teâlâ ol zemân emr eyleye — Yaz kûlumi sağdaki melek diye

(536)

Sağlıkında şükrini kesmez idi — Her ne itse çok güzel işler idi
Yani ol kûlumi sağ hâl üzre yaz — İbâdetdür hestelik zahmeti yaz

Üktüb li'abdî ahsene mâkâne ya'melû[338]

Hestelikdür müminin nârden alan — Ahiretin zahmetinden kurturan
Sen gûş eyle dinle Allâh neyledi — Eyyûb'in hakkında ne emr eyledi
Derdi Eyyûb nebîye vazʿ eyledim — Nice dürlü ona ihsân eyledim
Hem tecellî kalbine ider idim — Rahmet inʿâm her subuh ider idim
Gâyetiyle Eyyûbim sabırlidur — İnʿâmım ihsânım ona doğridur
Ol tevekkül tam ile sabr eyledi — Kasr-u dîle bizi davet eyledi
Sabredici kûl ile ben olurem — Dîl-ü kasrıne tecellî kılurem
Sevdügimi güne güne denerem — İmtihân ider de oni sinerem
Ol Halîle Nemrûd eyledi itâb — Atdi nâre ben nâre itdim hitab
Mancınıke girdi İbrâhim civân — Nârın içine ineriken hemân
Cebrâile eyledim çün ben nidâ — Bir kamîs al geydür hemen dosduma
Cebrâil aldı kamîsi çün hemân — Geydirüb İbrâhim'e hem ol zemân

(537)

İbrâhimi imtihân çün eyledim — Yânâ berden (ve) selâmen söyledim
Allâh enbiyâye çok nusret ider — Zanminiz Allâh sözünden hulf ider

336- Hastanın inlemesi tesbir, bağırması tahlil (tekbir), nefsi sadaka, uykusu ibadet, bir yandan bir yana dönmesi ise Allah yolunda cihattır. Ona sıhhatli iken yaptığından daha iyisi yazılır.
337- Kalemini ondan kaldır (amelini yazma) o benim güvencem altında.
338- Benim kuluma sıhhatli iken yaptığı amelden daha iyisini yaz.

Tahkîk Allâh cümleye gâlib olur
Padişâhdur adliyle bes hükm ider
Dostlarını düşmana gâlib ider

Dostlarine nusreti Allah virür
Dâima dostlarine yardım ider
İntikam sâhibidür nusret ider

Felâ tahsebennellâhe muhlife va'dihi rusulehu innellâhe 'azîzün züntigâm[339]

Hakk teâlâ Eyyûb'e gör neyledi
Mâl-u evlâdını hîbe eyledi
Cekirgeler altûn idi ey ebî
Hakk teâlâ Eyyûb'e emr eyledi
Didi Eyyûb ey ilâhi müste'ân
Çünki Eyyûb dünyâden geçmiş idi
Çün müfessirler buni şerh eylemiş

Vasfe gelmez nimet uzmâ eyledi
Çok cekirge gökden irsâl eyledi
Cümlesin düşürdi hem Eyyûb nebî
Yâ nebî sen duymadınmı söyledi
Rahmetinden kim duyar it istiân
İki yüz doksânine irmiş idi
Ehlü tefsîr hem bu sözi söylemiş

(538)

Bazılar böyle rivâyet eylemiş
Bazıları böyle tefsîr eyledi
Bu cihâne hep gelenler göçdiler
Hakk teâlâ Eyyûb'e emr eyledi
İçdi camden burden uzlet eyledi
Çün bu kısse burade oldi temâm

İki yüz doksanle tefsîr eylemiş
Ömri doksan üçine irmiş didi
Cümlesi mevtin şerâbın içdiler
İç o camden kurbime gel söyledi
Fâniden bâkiye rihlet eyledi
Mustafâ'nın ruhine vâfir selâm

(539)

BU KISSE ZEKERİYYÂ ALEYHİSSELÂMINDUR

Hâmûş olme nâle kıl ey andelîb
Bülbül olan her seher bağlar gezer
Kâriğ olub şâkı geçme nâleden
Her seher gâh girecek bağın bizet
Sen hümâsın zâğlara olme yakın
Gül bağından aldadurse ger seni
Rahi hakke ister isen rehnümâ
Çıkma herkiz zâğların karşusine
İtme feryâd bağların kaygusine
Her seher gâh şâkı dalden dale kon
Zirâ ol gün gayri hâle benzemez

Bâğıbânın derdine sensin tabîb
Lâle nergis gonceden şebnem süzer
İbretin al bağrı yanık lâleden
Boyni egri mor benefşeyi gözet
Sayd ider bir gün seni ândan sakın
Besmelesiz lâ şeye çeker seni
Rengi buyin al süsenden dâima
Gir nihânde lâ mekân çarşusine
Nezdin olme dâğların teyhusine
Son gününü ağle hâlden hâle kon
Gel diyince ânı zencir eglemez

339- İbrâhim, 14/47: Sakın Allah'ın, peygamberlerine verdiği sözden cayacağını sanma! Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir.

(540)

Geçti eyyâm durmenin vakti degil
Bu cihân bir kimsenin tahti degil
Çok Süleymân bu cihânde aldi nâm
Akıbet kâse ile nûş itdi câm
Günde kabrin yeddi kez eyler nidâ
Aç lisânın söyle İrşâdi gedâ
Okuyanler kalbini çün şâd ide
Dinleyenler rahmet ile yâd ide
Virmişiken ruhseti perverdigâr
Bir kaziyye halka eyle aşikâr
Hâfız Allâh keşf iderse nâmeyi
Nusretiyle al eline hâmeyi
Yohsa sen bu kısseyi bilmek neden
Gayb ilinden kalbine gelmek neden
Hîbe-i Mevlâyı inkâr eyleme
Bildiğin bil bilmediğin söyleme
Hakk inâyet itmeyince bir kûle
İstikâmetler bulup girmez yole
Geldi bir pîr bizlere virdi inâb
Dâdı hakdur bizlere işbu kitap
Bir kılile bizi irşâd eyledi
Mâsivâden kalbimi yâd eyledi
İşit imdi muteber bir kısse var
Her nebînin kıssesinde hisse var
Can kulakın aç benim iki gözüm
Ehl-i nâden zümresine yok sözüm
Ehl-i ışka söyleyek bir yadigâr
Bin bir adlu ol genî perverdigâr
Her nebînin kıssesin zikr eylemiş
Ârif olan kûl ânı fikr eylemiş
Gitdi İskender cihânden ey ebî
Yiryüzinde kalmedi hiçbir nebî
Davet idüb hakkı izhâr eyleye
Ümmetine emr-i nehyi söyleye
Çün Kudüs'de hakkı bilen çok idi
İçlerinde hiç peygamber yok idi

(541)

Ekseri Tevrâtile kıldi amel
Zâhid olub nefs ile (etti) cedel
Bin bir âbid var idi âlim idi
Gündüzi sâim gice kâim idi
Mescid içre durur idi dâima
İçlerinde yok idi çün rehnümâ
Bu cihânı cümlesi bildi hevâ
Hakden isterler idi bir pişüvâ
Yani Mevlâ bir peygamber göndüre
Ehl-i şirki hakk tarîke döndüre
Zekeriyyâ cümleden zâhid idi
Bin kişiye hücrede âbid idi
Çünki anler bir peygamber istedi
İçlerine girmez idi mubtedi
Rûzi şeb çün kıldiler Hakk'a duâ
Hakk teâlâ eyledi anı revâ
Zekeriyyâ'ye hemân vahyeyledi
Oldi mürsel emr-i nehyi söyledi
Hâlike şükr eyleyüb şâd oldiler
Emrine çün ehl-i Kuds buyruldiler
Bin kişi çün cümlesi hâs kûl idi
İnd-i Hakk'de bu amel makbûl idi
Bir kişinin olse bir oğli hemân
Nezr iderdi hâlikine ol zemân
On yaşına çün varınce ol gulâm
Âbid ile itdürürlerdi kelâm

Götürüb bir âbide virür idi
Her kamû noksânını görür idi
Hakk'ın ol dergâhine tutardı râh
Ol gulâmden sadır olmazdi günâh
Zâhid ile eyler idi ülfeti
Bu cihânden ider idi uzleti
Zî seâdet zî beşâret bahtine
İrişince tâ yigitlik vaktine
Meyli ânın bir yana akmaz idi
Nefsinin arzusine bakmaz idi
Hakk teâlâya olar hâs kûl idi
Dâima evrâdile meşkûl idi

(542)

Hücreler zâhid idi hem dâire
Hiç birisi çıkmaz idi zâhire
İçlerinde var idi bir er dahî
Cümlesinden zâhid idi ey ehî
Adı İmrân ibni Mâsân pîr kişi
Ol diyarde yok idi ânın işi
Gice gündüz oturağı post idi
Ol peygamber ile gâyet dost idi
Konuşurdi dâima ol zâtile
Hakka nezdîn oldi çün tâ'ât ile
Var idi bir avreti hûb kâmile
Vakt irişdi oldu fî'l-hâl hâmile
Geldi İmrân avretinin yânine
İşbu âyet nâzil oldi şânine

İz kâlet imreetu İmrâne rabbi inni nezertu leke mâfî betnî muharreren[340]

Hâtûnile kıldiler bir gün nemâz
Kıldi avret mâlike'l-mülke niyâz
Didi yokdan vâriden perverdigâr
Gizlü zâhir hazretine aşikâr
Bu cihânden kesmişem kîl kâlimi
Bu benim karnımdeki etfâlimi
Yoline kıldım muharrer yâ genî
Cümleden erhem bilürem ben seni
Ben ânı ısmarleyem zâhidlere
İsmini tehlîl iden âbidlere
Nezrim olsun yoline idem fedâ
Bu duâmı sen kabul it ey Hüdâ
Çünki hâtun hâlike arz eyledi
Hem dâhi İmrân beraber söyledi
Çün beraber ikisi nezr eyledi
Dinle imdi Hakk teâlâ neyledi
Çünki İmrân kaddini kıldi keman
Geçdi ânın üzerine bir zemân

(543)

Bu kaziyye dinlegil oldi nice
Hamlini vaz' eyledi ol bir gice
Oldi dergâhde duâsi çün kabul
Doğdi bir kız hatıri oldi melûl

Felemmâ vede'ethâ Kâlet rabbî innî vede'tuhâ ünsâ vel'lâhu (a'lemû) bimâ vede'et[341]

Ol dilerdi Tanrı'den oğlan ole
Gire mescid içine kurbet bule

340- *Âl-i İmrân, 3/35: Hani, İmran'ın karısı, "Rabbim! Karnımdaki çocuğu sırf sana hizmet etmek üzere adadım. Bend-en kabul et. Şüphesiz sen hakkıyla işitensin, hakkıyla bilensin" demişti.*

341- *Âl-i İmrân, 3/36: Onu doğurunca, "Rabbim!" dedi, "Onu kız doğurdum." -Oysa Allah onun ne doğurduğunu daha iyi bilir- "Erkek, kız gibi değildir. Ona Meryem adını verdim. Onu ve soyunu kovulmuş şeytandan senin korumana bırakıyorum."*

Gördi kızdur nezrine yaramedi
Sırrını bir kimseye soramedi
Nâliş idüb tutdi dergâhe yüzi
Havfi hakkden yaşile doldi gözi
Mefâilün mefâilün mefâil
Hüdâ maksûdine tîz ide nâil
Didi ey Hakk bilürsin sen bu râzı
Gice gündüz sana kıldım niyâzı
Dilerdim ki ola benden bir oğlan
Velî kızdur olubdur aklı noksan
Benim ol nezrime bu kız yeramaz
Gidüb âbidler içinde duramaz
Hayırlusin bilürsin yâ ilâhi
Ki sensin padişâhlar padişâhi
Mukaddem çün bu söz çıkdi dilimden
Ki bundan yik hayr gelmez elimden
Münâsib olmadi bu kız meâfe
Götürdi aczini ol itirâfe
Hüdâye hamd idüb çün durdi epsem
Kodi ol kızının adını Meryem

Ve leyse zekerû kel ünsâ ve innî semmeytuhâ Meryeme ve innî u'izuhâ[342]

(544)

Teâl-Allâh kabul itdi karîne
Bu vahyi göndürüb peygamberine

Fetekabbelehâ rebbuhâ bi kabûlin hasenin ve enbetehâ nebâten hasenen ve keffelehâ[343]

İşitdi ol peygamber bu nidâyı
Ki yani Hakk kabul itdi duâyı
Tutub Hakk Meryem'i oğlan yerine
Ki zirâ hikmeti ânden görine
Kılub Mevlâ ânı ahsen kabûle
Usuline bakub girsin husûle
Gidüb Meryem gelür ande surûre
Ne hikmetler geliserdür zuhûre
Hüdânın hikmeti mahfî bilinmez
Her insânın velî bağrı delinmez
Gidüb âbidler ile etsin ülfet
Makâm-ı âliye yüz tutdi devlet
Sülûk itsin rükû ile sücûde
Gelür hikmetleri ande vücûde
İşitdi çün bu vahyi ol peygamber
Bütün Kuds ehline olmuşdi rehber
Gidüb kızın anasine duyurdi
Teâl-Allâh didi böyle buyurdi
Kamûnin hâliki evlâden evlâ
Ânı oğlan yirine tutdi Mevlâ
Elinden tut götür mihrâb yirine
Mebâzâ hikmeti ande görine
Ayân idüb ki hâtune bu hali
İşitdi kalmadı aslâ mecâli
Velî İmrân dâhi çün oldi agâh
Konuşurdi peygamber ile her gâh
Çü İmrânı derûninden severdi
Ki bir gün görmese gâyet iverdi
Ki zâhidlikde irmişdi kemâle
Olub âbid hüda-yı zü'l-celâle
Hüdâden yik kûla olmaz bir erhem
Yedi yaşine çün girince Meryem

342- Âl-i İmrân, 3/36: Onu doğurunca, "Rabbim!" dedi, "Onu kız doğurdum." -Oysa Allah onun ne doğurduğunu daha iyi bilir- "Erkek, kız gibi değildir. Ona Meryem adını verdim. Onu ve soyunu kovulmuş şeytandan senin korumana bırakıyorum."

343- Âl-i İmrân, 3/37: Bunun üzerine Rabbi onu güzel bir şekilde kabul buyurdu ve onu güzel bir şekilde yetiştirdi. Zekeriya'yı da onun bakımıyla görevlendirdi.

(545)

Alub İmrân getürdi mezketine
İdüb teslim peygamber hazretine
Didikim sen kime lâyık görürsin
Bu işin aslını hod sen bilürsin
Didi ben Meryem'i kûle inenmam
İdüb hizmet âna ben hiç usanmam
Kûle ığvâ viren Şeytân erade
Bir hücre ben virem dursin burade
Götürürem ana âbiyle zâdi
Komam hücresine bir gayr-i yâdi
Bu söze çün olub râzı atası
Bilür olmaz ulû zâtın hatası
Açub bir hücreyi koydi nihâne
Çün âbidler ânı aldı dihâne
Didiler kızini İmrân getürmiş
Ezel kâmil iken aklın itürmiş
Revâmı kız dure âbidleriyle
Hüdâyı zikr iden zâhidleriyle
Ne bilsin aklı noksan zühdi tekvâ
Burûdiyyet bize virür bu davâ
Bize kanun değildür bu ezelden
Heber mi var Hüdâ-yı lem yezelden
Bu kız bunda durur(sa) biz çıkaruz
İdüb kavga bütün Kuds'i yıkaruz
Bu resme serzenişler eylediler
Gelüb peygambere hep söylediler
Didiler görmezüz ânı sezâver
Dure ol kız bizim ile beraber
Bilürsin hod bin âbid var bu yirde
Kamûsının gözine dünyâ perde
Eli bağlu kimi durmiş kıyâmde
Kimi secde idüb kalmış siyâmde
Kimi kendini çekmiş inzivâye
Kamûsi zikr ider bari Hüdâ'ye
Kimisi nefsile küsmiş barışmaz
Bizim aramıze ol kız yakışmaz
Olub bâliğ meyil virür birine
Kerem kıl sen ânı göndür yerine

(546)

Atasının ânı sen vir eline
Gidüb anasine masum sevine
Olub nâkıs ne söz dersin inanur
İbâdet lezzetinden tîz usanur

Fâilâtun Fâilâtun Fâilât

Ol nebî çün kim işitdi bu sözi
Havfi hakkden yaşile doldi gözi
Didi kendimden bu işi kılmedim
Siz bilürsiz ben heberdâr olmedim
Hakk teâlâ çün bana vahyeyledi
Macerâyı ümmetine söyledi
Anladiler işbu hali ey 'amû
Pes bu emre râzı oldiler kamû
Didiler kim kime teslim idelim
Hakk teâlâ çün buyurdi nidelim
Bir emîn kimse yânında kalsın ol
Tanrı'ye gizlü ibâdet kılsın ol
Atasının hücresinde ol dure
Emr-i nehyi fark idüb ânden sore
Yohsa gayr-i âbid ânı idemez
Ânı koyub hakk tarîke gidemez
Yikrek oldur atası hizmet ide
Kendinin evlâdine himmet ide
Yâd kimesne hücresine koymeye
Kimse ol kız olduğını duymeye

Pes peygamber işidince bu sözi
Didi nâşi bilmeyin sizler bizi
Avretime mâderi hemşîredür
Çün emânetler cihânde pîredür
Karâbetde âna sizden yakînem
Ânı nâşi kişilerden sakînem
İdem maksûdine ben ânı nâil
Kimisi olmadi bu söze kâil
Didiler kim âna kur'a atalım
Kime düşer ise sulhe yatalım

(547)

Bu kavle çün kamusi râzı oldi
Gelüb zâhidler ile hücre doldi
Her birisi bir kalem çün yazdı âd
İçlerine girmedi bir gayri yâd
Bin kalem yazub yire çün koydiler
Sâkit olub işbu söze uydiler
Pes buyurdi kudret issi ol celîl
İşbu âyet hakkına oldi delil

İz yulkûne aklâmuhum eyyühüm yekfulû Meryeme vemâ künte ledeyhim izyahtesimûn[344]

Üzerine örtdiler seccâdeyi
Ara yirde sevdi hâl ifâdeyi
Oldi pünhân bir kalem görünmedi
Hiç birisi el urub deprenmedi
Bir kişiye didiler gel ilerü
Bükilmeden sok elini içerü
Yum gözini bir kalem alğıl berü
Baş gözile görelim biz rû berû
Çün bu derde böyle bulduk merhemi
Ol kûla teslim idelim Meryemi
Geldi bir kûl bir kalem aldı hemân
Gördiler peygamberin ismi ayân
Didiler kim ucde idi bu kalem
Ânun içün destine geldi alem
Birbirine hâmeleri katalım
Bir dahî çıkarse sulhe yatalım
Geldi def'a sokdi bir âbid elin
Çıkdi peygamber adı kesdi dilin
Çün bu hali gördi kaldiler tanâ
Meyem'i hem teslim itdiler âna
Her birisi lâl olub kesdi dihân
Açdi bir hücre ânı kıldi nihân

(548)

Okudub Tevrât'ı talim eyledi
Durdi bir bir emri nehyi söyledi
Çünki Meryem gitdi on dört yaşine
Gör ne hikmet geldi ânın başine
Günde iki ders virürdi ol nebî
Sen bu bahsi hoşce dinle ey ebî
Öyle âlim oldi Meryem ey humâm
Zâhiri hem bâtını bildi temâm
Işkını Mevlâsına bağlar idi
Gice gündüz âh çeküb ağlar idi
Hücresine gayri kûl girmez idi
Kimse ânın sırrine irmez idi
Geldi bir gün açdı peygamber kapu
Durdi Meryem eyledi âna tapu
Tut kulakın dinle candan ey peder
Meryem'in mihrabine kıldi nezer
Mefâilün mefâilün mefâil
El açub kimseye sen olma sâil

344- Âl-i İmrân, 3/44: Meryem'i kim himayesine alıp koruyacak diye kalemlerini (kur'a için) atarlarken sen yanlarında değildin. (Bu konuda) tartışırlarken de yanlarında değildin.

Didi ol Meryem'e dinle sözüm var — Bu mihrâbde iki salkum üzüm var
Ta'accub eyledim bu hikmeti ben — Bular kandan gelüpdür söylegil sen

Vecede 'indehâ rızken Kâle yâ Meryeme ennâ leki hazâ[345]

Velî vardur bu yirde çok rivâyet — Sübûtine delîldür işbu âyet
Çökirmez yânine bir ecnebî kûl — Kapuden mâ'adâ varmi sana yol
Hüdâ maksûdine tîz ide nâil — Benim bu şüphemi sen eyle zâil
Eger sâil sual itse aceb ne — Ana gelmiş iki salkum 'ineb ne
Hâl ehli bu kelâmı söylemişler — Ale'l-ecmâl ânı nakl eylemişler
Bilür mi hiç bu remzî her bir insan — Teâl-Allâh ana çün (etsin) ihsân
Gelüb göre peygamber işbu hali — Verâden sormeye âna suâli

(549)

Bile Meryem kerâmet ehli olmış — Makâm-ı âlide çük rütbe bulmış
İbâdetde açub destin duâye — Bulub hâli olub nezdin Hüdâye
Kaçan İsâ gele ânden zuhûre — Göre ol zât çıka Meryem tuhûre
Meryem'e suç sonra isnâd itmeye — Doğri bilüb kalbini yâd itmeye
Kıssenin biz evveline inelim — Gâhı sağe gâhı sole dönelim
Kalbimiz endişelerde kalmeye — Dinleyenler çün behâne bulmeye
Asıl künhinden anı nakl idelim — Hakk teâlâ yol virürse gidelim
Gördi peygamber ânı sordi ana — Geldi kanden bu üzüm söyle bana
Döndi Meryem söyledi şâfi cevâb — Budurur Allâh-u alem bi's-sevâb

Kâlet min indillâhi innelâhe yerzuku men yeşâu bi gayri hisâb[346]

Didi Meryem göndüren bâri Hüdâ — Günde bir tuhfe bana eyler gıdâ
Sevdigi kûline virür bi hisâb — Sevmedigi kûline eyler 'itâb
Çün peygamber bu kelâmı dinledi — Sun'i Hakk'ı bir zemân fikr eyledi
Şâzılıkden (şadilikden) çeşmi doldi ağledi — Döndi fi'lhâl ol kapuyi bağledi
Kimseye sır virmeyüb oldi nihân — Avretinin yânine geldi hemân
Didi Meryem bulmuş Hakk'den devleti — Kimse ile yokdur ânın ülfeti
Çok nasihat eyledim tutdi sözüm — Gayb ilinden çün gelür âna üzüm

(550)

Sebzevât ile doludur haymesi — Kış güni gelür âna yaz meyvesi
Rızkı içün hiç teessüf eylemez — Kimseye ülfet idüb ol söylemez

345- Âl-i İmrân, 3/37: Zekeriya, onun bulunduğu bölmeye her girişinde yanında bir yiyecek bulurdu. "Meryem, Bu sana nereden geldi?" derdi.
346- Âl-i İmrân, 3/37: O da "Bu, Allah katından" diye cevap verirdi. Zira Allah, dilediğine hesapsız rızık verir.

Buldi Meryem Hakk katinde çok kemâl
Yokdurur gözinde hiç genc-i melâl
Çünki hâtun işidince bu sözi
Ah idüben yaş ile doldi gözi
Zirâ bir evlâdi ânın yok idi
İştiyâkı bir oğulde çok idi
Hem kocalub kaddi olmuşdi kemân
Dehr elinden yanmış idi el emân
Görmez idi ayden ay hayz-ı nifâs
Kani‘ olub giymişidi bir pelâs
Kaldurub el didi ey bâri Hüdâ
Bahtulû cân yoline olur fedâ
Fazl-ı lütfinden bana vir bir oğul
Bu duâmı sen benim eyle kabul
Gayb ilinden Meryem’e virdin gıda
Sâlih evlâd vir bana bâri Hüdâ
Bin bir ismin hürmetiçün yâ genî
Cümleden erhem bilürem ben seni
Döndi hâtun söyledi peygambere
Hakk yoluni arz iden ol servere
Didi ben kıldım Hüdâye bir duâ
Zannım oldur derdime eyler devâ
Mezketinde çün kılınce sen nemâz
Sıdkile kıl mâlike’l mülke niyâz
Belki Mevlâ bir oğul virür bize
Gitmedi yaşım benim seksen yüze
Meryem’e yaz meyvesin viren Hüdâ
Kûluni itmez kapusinden cüdâ
Ol peygamber bu söze virdi kulak
Didi nusret Tanrı’nın biz ne kılak
Gitdi gençlik kâmetin oldi koca
Yüz tutub dergâhine idim recâ
Kûlın aklı hikmeti keyl eylemez
Er olan kûl sabre varub söylemez
Mescid-i Aksâ’ye girdi ol hümâm
Döndi mihrâbden yana oldi imâm

(551)

Durdi âbidler ile kıldi nemâz
Destin açub hâlike kıldi niyâz
Hâlini Mevlâsine arz eyledi
Sırrile ol bu kelâmı söyledi
İşbu âyet sâili iskât ider
Ol duânın aslını isbât ider

Kef ha ya ayn sat[347] zikrü rahmete rabbike abduhu Zekeriyyâ[348] iz nâda rabbuhu nidâen hafiyyen[349]

Didi Hakk’a yâ ilâhi müste‘ân
Ben kocaldım kâmetim oldi kemân Des-
tim açub her kaçan andım seni
Hiç tehî-dest koymadın yâ rabb beni
Ne didimse sözümi redd itmedin
Rahmetin kapusini sed itmedin
Tâketim tâk oldi kuvvet kalmedi
Saç sakal ağardi tâkat kalmedi

Ve innî hiftü’l mevâlîye min verâ’i ve kânet imre’etî ‘âkıren fe heblî[350]

Bir gün elbet bu cihânden giderem
Son günimden dâima havf iderem
Ben gidince boş kalur bu âşiyan
Avretim kocalub oldi nâtuvân

347- Meryem, 19/1: Kâf Hâ Yâ Ayn Sâd.
348- Meryem, 19/2: Bu, Rabbinin, Zekeriya kuluna olan merhametinin anılmasıdır.
349- Meryem, 19/3: Hani o Rabbine gizli bir sesle yalvarmıştı.
350- Meryem, 19/5: “Gerçek şu ki ben, benden sonra gelecek akrabalarımın isyankâr olmalarından korkuyorum. Karım ise kısırdır.

Bir hayırlu sâlih evlâd vir bana
Tut kulağın dinle cânden ey püser
Sâdır olmaz çün nebîlerden hatâ
Gerçi sâil bu söze itse suâl
Hakk'dan özge kimseden havf eylemez
Havfi kûldan kalbe almaz evliyâ
Bu peygamber pes niçün arz eyledi

Dehrî atub tâlib ola ol sana
Her nebînin kalbine ilhâm eser
Hakk teâlâ anlere eyler 'atâ
Çün nebînin korkması oldi mehâl
Râhi Hakk'da kalmış olmış dinlemez
Sen fikir kıl kande kaldi enbiyâ
Son güni ol fikr idüb havf eyledi

(552)

Zâhiri hem bâtını virdi cevâb
Sen bu remzî anlayub kalma tanâ
Hod bilürdi bu cihânden gidecek
Cümle yazsem cildine sığmaz kitâb
Ben gidince yokdur evlâdım kale
Şer' ile ahkâmı tağyir ideler
Yüz tute bu fâni dünyâ kâfire
Ben gidince yokdur evlâdım dure
Yâd kişiler mâlımı mirâs ider
Korkduğiçün andi son hengâmını
Birbirine nâs düşüb eyler cedel
Ol nebî çün sırrile kıldi duâ
Geldi Cebrâil ânı tebşîrledi

Didiler Allâh-u âlem bi's-sevâb
Çünki evlâd virmemişdi Hakk ana
Bâki olmayan mekânı nidecek
Ol verasin havf idüb kıldi hisâb
Nası davet eyleye doğri yole
Hakkden azub geri yole gideler
Yohsa bu söz gelmesin hiç hâtire
Mâlı mülkü ecnebîden kurtare
Bu cihâne kim gelür şeksiz gider
Tağyir ideler ânın ahkâmını
Hükm-i Tevrât ile itmezler amel
Hakk teâlâ eyledi (andan) revâ
Çün bu âyet kalbini tamirledi

İnnellâhe yubeşşiruke bi gulâmin ismühü Yehyâ[351]

Hakk teâlâ bir oğul virdi sana
Ol gulâmın ismini Yahyâ kodi
Hakk katında bu duâ oldi kabul
Bu cihânde sabr ide çok mihnete
İttikâsın hâlikine bağleye

Sen ânı gûş eyleyüb kalma tanâ
Hakka muhlis bu cihânden el yudi
Bir kûla virilmedi böyle oğul
Hem nebî olub irişe devlete
Işk odine bağrını hem dâğleye

(553)

Ol nebî çünkim işitdi bu sözi
Ben kocalub didi oldum nâtuvân

Şâzılıkden (şadilikden) yaş ile doldi gözi
Avretimin kâmeti oldi kemân

Kâle rabbi ennâ yekûnu lî gulâmun vegad beleğenî el kiberû ve emr'eti 'âkirun[352]

351- Meryem, 19/7: (Allah şöyle dedi:) "Ey Zekeriyya! Haberin olsun ki biz sana Yahya adlı bir oğul müjdeliyoruz.
352- Âl-i İmrân, 3/40: Zekeriya, "Ey Rabbim! Bana ihtiyarlık gelip çatmış iken ve karım da kısır iken benim nasıl çocuğum olabilir?" dedi.

Bende hâl yok cismim oldi çün zaif — Gitdi gençlik tâketim oldi nehîf

Kâle kezâlike'llâhu yehlugu mâ yeşâ[353]

Yani yokdan Hakk teâlâ halk ider — Dosti ile düşmani ol fark ider
Kime Mevlâ dilese nusret virür — Sevdiği hâs kûline kuvvet virür
Didi Mevlâ halk ider kalmam tanâ — Bir işâret bari sen göstür bana

Rabbi ic'al lî âyeten Kâle âyetüke illâ tükellime'n-nâse selâsete eyyâmin illâ remzen[354]

Hakk teâlâ vahy idüb ol hîn âna — Fâni dünyâden geçüb döndün bana
Halkile sen söyleme üç gün kelâm — Fazl-ı lütfimden sana virdim gulâm
Remz ile sen halk ile söz söylegil — Her umurde emrimi sen dinlegil
Arz idüb dergâhime tuttun yüzi — Hiç tehi-dest kormiyem dâim sizi
Ol nebî çün bu hitâbı dinledi — Sun'i hakkı bir zemân fikr eyledi

(554)

Kaldı âbidler içinde gitmedi — Üç gün oldi kimseye söz itmedi
Çün işaretgâhı gâh eyler idi — Remz ile her bir sözi söyler idi
İşbu sırrı itmedi halka beyân — Doğdi Yahyâ âleme oldi beyân
Hâlike vâfir senâlar kıldiler — Sâkin olub Kuds içinde kaldiler
Pes büyüb Yahyâ dâhi buldi kemâl — Medh ider Kur'ânde ânı zü'l-celâl
İşbu âyet medhini isbât ider — Şübhesinden sâili iskât ider

Ve seyyiden ve hasuren ve nebîyyen mine's-sâlihîn[355]

Lafz-ı seyyid ne murâd ey dîl nevâz — Cümle nâsden kadri ola serfirâz
Seyyidi bildin nedür dinle hasûr — Hiç günahkâr olmeye ol bî kusûr
Hem dahî avretlere hiç bakmeye — Meyli ânın çün fenaye akmeye
Hem nebî sâlih didi bâri Hüdâ — Hakk yolinde cânını ide fidâ
Havf-i hakkdan rûz-i şeb ağlâr idi — Firkat odiyle ciğer dâğlâr idi
Her kaçankim âtası va'z eylese — Ehl-i nârın hâlini va'z eylese
Sel gibi yaşı inerdi yüzine — Damlayub düşerdi iki dizine
Ânası bir gün didikim ey oğul — Sen benim gel sözimi eyle kabul
Ben ne dirsem sözimi red itmegil — Bu gice sen kal yânimde gitmegil
Ağlamakdan hâli olmaz gözlerin — Sen nusûh kıl ben işidem sözlerin

---

353- Âl-i İmrân, 3/40: Allah, "Öyledir, ama Allah dilediğini yapar" dedi.
354- Âl-i İmrân, 3/41: Zekeriya, "Rabbim! (çocuğum olacağına dair) bana bir alâmet ver" dedi. Allah da şöyle dedi: "Senin için alâmet, insanlarla üç gün konuşamaman, ancak işaretleşebilmendir."
355- Âl-i İmrân, 3/39: Zekeriya mabedde namaz kılarken melekler ona, "Allah sana, kendisinden gelen bir kelimeyi (İsa'yı) doğrulayıcı, efendi, nefsine hâkim ve salihlerden bir peygamber olarak Yahya'yı müjdeler" diye seslendiler.

(555)

Fâni dünyâyı koyub ben giderem
Bâki olmayan mekânı niderem
Başladı Yahyâ âna va‘z itmeye
Mahv olûben kendisinden gitmeye
Gördi ânı anası geldi beri
Gözlerine bağladi bir süngeri
Gözlerinden yaşı inüb akmeye
Görüb ânı dertlü bağrın yakmeye
Çok ilim virdi âna rabbü’l-enâm
Her kaçankim va‘zı(nı) kıldi temâm
Anası durdi yerinden nâgihân
Süngeri aldi gözinden ol zemân
Bir çenake sıkdı suyi almadı
Mâderinde asla tâket kalmadı
Cümlesin yazsam ele sığmaz kitab
Gayrî hâlin âna göre it hisâb
Hakk yolinde olmişidi ol elif
Bu makamde oldi sözler muhtelif
Didilerkim indi Yahyâ’ye kitab
Hakk teâlâ çün âna kıldi hitâb
Sîre ehli gördiler bu âyeti
Zâhirinden söylediler gâyeti

Yâ Yehyâ huzi’l kitâbe bi kuvvetin ve âteynâhu el hükme sabiyyen[356]

Yani Yahyâ’ya buyurdi zü’l-celâl
Bu kitâbı destine kuvvetlü al
Hükmini sen halka icrâ eylegil
Teblîğ idüb emri nehyi söylegil
Bâtın ehli didilerkim bu hitâb
Hakk teâlânın buyurdiği kitâb
İnd-i hakkda çünki ulû zât idi
Hakk buyurdiği ana Tevrât idi
Müstakil Yahyâ’ya inmedi kitâb
Kim budur Allâh-u âlem bi’s-sevâb

(556)

Her ilimde Yahyâ çün ummân iken
Kıldi peygamber ânı sıbyân iken
Tut kulakın dinle canden ey peder
Bu yena sen dinle Meryem’den heber
Çün girü dönek sâhife başine
İrdi Meryem çünki on dört yaşine
Ey İrşâdi dolaşma gir husûle
Değiş nazmı girek gayri usule
Mefâîlün Mefâîlün Mefâîl
Ki nefsin arzusine olma kâil
Biraz Yahyâ kelâmından dinildi
Hikâyâtı ale’l-icmâl bilindi
Temâm vasf eylesek ânı burade
Kalur Meryem ile İsâ arade
Teâla nevbeti ile buyurmiş
Muhammed Mustafâ’sine duyurmiş
Ki Meryem hücresi içre dururken
Çün issi su ile başını yûrken
Bilüb tenhâ soyundi çün libâsı
Silindi kalmadi kalbinde pası
Yûdi başın dönüb saçın taradı
İbâdet lezzeti âna yaradı
Çıkub sudan libâsını giyerken
Hüdânın hikmetini fikr iderken
Hüdâsı emr idüb Cebrâil indi
Yûsuf şeklinde ol geldi göründi
Henüz hep giymemişdi ol siyâbı
Görüb Meryem idüb ânden hicâbı

356- Meryem, 19/12: Ey Yahya! Kitab'a (Tevrat'a) vargücünle sarıl (dedik) ve henüz sabi iken ona (ilim ve) hikmet verdik.

Kapu bağlu velî yok gayri bir yol — Ki kanden içerüye girdi bu kûl
Görüb Cebrâili çün korkdi gâyet — Sübûtine delildür işbu âyet

(Kâlet innî) E'ûzu bi'r-rahmân (minke) in künte takiyyen[357]

Yûsuf zann eyledi Cebrâili ol — Melânik (Melaik) bilmedi sandı ânı kûl

(557)

Ayak depretmeyüb kaldı yerinde — Bütün dünyâ gözine oldi perde
İdüb pervâz kanadı yok uçulmaz — Ne bilsün ol kapu bağlu açılmaz
Didi belki bana eyler hasâret — Ne bilsin geldi Mevlâden beşâret
Bu sözi söyledi Cibrîle Meryem — Uzatma el makâmında dur epsem
Tazarrû' eyleyüb durdi duâye — Sığınurem didi senden Hüdâye
Eger sen ittikâ ehli diyânet — Bana senden irişmez hiç hıyânet
Ki yani bir kimesne korka hakkden — Hüdâ halk eyledi çün ânı yokden
Kûle hergiz zerer kaydında olmaz — Olub seyyâd gözi saydında olmaz
Ki nefsin bilmeyen bilmez Hüdâyı — Bu resme eyledi Meryem nidâyı
Dönüb Cibrîl âna kıldi işâret — Didi ben gelmişem Hakkden beşâret
Sübûtine bu âyet çün delildür — Ânı inzâl iden hayyü'l-celîldür

Kâle innemâ enâ resûlu rabbuke (rabbike) li ehebe leke gulâmen zekiyyâ[358]

Didi Cibrîl melek benden keder yok — Sana Hakk bir oğul virdi peder yok
Teâl-Allâh sana kıldi selâmı — Sana tebşîr idem ben bir gulâmı
Bilinmez hikmeti ânın hafiyyâ — Velî doğan bir oğlan kim zekiyyâ
Velâkin gelmeye âtâ bilinden — Fesîh elfâz çıke ânın dilinden
Ki zîrâ ol lütûfden yaradılmış — Mesîh ile âna Îsâ ad olmış
Hevâden ol senin batnında ole — İde davet ünâsı doğri yole

(558)

Girüb aklı ile Meryem hisâbe — Gidüb havfi olub kadir cevâbe
Bu tebşîri işidüb dinledi ol — Verâsinden bu sözi söyledi ol
Ey **İrşâdi** kelâmın eyle isbât — Oku ânı ola sâiller iskât

(Kâlet) Ennâ yekûnu lî gulâmun velem yemsesnî beşerun (velem ekü bağiyya)[359]

Didi Cebrâile Meryem kelâmı — Ki kande bulmişem ben ol gulâmı

357- Meryem, 19/18: Meryem, "Senden, Rahmân'a sığınırım. Eğer Allah'tan çekinen biri isen (bana kötülük etme)" dedi.
358- Meryem, 19/19: Cebrail, "Ben ancak Rabbinin elçisiyim. Sana tertemiz bir çocuk bağışlamak için gönderildim" dedi.
359- Meryem, 19/20: Meryem, "Bana hiçbir insan dokunmadığı ve iffetsiz bir kadın olmadığım halde, benim nasıl çocuğum olabilir?" dedi.

Helâlinden bana el değmemişdür
Harâmından beni hıfz eylemişdür
Neler geldi neler gitdi fenâden
Nice doğdum ise ol gün anâden
Bana el sunmadı asla bir insân
Didi Cibrîl sana oldi bir ihsân
Senin ol hâlini Mevlâ görübdür
Atâsız bir oğul sana virübdür
Çû kâdirdür yarade Hakk atâsız
Bilür Mevlâ seni şeksiz hatâsız
Her iş âsân teâlâ hazretine
İrer fazlı ile kûl rahmetine
Yeri gögi ‘ademden eyleyen var
Atâsız oğlana asla degil zâr
Atâsız Âdeme virdi vücûdi
Melâikler idüb âna sücûdi
Döndi Cebrâil ânı medh eyledi
Çün atâsız geldigin vasf eyledi

(İz kâletil melâiketu yâ meryemu innallâhe yubeşşiruki bi kelimetin minhu, ismuhul mesîhu) ‘îsebnü meryeme vecîhen fi’d-dünyâ ve’l-âhirete vemine’l mukarrebîn[360]

İzzet ehlinden ola dünyâde ol
Hürmet ehlinden ola uhrâde ol
Hem dahî ola mukarreb Tanrı’ye
Ânı koyub bakmeye hiç ayruye

(559)

Ve yükellimü’n-nâse fi’l-mehdi ve kehlen (ve) mine’s-sâlihîn[361]

Halk ile ol söyleşe sıbyân iken
İncîli kır’ât ide üryân iken
Ol benî İsrâile rehber ola
Kalbine İncîl ânın ezber ola
Çünki Meryem işidince bu sözi
Korkmayub Cebrâile bakdi gözi
Sağ yininden ûf didi Cibrîl hemân
Geldi Îsa rahme düşdi ol zemân
Gitdi Cebrâil olub gözden ırâk
Bundan özge ayri söz oldi yasâk
Çün buyurdi kudret ıssî ol celîl
İşbu âyet hakkine oldi delîl

Ve Meryeme bente umrâne’l-letî ehsenet fercehâ fenefehnâ fihi min rûhinâ (ve saddekat bi kelimâti rabbihâ ve kutubihî ve kânet minel kânitîn)[362]

Kendi rûhinden âna Hakk virdi rûh
Çün müfessirler ânı yazdı şürûh
Ehl-i sünnet ve’l-cemâat olane
Nâ sezâdur gayri sözde dolane
Gayri bühtân Meryeme lâyık degil
Kim iderse kendine âyık degil
Bundan özge gayri bir söz yokdurur
İrmenîde iftirâlar çokdurur
Hakka teâlâ yol virürse giderüz
Biz mahallinde ânı zikr iderüz
Bu makâmda söylesek ânı size
Okuyanler bu sözi dirler bize
Aslı koyub çün füru‘e başlamış
‘Ar‘arın daline temre aşlamış

360- Âl-i İmrân, 3/45: Hani melekler şöyle demişti: “Ey Meryem! Allah seni kendi tarafından bir kelime ile müjdeliyor ki, adı Meryemoğlu İsa Mesih’dir. Dünyada da, ahirette de itibarlı ve Allah’a çok yakın olanlardandır.”

361- Âl-i İmrân, 3/46: “O, beşikte de, yetişkin çağında da insanlarla konuşacak, salihlerden olacaktır.”

362- Tahrim, 66/12: Allah, bir de iffetini sapasağlam koruyan ve bizim de kendisine ruhumuzdan üflediğimiz, Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını doğrulayan İmran kızı Meryem’i de (inananlara) örnek gösterdi. O itaat edenlerdendi.

Bu makâmde bir selâvet virelim
Çünki Îsa halk olub geldi dile
Meryemin batninde ol söyler idi
Sermedi nimetlere çün irelim
Sâni‘in san‘atlarını kim bile
Söylediği nushini dinler idi

(560)

Anasine söyledi peygamberem
Yiryüzinde hal idem çok müşkilât
Halkı davet eyleyem doğri yole
İki adım var benim İsâ Mesîh
Çün atâsız Hakk beni var eyledi
Tut kulağın dinle cânden ey hümâm
Her kasesde vardurur bir menfeet
Ammûsinin oğli Yûsuf var idi
Sûretâ zâhidlere dülger idi
Girmez idi gayri bağe bakçeye
Ücretin âbidlere virür idi
Çünki Meryem hücrede oldi nihân
Bildi Yûsuf zikr ider fettâhını
Bazı kerre Meryem’e virürdi su
Suyi virüb girmez idi içeru
Bunca yıllar durdi Meryem ey ehî
Söyle **İrşâdi** kaziyye nicedür
Bu mekâme aklın idrâk eylmez
Gitdi aklın kalmadı çün nâtıke
Kim dünyâ halkına ben rehberem
Güne güne zâhir ola mucizât
Kim uyarsa istikâmetler bule
Hakk lisânımı benim kıldi fesîh
Buna benzer çok nasîhat söyledi
Bildi Meryem çün vakit oldi temâm
Kıldi Meryem hücresinde meskenet
Zâhid idi Tanrı’dan korkar idi
Sîreti ol yıldız-ı ülker idi
Çalışurdi günde yeddi akçeye
Nasdan ednâ kendini görür idi
Ol nebînin şuğli olsa bî gümân
Hücrenin virdi ana miftâhını
İtme sen kalbin içinde zann-ı sû
Olmadı hiç Meryem ile rû berû
Üç kezin açdı kapu Yûsuf sehî
Bı kases hep kısselerden incedür
Bâtın ehli görmedigin söylemez
Aç elini tut yüzüni hâlike

(561)

İste Hakk’den virmege kâdirdür ol
Kûllerine lütfi var ihsânı var
Dâimâ ol kûli bir halde komaz
Biz gedâ vuz işiginde beklerüz
Rûz-i şeb biz eylerüz Hakk’a tapû
Yirde gökde birdür ancak ol Hüdâ
Evvelinin evveli yok tâ ezel
Böyle şâhım var iken kayd eylemem
Sen beni bilmez diyüb ta‘an eyleme
Bildigim ancak Hüdâ birdür velî
Ol sana çün göstürür bir doğri yol
Derd içinde derd ile dermânı var
İletür menzîline yolda komaz
Işkı ile kendimizi eglerüz
Anden özge bilmezüz gayri kapu
Pâdişahdur ammeye virür gıda
Âhirinin âhiri yok lem yezel
Söyleden ol kendüzümden söylemem
Bildügimden söylerem zann eyleme
İlm-i gaybe kimsenin irmez eli

Hem Muhammed Mustafâ peygamberi Şânı azim enbiyâlar serveri
Bundan özge gayri ilmim yok benim Bildigimden bilmedigim çok benim
Bildügüm cevherlerin üstâziyem Bilmedigim gevherin suhtâsiyem
Ruhsatı virdi sana Perverdigâr Söyle İrşâdi gedâ bir yâdigâr
Çıkdi Meryem hücreden oldi ırâk Bildi hamlin cânına düşdi firâk

Fe hemeltehu fe'n tebezet bihi mekânen şarkiyyâ (kasiyya)[363]

Zîrâ ânın vakti gâyet dar idi Bir kurı hurma ağacı var idi
Çün bunaldi bilmedi kande gide Hakk'den özge kimse yok imdâd ide

(562)
Meryem'in aklı başından oldi zây Geldi İsâ yiryüzine basdi pây
Bakdi ol dört yânine bulmadı âb Çün utanub eyledi nasdan hicâb
Yani gören serzeniş eyler âna Atasız oğlanı kim virdi sana
Yalvârub Mevlâsine arz eyledi Döndi ânden bu kelâmı söyledi
Hakk teâlâ bildürüb furkân ile Nassı kâti' hücceti burhân ile

(Fe ecâehâl mehâdû ilâ ciz'ın nahleti) kâlet yâ leytenî mittu kable hazâ ve kuntu nesyen mensiyyâ[364]

Keşke bundan ben öleydim söyledi Hakk teâlâ gör ne imdâd eyledi
Bildi şefkât eyledi bâri Hüdâ Gayb ilinden Meryem'e geldi nidâ
Bu ecilden eyleme nâsden hezer Sen ayakın altına eyle nezer

Fenâdâhâ min tehtihâ ellâ tahzenî [ve] kad caele rabbuke seriyyâ[365]
Ve huzzî ileyki bi ciz'in nahleti tusâkıt aleyki rutaben ceniyyâ[366]

Destini sen sun ağace imdi sen Hikmetini Tanrı'nın gör şimdi sen
Tanrı sun'inden ana çün ögredüb Tutdi Meryem ol ağacı depredüb
Gördi fi'l-hâl dal budak oldi ağaç Kalmamışdi taketi olmuşdi aç

Fe kûlî veşrebî ve karrî aynen fe immâ tereyinne minel beşeri ehaden (fe kûlî innî nezertu lir rahmâni savmen fe len ukellimel yevme insiyyâ)[367]

İçdi suyi hurmayi ekl eyledi Hâlike vâfir senâler eyledi
Mefâîlün Mefâîlün Mefâîl Bu yirde vardurur iki akâvîl
Kimi didi nidâ nâmusi ekber Kimi didi diyen İsâyı rehber

363- Meryem, 19/22: Böylece Meryem çocuğa gebe kaldı ve onunla uzak bir yere çekildi.
364- Meryem, 19/23: Doğum sancısı onu bir hurma ağacına yöneltti. "Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitmiş olsaydım!" dedi.
365- Meryem, 19/24: Bunun üzerine (Cebrail) ağacın altından ona şöyle seslendi: "Üzülme, Rabbin senin alt tarafında bir dere akıttı."
366- Meryem, 19/25: "Hurma ağacını kendine doğru silkele ki sana taze hurma dökülsün."
367- Meryem, 19/26: "Ye, iç, gözün aydın olsun. İnsanlardan birini görecek olursan, "Şüphesiz ben Rahmân'a susmayı adadım. Bugün hiçbir insan ile konuşmayacağım" de.

(563)

İçüb âbı harâretden çu kandi
Görüb İsâyı insanden utandi
Basûben bağrıne ânı getürdi
Girüb hücresine mahzûn oturdi
Gör neler eyledi çok serzenişler
Didiler görmedik biz böyle işler
Çün abidler gelüb ta'n eylediler
Zekeriyyâ'ye çok söz söylediler
Didiler bu neden buldi gulâmı
Ânun ile iderdin sen kelâmı
Gice gündüz ana kıldın nasihat
Meğer göstürmedin doğri tarikat
Bizi sen eyledin dillerde bed nâm
Duyarse ger bu oğlanı çün avâm
Görüb ânı bize âbid dimezler
Ara yirde iderler dürlü sözler
Buni sen mi çıkardın doğri yoldan
Yel esdimi ana bir gayri kûldan
Didi kûl Meryem'e gitmiş değildür
Fe hâşâ ol zinâ itmiş değildür
Ki bir kûldan ana yokdur ihânet
Ben ânden görmedim hiçbir hıyânet
Nekim Tevrât içinde Hakk buyurdi
Gice gündüz idüb ezber okurdi
Kapûsinden yenâ hiç esmedi bâd
Ana el urmadı bir ecnebî yâd
Kerâmet kasrine çün çıkdi Meryem
Teâl-Allâh ânı kıldi mükerrem
Ki gaybından ana göndürdi imdâd
Bu adı itmeyin siz âna isnâd
Ben ânde görmişem çok dürlü hâli
Dilinizden kesin kîl ile kâli
Didiler atâsız oğlan olur mi
Nebî olan bu işi hiç kılur mi
Ya sen kıldın ya Yûsuf kıldi ânı
Benî İsrâilin hep gitdi şânı
Biz ânı görmemişdik çün ezelden
Bize söyle heber virgil tizelden

(564)

Atâsız kande görmişler gulâmı
Seninle eyledi Meryem kelâmı
Ezelden hod sana didik bu hâli
İşitdi ol nebî kîl ile kâli
Mübârek gözleri yaş ile doldi
Arade nâ sezâ sözler çok oldi
Didi biz Meryem'e gidip soralım
Şerî'atca bu da'vâyı kuralım
Gulâmı gelmedi atâ bilinden
Ne güne söz çıkar ânın dilinden
Ezel suçluyi hâkim söyledürler
Ana göre cezâsın eyledürler
Budur adet budur hâkimde kânûn
Didikim Meryem'e yâ uhte Hârun

Yâ uhte Hârûne mâ kâne ebûkimraen sev'in ve mâ kânet ummuki bagıyyâ[368]

Senin atân degil idi yaramaz
Hüdâ nehy eyledi bu iş yaramaz
İbâdetden usanmaz dâim idi
Güni sâim gicesi kâim idi
Anan el urmadi asla günâhe
Seni nezr eyledi kâdir ilâhe
Bulunmaz öyle hâtun şimdi nâdir
Menâhî olmadı ânden çu sâdir

368- Meryem, 19/28: "Ey Hârûn'un kız kardeşi! Senin baban kötü bir kimse değildi. Annen de iffetsiz değildi."

Bilür âlem ulû zâtın kızı sen
Velî bu hîn hecîl itdin bizi sen
Sevinüb düşmanım rûy handen oldi
Bana söyle bu oğlan kanden oldi
Bu kez sensin bu oğlânın anasi
Hüdâ halk eyledi kimdür atâsi
Ki bizden ön bilürsin sen bu hâli
Benî İsrâil'in gitdi mecâli
Seni gören bana söyler kûl egri
Sana arz itmedim ben bir yol egri
Bilürsin kim bu âbidler neler dir
İdüb takrîr bize şâfî heber vir

(565)

Sana buhtân iden gider harâbe
Ki Meryem olmadi kâdir cevâbe

Fe eşâret ileyhi

Velâkin eyledi halka işâret
Bu oğlan oldi Mevlâdan beşâret
İşâretden murâd oldur ki zirâ
Diye oğlan size suğrâ-yı kübrâ
Bu da'vâyı gelüb kurmak ne hâcet
Bilür İsâ bana sormak ne hâcet
Didiler Meryem itmişdür hatayı
Bize vasf eylemez ol macerayı

(Fe eşâret ileyhi) kâlû keyfe nukellimu fil mehdi sabiyyâ[369]

Hatayı işleyüb koymış sevâbı
Bu oğlan söylemez bize cevâbı
Sabîdur bu dili dönmez kelâme
Nice vasf idelim ânı gulâme
Bizi Meryem alur çün mesherâye
İdüb tefdîş düzüldiler sıraye
Kim İsâ eyledi fi'l hâl nidâyı
Teâl-Allâh âna virdi sedâyı
Eger sâil suâl itse rivâyet
Sübûtine delîldür işbu âyet

Kâle innî Abdullâhi ve âtâniye'l kitâbe ve ce'alenî nebîyyâ[370]

Didi İsâ ben Allâh'ın ibâdı
Ânı tasdik iden itmez inâdı
Bilüb teslîm olan kûl kudretine
Niçün sâil ola ol hikmetine
Resûliyem bana virdi kitâbı
Bu resme eyledi halka hitâbı
Mübârek eyledi geldim cihâne
Kemâlinden nutuk virdi zübâne

(566)

(Ve ce'aleni mübâreken ayne mâ kuntu) ve evsânî bi's selâvati vez-zekâti mâ dumtu hayyâ[371]

Bana emr eyledi Mevlâ selâtı
Genî olan vire her yıl zekâtı

Ve berren bi vâlideyhî (vâlidetî) ve lem ekün (ve lem yec'alni) cebbâren şakıyyâ[372]

369- Meryem, 19/29: Bunun üzerine (Meryem, çocukla konuşun diye) ona işaret etti. "Beşikteki bir bebekle nasıl konuşuruz?" dediler.
370- Meryem, 19/30: Bebek şöyle konuştu: "Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum. Bana kitabı (İncil'i) verdi ve beni bir peygamber yaptı."
371- Meryem, 19/31: "Nerede olursam olayım beni kutlu ve erdemli kıldı ve bana yaşadığım sürece namazı ve zekâtı emretti."
372- Meryem, 19/32: "Beni anama saygılı kıldı. Beni azgın bir zorba kılmadı."

Anam Meryem velî hergiz atâm yok
Getürdi Hakk beni yokdan vücûde
Bana rûh virdi rûhinden teâlâ
Çün âbidler işitdi bu kelâmı
Heber virdi Hüdâyı lem yezelden
Bu mikdar çün beyân oldi bu kısse
Emirsiz bir ivez gelmez husûle
Kadîmi bir usulde yok helâvet

Kamû hakkdur bu sözlerde hatam yok
Anam karninde giderdim sücûde
Hû Allâhu'l bedîü'l hakku'l alâ
Didiler görmedik böyle gulâmı
Resûle iftirâ itdik ezelden
Ey **İrşâdi** aceb aldın mi hisse
Değiş nazmı girek gayri usûle
Muhammed Msutafâ'ya vir selâvet

BU KISSE İSÂ ALEYHİSSELÂMINDUR

Geldi İsâ yiryüzine basti pây
Cem olup katine geldi leşkeri
Çün bu fâni dünyâden nefret ide
Bundan öte biz kimi azdurelim
Didi şeytân olmayın sizler melûl
Geldi İncîl Hakk'dan ol peygambere
Çünki ol peygambere yokdur etâ

Bildi şeytân kâmetini kıldi yay
Didiler virdi Hüdâ ol rehberi
Nâsı İslâm yoluna (yolune) davet ide
Hizmetinde sâkin olub durelim
Ekseri nâs eylemez ânı kabul
İftirâlar çok olur ol servere
Her biri bir söz deyüb eyler hatâ

(567)

Her biri bir dîn düzüb yoldan sapar
Çünki İsâ yiryüzine bastı pây
Maddeyi ben vasfidim siz dinleyin
Tut kulakın dinle candan dilfikâr
Binde bir kûl cennete girmez idi
Görinürdi halka hazretten evvel
Çünki Mevlâ ânı irsâl eyledi
Çok ricâlar eyledi sübhânine
Kıldi ol merdûdi gözlerden ırak
Şimdi görünmez bize ığvâsı var
Biz ânı düşman bilüb cenk idelim
İşit imdî Meryem'in hâli nice
Çar tarafden çün bu hâli bildiler
Didiler Meryem'den olmiş bir oğul
Leyki oğlânın atâsı yok imiş

Kimi puta kim İsâ'ya tapar
Bundan öte nâsı azdurmak kolay
Her umûrda emrimi siz gözleyin
Görüneydi bize şeytân aşikâr
Râh-i hakkı göz yumub görmez idi
Hürmetine kıldi pünhân lem yezel
Yalvarûben hâlikine söyledi
Çok şükürler lütfuna ihsânine
Bildi şeytân cânine düşdi firâk
Dâimâ insan ile kavgası var
Dersimiz kaldi girüde nidelim
Hücresinde kaldi ol gündüz gice
Cem' olub Meryem katine geldiler
Ana rahmi eylemiş ânı kabul
Nâsın âna iftirâsı çok imiş

Kuds içinde var idi bir pâdişâh
Kuds ili çün girmiş idi emrine
Çok yiri zulmiyle berbâd eyledi
Tâcı devlet sâhibi zerrîn külâh
Leyki tâket gelmez idi cebrine
Geldi kûllar meclisinde söyledi

(568)

Didiler Meryem'den olmiş bir gulâm
Zâhid idi kimseye karışmedi
Bazı dir Yûsuf ile kıldi zinâ
Oğlınınn adı dâhi İsâ imiş
Gidüb âbidler âna itmiş suâl
Pes nutuk virmiş âna perverdigâr
Ben ki geldim size Allâh'tan resûl
Atâsız var eyledi Mevlâ beni
Ol melik çün sözlerini dinledi
Didi Meryem zikr ile meşkûl idi
Ol peygamber kıldi ânı terbiye
Meryem'e göstermedi mi doğri yol
Hücresinde eyler iken ol sücûd
Hiç bu hâli aklım idrâk eylemez
Ben atâsız eylemem ânı gümân
Çünki Meryem vasf olup dilden dile
Çün işitdi Meryem'i Yunan ili
Didiler kim Meryem'i biz görelim
Konuşub ol halkile sıbyan imiş
Ol beşikde halk ile söyler kelâm
Üstüne insan eli yapışmedi
Bazı dir gayri ile yıkdi binâ
Atâsı yokdur ânın ihfâ imiş
Kimdür âtan söyle bize vasf-i hâl
Söylemiş halka bu sözi âşikâr
Davetimi siz benim idin kabûl
Fazl-ı lütfinden kılub evlâ beni
Bildi İsâ'yı taaccub eyledi
Ben işitdim hâlike hâs kûl idi
Çün gerekdür gitmeye ol egriye
Hakk yolinden azdi gitdi eğri ol
Atâsız oğlan nice buldi vücûd
Âkil olan meclisimde söylemez
Geçti ânın üzerine bir zemân
Şâyi' oldi bu heber ilden ile
İçlerinden üç kişi tutdi yoli
Sür'at idüb Kuds içine girelim
İlmi hiç tükenmeyüb ummân imiş

(569)

Remle bakub biz bilek çün hilmini
Çünki İsâ doğduğini bildiler
Görüb ânı tâli'ine bakdiler
Pes taaccub eylediler bu işi
Aslı Yunan var garâib sözleri
Gitdi bir kûl geldiler tîz içeru
Gördi ol şâh durdi ikrâm eyledi
Siz piyâde bu ile gelmek neden
Doğdi Meryem'den atâsız bir gulâm
Çok bilürlerdi müneccim ilmini
Ol Yunan'dan Kuds içine geldiler
Hep halâik üzerine akdiler
Pâdişâha didiler (bu) üç kişi
Hâkipâyine sürerler yüzleri
Oldi anlar Herdos ile rûberû
Döndi ânden işbu sözi söyledi
Tâli'ini herkesin bilmek neden
Şimdi ol halk ile eylermiş kelâm

Tâli‘ine bakdınız mı nicedür
Didiler ol ince kıldan incedür
Her müneccim yitmeye aklı âna
Remle bakub fikrimiz kaldı tanâ
Hakk teâlâ ânı ulû idecek
Ol inâyet itmese kûl nidecek
Hem kûlı hem ânı Mürsel eylemiş
Doğdiği hîn bu kelâmı söylemiş
Biz ânın yıldızine itdük nezer
Meclisine girmege kılduk nezer
Hâli(ni) biz vasfını idemezüz
Yoldan azub egriye gidemezüz
Hakk peygamberdür Hüdâyı zikr ider
Her işi sıbyân iken ol fikr ider
Ânı inkâr eyleyen müslîm degil
Tanrı’nın takdîrine teslim degil
Rûberû biz söylerüz ânı sana
Hem dahî vardur hedâyemiz anâ
Şâh didikim ol hedâye ne ola
Çünki İsâ yücelüb izzet bula

(570)

Hakk teâlâ ânı yokdan kıldi vâr
Virilen ol tuhfeyi görsem ne var
Didiler üç pâre şeydür ey azîz
Biri altûn hem biri gönlün temiz
Her birisine sabûr virildi âd
Dinle candan bu makame vir fuâd
Şâh didi bu oğlane mergûb degil
Nâs katinde ol geder mahbûb degil
Altûnile gönlüni ol nidecek
Yok mi sizde gayri güne virecek
Çünki tâlib oldiniz ânden yana
Muteber eşya gerek şimdi âna
Sizleri vasf eyleyüb medh eyleye
Hem sabûri gönlüni ol neyleye
Didiler kim buldi İsâ vuslati
Gönlün ile var sabûrın hasleti
Her kişinin aklı idrâk eylemez
Bilmeyen kûl macerâyı söylemez
Cümle gevher yikregi altûndurur
Bu cihân ânunile satundurur
Altûn oldi cümle gevherden temiz
İlden ile gezdürürler ey azîz
Hakk teâlâ kıldi İsâ’yı ulû
İlden ile gezdürürler bahtûlu
Ol bilindi gel sabûrı anlagil
Bil günâhın gice gündüz ağlagil
Olsa insânın izâmı çün hınık
Darb ile yaduşub olsa ol kırık
Bu saburdur kana kanı oynadur
İstihvânı birbirine kaynadur
Ehli olan nâfeden anber süzer
La‘li yâkut üstüne incû düzer
Gerçi İsâ her kaçan bulsa kemâl
Devletin elden gider bulur zevâl
Hakk teâlâ mucizât virür âna
Nası davet eyleye ânden yana
İki bin yıldan yatan mevtâlari
Hâsıl-ı söz devr-i Âdemden beri

(571)

Kangı kabrin üzerine varsa ol
Destin açub Hâlike yalvârsa ol
Hâk içinde mahv olan her bir izâm
Birbirine kaynayub olur nizâm

Kalka ol İsâ ile söz söyleye
Çün sabûr âna münasibdur gözüm
Bu iki tuhfe sana oldi ayân
Bir kişi çün gönlüni ode töke
Asıl ulvî süfliden eyler hezer
Ûdi anber misk yerine sayılur
Leyki gönlün yol bulur gökden yana
Hâlikin hikmetleri ki çokdurur
Hakk teâlâ nefheden halk eyledi
Âkil oldur sözlerini dinleye
Çün hevâden halk olundi ol nebî
İşbu minvâl ânı takrîr itdiler
Çünki Herdos sözlerini dinledi
Didi İsâ göklere çıkmak mehâl
Yikrek oldur men ânı öldüreyim
Nâs çevirüb âkıbet benden yüzi

Hâzır olan insan ânı dinleye
Dinle şâhım kaldı bir şâfi sözüm
Kaldi gönlün idelim anı beyân
Yiryüzinden kokusi gide göge
İster isen ben yakim sen et nezer
Yiryüzine râyihâsı dağılur
Sen bu hâli anlayub kalma tanâ
Çünki İsâ'nın atâsı yokdurur
Geldi halka hakkı zâhir söyledi
Âkıbet ol göklere azm eyleye
Sen bu remzi hoşca anla ey ebî
Çıkdi fi'l hâl meclisinden gitdiler
Döndi ânden kethüdâye söyledi
Tahtım alub korkarem eyler cidâl
Zulmi dâdim âleme bildüreyim
Varub İsâ ile iderler sözi

(572)

Ol kaçan bulsa kemâl ben nideyim
Kethüdâsı söyledi kim ey ulû
Şimdi sen İsâ'yı katl itsen eğer
Dört taraftan pâdişâhlar hep duyar
Çün yayıldı âleme işbu heber
Meryem'in aslâ hatası yok imiş
Kuds içinde sen bugün sultân iken
İşidenler serzenîş eyler sana
Bu cevabiyle ânı meks eyldi
Her kaçankim tahtıma el uzadur
Bu makâmda bir salâvat virelim
Meryem'e geldi biri virdi heber
Didi Herdos sizleri öldürecek
Oğlını al bu diyârdan hicret et
Çünki Meryem işbu sözi dinledi
Didi İsâ ey ana sen ağlama

Çün ânı sıbyân iken katl ideyim
Gitdi aklın sen meğer oldun delû
Hakk teâlâ başımıza tâş töker
Âkil olan bu işi elbet sayar
Bildiler Meryem'den oldi bir püser
Leyki İsâ'nın âtası yok imiş
Ger ânı katl eylesen sıbyân iken
Sâkin olub gitme Meryem'den yana
Döndi ol şah bu kelâmı söyledi
Er olan o halde kendin gözedür
Sâni'in san'atlarını görelim
Gönli oldi gussâdan zîr-i zeber
Zulmi dâdın âleme bildürecek
Sürat idüb doğri Mısr iline git
Nâliş idüb bir zeman fikr eyledi
Bu husûsda kimseye kin bağlama

Emr-i hakk var bu diyârdan gidelim
Hem Zekeriyyâ gelüb virdi selâm
Şimdilik buyrulmaz anlar nidelim
Eyledi İsâ ile vâfir kelâm

(573)

Birbirinden çün helallik aldiler
Meryem'in yaşı ile doldi gözi
Siz gidince iftirâ gâlib olur
Bundan öte tîz beni öldüreler
Ben sizi görmekliğim oldi ırâk
Hakk şehitlik bizlere rûzi kıle
Birbirinin bağrını çün yakdiler
Mefâilün mefâilün mefâil
Kim üç günlük yoli bir günde aldı
Ânı mahsun idermi hiç Hüdâsı
Garib kûla iderdi hürmeti ol
Didi kim Meryem'e kandan gelişin
Bana vasf eylegil sen macerâyı
İşitdi kethüdâ ânden bu hâli
Ki İsâ'dan işitdi hem kelâmı
Bular rast gelüb merd oğli merde
Sizin noksânınızı ben görürem
Hâsıl-ı söz elvedâlık kıldiler
Ol nebî aldı lisane bu sözi
Kuds'ün ehli Herdosa tâlib olur
İblîsi şâz eyleyüb güldüreler
Bildi Meryem cânine düşdi firâk
Aldı İsâ'yı girüb Meryem yole
Yetsuden son Kuds içinden çıkdiler
Hüdâ maksûdine tîz ide nâil
Gidüp Mısr iline bir köyde kaldı
Var idi ol köyün bir kethüdâsı
Cihânden itmiş idi nefreti ol
Bu iklimde senin var mı bir işin
Durup Meryem didi hep mâverâyı
Kesildi dünyâden fikr-i hayâli
Didi ben görmedim böyle gulâmı
Didi siz gitmeyüb kalın bu yirde
Zahîremden nevâlemden virürem

(574)

Eğer ben sâğ isem size keder yok
Hüdâ halk eylemiş sizde kerâmet
Senin oğlun kemâlli sözi söyler
Senin ol derdine hakk ide merhem
Dönüb ânden gelek biz Kuds iline
Kuds ehli hemen bu hâli bildi
Didiler kim kani Meryem görünmez
Vatânından ânı kıldın avâre
Ezel od yanmamış hiç âş pişer mi
Gidüp Meryem sana töhmet olundi
İnanduk biz ezelki iftirâye
Didi ben söyledim size ezelden
Ki bir kûldan gelüb eğri nezer yok
Simânızda görinür çok alâmet
Bu ilde kal görelim Mevlâ neyler
Olub mesrur kalub ol yirde Meryem
Vukû' ahvâl kemâliyle biline
İşidenler nebî katine geldi
Bize senden ebed merhem görünmez
İdüb hicret gidüb âher diyare
Nebî olana bu işler düşer mi
Velî ol sır bize şimdi bilindi
Olub nâşi girüb gammâz araye
Gelen gelsin Hüdâ-yı lem yezelden

Bana ânden gelen derd armağandur
İren irsin gelen gelsin Hüdâden
Emirsiz bir ivez açmaz kanadı
Bu fâni dünyâde dosti güler mi
Gelen gider konan göçer bu ilden

Siz ânı zann edersiz ergavandur
Kamû derdi gören bilsin Hüdâden
Bu söze itmeyin hergiz inâdı
Bu sözler bağrınızı hiç deler mi
Budur âdet budur kânun bu çölden

(575)

Yarın Allâh size bir bir soriser
Helâline ânın vardur hesabı
O vaktin görilür divânde davâ
Bilür Mevlâ benim her kîl-i kâlim
Gidüp Meryem Hüdânın emri ile
Teâl-Allâh âna çün kıldi imdâd
Âna çok serzenişler eylediler
Didiler Meryem azm itmiş ırâke
Peygamber bu gice ânı göçürmüş
Didi Meryem aceb Mısr'a gider mi
Varub katl eyleyin kanda bulursiz
Mukaddem ol size olmuşdi rehber
Geçüb mihrâbine kıldi nemâzı
Didi yâ rabb bilürsin hod bu hâli
Açub destin idüb gizlü duâyı
Vakit geldi cihânden uzlet eyle
Kadîmi bu cihânde durmak olmaz
İşidüp ol zihin virdi nidâye

Kamû halka terazuyi kuriser
Harâmine dahî vardur azâbı
Size ben söylesem bin türlü nehvâ
Size gizlü âna malûm bu hâlim
Kemâlâtını buldi sabrı ile
Niçün suçi bana idersiz isnâd
Bu hâli pâdişâha söylediler
Benî İsrâili salmış firâke
Yolı sâlık idüb Mısr'a geçürmüş
Nebî olan bu işi hiç ider mi
Siz ol zata gelüb şâhid olursiz
Haberdâr oldi bu halden peygamber
İdüb Mevlâsine arz-ı niyâzı
Sana arz eylerem ben vasf-ı hâli
İdüb hâtıf âna fi'l hâl nidâyı
Vasî Yahyâ'yı kıl sen hicret eyle
Hüdânın hikmetinden sormak olmaz
Şükürler eyledi bâri Hüdâye

(576)

Kığırdı halvetine geldi Yahyâ
Ben yerime çün vasî kıldım seni
Halka sen ahkâmı teblîğ eylegil
Oğluna vâfir nasihat söyledi
Ol nebî çün durdi hicret eyledi
Çün sabahtan gitdigini bildiler
Bir oğurdan didiler ey şâhımız
Meryem'i İsâ'yı göndürdi nihân

Didi oğlum sana bu söz hafiyyâ
Bu cihânde sen göremezsin beni
Emr-i nehyi halka dâim söylegil
Hâlike ısmarlayub azm eyledi
Sen benî İsrâili gör neyledi
Cem olub şâhın katine geldiler
Bu husûsda yok bizim günahımız
Bundan öte oldi zindan bu cihân

Şehr içinden ol dahî gitmiş gice
Mescidin âbidleri gitdi hiçe

Sen buyur biz sürat idüp gidelim
Kande bulsak biz ânı katl idelim

Cümlesin vasf itmeğe âciz dihân
Sürat idüp oldiler yola revân

Keşt idüp sahrâları dolaşdiler
Bir mahalde vardiler ulaşdiler

Ol mahalde varidi bir hûb ağaç
Sağa sola dal budakı iğvicâc

Geldi peygamber ağacın yânine
Çok şükürler hâlikin ihsânıne

Ol ağacın bir kovuki var idi
Her kûl âna girmeğe korkar idi

Girdi peygamber ağaçdan içerü
Ol gelenler gördi ânı rûberû

Aç gözini sâni‘in sun‘ine bak
Didiler kim sırra basdı ol ayak

Ol ağaca bakdiler bulunmadı
Kanda gitdi bir heber alınmadı

Didiler kim avdet idüp gidelim
Destimize girmedi biz nidelim

(577)

İçlerine girdi şeytân ol zemân
Avdet iderken bular anden hemân

Didi ben gördüm ağaca girdi ol
Her kaçan cumhûrinizi gördi ol

Bunda kaldı gitmedi gayri yana
Bir hızar bulup getürün tîz bana

Baştan ayağa ağacı biçelim
Sürat idüp bu diyârdan göçelim

Hâsılı şeytân sözine vardiler
Gayret idüp ol ağacı yardiler

Hakk katinde tâli‘i oldi se‘îd
Kıldiler nâ hakk yire ânı şehîd

Döndi anden Kuds içine geldiler
Oğli Yahyâ’yı peygamber bildiler

Çünki bildin anların kîl kâlini
Ol yenâden dinle İsâ hâlini

Kethüdâ yânında sâkin oldiler
İşbu halden çün heberdâr oldiler

Hall olub katında cümle müşkilât
Zâhir oldu güne güne mucizât

Kethüdânın oğline oldi dügün
Didi halka hazır idin zâd bugün

Yeddi karye ehlini cem eyleyem
Her birine dilnevânlık söyleyem

Hâsılı söz hazır itdi çok taâm
İşidenler cümlesi geldi temâm

Geldi sâki ileru sundi şerâb
Oldiler hep mest-i lâ ya‘kıl harâb

Kûllarına ol vakit Rabbü’l-enâm
Bir kitapda itmemiş idi harâm

Ön gelenler içdiler mest oldiler
Son gelenler içmeyüb boş kaldiler

Kethüdaye virdiler gizlü cevâb
Küplerin içinde kalmadı şerâb

Pes bu hâli kethüdâ bildi hemân
Didi gayri yirde yokdur bir gümân

(578)

Kim bilürdi nâs gelür böyle hezâr
Bu ecilden oldi gâyet şer-mesâr

Avretine geldi didi nidelim
Kangı yirde var ise biz gidelim

Oldi mahzûn çün ifâde eyledi
Kanda küpler sen ânı göster bana
Destini ol küplere vurdi hemân
Küplerin ağzını açdı kethüdâ
Hakk teâlâ çün seni virdi bana
Varduğunca gâlib oldi şevketi
Çünki İsâ vardı otuz yaşine
Herdos öldi Kuds içinde ey peder
Çok kişi öldigine âh eylemiş
Ol dahî gitmiş cihânde durmamış
Oğlının çün oğli çıkmış tahtine
Bazı kûl gam çekdi bazı şâd olub
Dirler idi Herdosi Esğer âna
Hakk teâlâ kıldi İsâ'ya nidâ
Durma bunda Kuds'e sürat eylegil
Kethüdâ kavmi ile geldi dine

Geldi İsâ kethüdâye söyledi
Olma mahzûn gidelim evden yana
Didi dolmış cümlesini gör inan
Didi karyemden seni itmem cüdâ
Kim ezelden tâlip oldum ben sana
Buldi İsâ ile karye devleti
Gör ne haller geldi ânın başine
Bu yenâden geldi İsâ'ya heber
Kudsin ehli oğlunı şâh eylemiş
Bir kimesne bunda mesken kurmamış
Ol dahî hem hâzır olsun vaktine
Ol dedesi adı ile yâd olub
Sevdi Yahyâ'yı dönüb hakdan yana
Sen risalet hükmini eyle edâ
Emr-i nehyi ümmetine söylegil
Durmadı İsâ'den ög (ön) gitdi sine

(579)

Aldı İsâ Meryem'i girdi yola
Mefâilün mefâilün mefâil
Aslı mevlûd Kuds içine geldiler
Doğri geldi Mescid-i Aksâ'ya ol
Meryem ile mezgetine girdiler
Cem olub geldi ulûlar katına
Herbirine dilnevazlık eyledi
Hûb avâz ile Enâcil okudi
Geldi Yahyâ yânine virdi selam
Gördi fi'l hâl ânı tasdîk eyledi
Çünki sensin Tanrı'nın peygamberi
Sen bize göstur bu gün bir mucizât
Çünki İsâ bu kelâmı dinledi

Sürat idüp bakmadı sağa sola
Hüdânın ismini eyle hemâil
İşbu ahvâli ahâli bildiler
İttikâsın bağladı Mevlâya ol
Hücreye kûl girmemişdi gördiler
Didiler kim geldi İsâ zâtına
Tanrı birdür ben resûlem söyledi
Kimsenin işitdigi hiç yok idi
Eyledi İsâ ile vâfir kelâm
Ekseri nâs bu kelâmı söyledi
Yiryüzinde evliyânın serveri
Baş göz ile hall idersin müşkilât
Ehl-i Kuds'e bu cevâbı söyledi

Ennî ehluku lekum mine't-tîni ke heyeti't-tayri fetenfuhu fîhi[373]

Didi İsâ idem hall müşkilâti
Çamurdan ben idem bir (hak) mucizati

373- Âl-i İmrân, 3/49: Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, ona üflerim.

(580)

Anı kuş şekli idüb ben okurem
Kanad kuyruk gelüb elden uçurem
Uça ol kuş Hüdânın izni ile
Bakub anı göresiz baş göz ile
Bilür Mevlâ kim âna gizlü hâl yok
Kadîmidür ana aslâ zevâl yok
Didiler var mı gayri mucizâtın
Bilürüz biz senin çün asl-ı zâtın
Garâibden bize eyle beyânı
Didikim anadan a'mâ doğanı

Ve übriü'l ekmehe ve'l ebrese[374]

Bakub ânı göresiz baş göziyle
Göre rûşen Hüdânın izni ile
Ezelden hem dahî ebres olanı
Arayub derdine em bulmeyani
Devâsız derdine bule devâyı
Duâ idem vire Mevlâ şifâyı
Didiler sende var mı gayri bir hâl
Bu resme kıldiler İsâ'ya kîl kâl

Ve uhyi'l-mevtâ bi iznillâh[375]

Didi mevtâyı ben zinde kılurem
Hüdâdan maksûdumı tîz bulurem
Bu hâli işidüb fikr eylediler
Verâsından bu sözi söylediler
Eğer mevtâyı idersen diri sen
Hüdânın sevgüli peygamberi sen
Beraber biz gelüb durak selâma
Çıka yerden ola kâdir kelâma
Seninle söyleşe mevtâ verâden
Kamû kîl kâl kesilsin hep araden

(581)

Ki mevtâdan sedâyı biz aluruz
Nekim dersin ana râzı oluruz
Ey **İrşâdi** nedür muciz beyân it
Bu mevzide kemâliyle ayân it
Nebîler çün olub masûm günahden
Ne hâcet dilese kâdir ilâhden
Ol anda halk ider ânı Hüdâsı
Olub makbûl girû dönmez duâsı
Teâlâ mucizât virdi nebîye
Ânı hass kılmadı hiçbir veliye
Nebîler veş velîlerde yok iz'ân
Nebî başka velî başka eyâ cân
Velîler hod nebînin ümmetidür
Ânın ol gördiği rıf'atidür
Kimi bahre kimi girer furâte
Kerâmet benzemez ol mucizâte
Alup İsâ'yı gitdiler kubûre
Durup yirden gele mevtâ zuhûre
Gelüp câhil ile okur yazarı
Didiler kim Nûh oğlı Sâm mezârı
Kamûdan ög (ön) kılub ol Sâm vefâtı
Çıkup yirden nice bulur hayâtı
Ânın ol kabrini varub görelim
Bu işin aslını ânden sorelim
Çû buldiler ânı bir dâğ başında
Tevârihi yazılmışdı taşında
Evel kabri ziyâret eylediler
Ki İsâ'ya bu sözi söylediler

374- Âl-i İmrân, 3/49: Körü ve alacalıyı iyileştiririm.
375- Âl-i İmrân, 3/49: Ve Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim

Budur zîrâ Nûh oğli Sâm mezarı
Didiler kim gelür bu hâl gücine
Didi İsâ âna ey Sâm kum imdi
Seni kalduremem ben cebri ile

Atub toprâkını silkerse yârı
Dönüb İsâ gelüb başı ucine
Cihânın maverâsından gör imdi
Velâkin gel Hüdânın emri ile

(582)

Atub toprâkını gel çık zuhûre
Bileler cümleden erham Hüdâyı
Çıkub yirden gelüb fi'l hâl ayâne
Atub toprâkını silkdi başından
Didi İsâ ezel Sâm'a kelâmı
Ölende sen sakalın ak değildi
Didikim Sâm bana kıldın nidâyı
Didim kopdi kıyâmet sûr uruldi
O korkudan ağardı çün sakalim
Adın İsâ hem Allâh'ın resûli
Didi İsâ sana idem duâyı
Neler izhâr ider Mevlâ nihânde
Dilersin hem gidesin iki yüze
Ölüm acısını taddım ezelden
Neler gitdi neler geldi cihâne
Dimâğımdan acısı gitmemişdür
Yatub toprâk içinde kalmağım yik
Ki İsâ eyledi fi'l-hâl duâyı
Didi İsâ ki var mı bunda kîl kâl

Seni gören döne kalb-i sürûre
Me'a hazâ işitdi Sâm sedâyı
Ne kaygu var nebîsine uyane
Hicâbından akar derler kaşından
Gözi ile görürlerdi tamâmı
Yer altında neden kaddin eğildi
Derûn ile işitdim ol sedâyı
Kamû nâsın terâzusi kuruldi
Bilür Mevlâ benim her gizlü hâlim
Seninle kûl bula ol doğri yoli
Hüdâya yalvârub idem recâyı
Sana yüzyıl ömür versin cihânde
Durup ol Sâm cevap virdi bu söze
Duâ eyle bana gidem tîz elden
Ânı ben bir dahî almam dihâne
Senin itdigini kûl itmemişdür
Vucûdum çürüyüb mahv olmağım yik
Girüb hâk içine kesdi sedâyı
Didiler sende var mı gayri bir hâl

(583)

Dönüb İsâ buyurdi bu kelâmı
Teâl-Allâh bu âyetden buyurdi

Habibine idüp Allâh selâmı
Muhammed Mustafâsine duyurdi

Ve ünebbiüküm bimâ te'kulûn ve mâ teddehirûne fî buyûtikum[376]

Evinizde olan hâli bilürem
Ne ekl itdiz diyem ânı geçen gün
Dahî sen dün gice yidin filan şey
Teâl-Allâh beni kıldi peygamber

Size bir bir heber ânı virürem
Bugün virem heber size göçen gün
Şu mikdar kaldı kabında kalan şey
İdin İncîl kitabını siz ezber

376- Âl-i İmrân, 3/49: Evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm.

Benim adım Mesîh ile hem İsâ — Belî hakdur geçen Tevrât-ı Musâ
Bana İncîl gelüb çün oldi nâzil — Müdevven hem suhuflar oldi zâîl
Kılub İncîl kitabıyla amel siz — Ağaç meyve virürmi hiç garelsiz
Ki Tevrât'dan geniş İncîl amelden — Görüb ânı olub fârig cedelden

Fâilâtun fâilâtun fâilât

Hükm-i Tevrât ince kıldan incedür — Sun'i sâni' dinlegil kim nicedür
Çok harâm buyurdi ande zü'l celâl — Bazısı çün oldi İncîl'de helâl

Ve musaddiken limâ beyne yedeyye minet-tevrâti ve li uhille leküm ba'zellezi hurrime aleykum[377]

(584)

Çün mukaddem iç yağı yenmez idi — Kimsenin dili âna dönmez idi
Hakk teâlâ kıldi İncîl'de helâl — Bazıdan oldur murâd sâhib kemâl
Bir dahî Şenbe güni iş işlemek — Çalışub ehl-i iyâlin beslemek
Hem dahî av avlamak idi harâm — Bazıdan oldur murâd sâhib kirâm
Zâhir itdi kavmine çok mucizât — Güne güne gördi anlar beyyinât
Didiler kim biz sana buyrulmazuz — Biz bu Tevrât'dan çıkub ayrılmazuz
Eylerüz Tevrât ile doğri amel — Ol senin İncîline olur bedel
Biz seni asla peygamber bilmezüz — Bundan öte meclîsine gelmezüz
Döndi İsâ'ya adâvet kıldiler — Yoldan azub anda kâfir oldiler
Hiç birisi itmedi ânı kabul — Müstakil Yahyâ gelüb didi resûl
Ol kavimden işbu sözi dinledi — Döndi İsâ bu kelâmı söyledi
Bildürüb Furkânile hayyu'l-celîl — İşbu âyet hakkine oldi delîl

Felemmâ ehesse İsâ minhümü'l-küfre kâle men ensâri ile'llâhi[378]

Kangı kûldur hâlikine yüz tutan — Kim benimle fâni dünyâyı atan
Ben cihânden destimi üzsem gerek — Hem varub mağrîb ilin gezsem gerek
Çün nebîyem hakkı izhâr eyleyem — Emr-i nehyi âleme ben söyleyem
Yokmı bir kûl kim bana yoldâş ola — Ser virüb sır virmeyüb haldâş ola

(585)

Pes havâriyyûn kelâmın dinledi — Geldi anlar sevdi bey'at eyledi

Kâle'l-havâriyyûne nehnu ensârullâh âmennâ billâh veşhed biennenâ müslimûne[379]

377- Âl-i İmrân, 3/50: "Benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı olarak ve size haram kılınan bazı şeyleri helâl kılmak için gönderildim ve Rabbiniz tarafından size bir mucize de getirdim."
378- Âl-i İmrân, 3/52: İsa onların inkârlarını sezince, "Allah yolunda yardımcılarım kim?" dedi.
379- Âl-i İmrân, 3/52: Havariler, "Biziz Allah yolunun yardımcıları. Allah'a iman ettik. Şahit ol, biz müslümanlarız" dediler.

Kanda gitsen biz seninle giderüz
Bâki olmayan mekânı niderüz
Hakk teâlâ çün seni kıldi resûl
Her ne dirsin emrini kılduk kabûl
Söz virenler on iki insan idi
Virmeyenler hilede şeytân idi
Mefâilün mefâilün mefâil
Bulur cennet olan ilmile âmil
Havâriyyûndan murâd on iki kûl
Buldiler İsâ ile Mevlâya yol
Bu cihânı bildiler ender fenâ
Destin açub didiler yâ rabbenâ
Yok şerîkin dilde ismin söyledik
Hem resûline itâat eyledik

Rabbenâ âmennâ bimâ enzelte ve't-tebe'nâ er-resûle fektubna me'e'ş-şâhidîn[380]

Kâdirin kudretcedür her bir işi
Çıkdı İsâ ile on iki kişi
Perde oldi gözlerine mâsivâ
Oldi İsâ önlerinde rehnümâ
Kuds içinden Mısr iline gitdiler
Hâlikin hikmetlerin seyr itdiler
Lûs yerine çün gelince ol resûl
Üç yüz âdem davetin kıldi kabul
Ana uyanlar bile gider idi
Sun'i hakkın fikrini ider idi

(586)

Pes havâriyyûn mukarreb oldiler
Mucizatın halka zâhir kıldiler
Lûs yerinde sâkin olub kaldiler
Tükenüb azıkları bunaldiler
Havâriyyûn katine cem' oldiler
Bir oğurdan bu sedâyı kıldiler
Cânımızdan biz bugün olduk beri
Çünki İsâ kıldi mevtâyı diri
Destin açub hâlike kılsın duâ
Hakk teâlâ eylesin ânı revâ
Ol gerekdür bizlerin hâlin göre
Hakk teâlâ gayb ilinden nân vire
Ekl idüb biz hâlike şükr idelim
Yola gidüb biz beraber gidelim
Geldi anlar çünki İsâ yânine
İşbu âyet nâzil oldi şânine

İz kâle'l havâriyyûne yâ isebne meryeme hel yestediu en yünezzile aleynâ mâideten[381]

Yalvarûben didiler kim ey resûl
Davetini biz ezel itdik kabul
Çün ezelden olmadı bu kâide
Hakk teâlâ bize virsin mâide

Kâlû nurîdu en ne'kûle minhâ ve tetmeinnu kûlubenâ[382]

Gayb ilinden gökden insin ol bize
Kalbimiz hem mutmaîn olsun size
Gördiler İsâ tahavvür eyledi
Döndi anlar bu kelâmı söyledi

Ve ne'lemu en kad sadakatnâ ve nekûne aleyhâ mine'ş-şâhidîn[383]

380- Âl-i İmrân, 3/53: "Rabbimiz! Senin indirdiğine iman ettik ve Peygamber'e uyduk Artık bizi (hakikate) şahitlik edenlerle beraber yaz."
381- Mâide, 5/112: Hani havariler de, "Ey Meryem oğlu İsa! Rabbin bize gökten bir sofra indirebilir mi?" demişlerdi.
382- Mâide, 5/113: Onlar, "İstiyoruz ki ondan yiyelim, kalplerimiz yatışsın.
383- Mâide, 5/113: Senin bize doğru söylediğini bilelim ve ona, (gözü ile) görmüş şahitlerden olalım" demişlerdi.

(587)

Çünki sen bu halka oldun rehnümâ
Biz seni tasdîk iderüz dâimâ
Kande gitsen şahit oluruz sana
Destin açub kıl duâ hakdan yana
Gerçi bize gelmez ise ol ta‘âm
Bir kûl itmez hem bizim ile kelâm
Çünki İsâ bu söze virdi kulak
Didi nusret Tanrı’nın biz ne kılak
Kaldırub el didi ey bârî Hüdâ
Bir bölük aç kapine geldi gedâ
Sen semâdan bize indür mâide
İşbu kavme hâsıl ola fâide
Virmeye kâdir durur hayyu’l-celîl
Çün bu âyet hakkine oldi delil

Rabbenâ enzili aleynâ mâideten mines-semâi tekûnu lenâiden li evvelnâ ve âhirinâ ve âyeten minke verzuknâ ve ente hayru’r-râzikin[384]

Virdiğin in‘âm bize bayram ola
Halk anı ekl eyleyüb ittâm ola
Evvelimiz âhirimiz yâ genî
Vir bir âyet eylegil mesrûr beni
Kim semâden sen rızıklandur bizi
Yalvârub İsâ temâm itdi sözi
Cümle yazsam cildine sığmaz kitâb
Hakk teâlâ kıldi İsâ’ya hitâb

Kale’llâhu innî münezzilühâ aleyküm femen yekfur minkum fe innî üezzibuhu azâben lâ üezzibuhu eheden mine’l-âlemîn[385]

Ol kolay olan taâmı göndürem
Sizlere bir mâide ben indürem

(588)

Ol taâmı ekl iden kûl çokdurur
İ‘tikâdları velâkin yokdurur
Ekl iden kâfir olur ise yine
Âsi olub gelmez ise hakk dine
Bir azâb idem âna görülmemiş
Bundan ög (ön) bir kimseye virilmemiş
Döndi İsâ bu hitâbı söyledi
Baş kulakiyle kamûsi dinledi
Didiler kim her ne and dirsin bize
Sen bugün bir mâide indür bize
Gökden insin biz ânı ekl idelim
Tâkatimiz kalmadı çün nidelim
Gerçi biz yoldan azarsak ol zemân
Hakk teâlâ bildiğin itsin ayân
Baş göz ile çün görenler mucizât
Anden öte hiç ider mi seyyiât
Geçti ol şeb çün sabâh oldi ayân
Birbirine kıldiler hâli beyân
El götürüb kıldi Mevlâya duâ
Hakk teâlâ eyledi ânı revâ
Didi ey hakk bize göndür mâide
Senden özge kimseden yok fâide
Gördiler sofra semâdan indi ol
Doğri İsânın ögine kondi ol
Tut kulağın dinle cânden ey ulû
Sofrânın üstünde destâr örtülü

384- *Mâide, 5/114: Meryem oğlu İsa, “Ey Allahım! Ey Rabbimiz! Bize gökten bir sofra indir ki; önce gelenlerimize (zamanımızdaki dindaşlarımıza) ve sonradan geleceklerimize bir bayram ve senden (gelen) bir mucize olsun. Bizi rızıklandır. Sen rızıklandıranların en hayırlısısın” dedi.*

385- *Mâide, 5/115: Allah da, “Ben onu size indireceğim. Ama ondan sonra sizden her kim inkâr ederse artık ben ona kâinatta hiçbir kimseye etmeyeceğim azabı ederim” demişti.*

Aldı ol destârı üstünden berû
Baş gözile gördi anlar rûberû
Gördiler kim on iki gerde ayân
Havâriyyûn sâğısınca bil beyân
Halk olunmuş kimse çekmemiş emek
Ortasında var idi lahmî semek
Didiler kim bir yânında var tere
Böyle zâhir mucizâtı kim göre
Ol taâmdan ibtidâ İsâ yedi
Sâniyen kavmi gelüb ekl eyledi
Üç yüz adam ekl idüb ânı kamû
Birdir hem eksilmedi bil ey ‘amû

(589)

Çünki sofra döşrülüb çıkdı göge
Hakkı bilen kûl niçün bir gam çeke
İşbu minvâl üç gün indi mâide
Didiler kim bunda yok bir fâide
Kim varub İsâ ile yol gidecek
Hakk inâyet itmese kûl nidecek
Biz dönüb ânı peygamber bilmezüz
Emrine aslâ itâat kılmazuz
Geçti gündüz çün vakit oldi gice
Dinle ol kavmin olur hâli nice
Vahyile Hakk ânı buyurmış idi
Hazreti İsâ’ya duyurmuş idi
Kangı kûl kim ânı inkâr eyledi
Hakk teâlâ gör ki ol hîn neyledi
Hâlikin hikmetcedür her kudreti
Her birinin tebdîl oldi sûreti
Hınzîr olub halk içinde gezdiler
Kim ki bakdı yüzlerine bizdiler
Yiryüzini burni ile sökdiler
Geldi İsâ’nın ögine çökdiler
Çünki hınzîr sûretini buldiler
Başı ile hep işâret kıldiler
Yani yâ İsâ duâ eyle bize
Bundan öte girmeyek gayri söze
Didi İsâ gökden indi mâide
Mucizâtdan almadınız fâide
Nâs içinde durmayub idin firâr
Mişelerde siz varub tutun karâr
Seyr idüb ânı temâşa kıldiler
Her birisi bir yana dağıldiler
Çünki ol kavmin fesâdı çok idi
Anden ög (ön) dünyâda hınzîr yok idi
Gitdi İsâ çün revân oldi yola
Hakk teâlâ vire nusret biz kûla
Yol virürse emri ile gidelim
Söz gelür sözi açar biz nidelim
Her nebînin hâli içün kısse var
Cânden ânı dinleyene hisse var

(590)

Tut kulakın dinle cânden ey gözüm
Buna benzer bir münâsib var sözüm
Ol Süleymân gitdi dünyâden hemân
Oğlı rec‘im tahtine kıldi gümân
Zâd zahire her diyarde yok idi
Avcı kûllar ol zemânda çok idi
Bazı balık avlar idi bazı kuş
Hiç birinin desti kalmaz idi boş
Hakk teâlâ Sebt güni nehy eyledi
Ol nebîler ümmetine söyledi
Didiler hakk bize buyurdi kelâm
Cuma irtesi balık tutmak harâm

Gayri günlerde helâl oldi size
İbtidâ bu emre râzı oldiler
Bu emir balıklara oldi ayân
Hâl diliyle didiler kim hoş emir
Biz denizden tatlu suya girelim
Cuma irtesini hâli buldiler
Bildiler çün sani'în sun'i ile
İbtidâ sen anla kim anladesin
Birbirine avcılar söz söyledi
Ol balıklar girdiler bugün suye
Biz gidüp su yoluni bağlayelim
Şimdi anlar tatlu suya çıkdiler
Biz denizin yoluni bend eyleyek

Cümlesi virdi kulağın bu söze
Hâlike vâfir senâlar kıldiler
Hâliki ilhâm ile kıldi beyân
Cuma irtesi bize yokdur habir
Hakk bize virdiği rızkı görelim
Ol denizden tatlu suya daldiler
Söyle **İrşâdi** baba künhi ile
Dinleyeni ışkile dâğladesin
Cuma irtesi Hüdâ nehy eyledi
Gâfil cümlemizden el yuye
Hile ile anları avlayelim
Rızkını arar gezer acıkdiler
Tatlu suya çok çubuk sed eyleyek

(591)

Ahşam olub gelseler anlar girü
Leyki bugün suya girüb tutmazuz
Kim bugün Hakk bize buyurdi harâm
Çün Pazar güni varub biz tutaruz
Bildürüb Furkân ile hayyu'l-celîl

Sedd içinden giremezler içerü
Çünki bize nehy olundi itmezüz
Bağlıyalım yolları bendi hirâm
Sudan alub yiryüzine ataruz
İşbu âyet hakkine oldi delîl

Ves'elhüm mine'l karyeti'l-letî kânet hâzırete'l-bahri iz yadûne fi's-sebti iz te'tîhim hıtânuhum yevme ye'tîhim şürre'an ve yevme lâ yesbitûne[386]

Cuma irtesi balıklar geldiler
Gitdiler tatlu suyi bend itdiler
Ahşam olub döndi balıklar girü
Gitdiler Pazar güni avladiler
Bî hisâb balık çıkardiler 'amû
Geldi âlimler o kavme söyledi
Siz neden nâşi nevâhî idesiz
Hiç birisi utanub âr itmedi
Kalblerine girmedi hiç hâife
Geldiler âlimlerin çün yânine

Avcılardan suyi hâli bildiler
Ol denizin semtini sedd itdiler
Giremediler bahirden içerü
İşidenler bu işi tanladiler
Ol suyun çâr köşesi doldi kamû
Hakk teâlâ bizlere nehy eyledi
Âkıbet siz hep helâka gidesiz
Hiç nasîhat anlara kâr itmedi
Ol mahalde var idi bir tâife
İşbu âyet nâzil oldi şânine

Lima ta'izûne kavmen ni'l-lâhu muhlikuhum ev müezzibehum 'azâben şedîden[387]

386- A'raf, 7/163: Ey Muhammed! Onlara, deniz kıyısında bulunan kent halkının durumunu sor. Hani onlar Cumartesi (yasağı) konusunda haddi aşıyorlardı. Zira tatil yaptıkları Cumartesi günü balıklar onlara akın akın geliyor, tatil yapmadıkları (diğer) günlerde ise gelmiyorlardı.

387- A'raf, 7/164: Hani onlardan bir topluluk demişti ki: "Siz Allah'ın helak edeceği veya şiddetli bir azaba uğratacağı bir kavme ne diye (boş yere) öğüt veriyorsunuz?"

(592)

Siz nice bu kavme öğüt viresiz — Âsi kavme doğri yol göstüresiz
Hakk teâlâ anları eyler helâk — Şerlerinden yiryüzini ide pâk
Yâhûd Hakk'dan anlara iner azâb — Sözlerine virdi âlimler cevâb

Ye'murûne bi'l-ma'rûfi ve yenhavne 'ani'l-münkeri[388]

Emr-i nehyi bilmeyene söylerüz — Kim bu kavme biz nasîhat eylerüz
Söyleriz kim biz vebâlde kalmayak — Yarın ol mahşerde davâ kılmayak
Çünki âlimler ânı anladiler — İşbu minvâl bir sene avladiler
İtmez iken avcılar ânı gümân — Hakk teâlâ bir gazab virdi hemân
Gördiler çün bozulub sîretleri — Oldiler meymûn gibi sûretleri
Bazısı oldi helâk düşdi yire — Bazısı çıkdı hemân gezdi dere
Hiçbiri insan içine gelmedi — Çünki anlar emr-i nehyi bilmedi
İşbu âyet sâili iskât ider — Meymûn olduklarını isbât ider

Ve eheze'l-lezîne zelemû bi azâbin beîsin[389] ***ve kûlnâ lehüm kûnû kıredeten hâsiîn***[390]

Çünki bildin kıssânın kîl kalini — Bû yenâden dinle İsâ hâlini
Gezdi üç yıl mağrib ilinde temâm — İtmedi kimse ânunile kelâm
Hakk teâlâ çün ânâ vahy eyledi — Döndi anden Kuds'e sürat eyledi

(593)

Çünki ânın malı mülki yok idi — İttikâsı hâlikine çok idi
Aşikâre Kuds içinde girdiler — Gitdiler tîz Herdose bildürdiler
Didiler kim geldi İsâ kim bugün — Başımıza şimdi kopar bir düğün
İncîline bizi davet eyler ol — Geldim Hakk'dan ben resûlem söyler ol
Halkı davet itmeden biz gidelim — Sen buyur bize ânı katl idelim
Pes cuhûdlar işbu sözi söyledi — Döndi Herdos anlara emr eyledi
Siz gidüp tutun ânı katl eyleyin — Ben ne dersem emrimi siz dinleyin
Havâriyyûndan biri aldı heber — Gönli oldi gussadan zîr-i zeber
Geldi İsâ'ya bu hâli söyledi — Didi Herdos bizlere gör neyledi
Şimdi ol bizi gelüb öldürecek — Zulmi dâdın âleme bildürecek
Var benim tenhâ yerim sirdâb gibi — Kimse bilmez içerü girdâb gibi
Çün işitdi işbu sözi ol resûl — Pes zarûret vaktidür kıldi kabul
Girdiler sirdâb içine ey ebî — Bilmediler kanda kaldı ol nebî

388- Âl-i İmrân, 3/104: Sizden (hayra çağıran) iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun.
389- A'raf, 7/165: (Onlar kendilerine hatırlatılanı unutunca biz de kötülükten alıkoymaya çalışanları kurtardık) Zulmedenleri yoldan çıkmaları sebebiyle, şiddetli bir azapla yakaladık.
390- A'raf, 7/166: (Yasaklandıkları şeylerden vazgeçmeye yanaşmayınca da) onlara "aşağılık maymunlar olun" dedik.

Kimse kanda olduğını bilmedi
Bir kûlın hiç hatırine gelmedi
Sen işit peygamberin hâli nice
Didi İsâ uyumak yok bu gice
Bu gice zikr ile meşkûl olak
Belki takdîr böyle imiş ne kılak
Didiler kim olmaduk hiç kaygusuz
Bu gice biz duramazuz uykususz
Zikre meşkûl olduğumuz çok idi
Böyle gâfil kalduğumız yok idi

(594)

Bizlere çün uyku olmuşdi harâm
Bunda hikmet vardur rüyâze'l-kirâm
Pes bizim hiç havfımız yok kaygudan
Gözlerimiz hiç açılmaz uykudan
Çünki İsâ işidince bu sözi
Didi düşmana virürsin bizi
Mefâilün mefâilün mefâil
Bulur cennet olan ilmiyle âmil
Yarın sizler bana ağyâr olasız
Cuhûdile beraber yâr olasız
Sizin ahvaliniz şimdi bilindi
Benim kalbim fuzulâtı silindi
Beni siz viresiz düşmân eline
Anam Meryem görüb bağrı deline
Cuhûd ile kiminiz ülfet ide
Hukûkiyyet aradan kalka gide
Benim evvel yerimi siz diyesiz
Varub düşmanıma nusret idesiz
Velî hakkdur bu sözlerde yalan yok
Hüdâdan yik bana sâhib olan yok
Bu sözler hep gelürler ezberime
Kaçan düşman gelürse üzerime
Cuhûdlar ger beni eylerse işhâd
Birinizden bana olmaya imdâd
Beni elden virüb teslîm idesiz
Beraber dâr ağacine gidesiz
Ey **İrşâdi** niçin bağrın delinmez
Hüdânın hikmeti mahfî bilinmez
Bu sözi çün havariyyûn işitdi
Kamûsının başından aklı gitdi
Didiler sen niçün dersin bu sözi
Sana biz kanda bakduk egri gözi
Fehâşâ bizde yokdur bir hıyânet
Eğer bizde olaydı ol ihânet

(595)

Cihân doldi bizim çün adımızdan
Seni görüb geçüb evlâdımızdan
Seninle eyledik dehr-i seyâhet
Bu sözler virmedi bize halâvet
Olub ebdâl güzâr itdik cihânı
Sana biz kanda itdük bir ziyânı
Ezelden biz seni bildik peygamber
Olubdur mucizâtın günden ezher
Niçün sen bizleri ağyâr bilürsin
Ben-i İsrâile hem yâr bilürsin
Ki İsâ girmedi gayri cevâbe
Kamûnın gözleri irdi hâvabe
Bular çünkim tamâm etdi bu sözi
Dönüb İsâ tutub dergâha yüzi
Okuyub İncîlini tekmîl etdi
Sabah oldi işit Herdosi nitdi
Ki İsâ'nın sözine uymadı hiç
Aratdi hâli yer çün koymadı hiç

Gelüb Şem‘ûn didi İsâ’ya ey yâr
Çıkım taşra göre kim ne heber var
Aceb bizi yine Herdos arar mı
Derûnile bize çok hışım var mı
Kapusundan atub taşra ayakı
Gezerdi Kuds içinde ol beyâkı
Yahûdiler görüb bildiler ânı
Didi(ler) virmeyin buna emânı
Budur Şem‘ûn on iki kişidendür
Düşüb ayru bize ol nâşidendür
Didiler kim seni bulduk biz imdi
Bize sen göster İsâ’yı tîz imdi
Dimezsin ger seni biz öldürürüz
Ben-i İsrâili hep güldürürüz
Bilür İsâ yerini anladiler
Tutub ellerini tîz bağladiler
Didiler şâhımıza bildürelim
Seni İsâ yerine öldürelim

(596)

Didi öldürmeyin ben göstereyim
Sizi İsâ yânine götüreyim

Fâilâtun

Önlerine düşdi Şem‘ûn gitdiler
Çünki İsâ’nın yânine yetdiler
Kollerinden tutdiler bağladiler
Havâriyyûn katine ağladiler
Geldiler çün dâr ağacı yânine
İşbu âyet nâzil oldi şânine

Ve mâ katelûhu ve mâ sedebûhu velâkin şubbihe lehüm[391]

Kimseyi güldürmedi fâni cihân
Hakk teâlâ eyledi gözden nihân
Hiç birisi itmedi ânı gümân
Pes melekler çekdi göğe ol zemân
Gitdi İsâ oldi gözlerden ırâk
Cümlesinin cânine düşdi firâk
Didiler kim kanda gitdi görmedik
Biz bu işin asline hiç irmedik
Bunda iken oldi gözlerden ‘adem
Gayb erenler sırrine basdı kadem
Tut kulağın dinlegil hikmet işi
İçlerine var idi çün bir kişi
Kuds içinde bulmuşidi ol şuyû‘
Adine dirler idi ânın Yeşû‘
Hakk teâlâ suretin tebdîl idüb
Ol gürûhin içine geldi girüb
Didiler kim işte İsâ’dur gelen
Sâm’ı yerden kaldurub diri kılen
Dâr ağacine getürdiler hemân
Ol kişi feryâd idüb kıldi emân
Ben değilem Meryem oğli söyledi
Hâlini halka ifâde eyledi

(597)

Didiler kim sihirbazlık eyler ol
Ânun içün işbu sözi söyler ol
Çekdiler ânı ağaca ol zemân
Didiler kim şimdi pâk oldi cihân
Gitdi İsâ âleme oldi şuyû‘
Gördiler kim içlerinde yok Yeşû‘

391- Nisâ, 4/157: …Oysa onu öldürmediler ve asmadılar. Fakat onlara öyle gibi gösterildi…

Tefdîş idüb birbirine sordiler
Bulmayınca epsem olub durdiler
Şüpheye çün düşdiler kim neyledük
Biz Yeşû'i korkaruz salb eyledük
Ol ağaçda kaldı üç gün üç gice
Sen kulak vir bu kasas oldi nice
Çünki Meryem işidince bu sözi
Var idi bir dost âna hâtun kişi
Pes mukaddem olmuş idi ol delû
Gitdi İsâ'ya didikim ey ulû
Didi sensin Tanrı'nın peygamberi
Çok zamandur bende var bir cîn şeri
Ben ki tasdîk eyledim dâim sana
Destîn açub bir duâ eyle bana
Hâsılı İsâ âna kıldi duâ
Hakk teâlâ derdine kıldi devâ
Dâimâ Meryem ile durur idi
İncîl okunmasine mecbur idi
Çünki hâtun işidince bu sözi
Âh idüb ol yâş ile doldi gözi
Meryem ile geldiler dâr yânine
Didiler kim girdi ânın kanine
İkisi anda katı ağladiler
Hasret odine ciğer dağladiler
Dâr içinde yeddi gün kaldı temâm
Şefkat itdi Meryeme rabbü'l-enâm
Ol gice İsâ'yı Mevlâ göndürüb
Gökden ânı yiryüzine indirüb

(598)

Gördi Meryem yüzini handân olub
Hem dahî hâtun görüb handân olub
Didi İsâ kanda on iki kişi
Halka ifşâ itmeyin siz bu işi
Pes havâriyyûnı varub buldiler
Aldiler İsâ katine geldiler
On ikiden yeddi kalmış gördi ol
Macerâyı yeddisine sordi ol
Kim beni viren heber Şem'ûn kani
Oldu mu ol kûl aceb şimdi genî
Didiler kim durmadi senden sonre
Kendi kendini urub virdi yare
Nâdim oldi geldi bize söyledi
Hışma geldi kendini katl eyledi
Döndi mürted oldi ol dördi dahî
On ikiden yeddi kalduk ey sehî
Didi İsâ ol giden gitdi beyân
Vasfı hâli ben size idim beyân
Durmayub ben göklere çıksam gerek
Hâliki zikr eyleyüb kalsam gerek
Sizleri çün ben halîfe ideyim
Dönüb ânden meskenime gideyim
İncîl hükmin söyleyin herbir kûla
Hakk teâlâ sizlere nusret kıle
Yeddi iklim yeddiyine virdi ol
Geldi Yahyâ sözine kıldi kabul
Çok nasîhat eyledi İsâ nebî
Pes vasî kıldi durub Yahyâ nebî
Pes bular bu sözde iken nâgihân
Gördiler İsâ olub gözden nihân
Geçdi ol şeb çün sabah oldi ayân
Kim bu sırrı kıldiler halka beyân
Hikmet issidür genî perverdigâr
Geldi İsâ gökden indi âşikâr
Gitdi ol zât kaldı İncîl bizlere
Emr-i nehyi zâhir idek sizlere
Gördi Herdos bu kelâmı anladi
Tutdi fi'l-hâl yeddisini bağladi

(599)

Rûm ilinde var idi bir padişâh
Tâc-ı devlet sâhibi zerrîn külâh
Bir kişi geldi âna virdi heber
Gönli oldi gusseden zîri zeber
Hakk teâlâ bir nebî halk eylemiş
Ümmetine emr-i nehyi söylemiş
Hiç birisi emrine buyrulmemiş
Eksi yoldan vaz geçüb ayrılmemiş
Baş gözile görmiş anlar mucizât
Güne güne hal idermiş müşkilât
Hâsılı söz göklere kılmış urûc
Bu yena yarenleri itmiş hurûc
Bağlamışlar ellerin zencîr ile
Vasf olunmaz dîl ile ta‘bîr ile
Şâh işitdi işbu hâli ol zemân
Leşkerîn alub yola oldi revân
Kuds içine geldi girdi cebr ile
Buldi Yahyâ maksûduni sabr ile
Çok Yahûdi kesdi birâd eyledi
Geldi Herdos dâd-ı feryâd eyledi
Eksi dinden vaz giçüb geldi dine
Kıymadı şâh tahtını virdi yine
Cümlesi Yahyâ’ya biat eyledi
İncîl hakdur ben resûlem söyledi
Havâriyyûnden birini aldı şâh
İncîl içinden âna göstüre râh
Rûm iline döndi şâh handân ile
Çok cedeller eyledi düşmân ile
İşbu hâli bildi şeytân ol zemân
Leşkerini başine dirdi hemân
İblisin ol telbisine söyledi
Tut kulağın görki ânda neyledi
Didi İsâ göklere kılmış urûc
Sürat eyle bu makâmdan et hurûc
İki cinni dîv bulup götür bile
Benden özge kimse yok hîle bile

(600)

Âbid olub Kuds içine gidesiz
Halka siz vâfir nasîhat idesiz
Sözleriniz olmasun çün ittihâd
Çünki nâsın ekseri eyler inâd
Üç söz ile halkı yoldan azdurun
Çok ibâdet eyleyeni bizdürün
Çünki İsâ gökde görünmez göze
Geldi ruhsat bu ganîmetdür bize
İki cinni aldı Şeytân ol zemân
Öğredüp üç hîleyi kıldi beyân
Zâhid olub Kuds içine geldiler
Ânda Yahyâ olmaduğın bildiler
Gitmiş idi Tanrı’nın peygamberi
Karyesine davet itmişdi biri
Girmediler mescide çün döndiler
Kethüdânın kapusine indiler
Gördiler kim üç kişi geldi ulû
Kim bilür kim içleri hîle dolu
Yüzlerine çün bakınca kethüdâ
Döndi Şeytân va‘z idüb kıldi sedâ
Ey azîz pîr didiler kandan geliş
Kimse ile varmıdur bunda bir iş
Didiler biz mağribîden oluruz
Hâs kûlı arar cihânde buluruz
Ger dilersiz bir nasîhat idelim
Sürat idüb râhımıza gdelim

Dinleyen kûl şimdi gelsin meclise
Kim bilürdi benzer anlar İblîse
Gitdi bir kûl halkı davet eyledi
İşidenler geldi gayret eyledi
Didi Şeytân biz işitdik sizleri
Hem tehi zann itmeyin siz bizleri
Bu cihâne itibâr hiç kılmazuz
Ağzimize hiç ta'âm su almazuz
Geldi İsâ yiryüzine basdı pây
Mucizâtın göstürüb ol yüzi ay
Eyledi mevtâları ol sâğ gibi
Şüphesiz hem bildiniz ânı nebî

(601)

Biz dahî ânı peygamber bilürüz
Hem kitabine itâ'at kıluruz
Leyki gayri güne hâl var bilmeli
Asıl künhinden heberler virmeli
Çünki ânı hakk peygamber bildiniz
Eksi dinden kîl i kâli sildiniz
Anası Meryem atâ yok mı ana
Ol ne için gitdi göklerden yana
Didiler kim atâsı yokdur velî
İlm-i gayba kimsenin irmez eli
Kendi rûhından virüb rûhi Hüdâ
Ol risâlet hükmini kıldi edâ
Anası Meryem atâsı yokdurur
Leyki nâsın iftirâsı çokdurur
İncîl içinde bize oldi ayân
Hakk teâlâ eyledi ânı beyân
Didi Şeytân bildiniz cüz'i ile
Ben ânı vasf eyleyem künhi ile
Anâsı karnında ol kıldi sücûd
Atâsız oğlan gelüb bulmaz vücûd
Hakk teâlâ oldi atâ ol kûla
Geldi davet eyledi halkı yola
Emr-i nehyi söyledi bir bir tamâm
Sonra ânı çekdi göğe ey hümâm
Didi cinnî hâşâ bu sözler hatâ
Hakk teâlâ Meryem'e kıldi atâ
İndi gökden yiryüzine nâgihân
Mereym'in ol karnine girdi nihân
Döndi oğlan sûretinde doğdi ol
Çün büyüdi resm-i erkân kurdi ol
Emr-i nehyi kûllarine söyledi
Çıkdı gökler üstine meks eyledi
Bildüğüm oldi size bellû beyân
Didiler üçüncüye sen kıl ayân
Didi cinnî ben dahî söz söyleyem
Bildiğimden doğri takrîr eyleyem
Hakk teâlâ âlimü's-sirrdur ayân
Şüphemiz yok varlığı bellû beyân

(602)

Leyki gâyet Meryem'i sevdi Hüdâ
Olmadı çünki ibâdetden cüdâ
Dost idindi âna virdi bir oğul
Rahm-i Meryem eyledi ânı kabul
Doğmadan hem adını İsâ kodi
Geldi ol hâl bu cihânden el yûdi
Gökleri Hakk buyura fermânile
Yerleri İsâ geze burhânile
Tanrılıkda oldi anlar iştirâk
Gitdi İsâ yerden oldi inhikâk

İşbu sözi söyleyince nâgihân
Gördiler kim oldiler gözden nihân
Didiler bunlar tehî insan degil
Her kişi çün ilmile ummân degil
Bu üçünden hâli İsâ olmadı
Bize Yahyâ hiç ifâde kılmadı
Kim bu üç sözden kamûsi azdiler
Kalblerinden itikâdın bozdiler
Geldi Yahyâ işbu hâli anladı
Gözlerinden yaş akıdub ağladı
Didi ânı söyleyen İblîs idi
Ol azâzilden gelüb telbîs idi
İtikâdı olmayanlar söyleye
Hîlesinden Hakk bizi hıfz eyleye
İşbu kısse bunda çün oldi tamâm
Mustafâ'nın rûhuna vâfir selâm

KISSE-İ YAHYÂ ALEYHİ'S-SELÂM

Biraz İsâ kelâmından dinildi
Hikâyâtı ale'l-icmâl bilindi
Gidüp ol zât gelüp Yahyâ'ya nevbet
Teâl-Allâh bize virürse nusret
Velî Herdos ânı gâyet severdi
Ki bir gün görmese cânı iverdi

(603)

İzinsiz bir mesâlih itmez idi
Buyurmadığı yola gitmez idi
Fakire hürmet idüb sevdi âcî
Ahâli hep âna oldi duâcı
Havâriyyûn gidüb âher diyâre
Sığındiler genî perverdigâre
On ikiden yedisi kalmışidi
Ki rûhullâh halîfe kılmışidi
Üçi mürted olub oldi Yahûdi
Ezel itmişken anlar şuhûdi
Götürdi hem birin Rûm pâdişâhı
Bula ânunile Mevlâyâ râhı
Biri kendin pıçakı ile urdi
Diyüb İsâ yerini nâdim oldi
Kalub yeddi olar çün oldi dindâr
Resûli itmedi hiç anlar inkâr
Kimisini tutub zencîrlediler
Nice yirde cezâlar eylediler
Yine isbât iderlerdi Hüdâyı
İşitdinmi ey İrşâdi gedâyı
Kimi şarka giderdi kimi garbe
İderlerdi Hüdâ yolunda harbe
Olub tecrîd bular geçti fenâden
Velî Herdosi dinle bu yenâden
Biraz gûş eylegil ânın sözini
Severdi gardaşının ol kızını
Kıza her dâne âd koymuşlar idi
Zinâlık yoluna uymuşlar idi
Kızın anası gayet câzi idi
Zinâlık tâ ezelden sâzi idi
Sihir ile kızı Herdos severdi
Ki bir gün görmese cânı iverdi
Gelüb bir gün kız ânın vahdetine
Alub Herdos girûben halvetine
El atdı kıza kız olmadı kâil
Murâdine irüb olmadi nâil
Didi Herdos bana itme cefâyı
Sana ben eylerem dürlü vefâyı

(604)

Neden nâşi idersin bize nâzı
Durub ol kız diyüb bu gizlü râzı
Nikâhile beni sen hâtun eyle
İdüb dikkat gidüb Yahyâ'ya söyle
İzin virsin beni al eyle hâtun
Eğer ışkın beni aldıysa satun
Dönüb Herdos gelüb Yahyâ'yı buldi
Kıza ışkı bir iken bin bir oldi
Girüb meclîsine virdi selâmı
İdüb Yahyâ ile vâfir kelâmı
Vukû'i hâl ifâde eyledi ol
Mukaddem mâcerâyı söyledi ol
Didi Yahyâ şerîatda bu hâl yok
Anı vasf itmeğe bende mecâl yok
Ki zirâ ol sana evlâd gibidür
Sen ânı sanmağil ol yâd gibidür
Kurulmadı bize böyle tarîkat
Kitâbullâhda yok(dur) bu şeriat
Revâmıdur ânı hâtun idesin
Azub yoldan niçün eğri gidesin
Bu sözden sen bana virdin ezâyı
Unutdun sen meğer rûzi cezâyı
Ki ve'l-hâsıl ânı almak ne mümkin
Hüdânın nehyini kılmak ne mümkin
Kılub tevbe didi ben ânı almam
Hüdânın nehyi ise ânı kılmam
Dönüb mahzûn gelüb girdi saraya
Düzüldi hizmetine kûl sıraya
Kızın anası çün bildi bu hâli
Kesildi kalmadı asla mecâli
Didi Yahyâ vâriken ânı almaz
Kızım gidüb erine vâsıl olmaz
Durup bir gün kızı gâyet bezetdi
Ere virür gibi ânı gözetdi
Didi kıza vir Herdos'a şerâbı
Gidüb aklı bula cismi harâbı
Kaçankim kan dola ol iki gözi
Sana destîn atınca de bu sözi

(605)

Geçen geçdi sana ben teslîm olmam
Münâsib bu işi kendime kılmam
Nebî olan kalur mi her kusûre
Gelürse başı Yahyâ'nın huzure
Görüb ânı ve ben teslîm olurem
Verâsından bu işi ben kılurem
Gidüb ol kızine doldurdi bâde
Katub iksîr ezelgiden ziyâde
İçüb Herdos gidüb aklı başından
Olub sermest akub terler kaşından
Ki kız giymiş idi fâhir libâsı
Silindi kalmadı kalbinde pası
Gidüb aklı başından oldi câhil
El atdı kıza kız olmadı kâil
Didi ol kız elin sunma bana sen
Geçen geçdi yakın olmam sana ben
Senin ışkın serinde oldi gâlib
Derûnile bana oldunsa tâlib
Bu kez Yahyâ'yı sen şimdi şehîd et
İdüb medfûn ânı gözden ba'îd et
Ânın ol başını bunda görürem
Olub teslîm huzûruna dururem
Didi Herdos bu söz gâyet yaramaz
Anın semtine bir kimse varamaz
Hüdânın sevgili peygamberidür
Ânın âhı kamûmuzi eridür

Bu söze virmedi Herdos cevâbı
İdüb sermest kemâliyle içürdi
Dönüb kıza ricâlar eyledi ol
Didi Yahyâ'yı siz gidüp bulasız
Alub başın huzuruma getürün
Kaçankim bu işe dikkat kılasız

Sunub ol kız yine iksîr şerâbı
Olanca aklını başdan uçurdi
Çıkub âdemlerine söyledi ol
Ne dirsem ben size ânda kılasız
İdüb sürat bu işi tîz bitürün
Katımda hem mukarrebler olasız

(606)

Diyen serhoş giden serhoş akıl yok
Ey **İrşâdi** gözinden akdı kanlar
Çû Yahyâ ind-i Hakk'da makbûl idi
Hevâle oldiler üstine ânın
Hüdânın yoline ol virdi cânı
Alub başın bular Herdose geldi
İşidenler cihânden el yûdiler
Görüb Herdos âna çün bakdı gözi
Didi kâfir sana bu kız harâmdur
Hüdânın nehyidür sen alma âni
Senin ol inkırâzine sebebdür
Ki Herdos işidince işbu sözi
Olub nâdim kızı kovdi katından
Götürdiler yine başı yerine
Çû gördiler punar olmuş akar kan
Melâikler görüb çok ağladiler
Nâliş idüb didiler yâ rabbenâ
Çün sana Yahyâ nebî hâs kûl idi

Ki bundan çok merahlı bir nakil yok
Gelüb mezket içine girdi anlar
Hüdânın zikri ile meşkûl idi
Mübârek başını aldiler ânın
Dolub hücre begâyet akdı kanı
Ahâli işidüb bu hâli bildi
Kaçan karşusine başı kodiler
Didi Yahyâ ana karşu bu sözi
Mukaddem ben didğim bu kelâmdur
Meğer sen bilmedin bu dünyâ fâni
Şehîd itmek beni size gazebdür
Begâyet havf idüb kan doldi gözi
Sihir ile sever idi zâtından
Hüdâ'nın nusreti şimdi görine
Hâli yer kalmadı hep doldi meydân
Firâkın nârine cân dağladiler
Biz bilürüz kâinât ender fenâ
Gice gündüz zikr ile meşkûl idi

(607)

Ol şerîatdan çıkub ayrılmadı
Kıldiler çün cebr ile âna güci
Adı sânı çıkmış idi göklere
Ey Kerîm-u ey Râhîm-u zü'l-celâl
Kıldiler Yahyâ içün âh-ı figân
Oldi Yahyâ hilmile ummân gibi
Fikri ile kalbine aldı beni

Neylesün kavmi âna buyrulmadı
Bize bildür ne idi ânın suçi
Ne ecilden akdı kanı yerlere
Sensin ancak pâdişâh-ı lâ yezâl
Hakk teâlâ çün buyurdi ol zemân
Durdi fâni dünyâda mihmân gibi
Mâsivâdan vaz geçüb bildi beni

Görsenüz siz ben âna virdüğimi
Ol şehîd olur iken gördüğini
Bu münâcâtı bana itmezdiniz
Bir uğurdan secdeye gitmezdiniz
Kahr içinde vardur ihsânım benim
Derd içinde gizlü dermânım benim
Çün melekler bu hitâbı bildiler
Bir uğurdan Hakk'a secde kıldiler
Gitdi Yahyâ sâni'in sun'i ile
Söyle **İrşâdi** Baba künhi ile
İbtidâ sen anla kim anladesin
Işk erinin bağrını dâğladesin
Korkarem kısse seni kandurmedi
Akdı Yahyâ'dan çıkub kan durmedi
Doldi meydân hâli bir yer kalmadi
Akl ana hiç cüst-i derrâk olmadi
Gitdiler tîz Herdosa bildirdüler
Kîl-u kâlden kalbini sildürdiler
Didiler kim kan punar olmuş akar
Şehr içinde durmayub taşra çıkar
Gövdesinden kan oluk gibi atar
İşbu minvâl aksa çok yerler batar
Her ne kılduk asla çâre olmadi
Doldi meydân çarşu bazar kalmadi

(608)

Böyle bilsek ânı katl itmez idik
Sen didiğin yola biz gitmez idik
Didi varub üstüne toprâk çekin
Bu husûsda kâmetinizi ekin
Üstüne toprâkı atdukça hemân
Kan çıkub yer yüzine oldi revân
Ol geder kan akdı ânden ey azîz
Doldi evlerin içi oldi deniz
Bir alâmet çökdi halkın üstine
Merhamet kılmadı dosti dostine
Gökyüzünde kapkara oldi güneş
Şâdilikden tutdi Şeytânlar güreş
Çün şüyu' bulmuşidi ilden ile
Şâyi' oldi bu heber dilden dile
Vâr idi eşkâneli bir pâdişâh
Tâc-ı devlet sâhibi zerrîn külâh
Pes irişdi geldi fi'l-hâl bu heber
Gönli oldi gusseden zîri zeber
Ol dilerdi kâfir ile cenk ide
Leşkerini cem' idüb cenge gide
Tutmuş iken şark iline ol yoli
Çün işitdi ol ben-i İsrâili
Üç nebî katl eylemişler yok yere
Didi Mevlâ kim bana fırsat vire
Leşkerimi Şâm iline salduram
Âsi kavmi ben aradan kalduram
Eylemiş peygambere anlar ezâ
Bundan âlâ bizlere olmaz gazâ
Gayret idüb bakmadı sağa sola
Leşkerin alub revân oldi yola
Bildi Herdos leşkerin cem' eyledi
Kalbi ile zârı zârı inledi
Çıktılar tîz şâha karşu durdiler
Cenk açıldı kös nekare urdiler

(609)

Gâlib oldi geldi eşkânı ana
Leşkerini salı virdi dört yana
Harbine dayanmayub dâğıldiler
Hâsılı söz şehr içine daldiler

Ol ben-i İsrâile düşdi nifâk
Girdi şehrin içine çekdi bıçak
Bây-i dervîş kimseyi sormam didi
Kırmayınca ben sizi durmam didi
Asumâna ser çeküb insân sesi
Hep sokaklar doldi âdem gevdesi
Akdı kanlar şehr içi oldi deniz
Sandiler kim kopdi ol gün rustahiz
Kaçdı Herdos girdi bir ev içine
Korkusundan nâdim oldi suçine
Leşkerinin hâli çün oldi yemân
Sağ olanlar didiler kim el emân
Didiler kim biz bu işi kılmaduk
Yoldan azub hakka asî olmaduk
Bu işi iden ana Herdos idi
Tâ ezelden kalbi ânın pos idi
Atâsından dedesinden ol denî
Eğri gidüb tutmadı doğri dîni
Asî idi halk iden hallâkıne
Geldi pirler düşdiler ayakıne
Didi ol şâh Herdosi bulmak gerek
Cânine dürlü cefâ kılmak gerek
Yohsa şimdi koymazem sizi diri
Bulmayınca Herdosi dönmem geri
Durdiler şehr içini aradiler
Şâne-veş birbirini daradiler
Geldi ol şâh mezkete girdi hemân
Gördi Yahyâ kanını âbı revân
Toprâk içinden punar olmuş çıkar
Yiryüzine çağlayub seller akar
Bir zemân ânı tefekkür eyledi
Bir kişi geldi bu sözi söyledi
Durmak istersin bu kanı ey hümâm
Kır bu şehrin halkını eyle tamâm

(610)

Yahyâ'nın kanı geder kan akmalı
Sâni'in san'atlarine bakmalı
Bu sözi sen dinleyüb cânden inen
Yohsa toprâk dökmeden durmaz bu kan
Bu kelâmı söyleyen İlyâs idi
Ânı sen zann itme gayri nâs idi
Leşkerine şâh dönüb emr eyledi
Girdi şehr içini dellâl söyledi
Çekmedi kimse gözüne perdeyi
Gördiler kim kan götürdi gövdeyi
Herdos'i bir ev içinde buldiler
Aldiler şâhın katine geldiler
Sağlığine itmedi aslâ gümân
Kesdi başın virmedi hergiz emân
Kesdi bir bir suçlu suçsuz koymadı
Gördiler kim kan yine hiç durmadı
Bakdiler insân kanı kâr eylemez
Toprâk içinden çıkar söz dinlemez
Avret oğlan aklını itürdiler
At deve koyun sığır getürdiler
Cümlesini kesdiler insân gibi
Akdi seller her yana ummân gibi
Oldi Yahyâ kanine ol kan bedel
Kan kesildi sâkin oldi ol cedel
Yıkdi şehri tâş tâş üzre koymadi
Kimsenin ol sözine hiç uymadi
Kimseye şâh olmadi çün destikir
Avret oğlanın kamû kıldi esir
Sağ selâmet mevlüdine döndi şâh
Leşkeri yerlü yerine tutdi râh
Bu kaziyye burada oldi tamâm
Anlağıl Eshâb-ı Kehf'i ey hümâm

KISSE-İ ESHÂB-I KEHF

Hakk teâlâ eylese tevfîk bize
Bir kasas var söyleyek ânı size

(611)

Ger bu meclisde vâr ise ışk eri
Cân kulâğını açub gelsin beri
Bu cihânde kalmadı çün rehnümây
Geldi Takyânus cihâne basdı pây
Kimseye ol merhamet hiç kılmadı
Kibre varub hâlıkını bilmedi
Bây-i dervîş cem‘ olurdu zâdine
Şöhret alub sikke kazdı âdine
Cebr ile çok yerleri zabt eyledi
Şirke varub herze sözler söyledi
Tutdi gâyet ol yaramazlık işi
İçlerinde vâr idi altı kişi
Yerleri göğü tefekkür kıldiler
Fikr ile bâri Hüdâyı bildiler
Gördiler kim bu cihân ender harâb
Kim gelürse âkıbet olur turâb
Bildiler kim yaz gider hem kış gelür
Bu cihânden dört giderse beş gelür
Gökyüzinden yerlere yağmur yağar
Dağ başından su çıkar bahre akar
Ay doğar yıldız doğar hem gün doğar
Kış gelende gökyüzinden kar yağar
Yiryüzinde kâh yokuş kâh düz gelür
Gördiler geçdi gice gündüz gelür
Bazı alçak dâğların bazı yüce
Bazı insân genç olur bazı koce
İşbu fikri sende eyle ey büser
Kâh eyyâm meltemlenür kâh yel eser
Kâh bulutlar kâh güneş nûrın açar
Ser mu‘allâk lâ mekânda kuş uçar
Yaz gelende sebzevât yerden biter
Kış gelende mahv olub kalmaz iter
Bağlara bülbül konar i‘zâz ile
Medh okurlar hâliki avâz ile
Güne güne herbir ot açar çiçek
Bu akli çün bizde fikr eyleyek
Bağların hem nergisi reyhânı var
Dört ayaklu dâğların hayvanı var
Kimi hâke kimi taşa yaslanur
Hiç biri ölmez acından beslenür

(612)

Bazı eğri bazısı olmuş elif
Kâinet hep birbirine muhtelif
İtdiler bu hikmete anlar nezer
Göklere bakınca kıldiler hezer
Gördiler kim birbirine yok direk
Didiler bir sâhibi olsa gerek
Hâşâ ânın sâhibi insan degil
Akıl âna mikyâl olub iz‘an degil
Tâşile toprâkile olmuş degil
Ânı insân çün binâ kılmış degil
Yokdurur hiçbir yerinde nerd-ü bân
Vardur elbet bir İlâhi müste‘ân
Kâinâtı çün tefekkür kıldiler
Akl ile anlar Hüdâyı bildiler
Altısı cem‘ oldu bir gün vahdete
Nâsdan uğrun girdiler bir halvete

Birbirine sır virüb sır aldiler
Bir zaman Tarsus içinde kaldiler
Didiler bu sırrı kimse bilmesün
Her kim ânı söyler ise gülmesün
Hıfz idelim kalb içinde bu sözi
Gerçi Takyanus duyar ise bizi
Ellerimiz bağladur zincir ile
Vasf olunmaz dîl ile tabîr ile
Bildürüb Furkân ile hayyu'l-celîl
İşbu âyet hakkine oldi delil

Em hasibte enne Eshâbe'l Kehfi ve'r-râkîmi kânû min âyâtinâ aceba[392]

Geçdi ânın üzerine bir zemân
İtmedi bir kimse bu hâli gümân
Çünki Takyanus'a tapmaz oldiler
Didiler kim gayr-i bir yol buldiler
Oldi Takyanus'a Yemlihâ vezir
Dehr içinde yok idi âna nezîr
Geldiler Takyanus'a bildürdiler
Yemlihâ'dan kalbini sildürdiler

(613)

Başın açub didiler kim ey ulû
Beş kişiyle oldi Yemlihâ delü
Altı kimse cem' olub yoldan azar
Kendine Mevlâ bûlub bir din düzer
Çünki Takyanus işitdi bu sözi
Hışma geldi kan ile doldi gözi
Meclisine çün kığırtdı anları
Hakkı isbât eyleyen ol cânları
Çün ölümden hiçbiri havf itmedi
Kaçub anlar bir diyara gitmedi
Rû berû anlar kelâmın söyledi
Hakk teâlâ zikr idüb medh eyledi

İnnehüm fityetün âminû bi-rabbihim vezidnâ hüm hüden[393]

Âyetiyle çün yigit andı Hüdâ
Çünki anler olmadı yoldan cüdâ
Kalblerine geldi kuvvet ol zemân
Hiçbirisi itmedi hakkı nihân
Didi Takyanus kime taparsınız
Yoldan azub eğri mi saparsınız
Çün bu âyet sâili iskât ider
Korkmayub igitliğin isbât ider

Fe gâlû Rabbünâ ve Rabbü's-semâvâti ve'l-ardi len ned'uve min-dûnihi ilâhen lekad kûlnâ izen şetaten[394] (el-lâye)

Didiler kim ol bizim ilâhımız
Yiri gögi halk iden hellâkımız
Anden özge kimseye olmaz duâ
Cümle nâsın derdine eyler devâ
Yok şerîki birdür ol perverdigâr
Söylediler bu kelâmı aşikâr
Birliğine var bizim ikrârımız
Kim sorarsa yok bizim inkârımız
Ânı bilüb gayriyi selb eyledik
Yok şerîki yok nezîri söyledik

392- Kehf, 18/9: Yoksa sen, (sadece) Ashab-ı Kehf ve Ashab-ı Rakîm'i mi bizim ibret verici delillerimizden sandın?
393- Kehf, 18/13: …Şüphesiz onlar Rablerine inanmış birkaç genç yiğitti. Biz de onların hidayetlerini artırmıştık.
394- Kehf, 18/14: Onların kalplerini metîn kıldık. O yiğitler (o yerin hükümdarı karşısında) ayağa kalkarak dediler ki: Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. Biz, O'ndan başkasına tanrı demeyiz. Yoksa saçma sapan konuşmuş oluruz.

(614)

Hâ ulâi kavmune'l-lehezû min dûnihi âliheten lâ ye'tûne aleyhim bi sultânin beyyinin[395]

Hakkı bilmez kavmimiz çün el-'iyâz
Gayri bir ma'bûd idindi ittihâz
Kalblerine ânden ilhâm olmadı
Hâlikini çün tefekkür kılmadı
Önlerinde yok idi hem pîşuvâ
Halkı davet eyleye Hakk'dan yana

Femen ezlemu mimmen-ifterâ 'alellâhi kezibâ[396]

Anden artuk kimdür ol zâlim ola
Ânı koyub gayri bir ma'bûd bula
Çünki Takyanus bu sözi dinledi
Hışm ile cellâdine emr eyledi
Tanrı vardur eylemiş bunlar kemân
Hiç birine vermeğil aslâ emân
Ellerini bağlayub tîz öldürün
Bu işi çâr köşeye siz bildürün
Takyanus'un kâdısı durdi hemân
Didi şâhım bu gice sen vir emân
Aslı nesli kim bular begzâdedür
Cümleden hürmetleri ziyâdedür
Sen esir ki şefkat eyle ben kûla
Gelmez ise bu gice anlar yola
Yüzine karşu çıkub ben söyleyem
Anden öte aslâ minnet eylemem
Döndi fi'l-hâl meclisinden çıkdiler
Tanrının hikmetlerine bakdiler
Altısı çün bir yere cem' oldiler
Birbirine çok nasihat kıldiler
Didiler yarın bize ânı sorar
Tahtın üstine çıkub da'vâ kurar
Hakkı ikrâr eyleyüb biz eylerüz
Anden özge gayri sözi neylerüz
Ol bizim sözümizi tutmaz nidek
Yikrek oldur bu gice hicret idek

(615)

Geçti gündüz çün vakit oldi gice
Sen kulak ver bu kasas oldi nice
Âlem ağyârdan olub hâlî hemân
Çıkdiler şehrin içinden bî gümân
Virdi ruhsat anlara hayyu'l-celîl
Önlerine oldi Yemlihâ delil
Mefâilün mefâilün mefâil
Hüdâ maksûdine tîz ide nâil
Birisi uymadı köhne cihâne
Çıkub yoldan olub dâğa revâne
Didiler biz eger gitsek yol ile
Takyanus at biner gelür kûl ile
Sığınalım genî pervedigâre
Bu dâğda var ise gizlü mağare
Girüb biz içine mesken kuralım
Varub ahşame dek anda duralım
Görüb bir kûl bizi der nâ temize
Teâl-Allâh izin verirse bize
Belî oldur kamû halkın penâhı
Olur gündüz oluruz yola râhı
Giderken gördiler koyun çobânı
Giyinmiş bir keçe bekler yabânı

395- Kehf, 18/15: Şu bizim kavmimiz Allah'tan başka tanrılar edindiler. Bari bu tanrılar konusunda açık bir delil getirseler. (Ne mümkün!)
396- Kehf, 18/15: Öyle ise Allah hakkında yalan uydurandan daha zalimi var mı?

Gelüb çün virdi Yemlihâ selâmı
İdüb çobân ile vâfir kelâmı
Didi çobân niçün yolsuz gidersiz
Garîbmisiz bu dâğda siz nidersiz
Veyâ uğrimisiz koyun çalasız
Mebâda kim beni zâre salasız
Bu dâğ başında yol yokdur azîzler
Meğer dünyâ size oldi denizler
Pes ânden açdı Yemlihâ bu sözi
Bizi gördi çobânın iki gözi
Kim ânın kalbini dâğlamak olmaz
Bizim sırrımızı saklamak olmaz
Didi biz şehr içinden hicret itdik
Bilüb fâni cihânden nefret itdik
Atub Takyânus'u Mevlâyı bildik
Ne evlâd ne 'iyâl kîl kâli sildik

(616)

Yeri göği ademdem vâr idüpdür
Kimin irfânı var ikrâr idübdür
Geçüb cânden ânı bildik Hüdâ biz
Atub eksi yoli olduk cüdâ biz
Vukû-i mâcerâyı söyledi ol
Ki ve'l-hâsıl bu sözi söyledi ol
Kararımız idüb tebdîl firâre
Bu dâğda var ise gizlü mağare
Delîl olub bize sen ânı göster
Didi çobân benimde cânım ister
Sizin ol Tanrınızı ben bilürem
Cihânden ben dahî kîl kâl silürem
Size ben göstürem bir gizlü gârı
Girüb içine idelüm karârı
Çobân ile olub anlar yedi kûl
Mağaranın içine tutdiler yol
Kaçankim gördiler ol gârı bâbı
Çobânın ardine düşdi kilâbı
Didiler kim bu it bizi duyurur
Sen ânı sanma kim epsem oturur
Ürer gârın kapusında eyâcân
Irak yerden sesini alur insân
Gelüb bizi bu gâr içre bulurler
Diyüb Takyânus'a zahmet kılurler
Kimi yerden eğilüb bir tâş atdı
Didiler kim bu it bize ne satdı
Teâl-Allâh nutuk virdi kilâba
Dönüb fi'l-hâl olub kâdir cevaba
Didi Mevlânızı ben de bilürem
Anuniçün peşinize gelürem
Kamûdan yek bilürem ben Hüdâyı
Kamû halka viren oldur gıdâyı
Beni siz tâşile urmak revâmı
Bu ayrılık bana rûzi cezâmı
Ki siz kanda gidersiz ben dururem
Velî bir gün murâdımı aluram
İşitdiler kaçankim işbu sözi
Kamûsının dolub yâşile gözi

(617)

Didiler kim görüb böyle beşâret
Teâl-Allâh bize kıldi işâret
Olub nâdim bular eksi sûçine
Çu girdiler mağaranın içine
Gözin açub kulakın tut bana sen
Diyem adlarını birbir sana ben

Biri malûm ikinci Mekselînâ — Üçüncisinin adı Mesnelînâ
Olub dördüncinin adı Demernûş — Dahî beşincinin adı Debernûş
Bu kez altıncıya Şâzenûş denildi — Kefeştetyûş çobana kim bilindi
Dahî Kıtmîr olubdur itin adı — Bulur cennet alur Hakk'dan murâdı
Teâl-Allâh bu âyetden buyurdi — Muhammed Mustafâsine duyurdi

Seyekûlune selâsetün râbi'uhum kelbühüm ve yekûlune hamsetün sâdisuhum kelbühüm Ve yekûlune seb'etün ve sâminuhum kelbühüm[397]

Fecr-i sâdık doğduğunu bildiler — Ol mağaranın içine geldiler
Didiler kim biz yatub uyuyalım — Çünki ahşam olduğını duyalım
Hâli olur çünki ağyârdan cihân — Yatsudan son oluruz yola revân
Birbirine söylediler sözleri — Uykudan açılmaz idi gözleri
Çünki anlar uyumamışdı gice — Koşdi Takyânus buladı çok güce
Uykuya varur gibi uyudular — Elleri ayakları soyudular
Hakk teâlâ ruhların kabz eyledi — Ehl-i tefsîr bu kelâmı söyledi
Bir melâik göndürüb rabbü'l-enâm — Girdi ol gârın içine ey hümâm

(618)

Bir ferişte gâr içine göndürüb — Kâh yesâre kâh şimâle döndürüb

Ve nukallibuhum zâte'l-yemîni ve zâte'ş-şimâli ve kelbühüm bâsitun zirâihi bi'l-vesîd[398]

Toprâk anları yiyüb kurutmeye — Bir yânında söykenüb çürütmeye
İt dahî yatdı kapusından yana — Sen bu hâli anlayub kalma tanâ
Çün mukaddem bildin ânın kasdine — Koydi başın kollarının üstine
İşbu resme şimdi ânde ol yatar — Âkil olan âldeyub dehrî utar
Bu yenâden bildi Takyânus hemân — Olmuş ânlar ol gice gözden nihân
Saldı âdem dört yana bulunmadı — Kanda gitdi bir heber alınmadı
Gâr içinde kaldiler üç yüz sene — Hakk teâlâ ruhların virdi yine
Almış iken ruhların virdi girü — Kalkdı evvel Yemlihâ durdi berü
Didi kûmu eyledi birkez nidâ — Her biri gûş eyleyub aldı sedâ
Kalkdı evvel hâbden uyanur gibi — Halleri yok cümle usanur gibi
Didiler biz çok zaman mı uyuduk — Söykenüb yer üstüne ecsâm koduk
Birbirine kıldiler ânı suâl — Hakkdan özge gayri kûl bilmek mehâl

397- Kehf, 18/22: (Ey Muhammed!) Bazıları bilmedikleri şey hakkında atıp tutarak: "Onlar üç kişidirler, dördüncüleri köpekleridir" diyecekler. Yine, "Beş kişidirler, altıncıları köpekleridir" diyecekler. Şöyle de diyecekler: "Yedi kişidirler, sekizincileri köpekleridir."

398- Kehf, 18/18: …Biz onları sağa sola çeviriyorduk. Köpekleri de mağaranın girişinde iki kolunu uzatmış (yatmakta idi)…

Kimi didi yatmışuz biz bir eyyâm
Bu makâmda az vakit tutduk arâm
Rabbimiz ol cümleden a'lemdurur
Anden özge sırr-ı gaybi kim bilür

Ve kezâlike be'esnâ hüm li-yetesâelû beynehüm kâle kâilun minhüm kem lebistüm[399]

(619)

Kâle kâilun minhüm kem lebistüm kâlû yevmen ev be'ade yevmin kâlû rabbukum a'lemû bimâ lebsitüm[400]

Gördiler Kıtmîr dahî halsiz gibi
Karnı geçmiş içerü yâlsız gibi
Didiler kim Yemlihâ'ya ey hümâm
Şehre gidüb sen bize getür ta'âm
Çün ta'âmsız gidebilmezüz yola
Hakk teâlâ vire ruhsat biz kûla

Hâzihi ile'l-medîneti felyenzerû eyyuhâ ezkâ te'âmen bi-rızkın el-aye[401]

Mahfî gidüb kimseye görünmeğil
Şehr içinde çok zemân sürünmeğil
Sen gelince bu makamı beklerüz
Fikr ile biz kendimizi eğlerüz
Din yolinde olmışuz kardaş gibi
Hâl bilür ahvâl bilür yoldâş gibi
Çıkdı Yemlihâ revân oldi yola
Sürat idüb bakmadı sağa sola
Hâlikini bir zemân fikr eyledi
Kendi kendine bu sözi söyledi
Alt tarafdan şehr içine gireyim
Atamın bir dosti vardur göreyim
Sırrile hâlim ifâde eylerem
Macerânın künhini ben söylerem
İşbu hâli anlayınca ol hümâm
Ol getürür çarşudan bize ta'âm
Girdi şehrin içine bakdi âna
Aklı hayrân oluben kaldı tanâ
Oldi tebdîl şehr içi çarşu bazâr
Gördi ânı oldi cânından bizâr
Kime rast geldi ise bilemedi
Kimseye hâlin ifâde kılmedi
Evlerini kendinin bulamedi
Kimseden doğri heber alamedi

(620)

Kendi vaktinden bir insân kalmamış
Bu cihânde kimse mesken kılmamış
Geldi çarşu içine girdi ayân
Hâlini bir ferde kılmadı beyân
Bir filor çün virdikim etmek ele
Doldurub enbâzını gide yole
Döndi etmekci âna kıldi suâl
Bu filori kimden aldın söyle hâl
Eksi sikke Takyânus'dan kalma bu
Sende yokdur gayri yerden çalma bu

399- Kehf, 18/19: Böylece biz, birbirlerine sorsunlar diye onları uyandırdık. İçlerinden biri: "Ne kadar kaldınız"? dedi. (Bir kısmı) "Bir gün, ya da bir günden az", dediler…

400- Kehf, 18/19: (Diğerleri de) şöyle dediler: "Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir. Şimdi siz birinizi şu gümüş para ile kente gönderin de baksın; (şehir halkından) hangisinin yiyeceği daha temiz ve lezzetli ise ondan size bir rızık getirsin. Ayrıca, çok nazik davransın (da dikkat çekmesin) ve sizi hiçbir kimseye sakın sezdirmesin."

401- Kehf, 18/19: …Şimdi siz birinizi şu gümüş para ile kente gönderin de baksın; (şehir halkından) hangisinin yiyeceği daha temiz ve lezzetli ise ondan size bir rızık getirsin…

Didi Takyânus urur bu bu sikkeyi
Sâğ degil mi şimdi tahtda ey ulû
Fark idinmez andelîbi zâğ bilür
Düşdi a‘vâmın kûlâkine heber
Geydiği esvâbı bize benzemez
Bilmezüz kim ol garîb dîvânemi
Çünki a‘vâm işbu sözi dinledi
Gitdiler çarşu içinde buldiler
Aldiler a‘vâm katine geldiler
Sordi a‘vâm kangı iklimden geliş
Vasf-ı hâli durdi bir bir söyledi
Çok ta‘accub eylediler bu işi
Didiler kim sözlerin hakdur belî
Bu husûsda müzdeler olsun size

Pâdişâhdur nâsdan alur cizyeyi
Didiler kim bu kişi olmuş delû
Aklı gitmiş Takyânus’i sâğ bilür
Didiler kim bir kişi var mu‘teber
Söylediği sözi söze benzemez
Aklı başından gidüb efsânemi
Tîz getürün meclisime söyledi
Üzerine çün havâle oldiler
Ânı gören çok tefekkür kıldiler
Kimse ile varmıdur bunda bir iş
Başine geldiklerin nakl eyledi
Didiler kim Kehf-i Eshâb bu kişi
Hakk teâlâ sizleri kıldi velî
Sen ki tebşîr eyledin ânı bize

(621)

Gitdi Takyânus cihânde kalmadı
Mefâilun mefâilun mefâil
Tevârîh hem olub üç yüz dokuz yıl
Haber ver sen bize yoldâşlerinden
Berâber biz gelüb ânı görelim
Ey **İrşâdi** bu yerde var bir ibret
İki harfden bu kevneyni kuran Hakk
Bulârı çün diriltmekden sebeb ne
Ûlû’l-elbâb kaçan bile bu hâli
Kelâmında Teâl-Allâh buyurdi
Yer altında nekim vâr ise insân
Kamûya cân gelür kalkar yerinden
Ne gök kalur ne yer kalur olur fân
İşaretdür ana bu Kehf-i Eshâb
Ki ve’l-hâsıl bular öldi dirildi
Velî şek yok kopar lâ bud kıyâmet
Ki yani bunları diri kılan Hakk

Bir kimesne mevte çâre kılmadı
Hüdâ maksûdine tîz ide nâil
Bizi vâcib teâlânın kûlı bil
Sana nöker olan haldâşlerinden
Çıkarub cümlesin şehre girelim
İşit ânı cihânden eyle nefret
Semâvâtı direksiz tutduran hakk
Resûline beyân itmek aceb ne
Kamûdan yik seve ol zü’l-celâli
Kıyâmet kopacak bir gün duyurdi
Çün âdemden berû hâkile yeksân
Kaçar kardaş ehibbâ birbirinden
Gerekdür kim ânı fikr ide insân
Güzel vasf itmeğe bende yok elkâb
Olub âhir senâsın sûr uruldi
Bu kısse kopmasinedür alâmet
Kamû âlem olur fâni kalan Hakk

(622)

Bular gibi kamû halkı dirildür — Ey **İrşâdi** oku âyâtı bildür

Ve kezâlike a'sernâ 'aleyhim li-ya'lemû enne va'dellâhi hakku ve enne's-sâ'ate [Âteytü] lâ reybe fihâ iz yetenâze'ûne beynehüm fekâlûbnû (aleyhim) bünyânen rabbuhum[402]

Bu kısseyi buyurdu ol kûline — Tarîki mustakîm üzre buline
Bu söz bunda durub dursın eyâcân — İnanduk kim kamû âlem olur fân
Girü cân virmeğe kâdirdur Allâh — Ne yerde istesen hâzırdur Allâh
Aceb varmı bu tebşîre çün isbât — Oku ânı ola sâiller iskât

Ve-lillâhi'l-meşrıku ve'l-mağribu fe eynemâ tuvellû fesemme vechullâhi[403]

Ki Yemlihâ iştidi işbu hâli — Geçüb ol Takyânus bulmuş zevâli
Şükürler eyledi perverdigâre — Didiler kandadur göstür mağare
Gidüb yoldâşların anda görelim — Berâberce alub şehre girelim
Şeher halkı işitdi çün bu hâli — Didiler kim bular bulmış kemâli
Kimi râkib kimi gitdi piyâde — Yedi yüzden idi giden ziyâde
Geçüb anlar yesârine yemine — Kaçankim geldiler dâğın dibîne

Fâilât

Çünkim anlar şâzılıklar eyledi — Döndi Yemlihâ bu sözi söyledi

(623)

Meks olun siz ilerü ben gideyim — Macerânın künhini nakl ideyim
Çünki anlar Takyânus'ı sâğ bilür — Zann iderler leşkeri ile gelür
İşbu cumhûri görüb havf ideler — Gâr içinde kangı yola gideler
Çün bu sözi gördiler cümle sevâb — Hiç birisi itmedi gayri cevâb
Girdi gârın içine virdi selâm — Birbiriyle kıldiler vâfir kelâm
Didiler kim söyle ey sâhib kirâm — Çün bu dünyâ bizlere oldi harâm
Bir kimesne görmedi mi ey ulû — Kim bu dünyâ bizlere düşmân dolu
Başine geldiklerin nakl eyledi — Döndi anlar işbu sözi söyledi
Didiler biz fikr ile bildik Hüdâ — Takyânus'dan çün kaçub olduk cüdâ
Mâlı evlâd eşi dosti biz koduk — Dün gelüb bu gâr içinde uyuduk
Biz bilürdik ol geder uyumaduk — Bunca yaz kış geldi gitmiş duymaduk
Hakk bizi mevtâ gibi çürütmemiş — Hem dahî Kıtmîr yerinden gitmemiş
Biz bu gârın lezzetini almışuz — Bunca yıl içinde olub kalmışuz

402- Kehf, 18/21: …Böylece biz, (insanları) onların halinden haberdar ettik ki, Allah'ın va'dinin hak olduğunu ve kıyametin gerçekleşmesinde de hiçbir şüphe olmadığını bilsinler. Hani onlar (olayın mucizevi tarafını ve asıl hikmetini bırakmışlar da) aralarında onların durumunu tartışıyorlardı. (Bazıları), "Onların üstüne bir bina yapın…

403- Bakara, 2/115: Doğu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır…

Bulmuşiken Hakk katında devleti
Kim çıkub dünyâda göre zahmeti
Bundan alâ mertebe olmaz bize
Birbiriyle girdiler vâfir söze
El açub biz hâlike yalvârelim
Eksi minvâl hâb içine vârelim
Her kûla bu devlet olmaz yâdigâr
Bizi sevmiş ol Hüdâ-yı girdigâr
Gâr içinde olmuşuz sıbyân gibi
Fâni dünyâ bizlere zindân gibi

(624)

Bizde şimdi ehl-i evlâd kalmadı
Hiç birisi mevte çâre kılmadı
Âkıbet ölüm bize çün vâr iken
Aklımız hem başımıza yâr iken
Bu makâmda rûh virüb teslîm olak
Hakk katında ‘izzî câh devlet bulak
Çün ölümden bulmadı kimse emân
Didiler kim ey ilâhi müste‘ân
Bunda alğıl sen bizim rûhımızi
Çün temennâ eylediler bu sözi
Yanlarının üzerine yatdiler
Tâlib olana cihânı satdiler
Hakk teâlâ ruhların kabz eyledi
Bu yenâden gör gelenler neyledi
Didiler kim gâr içine girelim
Çün bu sırrın asline biz irelim
Gâr içinde bu geder durmak neden
Kim bu halkı meks idüb koymak neden
Biz konuşduk Yemlihâ mezbûr ile
Geldiler gâra yakın cumhûr ile
Kangı kûl kim geldi gire içerü
Ensesinden çekdiler ânı girü
Kim gelürse kapuya titrer idi
Tîz girüye dönmeğe ister idi
Girmediler içerüye döndiler
Geldiler gârın kapûsın ördiler
Taşların üstüne târih yazdiler
Dönüb ânı hâme ile kazdiler
Ruhlarine çün duâlar kıldiler
Döndiler şehrin içine geldiler
Kehf-i Eshâb bunda çün oldi tamâm
Mustafânın rûhine yüz bin selâm

KISSE-İ YÛNUS ALEYHİSSELÂM

Hakk teâlâ eylese tevfik bize
Bu makâmda bir kaziyye vâr size

(625)

Cân kulakiyle kim ânı dinleye
Son gününi ağlayub fikr eyleye
Zîrâ ol gün gayri güne benzemez
Gel diyince ânı zincir eglemez
Âkil isen koy fenâ bâzârını
Var taleb it ol bekâ gülzârını
Bu cihânde bir kişi gülmüş degil
Sanki yirleryüzine gelmiş degil
Ön gelenler geçdi gitdi durmedi
Hiç birisi bunda mesken kurmedi
Şimdi nevbet bize geldi giderüz
Bâki olmayan mekânı niderüz
Hakk inâyet itmese kûl neyleye
Son nefes imânile hatm eyleye

Söyşe **İrşâdi** Baba burhân ile
Söyle bir söz halka eyle âşikâr
Okuyanler kalbini çün şâd ide
Her denizin bir bûlutden bâdı var
Hakk teâlâ çok kases zikr eylemiş
Fikr ile buldi bulan evlâsını
Fikr ile atdı atan rü'yâsını
Câm-ı hûyi fikrile içdi içen
Kendin ednâ fikrile bildi bilen
Fikr ile deryâ gibi akdı akan
Fikri ile nefsini bildi bilen
Aklı dârâ fikr olursa kethüdâ

Nass-i kâti' hüccet-i furkân ile
Sen gidüb kalsın girüye yâdigâr
Dinleyenler rahmet ile yâd ide
Her kitâbın güne güne tâdı var
Ârif olan kûl ânı fikr eylemiş
Fikr ile bildi bilen Mevlâsını
Fikr ile satdı satan dünyâsını
Mâsivâdan fikr ile geçdi geçen
İnce kîli fikr ile deldi delen
Fikr ile hikmetlere bakdı bakan
Fikri ile kalbini sildi silen
Gayb ilinden ol kişi alur sedâ

(626)

Fikr ile içdi Hızır âb-ı hayât
Her kemâlât fikr ile olur velî
Dinle sâni' sun'ini fikr eylegil
İste Mevlâden sana ihsân ider
Ol inâyet itmeyince bir kûla
İrmez ise fazl-ı lutfından ivaz
Bin bir ismin hürmetiçün yâ genî
Kalbimi dünyâye meyyâl eyleme
Çok şükür hamd-u senâ ihsânine
Ol hatalerden emîn eyle beni
Sensin ancak ol Hüdâ-yı lâ yenâm
Gitdi aklım oldi fikrim târımâr
Bilmediğim nesenyi bildür bilem
Bilmezim kangı hurûfi yazeyim
Şânı a'zâm sâdıku'l-va'du'l-emîn
Hil'ati levlâ ki giydürdün âna
İbtidâ biz bir salâvat virelim
Olakim tevfîk vire ol pâdişâh
İbtidâ Yûnus velî hâs kûl idi

Tâ ilâ yevmi'l-kıyâm görmez memat
Her bir ârif bu söze didi belî
Söyle **İrşâdi** Baba zikr eylegil
Ma'rifetle kalbini ummân ider
İstikâmetler bulup girmez yola
Sâlıdamaz perr-ü bâlın bir ivez
Yarı yolde koymagil yâ Rabb beni
Nutkumi aç sen beni lâl eyleme
Kangı söz kim lâyık olmaz şânına
Cümleden erhem bilürem ben seni
Koyma noksân bu kitabı kıl tamâm
Sen bana tevfîkin eyle yârığâr
Bermakımde ditreyüb kaldı kalem
Eyle gavvâs bahr içinde yüzeyim
Fahr-i âlem rahmeten li'l-âlemîn
Hürmetine sen nutuk virgil bana
Sonra Yûnus kıssesine girelim
Ol kerîm-u ol rahîm-u ol ilâh
Hakkı bilüb zikr ile meşgûl idi

(627)

Kavminin içinde ol yaslu idi
Hem ben-i İsrâil'in nesli idi
Hakk teâlâ çün âna vahy eyledi
Geldi halka işbu sözi söyledi
Hakkı bilür bir kimesne yok idi
Her nebîden kavmi ânın çok idi
Bir azîm şehre ânı kıldi resûl
İşbu âyet hakkine oldi nüzûl

Fe (ve) erselnâhu ilâ mi'eti elfin ev yezîdûn[404]

Hakk teâlâ virdi âna nusreti
Yüz bin erden artûk idi ümmeti
Geldi Yûnus dîne davet eyledi
Tanrı birdür ben resûlem söyledi
Vâr idüb yokdan size virdi vücûd
Anden özge kimseye olmaz sücûd
Oldur ancak ol Hüdâ-yı künfekân
Yerde gökde meskeni yok lâ mekân
Ruz-i şeb Mevlâ size nimet virür
Zâtını bir bilene cennet virur
Emri vardur nehyi vardur bilmeli
Bu cihâne kim gelürse ölmeli
Ânı koyub putlara tapmak neden
Yol vâriken dâğlara sapmak neden
Birbirine didiler kim ey ulû
Aklı gitmiş bu kişi olmuş delü
Şâh duyarsa bu yiğidi öldürür
Yâhud ânı bu diyârdan sürdürür
Gitdi Yûnus şâhı davet eyledi
Gördi ol şâh sözlerini dinledi
Hâsılı söz hiçbiri inanmadı
Hiçbir insân davetine kanmadı
Yeddi yıl kavme nasîhat eyledi
Bir kimesne hak nebîsin dimedi
Didi Yûnus ey genî perverdigâr
Bu kavim hak söze etmez i'tibâr

(628)

Ben didigim yola bunlar gitmedi
Hiçbirisi putları terk itmedi
Çün bir insân tutmadı emrim benim
Kim bu kavme yokdurur cebrîm benim
Hakk teâlâ çün buyurdi ol zemân
Çünki anlar Hakk'a itmedi gümân Anlara
ben indüreyim bir gazeb
Bileler kim sensin ol 'âlî neseb
Ol belâyı gör filân güni gelür
Baş göz ile cümlesi bakub bilür
Çünki Yûnus bu hitâbı dinledi
Geldi kavmine bu sözi söyledi
Hiçbirinin aklı fikri kanmadı
Put yolundan vaz geçüb usanmadı
Bildi Yûnus çün yakın oldi gazeb
Ol şeherde ne haseb kor ne neseb
Çıkdı ol kavmin içinden nâgihân
Girdi bir yola olub gözden nihân
Didi nâsdan kendimi gayr eylerem
Dağ başında hâliki zikr eylerem
Çünki Yûnus eyledi terk-i diyâr
Gör ne kıldi ol genî perverdigâr
Gökyüzünde bir bulut halk eyledi
Tut kulağın gör ki Mevlâ neyledi

404- Sâffât, 37/147: Biz onu yüz bin yahut daha fazla insana peygamber olarak gönderdik.

Varduğunca gâlib oldi ol sehâb
Gökyüzünden gâib oldi âfitab
Bir karanlık çökdi nâsın üstine
Merhamet kılmadı dosti dostine
Gündüz ile hiç gice fark olmadı
Yûnus'i aradiler bulunmadı
Bir uğurdan şâhlarine vardiler
İşbu hâli çün ifâde kıldiler
Çıkdı şâh gökden yana kıldi nezer
Ol buludi gördi çok kıldi hezer
Didi Yûnus kanda kaldı bulmalı
Put yolundan vaz geçüb usanmalı
Yûnus'ın doğri imiş her bir sözi
Gelmiş Hakk'a eylemiş davet bizi

(629)

Hakk resûl imiş biz ânı bilmedik
Ne ecilden biz îmâna gelmedik
Pâre pâre putları kırmak gerek
Yûnus'i teftiş idüb sormak gerek
Çok aratdı Yûnus'i bulunmadı
Kanda gitdi bir heber alınmadı
Gezdürüb dellâlını sağa sola
Didi Mevlâ şefkât ide biz kûla
Şehr içinde koymayub insân hemân
Cümlesin sahrâya dökdi ol zemân
Kavm-i Yûnus ol şeherde çok idi
Yüz bin insândan dahî artûk idi
Bây-i dervîş hep divâne durdiler
Anasından oğluni ayırdiler
Cümlesin yazsam ele sığmaz kitab
At deve hayvan kamûsi bi hisâb
Kıldiler koyuni kuzudan cüdâ
Hây-ı huydan yiryüzi doldi sedâ
Fakr olanlar durmadı a'vâm ile
Kuzuyi koymadiler eğnâm ile
Bir yana hayvan sesi virdi nidâ
Bir yana sıbyân sesi kıldi sedâ
Ol buluda cümlenin bakdi gözi
El açub dergâha tutdular yüzi
Ağlayûben didiler kim ey Hüdâ
Bir bölük aç kapine geldi gedâ
Şimdiye dek küfri bâtıl söyledük
Yok şerikin şimdi ikrâr eyledük
Şimdi bildik sen genîsin biz gedâ
Gitdi Yûnus oldu bizlerden cüdâ
Çünki ol gidüp geçdi ise
Bu diyârdan azm idüb göçdi ise
Bî mekânsın bir mekâne göçmesin
Sen rahîmsin bir kûlından geçmezsin
Gitdi Yûnus kesdi bizlerden gümân
Leyki bildin biz sana kıldık îmân
Kalbimizle hem şehâdet eylerüz
Hakk peygamberdür itâ'at eylerüz

(630)

Cümleden erham seni bir bilmişüz
Yüz karasıyla kapuna gelmişüz
Gitdi Yûnus biz gümân kesdik ise
Leyki evvel çok ezâ itdük ise
Zât-i pâkinden gümânı kesmezüz
Gayriye biz hiç tazarrû' itmezüz
Eşiğinden sen bizi dûr eyleme
Bu belâdan bizi makhûr eyleme
Yüz karasıyla gelüb dergâhıne
Ne düşerse ânı eyle şânine

Çün ezelden var idi inkârımız
Birliğine şimdi var ikrârımız
Avret oğlan pîr yigid ağladiler
Birbirinin bağrını dağladiler
Bir gırîv ol yerde kopdi ol zemân
Yerler oynar gibi sarsıldı cihân
Bu münâcâtı kabul etdi Hüdâ
Gördiler kim ol bulut oldi cüdâ
Hâlike hamd-u senâlar kıldiler
Döndi ânden şehr içine geldiler
Bundan evvel bir ile inse gazeb
Hakk teâlâ virmez idi bir sebeb
Kavm-i Hûdi yel ile kıldi helâk
Yiryüzini şerlerinden etdi pâk
Kavm-i Lût âsi olub batdı yere
Kim azâbine ânın karşu dure
Kavm-i Âd sayha ile gitdi kamû
Kavm-i Mûsa Nîl ile batdı 'amû
Hâsılı söz gayriye inen azâb
Hiç girüye olmaz idi inkılâb
Leyki şefkat itdi bu kavme Hüdâ
Yer ile gök arası doldi sedâ
Kendüzümden söz diyüb vasf eyleyem
Bilmediğim nekre işden söyleyem
İşbu âyet sâili iskât ider
Kavm-i Yûnus hâlini isbât ider

Velev câethüm küllü âyetin hattâ yere'û el 'azâbu'l-elîm[405]

(631)

Felevlâ kânet karyetün âmenet fenefe'ehâ îmânuhâ illâ kavme Yûnuse[406]

Gitdiler kış geldiler yazlık ile
Şehr içine girdiler şâdlık ile
Didiler kim Yûnus'i biz görelim
Emri nehyi kime gidüb sorelim
Bu husûsda âciz olduk nidelim
Bilmezüz kim ne ibâdet idelim
Didi ol şâh Yûnus'i her kim bulur
Kim gelüb ânı bana müjde kılur
Mâl ile ben ânı şâdân ideyim
Hâsılı çok dürlü ihsân ideyim
Çünki bildik kavminin kîl kâlini
Ol yenâden dinle Yûnus hâlini
Oldi üç gün üç gice yola revân
Gitdi bir deryâ kenarine hemân
Çok girüb insân gemiden içeru
Ol dahî girdi beraber mâhi rû
Gitdi deryâ içine yüzdi gemi
Varduğınca Yûnus'ın artdi gami
Gelmiş idi kavmi gâyet gücine
O gemide nâdim oldi suçine
Kendi kendine didi ben neyledim
Kavmime vâfir nasihat eyledim
Kavmimim çün âsiliği çok idi
İçlerinden leyki çıkmak yok idi
Ben gazabda anları koydum bugün
Kendi kendime niçün uydum bugün
Kavmimin gâyet fesâdı çok idi
Belki Mevlânın rızâsı yok idi
Gitdi geşti erdi Belgura hemân
Gitmeyüb durdi yerinde ol zemân

405- Yûnus, 10/97: …Kendilerine bütün mucizeler gelse bile, elem dolu azabı görünceye kadar inanmazlar.
406- Yûnus, 10/98: Yûnus'un kavminden başka, keşke (azabı görmeden) iman edip, imanı kendisine fayda veren bir tek memleket halkı olsaydı…

(632)

Açdiler yelkenleri gitmez gemi
Gördiler kim bir balık tutmış ayân
Görüb ânı âhı feryâd itdiler
Didiler şimdi yudar biz nidelim
Çünki feryâd eyleyüb halk ağladi
Sağlığından cümlesi kesdi gümân
Döndi Yûnus halka didi bu sözi
Çün bu hâli bilmediniz mübtedî
Biz bu mâhi ile sulhe yatelim
Bir kişi bizden alub yutmaz ise
Hışma gelmiş keştiyi şimdi yudar
Didiler kim biz kimi gark idelim
Birbirinin yüzlerine bakdiler
Mefâilün mefâilün mefâil
Didi Yûnus bu balık geldi bize
Benim öcümden oldi bu alâmet
Beni sizden sorar bir nâibim yok
Niçün sizler denize gark olasız

Keştibânın ol zemân artdı gami
Ol geminin yârusın yutmış inân
Nâliş idüb kendilerden gitdiler
Derdimize nice dermân idelim
Bildi Yûnus işbu hâli anladi
Âciz olub didiler kim el amân
Havfi hakkden yâşile doldi gözi
İşbu balık bizden âdem istedi
Bir kişi alub denize atelim
Karnine insân girüb yatmaz ise
Âkil olan da kişi kurbân âdar
Keştiyi sâlıvirürse gidelim
Çok kişinin anda bağrın yakdiler
Ömür geçdi gözin aç hâbdan ayil
Alub destim beni atın denize
Beni virin olun sizler selâmet
Hüdâdan yik benim bir sâhibim yok
Olub mesrûr saâdetde kalasız

(633)

Didiler kangı iklimden gelürsin
Ben Allâh'ın didi peygamberiyem
Didiler biz peygamber atamazuz
Didi Yûnus gelin kur'a atalım
Kime düşer ise va'desi doldi
Ey **İrşâdi** fikir kıl bağrını ez
Dolanub Yûnus'a düşdi eyâcân
Balık sizden beni almak merâmı
Sana söz dimeğe dönmez dilimiz
Cemâlinden akar nûr-i kerâmet
Bizim bu cümlemizi yutsa mâhî
Sana kim el sunub eyler hasâret
Geminin kıçine geldi hemân ol
Açub ağzın hemân çün tutdi ânı

Garâib sözleri sen çok bilürsin
Bu âlem halkının hem rehberiyem
Olub âsi güna(he) batamazauz
Kime düşer ise suya katalım
Gemi ehli bu kavle râzı oldi
Bular çünkim atub kur'a iki kez
Didi Yûnus bana olmaz çün imkân
Didiler biz seni atmak revâmı
Denize virmeğe ditrer elimiz
Cevâbından görinür çok alâmet
Seni eylemezüz deryâya râhî
Görüb Yûnus bularda yok cesâret
Atub kendin suya oldi nihân ol
Murâdı ol idi tîz yuddi ânı

Gidüb keşdî revân oldi yoline
Gezüb mâhî sağine hem soline
Ânı mahzûn idermi hiç Hüdâsı
Tîz elden balıka geldi nidâsı
Ki yâ mâhî o kûl Yûnus nebîdür
Sen ânı sanmağlı kim ol tehîdür
Senin rızkın değildür sakla ânı
Eritme bâtınında bekle ânı
Sen ânı sanmakim ismet değildür
Emânetdür sana kısmet değildür

(634)

Senin karnın içinde nusretim var
Benim peygamberimdür hikmetim var
Çünki mâhî bu hitâbı dinledi
Sen işit karnında Yûnus neyledi
Bâtn-ı mâhîde durub kıldi nemâz
Eyledi çok mâlikü'l-mülke niyâz
Ol ezelden hâlike hâs kûl idi
Zikr ile evrâd ile meşkûl idi
Hakk teâlâ zikr idüb furkân ile
Nass-ı kâti‘ hücceti burhân ile

Felevlâ in(nehû) kânet mine'l müsebbihîne le lebise fî batnihi ilâ yevme yeb‘asûne[407]

Yani Yûnus kılmasa idi nemâz
Destin açub itmese çünkim niyâz
Ben dahî ger sevmesem zikr ideni
Sâni‘em san‘atlarım fikr ideni
Tâ kıyâmet haşr olunca fahr-i nâs
Yûnus'i itmez idim darden helâs
Sen bu hâli hoşca anla ey hümâm
Al vuzûin kıl nemâze ihtimâm
Aklı idrâk idene bu söz yeter
Çok derinden söylesem fikri iter
Bâtn-ı mâhîde kalub kırk güm tamâm
Didi Yûnus ey ilâhi lâ yenâm
Sen beni bu gamdan azâd eylegil
Eyle mesrûr kalbimi şâd eylegil
Çün eridi oldi cismim nâtuvân
Şefkat eyle ey ilâhi müste‘ân
Bilmediğim yola gitdim yâ genî
Sen bu zindândan helâs eyle beni
Hakk duâsın kıldi ânın müstecâb
Ol habîbine kılub âni hitâb

Festecebnâ lehu ve necceynâhu min-el gammi ve kezâlike nunci'l mü'minîne[408]

(635)

Çünki Yûnus tutdi yüzin hâlike
Bahr içinde emr olundi balıke
Geçdi ol şeb çün vakit oldi sabâh
Bildi mâhî kim Yûnus buldi felâh
Hakk teâlâdan bu emri bildi ol
Ol denizin yâlısine geldi ol
Başını kaldurdi sudan nâgihân
Yiryüzini gördi Yûnus ol zemân
Hiç mecâli yok idi kim oture
Yâhû(d) kalkuben ayak üzre dure
Sanki doğdi anadan sıbyân gibi
Solmiş idi nergis-i reyhân gibi
Sen bu hâli anlayub kalma tanâ
Gayb ilinden bir geyik geldi âna

407- Sâffât, 37/143-144: Eğer o, Allah'ı tespih edip yüceltenlerden olmasaydı, mutlaka insanların diriltileceği güne kadar balığın karnında kalırdı.
408- Enbiyâ, 21/88: Biz de duasını kabul ettik ve kendisini kederden kurtardık. İşte biz mü'minleri böyle kurtarırız.

Emzürüb ol karnını tok eyledi
Yûnus'a gün çaldı zahmet eyledi
Üzerine oldi ânın sâyebân
Günde âhû iki kez gelür idi
Hâsılı kırk gün gelüb gitdi âna
Eyledi şefkat âna hayyu'l-celâl
Girdi bir gün suya abdest almaka
Aldı Yûnus kıldi abdestin tamâm
Geldi ağaç yânine fikr eyleye
Gördi fi'l-hâl ol ağacı kurumiş
Güne karşu gölgesi yok ey peder
Mahzûn olub durdi anda neylesün

Hakk teâlâ lutfunı çok eyledi
Hakk teâlâ bir ağaç halk eyledi
Tutdi ol ağaç dibinde âşiyân
Kana kana ânı emzürür idi
Anadan yek eyledi hizmet âna
Geldi kuvvet cismine buldi kemâl
Hâlikine zikr-i tesbîh kılmaka
Gör ne kıldi ol ilâhi lâ yenâm
Halk iden hellâkını zikr eyleye
Kalmamış dâlı budâğı çürümiş
Gördi Yûnus çekdi gâyet ol keder
Güne karşu ol nice sabr eylesün

(636)

Hakk teâlâ çün âna vahy eyledi
Ki yâ Yûnus ne çok bakdın ağace
Karanlıkdan çıkarken memnûn oldun
Devâsız derdine kıldım ilâcı
Ezelden hod bilürdin sen yolumı
Gazeb iner iken çıkmak revâmı
En ednâ bir kûlum dâğlardan uca
Belî anlar kamûsi yolsız idi
O kavme çün inâyâtım irişdi
Olar çün buldiler derdine imkân
Çünki Yûnus bu hitâbı dinledi
Bu kelâm çün kalbine saldı firâk
Sürat ile keşt idüb yâzı yebân
Geldi ânın yânine virdi selâm
Didi geldim ibtidâ raset sana
Durdi çobân bir bir ânı söyledi

Çünki Yûnus bu hitâbı dinledi
Esirg**üb** merhamet itdim sen ace
Bir ağaç kurumakdan mahzûn oldun
Ne çok virdi ağaç kalbine acı
Benim yüz binden artuk ol kûlumı
Hemân sâlt nefsine bakmak revâmı
Kimi sıbyân kimisi idi koca
Kimi dilsiz kimisi hâlsiz idi
Kamûsine hidâyâtım irişdi
Uru tûr kavmine göstür yol erkân
Döndi ânden kavmine azm eyledi
Üç konak olmışdı kavminden ırâk
Dağ başında gedli buldi bir çobân
Ânunile eyledi vâfir kelâm
Kavmimin sen hâlini bildür bana
Mâcerânın künhini nakl eyledi

(637)

Yok ki Yûnus tarif ide râhını
Dört yana aradiler bulunmadı
Ger bulunsa emrine olur ne'em

Cümleden yek bildiler Allâhını
Kanda gitdi bir heber alınmadı
Didi aradıkları Yûnus benem

Sürat idüb kavmime vergil heber
Ben koyuni beklerem bir gün geder
Sen gelince dâğ başında beklerem
Zâkirem zikr ile kendim eğlerem
Çünki çobân işidince bu sözi
Şâzilikden yaş ile doldi gözi
Didi Mevlâ nusret itdi biz kûla
Koydi ağnâmı revân oldi yola
Girdi şehrin içine virdi heber
Didiler kim böyle imiş ol kader
Şâzılıkla dâğ başine geldiler
Hakk peygamber olduğuni bildiler
Emr-i yezdâna itâat kıldiler
Geldiler şehrin içinde kaldiler
İşbu kısse bunda çün oldi tamâm
Fahr-i âlem Mustafâ'ya çok selâm

BU KISSE İSÂ ALEYHİ'S-SELÂM ANTÂKYE YAHYÂ YÛNUS VE ŞEM'ÛN NEBÎLERİN İRSÂLİ

Hâmûş olma nâle kıl ey andelib
Bağıbânın derdine sensin tabîb
Ne dursun şevkile ötmez misin
Bunda mesken tutuben gitmez misin
Lâle ile nergise düşdi gazel
Virmişiken ruhsatı lemmâ yezel
Goncanın ter şebneminden olma dur
Şevkile âşıklara bir nağme ûr
Sen gidince yâdigâr zikr olune
Kısselerden hisseler fikr olune
Siyer ehli işbu sözi söyledi
Üç nebî Antâkiye azm eyledi

(638)

Zîrâ ol kavmin fesâdı çok idi
Hakkı bilür bir kimesne yok idi
Geldi anlar Hakkı izhâr eyledi
Tanrı birdür biz resûliz söyledi
Ânı koyub putlara tapmak neden
Yol var iken dâğlara sapmak neden
Ol kavim aslâ nasihat almadı
Hakk teâlâ çün hidâyet kılmadı
Kaldiler ol şehr içinde bir zemân
Bir kişi ancak gelüb kıldi îmân
Şehr içinde sureti dülger idi
Sîreti ol yıldızı Ülker idi
Adine dirler idi Neccâr Habîb
Miskine dervişe olmuşdi tabîb
Oldi pîr dülgerlere ol pür hüner
San'atıyla olmış idi mu'teber
Altı akçe günde kazanur idi
Yeddi akçe alsa usanur idi
Bir yılı ol saymaz idi bir güne
Günde üç akçe virürdi düşküne
Geldi peygamberler ile oldi yâr
İnd-i Hakk'da buldi gâyet itibâr
Hânesine aldı mihmân eyledi
Tanrı birdür yok şerîki söyledi
Çünki bir yıl hânesinde kaldiler
Ehl-i şirki dîne davet kıldiler
Davete kimse icâbet itmedi
Kaldı anlar ol şeherden gitmedi
Gezdiler şehrin içinde âşikâr
Virmedi yağmurları perverdigâr
Çünki Antakiyyeli kıldi inâd
Bitmedi bir sebzevât kim ola zâd

Didiler kısmet gelür yağmur ile
Geldiler peygambere cumhûr ile
Siz gelübsiz didiler şehrimize
Şumluğuzdan yağmadı yağmur bize
Eksi dînden bozmak ister(ler) bizi
Beldemüzden sürerüz şimdi sizi

(639)

Hüsn-i hulkile çıkûben gidesiz
Kimse uymaz bu diyârda nidesiz
Rûberû biz her kelâmı söylerüz
Tâş ile biz sizleri recm eylerüz
Bildürüb furkân ile hayyu'l-celîl
İşbu âyet hakkine oldi delîl
Ol peygamberler bu sözi dinledi
Tut kulağın görki anlar neyledi
Didiler biz şehr içinden çıkmazuz
Hakkdan özge gayriden hiç korkmazuz
Gelmişüz hakkdan size elçi bizüz
Meskenimiz yokdurur yolci bizüz
Biz size hakk yoli tarîf eylerüz
Tanrı birdür resûli (biz) söylerüz
Çünki bize itmediniz itibâr
Rahmetini kesdi sizden girdigâr
Bu sebebden yağmadi yağmur size
Tîz itâat eyleyin şimdi bize
Şumluğuzdan size rahmet yağmadı
Katre katre beldenize akmadı
Pes bular bu sözde iken nâgihân
Geldi ol dülger Habîb Neccâr hemân
Geldi peygamberler ile oldi yâr
Söyledi halka bu sözi âşikâr
Yâ kavim mürsellere tâbi‘ olun
İnd-i hakkda izzîcâh devlet bûlun

(640)

Rûberû ben söylerem ânı size
Hakk resûlidir bular gelmiş bize
Cümle yir yirden itâat idelim
Sözleriyle râhi Hakka gidelim
Gördiler kim ol Habîb gayret çeker
Didiler kim tâbi‘ oldun sen meğer
Eksi dinden vazgeçüb döndün mi sen
Lât Menâtı terk idüb küsdün mi sen
Bu kelâmı söyledi halka Habîb
Didikim ben derdime buldum tabîb
Çok şükürler lütfine ihsânine
İşbu âyet nâzil oldi şânine
Yani ben ânı nice idem size
Hakk teâlâ çün vücûd virdi bize
Ol beni yokdan yarattdı vâr idüb
Varlığını bizlere izhâr idüb
Âhir ânın emrine biz giderüz
Bâki olmayan mekânı niderüz
Tanrı birdür yok şerîki lâmekân
Bâtılı terk eyleyüb buldum îmân
Üç nebî hakkdan bize geldi resûl
Sözlerini dinleyüb kıldım kabul
Ol Habîb'in dinlediler sözini
Cümlesinin kan bürüdi gözini
Bir uğurdan âna hamle kıldiler
Gövdesinden başını tîz aldiler
Hakk teâlâ tâli‘in kıldi sa‘îd
Fî sebîlillâh düşüb oldi şehîd
Koydiler ol başı gövde yânine
İş bu âyet nâzil oldi şânine

(641)

Âkil oldur bu sözi dinler ise
Sağlığında ol nice söyler ise
Kavmine vâfir nasîhat eyledi
Döndi ânden işbu sözi söyledi
Didi ger siz görseniz gördügimi
Ayblamazdız bu dine girdigimi
Pâre pâre eylemezlerdi tenî
Bilseler kim yarlığâdı Hakk beni
Hakk teâlâ eyledi ikrâm bana
Fazl-ı lutfından virüb in'âm bana
Âşikâre söyledi halka sözi
Gördi cennet yumdi dünyâden gözi
Her lisânda kıssesi meknûndurur
Şimdi Antâkiyye'de medfûndurur
Gitdi ol zât hâli malûm bu hine
Rahmetullâh-i aleyhi rûhine
Döndiler mürselleri öldüreler
Zulm-i dâdın âleme bildüreler
Halka olub orta yire aldiler
Bir uğurdan çün havâle oldiler
Hakk teâlâ âlimü's-sırrdur ayân
Emr idüb Cebrâiline olzemân
Bir katı sayha idüb Cibrîl emîn
Havf idûben ditredi rû-yi zemîn
Canlu bir kûl kalmadı oldi helâk
Şerlerinden yiryüzi çün oldi pâk
Döndi mürseller şeherden çıkdiler
Sun'i sâni' hikmetine bakdiler
Çün şeherden oldi anlar bî gümân
Oldiler tîz gayri iklime revân

(642)

Bazı didiler peygamberler idi
Adları malûm degil rehber idi
Bazılar didi havariyyûndan idi
Birbirine ihtilâfı var idi
Bu kaziyye oldi çün bunda temâm
Fahr-i âlem rûhine yüz bin selâm

BU KISSE ASHÂB-I FÎL HİKÂYESİDÜR

Hâmûş olma nâle kıl ey mürgi cân
Nâşi bağda şâkıyub itme figân
Her seher kâh şâkı kesme nâleyi
İtme mahrum bağrı yanık lâleyi
Goncanın der şebneminden olma lâl
Âl benefşe mor süsenden ibret al
Sûretin ola hemân leylâ ile
Sîretin olsun nihân Mevlâ ile
Gözlerinden çağlayub aksın sular
Çokca sürmez bağların benzi solar
Yaz gelende sebzevât yerden biter
Kış gelende mahv olub kalmaz iter
Mest-i lâ ya'kil ider bağlar seni
Lâlenin al şebnemi dâğlar seni
Gonca gül çün nâz ider bülbül içün
Çekme hârın derdini bir gül içün
Bağ gider bağbân gider olur harâb
Bu cihâne kim gelür olur turâb
Sen gelici günlerini ağlağıl
Kârubânsın göçmeye yük bağlağıl
Yeddi başlu ezdehâ duymaz bu yer
Bây-i dervîş kimseyi koymaz bu yer
İtme minnet kimseye bir cân içün
Cân odur kurbân ola cânân içün

Kalb odur kim gâfil ânden olmeye
Fikr odur encâmını ide hisâb

Mâsivâyı fikrine hiç almeye
Yani bir gün irci‘i eyler hitâb

(643)

Göz odur hikmetlerini seyr ide
Dil odur kim ismini zikr eyleye
Kan odurkim ışkı ile kayneye
Âşıkullâh gitdigi yoldur bu yol
Nefsin aslın bilmeyince ey emîr
Kangı kûl kim mâsivâyı gayr ider
Hakk teâlâ ol kûla hâl keşf ider
Emrine olur musahhar kâinât
Akli idrâk idene bu söz yeter
Anlayana sevt-i zenbûr oldi sâz
Bir salâvat virelim biz ibtidâ
Hâfızallâh keşf iderse nâmeyi
Söyle bir söz halka eyle âşikâr
Okuyanlar kalbini çün şâd ide
Hind ilinde var idi bir pâdişâh
Almışidi dehr-i zîri destine
Çün Necâşî adine dirler idi
Kimsenin gözi ânı kesmez idi
Pes Yemen ili âna buyrulmadi

Kalıbini kalbi ile bir ide
Her nefesde yekdür Allâh söyleye
Çâr anâsır her damarda oyneye
Her kûla ışk olmadı kânûn usûl
Malûm olur mi sana sırr-ı zemîr
Ol kişidür şarkı garbı seyr ider
Aslanı bir kıl ile alub yider
Güne güne hal ider çok müşkilât
Çok derinden söylesem aklım iter
Anlamayan kûla azdur tabl-ı bâz
Bir kasas vasf eyle İrşâdi gedâ
Nusretiyle al eline hâmeyi
Sen gidüb kalsın girüye yâdigâr
Dinleyenler rahmet ile yâd ide
Tâc-ı devlet sâhibi zerrin külâh
Gelmedi hiç düşmân ânın üstüne
Bây-i dervîş nânını yerler idi
Rûzigâr hiç üstüne esmez idi
Şâhlerinden vâz geçüb ayrılmadi

(644)

İki kerre göndürüb elçi âna
Çün Necâşî bulmadı aslâ ilâç
Gezdürüb dellâlını kıldi nidâ
Kırk bin tertîb itdi tîz hemân
Ebrehe çün dirler idi ismine
Şâh didi kim leşkerini durma al
Beğlerini kır kamû virme emân
Kırk bin asker kanda bir şâh var çeker
Ben girüden göndürürem leşkeri
Rüstem-i Zâl eylesün sözüm seni

Emrine buyrulmayub kaldı tanâ
Âsi olub virmedi çünkim harâc
Hây-ı hûydan yiryüzi doldi sedâ
Enderûndan var idi bir pehlevân
Tîr-i hançer geçmez idi cismine
Sen Yemen üsti gidüb eyle cidâl
Başlarını bize göndür ermeğân
Gerçi anlar gâlib olursa eğer
Başine cem‘ eylerem vâfir çerî
Gerçi kaçarsın görmesin gözüm seni

Pehlevâne çok nasîhat kıldi ol
Çıkdiler deryâ içinden bî gümân
Çıkdı deryâden karayı gördiler
Bir zemân cenk eyledi ehl-i Yemen
Biz Necâşî ile cenk idemezüz
Mâlımız evlâdımız olur esîr
Cengi koyub biz itâat eylerüz
Gördi şâhkim leşkeri kıldi emân
Bildiğim tîz Ebrehe ânı keser
Bir deniz aygırı atı var idi

Keşti ile çün denizden gitdi ol
Ol Safâ şehrine oldiler revân
Gâfil iken şehr içine girdiler
Şâhlerine didiler gitdi emen
Yiryüzini âna tenk idemezüz
Sen olamazsın bize çün destikîr
Anden özge gayri sözi neylerüz
Korkusinden kâmeti oldi kemân
Ne ‘ıyâlin acıdı ne hod büser
Kim binerse üstine korkar idi

(645)

İşbu sözi söylediler râviyân
Didi düşmân aldı şehri ben nidem
Anden özge gayri şâhı neylerem
Oldi gavvâs daldı deryâ içine
Bir konak yol kaldıkim göre zemîn
Bu yenâden Ebrehe gör neyledi
Sen adâvet bizlere kurmak neden
Çıkdı göğe avret oğlanın sesi
Sen ne dirsin biz itâat eylerüz
Bizde suç yok mîrimiz buyrulmedi
Sen ne dirsin biz o yola gidelim
İşbu sözden hışmı gidüb durdi ol
Beğlerini kesdi bir bir koymadı
Ol diyârı aldı zîri destine
Gasb ile cebr ile kemlik eyledi
Çünki bildin kıssenin kîl kâlini
Pes vezîri geldi didi ey ulû
Bundan öte emrine buyrulmaz ol
Ol Yemen mâli ile ummân olur

Bindi fi’l-hâl oldi deryâya revân
Çün bana sâhib olur şâh-ı acem
Hâlimi gidüb ifâde eylerem
At yoruldi oldi nâdim suçi ne
Batdı deryâ içine oldi emîn
Geldi pîrler badi feryâd eyledi
Kim bu halkı bu geder kırmak neden
Hep sokaklar doldi insân gövdesi
Senden özge gayri şâhı neylerüz
Ol Acem şâhı ile ayrılmedi
Bây-i dervîş cümle hizmet idelim
Ol Safâ şehrine tahtın kurdi ol
Kimsenin sözine aslâ uymadı
Gelmedi bir düşmân ânın üstine
Yeddi yıl çün anda beğlik eyledi
Ol yenâden gör Necâşî hâlini
Kim Yemen’de Ebrehe oldi delû
Ol diyârı terk idüb ayrılmaz ol
Çokça sürmez ol sana düşmân olur

(646)

Çok hazîne cem‘ idüb kaldı âna
Beğlerini katl idüb itdi keder

Ol gerekdür göndüre idi sana
Bî hisâb aldı ol kârûn geder

Ol Yemen'dür gayriye itme kıyâs
Yeddi yıldur mâl sana göndürmedi
Çün kemâliyle ânı zamm eyledi
Aklı idrâk eyleyüb kaldı tanâ
Ey benim ser leşkerim key nâ müdâr
Yeddi yıldur ben seni azl itmedim
Ol Yemen mâlı kamû kaldı sana
Bunca mâlı meks idüb koymak neden
Merhamet eyle fakîre soyma ac
Mâcerâyı yazdı çün kıldi tamâm
Aldı elçi nâmeyi girdi yola
Çün Yemen şehrine elçi tutdi yol
Ebrehe çün nâmesin aldı ayân
Elçi ile kırk gün ülfet eyledi
Ebrehe destine aldı hâmeyi
Didi şâhım sen kazâdan ol emîn
Elçi ile vâsıl oldi nâmeniz

Dağı taşı altun akçe hem nuhâs
Kibre varub ol bize indürmedi
Pes Necâşî sözlerini dinledi
Döndi fi'l-hâl yazdı bir nâme âna
Çok umûr virsin sana perverdigâr
Nâşi gammâzın sözine gitmedi
Elçi ile tîz ânı göndür bana
Halkı üryân eyleyüb soymak neden
Vakti olmayan kişiden alma bâc
Ârifâne çok dirâz olmaz kelâm
Sürat idüb bakmadı sağa sola
Pâdişâhın nâmesini sundi ol
Okuyub mazmûnini bildi beyân
Bî hisâb mâl virdi himmet eyledi
Pâdişâha yazdı böyle nâmeyi
Devletin vâfirlenüb gitsin gamîn
Dest-i hattınla yazılmış hâmeniz

(647)

Çün irişsin şarka garba âyeniz
Himmetinden bulmişem ihsânı ben
Abd-i âciz ben sana kemter kûlam
Hind ilinde pehlevânın çokdurur
İstemişsin zî nevâsın mâlini
Bazı âsi virmedi bize harâç
Şâhımızdan havf idüb cebr eylemem
Alduğum cizye hemîn yitmez bana
Kırık bin asker var benim üstümdedur
Alduğum mâlı sana virsem eğer
Havfim oldur birbiriyle sözleşür
Almış iken bu diyâr elden gider
Nusretin itme dirîğ sen bu kûla
Gitdi elçi nâmesini virdi ol
Gördi ol şâh nâmede mâl gelmemiş
Hışma geldi gözleri kan ağladi

Üzerimden olmasun dur sâyeniz
Devletinden tutmişem meydânı ben
Olmasaydın devleti kanda bulâm
Benden ednâ gayri kûlın yokdurur
Hod bilürsin bu diyârın hâlini
Bazı râhib bazı uryân yâlın ac
Hiç birine kem cevâbı söylemem
Kimden alub göndürem senden yana
Hem Âcem şâhı gelür kasdımadur
Belki düşmân üstüme leşker çeker
Belh-i Kirmân Şâhı ile birleşür
Pâdişâhsın şânine olur keder
Yazdı nâme elçi(yi) saldı yola
Öpdi yerler çün kıyâma durdi ol
Sanki bir habbe Yemen'den almamış
Ebrehe'ye çok katı kîn bağladi

Şâh ânın tîz azline kurdi kemân
Ol Yemen beğliğini virdi âna
Anda ânın hizmeti oldi temâm
Erbât adlu vâr idi bir pehlevân
Didi gelsin Ebrehe benden yana
Bundan artuk yokdurur gayri kelâm

(648)

Hem Yemen cumhûrine yazdi emîr
Ebrehe'yi katime göndüresiz
Merd-i Erbât'a itâat idesiz
Bindi Erbât çün revân oldi yola
Çün Safâ şehrine inüb kondi ol
Ebrehe Erbât'a ikrâm eyledi
Döndi şâhın nâmesin sundi âna
Hem Yemen ehline hâl vasf eyledi
Cebr ile biz ânı göndüremezüz
Kangınız gâlib gelürse dursun ol
Çün ahâliden bu hâli anladi
Gördi Erbât Ebrehe havf itmedi
Geldi bir gün yanine virdi selâm
Didi Erbât emr-i sultân var sana
Gelmişem şâhdan bugün ibkâ ile
Git saraydan vir hükûmâtı bana
Çünki Erbât sözini kıldi temâm
Sen bu derde sabr idebilürmisin
Didi Erbât şâha nâme göndürem
Bundan öte itmezim size cebîr
Kasrıgâhından alub indüresiz
Sayemizde istirahat gidesiz
Sürat idüb bakmadı sağa sola
Destine iksir şerâbı sundi ol
Başine geldiklerin nakl eyledi
Şâh seni ister didi Hind'den yana
Döndi anlar bu kelâmı söyledi
Kasrıgâhından biz indüremezüz
Şâhın emri üzre davâ kursun ol
Pâdişâhın nâmesini tanladi
Azl olûben Hind iline gitmedi
Birbiriyle itdiler vâfir kelâm
Bundan öte işbu meydân dar sana
Ülfeti yok serçenin ankâ ile
Pâdişâhın hışmı çok vardur sana
Döndi ânden Ebrehe açdi kelâm
Gitmesem ben cebr idebilürmisin
Leşkerini bu diyâra döndürem

(649)

Ben seninle âkıbet cenk eylerem
Gelmiş iken bu diyârden gitmezim
Kim benimle pâdişâhın nusreti
Yüz çevürdi senden ol şâh-ı cihân
Gel berâber ikimiz cenk idelim
Sen beni ger katl idersin ey humâm
Kim sana kanım beim olsun helâl
Hem şurût içre dahî erlik budur
Pâdişâha sen beni yazmak neden
Bu cihânı başine teng eylerem
Tâ ölünce cenkimi terk itmezim
Cümle âlem senden eyler nefreti
Döndi ânden Ebrehe açdi dihân
Kim sabah meydân yerine gidelim
Belki tîz vadem gelüb oldi temâm
Katl idersem ben seni olma melâl
Şir-i merdân olana erlik budur
Bunca nâsın sinnini kazmak neden

Çün bu kavle anda râzı oldiler
Birbiriyle zevk-i ışret kıldiler
Çünki Erbât zorlu pehlevân idi
Ânı gören zann ider su‘bân idi
Ebrehe’den yek çekerdi tîr kemân
Kuvvetine mağrûr oldi ol zemân
Ol bilürdi gürzi ile katl ider
Bilmediğim tedbîri bozar kader
Çün ahâli işbu hâli bildiler
İkisinin meclisine geldiler
Didiler biz görmezüz ânı sezâ
Mensûb içün idesiz türlü cezâ
İkiniz bir pâdişâhın âdemi
Himmeti sizden geçüb bir yâ demî
Çâr taraftan pâdişâhlar hep duyar
Âkil olan bu işi elbet sayar
Hiçbirine işbu söz kâr itmedi
Hışma geldi Ebrehe âr itmedi
Çıkdı meclisden girüb bir halvete
Çün kığırdı bir kûluni vahdete

(650)

Bir siyâh A‘râb idi kan içici
Dîn îmân yok Hakk yolundan kaçıcı
Ebrehe didi sana var bir sözüm
Ger tutarsın ol benim iki gözüm
Ben bugün Erbât ile kavl eyledim
Cenk idek meydân içinde söyledim
Ben ânın gürzi ile baş idemem
Azl olûben Hind iline gidemem
Er yerinde bir kuyu kaz gir yere
Senden özge bu işi kimdür göre
Bu gice kal sen benimçün uykusuz
Ol kuyunun ağzın eyle bellüsüz
Ben sabah meydân yerine inerem
Kâhı sağa kâhı sola dönerem
Ol bana hamle idince ol zemân
Sen kuyudan gel âna virme emân
Gâfil iken eyle ânı sernigûn
Düşdi ruhsat bu ganîmetdür bugün
Sen bu mertliği ider isen bana
Ne murâdın var ise virem sana
Didi bâri bir sened yaz sen bana
Ben gidüb cellâd olam ânden yana
Leyki şimdi ol murâdı söylemem
Devlete mensuba minnet eylemem
Bir sened yazdı basub memhûr hemân
Ol murâdı isteğil benden nihân
Ben senin kalbindekini eylerem
Senden özge gayri dosti neylerem
Kazdı bir çâh girdi zengî içine
Bilmedi Erbâtkim ânden incine
Geçdi ol şeb çün sabâh oldi ayân
Çün ahâli bildiler bellû beyân
Geldi girdi Ebrehe meydânine
Yani cevlân göstüre düşmânine
Bu yenâden geldi Erbât pehlevân
Ebrehe’nin katline kıldi gümân
El yaladı atdı bir harbe hemîn
Na‘rasından titredi rûy-i zemîn

(651)

Tîr gibi harbe elinden gitdi ol
Ebrehe’nin kalkanından geçdi ol
Harbenin uci dokundi yüzine
Akdı kanı doldi iki gözine

Geldi fi'l-hâl Ebrehe'nin üstine
Çıkdı yerden geldi zengî ol zemân
Ol girüye döner iken nâgihân
Tutdi fi'l-hâl kesdi başın akdı kan
Şâzılıkla geldi çıkdı tahtine
Ol Necâşî şâhıne gitdi heber
Ebrehe âsi imiş çün anladi
Ol vezirine bu sözi söyledi
Ol diyârın hâkini ben atdurem
Leşkerime kim benim karşu dure
Düşti gâyet fikr ile endîşeye
Bu yenâden gör ki zengî neyledi
Didi sâbık sözine durdun mi sen
Ebrehe didi âna iste murâd
Didi ben mülk-i îrâdı neylerem
Bu şeherde kangı kız gitse ere
İbtidâ ben bozam ânın bikrini

Hışma geldi aldı gürzin destine
Arkadan geydürdi bir hançer nihân
Ebrehe tîz bir kılıç çaldı hemân
Gitdi Erbât mensûb içün virdi cân
Çerh-i gerdûn tutdi yüzin bahtine
Gönli oldi gusseden zîr-i zeber
Zârı zârı pehlevâna ağladi
Çün Yemen halkı bize gör neyledi
Dağı taşı birbirine katdurem
Ebrehe'nin kanını tökem yire
Nâmeler yazdı salub çâr köşeye
Ebrehe'ye geldi fi'l-hâl söyledi
Yohsa bir hîle bana kurdun mi sen
Ben sana bahş eylerem mülk-i îrâd
Sırrımı şimdi ifâde eylerem
Bir gice gelüb benim ile dure
Didi olmaz itme ânın zikrini

(652)

Bu Yemen'dür kimse ânı çekmez ol
Kimse böyle resmi erkân kurmadi
Didi zengi minnetim oldur sana
Çünki A'râb bu kelâmı söyledi
Bu nufusdur didi çıkdı ben nidem
Gezdürüb dellâlını kıldi nidâ
Çün ahâli işbu hâli anladi
Didiler kim asline biz irmedik
Pes bu zulmi gayri bir şâh itmedi
Geçti ânın üzerine bir zemân
Ol şeherde bir dilâver vâr idi
Hemşîresine ânın oldi düğün
Bu kızı ben zengîye virem nice
Bu gice ben zengîyi katl iderem
Pes konuşdi bildiği ahbâb ile

Binde bir kûl bize boyun eğmez ol
Kim ki geldi bu cihânde durmadi
Adet eyle kızları benden yana
Ebrehe çün bir zemân fikr eyledi
Lâzım oldi bid'at işi emr idem
Hâyı hûydan şehr içi doldi sedâ
İşidenler Ebrehe'yi tanladi
Böyle âdet böyle kânun görmedik
Böyle eğri yola kimse gitmedi
Âciz olub didiler kim elamân
Zengînin işi âna çok âr idi
Tatlu cânımdan didi geçdim bugün
Siz beni idin gelin işbu gice
Ahşam olsun kız yerine giderem
Çün donatdiler ânı esvâb ile

Didi ben sâğ hemşîrem göndürmezem
Zengînin meclisine indürmezem
Ebrehe yânında sözim dinlene
Haşredek dillerde âdım söylene
Aldı bir hançer katı sardı belin
Girdi hevdec içine oldi gelin
Ögi sonra kös nekâre çaldiler
Aldiler zengî katine geldiler

(653)

Vâla ile sardi iki gözini
Tut kulağın dinle ânın sözini
Yatsudan son geldi zengî kırtege
İkisi çün girdiler bir girdege
İkiyüzlü bir bıçakı vâr idi
Kim alursa destine korkar idi
Asmış idi ol bıçakı yânine
Zengînin çok susamışdi kânine
Geldi zengî açdi belinden kuşak
Bilmedi kim hâzır oldi ol bıçak
Destin atınca geline ol zemân
Sokdi karnından yukarı bî gümân
Ol yiğidin çok idi zori güci
Arkasından bir kârış çıkdı uci
Tîz bıçakı çekdi fi'l-hâl akdı kan
Zengî yire düşmeden ön virdi cân
Zengînin gürzin eline aldi ol
Ebrehe'nin meclisine tutdi yol
Ol gelin esvâblarını açmadi
Korkub ânden bir diyâre kaçmadi
Sökdi halkı içerü girdi dîlir
Resmi erkân ile geldi öpdi yir
Didi şâhım bende ulû cünha vâr
Emr idersin idem ânı âşikâr
Çün benim itdigimi kûl itmedi
Pâdişâhlar bu işi yol itmedi
Rûy siyâhım kapine geldim bugün
Bu gice hemşîreme oldi düğün
Zengîye göndürmeğe âr eyledim
Keyk cihânı başime dâr eyledim
Ben gelin oldum âna geydim libâs
Kim Yemen'de bilmez ânı gayri nâs
Kendi re'yimle ânı katl eyledim
Nâsdan evvel şâhıma ben söyledim
Ebrehe didi âna kim âferin
Ben seni katl itmezim olma hazîn
Bidat işler âr gelür idi bana
Bundan öte nusretim çokdur sana

(654)

İşbu ârdan sen helâs itdin beni
Bî hisâb mâl virdiğim oldi genî
Gitdi zengî oldi çün zîr-i zeber
Pâdişâhdan Ebrehe aldı heber
Kim dayanur ol Necâşî cengine
Zâl-ı Rüstem gelmez ânın dengine
Bildi ânı Ebrehe fikr eyledi
Kendi kendine bu sözi söyledi
Şâh gelürse ben durub cenk idemem
Yiryüzini başine teng idemem
Ol beni öldürmeğe and eylemiş
Kim benim hakkımda çok söz söylemiş
Şarka garba nâmeler irsâl ider
Bu cihân benden bütün infâl ider

Leşkeriyle çün gelürse bî gümân
Sağlığımdam itmezim aslâ gümân

Bu husûsda ta‘cîz oldum kim nidem
Yikrek oldur ben âna kulluk idem

Bunda özge gayri hîle yokdurur
Pâdişâhdur kuvveti key çokdurur

Emrimi bir kûl benim çün dinlemez
İtdigim işi divâne eylemez

Bunca mâldan ben âna göndürmedim
Pehlevânın sâğ giru döndürmedim

Bu ecilden kim bana virmez emân
Yağdurur yağmûr gibi tîr-i kemân

Döndi fi’l-hâl yazdı bir nâme âna
Ben bir ednâ bendeyim senden yana

Sen ûlusin ben sana kemter kûlem
Sen gibi şâh ben gidüb kanda bulem

Üzerime sen benim gelmek neden
Serçeyi ankâ gibi bilmek neden

Emr idersin şâhımı gelüb görem
Hâkipâyi devletine yüz sürem

Bende hâl yok hâl senin ahvâl senin
Ger hazîne gerdefine mâl senin

Leyki gelsem bu diyâr elden gider
Havfim oldur şâhıma olur keder

Çün verâden bu diyâr buyrulmaz ol
Tâk-ı kisrîden geçüb ayrılmaz ol

(655)

Emrinizle geldi Erbât pehlevân
Yeddi gün ben istedim ânden emân

Azl olub şâh eşiğine gelmeye
Didi ben geldim seni öldürmeye

Halka zâhir eyledi fermânımı
Koymadı tutam yola kervânımı

Hışma geldikim beni tîz öldüre
Cünhasını şâhıma kim bildüre

Ol Yemen’de güyâ bir nâm eyledi
Hâsılı söz bize meydân eyledi

Çün berâber ikimiz cenk eyledik
Şîr-i merde cengimiz denk eyledik

Ol beni katl ider iken nâgihân
Âna ulaşdı kazâ-yı asumân

Hod bilürsin cân azîzdür cümleden
Ben ânı katl ideyim bir hamleden

Hem ahâliden sana vardur sened
Çün bu ahvâli bilür her bir ahed

Leyki şâhım ben kûla and eylemiş
Hışma gelmiş bu kelâmı söylemiş

Şâha lâyık olmaz işi kim göre
Ebrehe’nin kânını dökem yire

Vâfir asker cem‘ idüb anda gidem
Hem Yemen toprâkine basam kadem

Âdet-i kânûn degil bu kâr senin
Dönmez iksirli nüfûsın vâr senin

İtdigin şartı bize ben bilmişem
Ayâkımdan bir şüşe kan almışem

Kan gelince çal yire ol şüşeyi
Kan dökülsün sen gider endîşeyi

Şart yerine çün gelür çekme keder
Bu diyârın toprâkından bir heber

Elçi ile ben ânı göndürmüşem
Şâhımın ben şartını söndürmüşem

Tök zemîne eyle ânı hâkipây
Çün bu resme ben âna buldum kolay

Yazdı hattı ile bir nâme nihân
Gitdi elçi tîz yola oldi revân

(656)

Gitdi Hinde nâmeyi kıldi vusûl
Didiler kim Ebrehe'den geldi kûl
Çün Necâşî aldı fi'l-hâl okudi
Kim mukaddem hışmı gâyet çok idi
Ebrehe'nin işi hoş geldi âna
Leşkeri göndürmedi ânden yana
Elçi ile tûğ berâtın virdi ol
Çün Yemen iklimine şâh kıldi ol
Geçdi ânın üzerine bir zemân
Bizden evvel kim neler görmiş cihân
Kimseye bâki degil ender fenâ
Bir kenîse Ebrehe kıldi binâ
Çar tarafdan kırk direk çekdi kemer
Üzerini eyledi sırt-ı semer
İnlü muhkem yonma taşdan yapusı
Çîni poladden kuruldi kapusı
On iki yirde idüb mihrâb ana
Asdı kandil gün doğuşundan yana
Kırık keşiş koydi ana hıdmet ide
Kim Zebûr İncîl ana kır'at ide
Her kim ânı gördi ise tanladi
Her birine çok vazîfe bağladi
Öyle yüksek eyledi kim ol deyri
Çıksa bir kûl üstüne görmez yeri
Çar dıvar idüb kamû tâş eyledi
La'lile yâkûtı nakkâş eyledi
Yazdı sûretler ana altûn ile
Kimseden hiç almadı satûn ile
Düzdi mercân incüyi mihrâbine
Kim girer içerüye (hep) tâpine
Zümrüdi elması zerf itdi ana
Üç hazîne mâlı sarf itdi ana
Düzdi ol suretlere yüz gözi kâş
Adını koydi Kalîs Deyr-i Necâş
Hâsılı söz âna benzer üstüvâr
Bu cihânde yok idi hiçbir hisâr
Yazdı şâha kıldi bir nâme vusûl
Didi kurdum ben seninçün bir usûl

(657)

Bir kenîse ben sana yapdurmişem
Üzerine kırk keşiş koydurmişem
Ol deyre hizmet ide gündüz gice
Sen işit evsâfını ânın nice
Bu cihânde böyle yokdur bir yapû
Cümle nâs gelsin âna kılsın tapu
La'l-i mercân zümrüdi düzdim ana
Meryem İsâ suretin yazdım ana
Adını virdim Kalîs Deyr-i Necâş
Ömrin oldukça ana eyle savâş
Çün Yemen ilinde altûn kalmadi
Bu deyre hiç kimse mâlik olmadi
Dört kapû kurdum ana çîni polâd
Kimse ânı görmemişdir fi'l-bilâd
Anden özge şâhıma var bir sözüm
Hâkipâyi devlete sürem yüzüm
Muttasıl kıldım anı dört tekkeye
Bundan öte gitmesin nâs Mekke'ye
Ol şeherde varimiş bir hoş yapû
Nâs gidüb eyler imiş ana tapû
Çün Arabda itibârı çok imiş
Altûn incû zîneti çok yok imiş
Yılda bir kez kim ânı kılsa tavâf
Hep günâhın Ka'be eylermiş me'âf
Kalmış İbrâhim Halîl'den ol usûl
Her kaçan nâmem sana kılsa vusûl

Elçi ile her diyâre kıl heber
Er olân kûl destine alsın teber
Nâmeler yaz eyle âgâh her yeri
Çün gelüb kılsın ziyâret bu deyri
Bundan öte Mekke'ye nâs gitmeye
Lâtı Uzzâ hakkine yir öpmeye
Bu cihânın sikkesi gelür sana
Sen derûn ile hulûs eyle bana
Böyle yazdı Ebrehe ol nâmyei
Gitdi elçi şâh görünce hâmeyi
Gitdi hışmı hiç adâvet kalmadi
Fârig olub cenke ikdâm kılmadi

(658)

Ol kenîse geldi gâyet hûb âna
Döndi fi'l-hâl nâme yazdı dört yana
Didi ey nâs ben Necâşî şâhıyem
Bu asırda yiryüzinin râhıyem
Bende olan şâhın emrini sayar
Zîr-i destimde olan herbir diyâr
Her kaçan siz göresiz burhânımi
Enderûnden pençelü fermânımi
Emrime sizler itâat idesiz
Mekke şehrini ferâgat idesiz
Ben size yapdurmişem bir deyr ulû
Altûn atlâs ile üsti örtülü
Ben dahî leşker çeküb idim tavâf
Hep günahlar kazılub olur me'âf
Kim itâat itmese bu emrime
Tîr-i hançer urdi ol kûl ömrime
Dört taraftan leşkerimi çok idem
Hâke katub ol diyârı yok idem
Her diyâre nâmeler kıldi vusûl
Ekseri nâs eyledi ânı kabûl
Çün Arâblar emrine buyrulmadi
Fârig olub Ka'beden ayrılmadi
Didiler biz Ka'be'den ayrılmazuz
Hem Necâşî şâhıne buyrulmazuz
Geldi Abdulmuttalib'e çün heber
Gönli oldi gusseden zîr-i zeber
Mekke ehli bir yere cem' oldiler
Ol Necâşî'ye adâvet kıldiler
Didiler kim Ka'bemüzden geçmezüz
Terk idûben bu diyârdan göçmezüz
Âtamuzdan neslimizden kalma bu
Kim iderse işbu beyte zann-ı sû
Tîz yakında ismi cismi kahr olur
Ka'be'yi ulû gören devlet bulur
Bundan alâ mertebe olmaz bize
Birbiriyle girdiler vâfir söze
Geldi Abdulmuttalib çün dinledi
Ol Necâşî şâhını ta'n eyledi

(659)

Nâme ehline didi biz gelmezüz
Bundan alâ gayri Ka'be bilmezüz
Var Necâşî şâhıne sen vir heber
İster ise göklere çeksin kemer
Yapdığı deyre gelüp bâş eğmezüz
Yok yire biz yolda zahmet çekmezüz
Râvî eydir gitdi elçi râhine
Söyledi bir bir Necâşî şâhine
Çün Arâb ehli Kureyş buyrulmadi
Ka'besinden vaz geçüb ayrılmadi
Hiçbirisi emrin üzre gitmedi
Yohsa gayri beldeler söz itmedi

Ol sene herbir diyârdan geldiler
Öyle dirnek oldi anda ol zemân
Geçdi ol yıl geldi ferdâsı sene
Şâyi‘ oldi bu heber dilden dile
Kârı kisbî ardine atmış idi
Çün Safâ şehrine yoli uğradi
Sordi ruhbânlar âna kandan geliş
Sen piyâde bu ile gelmek neden
Senden özge gelmedi bir kûl bize
Ol Arâb çün anda hîle eyledi
Asıl mevlûdim sorarsın Mekke’den
Kim beni göndürdiler deyri görem
Gidem Arâba hikâyet eyleyem

Ol kiniseyi ziyâret kıldiler
Hâyı hûydan na‘reler doldi cihân
Çâr tarafdan kârubân kopdi yine
Mekke’den bir kûl revân oldi yole
Mâderinin iplikin satmış idi
Yakdı ânın bağrını deyr doğradi
Kimse ile varmıdur bunda bir iş
Ka‘be’den yek bu deyri bilmek neden
Şâhın emri vâsıl olmuşdi size
Döndi ruhbâna bu sözi söyledi
Çün Arâblar fârig oldi Ka‘be’den
Taşine toprağine yüzüm sürem
Ser Kureyş’e mâcerâyı söyleyem

(660)

Çün gelüb ânı ziyâret ideler
Didiler gir içine seyr eylegil
Bundan alâ yok cihânde bir yapû
Gezdi Arâb gördi kim olmaz bir iş
Zümrüd incû kalmamış gitmiş ana
Ol keşişler bilmedi ânı yamân
Didiler kim bunda mihmân ol bize
Gitmedi ol deyrde kaldı ol gice
Râhibine çok ricâlar eyledi
Sen izin ver ben girem deyr içine
Ben gidüb tenhâ günâhım ağleyam
Bu gice ben ideyim anı tavâf
Meryem İsâ ile olam rûberû
Gördi yüksek kubbeler kandîl yanar
Kırk direk saydi kamû mermer idi
Döndi baş mihrâbine kıldi nezer
Ka‘be’ye nisbet anâ gör neyledi
Hem mîrün teknesini kıldi harâb
Bir kavâzen buldi çün altûn idi

Bundan özge gayrı deyri nideler
Var Kureyş’e mâcerâyı söylegil
Bunca nâs geldi âna kıldi tapû
Bu cihânde kalmamış altûn gümüş
Seyr idüb dört yânını kaldı tanâ
İşbu hâli itmedi kimse gümân
Ebrehe in‘âm ider yârın sana (size)
Dinlegil ahvâlini noldi nice
Öpdi destin bu kelâmı söyledi
Kûl odur nâdim ola suçi ne
Hem dahî sûretlere bil bağleyam
Hep günâhım eylesün ol deyr meâf
Virdi destûr girdi Arâb içerû
Bilmeyen kûl gökdeki yıldız sanar
Kubbelerden ser çeküb ar‘ar idi
Aklı gidüb oldi cânından bizâr
Geldi mihrâb tâşine bevl eyledi
İçmiş idi ol gice vâfir şerâb
Ol hisâbsız mâlile satûn idi

(661)

Dünyâlıkda bu yiter didi bana
Altûn incû çok görüb kaldi tanâ
Çıkdi fi'l-hâl oldi gözlerden 'adem
Gayb erenler sırrine basdi kadem
Didi derde bulmaz isem çâreler
Ebrehe bir pâremi bin pâreler
Ol Arâb çok hileler bilmiş idi
Ol deyre bir kâfile gelmiş idi
Girdi ânın içine oldi nihân
Çün sabahdan kıldi râhibler figân
Didiler kim kanda gitdi ol habîs
Ol sanâtun tâşını kılmış necîs
Mekke şehrinden gelüb a'yâr imiş
Aslını çün bilmedik ağyâr imiş
Didiler kim Ebrehe'ye ey ulû
Kim Kureyş'den bir Arâb geldi delû
Ol Necâşî deyrine bevl eyledi
Çünki râhibler bu sözi söyledi
Çün keşişden işidince bu sözi
Hışma geldi kânile doldi gözi
Didi ben ol Ka'be'yi gidüb yıkam
Tâşını toprâkını oda yakam
Mekke ehli emrime buyrulmadi
Ka'besinden vaz geçüb ayrılmadi
Çün kabâil bizlere ağyâr iken
Mekke'nin içinde Ka'be vâr iken
İşbu deyri bir Arâb itmez kabûl
Kim mukaddem emrimiz kıldi vusûl
Yikrek oldur pâdişâha bildürem
Ka'be'yi ben ol diyârdan kaldurem
Aldı destine hemân ol hâmeyi
Pâdişâha yazdı işbu nâmeyi
Herbir iklim emrini kıldi kabûl
Mekke şehrine kılub emrin vusûl
Çün Kureyş ehli itâat itmedi
Oldi âsi emrin üzre gitmedi
Ol Arâbdur ekserî eyler inâd
Yiryüzinde eyler anlar çok fesâd

(662)

Lât yolundan vaz geçüb ayrılmaz ol
Ka'be vâriken bize buyrulmaz ol
Yikrek oldur sen bana ver nusreti
Ol Kureyş'e göstereyim ibreti
Ben gidüb ol Ka'be'yi oda yakam
Leşkerile azm idüb ânı yıkam
Gûş idenler anlayub kalsın tanâ
Hem dahî mahmûd-i fîli ver bana
Üzerine kurayım çün tahtımi
Şân-ı a'zam eyleye ol vaktimi
Pes Necâşî nâmesini okudi
Ol Kureyş'e hışmi gâyet çok idi
Nâmeler yazdı hemân sağa sola
Fîl-i mahmûdi revân itdi yola
Fîl-i mahmûddan murâd ey dil nevâz
Cümle filden kâmeti oldi dirâz
Anden ulû gayri bir fîl yok idi
Hind ilinde itibârı çok idi
Kim görürse cismini korkâr idi
Anden özge gayri filler vâr idi
Üsti sarp kal'a gibi senker idi
Dört ayak dört künbete benzer idi
Yâd kimesne semtine koymaz idi
Günde bir anbâr yise doymaz idi
Her kaçan bir yâzıda olsa rehâ
Gergerinden ditreşürdi ez dahâ

On iki cenkle urulmuşdi âna
Kırk bin asker cem‘ idûben göndürüb
Leşkeriyle harcı ânın bir idi
Kanda kondi ise âciz oldi nâs
Kangı şehre uğradiyse ol yıkub
Vâfir asker ol dahî cem‘ eyledi

Ânı seyriden kişi kaldı tanâ
Uğradığı kasr-ı şehri söndürüb
Bir diyârı bir uyunda yer idi
Bâki hâlin et âna göre kıyâs
Hâsılı söz Ebrehe karşu çıkub
Hâyı hûydan dâğ-ı taşlar inledi

(663)

Kurdi tahtın Ebrehe fîl üstine
Bazılar dir Hind şâhı bile idi
Ebrehe gâyet iverdi tîz gidem
Ol diyârda vâr idi bir pehlevân
Adı Zevfîr idi gâyet nâmudâr
Çok severdi ânı Abdulmuttalib
Bildi gider Ebrehe ol Meke’ye
Gördi düşmân Mekke’yi arzûladi
Darbine dayanmayub dâğıldiler
Ellerin ayakların bağladiler
Gördi Zevfîr dökdi gözden yâşını
Dağa taşa leşkerin itürdier
Ebrehe gördi bir ulû pehlevân
Didi belki bize bir gün yâr ola
Ellerin ayakların açdurmadi
Kalbine hiç almadı bir hâife
Çıkdı Tâif ehli istikbâline
Davet idüben ânı indürdiler
Ebrehe pes söyledi biz mübtedî

Sürat idüb gitdi Mekke kasdine
İştiyâkı mahmûd-i fîle idi
Çün Arâb toprağine basdı kadem
Kılmadı düşmânine birgün emân
Ol Arâb’da bulmuşidi itibâr
Çün bunaldıkça gidüb oldi tabîb
Pes mukaddem hışmı vardur Ka‘be’ye
On iki bin er alub karşûladi
Zevfîr üstüne havâle oldiler
Hep Arâblar yüreğin dağladiler
Çün emirsiz kesmediler bâşını
Aldiler şâh katine getürdiler
Kıymadı öldürmeğe virdi emân
Ol Arâblardan geçüb ağyâr ola
Bekçi koyub bir yana kaçurmadi
Ebrehe geldi irişdi Tâif’e
Agâh olmuşlardı Zevfîr hâline
Çün Arâbdan hışmını söndürdiler
Döndi Tâif’den kılâvuz istedi

(664)

Ney şakıkden bir kişi çün vâr idi
Ol kılavuz oldi düşdi önine
Mekke’ye iki konak kaldi hemân
Şimdi zirâ kabri bellü andadur
Gömdiler Tâif yolının üstine
Çok tâş atub itdiler la‘netleme

Kim Ebu’lğâz adine dirler idi
Ka‘be ânın gelmedi hiç dengine
Ol Ebu’lğâz düşdi anda virdi cân
Mekke’den ol iki konak yandadur
Ol Arâblar tâş alurdi destine
Kaldı ol yolda olub ibretleme

Sürat ile Ebrehe geldi hemân
Mekke ehli işidüb kıldi figân
Çün harem kapusuna cem oldiler
Birbirine çok nasîhat kıldiler
Didi Abdulmuttalib biz nidelim
Yikrek oldur âna karşu gidelim
Necâşî'nin gidüp hükmi dirâze
Yemen'den azm idüp geldi Hicâz'e
Kamû şâhın ûlusudur Necâşî
Arâb ânunile kıldi savaşi
Gelürken itdiler beğler cidâli
Birinin kalmadı asla mecâli
Ânın hükmi irişdi şarke garbe
Acem şâhı gerekdür ide harbe
Gidüb Tâif gibi el bağlayalım
Merâmı Ka'be mi çün anlayalım
Veyâhud bizleri hep öldüremi
İtâat itmedik çün bildüremi
Durup cenk eylesek imdâd viren yok
Arâb gelmez bizi bunda gören yok
Alur bizde ne mal kalur ne evlâd
Gider gayret gider nâmus gider âd

(665)

Çün Abdulmuttalib didi bu sözi
Kamûsinin dolub yâşile gözi
Kureyş ehli kamû düşdi figâne
Didikim Eberehe bir pehlevâne
Senin şânın katımda oldi zîde
Bin atlu al bu leşkerden güzîde
Deve koyun sığır sen eyle gâret
Görem karşu bana kormi eyâlet
Seçub aldi hemân bin nâmudâri
Didi şâhdan bulurem itibâri
Girüb Mekke sınurine eyâcân
Didi kim karşıma gelse dökem kan
İdüb sürat bu fikrile çû gitdi
Deve koyun bütün hep gâret itdi
Fakîr olan kûlın bağrını deldi
Nekim girdi eline aldı geldi
Kaçan kim Ebrehe gördi bu hâli
Dönüb çobanlara sordi suâli
Kureyş ehli bana karşu dururmi
Olub âsi diyârını korurmi
Didiler kim sana karşu duran yok
Ûlû şâhsın sana kimse soran yok
Kamû bende emr-i fermân senindür
Geçen geçdi bugün meydân senindür
Çün Abdulmuttalib oldi heberdâr
İki yüz devesini sürmiş ağyâr
Kureyş ehli gelüb bir bir dirildi
Didiler mâlımız gitdi sürüldi
Ânın düşmânlığı zâhir bilindi
Bugün rıhlet kösi bize çalındi
Ne oğlân kor ne kız eyler esîr ol
Didiler kim bize sen destigîr ol
Âna var vasf-ı hâl eyle ifâde
Dilersin gidelim cümle piyâde
Bugün sensin Kureyş ehlin ûlusi
Kamû âlem sana eyler hulûsi
Seni bilmez cihânde kimse varmı
Şâha karşu gidince bize ârmı

(666)

Çün Abdulmuttalib bir nâka bindi
Görüb ol leşkeri üstünden indi
Nice hayme nice tahtlar kurulmış
Götürmekden bütün filler yorulmış

Didi ben Mekke'den geldim ahâli
İşâret eyleyin şâha bu hâli
Alub destûr açub bir hayme girdi
Mukaddem cenk iden Zevfîri gördi
İki desti ânın ardine bağlu
Dokunmuş âna bir ok bağrı dağlu
Begâyet Zevfîr'i cândan severdi
Ki bir yıl görmese gâyet iverdi
Didi Zevfîr mübârekdür gelişin
Necâşi şâhıne varmı bir işin
Çün Abdulmuttalib'in doldi gözi
Didi Ebrehe'ye vasf eyle bizi
Velâkin siz bu leşkerde zelîlsiz
Kûla hergiz kerem olmaz delilsiz
Gerek bir kûl bizi ide ifâde
Benim ol mâlımı sürdi ziyâde
Didi Zevfîr otur sen istirâhet
Bu hayme sâhibinde vâr şecâet
Adı Heyyât begâyet nâmudârdur
Necâşî'den gelüb ol yâdigârdur
Şâhın yâninde sözi iki olmaz
Delilsiz bir kişi maksûdi bulmaz
Bular bu sözi söylerken birâder
Gelüb Heyyât dolub çadır serâser
Didi Heyyât bu pîr kandan gelübdür
Begâyet hüzni var benzi solubdur
Didi Zevfîr bana vasf itdür ânı
Tutubdur âlemi adı vü sânı
Bu Abdulmuttalib Mekke ûlusi
Kamû âlem âna eyler hûlusi
Sadâretde senâsın ulû hândur
Kerem ehli begayet hanedândur
Çün İbrâhim Halîldür ânın asli
Mutahhar silsileden geldi nesli

(667)

Sehâvetle bu zât bulmuş kemâlin
Kimesne görmesin hergiz zevâlin
Arâb 'arbâki her iklimde marûf
Kamû mâlın ider ol beyte mesrûf
Tükenmez nimeti mâlı çû vâfir
Doludur hânesi hergün musâfir
Kaçan A'râb gelür beyti tavâfe
İrişdi adı sânı kûh-i kafe
Kamûsını yedirür hem içirür
Gelen mihmânını şâkir göçürür
Kureyş içinde bulmuşdur kemâli
Utanduran budur bâd-ı şimâli
Kaçan bâd-ı şimâl birgün esince
Hicâzdan çün sevâhili kesince
Tükenmez mâlı var deryâ-yı ummân
Kesüb ol gün ider bir nâka kurban
İki esse iki nâka boğazlar
Götürüb yazuye yer kurtcuğazlar
Yigirmi kez eserse yel yigirmi
Didi Hayyât bu resme destigirmi
Azîz pirdür delîl olam âna ben
Gidüp telhîs idem ânı şâha ben
Varub Ebrehe'ye vasf eyledi ol
İşitdigi gibi medh eyledi ol
Kureyş'in bu ûlusu âdeti var
Gelüb meclisine bir hâceti var
İşitdi Ebrehe geldi sürûre
Didi ol pîr gelüb girsin huzûre
Gidüb Heyyât düşüb ânın ögine
Didi şâh görse bu pîrden çekine
Ey **İrşâdi** dolaşma gir husûle
Değiş nazmı girek gayri usûle
Kadîmi bir usulde yok halâvet
Muhammed Mustafâ'ya ver selâvet

(668)

Girdi Abdulmuttalîb çün içerü
Hoş edeb erkân ile virdi selâm
Ebrehe çün görmiş idi çok umûr
Pes yukaru aldı ikrâm eyledi
Ebrehe çün şekline kıldi nezer
Bildi şâh kim Mekke'nin ol nâibi
Kaddı uzun hem şecâat çok idi
Çün fesîh elfâzıla söyler kelâm
Ebrehe çün sevdi ânı cân ile
İkisi bir tahtda durdi yüz be yüz
Didi bu pîr hoş gelüb gider ise
Hâtırıçün ânı oda yakmayam
Hem hazîne nısfını virem âna
Tercümâna söyledikim sor buna
Yohsa bizi davetemi geldi ol
Tercümân sordi âna kim ey azîz
Azmi râhın şâh sana eyler suâl
Didi Abdulmuttalib geldim âna
Sen bu hâli şâha söyle ey 'amû

Ebrehe ânunla oldi rûberû
Kalkdı fi'l-hâl Ebrehe kıldi kıyâm
Tahtın üstüne ânı itdi buyûr
Çok mübârek pîr imiş bu söyledi
Sevdi gâyet eyledi ânden hezer
Mâl-ı devlet tâc-ı vakkâr sâhibi
Kim Yemen'de öyle bir er yok idi
Utanur kûl kim âna vire selâm
Ûdî anber içdiler fi'lcân ile
Ebrehe'nin akline geldi bu söz
Ka'be'yi benden ricâ ider ise
Avdet idüb şâh sözine bakmayam
Gide şâkir çok duâ ide bana
Ne murâdı var ise virem âna
Devlet-i ihsanıma çün buldi yol
Vasf-ı hâlin sen bana söyle temîz
İste maksûd çün girü dönmek mehâl
Şâh neden nâşi zulûm itdi bana
Mekke mâlın eyledi gâret kamû

(669)

Zulm-i dâdı düşdi dillerden dile
Zul iderse hâlimi görsin benim
Anden özge gayri hâcet istemem
Öz mâlımdam gayriye itmem gümân
Ebrehe virdi kulağın bu söze
Didi eyvâh çok divâne bu kişi
Sûretine şekline kıldım nezer
Ka'be'yi ben yıkmaya gelmiş idim
Beyti ger yalvarsa idi ol bana
Ol Necâşî emrine bakmaz idim
Siz virin tîz mâlını ânden yana
Tercümân şâh sözlerini dinledi

İki yüz nakam benim sürmiş bile
Adl iderse mâlımı virsin benim
Bende mâl çok bir inâyet istemem
Şâha bir bir söyledi ol tercümân
Kaldırub iki elin urdi dize
Kim delü olan idermi bu işi
Pîr-i vakkârın görüb itdim hezer
Pîr mübarek hem ânı bilmiş idim
Bir ayak gitmez idim ânden yana
Tâşını toprâkını yıkmaz idim
Bedduâlar itmesün gidüp bana
Döndi Abdulmuttalib'e söyledi

Didi şâh bana bu pîr koca
Ben âna bağışlayub döner idim
Kendi mâline recâlar eyledi
Didi ben kılmam recâyı sâire
Zannım oldur kim size yakdurmaz ol
Ol recâya ihtiyâcı yokdurur
Beyt ânın ise evini saklasun

Ka‘be içün eylese bize recâ
Tahtın üstünden yire iner idim
Tercümândan işbu sözi dinledi
Ka‘be’nin sâhibi beyti kayire
Tâşını toprâkını yıkdurmaz ol
Lutfile ihsânı gâyet çokdurur
Şâha söyle işbu sözi anlasun

(670)

Ben gedâyem işiginde ey gözüm
Biz âna kalkan kılıç kuşanmazuz
Şehrimizde idelim mi biz karar
Şâh olur mi bize ol gün destigîr
Şâh didi kim şehriniz yıkdurmezem
Müstakil ol Ka‘be’dir azmim benim
Döndi Abdulmuttalib oldi revân
İki yüz nâkasını aldı tamâm
Mâcerânın künhini nakl eyledi
Ka‘be’den gayri yire bakmam didi
Kureyş ehlinde çün yokdur cesâret
Kimi mecnûn kimi sekrân akli yok
Kararımız idek tebdîl firâre
Tükenmez leşkeri var yok kenârı
Çün Abdulmuttalib didi bu sözi
Didiler Ebrehe bulsun zevâlin
Giderken leşkerin çıkdı gubârı

Bundan öte şâhine var bir sözüm
Sâkin olub cenke gayret kılmazuz
Yohsa gayri beldeye idek firâr
Korakruz kim ırzımız olur esîr
Avret oğlân bir ere bakdurmezem
Gayri zulme yokdurur cebrim benim
Aldı mâlın geldi şehre kârubân
Geldi Mekke ehline kıldi kelâm
Döndi ânden işbu sözi söyledi
Ânı koyub şehriniz yıkmam didi
Mebâzâ kim gelüb eyler hasâret
Ki bundan çok merahlı bir nakil yok
İdüb sürat gidek âher diyâre
İki üç ay idek keşt-i güzârı
Kamûsinin dolub yâş ile gözi
Berâber aldiler ehl-i ıyâlin
Düzüldi göç göçe durnâ katârı

(671)

Kimi râkib kimi gitti piyâde
Çün Abdulmuttalib’in sâyesinde
Gözi a‘mâ cihânı görmez idi
İki yüz yaşine çün gitmiş idi
Sözi datlû tökübdür dinlenürdi
Adı Mes‘ûd idi çok söz bilürdi

Yedi binden idi giden ziyâde
Dururdi bir keşiş çün hânesinde
Kimesne sırrine hiç irmez idi
Bu toprâkda ölüb kalam demişdi
Kadîmi hânesinde eğlenürdi
Ki Tevrât’tan nasîhatler kılurdi

Çû bildi Mekke ehli hep boşandi
Belini bağlayub pelhün kuşandi
Ki Abdulmuttalib didi kim ey yâr
Aceb oldunmi bu işden heberdâr
Ahâli hep gidüb gayri diyâre
Karârını idüb tebdil firâre
Varub göçler Arafat'a irişdi
Gelüb düşmân yakın şehre girişdi
Bütün göçler düzildiler sıraye
Kimi gidüb mekân kurdi Hirâ'ye
Seni bir nâkeye ben bindüreyim
Katûn âdem göçile göndüreyim
Didi Mes'ûd gözüm görmez cihânı
Kimesne görmedi benden ziyânı
Giden gitsin gelen gelsin sizen var
Necâşî leşkerini bir bozan var
Bu Ka'be hod ulû şâhın evidûr
Ânın darbı Necâşî'den kavîdûr
Gelüb hışma ânı yakmak ne mümkin
Urub bir tâşını yıkmak ne mümkin
Çün İbrâhim âna ördi binâyı
İlâ yevmi'l-kıyâm bulmaz fenâyı
Nice şâhlar ana kast itdi geldi
Kimi döndi kimisi yolda kaldi
Ayak depretmeyüb meks ol yerinde
Senin devlet külâhı var serinde

(672)

Kabîle kavmini göndür ırâke
İdüb rahat sakın düşme firâke
Velî bize bu yerde durmak olmâz
Hüdânın hikmetinden sormak olmâz
Bu sözler feyz idüb çıkdi dilimden
Gözüm görmez benim gel tut elimden
Kubeyse gidelim seyrân yeridür
Bizi endîşeden ol dâğ eridür
Hüzün gamdan kişi anda arınur
Ki zîrâ hem gelen düşmân görinür
Çün Abdulmuttalib tutdi elinden
Ebû Mes'ûd tutub muhkem belinden
Bular çün gitmede olsun Kubeyse
Dönek biz Ebrehe olan habîse
Söküb çadırların azm itdi yola
Kuşatdı leşkerini sağa sola
Gelüb saf saf biri geçmez birinden
Ulû dâğlar salındiler yerinden
Çalındi kösi hurbîler uruldi
Çıkub taht üstüne kendi kuruldi
Deve filin hem insanın buhâri
Direklendi göğe yollar gubâri
Kim önden gider idi fîl-i mahmûd
On iki kûl çeker zinciri merdûd
İki çengel urulmuşdi bâşine
Bütün leşker düşüb ânın peşine
Sanâsın bir tepe önden giderdi
Ânı nevbet ile kullar yiderdi
Gelüb kât kât omuz sökmez omuzi
Pes ânden Ebrehe didi bu sözi
Ben ankâyem bana zâğlar dayanmaz
Benim bu darbıma dâğlar dayanmaz
Bu Ka'be hod bana oldi bahâne
Yıkam ânı gidem nûş-i revâne
Çıkam taht üstüne ânda içem câm
Ne Arâb dayanur bize ne Acâm
Görüb ol leşkeri kıldi tekebbür
Sonuni itmedi aslâ tefekkür

(673

Melekler başladı gökde niyâza
Didiler Ebrehe gitdi Hicâz'a
Âna virmez necâti beyt-i ma'mûr
Teâl-Allâh ânı tîz ide makhûr
Kaçan Mekke kapusine irişdi
Harem sinûrine geldi girişdi
Adûye beytini virür mi ma'bûd
Ayak depretmedi ol fîl-i mahmûd
Çöküb nâka gibi ol yirde kaldi
Nice kullar gelüb başine çaldi
Uruldi başine yüz yirde yâre
İdüb çengelleri bin pâre pâre
Başında sâğ yeri yok yârelendi
Kesüb zencirlerini pârelendi
On iki kulın elinde boşandi
Bütün leşker görüb ânden üşendi
Kırub tahtı girüb leşker içine
Tîz oldi Ebrehe nâdim suçine
Urub depme şimaline yemîne
Söküb ol safları katdı zemîne
Bu yirde yokdurur gayri ekâvîl
Kim Allâh emr idüb geldi ebâbil
İşâreti bu âyetden buyurdi
Muhammed Mustafâsine duyurdi
Hisabsız cem' olub deryâya daldi
Biraz balçık biraz kumından aldi
Melâikler açub destin duâya
Uçub kuşlar çıkub yüksek hevâya
Ağız dolusi mikdâr aldi kumı
Teâlâ kahr ider ol kavm-i şûmı
Hevânın üzeri kuş ile doldi
Olub gâib güneş yüzi tutuldi
Gidüb tâkatları hep oldi serhoş
Her asker başine çün geldi bin kuş

(674)

Girüye avdet itdi fîl-i mahmûd
Cehennemden çıkub bir zerrece od
Kuşın ağzındaki kum döndi nâra
Birini koymadı çıksın kenâra
Yağub yağmur gibi ateş hevâden
Kamû kuşlar çekildiler semâden
Kime dokundi ise deldi geçdi
Velâkin dost ile düşmânı seçdi
Nice Zevfîr esîrler kaldı zinde
Çekildi fîl-i mahmûd gitdi hinde
Adû olan bütün gitdi helâke
Kimi yanıı kimi karışdi hâke
Kimin başine ol tâş indi ise
Nice çömlek fırunda yandi ise
Dokundi Ebrehe başine bir tâş
Yakub ânı dolub bağrine atâş
Çünki bildik kıssenin kîl kâlini
Dinle Abdulmuttalib ahvâlini
Çün Kubeys'e çıkdiler Mes'ûd ile
Ol Hüdânın hikmetini kim bile
Didi Mes'ûd bir sözüm vardur sana
Sen ânı gûş eyleyüb kalma tanâ
Gerçi düşmân girmez ise ol eve
Ka'be'ye sen kurbân eyle yüz deve
Didi Abdulmuttlaib mâl neylerem
Nezrim olsun yüz deve zebh eylerem
Pes bular bu sözde iken nâgihân
Mekke şehrini gelüb basdı dumân
Döndi Abdulmuttalib kıldi nezer
Söyledi Mes'ûdine noldi kader

Didi ben kuş gördiğim key çok idi
Akl ile hem fikr ile olmaz hisâb
Böyle vâfir geldiği hiç yok idi
Gök yüzinden gâib oldi âfitâb

(675)

Ak denizden geldiler cümle kamû
Hem dahî dâğ altımızda ditreşür
Didi Mes'ûd kuş Hüdânın leşkeri
Şimdi ânu hâk ile yeksân ider
Hem dahî dâğ altımızda ığradi
Dâğ dahî beyt-i Hüdâya yalvarur
Didi Abdulmuttlaib kaldım tanâ
Leyki leşker hiç yerinden gitmedi
İlerü gelmez girü gitmez durur
Didi ruhbân bunda durub nidelim
Ka'be Tanrısı ânı kıldi helâk
Dâğ başından şehr içine girdiler
Çün Ebâbilden gelen ol tâş ile
Herbirinin sûreti dönmiş idi
Bazı ayakda kurumış bazı yan
Hiç birisi bulmamış anda felâh
Polâd kalkan şebdenîze tîr teber
Kim behâde ağır olanı sen al
Şimdi düşer bu heber ilden ile
Sen ne dirsin işbu hâle ey 'amû
Hasta olmış kûl gibi ol inleşür
Ebrehe'nin üstüne geldi çerî
Münhezim olub girü cânsız gider
Geldi düşmân işbu şehre uğradi
Âh-ı zârı arş-ı rahmâna varur
Gitdi ol kuşlar denizlerden yana
Kaldı anda beyte kemlik itmedi
Hep taburlar saf saf olmış oturur
Tut elimden içlerine gidelim
Şerlerinden yiryüzini kıldi pâk
Ebrehe'nin leşkerini gördiler
Kapkara olmuş yanub atâş ile
Gövde gövde üstine binmiş idi
Hiç birinden akmamış bir damla kan
Cümle yanmış bî hisâb var mâl silâh
Didi Mes'ûd kimseye virme heber
Açılur mi her kûla bu kutlu fâl
Altûn akçenin hisâbın kim bile

(676)

Mekke ehli gelmeden cem' eylegil
Döndi Abdulmuttalib gezdi hemân
İki kuyı kazdi çün doldurdi mâl
Kuşluk olmuşidi mâla başladi
Döndi ruhbâna didi kim ey ulû
Çün mukaddem kazduğum olsun bana
Ol gice leşker içinde kaldiler
Geçdi ol şeb çün sabâh oldi ayân
Mekke ehli döndi şehre geldiler
Virdi mâlı devlet-i bâri Hüdâ
Şimdi dirler Mekke'nin bây olmasi
Vâr Kubeyse ânı halka söylegil
Bir çapâ destine aldı ol zemân
Kaldi âciz cümlesin almak mehâl
Hâsılı gün dolunurken boşladi
İki kuyı kazmışem ben mâl dolu
Kim verâden alduğum virdim sana
Akla sığmaz bî hisâb mâl aldiler
Ebrehe kahr olduği bellû beyân
Avret oğlân işbu mâlı bildiler
Şehr içinde kalmadi hiçbir gedâ
Tâ ezelden mâl-ı devlet bulmasi

Nesli gitdi asli ol maldandurur
Yeddi gün ol yirde kaldi gövdeler
Hakk teâlâ emr idüb bozdi hevâ
Bir katı yel esdi şimşek oynadi
Gökyüzinden yağdi yağmur ey azîz
Gördiler kim sel götürdi gövdeyi
Sun‘i sâni‘ hikmetini kim bile
Oldi çün eshâb-i fîl zîr-i zeber

Sen ânı sanma ki kîl kaldendurur
Bed kokudan ta‘ciz oldi berdeler
Mekkelinin derdine kıldi devâ
Zann idersin bahr-i ummân kaynadi
Akdi seller yâzûlar oldi deniz
Hakk teâlâ tâhir itdi Mekke’yi
Şâyi‘ oldi bu heber dilden dile
Dört yenâden işiden aldi heber

(677)

Didiler kim Ka‘be’dür beyt-i Hüdâ
Mekke ehli buldi gâyet itibâr
Kangı kula Mekkeliyem dir idi
Mekke’den bir mâl gidüb olsa ırâk
Bir harâmi ol mâlı almaz idi
Çün bu kısse burada oldi temâm

Bahtulû cân yoline olur fedâ
Bir kişi ger eylese terk-i diyâr
Ol kişinin mâlını hep yir idi
Sâhibine gelmez idi hiç firâk
Ka‘be’den korkup ânı çalmaz idi
Mustafâ’nın rûhine yüz bin selâm

BU KISSE MUHAMMED ZÎŞÂN EFENDİMİZ RÛH-İ HİCÂBDAN HİCÂBA DUHÛLÜ

Söyle ey dîl durmanın vakti degil
Mevt-i seyyâd okuna sensin nişân
Gel diyince eğlemez zencîr seni
Düşme sen bu köhne dünya cengine
Her denizin bir muhâlif bâdı var
Her yele bâd-ı sebâ denilmedi
Ol gelici günleri sen ağlağıl
Şark ilinden dalga dalgayı kovar
Yeddi başlu ezdehâ doymaz bu yir

Bu cihân bir kimsenin tahtı degil
Soyunub Edhem gibi hırka kuşân
Tîb-i Lokmân eylemez tamir seni
Bir liman bul salma geştin engine
Güne güne her birinin adı var
Hayreti kübrânedur bilinmedi
Kârubânsın göçmeye yük bağlağıl
Sen reisin hâbı gafletten uyar
Bây u derviş kimseyi koymaz bu yir

(678)

İrci‘i gelmezden ön işbu hitâb
Günde kabrin yeddi kez eyler nidâ
Ruhsatı virdi sana perverdigâr
Hâfız-Allah keşf iderse nâmeyi
Hibe-i Mevlâ’yı inkâr eyleme
Ey hüdâvend-i kerîm-ü künfekân

Son gününi fikr idüb eyle hisâb
Aç lisânın söyle İrşâdi gedâ
Bir kaziyye halka eyle aşikâr
Nusretile al eline hâmeyi
Bildiğin bil bilmediğin söyleme
Zât-ı pâkın istemez kevn-i mekân

Şânı a‘zâm sâdıku’l-va‘du’l-emîn
Fahr-i âlem rahmeten li’l-âlemîn
Hil‘ati levlâki giydirdün ana
Hürmetine sen nutuk vergil bana
Çok şükür hamd-i senâ ihsânine
Kangı söz kim lâyık olmaz şânine
Ol hatâlardan emîn eyle beni
Cümleden erham bilürem ben seni
Sensin ol Mevlâ-yı settâru’l-‘uyûb
Sensin evlâ-yı gaffârı’l-zünûb
Gitdi aklım fikrim oldu târumâr
Sen bana tevfîkin eyle yârıgâr
Bilmediğim nesneyi bildür bilem
Bermakımda ditreyüb kaldı kalem
Sen hidâyet itmeyince bir kûla
İstikâmetler bulup girmez yola
Bir salâvat virelim biz ibtidâ
Kısseyi keşf eyleye bârî hüdâ
Evvelinin evveli yok lem yezel
Ahirinin ahiri lemmâ yezel
Kâinet hiç yok iken ol var idi
Kimse bilmez bir genî settâr idi
Halbukim ol kenzin açmak diledi
Bin bir ismi küntü kenzen dinledi
Ol habîbin nûrunı vâr eyledi
Tut kulağın gör ki Mevlâ neyledi

(679)

Üç yüz altmış bin yıl evvel vâr idüb
Fahr-i âlem nûrunı izhâr idüb
Ben nice çün sırr-ı hikmetden bilem
Nûr-ı azamdan yaratdı bir kalem
Ol kalem çün halk olub kaldı tanâ
Yüz boğum verdi Teâl-Allâh ana
Bir boğumdan bir boğumuna tamâm
Elli yıllık yol idi bil ey hümâm
Yâ kalem yazgıl diyû geldi hitâb
Levh-i mahfuz üstüne yaz bir kitab
Pes kalem didi eyâ bâri hüdâ
Ne kelâmile idem ânı edâ
Fazl-ı lütfundan anı bildür bana
Bu hitâbı işidüb kaldım tanâ
Pes buyurdi ol ilâhi müsteân
Yaz benim tevhidimi eyle beyân

BU KISSA MUHAMMED ZÎŞÂN EFENDİMİZ RUHİ HİCAB’DAN HİCÂB’A DUHULÜ

Bir ilah yokdur velî mevlâ benem
Yok şerikim cümleden evlâ benem
Bî mekânem yokdurur sâğım solum
Ol Muhammed hem rasülüm hem kulum
Didi yokdan var eden perverdigâr
Gizli Zâhir hazretine aşikâr
Bu Muhammed kimdurur bildür bilem
Hak tealâ çün buyurdu Yâ Kalem
Ben mukârin eyledim ismim ile
Sâni‘am ben sanatımı kim bile
Cümleden ben ânu kıldım sevgülü
Ânı âli bilen oldu bahtılu
Olmasa ol itmez idim dâire
Kenzimi vermez idim ben zâhire
Hil‘ati Levlâki giydirem ana
Ol Kalem Kûş eyleyüp kaldı tana.
Sani‘in sanatları olmaz hisab
Kudretinden kıldı on iki hicâb

(680)

Fahri Alem nuruni perverdigâr
Her hicabın adu vardır ey velî
Çün salavât virelüm ol hazrete
On iki bin yıl Hüdâyı zikredüp
Çün azamet oldu ikinci hicab
Halk iden hallâkını zikreyledi
Geçti andan çün hicab- ı minnete
Hâlıkı zikreyledi onbin sene
Geçti andan çün hicâbı rahmete
Varduğunca şevketi oldu ulâ
Çün saadetler hicâbında mefâz
Pes kerametler hicabına geçüp
Şeş cihetten hâlıkı tenzih edüp
Yeddi bin yıl zikr idüp mevlasına
Çün hicâbı menzilete geldi ol
Altı bin yıl Hakka Tesbih etdi ol
Hâlıkı zikreyledi beş bin sene
Pes nübüvvetlik hicâbında ulâ
Kıldı andan nur hicabına tulu‘

Cümle ruhlardan mukaddem kıldı var
Ümmet olan kimdür ol zat bilmeli
İbtidâ girdi hicâbı kudrete
Sun‘i sâni‘ san‘atini fikredüp
Durdi on bin bir yıl anda mâhitâb
San‘atini sani‘în fikreyledi
Ümmet olan tâlib ola sünnete
Kadr-i âli olduğunu bilsene
Dokuz bin yıl tesbîh etti hazrete
Altu yüzbin katına verdi cilâ
Ol sekiz bin yıl hakka kıldı niyâz
Ruh-u Azam perde perdei açup
Pes terakkiden terakkiye gidüp
Geçdi andan perdenün ulyâsına
Zikr-i tesbîh hâlıkına kıldı ol
Ol hidayet perdesine buldı yol
Hak teâla bir Hicab virdi yine
Durdi dört bin yıl hakka kıldı dua
Ol asıldur gayriler oldu furü‘

(681)

Durdi üç bin yıl ana tesbîh idüp
Her kaçan geldi hicâb-ı rifate
Çün şefaatler hicâbında ulâ
Neler gitti neler geçti aradan
Çıkuben üzerine ruh-i âlî
İlâhün vâhidün Rabbü Teâlâ
Kodi ol ruhi Alâi içîne
Akîk Ahmer’den idi asdı kandîl
Hüday-ı lem yezel ferman buyurdi
Benim esmâ-i hüsnamîle zikret
Çün evvel başladı ism-i celâle
Her isme bin sene kıldı devamı

Çün Hicâbı rif’at içine gidüp
İki bin yıl tesbîh itti hazrete
Durdî bin yıl hazrete etti dua
Yarattı bir ağaç Mevla verâdan
Durup zikreyledi ol zülcelâli
Çü bir kandîl yarattı Hakk Teâlâ
Ne halk itse anın gelmez gücîne
Ki kırk bin yıl idüp Mevlaya tehlîl
Rasülune nice sırlar duyurdi
Ki benden gayrı mabûd yok fikret
Kerametler verici zü’l-Celâle
İdüp tehlîl-i Hüdayı lâ yenâmı

Rahîm ismi şu kim temam olunca
İdüp tesbîh ki bin ruh-i alâ
Hayasından teâlîden utandı
Kaçan der damlayup andan akınca
Nebîler halk oldi derinden

Kaçan Rahman olan isme gelince
Nazar kıldı çün Allahü Teâlâ
Ki yağmur dânesi derler boşandı
Akan derler nebilere sağışınca
Biri fark olmadı asla birinden

(682)

O kandîl altına cem' oldu anler
Bu esrârı o hında duyurdi
Bu âli ruh habibümdur Muhammed
Ben ânın ışkına kıldımsizi vâr
Bu fermanı işitti çün nebiler
Didiler Ey kerem kânı Allah
Çü vahdâniyyetine biz inanduk
Bu ikrara dîdi tânık olam mi
Dîdiler kâdir u hallâk u mevlâ
Bu takriri virüb dönmek ne mümkin
Muhammed'den bizisen itme ırâk
Bu ayet çün nübüvvetine delildür
Ki Kahhâr ismine geldi ruh âli
Bu ismi çün havfile bakdı
Âkub dürler gibi der her yerinden

O ruhdan var olup çün geldi ânler
Nebiler ruhuna Allah buyurdi
İlâ yevmi'l-kıyam şer'i müebbed
İdermisiz nübüvvetine ikrâr
Hıtabında bu sözi söylediler
Ki sen bâkî velî biz fâni Allah
Muhammed nuruni gördükde kanduk
Bu sözde ben sizi sâduk bulam mi
Ki sensin bizlere evlâdan evlâ
Risalet şem'ası sönmek ne mümkin
Nebîlerden alındı ahdî mîsâk
Ânı inzâl iden Hayyü'l-Celîldür
Çü bin yıl idüb zikir ol Zü'l-Celâli
Hicâbından hesabsız derler akdı
Mübarek başunun akan derinden

(683)

Melekler ruhini halk iddi Mevlâ
Yüzünden çün akan derden mücellâ
Kamer Şemsile Yıldız hem Felekler
Şehîd sıddîk ile hem ruh-i Âlim
Mübarek çün arkasından çün çıkan der
Olup eşref mekan hem Ka'betullah
Ki kaşları derinden ruh-u mümin
Velî ğayri yirinden ruh-i küffâr
Ayakları derinden ey metâlib
O hinden ruh-i ruh kıldi ziyaret

Kemâlî saltanatde şân-ı eclâ
Yarattı Arş ile Kürsi Teâlâ
İçini doldurub kat kat melekler
Ki göğsünün derinden oldi sâlim
Yâğub rahmet gibi Lü'lü'i anber
Ne halk itse çü kâdir Hazretüllah
ki Sultan-ı selâtindür Müheymin
Olub Nemrud gibi Firavn-i füccâr
Kuruldi meşrık ile hem meğârib
Şu kim itmâm olur kopar kıyamet

Durub bin yıl ana ruhlar dolandı
Ebu'l-Ervâh dinülüb künyelendi
Pes ândan emr idüben Hak Teâlâ
Habibim rûhidur a'ladan a'lâ
Eyâ ruhlar bâkub ânı göresiz
Ki siz her sanata ândan iresiz
Başını çüngören ruh oldi Sultan
Hükûmet tahtı üzre kurdi evtân
Mübarek alnını gören nihânde
Adalet sahibi oldi cihânde
Mübarek gözlerine çün uyanlar
Ki Kur'ânı çün ezber okuyanlar
Mübarek kaşlarını gören ervâh
Ki nakkâş düzmeye ol oldi seyyâh
Mübarek kulağını seyr idenler
Nasihat dinleyüb doğri gidenler
Yanakını görenler oldi âkil
Okuyub ilim ile oldi çün âmil

(684)

Mübârek enfini görenler ey hâr
Olub hâzık hikim ile hem 'attâr
Dudaklarin gören oldi vezirler
Düzüldi şânına bâlâ vezirler
Mübârek ağzını gören ol ânde
Uruc tutuci oldiler cihânde
Mübârek dişlerini gören ey cân
Gelüb dünyada oldi dilber insân
Dilini çün görenler oldi ilçi
Gidüb Şâhden şehâ çün oldi yolci
Buğâzini görenler vâiz oldi
İlmi ile ânın çün kalbi doldi
Mübârek lihyesini ey saîdler
Bâkup seyreyleyen oldi şehîdler
Mübârek pâzusin bâkub bulanler
Olub dalğûç ki deryâye dalanler
Mübârek boynuni gören kemâ kân
Olub tâcir gezüb oldi bezirgân
Mübârek sağ elini hem görenler
Olub sarrâf cihânde ey erenler
Sol elîni görenler tutdi kîle
Terâzu kod île mal satdi île
Velî ellerinin için görenler
Cömerd olub fakîre şey virenler
Ki bildin ruhlarîn firkasini
Görenler ellerinin arkasîni
Bular geldi behîl oldi cihânde
Neler izhâr ider mevlâ nihânde
Ki bermâkın görenler kâtib oldi
Gîce gündüz yâzuya tâlib oldi
Velî göksin görenler oldi âlim
Olûben müçtehid hem kalbi sâlim
Mübârek batnını gören 'ayân ol
Kanâet idici üzre hemân ol
Âyâkını görenler oldi avci
Kim altını görenler oldi yolci
Görenler sâyesi oldi muğannî
Çâlup sâz def idüb dürlü teğannî

(685)

Bâkub seyr itmeyen oldi yehûdî
Nasârâler anâ itmez şühûdî
Anâ hiç bakmayanler oldi a'mâ
Kılub ânler ulûhiyyete da'vâ

Ki Fir‘avn’île hem Şeddâd’i Nemrûd
Çün âdem halk olûb geldi vücûde
Gelüb nuri Muhammed Mustafânın
Ey İrşâdî dolaşme gir husûle
Kâdîmi bir usulde yok halâvet
Kondi ol nur âdem’in çün annine
Ol kamerveş şu‘lesî virdi ziyâ
Bildi ol nur kadri ‘âlî serfirâz
Dîdi kudret sâhibî ey pâdişâh
Bir temennâî recâm vardur sanâ
Pes melâikler ânı eyler tavâf
Hakk teâla çün buyurdi yâ safî
Ol Muhammed Mustafâ’nın nurî nûr
Bilki ol nur gelmeseydi zâhire
Sen ânın ‘ışkı île eyle sürûr
İttihâz itdim ânı mahbûb banâ
Hem dahî evladlerîne söylegil

Ok atdi göklere çün oldi merdûd
Melâikler gidüp anâ sücûde
Nebîler serveri ol müctebânın
Degiş nazmi gîrek ğayri usûle
Muhammed Mustafa’ya vir salâvet
Hiç bu devlet gelmez îken ‘akline
Kıldi ol nurden melâikler hayâ
Döndi mevlâden yana kıldî niyâz
Yok şerikin yok nazirin yâ ilâh
Sen bu nurin sâhibîn bildür banâ
Fazli lütfinden benî eyle meâf
Kimse bilmez hikmetim oldi hafî
Anâ hürmet eylemekden olma dûr
Rahmetîmi virmez îdim sâire
Kendi neslinden gelür eyler zuhur
Sakla bu nûri emanetdür sanâ
Kadri ‘âlî oldukın vasf eylegil

(686)

Oldur ancak sâdiku’L-va’dü-emîn
Çünki Âdem geldi indi fâniye
Âdemin annından indi aşikâr
Adı sânı âleme kıldi şüyu’
Gitti Ânûş oğli Kaynân’e gelüb
Çün şüyu’ buldu o zât ilden ile
Ol gidince geldi Berdâd annına
Ol dahî gitti cihândan ey ebî
Gitti İdrîs buldiçün âli mekân
Geldi ol nur kondi oğlu annına
Ol dahî gitti cihândan yüzi Ay
Gitti ol Nuh geldi rif’at buldu Sâm
Gitti ol Sâm oğli Erfahşed gelüb
Ol dahî çün bu cihândan kesdi pây
Gitti ol Hûd oğli hem Fâliğ gelüb

Fahri âlem rahmeten li’l-âlemîn
Nâs türâyub hâlikını tâniye
Hîbetullah Şît’e oldi yadigâr
Oğlu Ânûş annına kıldı tulu’
Kime nur geldi ise âlî olub
Gitti Kaynâne geldi nur Mihlâil’e
Zî saâdet zî beşâret şânına
Geldi yirler yüzüne İdrîs nebî
Hikmet essidür Hüdaî Kün fekân
çün Menüslec dirler idi âdına
Nuh peygamber bu cihana basdı pây
Oğluna kıldı vasiyyet subh-u şâm
Hazretin nuruni çün âli bilüb
Hûd peygamber annına çün doğdi Ay
gitti Fâliğ oğli çün Târûh gelüb

Târûh'a Âzer dediler ânı bil
Geldi ol nur annına virdi ziyâ
Bu cihânın herbiri çekdi ğamîn
Çünkü Sâre nuri gördüği gibi
Döndi İbrâhim'e didi söyle hâl
Geldi ândan doğdi İbrâhim Halîl
Hak teâla ânı kıldı enbiyâ
Sâre adlu bir hâtun aldı emîn
Virdi şu'le âyın ondördi gibi
Nurin ışkı koymadı bende mecâl

(687)

Çün ezelden sende bu nur yok idi
Sâre'ye çün didi İbrâhim Halîl
Devr-i Âdem'denberu geldi bu nur
Hürmetine halk olundi kâinât
Oldurur âhir zaman peygamberi
Hak teâla kıldı hatmü'l-enbiyâ
Çünki Sâre işbu sözi dinledi
Sâre Hak'dan ister idi bir oğul
Gördi ol nur cümle nurîn nâibi
Hikmet issidür ğanî perverdigâr
Çünki hicret itti İbrâhim Halîl
Virdi sultan Sâre'ye bir Câriye
Âdı Hâcer kaddî Ar'ar serv-i dâl
Âldı İbrâhim Halil ânı hemân
Vakt irişti hamlini vaz' eyledi
Çünki ol nur gelmeyince Sâre'den
Ben didim nur sahibi benden ola
Aczini Çün itiraf itti hemîn
Çün Halîlullah'a Cibrîl söyledi
Sende ğâyet iştiyâkım çok idi
Ol sahife sâhibi dostî celîl
Neslimizden çün gelüb kıldı zuhur
Doğmadan ön zâhir ola mu'cizât
Şah-ıâlem enbiyâlar serveri
Na'li tozi çeşme olur tûtiyâ
Hak teâlaya münâcât eyledi
Didi Yâ Rab! Benden olsun bir rasul
Didi benden ola ol nur sâhibi
Dinle ol nur kime oldi yadigâr
Mısr içine gitti o dost-i celîl
Hizmet idüp her işîne yârıye
Didi Sâre hakkın emri ile âl
Hazreti İsmâili kıldı gümân
Sun'-ı Sâni' hikmeti gör neyledi
Didi Yâ Rabb ben nidim bu yâreden
Lütfi ihsanlar bana senden ola
Sidre'den indiyire Ruhu'l-Emîn
Ândan İshak doğacak vasfeyledi

(688)

Tebşir eyle Sâre'ye âh itmesün
Geldi İsmâile nur indi 'ayân
Sakla bu râzı emanetdür sana
Gitti İsmâil cihânı terk idüb
Geldi ânı kabladı nur sağ-ı sol
Ol dahî gitti Cihândan nâgihân
Bu ecilden Hâcer'e kin tutmasun
Döndi İbrâhim ânı kıldı beyân
Çün Ebu'l-Halk'dan vasiyyetdür bana
Oğli Gaydar annına nur nakl idüb
Çün haml-i nâmında doğdi bir oğul
Leyte adlu doğdi bir oğlu hemân

Gitti Leyte çün Hemîsa' geldi çün
Hazretin nuruni âli bildi çün
Ol Hemîsa'da cihândan uzdi pây
Geldi Âded oğli doğdi yüzü Ây
Gitti Âded doğdi Adnân Ey Ehî
Nura hürmet eyleyüb oldi sehî
Gitti Adnân geldi bir oğli Mu'îd
Kime nur kondi isegördimüfîd
Ol gidince doğdi bir oğli Nezâr
Geldi ol nur annına kıldı güzâr
Ol dahî virdi emânet oğline
Bakmaz idi asla dünya şuğline
Pes Mudır geldi cihana Ey ulu
Kalbi ânın ilimle irfân dolu
Çün suhufları görüb bildi temân
Dört karındaş idi ânlar Ey hümâm
Kim atâsı bir gün oldi nâ mizâc
Bildi mevte bulmadı kimse 'ilâc
Döndi dört oğlun kığızdi vahdete
Nâsdan uğrun girdiler bir vahdete
Hak teâla çok Ana virmişdi mâl
İtmez idi kimseye hiçkîl-ü kâl
Çün biri adı Mudır biri oldi Eyâr
Ey Hüdâ İrşadî'yi hâbdan uyâr
Hem Rubey'a ad olub üçünciye
Kim Yemâne didiler dördünciye

(689)

Hasılı o çok vasiyyet eyledi
İşbu verâdan bu sözi söyledi
Didi ben size nasihat ideyim
Dar günümdür durmak olmaz gideyim
Çün nasihatdur atânın dimesi
Sahtiyândan var idi bir haymesi
Virdi ânı ol Mıdırr'e Ey Ehî
Döndi ândan neyledi gör ol sehî
Hem Rübey'a oğlına virdi bir at
Ellerine yazdurup virdi berat
Virdi bir hâdım Yemane'ye 'ayan
Bir döşek aldı Eyâr bellü beyân
Pes giru kalan mâlı siz Ey oğul
Beyninizde sulh idin ânı kabul
Bundan özge size itmem ğayrı lâf
Beyninizde ger olursa ihtilâf
Çün üzüldi fâniden destim benim
Vardurur Behrânde bir dostum benim
Âdı Ef'â ilmile âmil durur
Kendi kâhin her sözi kâmil durur
Ol kişi mâlım size pây eylesün
Herkesün hâline göre söylesün
Benden âna armağân olsun selâm
Gitti ol pîr söyledi birkaç kelâm
Çekdi ânlar üç gün ânın yâsını
Söyle İrşâdî Bâbâ inhâsını
Dört karındaş mâla râzı olmadı
Birbirine çün itaât kılmadı
Taksîm içün çok nizâî kurdiler
Döndiler Bahrâne râhî oldular
Birbirine güft ü kû söz ittiler
Her biri bir nâka bindi gittiler
Çıkmaz işi Hak teâla kâire
Yolları çün uğradı bir çâire
Pes Mudır ol çâire bakdı gözi
Söyledi kardaşlarına bu sözi
Bir deve çün otlamış bu çâiri
Mürğizâr üstünde bellüdir yiri

(690)

Leyki ânın kör imiş ol sol gözi
Çün Rübey'a söyledi işbu sözi
Sağ ayakı ağsâk imiş ol deve
Mürğüzârı otlamış ive ive
İki, kardaş iki sözi söyledi
Döndi ândan ol Yemâne söyledi
Bu devenin kuyruki hiç yok imiş
Karnı ğâyet aç degüldür tok imiş
Didi Eyyâr ol deve kaçub gider
Sahibinden ol kaçup bizmiş gider
Yüküni yolda bırakmış ğâliba
Sahibinden vaz geçüp itmiş ibâ
Dört karındaş söyledi çün dört kelâm
Bir Arap rast gelüb virdi selâm
Didiler kim kankı iklimden geliş
Kimse ile varmudur bunda bir iş
Didi 'arab yol gelüb yorulmuşem
Dün gice ben bir deve itürmişem
Pes Mudır işbu sözi çün dinledi
Döndi 'araba bu sözi söyledi
Didi ğayb olan deve turmî idi
Sol gözi hiç görmeyüb körmi idi
Çün Rübey'a didi ol ağmâ idi
Sağ ayakı ânın ağsâkmı idi
Didi 'Arab ne siyah ne ak idi
Bir kıçî anın velî ağsâk idi
Pes Yemâne söyledi kim Yâ kişi
Yük yerinde yokmudur ânın işi
Ol devenin bir yiri gedük midür
Hâsılı söz kuyruki eksük midür
Didi 'Arab kuyruki yokdur velî
İşbu remzi sen neden bildin velî
Didi Eyyâr sahibinden kaçmış ol
Uğrayup bir çâire tiz geçmiş ol
Didi 'Arab nâkayı siz aldınız
Siz harâmî olup anı çaldınız
Dideler 'Araba bizler almaduk
Kimsenin bir habbesini çalmaduk

(691)

Biz ferâset ilmi ile anladuk
Kalbimizi Hakka muhkem bağladuk
Dört karındaş kâhine biz gideruz
Mâlımız vâr hâl ifâde eyleruz
Didi 'Arab ben sizi terk itmezim
Kim devemi almayınca gitmezim
Kâhine ben sizi şekvâ eylerem
Rû be rû da'vamı ânda söylerem
Gittiler Bahrân içine irdiler
Kâhinin tîz hânesine girdiler
Kâhine 'Arab teşekkî eyledi
Nâkamı çaldı bular vasfeyledi
Çün fakîrem yokdurur nânım benim
Dehr içinde olmadı şânım benim
Çün bilürler nâkanın evsâfını
Kur şeriat dinle her bir lâfını
Didi kâhin nâkayı çalmak neden
Bu fakire zulm idüp almak neden
Didiler biz nâkasını almaduk
Kimseyi hiç âhîzâre salmaduk
Bize nâka sâbit olmaz naklile
Biz arayub bulduk ânı aklile
Çün Muzırr'e didi kâhin söyle hâl
Görmemiş evsâfını bilmek muhâl
Didi gelmiş uğramış bir çâire
işbu sırrı ben getürem zâhire

Kim mukaddem aklım ânı bulduği
Çün bize virmiş akl Kâdir İlâh
Pes Rubey'a kim söyledi Ey Azîz
Üç ayakıyla basmış idi
Ol Yemâne söyledi kim Ey Ulu
Nâka yatub ol çayırda ağnamış
Kuyrukîle hiç otî yaturmamış

Bildim ânın sol gözin kör olduğı
Sağ taraftan otlamış dâim kiyâh
Mürğızârı biz gelüp gördük temiz
Bir ayakın izi yok kasmış idi
Ağlar 'Arab gözleri oldi sulu
Döne döne mürğızârı çığnamış
Gidüp ândan mürğızârda durmamış

(692)

Durdi kâhin sözlerini dinledi
Çün hevâde kuş hisabiyle uçar
Korkusundan ol çâirda durmamış
Üç âğız alub velî gitmiş yine
İşbu takrîrâtı kâhin dinledi
Çün bular sârık değildür yâ kişi
Gördi 'arab keymedi d'ava sübut
Sordi kâhin kankı iklimden geliş
Atâsının öldügin didi bular
Didiler kim atâmuz itdi selâm
Kendi gitti mâlı kaldı bizlere
Didi kâhin aklunuz çün yâr iken
Kim bu d'avayı gelüp kurmak neden
Didiler kıldı vasıyyet ol ebî
Çün binadan aslımız oldu tuhûr
Didi kâhin çun sabâh olsun 'ayân
Gitti hânesine gör kim neyledi
Gördi bunlar kad şece'ât sahibi
Bişdi biryân sofrayı çün kurdılar
Kâse ile var idi bir tâs şarâb

Geldi nevbet döndi Eyyâr söyledi
Sahibinden nâkayı bildim kaçar
Eğlenüb ol yirde mesken kurmamış
Karnını doyurmamış döne döne
Döndi 'araba bu sözi söyledi
Akli ile bilmiş ânlar her işi
Kesdi sözi ğamlanub kıldı sükût
Kim benimle varmudur bunda bir iş
Gözlerinden kâhinin akdı sular
Son nefeste söyledi birkaç kelâm
Taksîm için sulha geldik sizlere
Bu ferâset ilmi sizde vâr iken
Siz bilürsiz kim bana sormak neden
Neslimizden geldi gitti çok nebî
Pâk nesillerden gelüb iddik zuhûr
Sehminizi ideyim birbir beyân
Bir kuzi tîz buldi biryân eyledi
Aslı nesli Mekke'nin hem nâibi
Hizmet idenler ayakda durdılar
Kim içerse hâlini eyler harâb

(693)

Sofraya kâhin gelüb oturmadı
Vâr idi bir pencere evden yana
Geldi gizlice heman seyreyledi
İşbu biryânın tadı kaçmış didi

Evde kaldı yanlarında durmadı
Sözlerini işüdüp kaldı tanâ
Çün Muzır bakdı kuzuya söyledi
Körpe iken it südi enmiş didi

Lezzeti yok âdemi eyler harâb
Doldurup nûş eyledi ol bir kadeh
Kardaşına didi dinle sözimi
Kabr içinde yücelenmiş ol ağaç
Çünki kâhin ol delikten dinledi
İşbu etmekler ne hûb pişmiş didi
Her ta'amda ma'rifet ehli elî
Üç karındaş söyledi üç söz temâm
İşbu kâhin ilmile âmil durur
Ma'rifet deryasına dalmış didi
Sofra kalkdı kıldılar hamd-i senâ
Bir sözim var ânı inkâr eyleme
Kimdür atâm sen ânı bildür banâ
Doğri söyle sırrını olma kenûd
Çün bilürsün bu cihân ender fenâ
Didi oğul ön geçenler geçtiler

Ol Rübey'a destine aldı şarâb
Hüzni gidüp bulmadı cânı ferah
Çün binadan bu şarabın üzümi
Sağa sola dal budakı i'vicâc
Kim Yemâne işbu sözi söyledi
Kim yoğirdi kendinden geçmiş didi
Ay başında hayza uğramış bilî
Durdi Eyyâr söyledi bir hoş kelâm
Akl-ı evvel fikrile kâmil durur
Çün zinadan ânası çalmış didi
Geldi kâhin söyledi kim Ey enâ
Benden özge kula izhâr eyleme
Tanrı hakkı itmezim zahmet sanâ
Ben babamdanmı gelüp buldum vücûd
Yohsa ğayrı er bulub ittin zinâ
Bizden ön mevtin şarâbın içtiler

(694)

Çün babandan hir gîz evlâd olmadı
Malı mülki devleti key çok idi
Hânemüze bir müsâfir uğradı
Üç gün ânı bem müsâfir eyledim
Yolci idi geçti gitti yoluna
Bir gezîn bu hâneye ol geldi ol
Çün anâsından bu sözi dinledi
Siz gidip mihmanlara idin suâl
Pes Muzır'a söylediler Ey Azîz
Ol kuziyi yir iken güldün neden
Didi ânı ben emerken görmedim
Ömrim içinde size bir gelmişem
Gel gör imdi akl ile fikre uyâk
Cümlesinin yâğı et üstündedür
Leykî it yâğu etin altundadur
Gevdesinde kuzunun yâğ yok idi
Çün Rübey'a didi ben içdim şarâb

Bu cihânda tâl'im yir bulmadı
Bu diyârda hîç naziri yok idi
Gördüm ânı ışkı bağrım doğradı
N'imet-i nânını vâfir eyledim
Öyle kimse şimdi nâdir buluna
Ben seni ândan kazandım bilmiş ol
Döndi hizmetçilerine söyledi
Size kimden m'alum oldu işbu hâl
Bir kuzuyi eyledik biryân semîz
İt südi enmiş diyu bildin neden
Hizmet idüb bu kapıda durmadım
ben ferâset ilmi île bilmişem
Kim yinür hayvan ne ise dört ayâk
Kim ânı görse yimek kasdındadur
Ol kerîh koku ânun zâtundadur
Enderûnunda velâkin çok idi
Pes verâdan eyledim ânı hisâb

Ğam getürdi hüznümi dâğıtmadı
Teşne idim hîç beni kandurmadı
Ğamlı yirden hâzır olmuş ol hemîr
Ğam getürür dem getürmez Ey Emîr
Kabr içinde hâsıl olan sebzevât
Temre üzüm hâsılı her bir nevât

(695)

Mâl-i hulyâ-yı getürmez Ey Azîz
Çün Yemâne söyledi bir söz temîz
Sofrada ben etmeği gördüm didi
Kim bu sırrın aslına irdim didi
Çün tiride etmeği koysan eger
Kabda olan suyı kendine çeker
İşbu etmek suyu asla çekmedi
Taş gibi hiçbir yirine geçmedi
Bildim ânı yoğuran hâtun 'ayân
hayzi görmiş şübhesiz bellü beyân
Çün Yemâne işbu sözi söyledi
Ol delikden geldi kâhin dinledi
Didi akl ile olur her dürlü iş
Etmeğe oturmadı işbu keşiş
Sofra geldi yanımızda durmadı
Çün beraber etmeğe oturmadı
Nesli ger pâk olsa ol kişi
Çün hisabıyla tutardı her işi
Ol zinâdan hâsıl olmuş Ey ehî
Hak te'âla mâl virüb olmuş sehî
Çünki kâhin sözlerini dinledi
Avratından geldi teftiş eyledi
Didi geldi bizlere beyler beyi
Kim yoğurdi kim pişirdi etmeği
Didi hâtun kim pişirdi Câriye
Hizmetinde bulunan ol Mâriye
Didi kâhin sen âna eyle suâl
Bize mihmânlar iderler kîl-ü kâl
Hayzı var ise ânı vasf eylesün
Key sakîn 'âr itmeyüben söylesün
Gitti hâtun buldi tîz sordi âna
Dün gice geldi didi hayzım bana
Döndi geldi kâhine virdi haber
Gönlü oldi ğussadan zîri zeber
Çün bu sözi söyleyince câriye
Gitti kâhin söyledi ol râ'ıye
Didi çoban ol kuzi kaldı yetim
Ben didimkim ne 'aceb tedbir idim
Ğayrısı doğurmadî kim emzürek
Çün benimle var idi bir boz köpek

(696)

Öldi ânın hîç eniki kalmadı
Gördüm ânın çün südi soğulmadı
Günde üç kez ben ânı tutar idim
Bâşına hem bir keçe atar idim
Ol kuzuyi bisledim ben Ey Hümâm
Çünki Râ'î sözini kıldı temâm
Çün şarâbdâre didi kim Ey Gözüm
Kankı ağâçtan âlub ittin üzüm
Didi kabristanda bitti ol ağâç
Korkdi benden almadı bir ğayrı âç
Kaynâdub tîz eyledim ânı şarâb
Kıldım iksir içdi ânı şeyh-i şâb
Geldi kâhin hâneye virdi selâm
Eyledi mihmâni ile hoş kelâm
Söylediler kâhine kim Ey Azîz
Taksîm idüp malımızı kıl temîz

Didi kâhin ben size hükm idemem
Siz gibi ‘âkil cihânda yokdurur
Çünki kâhin kendin ednâ eyledi
Âtamuz kıldı vasiyyetler sana
Hâsılı söz râzi oldılar ana
Çün Muzır’dan geldi İlyâs Ey Ulu
Gitti İlyâs çün Huzeyme basdı pây
Sen bu sözi kûş idüp cândan inan
Çün Kenân’dan ol Kureyş geldi hemân
Ol Kureyş gitti gelüb Abdü’l-Menâf
Gitti ol zât kâmetini kıldı yây
Çok kimesne gördi ândan menfe’at
Âdı sânı ‘âleme buldi şüyu’

Siz gibi fikre heseba gidemem
Hükm idici sizden a’lem yokdurur
Döndi ânlar bu kelâmı söyledi
Sen bize taksîm idüb kalma tanâ
Taksîm idüb geldiler evden yana
Doldı ânın yüzü nurıyla tolû
Geldi ânın cebhesine kondı ây
Oğli doğdi ismini koydi Kenân
İsm-i şânı şöhreti bellü beyân
Çok kaviller işbu yirde ihtilâf
Geldi Hâşim yiryüzine basdı pây
Sürdi E’rabîn içinde saltanat
Kalmadı Mekke içinde bir cüyu’

(697)

Sürdi devrân bir zemân evlenmedi
Ulu beyler dohterîmi al didi
Rum-i Kayser ibn Kostantin Kral
Buldılar İncîl içinde bir varak
Mekke şehrinde Kureyş nesli olan
Hâşim’in çün annına konarsa nur
Bu sebepten tâlib oldular âna
Didi aslım pâk nesîle karışa
Leykî Hâşim hîç birini almadı
Pes tehayyürde iken ‘âli cenâb
Bir kabile var adı Cürhem idi
Ol nesilden didiler bir kâmil al
Âçdı gözin çün uyandı uykudan
Âldı ânı çün tezevvüç eyledi
Doğdi bir oğli sanasın andelîb
Neler geldi neler gitti fenadan
Uzun boyli fasih idi lisânı
İki ebrusi benzerdi hilâle
Atâsı bir ulu yirden everdi

Kim kızımı al didi dinlenmedi
bori zurna nâî tanbur çal didi
İlçi gönderdi âna kim kızım al
Hazreti İsa’ya inmişdi sebak
Tâc-ı vekkâr sâhibi devlet bulan
Fahr-i ‘âlem tîz gelüb eyler zuhur
Anun île gîdeler Hak’dan yana
İki düşman birbiriyle barışa
Kendine akrân münâsib bulmadı
Söykenûb ol gözlerin aldı hâb ?
Aslı nesli dertlere merhem idi
Âdı Selmâ’dur anâ itme mekâl
Çün teselli buldi Hâşim kayğudan
Dinle Hak te’âla neyledi
Koydi çün adını Abdülmuttalib
Kaçan ol zât gelüb doğdi anâdan
Yayıldı her yana âdı vü sânı
Olub bâliğ şu kim irdi kemâle
Derûniyle ânı cândan severdi

(698)

Benî ‘âmir kabilesinden ol Şâh
Olub bir oğli hâtundan bilindi
Yirmi biş yâşına irdi ol hân
Bozuldi Hâşim’in bir gün mizâcı
Ebed bâkî cihânda durmak olmaz
Çün Abdülmuttalîb’e didi Ey yâr
Ki Mekke kavmini var d’avet eyle
Atâ gider oğul kalur yirinde
Müheyyâ eylegil evvel ta’âmı
Gidüb d’avet idüb iş erlerini
Evâilden bilürlerdi yol erkân
Gelen geldi geçen geçti sıraya
Olup itmâm ta’âmı çün yinildi
Didi Hâşim ki Yâ ma’şer kabâil
Cihân bir kimseye bâkî degildür
Bu ‘illet çün beni alûb gidîser
Vasıyyetler idem âgâh olasız
Vasî kıldım ben Abdülmuttalib’i
Emânetdür ana Beyt-i Mükerrem
Ki miftâhın âna teslim idûben

Âlub bir kâmile hâtun yüzi mâh
Ânın ismi Ebu’l-Hâris dinildi
Bilüb her bir umûri ol kemâ kân
Didi bu derde kim buldi ‘ilâcı
Hudâ’nın hikmetinden sormak olmaz
Kabîle başların eyle haberdâr
Selâmımı getür eşrafa söyle
Senin devlet külâhı var serinde
İdem ben Mekke ehlîyle kelâmı
Yişil kemhâ döşetti yirlerini
Kabâil cem’ olub geldi kemâ kân
Benî Hâşim düzüldi bir araya
Vuku’ı mâ cerânız ne dinildi
Ne dirsem ben olun ol söze kâil
Kadeh doldurmayan sâkî degildür
Tabîb Lokman âna derman nidîser
Ki benden son se’âdetler bulasız
Gele ândan kamu derdin tabibi
Hacer Esved dahî ol Bi’ri Zemzem
Cihândan göz yumub şimdi gidûben

(699)

Âna teslîm idem her bir umuri
Tutub emrin idüb siz inkıyâdı
Evâilden kuruldi böyle binâ
Olup hâkim itâ’at eylerüz biz
İdüb Hâşim bi emrillah vefâtı
Çün Abdülmuttalib ğâyet yücaldi
Virürdi rum-i Kayser tuhfe her kâh
Ki her yıl K’abe’ye virku virürdi
Yazub vasf idelim bedr-i hilâli
Kamunın kalbine düşdi ihâfe
Kamusını yidürüb içürürdi

Göre dâim ayak altında muri
Teharrâ eylesün her bir ‘ıbâdı
didiler kim “Semi’nâ vü eta’na”[409]
Ki bundan reisi neylerüz biz
Yirine çün koyub kâmil sıfâtı
Kral Kisrâ içinde şânı aldı
Medâin Kisrîden ğayrı olan şâh
Kamu yirden ânı ulu görürdi
Ulu hâne âçub buldi kemâli
Ki cem’ıyyet kaçan gelse tavâfe
İdüb şâkir çü handân göçürürdi

409- *Bakara Suresi, 2/ 285.*

Yüzündeki nuri görse bir insân
Olanca malını eylerdi ihsân
Bilürlerdi budur K'abe şüyûhi
Hicâz toprakına virdi rüsûhi
Velî yohsulları çok gözlerîdi
Nice nâka koyun boğazlar idi
'Arab içinde buldi 'izzî şânı
Kaçan kahtı ğalâ alsa cihânı
Münâdiler iderlerdi nidâî
Başına cem' olub dervîş gedâî
Kubeys'e çün çıkarlardı du'âya
İnüb ândan gelürlerdi Safa'ya
Yüzündeki olan nûr hürmetîne
Te'âla emr idüb ol rahmetîne
Güneş issi olub kumlar yanardı
Yâğub yağmur Hicâz ili kanardı

(700)

Bu miktar çün ânın vasfı bilindi
Ki rüyada âna tenbîh olundu
Ki bir güç iş işâret eylediler
Verâsından bu sözi söylediler
Hüdâ'nın dostu İbrâhim Halîl'dür
Âna oğul viren Hayyü'l-Celîl'dür
Götürdi oğlunu zemzem yirine
Ki zira hikmeti ânda görine
Hüdâ şefkat idüp halk itti zemzem
Bulunmaz hîç naziri derde merhem
Gelüb İsma'îl'e tâbi' olanlar
Bu zemzem suyunu bunda bulanlar
Çü Mekke şehrine kurdi binâî
İlâ yevm'i-kıyâm bulmaz fenâî
İçlerinde var idi bir er ehî
Ol katî mâldâr idi destî sehtî
Yüz kılıç koydi Süleymanî pulât
Kimse ânu görmemüşdür fi'l-bilâd
Yüz kılıcın zırhı vardur yüz aded
Senden özge bilmez ânı bir ehad
İki âhu sureti altun durur
Bu cihân ânun île ânun satun durur
Zemzemi çek suyu hergîz kalmaya
Senden özge kimse ânı almaya
Çünki rüyada işitti bu sözi
Pes uyânup uykudan açdı gözi
Bir zemân ânı tefekkür eyledi
Mekke ehline bu sözi söyledi
Çün didi kim zemzemi çeksem gerek
Ben bu yolda kaddimi eksem gerek
Vâr durur altunda çok genciyle mâl
Ol kabâil eylediler kîl-ü kâl
Didiler kim çekme suyi Ey Azîz
Yiryüzünde cümle sulardan temîz

(701)

Bozma ânı didiler Ey Mâh-i rû
Belki zemzem tükenüb döner giru
Kim âna bir kazma urub ya eşer
Çok kılıçlar parlayub leşler düşer
Belki bir yirden aku ben dolma bu
Çünki İsmaîl nebiden kalma bu
Ol zemândan bu zemâna bu kuyi
Eşme ânı belki tükenir suyi
Durdi Abdülmuttalib fikr eyledi
Kendi kendine bu sözi söyledi
İşbu zemzem çün beyaz süddenturu
Delve ile çeksem ânı yukaru

Tükenip su kalmaz ise nideyim
Leşkerim yok bunda kavga ideyim
Yikrek oldur bir zemân sabr eyleyem
Çün güzîde yokdur oğlum neyleyem
On oğul virse idi mevlâ bana
Kim birin kurbân iderdim ben âna
Gerçi ol mâl destime girse temâm
Bir oğul kurban iderdim vesselâm
Hem bana hîç bir keder çün gelmese
Âb-ı zemzem kaynayub eksilmese
Nezrimi tizce ider idim edâ
On oğul virdi âna Bâri Hüdâ
İbtidâ doğdi Ebu Tâlib sehî
Doğdi Abbâs doğdi Hamza Ey ehî
Doğdi bir oğlu dahi Ebû Leheb
Çük oğul virdi âna kâdir celeb
Hamza ğâyet oldi gürbüz pehlevân
Oldi ‘adâ gözine tîrî kemân
Kad şecâ’at sahibi buldi kemâl
Virdi kuvvet ol Hüday-ı zü’l-celâl
Gördi Abdülmüttalib çün oldi şâd
Hak teâla Tâli’în kıldı küşâd
Adı sânı ‘âleme virdi şüyu’
Geldi Abdullah doğub kıldı tulu’
Gördiler kim annına doğdı güneş
Rûşen oldi Basra Kufe hem Habeş

(702)

Fahri ‘âlem nuridür virdi ziyâ
Şu’lesinden kıldı yir gökler hayâ
Nur yüzünde berk irüb cevlân ider
Âfitabın tığına meydân ider
Arttı Abdülmuttalib’in devleti
Varduğınca ğâlib oldi şevketi
Kimsenin gözi ânı kesmez idi
Rüzigâr hiç üstüne esmez idi
Emrine oldi musahhar fi’l-bilâd
Geydürüb on oğluna kalkan polât
Oğli Abbâs Hamza’ya çün söyledi
Gördigi rüyayı takrir eyledi
Geldi âb-ı zemzemi kazdı hemân
Yüz kılıç iki giyik kıldı gümân
Bir uğurdan sür’atîle çekdiler
Haşyet idüb yiryüzüne döktiler
Y’ani mevlâ belki virür bir ğazab
Ol şeherde ne haseb kor ne neseb
Çekdi zemzem âbını başdan başa
Âkdu sular çağladı taştan taşa
Akl âna hiç eylemezdi cüst-i cû
Kalmadı kuyu dibinde katre su
Mekke ehli cem’ olup geldi kamu
İki âhu yüz kılıç çıktı ‘amû
Gördiler kim suyına çıktı ‘ayân
Kâdirin kudretleri bellü beyân
Çıkdı zemzem katre su kesilmedi
Sun’ı sâni’ hikmeti bilinmedi
Çün eritti Ka’be’ye kıldı kapû
Cümle âlem eyledi âna tapu
Altun atlas eyledi örtük âna
Mekke ehli çün görüb kaldı tanâ
Döndi Abdülmuttalib fikr eyledi
Hamza Abbâs’a bu sözi söyledi
Hak te’âla çok oğul virdi bana
Kankınız kurban olur ândan yana
Üzerime vâcib oldı nîdeyim
Halimi size ifâde îdeyim

(703)

Siz itâatlar idermisiz bize
Kim bu kur'a derdime oldi tabîb
Hikmet issidür Hüday-ı lâ yenâm
Didi oğul ben seni zebh eylerem
Çaresiz kaldım velî bilmem nidem
Çünki Abdullah bu sözi dinledi
Didiler bu hali kimse itmedi
Pes Kureyş ehli kamusı geldiler
Hem kabâil geldi râzı olmadı
Didiler kim ğayrı kurbân eylerüz
Tanrı dosti olan İbrahîm Halîl
Gönderüp bir koç âna lemmâ yezel
Didi Abdülmuttalib bilmem velî
Gerçi ol kurbân ile olsa idi
Cümlesin kurbân iderdim Beyt'e ben
Vardurur Hayber'de bir kâhin ulu
Âdı Seccâc ma'rifet ehli azîz
Tökdi gevher gözlerinden erğavân
Gitti Abdülmuttalib virdi selâm

Bu hususta kur'a atam ben size
Çekdi kur'a üç kez Abdülmuttalib
Düşdi Abdullah'a kur'a Ey Hümâm
Rûbe rûb ben bu sözi söylerem
Beyt öninde ben seni kurbân idem
Bu yana oğulları gör neyledi
Çün bu es'ab yola sâ'î gitmedi
Beyt önünde macerâ var bildiler
Zebhine kimse cesaret kılmadı
Kim seleften olan işi söylerüz
Çün işaretdür âna işbu delîl
Oğlının kurbânına oldi bedel
İlm-i ğayba kimsenin irmez eli
Yiryüzü malım ile dolsa idi
Didiler kim fâriğ ol deprenme sen
Tevrat İncil ilmile kalbi dolu
Şübhe işden adamı eyler temîz
Tutdi Hayber yoluni oldi revân
Eyledi kâhin ile vâfir kelâm

(704)

Macerâyı künhi ile söyledi
Didi şeyhim bir sözüm vardur sana
Candan işbu şâfi sözi dinlegil
Oğlını nezr eyleyüb mevtaya kat
Kim bu kavle melyi ger âkdı ise
Def'a on nâka âna kat ey Azîz
Teşnelüye böyle içür cür'ay3i
Kur'a şayet nâkadan geçdi ise
On deve zam eylegil olsun otuz
Kur'a oğlına düşerse sor didi
Hâsılı elli deve ya yüz deve
Kimse ile eyleme asla cedel
Kâhin ile el-vidâ' çün kıldı ol

Çünki kâhin sözlerini dinledi
Tut kulakın tâlib ol benden yana
Beyt önünde on deve cem' eylegil
Rû be rû sen on deveye kur'a at
Kur'a oğlından yana çıkdı ise
Çün yirmi nâka eyle heb semîz
Sen verâdan âl yine bir kur'ayı
Oğlun Abdullah ger düşdi ise
Anlayana işbu söz oldi rumuz
On deve her kur'ada artur didi
her kaçan kim kur'ayı nâka seve
Nâkalar kurbânına olur bedel
Ruy-i handân Mekke'ye tiz geldi ol

İşbu ahvâli Kureyş'e söyledi
Heb kabâil bildiler bellü beyân
Geldi Abdullah develer yanına
Aldı Abdülmuttalib bir kur'ayi
Gördi fi'l-hâl çıkdı oğlı ismine
Bakdı olmaz on deve kattı âna

Beyt önünde çok deve cem' eyledi
İçlerinden on deve şeçdi 'ayan
Zî se'âdet zî beşâret şânına
Ya'ni göre nûş ider kim cür'ayi
Yil dokunmazdı mutahhar cismine
Mekke ehli çün görüb kaldı tana

(705)

Her sırada on deve zamm eyledi
Hâsılı söz nâkalar kim oldı yüz
Kesdi birbir Beyt'e kurbân eyledi
Hikmet issüdür Hüday-i zü'l-celâl
Ulu beyler tâlib oldılar âna
Bildiler kim şâh-ı sultan-ı enbiyâ
Maksud oldur ay gün ile kavuşa
Oldi Abdülmuttalib çün şâduman
Her kabile saf saf olub geldiler
Durdi Abdülmuttalib açtı kelâm
Siz kabile başlarısız bilmeli
Düşman ağlar dosti çün güldürelim
Kankı soydan alalım bir kız âna
Ba'zı didi ol Benî Â'mir ola
Ba'zı didi kim âna Cürhem gerek
Ba'zı didi ol kabâilden alak
Çün sorıp teftiş edeyim bu sözi
Ol Medine hâkimi olan Veheb
Ev içinde taşra itmez hîç huruç

Dinle imdi Hak te'ala neyledi
Döndi kur'a yüz deveye tutti yüz
Lahmini yohsula ihsân eyledi
Çünki Abdullah büyüb buldi kemâl
Gel kızımı didiler virek sana
Nuru geldi annına virdi ziyâ
Neslimiz ol pâk nesile karışa
Mekke ehlini kığırtdı bî gümân
Da'vetine çün icâbet kıldılar
Söyledi ol bu sözi ba'det-taâm
Kâhî kâhî hânemize gelmeli
Oğlum Abdullah'ı evlendürelim
Kim münâsib gidelim ândan yana
Nesl-i pâke karışub izzet bula
Al benefşe gül içün şebnem gerek
Âna layık dohteri kande bulak
Kim verâdan söylediler bir kızi
Aslı pâkdur nesli pâk â'li neseb
Perhîz ile dâima tutar oruç

(706)

Ânı hasnâ eylemiş lemmâ yezel
İste ânı kimseden 'âr eyleme
Çün Şirîn lâyık gerek Ferhâd'ına
Çeşm-i fettân kaşları aynı hilâl
Atâsından dile ânı Ey Hümâm
Ol Medine hâkimi olan Veheb

Sîreti hûb sûreti gayet güzel
Ne dilerse destini dâr eyleme
Kim Emîne dirler ânın âdına
Hüsniçinde şimdi buldi çok kemâl
Döndi Abdülmuttalib açtı kelâm
Devr-i Âdem'den berû 'âli neseb

Neslimizden hem dahî gelmiş durur
Oğlum Abdullah'ı hem bilmiş durur
Ulu beyler istediler virmedi
Kimseye hîç yüzini göstermedi
Hem Necâşî'den âna elçi gelüb
Cümle 'âlem kadrini 'âli bilüb
Kimseyi kendine dâmâd itmedi
Her bir insanın sözine gitmedi
Ben Medine şehrine gitsem eger
Ol benî Es'ad bana ğayret çeker
Sırrımı gizlü ifâde eylesem
Hasıl-ı söz dohterîni dilesem
Belki şayet virmez ise ol ulu
Kim bu dünya bizlere düşman dolu
Ol Veheb çün hoş gelür aynimize
Bir burûdiyyet düşer beynimize
Her diyâre bu haber ilden gider
Gayret izzet namus âr elden gider
İşbu sözler nâseza geldi size
Gitmesi hûb gelmesi güçdür bize
İbtidâ gönderelim bir vâsıta
Vâsıta ile alursa râbıta
Sabr ile irdi irenler rif'ate
Sabr ile irdi irenler 'izzete
İşbu söze çün itaât itdiler
Fâriğ olub evlerine gittiler

(707)

Geçti ânın üzerine bir zemân
Sen işit neyler Hüdây-ı müsteân
Cümle işler Sâni'în sun'i ile
Söyle İrşâdî Baba künhi ile
İbtidâ sen anla kim anladesın
'Işk erinin bağrını dağladesın
Hak 'ınâyet itmeyince kul nide
Çıkmâz işi ol göre kul seyr ide
Çünki bildin kıssanin kîl kâlini
Ol yana dinle Veheb ehvâlini
Bildi Abdullah'ı çün ol Mekke'de
İştiyâkı vâr idi çok Ka'be'de
Meclisinde her gelen söyler idi
Medhini evsâfını söyler idi
Cümle âlem medhini ânın ider
Bildiler kim hazrete oldur peder
Çün Veheb kûş eyleyüb kaldı tana
Kalbi döndi Mekke kavminden yana
Didi Abdülmuttalib gelse bana
Kızımı virür idim ândan yana
Fahr-i âlem ol Muhammed Mustafâ
Ol şefaât ma'denî kân-ı safâ
Ben olursam ger âna kâyin etâ
Hak Teâlâ çok bana eyler 'atâ
Didi salmam bu işi ben engine
Kızı virmem Kisrâ Kayser zengine
Kimse ile itmem bir ğayrı laf
Râhî olub Ka'be'yi idim tavâf
Ka'be şeyhine gidüb mihmân olam
Böyle rif'at devleti kande bulam
Varduğumda şeyh alursa gerçi dâd
Oğli abdullah'a idim nâ müzâd
Ol Medine ehlini cem' eyledi
İş erine işbu sözi söyledi
Ben yirime bir vekîl nasb ideyim
Sür'atîle Mekke'ye tîz gideyim
Bilesince aldı vâfir pehlevân
Tutdi Mekke yoluni oldi revân

(708)

Çünki bildin Veheb ehvâlini
Bir a'câib kıssa vâr nakl idelim
Şâm'da oldi Hazret-i Yahyâ şehîd
Baş kesülüb cübbesi olmuşdi kân
Pes cuhûdlar cübbeyi saklar idi
Bir keşiş dîre koyub bekler idi
Cübbenin içine yâzdı bir sened
Kim bu sözi yazdı ol kerratıyle
İşbu cübbe size olsun yâdigâr
Gide İsâ çün ola âhir zemân
Ben size bildüreyim kânun usûl
Atâsının adı Abdullah ola
kavmi musa'nın ola Çün bağri hûn
Bu Yahudi milleti çok ağlaya
Cübbeden al kan işâretdür anâ
Yazdı bir hat cübbeye kıldı berât
İlden ile gitti cübbe Ey Azîz!
Kim dayanurdi Yahudi zehrine
Çün Yahudiler ânı saklar idi

Bu yanâdan dinle Mekke hâlini
söz gelür sözi açâr biz nidelim
Hak teâ'la tâliî'n kıldı sa'îd
Bu cihana kim ki geldi oldi fân
İ'tikadların anâ bağlar idi
Kendini anunla eğler idi
Ândan özge bilmez idi bir ehad
Kim a'mel eyler ise Tevrât ile
Kangı yirde olsa idin i'tibâr
Bu Yehudî milleti îde emân
Mekke şehrinden geliser bir rasûl
Dest-i gîri daima allah ola
Lâti Uzza putlar ola sernigûn
Ol vakit bu cübbeden kan damlaya
Kim ânı görür ise kalır tağâ
Gitti râhib ol vakit oldi memat
Kimânı aldı ise tutdi temîz
Hâsıl-ı söz geldi Mekke şehrine
Kim görürse yaş töküb ağlâr idi

(709)

Çünki Abdullah gelüb kıldı tulu'
Gördiler ol cübbeden kan damladı
Didiler âhir zemân peygamberi
Oldi derkâr bu cihâne gelmesi
Ol gelince devrimiz durmaz döner
İşbu Abdullah durur atâ âna
Halvet ânı arayub öldürelim
İçlerinden seçtiler yüz pehlevân
Aç gözini Hikmet-i Allah'a bâk
Çok sehâvet atâsı bulmışidi
Atâsına çok recâlar eyledi
Râkib olub gideyim sahrâya ben
Bildi Abdülmuttalib kâldı tana

âdı sânı â'leme virdi şüyû'
Dîr içini kân buharı kabladı
Şâh-ı â'lem ins-i cinnin serveri
Kavm-i Musa'ya a'dâvet kılması
Dîr içinde şem'a kandiller söner
Biz a'dâvet idelim ândan yana
Dosti ağlar düşmânın güldürelim
Görelim neyler Hüdây-ı müsteâ'n
Bu yenâdan dinle Abdullah'a bâk
Bir Hecîn yeşıkse deve gelmişidi ?
Döndi ândan işbu sözi söyledi
Nâkalar çok bineyim e'lâya ben
Dîdi gitme çok ı'râkdan yana

Sen seni gözle a'dûdan Ey Ulû
İşbu â'lem çün sana düşmân dolu
Bindi ânın üstüne oldi revân
Tîz cühûdler bildiler bell-ü beyân
İki sâat Mekke'den yan gittiler
Çün mukaddem ânı tedbir itdiler
Didiler kim biz ânı katl idelim
Avdet idüb tîz girûye gidelim
Gerçi şâyed duyulursa gizlü iş
Beynimizde olmasun âlış veriş
Dîr malindan virelim hem kanını
Ulular bulur ânın imkânını

(710)

Ol Medine hâkimi olan Veheb
Bilesince var idi vâfir A'reb
Gördiler kim bir yiğit nâka biner
Gâhî sağa gâhî solına döner
At başın çekdi giruye ol Veheb
Didi Abdullah durur â'li neseb
Erlik içinde Veheb gürbüz idi
Anı gören zan ider elburz idi
Gördi ânı çün Yahudi leşkeri
İlerüye gelmedi döndi giri
Ol hüdâ'nın hikmetini kim bile
Gördi Abdullah gelür bir kâfile
Geldi ol nâka ile virdi selâm
Ol Veheb'le eyledi vâfir kelâm
Sen kimin evlâdısın söyle bana
Enderûndan himmetim oldi sana
Didi abdülmuttalib oğli benem
Mekke ehli emrine eyler nea'm
İsmim Abdullah durur neslim ulu
Hânemiz her güm müsâfirle dolu
Mekke içre sânma bizi nâşiyuz
Ka'be şeyhi Kureyş'in bâşıyuz
Ceddi e'lamdur benim Abdülmenâf
Beyti bizler eylerüz her gün tavâf
Hânesine ânı da'vet eyledi
Geldi Abdülmuttalib'e söyledi
Çün Medine hâkimüdür bu gelen
Resm-i erkân sâhibi kıymet bilen
Bildi Abdülmuttalib çün oldi şâd
Hak teâ'la tâliî'n kıldı küşâd
Çün gelür didi Medine bekleri
Döşediler ebrûşem döşekleri
Hamza Abbâs çıktı istikbâline
Bâk Medine hâkimi ikbâline
Didi Hamza atam eyledi selâm
Hânemize gelsin idelim kelâm
Da'vet idüb tîz ânı indürdiler
Ol Yahudi şema'sin söndürdiler

(711)

İşbu hâli anladı ehl-i umûr
Geldi Abdülmuttalib itdi buyur
Çünki oldi ânun ile rû be rû
Ol Vehb girdi kapudan içerû
Did Ey zât bir sözim vardur sana
Sen ânı kûş eyleyüb kalma tana
Ol murâdım olmayınca Ey Azîz
Ben sana çün kalbimi itmem temîz
Hem ayakda duruben itmem cülûs
Bundan öte râm olur size nüfus
Didi Abdülmuttalib buyur hele
Kalbde olan mâ cerâyı kim bile

Didi ânı ideyim tîz âşikâr
Ben size arz ideyim bir yâdigâr
Çün açılsın bizlere bu kutlu kâl
Bir kızım vâr ânı Abdullah'a al
Ehl-i perde hem dahî sâhib haya
Zannım oldur doğa ândan enbiyâ
Kimseye hîç yüzini göstermedim
İstedi Kisrâ Necâşî virmedim
Didi Abdülmuttalib Ey lütfi bol
Oğlum Abdullah'a ben kıldım kabul
Sen buyur tîz yukaru eyle kelâm
Şimdi yoldaşlığımız oldi temâm
Geldi şerbet eylediler nâ müzâd
Dost sevindi düşman oldi nâ murâd
Bu makamda bir salâvat virelim
Bu usulden ğayrı nazma girelim

MUHAMMED VÂLİDESİ EMÎNE

Lezîzâne somatler çekdi vâfir
Olub ol hânede üç gün müsâfir
Vukû'ı mâ cerâyı söyledi ol
Medine şehrine azmeyledi ol
Ki vel-hâsıl gelüb indi Emîne
Didiler gelmedi misli zemîne

(712)

Güzellikte sanâsın Sâredur bû
Bulutdan tîğ atub mâhperûdur bû
Siyâh geysüleri hem kaddî fersâd
????Şîrin'i buldi Ferhâd
Çün Abdullah gelürdi bir sokâkdan
Ki bir hâtun anâ bakdı ırâktan
Âdi Ümmî gaçan âçdı kapuyi
Müzeyyen eyledi ol nuri pepûyi
Cemâlin seyre idüb çün gördi hâtun
Didi 'ışkın beni aldıysa sâtun
Nikâhıyla beni âl hâtun eyle
İdüp dikkat gidüb âtâna söyle
Sana bahş edeyim hem yüz deve ben
Bana söz virmemiş gitmem eve ben
Çün Abdullah ona didi Ey Ümmî
Bana kız geldiğini bilmedinmi
Âlamam ben seni hîç girme lâfe
Bu ahşâm çün beni korlar zifafe
Seni alsam izin virmez karâbet
O hâtundan nazar kıldı isâbet
Vücudîni âlub fi'l-hâl harâret
Gidüb tîz Ka'be'yi kıldı ziyâret
Kapû bağlu idi yol yok içine
Didi gidüb olam râkib hecîne
Binüb ânı gidüb Tâif yoluna
Nazar kıldı sâğına hem soluna
Çıkub yoldan deve âlub yebânî
Uçar Mürği gibi gözler cihâni
Ne baş dinler ne tâş ne ğârî
Çün Abdullah katî çekdî yulâri
Hecîn gitdü girû dönmek ne mümkin
Âtub kendin yire inmek ne mümkin
Sanâsın bir ulu kuşdur süzüldi
Nice dağlar geçüb yirler üzüldi
Irâk yollar anâ bir adım oldî
Hecîne binmesine nâdim oldi
Kureyş'den ol katî 'âr eyledi ol
Bu sözi fikr idüben söyledi ol

(713)

Bu ahşâm çün banâ girdek olacak
Güneş kızdı esüb çöller buhârı
Hemîn olmişidi çün öyle çendî
Hecîn gidüb öninde su bulunmaz
Kolunda kalmadı kuvvet üzüldi
Kim içürür anâ cür'a ve câmı
Nice vadi nice sahralar aldı
İnüb üstünden Abdullah zemîne
Velî ol tâş beyâz elmâsa benzer
İçindeki olan su südden ebyâz
Tutub ol kâseyi âldı eline
Güneş te'sîr idüb ğâyetle yandı
Şeker kande aselden tatlu tâdî
Gözinden ğayb olub tâşıyla kâse
Müfessirler didi Allaü 'alem
Olub mesrur yine bindi hecîne
Receb âyı idi ol gün ulû ây
Ki zîra ol en evvel Cum'a idi

Beni kardeşlerim kande bulacak
Çok incitti ânı yollar ğubârı
Harâretten beğâyet teşnelendi
Yular çekmek ile bâşı âlınmaz
Âyağı yirlere diğmez süzüldi
Ki vel-hâsıl sali verdi licâmı
Hecîn bir tâş görüb yanında kaldı
Nazar kıldı şimaline yemîne
İçinde bir kadeh vâr tâsa benzer
Ki ğaybından anâ göndürdi feyyâz
Hüdânın nusreti ândan biline
İçüb ânı hararetten çu kandı
'İnâyet eyledi Allahu hâdî
Bu sözler kâr idermi hîç ünâse
O südden nutfelendi Fahr-i âlem
Dürüldi yir gelüb Mekke içine
Eğildi Lât-i 'Uzzâ çün olub yây
O gün günler içinde şem'a idi

(714)

Götürdiler evvel beyti tavafe
Kamer Güneş ile çün buldi ülfet
Melâikler durup gökde duâye
Çün Abdullah bu gün maddeyi içdi
Olub evvelki beyne'l-Kâfi ve'n-Nûn
Ebu'l-Halk'dan gelüb nur naibine
Açıldı bu gice gökler kapusi
Ki şeytanlar kamu kâf'a çekildi
Yıkıldı kasr-ı tahtı Yenbitâ'nın
Didiler Cebrâil gitti huzura
İlâ yevmi'l-kıyâm gide berâtı
Gide ümmetleri şarkıle ğarbe
Dola İslam cihana ola zâhir
Şefaat ma'deni derdin ilâcı

Olup yatsu götürdiler zifafe
Makâmı 'âliye yüz tutdi devlet
Didiler nur gidüp sahib-i livaye
Rasulullah ana rahmîne düşdi
Sadef karnında lâzım Dürr-i Meknûn
Ulaşdı bu gece ol sâhibine
Cihânda Titredi Kisrâ yapusi
Necid alâyının kaddi egildi
Şâd oldi ruhi çün Âdem atânın
Nebîler şâd olub geldi sürura
Cihandan kaldıra Lât-ı Menâtı
Geçüb candan ata küffâre harbe
Hübel puttan ide ol beyti tâhir
Alur Kisrâ Necâşi'den harâcı

İde mi'rac çıka yirden semâye
Melâikler sözi irdi nihâye
Ey İrşâdî ! Dolaşma gir husule
Degiş nazmı girek gayr-ı usule
Kadîmi bir usulden yok halâvet
Muhammed Mustafa'ya vir salâvet

(715)

Ehl-i Mekke medhini eyler idi
Çün Emine bu sözi söyler idi
Çün rasule hamile oldum didi
Oldi bir Ay devleti buldum didi
Dinle ahvâlim benim oldi nice
Bir kişi geldi evime bir gice
Yüzi nurlu kâmeti 'ar'ar idi
Zan idersin yıldız-ı Ülker idi
Geldi göğsümden yana virdi selâm
Çün fasih elfâzile söyler kelâm
Yâ Muhammed ! lafzıle kıldı nidâ
Korkdi cânım ev içi doldi sadâ
Biz gibi sen enbiyâler şâhısın
Şân-ı 'azam yiryüzünin mâhısın
Sen mukaddem halk olundun çün ezel
Ger seni halk itmeseydi lem yezel
Hak bana esmâyı bildürmez idi
Tâc-ı izzetler gelüb inmez idi
Sen Hüdâ'nın ğâyete'l-mahbûbisin
Yirde gökde cümlenin matlûbisin
Mâderine ben senin vasfın idim
Ben anâ Ya Seydi! Sen kimsin didim
Ol didi kim Hazret-i Âdem benem
Kâinât emrinîze eyler ne'am
Ben sana çün gelmişem tebşir içün
Kalbini âbâd idüp ta'mîr içün
Kadr-i 'âli zâta oldun hâmile
Âdı sânı şarka ğarba yâyile
Gitti Âdem çün evimden uzdi pây
Döndi devrân geldi çün ikinci ay
Dinle ahvâlim benim oldi nice
Bir kişi geldi evime bir gice
Gördüm ânın yüzini kıldım hayâ
Yüzi nuri hâneme virdi ziyâ
Geldi göğsümden yana virdi selâm
Endrerûne söyledi birkaç kelâm
Ya Muhammed ! lafzıle kıldi nidâ
Çok sana lütf eyledi Bârî Hüdâ

(716)

Sensin ol âhir zaman peygamberi
Enbiyâlar evliyalar serveri
Çün sana buyruldi Hatmü'l-Enbiyâ
N'ali tozin gözleredur tûtiyâ
Mâderine ben senin vasfın idim
Ben âna Ya Seydi! Sen kimsin didim
Bem Şitem didi sahîfe sahibi
Doğa senden cümle âlem Nâibi
Lat-ı Uzzâ'dan ide beyti temiz
Çün üçünci ay olunca Ey Aziz!
Dinle ahvâlim benim oldi nice
Bir kişi geldi evime bir gice
Geldi göğsümden yana virdi selâm
Yâ Müddessir! Lafzıle kıldı kelâm
Ya Müddessir ! Ya Müzzemmil ! Ya habîb !
Cümle 'âlem derdine sensin tabîb
Olmasaydın olmaz idi Kuh-i gâf
Birbirine değmez idi nun-i kâf

Sensin ol mahbûb-i Hak dost-i Hüda
Mâderine ben senin vasfın idim
Didi Cennette olan İdris benem
Gitdi İdris geldi çün dördünci mâh
Dinle ahvalim benim oldi nice
Geldi göğsümden yana virdi selâm
İşbu sözi söyledi kim Ya Habîb!
Sensin ancak sâdıku'l-v'adi'l-emîn
Olmasan sen çün 'adem kalur iduk
Ey Şefe'ât ma'denî yevmü'l-cezâ
Gitti Cibrîl Cennete kıldı nidâ
Ben anâ Ya Seydî ! Sen kimsin didim
Cümle alem emrine eyler ne'am
Çok bana lütf eyledi kâdir ilâh
Bir kişi geldi evime bir gice
Ya Muhammed! Lafzıle kıldı kelâm
'Âlem teşrifiniz oldi karîb
Fahr-i 'âlem rahmeten li'l-'âlemîn
Kande biz bu devleti bulur iduk
Cümle 'âlem medhine oldun sezâ

(717)

Mâderine ben senin vasfın idim
Didi ben ol Nuh Nebiyem keştibân
Bu senin oğlun gibi 'âli cenâb
Çün beşinci ay olunca rû be rû
Geldi göğsümden yana virdi selâm
Söyledi kim Ya Muhammed Mustafâ!
Hem Beşîr'sin hem Nezîr'sin hem Azîz
Aslın 'alâ neslin 'alâ cism-i pâk
Mâderine ben senin vasfın idim
Söyledi kim Hûd nebiyem bil beni
Gitti ol mâh geldi çün altıncı ay
Dinle ahvalim benim oldi nice
Geldi göğsümden yana virdi selâm
Ya Muhammed' lafzıle kıldı nidâ
Hak te'âla çok lütf kıldı sana
İsmine hem muttasıl kıldı seni
Ol vakit ben rif'ati bulur idim
Mâderine ben senin vasfın idim
Ol didi ben oldum İbrâhîm Halîl
Ben anâ Ya Seydî ! Sen kimsin didim
Kim mukaddem aldı dünyayı tûfân
Hak te'âla itmedi bir mâhitâb
Bir kişi girdi kapudan içerû
Çün fasih elfazile kıldı kelâm
Sen risâlet ma'deni kân-ı safâ
Ğıll-i kinden Hak seni kıldı temiz
Cümle 'âlem ayakın altında hâk
Ben anâ Ya Seydî ! Sen kimsin didim
Beyte geldim eyledim tebşîr seni
Çok 'acâib gördüm aklım oldi zây
Bir kişi geldi kapudan bir gice
Sözlerini dinledim birbir temâm
Yir ile gök ârası doldi sadâ
Hil'at-i Levlâki geydürdi sana
Şânım 'âli eylese mevlâ beni
Yiryüzinde ümmetin olur idim
Ben anâ Ya Seydi! Sen kimsin didim
Çok sana lütf eyledi Hayye'l-Celîl

(718)

Çün yedinci ay olunca mâh-ı rû
Geldi göğsümden yana virdi selâm
Bir kişi girdi kapudan içeru
Sözlerini dinledim bir bir temâm

Ya Muhammed! Ya Muhamed !söyledi
Ben senin nurin emanet sakladım
Çün seni medh eyledi Rabbü'l-Enâm
Mâderine ben senin vasfın idim
Didi ben İsmailem geldim sana
Çün sekiz aya hemen irdim didi
Ya Muhammed! Lafzıyla kıldı nidâ
Bizden evvel Hakk seni var eyledi
Ruz-i mahşer dilegil hakdan bizi
Bahtulu cân kim sana ümmet ola
Kaldı bizden çün sana kânun usûl
Mâderine ben senin vasfın idim
Didi 'Imrân oğlı Musayem 'ayan
Böyle oğul kimseye virilmedi
Çün dokuz ay oldi gördüm bir gice
Bir kişi girdi kapudan içerû
Ya Muhammed! Ya Muhammed !söyledi

Hûb kelamını kulağım dinledi
Hasretinden gece gündüz ağladım
Taşlar ağaçlar sana vîre selâm
Ben ana Ya Seydi! Sen kimsin didim
Hak Te'ala çok kerem kıldı anâ
Bir uzun boylu kişi gördüm didi
Öyle sandın yiryüzü doldi sadâ
Küntü kenzin sırrın izhâr eyledi
Senden özge kimsenin geçmez sözi
Hakk katinde 'izzi câh devlet bula
İnse cinne Hakk seni kıldı rasûl
Ben ana Ya Seydi! Sen kimsin didim
Fahri âlem geldigi bellü beyân
Devr-i Âdem'den beri görülmedi
Sen işit ahvâlimi oldî nice
Öyle sandım doğdi beyte mâh-ı rû
İşbu sözi cân kulakım dinledi

(719)

Hak sana Levlâk ile kıldı hitâb
Aslın 'alâ neslin 'alâ Ya Habîb !
Ey şefâ'at ma'deni yevmü'l-cezâ
Ruz-i mahşer dilegil hakdan bizi
Mâderine ben senin vasfın idim
Didi Meryem oğli 'İsayem 'ayân
Böyle oğul kimseye virilmedi
Çün bildin kıssanın kîl kâlini
Oğli Abdullah'a didi Ey oğul!
Çün Medine şehrine 'azm eylegil
Şimdi hurma mevsumidür Ey Aziz!
Bize az hurma irişmez dirmeli
Mekke'de 'âlem bizi bilür ulu
Hazretin hem gelmesi oldi gümân
Âtasının sözlerini dinledi
Üç konak yol gidüp aldı bir haber

Ay güneş eyler cemâlinden hicâb
'Âleme teşrifiniz oldi garîb
Cümle 'âlem medhine oldun sezâ
Senden özge kimsenin geçmez sözi
Ben ana Ya Seydi! Sen kimsin didim
Fahr-i 'âlem geldigi bellü beyân
Devr-i Âdem'den beru görülmedi
Dinle Abdülmuttalib ahvâlini
Sen benim bu pendimi eyle kabul
Kim selamım halka teblîğ eylegil
Hayli hurma anda cem' eyle semiz
Her bir işi vaktiyle görmeli
Hânemiz her gün müsafirle dolu
Durdi Abdullah yola oldi revân
Ol Medine şehrine 'azmeyledi
Kayın âtası içün çekdi keder

Kim gelürse bu cihâne oldi mât
Ol Medine hâkimi kılmış vefât
Bir zeman fikreyledi ol mâh-ı rû
Nâdim olub istedi döne girû
Âtasının hatırından geçmedi
Yâs-ı matem enderundan göçmedi

(720)

Gitti şehre hâsıl-ı söz ulu zât
Hilm-i erkân sâhibi kâmil sıfât
On gün anda kaldı gündüz gice
Dinlegil ahvâlini noldi nice
Yüklerini tutti bir bir nâgehân
Çekdi katarın yola oldi revân
İki konak yol gelince ulu zât
Geldi Emrullah ana kıldı vefat
Şimdi hâlâ kabri bellü andedur
Çün şeherden iki konak yandedur
Pes melekler didiler Ya Rabbenâ
Bâkî zâtın kâinat ender fenâ
Fahr-i ‘Âlem ol Muhammed Mustafa
Ol şef’âat ma’deni kânı vefa
Doğmadan ön atâsın almak neden
Ana karnında yetim kılmak neden
Sırr-ı Hikmetden anî bildür bize
Nâleş idüp girdiler işbu söze
Hakk teâla çün buyurdi ol zeman
Vechi hikmet künhüni idim ‘ayân
Zahirimde nusretim ifşâdedur
Bâtınımda hikmetim ihfâdedur
Ben ânın atasını aldım ise
Âh-ı zâre sizleri saldım ise
Atâ evlâdı kılar çün terbiye
Koymaz oğlunu gide yol eğriye
Ol Muhammed ağladukça dinlerem
Ancak anı terbiye ben eylerem
Âtası ger olsa sağ kendi ile
Gider idi daima pendi ile
Tıfl-ma’sumi biri darb eylese
Yâhud âna kem cevabı söylese
Ağlayu ben ya atadır ya ana
Şol kişi kıldı bana renci ‘anâ
Tâ kemale erişünce ol püser
Âtadan hem anadan Nusret diler
Çün Muhammed sâdiku’l-va’di’l-emîn
Kıldım ânı rahmeten li’l-‘âlemîn

(721)

Ol şef’âat ma’deni yevmü’l-cezâ
Gelse bir düşman ana kılsa ezâ
Hâtırına gayrı bir şey gelmeye
Benden özge Nusret iden bilmeye
Dâima hikmetlerim fikreyleye
Her nefeste yekdür Allah söyleye
Halkı da’vet eyleye benden yana
Yiryüzü hep düşman olsalar ana
Ben Azimü’ş-Şân ânı hıfzeylerem
‘Âli rütbe bulduğini dilerem
Yirde gökde Ahkemü’l-Hâkim benem
Kâinat heb emrine eyler ne’am
İşitti bu hıtâbı çün melekler
Olub handân sükût etti felekler
Çün Abdülmuttalib bildi bu hali
Kesildi kalmadı asla mecâli
Bilüb Hamza ve Abbas ağladılar
Firâkın nârıne can dağlediler

Çün Abdullah vefat idüb bilindi
Kureyş alayının bağrı delindi
Benî Hâşim beğâyet oldi ğemnâk
Didiler kim gelen insan olur hâk
Ölümdür bu ana derman bulunmaz
Devâsına ebed Lokman bulunmaz
Çün Abdülmuttalib durdi yirinden
Neler geldi neler geçdi serinden
Kim Abdullah ana çok virdi acı
Didi bu derde kim buldı ilâcı
Ğamım gitsin deyü kıldı seyahat
Gidüb tîz Ka'beyi kıldı ziyaret
Edeb erkanile girdü kapuye
Ayak ayak dönüb geldi geruye
Görür kim Ka'be divarı yarılmış
Kamu putlar yire düşüb sarılmış

(722)

Taaccüb eyledi ğâyet bu işe
Dönüb andan haber virdi Kureyş'e
Benî 'Âmir gelüb Cürhem kabile
Yayıldı bu haber illerden île
Çü Mekke ehli pes gördi bu hali
Birinin kalmadı asla mecâli
Didiler neden Ka'be yaratıldı
Neden nâşi bize putlar darıldı
Kapusundan giren kul içeruye
İdüb haşyet dönerdi tîz geruye
Nice tedbir dediler idelim biz
Hübel put üzerine gidelim biz
Bize hışm eyleyüb bakmak revâmı
Ki kendi beytini yıkmak revâmı
Nice nâka koyun boğazledıler
Âçub başın kamusu ağladıler
Kimi dedi Eyâ ma'şer kabâil
Ne dirsem ben olun ol söze kâil
İki pâre olup Ka'be sebeb ne
Medine hâkimi olan Veheb ne
Şecâatde ana Rüstem denürdi
Arab anunile fahridinürdi
Ânın öldüğine Ka'be yarıldı
Düşüb putlaryire andan sarıldı
Vefat itse kaçan kim bir ulu zât
Cihanda çok zuhur eyler alâmât
Kim didi çün Abdullah ölübdür
Ânın öldüğini Ka'be bilübdür
Ânın öldiğine yarıldı Ka'be
Ulaştı bu haber şark ile ğarbe
Bu sözler söylenince hikmetullah
Gelüb nutka hemândem Ka'betullah
Didi sizde ne erkan ne edeb var
Benim ayruldığımda bir sebeb var
Ben ayrılmam çün Abdullah ecilden
Kim Emrullah gelüb gitti ecelden
Sizin sözlerinizde kîl-ü kâl var
Velâkin ğayrı güne bende hal var

(723)

Nebiler serveri olan Muhammed
İl'a yevmi'l-kıyâm şer'î müebbed
Yakında teşrif idiser cihane
Kaçub 'a'day-ı din gire nihâne
Ki bin yıl putların kahrını çekdim
Tahammül eyleyüb kaddimî egdim
Her iş âsân te'âla hazretine
Kuli kavuşturur ol hasretine

Ânın hükmi gidiser şarka garbe
Atar ümmetleri Küffâra harbe
Ki şeytanlar kamu kâfe çekile
Necid alayının kaddî egile
Sanemlerden beni çün ede tâhir
Gele İslam cihanda ola zâhir
İrişe dehşeti tâ kûh-i Kâfe
Düşe kalbine Küffârın ihâfe
Muhammed gerçi Hatmü'l-Enbiyadur
Kamu göze ğubârı tûtiyâdur
Gelüb ol dîrleri ide mesâcid
İde Ümmetleri Mevlaya sâcid
Tolub zikredeler Bârî Hüdâyı
İşittiler kaçan kim bu sadâyı
Didiler kim cinnî dîvdur geldi ol
Ka'be içinde sadalar kıldı ol
Lât-ı Uzzâdan bizi fâriğ ide
Ata dinin kim koyub eğri gide
Bir 'acâib kıssa var nakl idelim
Söz gelür sözi açar biz nidelim
Çün adalet sahibi Nûşirevân
Tâkı Kisra oldi bellü beyân
Kayğu ile hâbe vardı bir gice
Dinlegil ahvalini noldi nice
Gördi bir düş çün uyandı uykudan
Kalbi hâli olmadı hiç kayğudan

(724)

Çün mu'abberi koymayub cem' eyledi
Döndi ândan işbu sözi söyledi
Didi bir düş görmüşem ben bu gice
Bilmezim encâmını olur nice
Didiler söyle bize takririni
Kim verâdan idelim ta'birini
Didi ben gördügümi nakl eylemem
Künhi ile size anı söylemem
Ben ânı nakl eylemem takrir ile
Siz ânı vasfın eyleyin ta'bîr ile
Didiler ğayb işini biz bilmezüz
Şâhımızdan i'tibarı bulmazuz
Leyki var Behrân ilinde bir kişi
Bu cihânda yok durur ânın işi
Çok suhuflar ezberinde söyler ol
Şübhe işden halkı temiz eyler ol
Tâ ezelden ismine dirler Setîh
Çok ferâset sahibi dili fasîh
Yılde bir kerre çıkar ol kürsiye
Penbe içre dönmez 'usri yüsriye
Yaşını sorsan otuz kairn geçüb
Pir kişidür ya bugün yarın geçüb
Nûşrevan çün işbu sözi dinledi
Enderûndan bir kula emr eyledi
Dirler idi adına Abdülmesih
Eyler idi dâima halka nasîh
Yazdı bir nâme âna virdi hemân
Aldı ol kul nâmei oldi revân
Vasf-ı hâli yazdı bir bir nâmede
Didi bir düş görmişem ben ay dede
Leyki dimem korkulu düşdür dişim
Bu cihânda noluser benim işim
Gördügim dişi bilüb ta'birin et
Bize bir nâme yazup takririn et
Her kaçan kim gitti Behran iline
Nüşrevan'ın gördüği düş biline
Gittiği gün nâmeyi viremedi
Çün Setîh'in yüzüni göremedi

(725)

Geçti ol gün çün sabah oldi ‘ayân
Dinle imdi idelim vasfın beyân
Didiler bu gün Setîh kürse çıkar
Çâr tarafdan nâs gelüb dîre akar
Nâmesini virmege yol kalmadı
Sakladı kalbinde ifşâ kılmadı
Geldi çün Abdülmesih girdi dîre
Ol Setîh ne kişidür ânı göre
Didi evvel sözlerini dinlerem
Sâniyen şâhnâmesini söylerem
Girdi ol dîr içine ğâyet ulu
İnlü muhkem yonma taştan yapulu
Çün tevâtür-ü nâs gelüb doldi anâ
Çün te’accüb eyleyüb kaldı tanâ
Pes getürdiler Setîhî ol dîre
Penbe içinde yüzini kim göre
Kurdılar altunlu kürsi altına
Sanduk içinde girilmez katına
Saç sakalı yok idi hoyrad kişi
Yılda bir kez kürse çıkmakdur işi
Leykî ânın aklı bâşa yâr idi
Hiç oturmaz dâima yatar idi
Hiç kemuki yok idi etden idi
Babası yok illâ avratdan idi
Gerçi sâil bu söze kılsa suâl
Atâ avrat olması oldi muhâl
Hakk te’âla yol virürse gidelim
Asıl künhiyle ânı naklîdelim
Çün selefde hûb bir avrat var idi
Hiç zina itmez idi korkar idi
Nefs-i avrat sen gibi zann eyleme
Bazı yoldan azanı t’an eyleme
Geldi bir avrat çün âna yoldaş olub
Birbirine sır verüp hâldaş olub
İkisinin nefsi zor geldi hemân
Ki takarrüb kıldılar iki zenân
Pes birinin gâlib geldi şehveti
Alt yatan zen aldı ândan lezzeti

(726)

Düşdi rahme çün Setîh oldi sümük
Üzerinde olmadı hiçbir kemük
Çünki ânda yok idi irkek meni
Pes kemüksüz halk idüb Rabbü’l-Ğanî
Pes götürdiler ânı i’zâz ile
Çok nasihat eyledi âvâz ile
Kû ne Kû ne halka tenbih eyledi
Döndi ândan işbu sözi söyledi
Ey Cemaat! Bir sözüm kaldı didi
Bize Âdem Nûşrevan saldı didi
Âdı sânı şark ile ğarba irüb
Bir gice hâbe varub bir düş görüp
Çok Arablar geldi girdi şehrine
Âz kalub düşman gelüb tahta bine
Doldi Arab atların bağladılar
Nûşrevan’ın bağrını dağladılar
Heb yıkıldı bir manastur kalmadı
Kimseye bu düşi izhâr kılmadı
Hem otuz sekiz minare şerfeli
Kobdi altından yıkıldı Ey Veli!
Kırk sekizden çünsekiz kaldı hemân
Sağlığından Nuşrevan kesdi güman
Didiler kim t’abîr eyle Ey Azîz !
Şübhe işden sen bizi eyle temiz
Dîdi ol tabirini mevlâ bilür
Yirde gökde cümleden evla bilür

Leyki aklım yittigünce söyleyem
İlmim olduği kadar vasf eyleyem
Çün Arablar girdi şehre ibtidâ
Bir peygamber göndere Bâri Hüdâ
Mekke şehrinden geliser ol rasûl
Bu cihana bildire kanun usûl
Doğmadan ön zâhir ola mu'cizât
Kûne Kûne hall ide çok müşkilat
Şarka ğarba dehşeti ânın gide
Hep sanemlerden cihânı pâk ide
Ol durur âhir zaman paygamberi
Enbiyâlar evliyâlar serveri

(727)

Yirde gökde cümlenin ol efdali
Tâ kızıl elmaya irişe eli
Hem Kureyş neslinden olub hükmide
Tâ ilâ yevmi'l-kıyâm şer'i gide
Taşlar ağaçlar âna secde kıla
Kim uyarsa istikametler bula
Nuşrevan'ın tahtını ol indire
Doğmadan âtaş peresti söndüre
Kisra şehrine dola ümmetleri
Cümleden 'âli ola himmetleri
Takı Kisra eyleye çün âh-ı âh
Çün sekiz şerfe kalub gördiği şâh
Kendi cinsinden gele sekiz mülûk
Arab atları ile eyler sülûk
Geçti vaktim ol zamana iremem
Çün mübarek mâh cemâlin göremem
Bahtulu kul kim âna ümmet ola
Hak katinde tâc-ı devletler bula
Bu makâmı muhtasar vasf idelim
Dersimiz kaldu girude nidelim

MEVLÜD-Ü MUHAMMED ZÎŞÂN

Râviler böyle rivâyet eyledi
Çün Emîne işbu sözi söyledi
Geldi nevbet aslı nesli kâmile
Pes rasûle olmuş idim hâmile
Vakti müddet geldi irdi bir gice
Sen işit ahvâlimi oldi nice
Yalanuzdum beyt içinde ben ğarîb
Fahr-i 'âlem gelmesi oldi garîb
Ğayb ilinden çün işittim bir sadâ
Didiler eyler zuhûr dost-i Hüdâ
Böyle oğul kimseye virilmedi
Devr- Âdem'den beru görülmedi
Hak te'âla halk idüp göndürmese
Hil'ati Levlâk'ini geydürmese

(728)

'Âlimü'l-Esrâr olan perverdigâr
Küntü kenzin itmez idi âşikâr
Ne felekler ne olurdi Kûh-i Kâf
Birbirine değmez idi Nûn-i Kâf
Bu gice eyler tulu' yüzi güneş
Ruşen olur Basra Kûfe hem Habeş
Bu senin oğlun gibi 'âl-i cenâb
Yiryüzüne doğmadı bir mâhitâb
Yil dokunmaz çün mübarek cismine
Sen Muhammed söyle ânın ismine

Ol gice ben gördiğim disem ‘ayân
Binde bir söz idemem bellü beyân
Hâsılı-ı söz çün vakti oldi temâm
Kim doğub teşrîf ide Hayru’l-Enâm
Çün ‹acâib gördüm aklım oldi zây
Dört hâtun girdi kapudan yüzi Ay
Ben bu sırrın aslına hiç irmedim
Öyle hatunlar cihânda görmedim
Zan idersin herbiri bir mâhitâb
Yüzlerine bakmaya kıldım hicâb
Pes birinin kâmeti ‘ar’ar gibi
Yüzi nuri yıldız-ı Ülker gibi
Al yeşil atlas gibi giymiş libâs
Var idi destinde bir altunlu tâs
Çünki dört hâtun gelüb kıldı zuhûr
Şâd olûben kalbime kıldı sürûr
İşbu hale ben te›accüb eyledim
Kendi kendime bu sözi söyledim
Ulu hâtun gördügüm ben çok idi
Mekke’de bunlar gibi hiç yok idi
Kankı iklimden gelüb mâhpâreler
Belki derdime iderler çareler
Geldiler oturdılar sağ yanıma
Esdi rahmet rüzigârı cânıma
Dinle kaddi ‘ar’ar olan neyledi
Âşikâre işbu sözi söyledi
Korkma bizden Ey Kızım havf eyleme
Senci zahmet sende olmaz inleme

(729)

Cümle halkın mâderi Havvâ benem
Bu gice çün kahr olur ehlî sanem
Âdem ile cenneti görmiş idim
Sermedî nimetlere irmiş idim
Bu senin oğlun gibi birulu zât
Bu cihâna gelmedi kâmil sıfat
Hem birisi söyledi ben Sâreyem
Ol Halil’in hâtuni mâ pâreyem
Doğa senden bu gice sâhib livâ
N’alinin tozi kamu göze devâ
Şân-ı ‹Azam Sâdiku›l-V›adi›l-Emîn
Fahr-i ‘Âlem Rahmeten li’l-Alemîn
Bahtulusen kim âna oldun anâ
Kimse kalmaz bu cihân ender fenâ
Hem birisi didi ismim Âsiye
Cebr gittim Fir’avn ol âsıye
Tâye oldum Hazret-i Musa’ya ben
Ol sebebden irmişem ‘alaya ben
Gönderildik biz sana tebşîr içün
Hüzn-i ğamdan kalbini t’amîr içün
Bu senin oğlın gibi sadrü’l-kirâm
Bir anâya virmedi Rabbü’l-Enâm
Âşık oldur ben ânın m›aşukuyem
Cennet içinde ânın matlûbiyem
Böyle oğul bu cihâna gelmedi
Ânı bilmez kul Hüdâ’yı bilmedi
Lât-ı ‘Uzzâ’dan cihânı pâk ide
İblis ağlayub yakâsın çâk ide
Hakk te’âla yol virüb şimdi doğar
Hürmetine ‘âleme rahmet yağar
Hem birisi didi derde merhemem
Hazret-i ‘İsa anası Meryem’em
Ânesi benven âtası yok durur
Ehl-i şirkin iftirâsı çok durur
Bu senin oğlun gibi hulk-ı ‘azîm
Bir anaya virmedi Rabbü’l-Kerîm
Olmasa ol heb ‘adem kalur idük
Kande biz bu rifatibulur idük

(730)

Taşlar ağaçlar ana vire selâm
İstese hayvan ile ide kelâm
Söyledigim söz kadar oturdiler
Sağ yanum üzere beni yaturdiler
Sağ taraftan geldi huri kızları
Çün şekerden tatlu idi sözleri
Öyle kızlar bu cihânda görmedim
Hiç birinin sırrına ben irmedim
Kû ne kû ne her biri vasfeyledi
Bir melek geldi bu sözi söyledi
Teşrîf eyler ‘âl-i **Zîşân** bu gice
Fahr-i ‘âlemşâh-ı **Sultân** bu gice
Şazilikden titredi her bir felek
Levh-i mahfûz ‘arş-ı **Rahmân** bu gice
İndi rahmet ‘âk olan mevtalara
Hakk te’âla kıldı **İhsân** bu gice
Gitti Cibril cennete virdi haber
Rûy-i hândan oldı **Rıdvân** bu gice
Kangı hâtun hamlini vaz› eylese
Hürmetine oldi **Oğlan** bu gice
Mürde zinde rahmet ile ğark olub
Yir gök Ehl-i Cinn-i **İnsân** bu gice
Halk olunandan beri sâkin iken
Çûşa geldi Bahr-i ‘**Ummân** bu gice
Hakk kelâmı sâhibim geldi diyüb
Oldi mesrûr Kalb-i **Kur’ân** bu gice
Zâhiri açdı ‘alem oldi ‘ayân
Batını oldi **Pinhân** bu gice
Râh-ı ‘Adn’e zü’l-cenâhayn oldılar
Geydi hil’at Ehl-i **İmân** bu gice
Yatsudan son geldi Mekke şehrine
Hızır İlyas **Mihmân** oldı bu gice
Kabz-ı ruhdan çekdi ‘Azrâil elin
Ölmez insan hiçbir **Heyvân** bu gice
Herbir ‘illetten yatup hasta olan
Derdlerine buldi **Dermân** bu gice
Başına kül septi vâveylâ diyüp
Kûh-i Kâf’a kaçdı **şeytan** bu gice

(731)

Bir kati sahya ile âh eyledi
Zârî zârî kıldı efğân bu gice
Çün Emine bu sözi dinler idi
Başına geldiklerin söyler idi
Dîdi oğlum gelmesi oldi garîb
Cümle ‘âlem derdine ola tabîb
Huriler geldi oturdı sâf-ı sâf
K’abe gibi kıldılar evim tavâf
Ben birinin yüzine bakdım nihân
Gitti zulmet rûşen oldi bu cihân
Şem’a kandil neylerem ev doldi nûr
Bir beyaz ak kuş gelüb kıldı zuhûr
Geçti arkamdan yana saldı kanat
Öyle sandım hâsıl oldı hep murad
Ben bu sırrın aslına hiç irmedim
Senc-i zahmet ğayri birşey görmedim
Bir melek geldi bana virdi selâm
Enderûna söyledi bir kaç kelâm
Ya Muhammed gel didi eyle tulû’
Âd-ı sânın ‘âleme bulsun şüyû’
Sundılar cam dolusi şerbeti
Kim şekerden tatlu idi lezzeti
Geçti oturdi melek sağ yanıma
Esdi rahmet rüzigarı cânıma

Doğdi fi'l-hal Sâdiku'l-V'adi'l-Emîn
Doğduği saat bu sözi söyledi
Ey bizi vâr eyleyen perverdigâr
Yirde gökde ğayri yokdur girdigâr
Hem kulunem hem nebiyem hem rasûl
Hazretine 'izzî nâzım minnetim
Çün Safiyye binti Abdülmuttalib
Fahr-i 'Âlem rahmeten li'l-'Âlemîn
Dürr kelamın cân kulakım dinledi
Gizlü zâhir hazretine âşikâr
Sensin ancak 'âleme perverdigâr
İnse cinne bildirem kanun usûl
Ümmetimdür ümmetimdür ümmetim
Dîdi doğdi ol gice derde tabîb

(732)

Su götürdüm kim ânı ğasl eyleyem
Ğayb ilinden bir âvâz geldi bana
Ol hüdânın hikmetini kim bile
Ğayrı suya ihtiyacı yok durur
Şarka ğarba şevketi ânın ine
Çok melekler ile oldum rû be rû
Kardan akdur aklığı nurdan sehâb
Bir münadi eyledi anda nidâ
Bu gice seyreylesün deryaları
Şarkı ğarbı görüb seyreyleye
Kâinât ba'sinden âgâh olalar
Aldı bulut oğlumi oldi revân
Geçdi bir an ol bulut döndi giru
Yüzlerine bir zeman seyr eyledim
Bir gümüş ibrik elinde vâr idi
Hem birinde vâr idi zümrüd legen
Yidi kerre yaykadiler cismini
Çün birisi aldı bir hâtem hemân
Ol nübüvvet mihrüdür virdi ziyâ
Sırri sözler ol melâik söyledi
Gidüp Abdülmuttalib'e söyleyem
Hâmuş olub gitme semtinden yana
Biz ânı pâk itmüşüz tesnîm ile
Hakk katında'itibarı çok durur
Sağ taraftan bir âvâz geldi yine
Bir bulut girdi evimden içeru
Ev içine sanki doğdi mâhitâb
Böyle buyurdu didi Bâri-i Hüdâ
Zîr-i fevkânı olan sahraları
Mâsivâdan kalbini ğayreyleye
Ânunla râh-ı hakkı bulalar
Ağlayub 'ışkı içün kıldım fiğân
Üç kişi geldi beraber mâh-ı rû
Bu cihândan kendimi ğayr eyledim
Ol zeman aklım başımda yâr idi
Kalkdı Bismillah didi sûyi döken
Pes Muhammed söylediler ismini
Basdı kitfeyn beynine memhûr nihân
Şu'lesinden kıldı yir gökler hayâ
Bir bu sözi cân kulakım dinledi

(733)

Ya Muhammed! söyledi Tûba leke
Devlet ânın nur ânın vildân ânın
Gitti Abdülmuttalib'e bu haber
Ümmet olan kul sana ne ğam çeke
Cennet ânın hûr ânın gilmân ânın
Şazelikten destine aldı teber

Hamza Abbas bildi mesrûr oldılar
Mustafa'nın 'ammisi Ebu Leheb
Bir 'acâib gördi hikmet ol gice
Hanesinde ol gice yatmış idi
Çün uyanub uykudan açdı gözi
Bu gice çok râyiha doldi eve
Böyle koku bilmezim nirden gelür
Hizmetinde var idi bir câriye
Geldi fi'l-hal ânı tebşîr eyledi
Kim görürse yüzini eyler hayâ
Pes Muhammed dirler ânın ismine
Öyle bir mâh bu cihâna gelmedi
Kim ânı medh eyleye takrîr ile
Geldi cennetden nice hûri ana
Bu hususda müzdemi vir gil benim
Dîdi âzad eyledim şimdi seni

Mekke şehrine beşâret kıldılar
Bildi doğdi ol gice 'âli neseb
Sen işit evsâfını oldi nice
Uyku ânı ğaflete satmîşidi
Didi ikâz eyleyen kimdür bizi
Ben uyandım uykudan ive ive
Ya felekden indi ya yirden gelür
Âdı Tevbiye idi hem Mâriye
Doğdi Abdullah'ın oğli söyledi
Çeşm-i nuri 'aleme virdi ziyâ
Yil dokunmaz çün mübarek cismine
Kim ânı bilmezse nesne bilmedi
Vasf olunmaz dil ile ta'bîr ile
Sen benim tîz müjdemi vir gil bana
Cismim içinde ditreşür cânım benim
Çün sevinüb eyledün şâdân beni

(734)

Var Emine'nin yanında dur didi
Yalanuzdur çün Emine yoldaş ol
Ben seni aç koymazım olma melûl
Gitti aldı hazreti kucağına
Dünyevî hem uhrevî oldi ğınâ
Hâk-i pây-i devletine yüz sürüb
Bu makamda bir salevât virelim
Cümle işler sân'in sun'i ile
İbtidâ sen anla kim anladesin
Bu makamda muhtasar bir kıssa var
Yokları vâr itmeğe kâdir celeb
Fahr-i 'âlem dine d'avet eyledi
Hâsıl-ı söz d'avetine kanmadı
Ol muhâcirler itdi itdi cedel
Gitdi fi'l-hal itmedi Hakk'a imân
Çün hidâyet irmez ise kul nide
Ehl-i Mekke öldügini duydiler

Gâhî gâhî oğluni emzür didi
Kal beraber gice gündüz yoldaş ol
Gitti Sevriyye ânı kıldı kabûl
Sanki hurşîd çaldı Sevrî dâğına
Fahr-i 'âlem hazretine süt ana
Tâ Halîme Hâtuna dek emzirüb
Söze ândan başlayuben girelim
Söyle İrşâdi Baba künhi ile
'Işk erinin bağrını dağlâdesin
Cândan ânı kûş idene hıssa var
Mustafa'nın 'ammisi Ebû Leheb
Tanrı birdir ben rasûlem söyledi
Put yolundan vazgeçüp usanmadı
'Âkıbet tutdi yakâsından ecel
Rahmetinden Tanrı'nın kesdi gümân
Çıkmaz işi ol göre kul seyr ide
Çün getürüb ânı kabre koydiler

Gördi ânı rü'yasında bir velî
Dîdi ben gördüm kaldım Tanâ[410]
Ehl-i Hakk'ın sözleri hakdur belî
Hâlini Ahvâlini söyle bana

(735)

Halk iden hallâkını bildinmi sen
Didi sen sanma beni cennetteyem
Hakk'ı bilsem şimdi virmez fâide
Hazrete çok eylemişdim kîl-ü kâl
Pes bazar irtesi olduği gice
Ol gice subha degin görmem 'azâb
Ol gice ben maksudumi bulurem
Pes ikinci halimi idim sana
Sağ elimdeki sebâbe parmakım
Hakk te'âla emr idip bir su çıkar
Bilmedim ben tanrı peygamber kitâb
Döndi ândan ol velî sordi ana
Didi eyvah ben nice t'abîr idem
Doğdi çün âhir zaman paygamberi
Geldi ânı müjde kıldı câriye
Didi doğdi kardeşin oğlı 'azîz
Ğayri bir söz bilmez idi mübtedî
Müzdesine ânı âzad eyledim
İşte ânı sevdüğüm ben bu kader
Kabr 'azâbından emîn oldunmi sen
Kabr içinde dâima mihnetteyem
Cenneti dünyada kılmış kâide
Leyki vardur bende iki güne hâl
Sen işit ahvâlimi olur nice
Bir kimesne hiç bana itmez 'ıtâb
Hâbe varub istirahât olurem
Oldi bir ihsân dahî Hakk'dan bana
Üçdür oynâkı ile hem tırnakım
Ben ânı emzükçe ağzıma akar
Gâhi Kah tahfîf olur benden 'azâb
Ne sebebden bu kerem oldi sana
Bende dil yokdur ânı takrîr idem
Şân-ı 'azam ins-i cinnin serveri
Hizmetimde vâr idi bir Mâriye
Hiçbir oğlan doğmadi böyle temiz
Durdi fi'l-hal müzdesini istedi
Kardeşim oğluni emzür söyledim
Hakk benim 'azâbımı tahfîf ider

(736)

Hem Emine hâlini var sor didim
Bu sebebden parmagımdan su çıkar
Geçti devlet Hasretâ vâ Hasretâ
Öyle zata ben ‹amî olmuş iken
Ben 'adüvv-i ekberi oldum didi
İtdiğim işi divâne itmedi
Lât Menât'dan olmadi derman bana
İbn-i cevzi rahmetullah söyledi
Mustafa'nın ammisi Ebû Leheb
Kâne kâne oğluni emzür didim
Katre katre damlar ağzıma akar
Geçti fursat firkatâ vâ firkatâ
Sermedî n'imetleri bulmuş iken
Âhiretde mihneti buldum didi
Böyle es'ab yola kimse gitmedi
Âta ana yok yire tapmış âna
Bir beşâret işbu yirde eyledi
Tebşîr itdi nâr ile kâdir celeb

410- Bu mısrada vezin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Çok keremler kânidür Bâr-i Hüdâ
Ehl-i nârdur kendisi hem ‘avretî
Fahr-i ‘âlem doğduğiçün oldi şâd
Bir dahi Sevriyye’ye emzür didi
Bu ikiden ğayrı hâli yokdurur
Hakk te’âla ol gice ihsân ider
Kangı kul Allah›ını zikr eyleye
Günde biş kez farzını itse edâ
Hem rasulüni sevüp tasdîk ide
Ol kuluni afv ider kâdir ilâh

Nâzil oldi hakkına Tebbet yedâ
Lât-ı ‘Uzza’ya çekerdi ğayreti
Çün kabirde parmagından aldı dâd
Hizmet eyleyüb yanında dur didi
Gûne gûne her günahı çok durur
Kendi parmagın âna dermân ider
Fazlına ihsânına şükr eyleye
Kibri atub kendini bilse gedâ
Yol ararsa sünneti üzre gide
Cennetine girmeğe yok iştibâh

(737)

‘Andelîb’in âh-ı zârı gül içün
Bu makamda bir selâvat virelim
Biraz mevlüd kelâmından dinildi
Suhen itmâm olub irdi nihâye
Anadan doğdi sünnetlü münevver
Didiler kim âna bir tâye lâzım
Mutahhar pâk nesilden ola aslı
Ânı emzürmek olmaz ğayrı yâde
Bilürlerdi gelen gider fenâdan
Ânası hiç âna süt virmez idi
Muhammed doğduğiçün düşdi dile
Benî Es’ad idi ol kavmin âdı
Hicâz dağında kılmışlar mekânı
Gelürlerdi o hîn Ümmü’l- Kurâ’ye
Rasülullah şu kim geldi cihâne
Ânı ol vakte dek emzürdi tâye
Didi râvi olar üçyüz ev idi
Benî Es’ad düzüldiler bir araye

Lâlenin açıldığı bülbül içün
Söze ândan başlayuben girelim
Muhammed anadan doğdi bilindi
Yine nevbet gelüb sâhib livâye
Kesilmiş göbeği olmiş mutahher
Hemîşe emzürüb ola mülâzım
Hem İbrahim Halîl’in ola nesli
Bu ‘adet var idi Ümmü’l-Kurâ’de
Tıfl-ı m’asum kaçan doğsa anadan
Yidi yaş olmayınca görmez idi
Hicâz dağında vardur bir kabile
Fakîru’l-hâl bulunmazlardı zâdı
Ki her bir yıl bahar vakti zamânı
Olar muhtâç idi ğâyetde bâye
Ki dört ay kalmışdı zamane
Kaçan devran dönüb geldi ol âye
Evâilde bu ‘adet böyle idi
Didiler gidelim Ümmü’l-Kurâ’ye

(738)

Ğanîlerden birer m›asum alak biz
Vâr idi içlerinde bir gedâ kul
Ebu’l-Hâris dinilmişdi ana âd

Kureyş nesli veya hâşim bulak biz
Karıştı kârubâne ol tutub yol
Bulunmazdı evinde un veya zâd

Ki hâtununa dirlerdi Halîme
Didi girse bay oğlanı elime

Onun sâyesi ile tok olurduk
Mebâza devleti ândan bulurduk

Vâr idi bir devesiyle hımârı
Tökülmüş tüyleri neyler tımârı

Z'aîfü'l-hal gidemezdi yabâne
Çeküb nâka karışdı kârubâne

Sâğub ânı südin içerler idi
Ağır ağır konub göçerler idi

Nice kullar çeküb dünyada kahri
Göründi gözlerine Mekke şehri

Ebu'l-Hâris âna dîdikim ivme
Gelüb beyte yakın kondi Halîme

Mukaddem çün gelenler almışidi
Halîme çün girude kalmışidi

Rasülullah'ı kimse almaz idi
Yetim kalmış tenezzül kalmaz idi

Didiler kim atâsı yok vire mâl
Yetim m'asumdurur kaddi olub dâl

Atâsı yok sevekim cân-ı dilden
Ânı almadılar işbu ecilden

Halîme evleri birbir ararken
Tıfl-ı m'asum ki kande vâr sorarken

Didiler var sen Abdülmuttalib'e
Ânın oğlanı benzer andelîbe

Vâr Abdülmuttalib'i sen ara bul
Atâsı yok diyü almadı bir kul

Halîme tîz dönüb buldi erini
Didi buldum bir oğlanın yirini

Yetim kalub ânın ölmüş atası
Dedesinin bize olmaz 'atâsı

(739)

Atalı hiçbir oğlan yok bildi anlar
Çün Abdülmuttalib'e geldi anlar

Bulub ânı ricâlar eylediler
Senin oğlın bize vir söylediler

Velî ğâyet cihânda biz hakîrüz
Benî Es'ad içinde çün fakîrüz

Gice gündüz âna hizmet idelim
Vir ol m'asumini alub gidelim

Çü Mekke kavminin oldur usûli
Anasından ayırdılar rasûli

Yir ittiler Halîme çün oturdi
Gidüp Hamza alub ânı getürdi

Didiler kim budur canlar cenânı
Kucağına Halîme aldı ânı

Halîme bir kezin bakdı yüzine
Sevinmekden dolub yaşı gözine

Yüzine bakmaya gözi kamaşdı
Didi devlet bize geldi yanaşdı

Ki bu devlet nasîb olurmu kûle
Virüb sağ göğsüni ol dem rasûle

Rasûli emzürüb maksûda irdi
Dönüp sol göğsüni oğluna virdi

Yidi koyun virdi âna 'amîler
Kim içsin südlerinin bu sabîler

Devesin yükledüb un ile hurme
Dîdiler kim ulaş kervâne durme

Çün Abdülmuttalib didi kim Ey Yâr
Âç oldukça beni eyle haberdâr

Dahî çok nesneler aldı lisâna
Halîme çün karışdı kârübâna

Ebu'l-Hâris dönerdi sağa sola
Hımârıyla devesi girdi yola

Sanasın Hecin'dür kim süzüldi
Ayakı yirlere diğmez yüzüldi

Hımârı nâkayu seyr eylediler
Benî Es'ad bu sözi söylediler
Za'îf idi hımârıyla bu nâka
Girüp yola gidemezdi 'ırâka

(740)

Ebu'l-Hâris çeküb ânı yiderdi
Düşüb yola kamudan ön giderdi
Ne zât imiş Muhammed bildi anlar
Kaçan kim evlerine geldi anlar
Ki râviler didi Allahü 'alem
Çün üç yaşına irdi Fahr-i 'âlem
Yüzine bakmaya kul utanurdi
Ânı gören yedi yaşlu sanurdi
Halîme tâyenin bir gün ğulâmı
Anasıyla gelüb itdi kelâmı
Didiler vir Muhammed Mustafa'yı
Şefaât mâdeni sâhib Livâyı
Âlub ânı gezüb seyrân idelim
Olub râ'î koyuna biz gidelim
Varub dağ başına çün çıkdı anlar
Gezüb dört yanına kim bakdı anlar
Hemândem bir koku geldi hevâdan
Yeşil don bir kişi indi semâdan
Rasûlün destini destine aldı
Ki m'asumlar görüp hayretde kaldı
Çün öldürür ânı zan eylediler
İdüb feryâd bu sözi söylediler
Velî bilmediler kim ânı kimdür
Didiler kim âna kıyma yetimdür
Kabul itmez recâyı bildi anlar
Halîme sekirdüb geldi anlar
Suâl itdi Halîme Mustafâ'dan
Didiler bir kişi indi semâdan
Yeşil donlu libaslar giymiş ol kul
Yarub karnın ânın katl eyledi ol
Çok ağlayub recâlar eyledük biz
Atâsı yok yetimdür söyledük biz
Âlub ânı rehâ kıldı ki bizi
Halîme Hâtun işitdi bu sözi
Gidüb dağ başına çün çıkdı fi'l-hâl
Rasulullah kıtına geldi derhâl
Âkıtdı gözlerin kanlı yaşını
Yalın ayak ne kum dinler ne taşı

(741)

Didi kim Ya Muhammed! ne bu ahvâl
Halîme hiç idermi senden infâl
Sana rencide iden kande gitdi
Neden nâşi sana ol zahmet itdi
Didi kim bir kişi indi felekden
Yüzi nuri seçilmezdi melekden
Tutub tîz karnımı yardı beraber
Çıkardı bir uyuşmuş kan serâser
Yudi kalbim bir altun tâs içinde
Didi kalb kalmasın kir pâs içinde
Seni hakk bilmeyen ayık değildür
Uyuşmuş kan sana layık değildür
Halîme tâye çün bildi bu hâli
Kesildi kalmadı asla mecâli
Rasülullah ile geldi evine
Ebu'l-Hâris görüb ânı sevine
Ey İrşadî dolaşma gir husûle
Degiş nazmı girek ğayri usûle
Kadîmi bir usûlde yok halâvet
Muhammed Mustafa'ya vir salâvet

HALİME TÂYE MUHAMMEDÎ RUHBÂNE VASFILE EMİNE HATUN VEFÂTI

Didiler kim cinni dîv geldiler âna
Biz bu hâli işidüb kaldık tanâ
Böyle bir hâl kimseye virilmedi
Devr-i Âdem'den beru görülmedi
Çün Halîme işbu sözi söyledi
Gitdi Behmânı bulub vasf eyledi
Çünki Behmân işbilür ruhbân idi
Hem nücûm 'ilmi ile 'ummân idi
Bu benim oğlumda didi yâre vâr
Cin gelüb tutdi hevâdan sâre vâr
Didi ruhbân adını söyle bana
Mâcerâyı vasf idem öyle sana
Pes Muhammed didi dirler ismine
Yil dokunmaz ol mübârek cismine

(742)

Didi ruhbân Ya Muhammed söyle sen
Başına geldiklerin nakleyle sen
Mâcerânın künhini söyle bilek
Didi geldi bir yeşil donlu melek
Öyle sandım gövdeden cânım alub
Endrerûni pâk idüb cânım alub
Vâr idi destinde bir altunlu tâs
Koymadı kalbim içinde zerre pâs
Öyle ol su kalbime virdi ziyâ
Ş'ulesinden ben dahi kıldım hayâ
Bildi ruhbân bir katî âh eyledi
Döndi kavmine bu sözi söyledi
Bu Muhammed kim Hübel düşmanıdur
Ol ledünnî ilminin sultanıdur
Her kaçan kim irse ol kırk yaşına
L'anet iner Lât-ı 'Uzzâ başına
Yikrek oldur tîz ânı öldürelim
Bu işi çâr köşeye bildürelim
Çün Halîme işidünce bu sözi
Korkusundan yaş ile doldi gözi
Aldı ruhbânın elinden nagihân
Tutdi Mekke yoluni oldi revân
Gitdi anasına teslîm eyledi
Hamza Abbas işbu sözi söyledi
Pes Muhammed yiddi yıllık olmadı
Bir ğulâmın vakti güni dolmadı
Üç yaşındaki tıfıl gelmek neden
Mekke ehli bizlere gülmek neden
Geldi Abdülmuttalib hem söyledi
Çün Halîme sözlerini dinledi
Didi şeyhim ben meger utanmedim
Hizmetinden hiç doyub usanmedim
Böyle m'asum bu cihânda görmedim
Oldi üç yıl sırrına ben irmedim
Bu senin oğlın gibi âl-i cenâb
Yiryüzüne doğmadı bir mâhitâb
Ben ânı medh idemem takrîr ile
Vasf olunmaz dil ile t'abîr ile

(743)

Leyki vardur bende gayri kûnehâl
Gördüm ânı kalmadı bende mecâl
Cinni bir dîv dağda geldi yânına
Yardı karnın teşnelendi kânına
Havfim oldi belki bir mekr ideler
Âlub ânı Kûh-i Kâf'a gideler
Ben bu hâli çün görüp kaldım tanâ
Yiryüzü hep düşman olmuşlar anâ

Ben ânı hod sevmişidim cân ile
Kasdı kıldı kim ânı öldüreler
Serzenişler eyledi ruhbân bana
Virdi Abdülmuttalib'e ol zemân
Çün Rasülullah irüb beş yaşına
Anası bir gün recâler eyledi
Lütf idüp bir nâkaya bindür beni
Sen âkıtma gözlerimden yâşımı
Düzdi Abdülmuttalib bir kârubân
Hem beraber hazreti aldı bîle
Yolda giderken Hacûn'e uğradı
İndi kabrini ziyaret eyledi
Didi oğul bu senin atan durur
Pes Muhammed geldi ânın yânına
Bâşı ucunda oturdi bir zemân

Bir zemân cenk eyledim ruhbân ile
Üstine düşmânını güldüreler
Sağ selâmet teslîm eyledim sana
Tîz Halîme kavmine oldi revân
Gör ne hâl geldi mübârek başına
Geldi Abdülmuttalib'e söyledi
Sen Medine şehrine göndür beni
Ben gidüb anda görem gardâşımı
Ol Emine Hatuni kıldı revân
Ol Hüdânın hikmetini kim bile
Gördü Abdullah'ı bağrın doğradı
Döndi ândan işbu sözi söyledi
'Işk ataşı odlu bağrım yandurur
Zî se'âdet zî beşâret cânına
Yüklenip çâdırları oldi revân

(744)

Pes Medine şehrine kim girdiler
Kavm ile kardaşi ile söyledi
Kalmış idi Mekke'ye iki konâk
Hastelendı Âmine çün ol gice
İki konâk haste geldi oldi mât
Mekke şehrinde ânı defn ittiler
Hastalendi bir gün Abdülmuttalib
Durdi heb oğulların cem' eyledi
Pes Ebû Tâlib dahî geldi ana
Geldi vaktim ben vasıyyet söylerem
K'abe'nin miftâhını virdim sana
Hem Muhammed Mustafa'yı tut 'azîz
Ol risâlet tahtı üstine bine
Sen ânın asla sözinden çıkmağıl
Söyler iken oğlına işbu sözi
Kaldı 'ammisi yanında ol habîb
Geçdi ânın üzerine bir zemân
Mekke'de var idi birhâtun ulu
Pes Hadîce dirler idi âdine

Gardaşının hanesine irdiler
'Avdet idüp Mekke'ye 'azm eyledi
Oldi ahşâm kârubân kurdi otâk
Dinlegil evsâfını oldi nice
Geldi emrullah ana kıldı vefât
Râviler böyle rivâyet ittiler
Didi kim buldi ana Lokman tabîb
Hamza Abbas'a bu sözi söyledi
Didi oğlum bir sözüm vardur sana
Ben yerime çün seni nasb eylerem
Durmak olmaz kim ecel geldi bana
Yiryüzünde cümle kullardan temiz
Virme düşmanın eline incine
Hiç mübârek hâtırını yıkmağıl
Gitti uhrâ mülkine yumdi gözi
Cümle 'âlem derdine ola tabîb
Pes yirmi yaşına irdi hemân
Mal-i devlet sâhibi yüzi sulu
Bây-ı derviş cem' olurdi zâdîne

(745)

Hüsn içinde bulmuş idi çok kemâl
Kâşı kara lebleri Kevser zülâl
Mekke içinde güzeller çok idi
Âna benzer ol diyârda yok idi
Ulu beyler istediler gitmedi
Kimseye hiç yüzini göstürmedi
Âtası ğâyet dahi mâldâr idi
Kapusında kul karâveş var idi
Çün Huveylid âdına dirler idi
Çok gedâlar nânını yerler idi
Ol Hadîce gördi bir düş bir gice
Sen işit ahvâlini oldi nice
İndi gökden ev içine âfitâb
Varduğınca ş'ulelendi mâhitâb
Döndi andan Mekke'ye virdi ziyâ
Cümle 'âlem eyledi ândan hayâ
Çün uyânub uykudan açdi gözi
Şem'a pervâne olub yandı özi
'Ammisinin oğli Varaka var idi
Ol müneccim 'ilmile 'ummân idi
Hem müneccim hem dahî Ruhbân idi
'İlm-i Tevrât'ı bilüp insân idi
Kad seçâ'at sâhibi boylu kişi
Ol diyârda yok idi ânın işi
Pes Hadîce ânı d'avet eyledi
Kıldı vahdet işbu sözi söyledi
Didi bir düş görmişem ben bu gice
Bilmezim encâmını olur nice
Sen anı hoş t'abîr eyle Ey Amû
Mekke ehli çün bana düşman kamû
İndi gökden bu eve doğdi güneş
Ruşen oldi Basra Kufe hem Habeş
Doğduği sâatde nuri az idi
Ben didim nuri güneş mümtâz idi
Bir zemân ben ol nura seyr eyledim
Bu cihândan kendimi ğayr eyledim
Çün verâdan nur âçıldı âfitâb
Ev içini kapladı hep mâhitâb

(746)

Ş›ulesinden öyle kıldım ben hayâ
Mekke şehrine bütün virdi ziyâ
Didi ben t'abîr ideyim candan inan
Çün gelür peygamberi âhir zemân
İç güvi girub gelür kendi eve
Mâh cemâlini görüp cânın seve
Ol nikâh île seni eyler kabûl
İnse cinne bildürüb kânun usûl
Hâsılı ol zât seni hâtun ide
Şarka garba dehşeti ânın gide
Hem nübüvvetten evvel alur seni
Sen ânın 'ışkı ile yandur teni
Tâkı Kisrâ ayakı altında hâk
Ol sanemlerden cihânı ide pâk
Çün Hadîce ânı birbir dinledi
Döndi ândan işbu sözi söyledi
Didi sen söyle bana şâfî cevâb
Kangı iklimden gele ‹âl-i cenâb
Şâd oluben kalbime geldi sürûr
Didi işbu Mekke'den eyler zuhûr
Didi ol kangi nesil söyle bana
Ben bu rüyayı görüp kaldım tanâ
Didi Varka ol Kureyş nesli ola
Hem Halîl İbrahim'in aslı ola
Hem Kureyş'dür hem dahi Hâşim ola
Öyle devlet tâli'în kande bula
Didi 'ammî âdını söyle bana
Cânı dilden 'âşık oldum ben anâ

Didi adı ol Muhammed Mustafa
Çünki Varka eyledi ânı temâm
Tîz eritdi sildi kalbin pâsını
Fahr-i ‘âlem Şâh-ı Sultan Enbiyâ
Bakdı bir gün olEbû Tâlib anâ
Hem şefe’ât m’adeni Kân-ı Safâ
Pes Hadîce şâd olub kesdi kelâm
Gözler idi dâima rüyasını
Yüzi nuri Mekke’ye virdi ziyâ
Çeşm-i nurini görüb kaldı tanâ

(747)

Mâh cemâlini görüb seyr eyledi
Pes Muhammed çün büyüb buldi kemâl
Ânı evlendürmeğe biz ne kılak
Çün âtam gideli vaktim olmadı
Ol Ebû Tâlib bu sözi söyledi
Didi bir şâfî kelamım var sana
Ben hadîce Hâtuna vasf eylerem
Şam iline çünki tutmuş kârubân
Ücretiyle ol nice kullar arar
Gidüb ol hâtuni bizler görelim
Pes Ebû Tâlib didi ‘âr eylerem
Sen ulu sultana varub söylegil
Kim ben ânı cebr ile gönderemem
Döndi ândan ‘Âtıke gitdi eve
Ben Hadîce Hâtuna bildireyim
Kul arar kim Şam iline göndüre
Ücretine biz sana akçe alak
Didi var durma Hadîce’den yana
Kalkdı fi’l-hâl ‘Âtıke oldi revân
Döndi ândan ‘Âtıke’ye söyledi
Gitdi baylık hâtırım oldi melâl
Âna lâyık dohteri kande bulak
Eksi (eski ?)devlet gitdi bende kalmadı
‘Âtıke virdi kulagın dinledi
Sen ânı kûş eyleyüb kalma tanâ
Mâcerânın künhini nakl eylerem
Bir emîn kimse arar ide revân
Doğri âdem Mekke ‘de kimdür sorar
Mustafa’yı ücretiyle virelim
Ben Muhammed’siz cihânı neylerem
Ol Hadîce halini vasf eylegil
Hâşimin Vakkârını indüremem
Ya Muhammed gel didi îve ive
Kalbini şâd eyleyüb güldüreyim
Kalbini ol belki bize döndüre
Mekke içinde sana bir kız bulak
Görelim biz tâlib olurmi bana
Ol Hadîce Hâtuni buldi nihân

(748)

Ebruşum döşekler açtı altına
‘Âtıke geldi ana virdi selâm
Çün utandı ‹Âtıke vasf itmege
Pes Hadîceanlayub sordi ânâ
Didi düşdi bu haber dilden dile
Kardeşim oğli Muhammed doğri kul
Sen ararsın gerçi bir doğri kişi
Öyle îğit görmedi rûy-i zemîn
Mal hesabsiz kim bakardı altuna
Birbiriyle kıldılar vâfir kelâm
Ol Muhammed ücretiyle gitmege
Hâcetin ne ise sen söyle bana
Şam iline göndürirsin kâfile
Ücretiyle tut ânı eyle kabul
Bu cihânda yokdurur ânın işi
Malın üstine ânı eyle emîn

Kıldı Abdülmuttalib çün terbiye
‘Âtıke’nin sözlerini dinledi
Ki ta’accüb kıldı ânın nakline
Çün güneş gökden eve inmiş idi
Hem dahi Varka ânı t’abîr idüb
Hem didi âdı Muhammed Mustafa
Hem Arab’dur Hem Kureyş hem Hâşimî
Didi ben evsâfını işitmişem
Şimdi ânı sen götür benden yana
Kârubâneol yararmı göreyim
Döndi ândan ‹Âtıke oldi revân

Doğri koyub ol gidermi eğriye
Kendi kalbinden bu sözleri söyledi
Gördügi rüyası geldi aklıne
Hod benim meylim ana dönmiş idi
Mâ hasal encâmını takrîr idüb
Ol sefâ’at m’adeni Kân-ı safâ
Ol yiğide bağlaram ben başımi
M’asum iken mâh cemâlin görmişem
Dikkat ile kim nazar idim anâ
Âna ilden ben ziyâde vireyim
Hazreti varub koşardi ol zemân

(749)

Ol Hadîce bir zemân seyr eyledi
Didi bu insanmudur yohsa melek
İşde düşde gördügüm hurşid budur
Böyle devlet bir kula virilmedi
Ol efendi Meysere olsun ğulâm
Ya Muhammedsen didi geldin safâ
Ben seni çüngöndürem Şam îline
Âd benimdür mal senin olsun hemân
Meysere’i ben sana kul eylerem
Sen bu mâlın üstüne olğil emîn
Ücretiyle tuttuğum ol canlara
İsterem şimdi san elli virem
‘Âtıke çün işbu sözi dinledi
Pes Ebû Tâlib olub râzı anâ
Çün Muhammed gittigi oldi beyân
Ol yenâden bes Ebû Cehl-i Le’în
Yüklerini tutdi birbir nâgihân
Cümle bir günde ‘azîmet eyledi
Sen Muhammed’in sözinden çıkmagıl

Mâl-ı mülkden kendini ğayr eyledi
Ne ecilden Mekke’ye virmiş felek
Hakk yoluni ‘arz iden mürşid budur
Devr-i Âdem’den beru görülmedi
Ol Hadîce şâd olub açdı kelâm
İsm-i pâkin ol Muahmmed Mustafa
M’ucizâtın ol diyarda bîline
Kâr benimdür var senin olsun nihân
Senden özge bu cihânı neylerem
Sensin ancak Sâdiku’l-V’adi’l-Emîn
Otuz altun virür idim anlara
Evlenürsin cümle noksânın görem
Gitti gardâşına fi’l-hâl söyledi
Mekke ehli kûş idüb kaldı tanâ
Geçdi ol gün çün sabah oldi ‘ayân
Bildi gider Sâdiku’l-V’adi’l-Emîn
Çekdi katarın yola oldi revân
Pes Hadîce Meysere’ye söyledi
Ânı koyub ğayr-ı ferde bakmagıl

(750)

Sana ben didiğüm sözler hafîdür
Efendindür ânın çıkma sözinden

Muhammed çün Kureyş’in eşrefidür
Ziyâ virüb akar nuri yüzinden

Âtası yok ânası yok kimi var
Gerekdür kim ânı râzı idesin
Şeherden var ânı bindür Hecîn›e
Sakın zinhâr âna kaldurtma yuki
Rasülullah ele aldı yuları
Tutub ol yükleri tîz bağladılar
Ebû Tâlib dahî geldi erişdi
Didi oğlum kelâm yokdur dilimde
Virüb ânı seni virür degildim
Rasülullah ele aldı zimâmı
Seninle idelim biz el-vedâ'ı
Beni senciliyin bir kul görürmi
Çeküp zahmet beraber gelmegim yik
Kabilem terk idüb geldim firârım
Seni ben bilmişem derdime Lokman
Rasülullah âna kıldı du'âyı
Hadîce köşkine çıkdı bakardı

Zarûret vaktidür ânın ğami var
Devesini âlub yolda yidesin
Bu iş ğâyet ânıngeldi gücine
Arab 'Acân kamu nâsın mülûki
Kapunın önine çekdi katarı
Benî Hâşim görüb çok ağladılar
Muhammed Mustafa ile görüşdi
Ezelki devletim olsa elimde
Seni bu hal ile görür degildim
Ebûbekir'e didi işbu kelâmı
'Acebmidüryitim kul olsa sâ'î
Didi Sıddîk gönül sensiz dururmi
Verüb cânım oninde ölmegim yik
Benim sensiz olurmi hiç karârım
Âtam ânam cânın yolunda kurban
Ebû Tâlib dönüb kesdi sadâyı
Gözinden yaş yüzi üzre akardı

(751)

Çekildi kârubân çün Şam iline
Ki Mikâil sakın esdirme sâmı
Hicâz hâkinde olan sâmı kesdür
Bırak bulut semâdan âlup indür
Güneş issisıne çün eyle sâye
Kıyas itme ânı sen ğayrı ferde
Veya Güneş, âna sen ıssî bakma
Ânın nuri ile virdim sana nur
Veya yir sen dahî virme ğubârın
Biraz Şam ilini kılsın seyâhat
Rasülümdür âna çok nusretim var
Ma'a Hâzâ düşübdür ğurbete ol
Eger ağlar derûni âh iderse
Cehennemler söner kalmaz yirinde
Ey İrşâdi seni yakdı bu mevzi'
Ki her meclis okundukça kelâmı
Hezerân çok şükür olsun Hüdâye

Te'âla emr idüb Mikâîl'ine
Habîbim çün selâmet göre Şam'ı
Ki deryây-ı muhîtimden yil esdür
Mübârek bâşının üstüne göndür
Kat'i hürmet gerek sâhip livâye
Ulu şânı bulunmaz yirde gökde
Ki ğayrı kul gibi hicrâna yakma
Tekaddem mâ teaahhar oldi mağfûr
Cemâline dokundurma buhârın
Dönüb tîz Mekke'ye gelsin selâmet
'Akıl irmez ki mahfî hikmetim var
Yânık bağrı dayanmaz firkate ol
Bu firkat ile ol Şam'a giderse
Olub bârid ataş kalmaz birinde
Hüdâ Keşf eyler ise eyle tavzîh
İdek bizler salât ile selâmı
Bizi ümmet kılub sâhib livâye

Rasülullah şeherden taşra çıkdı
Ebû Cehl'i la'în ilerde yıkdı
Biraz bunda didiler meks idelim
Muhammed Meysere gelsin gidelim

(752)

Binüp bir nâkaye oldi revâne
Olub öyle ulaşdi kârubâne
Gelüp tîz Meysere yıkdı katarı
Ebûbekri bile ol yâr-ı ğârı
Didiler Ya Muhammed ! dur yirinde
Senin devlet nişânı var serinde
Hadîce hem bize kıldı nasîhat
Muhammed görmesin hiç yolda zahmet
Tükenmez malı vâr deryây-ı 'Ummân
Cevab virdi bu söze Şâh-ı Sultan
Cihânın herbir işi mihnetîle
Hususan gelmişem ben ücretîle
Didi Sıddîk benim yok kesb-i kârım
Sana sarf eylerem ben cümle vârım
Deve yıkmak sana lâyık degildür
Seni hakk bilmeyen âyık degildür
Ebû Cehil la'în bir hayme kurdi
Âlub etbâ'ını altında durdi
Ezelden hod 'adüvv olmişdi dine
Durub geldi Muhammed çâdırına
Evâilden biraz söz söylediler
Kimi yatub kimisi dinlediler
Didi Sıddîk Eyâ m'aşer kabâil
Ne dirsem ben olun söze kâil
İdüb sür›at bu yola biz gidelim
Kimi biz kârubân bâşı idelim
Bizim yüklerimizde vâr hazîne
Reissiz bahre yüzermi sefîne
Bu yolda çok gezerdiler harâmi
Ne bilsünler bu mal Beyte'l-Haram'i
Kimi didi seni idek mülâzım
'Akıl issî gerekdür bize lâzım
Bugün sensin bu halkın Emîni
Kimi didi Ebû Cehl-i La'îni
Didi kim Meysere olsun Muhammed
İlâ yevmi'l-kıyâm şer'i müeyyed
Ebû Cehil La'în didiki kimdür
Âtası yok ânası yok yitimdür

(753)

Bu yolda ben kabul itmem ol âcı
Hadîce'nin katarına kirâcı
Siz ânı bâş idersiz ben bilürem
Bıçakîle beni ben öldürürem
Çü gördiler arada söz uzandı
Görüb ânı geçüb cândan usandı
Rasülullah çeksin katarı
Bular bilmez ğanî perverdigârı
Zaman uymaz sana sen uy zamane
Zarûret vaktidir uyma cihâne
Ayakı basdıkı yirler nur oldi
İki nâka gider iken yoruldi
Ayak depertmeyüb kaldı girûde
Didi kim Meysere kalduk fürûde
Didi kim Ya Muhammed! durdi nâke
Kalub bunda adım atmaz 'ırâke
Hadîce çün satub almadı genci
Bu dem olduk Ebû Cehl'e gülünci
Gelüb tîz yanlarına Fahr-i 'âlem
Didi pîrdür bular Allahü 'alem
Devenin ol ayagını sığâdı
'Inâyet eyledi Allah u Hâdî

Olup nâçar çu galmışken gerûye
Gelüp kuvvet giderler ileruye
Sanasın kimgiderler boş çün Ey yâr
Biri pîr şen birisi oldi dindâr ?
Bakardı Meysere o yân bu yâne
Ne kaygu var didi sana oyâne
Ebû Cehl le'în önden giderdi
Çekup nâkaleri kullar yiderdi
Tekebbürli ne sâğ dinler ne soli
Gidüb bir vâdiye uğradi yoli
Bir âzerhâ(Ejderha) göründi gözine
Bâşını kaldurub bakdı yüzine
Nefes virdükçe kum kalkar havaye
Salar kuyruk çıkar tozlar semaye
Sanasın ditredür ruy-i zemîni
Deve ürküb yire vurdi le'îni

(754)

Didiler niçün döndün girûye
Ayağın gitmedi hiç ilerüye
Didi siz görseniz ben gördügümi
Kaçub ândan girûye döndügümi
Bir ezderhâ dere içinde yatar
Taşı taşa tozi topraka katar
Geçüb ânı yola gitmek ne mümkin
Âçub gözler ânı görmek ne mümkin
Bu âzderhâ bize ğâyet belâdur
Ki ben geçmem geçen geçsin salâdur
Ki bir lahza bu yirde meks idelim
Muhammed'le beraber biz gidelim
Ânı bu kârubâne idelim bâş
Bu âzderhâ ne gürz dinler ne hod tâş
Mukaddem çün dere içre verânı
Emân virmez nefesle yutar ânı
Yutub ânı dönek bizler girûye
Ayak depretmezem ben ilerûye
Rasülullah hemân gelüb irişdi
Ebû Cehil la'în geldi girişdi
Didi kim Ya Muhammed gel sen ol bâş
Bu yolda olalım biz cümle gardâş
Bugün sensin Kureyş neslin ulusi
Kamû 'âlem sana eyler hulûsi
Seni biz ileru geçmek revâmı
Sana eğri bakan menzil verâmı
Hem İbrahim Halîl aslın müekked
Didi kim Meysere geç Ya Muhammed
Didi kim bunların bir mekri vardur
Beni öldürtmeyine fikri vardur
Velâkin ben sığınurem Hüdâ'ye
Açub destin durub fi›l-hal du›âye
İnüb ol nâkadan oldı piyâde
Ki zira korku olmaz enbiyâde
Ebûbekr'in bu hal geldi gücine
Kaçan kim girdüler vadi içine
Rasulüllah hemân gördi yılanı
Didi budur Ebû Cehlin yalanı

(755)

Çün âzderhâ görüb kaldurdı bâşi
Ebûbekr'in gözinden akdı yâşi
Görüb cân kalmadı asla birinde
Rasülullah didi dur mâr yirinde
İki gözi yanub benzerdi nâre
Kısub kuyruğını çıkdı kenare
Didi isteki varmı bir murâdın
Senin bu vadide varmı îrâdın
Didi lütf itki seyr idem cemâlin
Yanub teşne idim içdim zülâlin

Bi Hamdillah bugün maksude irdim
Süleyman'a nice yıl hizmetim var
Şu gün kim olıser yevmül kıyâmet
Çeküb bir âh bana didi ki Ey mâr
Cihân cânânının cânânı Ahmed
Gidüb bizler gelür âhir zemânda
Ki zira Hakk Te'âla'nın habîbi
Eger ömrin giderse ol zemâne
Ticâret eyleyüb Şam'a gidiser
Ki sen bu vadide pünhân olasın
Dahî benden âna eyle selâmı
Rasülullah didi şâd ile cânın
Bu sözden ezdehâ gitdi yolıne
Ebû Cehli La'în gördi bu hâli

Mukaddem ben Halîlullah'ı gördim
Didim âna sana bir minnetim var
Esirge sen bana eyle şefe'ât
Mebâzâ kim bizi ol gün yakar nâr
Nebiler serveri olan Muhammed
Kamû 'âlem ânı bilür gümânda
Şefe'ât m'adeni derdin tabîbi
Senin ol bahtına olmaz bahâne
İnüb Cibrîl devesini yidiser
Merâmı devletin bunda bulasın
İdüb teblîğ unutma bu kelâmı
Çekil Kâf'e bu yirde dökme kânın
Didiler bu kerem kande bulıne
Kesildi kalmadı asla mecâli

(756)

Didi ol kuş gibi uçsa inanmam
Girub yola beraber gitti anlar
Var idi bir kenîse yüksek ulu
Ebû Cehli la'în didi durak biz
Yoruldi nâkeler kalmadı kuvvet
Kurub hayme girub fi'l-hâl içine
Var idi ande bir hurma ağaci
Rasülullah gelüb altına kondi
Yaşardı ol ağâcın dal budâkı
Yayıldı kolları sağa soline
Didikim Meysere bir hâl bilinmez
Güneş ıssısına çün oldi perde
Çıkub dîr›den gelüp ruhbân kapuye
Didi bu kârubân kanden gelübdur
Kurumuş hurma ağacı yeşermiş
Bir ak bulut salar üstüne sâye
Akıtdı gözlerinden kanlı yâş
Ki Nestûra idüb vâfir ta'âmı
Ki var sen kârubânı d'avet eyle

Kerâmetini görüb ben asla kanmam
Kaçan Basra iline yitdi anlar
İçinde râhibinin yüzi sulu
Bu yirde dinlenüb mesken kurak biz
Hübel 'alâ bize çok virdi nusret
Yılan gelmiş idi ğâyet gücine
Kurumiş dallari var ivacici
Mübarek destini ağaca sundi
Ebû Cehle virüb derdi fırâkı
Didiler böyle zât kande buline
Ki bundan yek bize hayme bulunmaz
Sana benzer bulunmaz hiç bu yirde
Gelüb cem' oldi etbâ'ı tapuye
Gelüb nezdîk bize mesken kılıbdur
Nebîdür ya velîdür bunda varmış
İşâretdür hemân sâhib livâye
Pişürdi kuzi biryân ile âşi
Didi bir râhibe işbu kelâmı
Selâmımı getür eşrâfa söyle

(757)

Ki bir râhib irişdi kârubâne
Ebû Cehil görüp oldi revâne

Ulu hayme açub anda kurulmuş
Ayak üzre duran kullar yorulmuş

Girüb haymesine virdi selâmı
Ebû Cehle didi işbu kelâmı

Ki siz çok gördüniz bu yolda zahmet
Ulu ruhbân seni çün kıldı d›avet

Buyur itdi size vardur ta'âmı
Ki gelsin kâfile ehli temâmı

İşidüb bu sözi ol kalkdı fi›l-hâl
Rasülullah katına geldi derhâl

Yir itdiler ana geldi oturdi
Gelen kullar ayak üstinde durdi

Ebûbekr'e didi d'vetçi geldi
Ki Nestûra bizi çok ulu bildi

Ki d'avetdür icâbet idelim biz
Kudûmi devletine gidelim biz

Didi Sıddîk kimi bekçi idek biz
Dura yükler yanında çün gidek biz

Arab sârikleri var bunda pünhân
Cevab virdi bu söze Şâh-ı Sultan

Ki ben duram velî hep gitmek olmaz
Bütün bu yükleri terk itmek olmaz

Muhammed doğridur çün bildi anlar
Ki kenîse kapusına geldi anlar

Velî alçak idi ânın kapusı
Eğilüb geçtiler nâsın kamûsı

Ebû Cehil La'în sadre oturdi
Ki râhibler ayak üstinde durdi

Ki Nestûra bakar halkın yüzine
Kulak virmez Ebû Cehlin sözine

Benim şâhım didi yokdur bu yerde
Bütün dünya gözime oldi perde

Ki sizden bir kimesne varmı yurtda
Beni 'ışka salan şâh yokmı bunda

Didiler gelmedi var bir yetim kul
Kâlub yükler yanında bekledi ol

(758)

Ayağın geymege sabr itmedi ol
Kudûmına yalın ayak tutub yol

Didi derde hemîn buldım 'ılâcı
Çekürdi kurumış hurma ağacı

Yayılmış dört yana dalı budakı
Görüb ruhbân virüb câna fırâkı

Bulut inmiş ağaç başında durmiş
Mübarek bâşı üzre sâye kurmiş

İdüb sür›at gelüb fi›l-hâl irişdi
Rasülullah ile varub görüşdi

Didi ey zât niçün kaldın bu yirde
Beni saldın fırâk-ı nâre derde

Seni gördümki bende kalmadı hâl
Ayakın tozini deyri içine sâl

Didi kimler durur yükler yanında
Benim 'ışkım senin vardur cânında

Didi ruhbân gedâ ben kul sifîlem
Sizin bu yüklere hep ben kefîlem

Rasülullah irişdi ol kapuye
İşik kalkdı bir 'arşun yukarıye

Yir itdiler geçüb sadra oturdi
Ebû Cehil la'în 'aklın itürdi

Setûrânın ta'âmı çün yinildi
Bu ikramlar neden nâşi bilindi

Getürdi sâkiler iksîr şarâbi
Rasülullah didi içmem ol âbi

Çi gördi ol Satûra mahzûn oldi
Girû döndi elinde kâse kaldı

Didi süt hiç bulunurmi bu yirde
Şeker katub virüb ol eyledi nûş
Ey İrşâdi! dolaşma gir husûle
Kadîmi bir usûlde yok halâvet

Didi ruhbân kamûsi var bu dîrde
Ki ruhbânın idüb tîz kalbini hoş
Değiş nazmı girek ğayrı usûle
Muhammed Mustafa'ya vir salâvet

(759)

Didi ruhbân üç suâlim var sana
Sen gibiben görmedim Rabbü'l-'İbâd
Aslı mevlûdimdidi ol Mekke'den
Didi râhib kalbime geldi sürûr
'Işkın akıtdı dîdemden yâşımı
Ceddi a'lamdur dahî Abdülmenâf
Didi ruhbân söyle ismin Ey Azîz
Çün Muhammed didi dirler ismime
Didi râhib bir murâdım var benim
Ol mübarek arganı aç göreyim
Ol nübüvvet mihrine sürem yüzüm
Açdı arkasın hemân âl-i cenâb
Dîr içine öyle nur virdi ziyâ
pes görenler nurini kaldı tanâ
Didi sen âhir zemân peygamberi
Kıldı ikrâr hem şehâdet eyledi
Didi ruhbân bir nasîhat eylerem
Meks olub bu yolda kalma Ey Ulu
Havfım oldur kim sana mekr ideler

Mâh cemâlini görüb kaldım tanâ
Aslı mevlûdin senin kangi bilâd
Beyt-i M'amûr hâki mağfûr K'abe'den
Kangı soydan sen gelüb kıldın zuhûr
Didi neslim hem Kureyş hem Hâşimî
Künhümi 'âli bilen oldi mu'âf
Cümle kuldan ben seni bildim temîz
Bir muhâlif yil dokunmaz cismime
Hâtırımdan çıkmaz asla nâr benim
Vakt irişdi maksudıme ireyim
Bundan öte yokdurur ğayri sözüm
Sandılarkim dîr›e doğdi âfitâb
Ş'ulesinden cümlesi kıldı hayâ
Geldi ruhbân yüzini sürdi anâ
Enbiyâlar evliyâlar serveri
Tanrı birdür sen rasûli söyledi
Sensiz ol ben bu cihânı neylerem
Şam Yahûdi ile olmuş heb adû
Bu Muhammed'dür deyü fikr ideler

(760)

Râhib ile el-veda' itdi hemân
Ol Ebû Cehli la'în gitdi bile
Gitdigi sâ'at satub aldı kumâş
Pes Ebû Cehl-i laîn anâ
Bu Muhammed çün metâ'ın açmadı
Bilmedi âlış veriş kolayını
Pes Rasülullah didi Ya Meysere
Gel Yahûdiler dîr'ine gidelim
Didi Sıddîk Ya Muhammed uğrama

Kârubân Şam yolına oldi revân
Hâsıl-ı söz şehre girdi kâfile
Bildi hazret yokdurur bugün revâş
Söyledi Ya Meysere noldi sana
Vakti ile yüklerîni tutmadı
Âç metâ'ın sat Hadîce malını
Gel Ebû Bekr ile bakma ol hare
Çün Hâhamların görüp seyr idelim
Sen benim bu dertlü bağrım doğrama

Pes Yahûdiler seni fikr ideler
Bu Muhammed'dür deyü mekr ideler
Didi mevlâ bizi hıfz eyler ulu
Yiryüzi hep olsalar düşman dolu
Pes manastur kapusına geldiler
Ol Yahûdi 'îydi imiş bildiler
Çün Ebû Bekrle oldı rû be rû
Girdi hazret ol kapudan içeru
Dîr içine girdi peygamber hemân
Kobdi kandiller yirinden ol zemân
Her biri bağlu idi zencir ile
Vasf olunmaz dil ile takrîr ile
Ba'zısîninyardı kandil bâşınıi
Sernigûn itdi senâdun tâşını
Hem mirûnin teknesinden çıkdı su
'Akl ânı hiç itmez iken custu cû
Gördü ruhbânlar ânı kıldı fiğân
Didiler peygamber-i âhir zemân
Kim gelüb dîr içinegirdi nihân
Gördi ânı düşdi kandiller hemân

(761)

Geldi bunda devrimiz durmaz döner
Dîr içinde şem'a kandiller söner
Kavm-i Musa'ya 'adâvetler ider
Tâ ilâ yevmi'l-kıyam şer'i gider
Bağlayub kâpuları öldürelim
Hem kabile bâşına bildürelim
Ol kenîse içini arâdiler
Şâne veş birbirini taradiler
Hakk te'âla eyledi gözden nihân
Görmediler hiç birinden bir nişân
Meysere sıddîk rivâyet itdiler
Bu sözi böyle hikâyet itdiler
Pes Yahûdiler bizi arar iken
Biz dahî ol içlerinde var iken
elleri üstümize urur idi
Görmez idi ileru yurur idi
'Âciz olub didiler biz nidelim
Yok bu dîr'de Kançerû'ya gidelim
Çünki geldi ol Muhammed bu dîr›e
Düşdi kandiller bütün indi yire
Pes gerekdür biz ânı bula idük
Urub ânı intikâm ala idük
Didi ruhbân çün kapudan bakmış ol
Girmemiş hiç içeruye tutdi yol
Yohsa kandiller niçün indi yire
Ândan ötri oldı rüsvâlık dîr'e
Döndi ândan ol kapu açdılar
Hakk te'Âla virdi ruhsat geçtiler
Geçti ol gün çünsabah oldi 'ayân
Kâdir'in kuretleri bellü beyân
Satdı birbir yükleri aldı kumaş
İlerisünden dahî oldi revâş
Râvi ider girdi yola kâfile
Ol Ebû Cehli la'în döndi bile
Mekke'ye kalmış idi yiddi konak
Yıkdılar yük tutdılar ânda otak
Didiler kim müjdeci gönderelim
Bu hecîne biz kimi bindürelim

(762)

Meysere tîz yazdı bir nâme nihân
Ya Muhammed gel didi sen ol revân
Sen Hadîce Hâtuni var müjdele
Ol seni çün medh ider dilden dile
Vasf-ı hâli nâmede itdi beyân
Ezderhâyı hem dîr'i kıldı 'ayân

Fecr-i Sâdık çün tulu' itdi hemân
Çünki doğdi yiryüzüne mâhitâb
Ol beyne'n-nevmi ve'l-yakzân rasûl
Bir rivâyetde dahî iblis gelüb
Hakk te'âla Âlimü's-sırdur 'ayân
Sidre'den yire indi Ruhu'l-Emîn
Kâhi sağa gider idi kâh sola
Bildürüb furkân ile Hayyü'l-Celîl
Geldi Mikâil hemân sağ yanına
Sol tarafdan geldi İsrâfil gider
Doğdi hurşîd 'âleme virdi ziyâ
Pes Hadîce ol yana bakar idi
Gözler idi dâima Şam yoluni
Didi ol Bâb-ı Muallâ'dan yana
Hizmetinde var idi bir câriye

Çün Rasülullah yola oldi revân
Ol mübarek gözlerin aldı hâb
Çıkdı yoldan nâka gitti eğri yol
Nâkanın yularını yoldan alub
Kıldı Cebrâil'ine ânı beyân
Gördi ânı kaçdı şeytan la'în
İndi Cebrâil ânı aldı yola
İşbu âyet hakkına oldi delîl
Ol ledünnî 'ilminin sultanına
Önce Cibrîl yirleri çün tayy ider
Şehr içine girdi sultan enbiyâ
Gözlerinden yaşlar akar idi
Hakk te'âla ide mesrûr kuluni
Geldi bir nur ş'ulesi urdu bana
Âdına dirler idi çün Mâriye

(763)

Didi Ey Hâtun Muhammed'dür gelen
Pes bular bu sözde iken nâgihân
Geldi kapu onine virdi selâm
Meysere'nin nâmesin sundi âna
Kangı günde didi çıkdın Ya Habîb
Pes buyurdi fahr-i 'âlem el zemân
Didiler kim yiddi günlük râh imiş
İ›tikâdı bir iken irdi bine
Ol Hadîce bir zemân fikr eyledi
Sen akıtdın gözlerimden kanlı yaş
Sen götür âni bugün evden yana
Pes rasülullah ânı aldı hemân
Hamza Abbas gördi mesrûr oldılar
Çün Hadîce göndörub âdem anâ
Fahr-i 'âlem çünki 'avdet eyledi
Ben seni bir nâkaya bindüreyim
Meysere Sıddîk ile mesrûr ola
Geldi Cibrîl yirleri tayy eyledi
Kârubâne çün irişdi Mustafa

Odlu bağrın 'ışk atâşine delen
Fahr-i 'âlem çün gelüp oldi 'ayan
Kıldı ol Hâtun ile vâfir kelâm
Okuyub mazmûnuni kaldı tanâ
Cümle 'âlem derdine oldın tabîb
Tan yiri ağardi ben oldım revân
Pes Muhammed Mustafa ne şâh imiş
Ol mukaddem cümleden geldi dine
Döndi ândan işbu sözi söyledi
Ya Muhammed nâkada olan kumaş
İşidenler bu sözi kaldı tanâ
'Ammisinin yanına oldı revân
Mekke içinde beşâret kıldılar
Ol Muhammed gelsin üş benden yana
Ol Hadîce işbu sözi söyledi
Kârubâne çün ta›âm göndereyim
İssî etmekler alub girdi yola
Bu yanaden gör gelenler neyledi
Gördi Sıddîk şâd olub buldı safâ

(764)

Didiler geldi yine din ulusı
Nâka ile çün gelüb virdi selâm
Hâsıl-ı söz sür'at idüb geldüler
Geldi Meysere yükleri yıkdı hemân
Çün katardan bir deve zây olmamış
Gördi zayi' olmamış hiçbir deve
Pes Rasülullah durub üç gün temâm
Ya Muhammed ! var Hadîce'den yana
İşbu sözi dinlesi şâh-ı cihân
Gördi fi'l-hâl kalkdı ikrâm eyledi
Didi 'ammim ücretimi istedi
Didi ister kim bana dohter bula
Pes Hadîce söyledi kim bil beni
Bir güzel hâtun sana ben bulmışam
Mâlı mülki çokdurur ğâyet güzel
Ulu beyler istediler varmadı
Mekke içinde güzeller çok durur
Çün Rasülullah ânı bildi hemân
Mâcerânın künhini nakl eyledi

Hem beraber ıssî etmek kokusı
Birbiriyle kıldılar vâfir kelâm
Her kabile şâd oluben güldüler
Pes Hadîce gördi oldı şâdumân
Cümle sağ gelmiş birisi ölmemiş
Teslim idüb malını geldi eve
Döndi 'ammisi anâ açdı kelâm
Söylediği ücreti virsin sana
Ol Hadîce'den yana oldı revân
Ne murâdın var ise söyle didi
Didi 'ammin niyler ânı mübtedî
Ücretile ol beni virdi yula
Kıl vekil evlendüreyim ben seni
Mâlı çokdur hem sözini almışam
Hiç bulunmaz Mekke'de âna bedel
Tâlib olub kimseye söz virmedi
Âna benzer çün Hicâz'da yok durur
'Ammisinin yânına oldı revân
Pes Ebû Tâlib bu sözi söyledi

(765)

Didi belki ol latîfe eyledi
Hiç bu sözi 'aklım idrâk eylemez
Ulu beyler istedi söz virmedi
İbtidâ göndürelim bir vâsıta
Âşikâre itmek olmak Ey Azîz !
'Âtıke gidüb ânı buldı hemân
Ben ânı vasf itmezim dilden dile
Kardâşım oğlı Muhammed kim emîn
Ben ânı çün bilmeğe geldim sanâ
Didi senden ânı inkâr eylemem
Mâl-ı mülki heb koymuşam yolına
Sen varub kardaşına eyle selâm
'Âtıke çün sözlerini dinledi
Didi kârdaş râbıta elmiş bu iş

Ol kinâye tarzı ile söyledi
Sen beni gel al diyü söz söylemez
Ol Hadîce yüzini göz görmedi
Vâsıta ile alursa râbıta
'Âtıke gidüb ânı kılsın temîz
Didi itme sırrını benden nihân
Ulu şânın düşmesin ilden ile
Öyle bir şâh görmedi ruy-i zemîn
Cân-ı dilden 'âşık oldunmı anâ
Hod bilürsin ben latîfe söylemem
Öyle bir zât kangı ilde bulına
Gidüb ol âtam ile kılsın kelâm
Geldi kardâşına birbir söyledi
Tîz Hadîce'nin âtasına iriş

Çün Ebû Tâlib ânı fikr eyledi
Her kabile başlarına söyledi
B'azı olur b'azısı olmaz didi
Ol Hadîce dervişi almaz didi
Hâsıl-ı söz heb kabâil gittiler
Çün Hüveylid menziline yittiler
Pes Ebû Cehli l la'în gitti bile
Didi düşdi ol Hadîce çün dile
Kendinin ğâyet merâmı vâr idi
Leyki ifşâ itmeğe korkar idi

(766)

Pes Ebû Tâlib ele aldı teber
Gitdü bir kul ilerü virdi haber
Didi Abdülmuttalib oğulları
Heb beraberce gelürler kulları
Çün Huveyledişbu sözi dinledi
Bir zemân ânı tefekkür eyledi
Hamza 'Abbas hem Ebû Tâlib sehî
Her kabile başları geldi ehî
Çün Ebû Tâlib gelüb virdi selâm
Söyledi ol bu sözi ba'de't-ta'âm
Didi Ey Seydi recâmuz var sanâ
Nâşî gözi ile bakmağıl banâ
Kardâşım oğlı Muhammed ol rasûl
Sen ânı damadlığa eyle kabul
Ol Hadîce Hâtunu biz dilerüz
Mekke ehli heb ricâlar eylerüz
Çün Huveylid işidince bu sözi
Hışma geldi kan ile doldi gözi
Didi Şeyhim sen Kureyş'in eşrefi
Cümle 'âlem sizden iderler hafî
Neslinize ben bahâne bulamam
Nâ sezâ sözler lisana alamam
K'abe Zemzem çün emânetdür sanâ
İşbu sözi bir daha itme banâ
İstedi Kisrâ Necâşi virmedim
Âna elyak bir kimesne görmedim
Kardâşın oğlı Muhammed'dür fakîr
Gitdi Abdülmuttalib oldı hakir
Hışma geldi kalkdı Hamza pehlevân
Ol kabâil içine saldı fiğân
Korkdılar kim kopa bir fitne hemân
Ulular göz urdi Hamza'ya nihân
Leyki Hamza çün yine sabr itmedi
Ol hakir sözi derundan gitmedi
Didi ahmak nâ sezâ söz söyleme
Sen ânın dervişliğini t'an eyleme
Ger Muhammed ellerini çün yuya
Lâyık olmaz ol Hadîce su koya

(767)

Pes Benî Hâşim kamu dağıldılar
Hamza ğâyet hışma geldi bildiler
Çün Hadîce bildi bu hâli hemân
Tîz gidüb ol Varka'yı buldı nihân
Didi Ya 'Ammî neden oldı bu hâl
Hamza gitdi kalmadı bende mecâl
Ne ecilden virmedi âtam anâ
Ben bu hâli işidüb kaldın tanâ
Ben gidüb ânınla olmam rû be rû
Ulular gelmiş iken döndi girû
Ben Muhammed Mustafa'ya varmışam
Çün mukaddem ben âna söz virmişem
Çün didim âtam sözi olsunbile
Nâs içinde düşmesun dilden dile
Mekke içinde ânın çok şânı var
Çok garibe çok gedaya nânı var

Didi Varka bir sözim vardur sanâ
Çün gelür yarın kıyamet günleri
Nefsî nefsî kim diyince enbiyâ
Pes Muhammed Mustafa oldilnevâz
Kim bana ol gün şefa'ât eylesün
Âra yirde sen olursın vâsıta
Didi sen var ben kefil oldım sanâ
Gitdi Varka şâdumân oldı hemân
Meclisine tîz varub virdi selâm
Gördi çün ol Varka'yı kalbi melâl
Didi bugün ben işitdim bir haber

Sen kefil olabilürmisin anâ
Soriserler tamuya azğunları
Korkusından didreye heb evliyâ
Cümlesinden ol gün ola serfirâz
Ümmetim disin Hüdâ'dan dilesün
Ben gidüb bu işe virem râbıta
Kim seni yakan âtaş gelsin banâ
Çün vârub âtasını buldı nihân
Çün Huveylid söyledi ba'de'l-kelâm
Didi Ya Varka nedür sende bu hâl
Gönlüm oldı ğussadan zîr-ü zeber

(768)

Didi söyle ol haber hayr ola
Didi Abdülmuttalib oğulları
Dilemişler ol Hadîce Hâtunı
Ger fakirsen söyledin ise anâ
Bu gice öldürecek Hamza seni
Hod bilürsin kalbi dar kinlü kişi
Didi Ya Varka bu işe bul kolay
Didi Varka sen sakın olma melûl
Kim yarın Ka'be yirine gel buyur
Söyle meclisde bu sözi âşikâr
K'abe içinde beni eyle vekîl
Me'mûl olur kim seni öldürmeye
Ben Hadîce Hâtunı virem âna
Ol Muhammed gibi bir er kande var
Hem nezîrdür hem beşîrdür hem habîb
Cedd-i 'alâsıdur İbrahim Halîl
Varka'nın çün sözleri oldı temâm
Ben yarın sâdât içinde söylerem
İşbu sözden Varka oldı şâdumân

Kem iş ise meclisimden ğayr ola
Hamza Abbas bile gelmiş kulları
Sen dimişsin Yok Muhammed altunı
Lâyık olmaz nâ sezâ sözler sanâ
Ol haberdür kim melül itdi beni
Üzerine gidemez dördi bişi
Leşkerim yok ben düzeyim bir âlay
Ben ne dirsem sözimi eyle kabul
Her kabile bâşına ânı duyur
Üzerine esmesün hiç rüzigâr
Hamza'ya ben gidüb oluram kefil
Üstine düşmânını güldürmeye
Kardâşı oğlı Muhammed'den yana
Ben anâ çün virsem ânı itme 'âr
Cümle nâsın derdine oldur tabîb
Vir Hadîce Hâtuni olma hacîl
Bundan öte ben dahî açmam kelâm
Dohterime bir vekîl nasb eylerem
Ol Hadîce'den yana oldı revân

(769)

Didi hâtun müjdeler olsun sanâ
Ben senî çün virmege oldım vekîl

Destin âçub çok duâ eyle banâ
Bundan öte hazrete sen ol kefil

Râvî ider çün sabah oldı ‘ayân
K’abe’ye geldi Hüveyled nâgihân
Heb kabâil saf saf olub geldiler
Hamza ‘Abbas Ehl-i Hâşim bildiler
Döndi ândan çün Hüveylid söyledi
Ulular tutdı kulakın dinledi
Ben Hadîce Hâtuna söz söylemem
Râğibîne nâ sezâ ver söylemem
Geçdi benden Varka’yı kıldım vekîl
Çün Hadîce hakkına olsun delil
Her kime lâyık görürse ânı ol
Ben dahî söz itmezim kıldım kabul
Didiler kim Varka’ya eyle ‘ayân
Mekke ehline ânı eyle beyân
Söz kesilüp ara yirde kalmaya
Kimse ânı hiç lisana almaya
Didi Varka ben vekîl oldım ise
Ol Hadîce sözini aldım ise
Ben muhammed Hazretine virmişem
Hâk-i pâyine yüzimi sürmüşem
Pes Ebû Cehli la’în bildi hemân
Çıkdı meclisden gidüb oldı nihân
Hamza ‘Abbas bildi mesrur oldılar
Mekke şehrine beşâret kıldılar
Pes Hadîce işidince bu sözi
Şâdilikden yaş ile doldi gözi
Vâfir altun gönderub peygambere
Hakk yoluni ‘arz iden ol rehbere
Didi göndürsin âtama virsin ol
Kendinin noksânını hem görsin ol
Aldı hazret göndürup âtasına
Çün te’aaccüb eyledi i’tâsına
Didi dervişdür Muhammed hazreti
Bilmezem kim kande buldı devleti

(770)

Geldi Sıddîk çün Muhammed yânına
Sen nazar kıl lütfine ihsanına
Ya Muhammed ! söyle noldı didi hâl
Kim mübarek hâtırında var melâl
Ol Hadîce didi bizeeğdi bâş
Pes gerek oğli bana şimdi kumâş
Çün bu sözi dinledi ol yâr-i ğâr
didi bende hem kumâş hem zer’de vâr
Hiç birini noksan itme Ey Azîz!
Bende vardır hind sevâhiler temîz
Hâlini bir ferde izhâr eyleme
Hem dahî ‘ammilerine söyleme
Gitdi ol fi’l-hâl getürdi bir libâs
Öyle berrâk görmemişdi ânı nâs
Pes Hadîce Hâtuna göndürdiler
‘Âtıke gidüb ânı indürdiler
Didiler kim görmüşüz ‘alâyı biz
Böyle zî kıymet olan eşyâyı biz
Mekke’de hiç yok idi böyle kumâş
Ol Hadîce eyledi çok dürlü âş
Çün Ebû Tâlib hemân kıldı dügün
Didi bu ğanimetdür bize bugün
Ol kabâil ehline virdi ta’âm
Bây-i derviş cümlesi geldi temâm
İkiyüz er saçdı Hamza pehlevân
Hazreti âlub yola oldi revân
Yüzini virdi hemân sağ yanına
Saçdılar altunları etrafına
Pes Hadîce kapusına irdiler
Destûr alub içeruye girdiler
Varka oldi itdiği suçdan mu’âf
Çok kaviller kim bu yirde ihtilâf
B’azılar çün bu sözi böyle dimiş
Mihri beşyüz dirheme irdi gümiş

B'azılar dir oldi igirmi deve
Hazreti götürdiler ândan eve
Geldi Varka ânda hutbe okudi
Hazrete ğâyet hulûsi çok idi

(771)

Cum'a ahşamı idi gündüz gice
Gör Hadîce merdliğin oldı nice
Geldi didi Ya Muhammed Mustafa
'Işkın âtâşı bana virdi cefâ
Fâni dünya kimseye mülk olmadı
Kim benim malda 'alâkam kalmadı
At deve eşya kamu virdim sanâ
İşidenler bu sözi kaldı tana
Ol mübarek ellerin dar olmaya
Mal odur kim hiç giruye kalmaya
Bildürüb furkânile Hayyü'l-Celîl
İşbu âyet hakkına oldı delil
Sağlığında ğayrı hâtun almadı
Hicrete dek evlerinden çıkmadı
İrdi maksude Muhammed Mustafa
Çün irişdi dehşeti Kâf'dan Kâf'a
Bu kazıyye oldı çün bunda temâm
Şâh-ı Kevneyne salâtıyla selâm
Okuyanı yazanı dinleyeni
Rahmetiyle yarlığa ğıl Ya Ğanî

Mİ'RÂCI'N- NEBİYY SAV

Başlayalım söze Bismillah ile
Her bir iş âsân olur Allah ile
Oldurur Allah kuddûsü's-Selâm
Bâkî zâtı lâ yemût-ü lâ yenâm
Cümle 'âlem yok iken ol vâr idi
Tâ ezelden ol ğanî settâr idi
Evvelînin evveli yok lem yezel
Âhirînin âhiri Lemmâ yezel
Bir durur birliğine şekk yok durur
Lütf ile ihsânı ğâyet çok durur

(772)

Yok şeriki Zâtillahu ehad
Yok naziri Vasfillahü's-Samed
Oldur ancak 'âleme perverdigâr
Kün diyince oldı yir gök âşikâr
Yirde gökde cümlesin çift eyledi
Her birine virdi bir dil söyledi
Ây ile gün birbirine çift olub
Şark ilinden ğarb iline dolunub
Gökleri çift eyledi yirler ile
Zenneleri çift eyledi erler ile
Pes Cehennem çift olub Cennet ile
Derd-i mihnet çift olub rahmet ile
Hod bilürsin ikidür yaz ile kış
Birbirine çift olub yokuş iniş
Çift olub birbirine gündüz gice
'İlme oldı vâsıta kara hice
Çift olubdur ednâ kul 'alâile
Tâ dâle çün kalb olur imlâ ile
Birbirine kâr zarar sırdâş durur
Uyku ile hem ölüm kardâş durur
Çift olupdur çün Furat ol Nîl ile
Nâtıka söz çift olubdur dil ile
Çift olubdur hastelik sağlık ile
Çift olubdur rûy siyâh ağlık ile

Çift olubdur kar dolu yağmur ile
Çift olubdur pes harâp m'amûr ile
Çiftdurur hem ağlamak gülmek ile
Çiftdurur hem bilmek bilmemek ile
Çift olubdur hem ölüm dirlîk ile
Çift olubdur ayrılık birlîk ile
'İlm-i zâhir çift olub bâtın ile
Küfr-i Küffâr çift olubdur dîn ile
Ğam kasâvet çift olubdur zevk ile
Hem 'acel iş çift olubdur 'avkıle
Birbirine çift olub âz ile çok
Çift olubdur hem dahî aç ile tok
Çift olubdur bu cihân uhrâ ile
Hem sağîrler çift olub kübrâ ile
Bu cihânda her ne kim vardır nukûş
Dağda taşda çift olubdur kurd-i kûş

(773)

Bir hemân Allah durur kim Kün fe Kân
Yirde gökde meskeni yok lâ mekân
Göz odur kim âçub ânı göre
Fazl-ı lütfından bize tevfîk vire
Bir salâvat virelim kim ibtidâ
Çün bize Nusret vire Bâr-i Hüdâ
Ol hidâyet itmeyince bir kula
İstikâmetler bulub girmez yola
İrmez ise Fazl- lutfından 'ıvaz
Salıdamaz perri bâlın bir îvez?
Oldurur evlây-ı Settârü'l-'Uyûb
Oldurur mevlây-ı Ğaffârü'z-Zünûb
Söyle İrşâdi Baba bir yâdigâr
Nâtıka virür ise perverdigâr
Hâfız Allah keşfiderse Nâmeyi
Nusret ile al eline hâmeyi
Bilmediğin nesneden pîrîne sor
'Işk ile âşıklere bir nağme ur
Gâhî pervâne gibi yan gir od'a
Gâhi dalğuç gâhî yüzgeç ur suda
Gâhî zâhir söylegil oldur 'ayân
Gâhî bâtın söylegil oldur nihân
Gâh serin es gâhî es bâd-ı sabâ
'Işk elinden teşne kula vir cebâ
Gâhî gâhî nâfeden 'anber süzek
Gâhî yâkut üstine incü düzek
Gâhî memnûn olalım Leylâ diyû
Gâhî mecnun olalım Mevlâ diyû
Gâhî vuslat kâh girelim hasrete
Gâh salâvat virelim ol hazrete
Fahr-i 'âlem ol Muhammed Mustafa
Hem şefa'ât ma'deni kânı vefâ
Ğıll-i kinden Hakk ânı kıldı temîz
K'abe öninde dururken ol Azîz
Pes Ebû Cehli la'în didi anâ
Ya Muhammed bir sözüm vardur sanâ
Çünki sensin Tanrı'nın peygamberi
Enbiyâlar evliyâlar serveri

(774)

Beyt öninde yalnız durmak neden
Kendi kendin yok yire yormak neden
Pes nebî olan kişi olmaz hakîr
Kim sana uydı ise oldı fakîr
Kim benim ile gezer altmış kişi
Meclisimde hizmet itmekdür işi
Pehlevânlar her biri bir nâmüdâr
Destim altında olanlar sad hezâr

Hakk beni kılsa nebî dehre hemân
Dehşetimten nâs getürirdi imân
Ğayrı sözler söyledi çok nâ sezâ
Geldi etbâ'ı âna kıldı ezâ
Ol mübarak hâtırı oldı melûl
Da'vetîni kılmadı ânlar kabul
Didi Ey Mevlâ yüzüm tudım sanâ
Kavm-i 'âsî kıldı rencide banâ
On iki yıl ben nasihat eyledim
Tanrı birdür ben rasûlem söyledim
Leyki ânlar d'avetime kanmadı
Eğri yoldan vaz geçüb usanmadı
K'abe'nin geçti öninden tutdı yol
Ümmü Hânî'n tîz evine geldi ol
Ümmühân idi Ebû Tâlib kızı
Gördi fi'l-hâl hazrete açdı sözi
Ya Muhammed Ey gözüm nurı didi
Âtam anam yoluna olsun fidî
Ol mübarek hâtırında var melâl
Çün seni ğâyet sever Hayyü'l-Celâl
Kangı kul kim kıldı rencide sanâ
Tanrı hakkıçün ânı söyle bana
Kim neden nâşi bugün vardur ğamın
Didi geldi ol Ebû Cehli la'în
K'abe'nin öninde durmışdım nihân
Geldi etbâ'ı ile ol bed gümân
Nâ sezâ sözler bana çok söyledi
Ümmehân çün sözlerini dinledi
Didi sabr it kim Hüdâ ekrem durur
Hem âtadan ânadan erham durur

(775)

Hakk teâla çün seni kıldı ulu
Yiryüzi heb olsalar düşman dolu
Ânı Ashâb Fil gibi heb yok ider
Dostına ol nusretîni çok ider
Nâsır Allah görelim eyler nice
Sen benim yanımda kalğıl bu gice
Ben hadîce Hatuna yalvarıram
Bu gice ben destur ândan âluram
Ümmehânî'n hatırından geçmedi
Yâs-ı mâtem enderûndan göçmedi
Oldı ahşâm kaldı ânda ol gice
Bu kazıyye dinlegil oldı nice
Pes mübarek hâtırı oldı melûl
Zikre fikre meşğûl oldı ol rasûl
Geçdi ahşâm çün 'ışâ vakti gelüb
Sanki beyne'n-nevm ve'l-yakzân olub
Âlimü'l- esrâr olan perverdigâr
Gizlü zâhirler anâ heb âşikâr
Hakk te'âla kıldı Cibril'e kelâm
Tîz getür benden Habîb'ime selâm
Ol mübarek hâtırını aldı yâs
Yiryüzinde ancak oldur fahr-i nâs
Ol şefâat m'adeni yevmü'l-cezâ
Geldi küffâr çok anâ virdi ezâ
Kim benim 'ışkım anâ saldı firâk
Cennet'e var al ânınçün bir Burâk
Dürlü istiğnâ ile bindür anâ
Teşrîf itsün bu gice benden yana
Al beraber yetmiş iki bin melek
Hâsıl olur bu gice her bir dilek
Bu gice seyr eylesün eflâkimi
Ben âna heb virmişem emlâkimi
Hüzn- ğamla bu gice kalur ise
Âh-ı zârı Mekke'yi alur ise
Cümlesi Kârun gibi batar yire
Benden özge kim ânın kaydın göre
Ben ânı mihmân idindim bu gice
Kimse bilmez hikmetim olur nice

(776)

‘Arş-ı ‘Alâmı görüb seyr eylesün
Emr-i Fermânım buyur İsrâfîl’e
Ol dahî ‘Azrâil’ime söylesün
Kabz-ı ruha bu gice el açmasun
İşbu ahvâli âna söyle ‘ayân
Bu gice ol Sûr’ini terk eyleye
Hem dahî Mîkâil’e söyle hemân
İşbu fermânı buyurınca Hüdâ
Her birisi aldı yitmiş bin melek
Birbirinin omuzına bindiler
Bî hisâb yağdı melek yağmur gibi
Beyt-i M’amûr ğark oluben rahmete
Dilnevâzlık eyledi Rıdvân ile
Didi Cibrîl bir Burak lâzım bana
Hakk Te’âla ânı d’avet eyledi
Binüp ânı Mekke’den Kuds’e gide
Söyledi Rıdvân âna kangı Burâk
Çok Burâk’lar cennet içinde yürür
Ne otlar ne gezer ne su içer
Mâsivâdan kalbini ğayr eylesün
Ol dahî virsin haber Mîkâil’e
Her biri etbâ’ına medh eylesün
Kimsenin ruhi cesedden uçmasun
Ol dahî İsrâfîl’e kılsın beyân
Bundan ‘alâ mertebe ol neyleye
Tehîr itsün keyl-i erzâk-ı cihân
Cümlesine kıldı Cebrâîl nidâ
Raksa geldi şâd-ı şevkinden felek
Mekke şehri üzerine indiler
Hakk’dan özge kimse bilmez mûr gibi
Uçdı Cibrîl gitdi fi’l-hâl Cennet’e
Hûri donatdılar ğılmân ile
Fahr-i ‘Âlem râkib olacak anâ
Durdi bir bir mâcerâyı söyledi
Önce İsrâfil licâmından yide
Ûş bu tebşîr cânıma saldı firâk
Bir Burâk ot otlamaz epsem durur
İşbu minvâl heft-ü eyyâmı geçer

(777)

Gördi Cebrâîl gelüb sordi anâ
Cennet içinde ğam olmaz Ey Burâk
Sordi bir bir hâlini Cibrîl Emîn
Cennet içinde gezerdim şevkile
Zâhirimde suretim cennetdedur
‘Işk odına yanmışam kırk bin sene
Cennet içinde işitdim bir sadâ
‘Âşık oldım ol isim sâhibine
Ben ol ismin sâhibine yanmışem
Döndi Cebrâîl haber virdi anâ
Biz seni maksûdıne irgürelim
Ben ânın meylin sanâ döndireyim
Çün bu sözi îşidüben oldı şâd
Bu makâmda bir salâvat virelim
Hâlini esrârını söyle banâ
‘Işk âtâşı cânına salmış firâk
Didi âh ben ‘ışk ile oldım hazîn
Derd-i mihnet bilmez idim zevkile
Bâtınımda sîretim mihnettedur
Varduğince pes mahâl‘ışkım söne
Ya Muhammed sem‘ime geldi nidâ
Üzerime ol gün olur mi bine
Ne su ne ot cümleden usanmışem
Nâliş itme gidelim ândan yanâ
Hâk-i pây-i devletine gidelim
Mekke’den tâ Küds’e dek bindüreyim
Cümlemüze ruzi kılsın Hakk murâd
Sermedî ni’metlere biz irelim

Ehl-i ‘ışka ‘ışk getürür bu siyer
Üzerine urdı yâkutdan eyer
Pes zebercedden anâ urdı licâm
Ş‘ulesinden fark olmaz subh-i şâm
Aldı Cebrâîl âni girdi yola
Böyle rif‘at devleti kande bula
Geldi Mekke şehrine irdi nihân
Ol melâikler ile dolmış cihân
Öyle kablamış melâik K‘abe’yi
Saf saf olub kimse görmez Mekke’yi

(778)

Pes Rasülullah rivâyet eyledi
Böyle m‘irâcı hikâyet eyledi
Ümmühân evinde ben durmış idim
Kendi kalbimde neler kurmış idim
Gâh uyurdım gâh durırdım uyanık
‘Işk oduna bağrım olmuşdı yanık
Gâh giderdim gâh gelürdüm kendime
İrdi Cebrâîl âvâzı sem‘ime
Ol benim ile gelüp kıldı kelâm
Didi Allah eyledi vâfir selâm
Hem dahî irsâl idüb Mevlâ beni
Kurbına ister seni Rabbü’l-Ğanî
Sensin ancak pîşüvây-ı rehnümâ
Çün bizendi ‘arş-ı kürsile semâ
Eyle M‘irâç bu gice göklerde kal
Kim ğubâr-i n‘alini eflâka sal
Sensin ol Mahbub-i Hakk Dost-i Celîl
Sidre’ye dek ben sana oldım delil
Böyle devlet kimseye virilmedi
Devr-i Âdem’den beri görülmedi
Ben didim Cebrâîl’e Abdest alam
Göklere m‘irâç idüb maksûd bulam
Ben ânınla olmış iken rû be rû
Ânı gördüm geldi Rıdvân ilerû
Var idi destinde bir zümrüd legen
Anladım kim oldurur suyi töken
Âb- Kevser ibrik içindeki su
‘Akl ânı hiç eylemezdi cust-ü cû
Tökdi suyi hoş edep erkân ile
Sırrî sözler söyledim Rıdvân ile
Ben bakarken Cebrâîl kardaşıma
Bir ‘amâme sardı Rıdvân başıma
Döndi ândan geçdiler sağ yanıma
İki n‘alin geydürüb âyâgıma
Dürr-i cevher ile zebercedden idi
Üsti yâkut altı zümrüdden idi
Aldı Cebrâîl beni evden nihân
Hâli olmış idi ağyârden cihân

(779)

Yiddi kerre K‘abeyi kıldık tavâf
Hak te‘âlâ ümmetim itdi me‘âf
Pes Hatîm’de durmışken ol zemân
Tutdı Cibrîl sadrımı yardı nihân
M‘arifetle doldurub ol sadrımı
Geldi Rıdvân ‘âli bildi kadrimi
Geldi Mikâîl hemân merhem ile
Ellerinde üç legen zemzem ile
Bir uyuşuk kan çıkarub attıler
Gögsümi hem kalbimi arıtdiler
Ben didim Cebrâîl’e ‘illet nedür
Sadrımı yarmak size hikmet nedür
Didi Cibrîl işbu kandur havf ider
Korku dehşet âdeme andan gider
Ben getürdüm didi Uçmak’dan Burâk
İrecek menzillerin ğâyet ‘ırâk
Yiddi kat eflâkı sen seyr îdesin
Mâsivâdan kalbini ğayr îdesin

Çok acâinler görürsin ey ulû
Sun'i sâni ile kamu gökler dolu
Çok ferişteh yanına sen gîdesin
Kim tekellüm itmeye sabr idesin
Hem dahî biz oluruz berhevâ
Yiddi kat gök senden isterler devâ
Tutdı Cebrâîl Burak geldi banâ
Göz ucuyle ben nazar kıldım anâ
Yüzi âdem yüzine benzer yüzi
Hem 'Areb dili gibi söyler dili(sözi)
Arka göğsi ile heb altun idi
Sanmağıl kim mâl ile satun idi
Kuyrukı benzer deve kuyrukine
Muntazırdı cibrîl buyrıkına
Yâlisı benzer idi at yâline
Kıymet olmaz bu cihânın mâlına
Durdı Cibrîl Ya Muhammed bin didi
Üzerinden tâ Kuds'e in didi
Mislini dünyada gözler görmedi
Binmek istedim âna ol durmadı

(780)

Üç gezîn çekdi bana Cibrîl Emîn
Lâciverden destime sundı kemîn
Koymadı üzengiye basam kadem
Cebril'e bindürmedi ol ben nidem
Döndi Cebrâil tahavvür eyledi
Ol Burak'a işbu sözi söyledi
Didi küstahlık idersin bî hayâ
Pes budur ol şâh-ı sultân-ı enbiyâ
Hem şefâ'at m'adeni sâhib livâ
N'alinin tozi kamu göze devâ
Yiryüzünde dertlere derman budur
'Işkı ile yanduğın sultan budur
İsmi Ahmed hem Muhammed'dür 'ayân
Fahr-i 'âlem olduğu bellü beyân
Böyle devlet kimseye virilmedi
Devr-i Âdem'den berî görülmedi
Cümle derdin merhemi yevmü'l-cezâ
Sen neden nâşi âna kıldın ezâ
Medh-i Levlâk île buyruldı anâ
Bundan efdal kim binecekdür sanâ
İşbu sözden titredi ğâyet Burâk
Bu kelâm çün kalbine saldı firâk
Her tüyinden akdı bir derler hemân
Hakk nutuk virdi anâ açdı dihân
Gözlerinden kan akub doldi gözi
Ol 'arabça söyledi işbu sözi
Ya melek didi beni t'an eyleme
Lâyık olmaz söz dir isem dinleme
Ğayrı güne bende hâl var Ey Azîz
Sen benim bu şübhemi eyle temîz
Sûr-i İsrâfîl urunca bîgümân
İşbu minvâl daima durmaz cihân
Yir gök ehli cümlesi fâni olur
Herkes itdiği cezasını bulur
Çün oluserdur kıyâmet günleri
Götürürler tâmûya azğunlari
Heb halâik kalka kabrin üstüne
Merhamet kılmaya dostı dostune

(781)

Âta oğlından kaçub ide firâr
Oğıl âtadan geçüb ide güzâr
Kardaş olan kardaşından ayrıla
Eğri yollar ol vakit heb doğrıla
Kalka kabrinden Muhammed Mustafa
Çâresizler eşfa'i kân-ı vefâ
Cennet içinden gelür hülle Burâk
Âhiret menzilleri ğâyet 'ırâk

Binüp ânı kuş gibi gider yola
Ğayri râkib gelmesün binsin banâ
Ben didim kim Ya Burâk sen ağlama
Ben kabirden kalkcek sen gel banâ
Sen bana çün ağlayub kırkbin sene
Bin gidelim kalmadı bende mecâl
Ben didim Cebrâîl'e sabr idelim
Ol Burâk çün derdim arturdı benim
Ben kabirden kalkıcek işbu Burâk
Pes Burak île gidince cennete
Kîmî pir gitti kimi bir reyyâz ile
B'azısı âl kan ile oldı şehîd
Bazı sıbyân b'azısı olmış hilâl
B'azı 'avret 'aklı noksân neylesün
Ümmetime böyle zahmetler ola

'Âsî olan kul girûde ne kıla
Söz virürse râm olurem beb anâ
Hicr odîne dertlü bağrın dağlama
İster isen şâfî söz budur sana
Didi Cibrîl Ya Muhammed binsene
Tîz hemândem kalbime geldi bu hâl
Hak te'âlâ yol virirse gidelim
Cism içinde tidredi cânım benim
Binem ânı bilmeyem yakın 'ırâk
Ümmetim kalur girude zahmete
Her birisi oldı bir emrâz ile
B'azını yirler kıldı nâ bedîd
Âk sakalllu pîr kişiler yok mecâl
Hâlini kime ifâde eylesün
Kim piyâde cümlesi gider yola

(782)

Tâc-ı hülle ben Burâk'ı niderem
Cennete göndür Burâk'ı neylerem
Ben didim Cebrâîl'e işbu sözi
Kaldı ânda nidesini bilmedi
Durdi Cibrîl hem dahî kaldı Burâk
'Âlimü'l-esrâr olan perverdigâr
Ğayb ilinden geldi fermân-ı ilâh
Bin Burâk'a yalın ayak varma sen
Her kaçan İsrâfîl'im Sûr'i ura
Ümmetine ben Burâk'lar göndürem
Fazl- lütfim her kime irer ise
Elli bin yıl vakti bir ân eylerem
Çük şükürler lütfına ihsanına

Çün piyâde Küds iline giderem
Yalın ayak ben yola 'azm eylerem
Bildi ânı yaş dolub iki gözi
Bu kelâma ğayrı bir söz gelmedi
İleruya gitmedi hiçbir ayâk
Gizlü zâhirler âna hep âşikâr
Ya Habîbim ! sen piyâde gitme râh
Ümmetin Cebrâîl'ime sorma sen
Hep halayık kabrîn üstinde dura
Doğrı cennet yollarına döndürem
Farz-ü sünnet üzre herkim gider ise
Ben seninle vâsıtasız söylerem
İşbu âyet nâzil oldı şânına

"Yevme nahşürü'l-muttakîne ile'r- Rahmâni vefdâ[411]"

Çünki mevlâdan gelüb ihsân benâ
Mekke'den çıkdı hemân açdı kanat
Kande bir dağ görse ol basdı kadem
Sağ-ı solum hep melâikle dolub
Geldi İsrâfîl bana virdi selâm

Râm oluben ol Burâk bindim anâ
Hamdulilah hâsıl oldı her murad
Görmedim sahraları oldı'adem
Sûr'i çalan ğâşiye dârim olub
Çün benimle söyledi birkaç kelâm

411- Meryem Suresi, 19/85: Allah'a karşı gelmekten sakınanları Rahmân'ın huzurunda bir elçiler heyeti gibi toplayacağız

(783)

Gider iken ben âna kıldım suâl
Ya melek ! sen söylegil nedür bu hâl
Söylediğüm sözlerimi dinledi
Döndi ândan vasf-ı hâlin söyledi
'Arşda bin yıl ben 'ibâdet eyledim
Hem sana vâfir salâvat eyledim
Tâ ezelden ' âşık idim ben sanâ
Lâ mekân'dan böyle buyrıldı banâ
Bir âvâz geldi bana kim hâmûş ol
'İndi Hak'da hâcetin oldı kabul
Ben didim kim Ya Ğafûr Ya Kerîm
Ya 'Azîz-ü Ya Ra'ûf -ü Ya Rahîm
Fahr-i 'Âlem şâh-ı kevneyn Mustafa
Ümmetî hükm idiser Kâf'dan Kâf'a
Sensin ancak lâ yemût-ü lâ yenâm
Kim vucüde gelse ol Hayru'l-Enâm
İki sâ'at hizmetinde bulunem
Meclisinde gâh-ı gâh vasf olunem
Ol durur peygamber-i âhir zaman
Çün buyurdı ol ilâh-ı müste'ân
Kurbıma ben ânı d'avet eylerem
Vâsıtasız çok tekellüm eylerem
Mekke'den Küds'e gelince bûlasın
Ğâşiye darlığı ânda olasın
Oldur ancak yiryüzünde mâhitâb
Hem cemâliyle olasın şerefyâb
Ben sana hizmet idem Küds'e degin
Ândan öte bilmezim nidecegin
İşbu sözi söyler iken nâgihân
Geldi bir 'ıfrît görindi bî gümân
YA Muhammed Ya Muahmmed dur didi
Gidecek yoli sen bana sor didi
Ben didigi sözini işitmedim
Ol dedigi egri yola gitmedim
Sağ tarafdan bir âvaz geldi yine
Ya Muhammed Ya Muhammed dön yine
Ben âna hiç iltifât eylemedim
Gizlü zâhir bir kelâm söylemedim

(784)

Hem solumdan bir sadâ geldi girû
Söyledigim Ya Muhammed ! dön girû
Sen birez eyle teenni Ya Habîb!
Cümle 'âlem derdine sensin tabîb
Ben âna hiç iltifât eylemedim
Bakmadım hiçbir kelâm söylemedim
Bir zemân Cibrîl ile gitdim bile
Geldi bir 'avrat donanmış nâzile
Gençliği gitmiş sanasun kocadur
Bu zemâne 'avretinden yücedür
Ya Muhammed ! Ya Muhammed ! dur didi
Doğri yoli sen banâ dön sor didi
Ben âna hiç iltifât eylemedim
Yüzine 'âşık olub söylemedim
İlerüden geldi çıkdı bir kişi
Bu cihânda yokdurur ânın işi
Pes kocâlub olmuşidi ihtiyâr
Ben âna ya'ni ideyidim i'tibâr
Sağ elinde var idi hem bir 'asâ
Ben didim belki budur ehl-i 'usâ
Derd-i ğam mihnet (…....) eyledi
Ya Muhammed Ya Muhammed söyledi
Bir suâlim var benim eyle 'ayân
Senden özge idemez kimse beyân
Hürmet eyle sen benim pirligime
Bir nazar kıl bu benim dirligime
Sen ezelden merhametler kânisin
Ol ledünnî 'ilmin sultanisin
Söyledigi söze bağrım yakmadım
Geçdim ândan hiç yüzine bakmadım

Geldi bir hûb nâzenîn îgîd banâ
Çün beni seyreyleyüb kaldı tanâ
Yusuf-i Ken'an misâli yüzi âk
Gitmedi altumda durdi ol Burâk
Geldim ânın yanına virdim selâm
Hoş edeb erkânile kıldı kıyâm
Gitmedi yanımda ol meks eyledi
Rûy-i handân ile bir söz söyledi

(785)

'Âlem-i 'ulvîde ben bâtın idim
Âşikâre olmadım hak din idim
Sen çıkarursın beni çün zâhire
Bundan öte Nusret olmaz kâfire
Sözlerini dinledim birbir temâm
Ben dönüb Cibrîl ile kıldım kelâm
Altı yirde çün bize geldi nidâ
Dur didiler gitme Ey dost-i Hüdâ
Sözlerini îşidüb kaldım tanâ
Sen bu hâli âşikâr eyle bana
Hem giderdik hem dahî söyler idük
Hâlık'a vâfir senâ eyler idük
Didi Cebrâîl bana Ey dilnevâz
Hak seni kıldı kamudan serfirâz
Sağ yanından ibtidâ geldi sadâ
Çok sana lütf eyledi Bâr-i Hüdâ
Ol yahûdi idi çün geldi sanâ
Hamdulillah itmedin hürmet anâ
Ger anâ kim iltifâtı eylesen
Eğlenüben bir kelâmı söylesen
Ğâlib olurdi yahûdi milleti
Taht-ı kahre alur idi ümmeti
Hamdulillah hak seni hıfz eyledi
Döndi ândansol sadâyı söyledi
Ol nasârâ idi çün virdi sadâ
Çok sana lütfeyledi Bâr-i Hüdâ
Sen ger anâ kılsa idin i'tibâr
Bulmaz idi ümmetin hiç iftihâr
Ğâlib olurdı nasâra milleti
Tahte âlup incüdürdi ümmeti
Ümmetîne çok olurdi derd verem
Hamdulillah eyledi Mevlâ kerem
Geldi bin nâz ile bir 'avrat sanâ
Sen eger tâlip ola idin anâ
Ümmetin dünyaya aldanur idi
Sünnetin kılmakda usanur idi
Gitdi ol geldi senâ bir pîr kişi
Bu cihânda yokdurur ânın işi

(786)

İblis idi girdi pîr suretine
Hamdulillah bakmadin suretine
Sen anâ ger ide idin iltifât
Her kaçankim ümmetin kılsa vefât
Âldâyub imanını alur idi
Ol cehennemde yanub kalur idi
Binde bir kul cenneti bulmaz idi
Keyd u mekrinden emîn olmaz idi
Ben didim kim bir sözüm kaldı sanâ
İbtidâ râset gelüb 'ifrit banâ
Ümmetim çün yalnız gitse gice
Cinni şerrinden emîn olur nice
Döndi Cebrâîl bana vasf eyledi
Cinnî içün işbu sözi söyledi
'Alim olan kul gider Kur'an ile
Kim sana inzâl olan Furkân ile
Maslahat zımmı ile varsa yola
Hak te'âla nusret ider ol kula

Ben didim ümmî olan kul neylesün
Hâlini kime ifâde eylesün
Okumak bilmez ise ger ol kişi
Yâlenüz gider yola yokdur işi
Didi ol kul bu duayı okuye
Korku dehşet cümlesin dilden yuye

LÂ HAVLE VELÂ KUVVETE İLLÂ BİLLÂHİ'L-ALİYYİ'L-'AZÎM

Hak 'inâyet itmese kul ne kıla
Sür'at ile ol Burâk gitdi yola
Didi Cibrîl Ya Muhammed bu makâm
Geldi Musâ Hakk ile kıldı kelâm
Rehnümâyem ben sana Ey yüzi âğ
Ol mübarek Tûr-i Sina 'dur bu dâğ
Ğayb ilinden aldı Musa bir nidâ
Bunda Tevrât'ı anâ virdi Hüdâ
Bunda ezderhâ dahi oldi 'asâ
Ğerğerında dehşet alurdi 'usâ

(787)

'İtibârı Hak katında çok durur
Bu diyarda misli ânın yokdurur
İn Burâk'den Hâlık'e eyle niyâz
Bu makâmda kıl iki rik'at namâz
Geçdin andan biz yola olduk revân
Bir cemâ'at gördüm ânda nâgihân
Aslı reçber çün ekin eker idi
Yiryüzüne dâneyi töker idi
Çift sürer gibi sürer idi yiri
Sünbül açub binbir olurdi biri
Ben didim Cebrâil'e kimdür bular
Bu cemâ'at kim bu yirde ne kılar
Hem bire mevlâ neden binbir virür
Yirde gökde cümlenin kaydın görür
Ümmetinden didi var bir tâife
Kalblerine düşdi Hak'dan hâife
Fî sebilillah iden malın nifâk
Çün birine bin bulur yevme't-talâk
Hak te'âla Nusret itdi bu dîne
Bir cemâ'at ânda gördüm ben yine
Pes melekler başlarına taş urur
Tâ ilâ yevmi'l-kıyâm öyle durur
Başlarına öyle ururlar çomak
Ne iru kemuk kalur ve ne ufak
Öyle olur bâşı ânın dardağân
İster 'alâ olsun ister kâmurân
Ben dahî Cebrâil' e kıldım suâl
Yâ karındaşım nedür söyle bu hâl
Didi bunlar ümmetin kıldı namaz
Eyledi mevlâsına felfes niyâz
Kıldı ol ta'dîl-i erkân bilmedi
İşbu ta'zîb hâtırına gelmedi
Her kaçan kim secdeye ol koysa baş
Sanki bir kuş düşürirdi yirden aş
Bir cemâ'at yânına durdum gidem
Ben nice dil ile ânı vasf idem
Gözlerinden kan akardı yaşile
Kızdürürler altûni âtâş ile

(788)

Gevdesine ânı basdıkça hemân
Âhı 'ayyûka çıkardı el-emân
Ben didim Cebrâîl'e kimdür bular
Böyle olan yiryüzünde ne kılar

Didi bunlar virmedi maldan zekât
Hiç fakire itmez idi iltifât
Çok severdi malını kıymaz idi
Farz- vâcib sünnete uymaz idi
Söz kâr itmez bu zemâne nâsına
Sevdiği mal yapışur a'zâsına
Batdı Kârun yirlere bell-ü beyân
Bir cemâ'at ben yine gördim 'ayân
Çün teber ile kırar ânlar buki
Herbiri itmiş birer odun yuki
Arkasıyla yüküni kaldurmaz
Kâlkup ayak üzeri doğrulamaz
Ol yine destine âlur bir keser
Mîşe içine girub odun keser
Def'a oduni âlur yüke katar
Dâima ğayret ider sanma yatar
Âltına yükin yine geldi girer
Kalduramaz tekrar odına gider
Kesmek ile hiç tükenmez ol mişe
Çok ta'accüb eyledim ben bu işe
İşbu kavmin ben görünce hâlini
Söyledi Cibrîl bana emsâlini
Ümmetinden bir cemâ'at var durur
İşbu bu minvâl işi âhı zâr durur
Kendi malı var iken korkar yimez
Ben ölürem mal giru kalur dimez
Uzerine ol yine malı yığar
Hiç dimez kim üstime zahmet yağar
Bir ağır taş gördüm ânda ol gice
Sen işit ahvâlini oldı nice
Leyki taşın bir deliği var idi
Âltı inlü ağzı ğâyet dar idi
Hıssa bundan âl fil-ân oğli filân
Ol delikden geldi çıkdı bir yılân

(789)

Oldı âzerhâ gibi girdi yola
Sallayup kurığını sâğa sola
Geldi gire ol delükden içerû
Sığmadı gire anâ döndi giru
Ciddi sa'y eyler velî sığmaz ânâ
Ben bu ahvâli görüb kaldım tanâ
Döndi Cebrâil bu hali söyledi
Mislini birbir hikâyet eyledi
İşbu tâş çün oldı ümmet gevdesi
Enderûnda vardur ânın perdesi
Ol delik hem ümmetin ağzı misâl
Birbirine söyler ânlar kîl-ü kâl
Çükki ağzından çıkar ğıybet sözi
Söylediği sözini görmez gözi
Söz büyür sığmaz delikden îçeru
Tîr kemânden çıksa döner mi giru
Ümmetine söyle ğıybet itmesün
Hak buyurmadığı yola gitmesün
Sağ yanımda zâhir oldı bir kuyi
Bir kişi delve ile çekdi suyi
Teşnelenmiş öyle suya ol yanar
Bir kova içse anden kanar
Delve ile ol çekerdi ol yukaru
Hiç içinde kalmaz idi damla su (?)
Akıdub içinde su kalmaz idi
Ol kişi hiç ağzına almaz idi
Pes yine ol delveyi câhe salar
Böyle zahmet kendine dâim kılar
Dülçeden hep su âkub gelmez bile[412]
Ben karındaşım didim Cebrâîl'e
Didi oldur eyledi süm'a riyâ
Çok 'ameller eyler ammâ bî hayâ

412- Su kelimesi (yukaru) ile uyuşmazlık göstermektedir.

Gerçi zahmetler çeküb kıldı namaz
Kasdı bu kim dimesünler beynamaz
Gittiği yol fî sebîlillah degil
Ol kişinin maksûdı Allah değil
Kendini ol gösterur sufî sıfât
Temre içinde çürük oldı nevât

(790)

Çün nemâz böyle olunca fahr-i nâs
Ğayr-i a‘mâli buna eyle kıyâs
Geçtim ândan bir kişi gördim hemân
Arkasında bir ağır yük var ‘ayân
Ol yüki getürmege yok tâkati
Yalvarup ol halka eyler minneti
Doğrulup çün ben alamam destime
Var ise bir yük urun siz üstime
Ben bu hâle çok ta‘accüb eyledim
Vâsıta Cibrîl Emîn’e söyledim
Didi Cibril nakl idem emsâlini
Ya Muhammed dinle ânın hâlini
Arkasında abdî hakkı var iken
İrecek menzilleri çün dâr iken
Ol ister yine ‘ubûdiyyet yiye
Kul arar kim varmı bir da‘va diye
Kâdir’in kudretleri bellü beyân
Bir cemâ‘at ben yine gördim ‘ayân
Çürümiş ağızları emrâzıle
Pes melekler dillerin mikrâzıle
Hem keserler idi dudakların ayân
Ben didim Cebrâil’e eyle beyân
Didi Cibrîl ümmetin ‘âlimleri
Cem‘ iderdi bâşına cahilleri
Kendi söyler kendisi tutmâz idi
Mâsivâyı terk idüp atmâz idi
Kensi sözi kendine olmaz ‘amel
‘Âkıbet tutar yakasından ecel
Bir cema‘ât gördim ânda ruy siyâh
Ol yürekden eyler idi âhi vâh
Dili gögsinden uzanmış tâ yire
Key kuvetlü göz gerek ânı göre
Ben didim Cebrâîl’e kimdür bular
Böyle olan yiryüzünde ne kılar
Didi bunlar çün şehâdet eyledi
Bilmedi da‘vayı yanlış söyledi
Döndim ândan bir kavmi gördüm ulu
Karnının içi âtaş ile dulu

(791)

Enderûnunda âtaş ânı yakar
Ğayri yol yok ‘ulvî ağzından çıkar
Ben didim Cebrâîl’e bu hâl nedür
Bu cihânda itdigi a‘mâl nedür
Didi ol yirdi yetimler mâlini
Ol gelür bir gün görür bu hâlini
Hem ribâ ekl eyleyen böyle olur
Karnı şişer ezderhâ gibi solur
Gördim ânda bir bölük ‘avratleri
Öyle mırdâr pis kokardı etleri
Geydurulardı âtaş kaftan anâ
Ben bu hali seyr idüb sordım anâ
Didi şol ‘avret durur kıldı zinâ
Bu sebebden hallari oldı fenâ
Hem erine zahmeti eyler idi
Kelb gibi ol yüzine söyler idi
Ya Muhammed söylegil ‘avretlere
Zahmeti çok itmesünler erlere

İşbu ahvâl çün bana oldı beyân
Çün kasablar malı boğazlar gibi
Ben didim Cebrâîl'e kimdür bular
Didi bunlar kıldı kan nâ hak yire
Ya Muhammed kân töken böyle olur
Ümmetine ânı sen eyle beyân
Ellerinin parmaki dâim yanar
Gözlerinden âkudurlar kanlu yâş
Didi Cibrîl saz çalanlardur bular
Bir dere gördim âtâş başdan başa

Bir bölük kavmi yine gördim 'ayân
Görmedim ben bir 'azâb ânlar gibi
Böyle olan yiryüzünde ne kılar
Âdem öldürüp kânın tökdi yire
Herkes itdigi cezâsini bulur
Bir cema'ât ben yine gördim 'ayân
Görmeyen kul ânı bir temsil sanar
Pes bilekden yukaru sarmış âtâş
İtdigi fi'ili âna gör ne kılar
Âtâşı dalga urur taştan tâşa

(792)

Didi Cebrâîl bana ey yüzi ak
Sözlerini tutmadı 'âsi olub
Âta âna hakkı kalmaz âhire
Dünyevî hem uhrevî hüsrân olur
Gördim ânı indi yaşlar 'aynıme
Yiddi kat yirler salındı çekdi zur
Ol burâk altımda ditreşdi hemân
Ben dönüb Cebrâîl'e kıldım suâl
Didi Cibrîl Ya Muhammed bu sadâ
Çün cehennem bir derin kuyu olub
Koydı ağzından ânın bir yüce tâş
Tâş kopalı oldı çün üçbin sene
Çok zebâniler âna hâldâş idi
Bunda erbâb-ı keşifler söyledi
Didiler düşse gökden Ey peder
Pes yirmidört olur sâ'at hemîn
Kalmasın kalbin içinde zerre pâs
Şiddetinden Hak bizi hıfz eyleye
Bu makâmda bir salâvat virelim

Âtasına ânasına oldı 'âk
Birgün elbet ol cezâsini bulub
Ekseri dünyadan gelür zâhire
Tuğ berâtı alunub tuğyân olur
Bir gürüldi geldi ânda sem'ime
Öyle ben zan eyledim çâlındı Sûr
Yirler oynar gibi sarsıldı cihân
Ya Karındaşım nedür söyle bu hâl
Çok sanâ lütf eylesün Bâri Hüdâ
İçi ânın âtaş ile dopdolub
Urdi çün altına oldı hurd-i hâş
Hâsıl-ı söz şimdi urdı dibine
Yirleri zilzâl iden ol tâş idi
İşbu minvâl ânı takrir eyledi
Gelse bir tâş âdemin başı kader
Tâş semâdan çün gelüb bulur zemîn
Sen cehennemi buna eyle kıyâs
Ol 'ınâyet itmese kul neyleye
Hak te'âla yol virirse gidelim

(793)

Ol hidâyet itmese biz ne kılak
Bize tevfîk vire Alla-ü a'lem

Bu usûlden gayri bir manzum alak
Giru bir söz buyurdi Fahr- 'Âlem

Melekler nâzil oldılar semâden
Güzelce râyiha geldi hevâden

Feriştehler gelüb yüzi münevver
Tımâkı (tamâk?) ol koku kıldı muattar

Nice vasfedeyim size ben ânı
Sanasın misk gibi aldı cihânı

Âlub zikredelim ol zü'l- celâli
Turub Cebrâil' e kıldım suâli

Didim bu râyiha kanden gelübdür
Bütün bu yiryüzi 'anber dolubdur

Didi Cibrîl karındaşım Muhammed
Senin şer'in Hüdâ kıldı müebbed

Sana ben naklidem bir hûb hikâyet
Evâilden idem ânı rivâyet

Biraz vesfedelim fâni cihânı
Benî İsrâil'in vakti zemânı

Ki Fir'avn'nin kızı var idi hasnâ
Çü dirler idi ânın âdına Hüsnâ

Ki bir hâtun olmuşdı âna tâye
Yüzi benzerdi bir nurlu âye

Gice gündüz âna hizmet iderdi
Kadîmi ol sarâyına giderdi

Sarâyında velî ol kız dururken
Çün ıssî su ile bâşini yurken

Yûdi başın dönüb sâçın taradı
Kızın hizmetine ğâyet yaradı

Bu kıssa çün sana virür firâkı
Elinden düşdi hâtunın tarâkı

Hüdânın ismi çün geldi diline
Ki Bismillah diyüb aldı eline

Dönüb kız hâtuna didi bu âd ne
Babamdan ğayrı Tanrı yok bu âd ne

(794)

Meger vardur senin ğayrı ilâhın
Babamdan özge var mı bir penâhın

Didi hâtun benim rabbim Hüdâ'dur
Senin âtan kapusinde gedâdur

Hüda'nın oğli kizi olmaz asla
Ebed bâkî zevâli olmaz asla

Yiri göği 'ademden var idübdür
Kimin 'irfânı var ikrârı idübdür

Dönüb kız söyledi kim Ey delâke
Âtam duyar seni virür helâke

Gidüp fir'avne kız didi bu hâli
İşüdüb kalmadı asla mecâli

Bana hizmet iden dâye ol eğri
Seni bilmez gider dâim yol eğri

Ki senden ğayrı vardır bir Hüdâsı
Seni koyub âna gider sadâsı

Bugün kalbindeki geldi zuhura
Kığrıtdi hatuni geldi huzura

Hüdânın yolına virdi serîni
Verâdan hem getürdiler erîni

Ki dünyalık âna ğâyet dâr idi
İki oğlı iki kızı var idi

Biri sıbyân ki dönmezdi dihânı
Kelâma kâdir olmazdı lisânı

Durup evvel suâl itdi erîne
Bana söyle taparsız kangı dîne

Bugün oldi senin âhir zevâlin
Senin kimdür Hüdây-ı zü'l-celâl'in

Bilüb ânı ola kalbim tesellâ
Didi rabbim benim Allah-ü'l- A''lâ

Şeriki yok tebeddülden mu'arrâ
Nazîri yok tagayyürden müberrâ

Görünmez gözlere zâtı nihânde
Ne devletler sana virdi cihânde

Gören oldur viren oldur alan ol
Kamu ‘âlem olur fâni kalan ol
Senin hükmin bugün yarın gidîser
Ki kul kula niçün secde idîser

(795)

Delâke’nin erinden bildi ânı
Gelüb hışme gözine doldı kânı
Didi su doldurun ulu kazâna
‘Azab oldur benim yoldan azana
Olub ‘âsi bana eğmez mi bâşı
Kazanın altına yakın âtâşı
Kaçan âtaş yanub su kaynayande
Urub talğa kenarda oynayande
Kamusîni atın fi’l-hâl içine
Yânub ânda ola nâdim suçîne
Çü yakdıler kazan altında nârı
İdüb oğlanları âh ile zârı
Hemân atturdi ol suya erini
Didi bulsun Cehennemde yirini
Dönüb oğullarını bağladıler
Fiğân-ı zâr ile nâs ağladıler
Kucağında hemîn m‘asumi kaldı
Firâk ânı alub hicrana saldı
Gidüb ol kız âtasının elîne
Recâ idüb bu söz geldi dilîne
Bana ânı bağışla dâyedür bu
Ezelden tâ bana hemsâyedür bu
Nice yıllar ol bana kıldı hizmet
Anâ itmek gerekdür şimdi nusret
Didi dursun bağışladım sanâ ben
Derûnıyle recâ kıldın bana sen
Bu sözler söylenünce hikmetullah
Gelüb nutka hemândem kudretullah
Te‘âlâ dil virüb m‘asuma ol hâl
Bu sözi söyledi hatuna fi’l-hâl
Bu resme eyledi anda sadâyı
Didi anacuğum itme recâyı
Âtam kardaşlarım gitdi yandı
İçüb cennet şarabından ki kandı
Ki cennetler bizüm için bizendi
Nice hûri nice ğılmân düzendi
Çü sen bir bil Hüdây-ı lâ yezâli
Ebed bâki ânın yokdur zevâli

(796)

Bu Fir‘avne çün itdürme recâyı
Ne eylerse kabul eyle ezâyı
Ki bu hâlde recâ olurmi kuldan
Ânı şeytan azıtmış doğri yoldan
Bu Hod kâfir Hakka eyler‘ınâdı
Bu resme eyledi ânde münâdi
Ki m‘asûmdan işitdi bu sadâyı
Didi kim bu neden bildi Hüdâyı
Âtub fi’l-hâl ânı ol su içine
Bu hâl geldi ânasınn gücine
Ki Fir‘avn’e bu sözi söyledi ol
Ki dünyada bunı eyler mi bir kul
Bu dünyadan benim cânım usandı
Erim evladlarım hep suda yandı
Bu işe sen niçün eylersin ihmâl
Beni kazan içine eyle irsâl
Bişüb etlerimiz heb ayrılanda
Sökükler çün kazan içre kalanda
Bu derd bir derd iken irdi hezâre
Berâberce koyun bizi mezâre

Ki hâtunin sözi Fir‘avn’i aldı
Götürdiler sökükleri kubûra
Olar sâlim olub zahmet içinde
Gelür çün ânlara cennet ta‘âmı
Çü fâni ağlayan bâkîde güldi
Girû bir söz Rasülullah buyurdi
Melâikler gelün saf saf müseddes
Feriştehler bana virdi selâmı

Ki vel’l-hâsıl ânı suya saldı
Çıkar mevtâ olan bir gün zuhura
Melâikler gelüb cennet içinde
Bu mevzı‘da temâm itdik kelâmı
Mübârek enfine ol koku geldi
Ebû Bekr’e ânı böyle duyurdi
Göründi gözime Beyt-i Mukaddes
Kamû yirden didiler bu kelâmı

(797)

Ki ya evvel ki ya âhir Muhammed
Durub ben muntazır oldum selâme
Hemân Cebrâîl’e kıldım suâli
Hüve’l-Evvel’dür Allah Te‘âla
Hüvel’l-Evvel Hüdâ’ya ibtidâ yok
Hüve’z-Zâhir her eşyâda ‘ayân ol
Hüve’l-‘Allâm her eşyâyi bilici
Ne m‘anîden bana evvel didiler
Didi Cibrîl melâikler kelâmı
Senin ruhin kamudan ön te‘âla
Ki beyne’l-Kâfi ve’n-Nûn olmamışdi
Ebû’l-Ervâh sanâ çün âd virildi
Velî âhir kelâmın söylediler
Sen olmasun kalurlardi nihânda
Bu ma‘nîden sanâ âhir didiler
Bu söz virdi bana ğâyet firâkı
Hüdâye eyledim vâfir senâler
Kamunın yüzleri Bedr âya benzer
Kaçan geldi o zâtlar kim zuhura

İlâ yevmi’l-kıyâm şer‘în müebbed
Ta‘accüb eyledim işbu kelâme
bu söz ince bana bildür sen âni
Hüve’l-Âhir Bedî‘u’l-Hakkal’l-A‘lâ
Hüve’l-âhir âna hiç intihâ yok
Hüve’l-Bâtın görünmekte nihân ol
Hüve’l-Ğaffâr zünûbler ‘afv idici
Hüve’l-âhir diyüb medh eylediler
Sana evvel diyüb virdi selâmı
Yarattı eyledi a‘lâ’dan a‘lâ
Hüdâyı senden ön kul bilmemişdi
Bu ma‘nîden sana evvel dinildi
Buna göre ânı vasf eylediler
Ki Hatmü’l-Enbiyâ sensin cihânda
Melâikler bu sözi söylediler
Ki Cibrîl bağladı tâşa Burâk’ı
Banâ karşu çü geldi Enbiyâler
Feleklerde zıyâsı âya benzer
Görünmez hiç Küdüs ğark oldı nura

(798)

Melâikler idüb benden hayâler
Dîdi Cibrîl vir evvel sen selâmı
Bu yirde vardurur iki rivâyet
Kimi didi gelüb ruhânî ile

Çü geldi yânıma ol Enbiyâler
Nebîlerle idesin çok kelâmı
Müfessirler eder ânı dirâyet
Kimi dîdi gelüb cismânî ile

Esah olan cisimle geldi ânlar
Muhammed Mustafa'yı gördi ânlar
Gelüb Âdem Halîlullah kamusı
Göründi Mescid-i Aksâ kapusı
Dahî geldi Süleyman ile Mûsa
Ehî Hârun ile hem geldi 'İsâ
Hatîbü'l-Enbiyâ geldi Şu'ayb pîr
Didiler Ya Muhammed îçeru gir
Sana itdük salât île selâmı
Bu resme ben dahi kıldım kelâmı
Didim ben Âdem'e layık âlur mi
Oğul âtayı geçmek hiç olur mi
Mukaddem geldiniz sizler cihâne
Hüdâ virdi beni âhir zemâne
Sana esmâyı bildürdi te'âlâ
Mukaddem mescide sen girsen evlâ
Didi Cibrîl Ey Allahîn habîbi
Ki sensin çün kamu derdin tabibi
Nebîlerden mukaddem sen nebisin
Cezâ günî Şefi'a'l-müznibînsin
Buyur mihraba sen geç kıl imâmet
Melek Mürsel sana uysun temâmet
Bihamdillah kemâl çok buldi bu dîn
Ezânı okuyub oldı müezzin
Te'âlâllah bana kıldı sıyânet
Geçüb mihraba ben oldum imâmet
Ki biz kılduk iki rik'at nemâzı
Cemâ'atle idüb Hakka niyâzı
Gidüb kalbimdeki dehşet süzüldi
Cemi'i Enbiyâ saf saf düzüldi

(799)

Melâikler dahi kat kat girûde
Kimi yirde kimîsi yukarûde
Kamusini disem sığmaz kitabe
Yağan yağmur âlunur mı hisâbe
Hüdâ halk eyleyüb gelmiş vücude
Melek Mürsel bütün gitdi sücude
Temâm itdük iki rik'at nemâzı
Hüdâ'ya eyledik vâfir niyâzı
Nebîlerden yana döndüm du'âye
Cemâ'atle recâ itdik Hüdâ'ye
Derûnime bu ilhâm böyle geldi
Melek Mürsel nebî çok bunde doldi
Âçıldı çün münâcâtın kapusi
Cemâ'atle recâ eyler kamûsi
Meleklerden Küdüs asla görülmez
Bu ihsânlar ki her kula virilmez
Didim yâ Rab bana çok kıldın ihsân
Zaîf ümmetlerimi eyle ğufrân
Ki toprakdan yaratıldi bu insan
Ölüm sekeranlığın sen eyle âsân
Seni zikreyleyüb âlân diline
Göçür imân ile uhrâ iline
Geçür âsân Sırât'ın yokuşinden
Dahî hıfzet cehennem âtâşinden
Seni bir birleyüp âlân lisane
Berâberce âlub girem cinâne
Kıyâmetde şu gün kim nefh ola Sûr
Keremden sen kamûsin eyle mağfûr
Yazub defterlerin kâtib kiramin
Melek Mürsel kamusı didi âmîn
Kamunin yâşi ile doldi gözi
Didi Âdem Safiyyullah bu sözi
Ki hamdolsun ğanî yezdân Hüdâ'ye
Görüşdürdi beni sâhib livaye
Teâ'âla'nın habîbi sen Muhammed
Kamu derdin tabibi sen Muhammed
Ki cennetde bu isme sâlik oldum
Senin gibi oğula mâlik oldum

(800)

Seninçün vâr idüb bu kâinâtı
Memât iken bize virdi hayâtı
Bihamdillah benim neslimden oldun
Merâm-ı maksûdı bu yolda buldun
Nebîler gelmiş iken bir arayae
Senâlar ben dahi kıldım Hüdâ'ye
Rasûlem hem Hüdâ'ye hem kul oldum
Senin gibi âtaya vâsıl oldum
Ezel sen eyledin Hakk'a 'ibâdet
Kalup senden bu yol erkân bu 'âdet
Ezelden hod kamu halka Ebûsin
Ki bizden ön cihânde sen nebisin
Feriştehler omuzında hevâye
Getürdiler seni kât kât semâye
Melâikler sana secde idübdur
İlâ yevmî'l-Kıyâm neslin gidüpdür
Didi Âdem ki senden oldi in'âm
Diyem bir söz ânı sen eyle ifhâm
Belî kul gelmedi hiç benden ögdin
Benim evladlerim çün senden ögdin
Ki bin kulda bir cennet bulurdi
Hüdâ fazlı ile rahmet bulurdi
Çü doksan dokuzi giderdi nâra
Cehennemde kalurdi yüzi kâra
Bihamdillah cenâb geldi cihâne
Biri Nâre gider bini cinâne
Muhammed sâdiku'l-v'adi'l-emînsin
Hüdâ'dan rahmeten li'l-'âleminsin
Çün Âdem işbu ehvâli duyurdi
Halîlullah giru bir söz buyurdi
Yüzinden nûr âkub benzerdi Ây'e
Senâlar eyledi Bâr-i Hüdâ'ye
Didi ol zât ben Allah'ın Halîli
Nice zikretmeyem ben ol celili
İder bir gün cemâlini tecellâ
Beni Nemrûd'a gönderdi te'âlâ
Beni ol mancınık içine koydi
Düşerken nâre bârid ol buyurdi

(801)

Helâke virdi ânı ivez ile
Banâ bakardi dâim kem göz ile
Olub bârid beni hiç yakmadı nâr
Ki bundan çok yüce ihsanlar var
Velî yiryüzine dâne tökerdim
Ânı zikrederek tohum ekerdim
Birine bin virüb olurdi buğdâ
Görenler 'aklını eylerdi şeydâ(yağma)
İki oğıl virdi bana mu'allâ
Biri İshâk biri İsmâ'il a'lâ
İkisini nebî kıldı cihânde
Kadîmi vasf olurlar her dihânde
Dahî İsma'lim'e virdi zemzem
Bulunmaz hiç nazîri derde merhem
Ki Beyt'e ezel urdum binâyı
İlâ yevmi'l-kıyâm bulmaz fenâyı
Bana virdigi ihsânı sayılmaz
Niçün kul hâb-ı ğafletden ayılmaz
Senin ol hürmetine i'tibârı
Bize Mevlâ çü virdi iftihârı
Muahamed sâdıku'l-Va'di'l-Emînsin
Hüdâdan rahmeten li'l-âleminsin
Sana itdik salât ile selâmı
Gelüb Musa didi işbu kelâmı
Şükürler eyledi bâr-i Hüdâ'ye
Kulak virdim gelen ândan sadâye
Ânam koydi beni tâbut içîne
Didi Ya Rab bu ma'sûmîn suçi ne

Rehâ idüb beni deryaya saldı
Didi oğlum yudub balıklar âldı
Gehî sâğa gehî sola batardım
İçinde bir sabî ma‘sûm yatardım
Hezâren çok şükür perverdigâre
Gelüb tâbut sudan çıkdı kenâre
Ki ve’l-hâsıl gelüb çıkdım zemîne
Beni sevdürdi Fir‘avn’î la‘îne
Çü Fir‘avn’î la‘în çok ‘âsi iken
Ki zira ben ânın a‘dâsı iken

(802)

Oğul idüb beni hâtuni sevdi
Velâkin sevdüren sev dîdi sevdi
Şu‘ayb’ e ben idüb hizmet ‘ayânde
Olub râ‘î kilim geydim yabande
Dokuz yıl dağları keşt eyledim ben
Ki Mısr’a yüz tutub ‘azm eyledim ben
Bana Allah idüb Tûr’da hıtâbi
Virildi destime Tevrât kitâbi
Hem ezderhâ Hüdâ kıldı ‘asâyı
Âçub ağzın yuda ehl-i ‘usâyı
Buyurdi Hakk elin sok ceybe ol şâd
Yed-i beyzâ virildi hem banâ âd
Bana virdiki ihsânı sayılmaz
Niçün kul hâb-ı ğafletden ayılmaz
Senin ol hürmetine i‘tibârı
Bize çok virdi Mevlâ iftihârı
Hüdâ’nın sen habîbi Ya Muhammed
Kamu derdin tabibisin Muhammed
Muhammed sâdiku’l-v‘adi’l-emînsin
Hüdâ’dan rahmeten li’l-‘âleminsin
Sana itdük salâtîle selâmı
Dönüb Dâvud didi işbu kelâmı
Senâlar eyledi perverdigâre
Bu sözi söyledi ol âşikâre
Bana Mevlâ virdi didi Zebur’i
Beyân itdim kamu haşri nüşûri
Zebûr’ı ben alurdum hûb edâye
İşîdenler yanardı ol sadâye
Dahî virdi banâ Fasle’l-Hıtâb’i
Velâkin sevmedim fizze zehâbi
Virürdim kendimi dâim âtaşe
Ki hirgîz katmaz idim yâşı yâşe
Banâ Hak’dan gelürdi çok emirler
Elimde mum gibi oldi demirler
Beni âlmaz iken hiç nâs dihâne
Nebî hem padişâh kıldı cihane
Senin ol hürmetine i‘tibârı
Bize çok virdi Mevlâ iftihârı

(803)

Hüdâ’nın sen habibisin Muhammed
Kamu derdin tabibisin Muhammed
Muhammed sâdiku’l-v‘adi’l-emînsin
Hüdâ’(Çalab)den rahmeten li’l-‘âleminsin
Senin ol hürmetine i’tibârı
Hüdâ virdi bize çok iftihârı
Şefâ’at ma’deni her derde dermân
Giru bir söz söyledi oğlı Süleymân
Senâlar eyledi perverdigâre
Bu sözi söyledi ol âşikâre
Beni kıldı Süleymân Hak cihâne
Elimden dîv-i pirî geldi emâne
Pirî dîv cin kamu destimde idi
Uçan kuşlar kamu üstümde idi
‘Azîm kuşlar çıkar idi hevâyi
Güneş ıssisine iderdi sâye

Sebâ'ye Hüdhüd'i gönderdim ilçi
Hezâren çok şükür perverdigâre
İki aylık yoli bir gün giderdim
Küdüs idi benim ekser mekânım
Bana virdi dahi Âsaf veziri
Senin ol hürmetine 'itibârı
Çün Allah'ın habîbisen Muhammed
Muhammed sâdiku'l-v'adi'l-emînsin
Sana itdük salâtîle selâmı
Atâsız halk olub geldim vucûde
Kamunın Hâlıkı evlâden evlâ

Tutub tiz emrimi çün oldı yolci
Kaçan eylesem ol rûzigâre
Cihânı keşt idüb seyyâh iderdim
Neler virdi Hüdâ'yi Kün fe Kânım
Cihâne gelmemişdi hiç nazîri
Hüdâ virdi bize çok iftihârı
Kamu derdin tabîbisen Muhammed
Hüdâ'den rahmeten li'l-'âleminsin
Dönüb 'İsa didi işbu kelâmı
Anam karnında giderdim sücûde
Bana ruh virdi ruhinden teâlâ

(804)

Bana hem mâide indi semâden
Biri 'İsa biri Âdım Mesih'dür
Nice mevtâ dilimden zinde oldi
Benim düşmanımı def' eyledi Hak
Senin ol hürmetine i'tibârı
Kim Allah'ın habîbisen Muhammed
Muhammed sâdiku'l-va'di'l-Eminsin
Sana itdik salâtîle selâmı
Senâlar eyledim Bâr-i Hüdâ'ye
Kamunın hâlıkı evlâden evlâ
Bana Mevlâ buyurdi kim zikr it
Hicâb-ı rif'at içinde nice bin
Ki beyne'l-Kâf-i ve'n-Nûn olmamışdi
İsimlerden kuruldi Kubbe-i Mînâ
Bu esmâlerle ânı zikr iderdim
Hüdâ virdi cemâlinden bana nûr
Benim nurum gelüp size emânet
Velî siz geldiniz evvel cihâne

Havâriyyûn görüp ânı hevâden
Nutuk virdi dilim ğâyet fesihdür
Nuh oğlı Sâm bu yirde sinde oldi
Ki ve'l-hâsıl göge raf' eyledi Hakk
Hüdâ virdi bize çok iftihârı
Kamu derdin tabibisen Muhammed
Hüdâ'den rahmeten li'l-'âleminsin
Kamusîne didim ben bu kelâmı
Bu resme ben dahi girdim kelâme
Mukaddem çün beni halk itdi mevlâ
Ki benden ğayrı yok ma'bûd fikr it [413]
Hicâb-ı rahmet içinde nice bin
Melek Mürsel hüdâyi bilmemişdi
Buyurdı Hak bana Esmâ-i Hüsnâ
Hicâbden bir hicabe giderdim
Kapusından ânın ben olmadın dûr
Nebi olan olur sıddık fetânet
Beni alurduniz dâim dihâne

(805)

Beni Mevlâ kodı âhir zemâne
Beni kıldı peygamber Cinne İnse

Bu kez ben tîrimi aldım kemâne
Sizi kıldı nebi ol kendi cinse

413- İki mısrada birer hece eksiktir.

Dahi benden Hüdâ kaldurdi ısri
Benim ümmetime meks itdi vizri
Bana yiryüzüni kıldı mesâcid
Ki her yerde ider Mevlâ'ya sâcid
Gider ümmetlerim şark ile ğarbe
Geçüp cândan atar Küffâra harbe
Kimi Aktâb kimi ğavvâs olurler
Benim ile gidüp hakkı bulurler
Kimi ğâyet fakîr olur cihânde
Ne ni'metler bulur yarın cinânde
En ednâ ümmetim bilür Hüdâ'yı
Koyup ânı puta itmez du'âyı
Kamunın hâlıkı evlâdan evlâ
Bana Kur'ân-'ı virdi Hak te'âlâ
İlâ yevmi'l-kıyâm gider dirüdür
Tebeddülden teğayyürden berîdür
Ki bir nokta hurûfine urulmaz
Ânı okuyana cünha sorulmaz
Ne hâcet var ki ğayrı rehnümâye
Bikir geldi bikir gider semâye
'Ulûmin evvelîni âhirîni
Bana bildürdi bâtın zâhirîni
Bana üstaz gelüp ders almadım ben
Bihamdillah ümmî kalmadım ben
Bâşımda berk urup tâcîle le ömrük
Kılub hibe bana virdi teberrük
Bana Cibrîl ile eyler selâmı
Uyur iken işüdürem kelâmı
Ne kim vardur cihânde bahr-i berde
Hüdâ hiç kılmadı gözime perde
Sizi görür gibi ânı görürem
Ne söylerse suâlini virürem
Kıyâmetde bana virdi livâyı
Âlurem sâyesine bî nevâyı

(806)

Bana Mevlâ buyurdi kim feterzâ
Siver Kur'ân içinde kıldı imzâ

"Ve lesevfe yu'tîke Rabbüke Feterzâ"[414]

Ki ya'ni ben neye râzı olursem
İlâhımdan ne hâcet ben kılursem
Günâhkârı kaçan nirâna koya
Recâ itsem sözüm dönmez giruye
Buyurdı hem bana Levlâke Levlâke
Seni halk itmesem itmezdim eflâk
Felekler hem dahî yir tutdi bînâ
Benî 'âil iken ol kıldı eğnâ
Bana virdikleri sığmaz dihâne
Ki Hatmü'l- Enbiyâ geldim cihane
Ki zâhir bâtınımı kıldı ma'mûr
Tekaddem mâ teahhar oldı mağfur
Neler virdi Hüdâ Elhamdülillah
Niler virdi bana eş-Şükrü Lillâh
Bana virdikleri gelmez kıyâse
Sunub Cibrîl elime iki kâse
Didi Cibrîl sana Hak'dan emir var
Biri sütdür birisinde hamır var
İkisinden birini eylegil nûş
Tâşub rahmet denizi eyledi cûş
Südi içtim biraz damlası kaldı
İçinde kâsenin fazlası kaldı
Didi Cibrîl sana lütf itdi Allah
Za'îf ümmetini 'afv itdi Allah
Neler virdi keremler kânı ma'bûd
İçinde kâsenin ger kalmasa süd

414- Duhâ Sûresi, 93/5: ek yakında Rabbin sana verecek de hoşnut olacaksın.

Bu esrara kimesne irmez idi
Cehennem nârına kul girmez idi
Didim vir nûş ideyim fazla kalanı
Velî bilmez idim içeydim ânı
Didi Cibrîl alınmaz bu hisâbe
Yazılmışdı ezel Ümmü'l-Kitâb'e

(807)

Ki zirâ ol dilîle ta'bîr olmaz
Ne kim levha yazılmış tağyir olmaz
Hüdâ'nın hikmeti mahfî bilinmez
Her insanın buna kalbi silinmez
Nebîler çün bana ğâyet bakardı
Âlub Cibrîl beni taşra çıkardı
Ulu bir nerdübân gördüm hevâden
Ki ya'ni ol gelüb inmiş semâden
Kim altı sahrade üsti semâde
Mu'allak veş durur sankim hevâde
Nazar kıldım hemân ol nerdübâne
Ânın vasfı sığarmı her zübâne
Velî sahre ânın altında idi
Direğinin biri altundan idi
Birîsi hem yeşil cevherden idi
Âyakı hem zeberced zer'den idi
Ziyâsı tâ yire gökden uzanmış
Cevâhir yakutîle hep bizenmiş
Didi Cibrîl temâm bişyüz kademdür
İlâ yevmi'l-kıyâm bunda kıdemdür
Çün 'Azrâil gelüp inse semâden
İner ol nerdübân île hevâden
Velî mümin kaçan mevte irende
İnüb 'Azrâil'i bakub görende
İki gözin tiger âçub semâye
Gözinden perdeler kalkar hevâye
Elini ayağını yur cihânden
Neler izhâr ider Mevlâ nihânden
Kaçan mümin bakınca nerdübâne
Ki göksinden gelür cânı dihâne
Sanasınkim dalar ol kul hâbe
Bunın bie temsîli vâr gir cevabe
Nasîb ide Hüdâ ol gün imânı
Benî İsrâîl'in vakt-i zemânı
Zelîha Yusuf 'ışkıyla yanardı
Mısır hatunları ânı kınardı
Didiler bir ğulâm almış Zelîha
İdüp 'aklın ânın yolında yağma

(808)

Zelîha'nın kesilmiş i'tibârı
Erinden çok bozulmuş iftihârı
İtürdi nâmusı vakkârı 'ârı
Kuluna meylini virmek revâ mı
Zelîha tınmadı çün durdı epsem
Sabah oldı yirinden durdı epsem
Ulu hâtunları ol kıldı d'avet
Durub fi'l-hâl sarâyı kıldı vahdet
Gelüb birbir dirildiler sarâye
İdüb 'işret düzüldiler arâye
Akardi gözlerinden kanlı yaşi
Kuşadıb Yusuf'a ınvân kumaşi
Başına bağladı kim öyle bir şâl
Gören hâtunların nutkı olub lâl
Gelen hâtunları ol kıldı mihmân
Varup ol Yusuf'île oldı pinhân
Didi 'ışkın oldı bana rezâlet
Beni sen eyledin halka melâmet

Seni bu hücrede pünhân ideyim
Dönüp hizmetlerine ben gideyim
Sana Yusuf diyince gel huruç it
Cemâlin nurini göster ‘urûç it
Seni görüp beni t‘an itmesünler
Selâmet evlerine gitmesünler
İdüb halvet Yusuf tenhâda kaldi
Dönüp hâtunların yanına geldi
Zelîha’nın ta‘âmı çün yinildi
Bu ikrâmlar neden nâşi bilindi
Birbir turunç virüben ellerine
Olub mât almayalar dillerine
Yişil kâseleri doldurdi sâkî
Sunup ellerine keskin pıçâki
Zelîha’yı bular çün taşlar iken
Turuncı soymasına başlar iken
Didi şimdi size gösterem Ây’i
Tiz elden Yusuf’a kıldı nidâyi
Ki Ya Yusuf ! nikâbından huruç it
Cihân zulmet içinde dur ‘urûç it

(809)

İşidüp bu sözi çıkdı sehâbden
Gören gözler kamaşdı âfitâbden
Sanasın kim Kamer doğdı sarâye
Gören hâtunlari virdi fenâye
Birisi gözlerini ayıramaz
Kesüp parmaklarını kayıramaz
Didiler Âdem oğlanı değildür
Ferişteh dür yer insanı değildür
Benî Âdem olur mı böyle mahbûb
Cihâne gelmemişdür böyle bir hûb
Bu hâle çok te‘accüb eylediler
Verâsından bu sözi söylediler
Kesildi ellerimiz duymaduk biz
Ma‘a hâza turunci soymaduk biz
Bütün ellerimiz kan ile doldi
Bu rüsvâylık bize Yusuf’dan oldi
Cemâlini görüp seyr eyledük biz
Olup şeydâ kamu ğayr eyledük biz
Gehî ağlar Zelîha gâh gülerdi
Gözinden yaşını urğun silerdi
Bu söz ‘ibret durur hem size bize
İdüp ‘avdet gelek temsilimize
Hüdâ’nın has kuli olursa bir kul
Cesetden ayrulub ruhi tutar yul
Ki Zira Hakka olmuşdi du‘âcı
Ne kâl bildi ne kîl bildi ne acı
Kadîmi kuş durur sanma kafesde
Te‘âlelllah bize âhir nefesde
Size bize nasîb ide imânı
Rahîminden sakın kesme gümânı

Lâ teknetû min rahmetillah ***İnnellâhe yağfiru’z-zünûbe cemî‘â***[415]

Rasulullah giru ânı buyurdi
Ebubekr’e bu ahvâli duyurdi
Kaçan basdım ki sahre üzre pâyi
Durup zikreyledim ânda Hüdâ’yi

(810)

Neler geldi derûnımdan zübâne
Didi Cibrîl kadem sal nerdübâne
Ki bismillah diyüp basdım birine
Beni aldı kanadı üzerine

415- Zümer Sûresi, 39/53: De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir

Taş altımdan bile geldi hevâye
Hemân penbe gibi taş oldı yumşak
Didim dur Ya hacer! Sen bile gelme
Hevâlendi bütün yirden kesildi
İlâ yevmi'l-kıyâm böyle durur ol
Ayakımın yiri bellüdür ande
Ki Cebrâil çıkınca bir ayaka
Ki cennet köşkleri hem oldı böyle
Çıkarken uğradım ben bir denize
Mu'allak asılup kalmış hevâde
Bu yirler kim denizinde ne kim var
Urup dalga taşub damla dökülmez
Didi Cibrîl durup akmaz bu derya
Güneş asla bitürmezdi nebâtı
Hezâren çok şükür olsun Hüdâ'ye
Velî anda ne zevrâk ne sefine
Melekler öyle ânı kaplamışlar

Benim ile çıka ya'ni semâye
Bu hâli sen işit hikmetlere bak
Benim 'ışkım ile bağrını delme
Mu'allakta bilâ zincir asıldi
Gerekdür kim ânı fikreyleye kul
Ne kayğu var nebisine uyande
Ayak geldi erişdi bir ayaka
Kulakın tut bu hâli hoşça dinle
Beyân idem bu râzı cümlenize
Sanasın kim duman çökmüş ovade
Bu suretde balık hayvan kamu var
Durup dosdoğdu bir yana egilmez
Bu derya olmasa yanardi dünya
Gurudup heb yakardı sebzevâtı
Güneş ıssısına ol kıldı sâye
Geçüp anda çü gördüm bir hazine
Ki yetmişbin zenâcir bağlamışlar

(811)

Ki her zencirde yetmişbin melek var
Yine ânı gücile zabt iderler
Didi bu yıl hazinesüdür Ey cân
Yarım lahze cihânı koymaz atar
Ki hiç dağ taş ânın gelmez ögine
Yişil zümrüdden idi gök kamusi
İdüb Cibrîl kapusında nidâyi
Didi kimdür didi Nâmus-u Ekber
Muhammed sâdıku'l-v'adi'l-Emîn'dür
Ki Cebrâil beni âna duyurdi
Ki y'ani ne güzel geldi gelici
Bihamdillah didi gördüm cemâlin
Kamu 'âlem olur fân zâtı bâkî
Cemâlinden gönüller çün olur şâd
Benim adım dahî 'İsmâîl oldi
Sana kıldım salât ile selâmı

Kamusunın dilinde bir dilek var
Didim Cebrâil'e bunlar niderler
Boşansa ger kamu 'âlem olur fân
Melâikler bu minvâl üzre tutar
Geçüp andan gidüp dünya gögine
Kızıl altun idi sâfi kapusi
İçerden bir melek virdi sadâyi
Beraber dur benimle şâh-ı server
Hüdâ'dan rahmeten li'l-'âlemîn'dür
Fe ni'me'l-câenî Câin buyurdi
Kamuden ön ol allah'ı bilici
Kerem kânı Hüdâ'yı zü'l-Celâlin
Benim ile seni kıldı mülâkî
Refî' dirler velî işbu göge âd
Bu Mi'râç'da muradın hâsıl oldi
Benim ile kılub vâfir kelâmı

Melâikler kamu durmuş kıyâme
Kıyâma ellerini bağlamışlar
Didi Cibrîl bular eyler niyâzı

Cem‘âtle durup uymuş imâme
Benim için Hüdâ’ya ağlamışlar
Kıyâm üzre kılur ânlar nemâzı

(812)

Ne vaktin halk olub gelmiş vucûde
Elin kaldur tazarru ‘ kıl Hüdâ’ye
Hisâb olmaz feriştehler katı çok
Velî gökde bütün dünya kadardur
Ey İrşâdi ! dolaşma gir husûle
Ki her meclis okundukça kelâmı
Hezâren çok şükür olsun Hüdâ’ye
Geçdim ândan bir melek gördüm hemân
Sureti insan gibidür başı var
Çün ânın bilden yukarusîdi kar
Rûz-i şeb mevlâsıe tesbîh ider
Gözlerinden yaşi olmuşdı punar
Ben dönüp Cebrâil’e kıldım suâl
Nâr niçün berfi eritmez kıl beyân
Hem melek bir derd ağlar niçün
Didi Cibrîl Ya Muhammed ya tabîb
Hak te‘âlâ nısfını kıldı ataş
Kâdirin kudretleridür Ey Sirâc !

Kıyâm üzre biri gitmez sücûde
Ânı ümmetine kılsın hedâye
Melâikden felekte hâli yir yok
Uzuni enliği olkadar dur
Değiş nazmı girek ğayrı usûle
İdek bizler salât ile selâmı
Bizi ümmet kılub sâhib livaye
Kâdirin kudretleri bell-ü beyân
Kardan ânın yüzi gözi kaşı var
Bildin ânın ayakı olmuşdı nâr
Tâ ilâ yevmi’l-kıyâm böyle gider
Gör neler halk eylemiş perverdigâr
İki zıd bir yirde cem‘ olmak muhâl
Kar niçün nârı feritmez it ‘ayân
Hicr odına bağrını dağlar niçün
Bu melekdür adına dirler habîb
Ataş ile kar ider iken savaş
Birbiriyle kıldı ânlar imtizâc

(813)

Ümmetine rûz-i şeb eyler du‘â
Geçdim ândan sağ yana oldum revân
Kalmadı kalbim içinde zerre yâs
Bir yişil taht üzerinde ol durur
Yanına ben tîz gelüp virdim selâm
Durdı ta‘zîm ile kıldı merhabâ
Çün mutahhar nutf-i meşâcın senin
Sağ yanında var idi altun kapu
Ol kapuden râyiha öyle çıkar
Sol yaninde bir kapu vardır ‘ayân

Ben didim Mevlâ hıyır virsin anâ
Çün Ebu’l-Halk Âdem’i gördüm ‘ayân
Ol giyinmişdi yişil nurdan libâs
Gâhi mesrûr gâhî ğamkîn oturur
Ya Muhammed ! gel didi buyur kelâm
Merhabâ Ey Şâhı sultan merhabâ
Çok mübârek oldı Mi‘râcın senin
Enderûni didiler zümrüd yapu
Sanki kudret oluğinden su akar
Ben didim Cebrâil’e eyle beyân

Didi bir kul kim imân ile gide — Hak ‘inâyet itmeyince kul nide
Ruhi alırler melekler ol zemân — Âdem’e ‘arz eyler anı şâdumân
Bu kapuden içeruye yol bulur — Hazreti Âdem dahi mesrur olur
İşbu ruhdan şâd olur Âdem peder — Bundan ol ‘alây-ı ‘illiyyîne gider
Bildürüb furkân ile Hayyü’l-Celîl — İş bu âyet hakkına oldı delil

Kellâ inne Kitâbe’l-Ebrâri lefî ‘illiyyîne vemâ edrâke mâ ‘illiyyîn (‘illiyyûn)[416]

Ger şehidler ger sa‘îd Hâse’l-Havâs — Hâsılı ol ‘indi Hak’da oldı hâs
Çünki bunlar âdem’in evladleri — Her birinin bunda bellü âdleri

(814)

Bu kapudan rûh giderse şâd olur — Şol kapıdan rûh girerse yâd olur
Bu kapu rûh gidince siccîne — Ğamkîn olub âdem atâ incine
Olsa küffâr hem münafık yâ Rasûl — Bu kapuden îçeru olur vusûl
Hakk Teâla bildürüb Furkanile — Nass-ı kâtı’hüccetî burhânile

“Kellâ inne kitâbe-l fuccâri le fî siccîn. Ve mâ edrâke mâ siccîn”[417]

Geçdim anden bir melek gördüm ayân — Sûretîni îdeyim sîze beyân
Sen Hüdâ’nın fazl-ı ihsânîna bak — Sûretî horus misali südden ak
Döndî Cibrîl söyledi ânı bana — Ya Muhammed dîki arş dirler buna
Bu melek çün dâima arşda durur — Tanrının has kuline nağme urûr
Geçse gündüz çün vakit olsa gice — Sen işit ahvâlini ânın nice
Çünki nısfu’l-leyl olunca şâdumân — Arşdan iner bû makâma ol zemân
Birbirine ol kanadını urûr — Ol tehecced âbidîni uyarur
Kalkub anlarçün ibâdet eyleye — Ğaflet uykusinda durub neyleye
Gör neler halk eylemiş bâr-i hudâ — Bu kelâmiyle kat‘ı elyer sadâ

“ eyne müteabbidün felyekum elkâimûne”[418]

Bu sadâyi cümle mahlûk îşidir — Bu melek her bir tuyûrîn bâşıdur
İllâ insan cinni almazler nidâ — Yirdeki dinler alur ândan sadâ

(815)

Fecr-i sâdık her kaçan kim görine — İki kanadın urur bîr birine
Bu kelamîyle yine sayha ider — Savti ânın yirdeki dîke gider
Ol dahî silker kanadînî açar — Ehl-i hâle dürr-i gevherler saçar

416- Mutaffifîn Sûresi, 83/18-19 Not: Ayetin orjinalinde yer alan “‘illiyyûn” kelimesi metinde “‘illiyyîn” şeklinde yazılmıştır. Meali: Hayır! Andolsun iyilerin kitabı İlliyyûn'dadır. İlliyyûn nedir, bilir misin?
417- Mutaffifîn, 83/7-8. Meali: “Hayır, günahkârların yazısı, muhakkak “Siccîn”dedir. Siccîn”in ne olduğunu sen ne bileceksin.”
418- “Ey Allah'a ibadet edenler, kalkınız, ibadet ediniz” anlamındadır.

Hal diliyle dirler anlar bu sözi
Fikreyle zikr eyleyin Mevlaya siz
Mest ü sekrân eyledi uyku sizi
Kangi kul kim Hâlikina ağlaye
Kapısinden eylemez âni cüdâ
Lütfi île ol sizi eyler meâf
Ol yine eyler sadâ câhillere
Bu kelamîyle ötüb eyler nida

Fâni dünya terk ider bir gün sizi
Fazlı île iresiz a'lâya siz
El açub dergâhine tutun yüzî
İş bu saat ittikâsîn bağleye
Cümle maksudîn virur Bâr-i Hüdâ
Her kaçan kim ağarınca kûh-i kâf
Pes seher-gâh olmayan gafillere
Yirde olanlar dahî eyler sadâ

Üzkürüllahe teâla Yâ ğâfilûn[419]

Ol diye gafillere yatmak neden
Şimdi gün doğub geçer vakt-i namaz
Çün güneş eyler tulu' arşa gider
Çünki oldi bu melek adı habîb
Pes murad eyler ki ol arşdan ine
Âlimü'l-esrâr olan bâri Hüdâ

Emr-i farzı uykuya satmak neden
El açub dergâhına idin niyâz
Tâ ilâ yevm-i l kıyâm böyle ider
Pes kıyâmet kopmasi olsa garib
Halkı uyarmak içün kalkar yine
İş bu dîke ol zeman eyler nida

(816)

İnme arşdan yâ melek itme nidâ
Emrim ile ol kıyamet kopacek
İş bu emri hep melekler anlaya
Ol gice uzun olur üç gün gice
Bu melek hem bunda kılmazsa nidâ
Gafletîle ol gice hep nâs yatar
Kim teheccüd kılmak isterdî nemaz
Bir zemân eyler dua ol dilnevâz
Vâcibiyle sünnet işler hem mübâh
Îdeler kim hâlimiz ôlur nice
Hâsılî anlar bilürler bu işi
Birbirine ideler kim nidelim
Ol yatanı kimse uyanduremaz
Hak inâyet itmeyince kul nide
Tevbe istiğfar idüp ağleyeler
Bileler kim çün gelüb vakt-i n nüşûr
Garp ilinden göreler doğdi güneş
Bir pusaruk çöke halkın üstüne
İdeler nâs bir uğurdan el-emân

Yir yüzine inmesin savtî sadâ
Kullarım usandi yirden kalkacek
Yeddi kat gökler kamusu ağlaya
Dinlegil encâmını olur nice
Yirdeki dîkler dahî virmez sadâ
Hiç uyanmaz uyku uykuye katar
Ol uyânub Hâlık'a eyler niyâz
Yalvarub Mevlasına eyler niyâz
Taşra bakar kim gözi görmez sabah
Uykuyîle ir mi kalkduk bu gice
Kalplerine düşe korku teşvişi
Biz bu yatan halkı ikaz idelim
Gaflet uykusindan usanduremaz
Hâsılı söz gider annlar mescide
Rustehiz koptuğuni anleyeler
O alametdür gelüp kıldı zuhur
Rû şen olmaz Basra, Kûfe hem Habeş
Merhamet kılmaya dosti dostine
Tevbe kapusi kapanur ol zeman

419- "Ey gafiller !kalkın, Allahu Teâla'yı zikredin" anlamındadır.

(817)

Ömrü oldukça kılursa tevbe ol
İnd-i Hakk'a yol bulup olmaz kabul
Dil gerekdür kim ânı vasf eyleye
Hakk Teâla ol gün imdâd eyleye
Bu makamde dik-i arş oldî temam
İdelim bir kez salât ile selam
Çünkü bildin dîk-i arş ahvâlini
Şimdi dinle yirdeki dîk hâlini
Hâris ibni çün esâme söyledi
Bu makamı hûb rivâyet eyledi
Ol dahî kıldı Ebu'l-ensâri'den
Keşf-i erbâb zübdetü'l-ebrâriden
Ol didi ben rifa'te ermiş idim
Fahr-i âlem hazreti görmiş idim
Çok ehâdis meclisinde dinledim
Kime rast geldim ise söyledim
Ol saadetle buyurdi ümmetim
Tâ ezelden size çoktur himmetim
Kangi evde dîk-i ebyâz var ise
Sâhibinin aklı başa yâr ise
Âna hürmet itmede var meymenet
Sâhibi andan görür çok menfeet
Hak teâla çün beni kıldı nebî
Ol benim dostum durur sıddık gibi
Bir melek var gökte ol hayrettedür
İş bu yerlerde olan surettedir
Vus'i oldukça sadayı kaldurur
Dâime ol farz-ı vakti bildürür
Ol kazayı sahibinden def ider
Bâ husus kim her seher vakti öter
Mü'min olan ol beyaz dîk'i seve
Kim civârında olan altı eve
Çün kaza girse kapudan içeru
Görse ol dîk'i hemân döner giru
Kim beyâz olub nişânı olmeya
İblis anden hiç halâvet almaya
Çünkü ol eyler sadâ vakt-i seher
Pes vakitsiz ötse açılur sefer

(818)

Hem Ebu'ş- şeyh rahmetullah söylemiş
Bu sözi böyle rivâyet eylemiş
Sen bu hâli al gönül levhinde yaz
Kangi evde bulinursa süd beyâz
Her kazadan hıfz ider Rabbü'l-Kerîm
Asr-ı âfadden ânı eyler selim
Hem buyurdukim beyâz dîk'i seve
Çok hayırlar bulub girer eve
Kim bıçakiyla ânı boğazleye
Gam kasâvetten ebed kurtulmeye
Çün İmam-ı sa'lebi nakl eyledi
Rahmetullâh-i aleyhi söyledi
Çok ehâdis nakl idüb yazdı kitâb
Hak makâmın eylesün Hüsnü'l-meâb
Keşf-i erbâb olana ilhâm eser
Hakk teâla üç sesi gayet sever
Kim tilâvet ide Kur'an-ı Kerîm
Çok sadâsîni sever Rabbür'-r Rahîm
Hem birisi tevbe istiğfâr ide
Bâ husus ism-i celâlin zikr ide
Hem dahî bir dîk ider ise sadâ
Üç sadâyı çün sever Bâr-i Hüdâ
Bu makamda bir salavat virelim
Biz yine "ma nahnu fîhe" girelim
Işk erine bu siyer virdi safâ
Fahr-i âlem ol Muhammed Mustafa
Ol şefaat eyleye bize size
Dür kelâmîni seçub girdi söze

Yirde gökde çok şuyu' buldî adım
Geçdim andan bir denize uğradım
Aç gözini Hikmet-i Yezdâ'na bak
Öyle bir derya ki ebyâz sütten ak
Sağı soli hiç görünmez bir deniz
Ol beni âdem menisi gibi ğalîz
Ben didim Cebrâile söyle bana
Çün ezelden rehnümâsın sen banâ
Dîdi Cebrâil bana kâmil sıfat
İş bu deryanın adı Bahru'l-Hayât
Sûri İsrâfil urunca ol melek
Cinn-i insân cümlesi olur helek

(819)

İş bu deryadan yire yağmur yağar
Cümle mevtâlar durub taşra çıkar
Devr-i âdemden berû toprak olan
Garpda Şarkda yirde çürüyüp kalan
Bu su topraka dokunsa ey azîz
Eksi (eski) haline döner insan temiz
Pîr ise pîr genç ise ol genç olur
Herkez iddigi cezâsını bulur
Döndî Cebrâil ezani okudi
Ol melekler gökde gayet çok idi
Çünki kılduk biz iki rik'at nemaz
Kudret issi Mâlik el Mülk'e niyâz
Akliniz idrâk ideni vasf idem
Ol ikinci kat göge basdım kadem
Güne güne cümlesin halk eylemiş
Kırmızi mercân ile gark eylemiş
Çünki Kaydum (Gaydum) dirler ânın ismine
Hiç usanmaz göz bakınca resmine
Ol kapuda kıldı Cebrâil sadâ
İçeruden bir melek virdi nidâ
Didi kimdür didi ben Cibril-i emîn
Hem berâber Rahmetenli'l-âlemîn
İçeruden açdi fil hâl şâduman
Didi sen peygamber-i âhir zeman
Ben sana vâfir salavat eyledim
Hamdülillâh kim seninle söyledim
İş bu zikr ile Hüdâya zikrider
Halk iden Hallâkını çok fikr ider
Sübhânallahi velhamdülillhil azim
Hizmetinde var iki yüz bin melek
Her birinin hâdimi yüzbin melek
Cümlesi saf saf olub eyler rukû'
Kalplerinde var huşû ile hudû'
Ben didim Cebrâil'e neyler bular
Hiç kıyâm yok hep ruku' île kılar

(820)

Didi bunlar Hâlık'e eyler niyâz
Hep ruku' île kılur Hakk'a nemaz
İste mevlâdan sana dermân ide
Ümmetine lütfile ihsân ide
Geçdim andan ileruye âfitâb
İki igid (yiğit) gördüm yüzi mâhitâb
Didi İsa hem biri Yahyâ durur
Çün makâmâtı ânın ulyâ durur
İlerû geldim hemân virdim selâm
Ol makamda eyledük birkaç kelâm
Çün ikisi indî Hak makbul idi
Dilleri bu zikr ile meşğûl idi

Sübhânel hannân sübhânel mennân sübhânel ebediyyil ebed[420]

420-" Çokça acıyan, çokça veren ve ebedî olan Allah tüm noksanlıklardan münezehhtir."anlamındadır.

Çok kerâmetler beşâret kıldıler
Geçdim andan ol makamda kaldıler
Gördüm anda bir melek ğâyet azîm
Gör ne güne halk idüb Rabbü'l-kerîm
Yetmiş iki bin başı hem yüzî var
Her yüzinde iş bu miktar gözi var
Hem dahî yetmiş iki bin ağzı var
Böyle halk itmiş ânı Perverdigâr
Her ağızde yetmiş iki bin dili
Her dili sankim letâfet bülbüli
Her başında güne güne fikri vâr
Her dilinin başka başka zikri var
Bir dilin virdi birine benzemez
Her ağızda tahrik eder eglemez
Tâ ilâ yevmi'l-kıyâm ol fikri der
Bir dili iş bu duâyı zikreder

Sübhânallâhi ve bihamdihi sübhânallâhil azim Estağfirullâh[421]

Ben dönüb Cebrâil'e kıldım suâl
Yâ karındaşım nedür söyle bu hâl

(821)

Kâsımu'l erzâk didi derler anâ
Dâima ol müntezîr halkdan yana
Cinni insi gurdi guşi ol görür
Hâlıkın emri ile rızkın virür
Çok faziletlü duâdır ol duâ
Kim okursa hâceti olur revâ
Hem maişeti ânın âsân olur
Hakdan âna lutf ile ihsân olur
Pes rızık olmaz mukadderden ziyâd
Yok yire zahmet çeker ba'zu'l- 'ibâd
Ol kaderde ne ise ânı bulur
Bazı kimse kendine zahmet kılur
Ve dahî çok iştiyâkım ol melekde
Acâib bir melek gördüm felekde
Kurulmiş altına nurdan kerâsî
Melâikden görünmez hiç arâsı
Velî ğamkin bakılmaz hiç gözîne
Biraz ânın nazar kıldım yüzine
Ne söyler ol ne dinler ol fikirde
Gören ânı kıyâs eyler zikirde
Sağında yetmiş iki bin melâik
Solinda ol kader var emre sâlik
Nice yüzbin dahî var akla gelmez
Hüdâdan gayri kimse ânı bilmez
Sağındaki melekler nurlu gayet
Görüb seyreyledim aldım halâvet
Velî solda olanlar hep siyâh rûy
Didim bunlar ne zişd cehre ne behd huy
Ânı gördüm beni bir dehşet aldî
Ayakım gitmedi ol yirde kaldî
Ki her gözi ânın yıldız misâli
Görüp zikreyledim ol zü'l-celâli
Kurulmuş nurdan öninde sedirler
Didim Cebrâil'e bunâ ne dirler

(822)

Sağına soluna kılmaz nezer hiç
Velî bir kimseden itmez hazer hiç
Teaccüb eyledim ben gözlerine
Tehammül hiç olurmi sözlerine
Ki bir lahza âna bakmak ne mümkin
Kelâmına kelam katmak ne mümkin
Didim Cebrâil'e bundan eser vir
Bu hikmetden banâ sen bir haber vir

421- "Allah'a hamd ederek O'nu noksanlıklardan tenzih ederim, Yüce Allah'ı tenzih ederim. Allah'tan bağışlanma dilerim."

Nazar kıldim ânın bir kez yüzîne
Ânın dört yanını sarmış arâik
Didi Cibrîl nice vasfidem ânı
Velî bu vasf olur her bir lisanda
Bilürsin kim kamu âlem olur fâni
Ne yoksuldir ne baydir ne sadâret
Nice hûblar nice mahbûblar alur
Bu Azrail mukarrebdür Hüdâ'ya
Yakın geldi âna nâmus-i ekber
İşitdi ol gaçan ism-i Celâlî
Başınî kaldurub didi ve hâl var
Didi Cibril seni ben idem âgah
Habîbini götürdür lâ mekâne
Muhammed gerçi hatemü'l-enbiyâdur
Başını kaldur sana virsin selâmi

Bana söyle bakam kangi gözîne
Bakılmaz göz ne dehşetlü melâik
Sana virdi hüdâ ızzile şânî
Kim oldur hadimu'z-zât (hâdimu'l-lezzât)
Ne şâh dinler ne mâh dinler alur cânı
Götürüp ol ider kabri imâret
Atasi anasi ne ğamkin de kalur
Bu resme girdi Cebrail nidâya
Bu esmayı didi Allahu ekber
Ki zikr itdi Hüdâyı zü'l-celâli
Ebed bâkî Hüdâyi lâ yezâl var
Nakâyıstan muarrâ olan Allah
İdüb mi'râc çögeldi bu mekâne
Ki nali tozî göze tûtiyâdur
Birez ânunile eyle kelâmi

(823)

Tebessüm eyleyüb yûzime bakdi
Hemândem müntezîr oldî selâme
Bana kıldi iki kez merhabâler
Dahî sen sâdiku'l-va'di'l-eminsin
Sen olmasan kalurduk biz nihânde
Sana kıldım salâtîle selâmi
Keremkâni Hüdâyi zü'l-Celâlin
Suâl itdim neden ne ğamkin dursin
Seni gördüm bu dehşetde aceb ne
Didi Azraâil Allah u Teâla
Beni halk ideli hiç gülmedim ben
Beni gören göze çok vahşetim var
Mebâzâ kim gelemem uhdesinden
Kelâmına nice virem cevâbi
Benem ğamli benim havfim hitâbden
Didim önündeki şekli legendür
Didi bu şekl-i dünyadür serâser
Neden nâşî didim levhe bakarsın
Didi insân alunir mi hisâbe

Sanasınkim felekden yıldız akdi
İdüb taltif girişdi bu kelâme
Didi biz eylerüz senden hayâler
Hüdâdan rahmeten lil âleminsin
Neler halk itdi Hak iki cihande
Didim yâ Rab aceb ol gün ola mi
Bihamdillâh senin gördüm cemâlin
Ki bu tahtde kadîmi oturursin
Ki ruy-i hândân olamazsın sebeb ne
Seni halk eyledi a'lâden a'lâ
Bu hizmetden hiç âli olmadım ben
Kemâliyle Hüdâdan dehşetim var
Suâl ider ki bir bir zerresinden
Budur Allah u âlem bi's-sevâbi
Ki hâli olmazim aslâ hisabden
Âna gözin bakar dâim nedendür
Gerek sahrâ gerek deryâ berâber
Ne yazılmış içinde ne ararsın
Yazılmışdur kamu ümmü'l-kitâbe

(824)

Bugün doğan bu gün ölen ayandur
Kamusi levh-i mahfuzda beyandur
Didim bildür bana iş bu ağaci
Bu yapraklar neden bozmiş mizaci
Kimi tâze kimi bulmiş kemâlin
Kimi solmiş hemân bulmuş zevâlin
Didi dinle sen ânı yâ Muhammed
Cihân cananının cânı Muhammed
Neler geldi neler gitti fenaden
Tıfl-ı mâsum gaçan doğsa anaden
Biter yaprakı mâsumin ol ande
Neler izhâr ider Mevla nihande
Gaçan bir kul geçer tahtîle tâcden
Gazel gurub gelüb düşer ağaçden
Melâikler ki yapraki alurler
Taâmine gidüb ânı katarler
Taâmi yir olur fil hâl şikeste
Görenler zanider kim oldî haste
Baş ağrısi zuhur ider serinden
Hem ismi mahvolur defter yirinden
Eger ehl-i saadetden olursa
Ki cennet mülkine ol yol bulursa
Sağımdaki melâikler giderler
Ânı hândân ile tebşir iderler
Şakavetden eger olursa bir kul
Solimdeki melâikler dutar yol
Katî cânın alub bağrın delerler
Cehennem nârı ile müjdelerler
Didim sen mi alursın cümle cânı
Didi dinle beni canlar cânâni
Melekler eylerem ol kula irsâl
Benim emrimden itmezler hiç infâl
Yirimden ben ayak atmam dirâze
Melâikler alur rûhi boğaze
Hemân ben destimi sunub aluram
Makamı ne ise vâsıl kıluram
Didim ol gün bana eyle cefâyı
Zaîf ümmetime kılma ezâyı

(825)

Sunub rûhi alanda nusret eyle
Husûsa pîrlerine hürmet eyle
Şu günkim lâl olub çün dönmeye dîl
Ne denlü zahmetin varsa bana kıl
Racâyi ben âna çün eyleyince
Gulak virüb bu sözi dinleyince
Didi sen hiç bana itme racâyı
Teâlallâh sana kıldı ‘atâyı
Bu tebşiri sana çün söylerem ben
Ki vallâhi kasemyâd eylerem ben
Kim Allah u Teâla Rabbür’r-Rahmân
Tükenmez rahmeti deryâ-i ummân
Ki yitmiş kez bana eyler nidayı
Biher gün ben işidürem sadâyı
Hâbibim ümmetine şefkat eyle
Ölüm sekerannliğında hürmet eyle
Ki hürmet kıl yiğidine pîrine
Cesedden rûh uçub gitsin yirine
En ednâ ümmetî dağlardan uça
Kimi sıbyân kimisi oldî goca
Buyurdum ben âna levlâke levlâk
Ânı halk itmesem itmezdim eflâk
Ben ânın ışkına kıldım sizi vâr
Kuruldi kâinat çün oldî izhâr
Beni bilüb ânı tasdik ideni
Tarîk-ı müstakîm üzre gideni
Rûhîn almazadan ön tebşirle ânı
Virem fazlım ile dâru’l-cinânı

Bu âyet hem subûtine delildür Ânı inzâl iden hayyu'l-celîldür

Tetenezzelû 'aleyhimu'l melâ-iketü ellâ tehâfû velâ tahzenu[422]

Yirini görmemiş ol câni virmez Ebed zahmet çeküb hiç ağri görmez
Gelüb rûhi boğazine irince Âna kevser şarabından virince

(826)

İçerken rûh gelür kâse içine Ölüm sekerannlığı gelmez gücine
İrişür ol kula çün nusretullâh Ne emr itse ki Kâdir hazretallâh
Husûsa kim âna Kurân okine Ne vus'i vâr gelüb şeydân dokune
İner her harfine ânın melekler Duâ ile kabul olsun dilekler
Feriştehler gelüb ol cânı gözler Her harfi tîr olub şeytânı gözler
Hüdânın fazlı irince kuline Göçer iman ile uhrâ iline
Velî kâfir münafık ger olursa Ayagından çıkub gögüse gelürse
Solumdaki melâikler giderler Cehennem-i nâr ile tebşir iderler
Boğazına gelince sığmaya cân İdüb döner gögsine ol cân
Sökükler ayrılur hep bir birinden Söker başın dumani kalkar serinden
Yine ol cân gelüb anda kalûr ol Ki hiç sığmaz boğaza karşalur ol
Koyub ağzın aluram ben gafâden Ebed kurtulmaz ol kâfir cefaden
Çün Azrâil temâm irtdi kelâmi İdek bizler salât ile selâmi
Şükür hamd-i senâ olsun Hüdâye Bizi ümmet kılub sâhib livaye
Ki Cebrâil idüb ande ikâmet Melâikler idüb cümle itâet
İki rekât cemâatle namâzi Kılub Mevlâya biz itdük niyâzi
Girû zikr eyledim ismi'l-vedûdi Üçünci kat göge kıldım suudî
Kamunin hâlıki Allahu'l-a'lâ Ânı bakırdan itmiş Hak teâla
Ağ İncüden vâr idi bir kapusi Murasa' lea'l cevherden yapusi

(827)

Ki Cebrâil idüb filhâl nidâyi İçerden bir melek virdi sadâyi
Didi kimdür didi cibrîl-i emindur Berâber sâdıku'l-va'di'l-emîndur
Kim Allahın Rasûlidür Muhammed Kamû derdin tabîbidür Muhammed
Ki ve'l-hâsıl beni âna duyurdi "Feni'me'l câenî câe" buyurdî[423]
Ki ya'ni ne güzel geldi gelici Kamûdan ön hüdâvendi bilîci
Kapû açdi hemân geldi irişdi Benim ile kelâm idüb görüşdi

422- Fussilet, 41/30: Şüphesiz "Rabbimiz Allah'tır" deyip de, sonra dosdoğru olanlar var ya, onların üzerine akın akın melekler iner ve derler ki: "Korkmayın, üzülmeyin, size (dünyada iken) va'dedilmekte olan cennetle sevinin!"
423- Bana gelen ne güzel

Arînâil ki dirledi âna âd
Çün üçyüzbin melek var hizmetinde
Nice yüzbin dahî sâf sâf dururlar
Didi Cibrîl Hüdâdan dile ânı
Eger sâil suâl itse aceb ne
Çün önden anlara virdim selâmî
Sucûddân başlarını kaldurdi anlar
Yine tekrâr gidüb anlar sucûde
Kamunin hâlıkı Allahu'l-a'lâ
Geçüb andan irişdim bir denize
Didim Cebrâil'e bu ne denizdür

Dilinde zikr idi dâim bu evrâd
Hiç ırılmaz durur dâim katinda
İdüb secde Hüdâ'ya yalvarurlar
Ki virsin ümmete lütfiss-i kânı
İki olmasîna secde sebeb ne
Lisânımdan işitdiler kelâmi
İdib ta'zîm selâmim aldî anlar
Birisi kalmadi asla girude
İki secde bize farz itdi Allah
Ne hikmetler dahî göründi göze
Melâikler "ğılâz" ile "şedîddür"

(828)

Didi bahru's-sai'k dirler buna ad
Bu deryadan atarlar yıldırımler
Bu miktar ben ânı idem rivâyet
Geçüb andan birez biz yukaruya
Ne alt işik ki ne üsti hiç görünmez
Didi Cibril bu der bâbu'l-emândur
Ânın alt işiki "tahte's-serâda"
Didim Cebrâile aç bu kapuyi
Ol Allahın ki bunda kudreti vâr
Didi kim bu Cehennemdür açılmaz
Yire göge emân virmez yıkar ol
Cehennem şimdi hâbından uyânur
Girû ol kapıyi örtmek ne mümkin
Kim altı yüz kanadımla uçamam
Ki her yirde sana Hak nâsır oldi
Habibim barmaginla kıl işâret
Di bismillah küşât olur kapusi

Kazasından kuli hıfz eyleye Hak
Dokunsa ger dağa daşa erirler
Sübutina delildür iş bu âyet
Giderken ben irişdim bir kapuya
Hüdânın hikmeti mahfî bilinmez
Bilinmez halk olalı ne zemandur
Velî üstü işit ki "fevka'l- verâda"
İçinde seyr idem her bir yapuyi
Ki her yirde ânın bir hikmeti var
Ataş gelse öninden hiç kaçılmaz
Bütün bu âlemi düpdüz yakar ol
Zebâniler içinden hep boşanur
Öginden bir ayak gitmek ne mümkin
Velî ben kendi re'yimle açamam
Hemân fermân ilâhi sâdır oldi
Ezelden sana kıldım beşâret
Sana ezâf zebâniler kamusi

(829)

Beni bilmezlere halk itdim ânı
Ne vus'i vâr sana karşu yürüye
Seninçün kurmuşam bu kâinatı

Sana ben virmişem seb'a-l mesânî
Seni görse inüb gider furûye
Yarattım hem hayâtîyle memâti

İşâret eyledim açıldi ol bâb
Sığınur şiddetinden ul'l-elbâb
Açıldi kapusi evvel emirden
Ki bir minber kurulmuşti demirden
Velî minber ataş ile donanmış
Kızıp ol nâr ile öyle sıvanmış
Kamunin hâlıkı Allahu'l-a'lâ
Ataştan bir melek kılmış Teâlâ
Bakılmaz yüzine gayet hışımnâk
Yüzi gülmez ânın aslâ gazâbnâk
Ataş sıçrar ânın iki yüzinden
Kıvılcımlar akar ânın gözinden
"Şedîdü'l-batş" olub sözi hazerdür
Ki bir gözi bir aylık yol gaderdür
Durub tesbîh ider dâim Hüdayı
Dilinde zikir dir iş bu duâyı
Çıkar dağlar gibi ataş dihandan
Neler halk eylemiş Mevlâ nihandan
Ânı gördüm vücudum çün elendi
sanasın kim Cehennem zelzelendi
Velî Hakkın inayeti irişdi
Ki Cebrâil gelüb nezdin girişdi
Ki yâ Mâlik didi başını kaldur
Ol Allâhın habibidür rasuldür
Muhammed sa'diku'l-va'du'l-emînür
Hüdâdan rahmete'n-lil âlemîndür
Nazar kıl bir kez in dost-i Hüdâye
Katî hürmet gerek sâhib livâye

(830)

Muhammeddür ânın adi ezelden
Ki rahmetdür hüdâ-i lem yezelden
Buyur insin zebâniler furûye
Ne söylerse sözi dönmez giruye
Eger dirse cahîme kim don imdî
Hüdânın emrile tîz sön imdî
Cehennemler sönüb kalmaz yirinde
Olub bârid ataş kalmaz birinde
Bu resme nazlidür bâri hüdâye
Ki cebrâil girince bu nidâye
Öginden başınî kaldurdî ey cân
Sanasın kim kamu âlem olub fân
Gazabden halk idüb ânı teâla
Kemâli saltanatda şâni a'lâ
Ki bir gözi bir bir aylık yol kadar vâr
Nefes virdi çün ağzından çıkub nâr
Olub tiz muntazir aldı selâmı
Dönüb kıldı benim ile kelâmı
Didi mâlik sen Allahın rasuli
Ki cinne inse sen bildür usûli
Veli şol kim sana iman getürdi
Anı Mevlâ muradına yitürdi
Velâkin ol sana iman getürmez
Hüdâ buyurduğını çün götürmez
Seni bilmezlere bu nâr makamdur
Teâlallah 'azizün züntigamdır
Didi malik cehennem yiddi etbak
Girer müşrik gerek kâfir gerek âk
Birisinin "cehennem" oldu adi
Senin ümmetlerin Rabbü'l- 'ibadi
Veli 'asi olup anlar Hüdâya
Zebaniler atar anı buraya
İkincinin adı bunda "Lezâdur"
Oda tapanlara dâim sezâdur
Üçüncüye dinildi "Hutâme" ad
Girenler olmaya hiç andan azâd
Bu kez dördüncinin adı "sa'irdür"
Yâkub fi'l-hâl yine anı semirdür

(831)

Beşincinin “sakar” olubdur adı
“Cahîmdirler” bu kez altıncıya ad
Yiddincisine çün “haviye” dirler
Nebilerle iderlerdi ki gavga
Ki Fir‘avn ile şeddâdi Nemrûd
Çünki Mâlik’den bu süzi dinledim
Lutfî ile hak bize kılsın kerem
Durdi mâlik tîz hemân acdı kapu
Hep ataştan halk olinmişler temam
Ağzı içinden ataş öyle çıkar
Yüzlerine kim bakar candan bizer
Tut kulakın dinle Mevlâ neylemiş
Her şeher yetmiş iki bin var evi
Her bir evde yetmişerbin tahtı var
Şehr ataşdan ev ataşdan taht ataş
Ezdehalerle ‘akarub nar gibi
Bir bölük kavme ider anlar ‘azâb

Mecusiler iderlerdi inadı
Arab müşrikleri çok ide feryâd
Münafıklar dahi kâfir girerler
Kılub anlar ulûhiyette da‘va
Ok attı göklere çün oldı merdûd
Döndüm andan ümmetimi söyledim
Ad cehennem kapusini ben görem
Çün zibâniler gelüb kıldı tapu
Birbiriyle her gaçan kılsa kelam
Kûh-i kâfi hiç eman virmez yakar
Hiç balık suda bunalur mi gezer
Yitmiş iki bin şeher halk eylemiş
Cümlesi ataş ile olmuş kavi
Ana göre kasr-ı köşki rahti var
Kasr ataşdan köşk ataşdan reht ataş
Biri birine çün dolaşmış mâr gibi
Didi Mâlik kibr idenler i‘ticâb

(832)

Kendini ulu gören edna olur.
Kul nedür kim kendine kibr eyleye
Kibriya ancak hüdaya yaraşur.
Bir kavim gördüm cehennemde ulu
Ağzı içinden gelüp başi çıkar.
Her birinin karnı şişmiş dağ gibi.
Akçe ıssîsın alub yerdi riba
Doldururdi genzine altınları.
Saçlarından her birini asmişdiler
Dedi bunlar bakmaz idi mahreme.
Yüzi açuk kimseden kaçmaz idi.
Bir cemaat gördüm onda er kişi.
Bağlanuptur dilleri zencir ile
Dillerinden öyle asılmış heman.
Didi bunlar kim şehadet eyledi.
Hem zemime eyleyen böyle olur.

Kendini edna gören a‘la olur.
Âlimem ben fâzilem ben söyleye.
Kim ederse işbu nara karışur.
Karnının içi akrep yılan dolu.
İçeruye ol yine fîl hâl akar.
Döndi malik söyledi kim ya nebi.
İtmez idi hiç haram malda iba
Gördüm onda bir bölük hatunlari
Ellerin ayakların kasmışdiler.
Gösterirdi yüzünü namahreme.
Ecnebi namahremi seçmez idi.
Her azaptan çün biter olmuş işi.
Vasf olunmaz dil ile ta’bir ile.
Cümlesi feryad ile eyler eman.
Bilmedi davayı yanlış söyledi.
Herkes ettiği cezasını bulur.

Gördüm onda bir bölük avratleri
Didi malik çun bunlar kıldı zina
Çun zinadan oldu karnında veled
Emcekinden çun asılmış her biri.
Bu sebepten halleri oldu fena.
Didi sırrım bilmesin hiçbir ehad.

(833)

Çun düşürdüp tîz ân-ı katl eyledi
Bir cemaat ben yine gördüm ayan
Sen bu sözden ibretin al ey püser
Çun zebaniler sokarlar ağzına
Yuttururlar cebr ile anı âna
Ben dedim kim malike kimdur bular
Didi bunlar nasi gıybet eyledi
Bir cemaat gördüm ande key kati
Didi malik beynamaz oldu bular
Etmez idi itibar iş bu dine
Ağzı boğazı kurumiş nar ile
Çun zebaniler ana verür kadeh
Zehri katran dolduruben sunalar
Görüp anı hiçbiri içmez idi
Pes zebaniler yine ibrâm idub
Ânı içtikde bağarsık doğranur
Ben dedim bunlar cihanda neyledi.
Kim bular ol kul idi içdi şarab.
Ettiği fiili gelup bunda çeke.
Ettiği iş gör ana kim neyledi
Vasfı halin ideyim size beyan.
Yanlerinin etlerini hep keser.
Yudamazlar karşalur boğazına.
Kim bu hali seyreder kalur tana
Böyle olan yeryüzünde ne kılar.
Zem kelamıyla sözünü söyledi.
Nas değil hınzıre benzer sûreti.
Gör zebaniler âna kim ne kılar.
Geçtim ondan bir kavmi gördüm yine.
Teşnelenmiş su diler naçar ile.
Yâ'ni içüb canı tez bula ferah.
Alup oni doğrusudur saneler
Çun boğazden içeru geçmez idi.
Cebri kahra içurup iskâm idub.
Ne vâr ise enderûnda iğrenur
Didi malik işbu sözü söyledi.
Bu sebepten oldu halleri harab.
Döndüm andan söyledim ol Malik'e.

(834)

Bu makamden dön geruye gidelim.
Didi malik ümmetine söyle sen.
Baş gözüyle gördün ey ali cenab.
Ola kim rahmet kıla ol padişah.
İbtida gördün beni sen yüz be yüz.
Elleri altında olan bi hisab.
Hak Teâla bildürüb Furkan ile.
Kullarını ol yakarsa nidelim.
İşbu minval üzre takrir eyle sen.
Nehy olandan eylesünler içtinab.
Ol kerim u ol rahim u ol ilah.
Ben gibi vardur zebani on dokuz.
Merhamet yok her biri eyler azab.
Nassı kati hücceti burhan ile.

Kalellâhu Teâla fil kelâm "aleyhâ tis'ate aşar"[424]

Yıldırım narı gibidür gözleri.
Sanki gök gürler misali sözleri.

424- Müddesir, 74/30: "Üzerinde on dokuz (görevli melek) vardır."

Çün ataştan halk olubdur etleri. Tabir olmaz dil ile kuvvetleri.
Bir eliyle dağı dağ üzre katar. Yetmiş bin kâfiri oda atar.
Çünkü anlar itmedi hakka sucud. Her birinde dağ gibi ola vücud.
Yansa hakîsterlenub ol mahvola. Hâk teâla emridüb dîri kıla
Gülmeyüp hiç tâ ebed ağlâyeler Çün selâsiller ile bağlâyeler
Cenneti dünyada kılmış kâide Put sanemden olmaya hiç faide.
Kaldurup el dedim ey bari hüda. Ehli beytim ümmete olsun feda.
Sensin Mevlayi settarul Guyub. Sensin ol alayi gaffaruz zunub.
Rûy siyahlı girmesünler darlığa. Rahmetinle anları sen yarlıga

(835)

Alimul esrâr olan perverdigâr Gizlü zahir hazretine aşikar.
Gayb ilinde sem'ime geldi nida. Ya habibim hacetin oldu reva.
Ben sana Cibril ile kıldım selam. Nazil ettim ondokuz harfli kelam.
Ol kelamdan sure başı fark olur. Kim olursa rahmet ile gark olur.
Çün zebaniler ulusi on dokuz. Ol kelamın harfleri hem on dokuz.
Kangı kul ani tilavet eyleye. Üç isimli ol kelamı dinleye.
Ol zebaniler ana yol bulmaya. Ta ebed niran içinde kalmaya.
Ben didim elhamdülillah ya gafur . Ya alim u ya hakim u ya şekur.
Kılduk ande biz iki rekat namaz. Kudret ıssı malikül mülke niyaz.
Çün beşinci kat göğe erduk kadem. Dinle imdi vasfını anın idem.
Kırmızı altunile ol halk olup İçi kat kat çok melaikle dolu.
Çün cemaatle edip hakka sucud Eyledük dördüncü eflake suud.
Geldi Cebrail kapıya aşikar. Ham gümüşden halk edup perverdigar
Döndi filhâl Babını dek eyledi. İçeruden bir melaik söyledi.
Açtı ol babı âna verdim selam. Merhabalar eyleyüp kıldı kıyam.
Adı Salsail idi nurlu melek. Hiç melaikden görünmezdi felek.
Secdeden hiç bakmaz onlar bir yana Dillerinde ziler olurdu bu dua.

(836)

Dedi Cibril ya Muhammed Mustafa. Sen risalet madeni kani vefa
İste haktan ümmete ihsan ide Ol huşu'lu kulları gufran ide
Ümmetiden kim huşu'île kıla. İşbu gök ehli sevabını bula
Nuh peygamber hem dahi idris beyan. Râbiinci gökte ben gördüm ayan
Kim neler halk eylemiş kadir ilah. Dört hatun gördüm felekte yüzümah
Pes Biri Havva biri Meryem idi. Çün duası dertlere merhem idi

Ümmi musa hem bu Hâyet ad ana.
Hem birisi olmuşidi Asiye.
Güne güne herbirinin tahti var
Kılduk onda biz iki rekât namaz.
Evveli yok ahiri yoktur kıdem.
Kırmızı altunile ol halk olup.
Geldi Kelkâîl kapu kıldı küşad.
Cümlesinin kalbi hakkı fikr eder.
Ne ruku'da idiler ne secdede.
Dedi Cibril halıka eyle niyaz.
Durdi Cebrail ezanı okudi.

Hak Teala eyledi çün vahy âna
Cebri giden firavun ol asiye
Ana göre kasrı köşki rehti var.
Kudret ıssı malikül mülke niyaz.
Çün beşinci kat göğe erdük kadem.
Bihisab anda melaikler dolup.
Çün selamim aldi gayet oldu şad.
Dillerinde bu duayı zikr eder.
Cümlesi durmişler idi ka'dede.
Ümmetine eylesun ka'de namaz.
Ol felekde pes melaik çok idi.

(837)

Evveli yok ahiri yokdur kıdem.
Dut kulakını görki Mevla neylemiş.
Geldi Cibril babını dek eyledi.
Didi Semhaile ben cibrili emin.
Açtı babı ben âna verdim selam.
Çün ezel görmüş idim İsa'yı ben.
Yüzüni gördüm heman verdim selam.
İki çeşmim Arasın bûs eyledi.
Çün dedi kim ya Muhammed pür kemal.
Ol cemalinî sana arz idiser
Dil nice anın cemalin söylesun.
Farz olan sen nesnei dile hafif.
Hem sana i'ta olanı ya Habib.
Bu duayı çok alur imdi dile.
Geldim anın yanına verdim selam.
Bir azim kürsi kurulmuş altına.
Ol felekte çün melekler çok idi.

Andan altıncı göge erdi kadem.
Sarı yakuttan ani halk eylemiş.
İçeruden bir melaik söyledi.
Hem beraber Rahmeten lil âlemin.
Eyledi tazim ile birkaç kelam.
Gördüm anda hazreti Musa'yı ben.
İkimiz beyninde oldu çok kelam.
Hamdullah çok beni tebşirledi.
Ol kerim u ol rahim u la yezel.
Ondan ulu devleti kul nidiser
Dile haktan ümmetin afv eylesun.
Hod bilürsin Ümmetin oldi zaif.
Dile haktan ümmete kılsın nasib.
Geçtim anden uğradım Mikail'e.
Kalktı ol tazim eyledi kıldı kıyam.
Rengi benzer İdi ânın altuna.
Döndi Cebrail ezani okudi.

(838)

Çün cemaatle edip hakka sucud.
Pes "gureybâ" derler idi ismine.
Gayet ile zinet almış ol felek.
Dedi Mevla nusret ide bu dine.

Ol yedinci kat göge kılduk suud.
Göz kamaşurdi bakınca resmine.
Hazininin adı Efrâîl Melek.
Geçtim ondan bir melek gördüm yine.

Başını gördüm ânın fevka'l-verâ
İki ayakı imiş tehtes- sera.
Yeddi kat yirler âna lokma gibi.
Durdi Cebrail dedi kim ya nebi.
Budur İsrafil âna sen ver selam.
Sırrı sözler söyledük birkaç kelam.
Gördüm anda bir mübarek Pîr Aziz.
Yüzüne kıldım nazar gayet temiz.
Kürsi üzre nura ğark olmiş yüzi.
Döndü Cebrail söyledi işbu sözü.
Ceddi alanuzdur İbrahim Halil.
Odden anı hafiz edup hayyul celil.
Geldim anın yanına verdim selam.
Eyledi tazim bana kıldı kelam.
Döndi andan ümmetim vads eyledi.
Ahırında bu kelamı söyledi.
Ya Muhammed ümmetine söyle sen.
Habı gafletlerden ikaz eyle sen.
Kim bu dünya fanidur durmaz geçer.
Ruh cesedde daima durmaz uçar.
Kudret ıssı Ol gani perverdigar.
Etmedi bu faniye hiç itibar.
Sevmedi hak bir îvez perri kader.
Kim oni terk eylese inam ider.
Söyle anlar giymesun fahirlibas.
Yığmasunlar altun akçe hem nühas.
Bahtulu kul kim Sana ümmet olur.
İndi hakda izzi cah devlet bulur.
Doğru gidip olmasınlar iğvicac.
Cennet içre çokça diksünler ağaç.

(839)

Ol ağaç dalında bülbüller öter.
Her ne denlü meyve var anda biter.
Ben dedim ol ağacı söyle bana.
Ümmetim çün talip olsunlar âna.
Fariğ olup kim cihandan el yuye
Bu duayı didi her kim okuye
Kaç okursa ol kadar ağaç olur.
İndi hakda çok ulu devlet bulur.
Çok faziletlu duadur bu dua.
Kim okursa derdine olur deva.

Sübhanallahi ve'l-hamdü lillâhi velâ ilâhe İllallâhu vallâhu ekber İlâ ahirihi…[425]

Ol felekde çün melaik çok idi.
Durdi Cebrail ezanı okudi.
Biz iki rekat kılıp onda namaz.
Kudret ısssı Malikel mülke niyaz.
Ref olunduk beyti me'mure heman.
Resmini ben edeyim size beyan.
Çok melaikler ânın kasdindedur.
Doğru ol bu kabenin üstündedür.
Bu makamın ol makama yoli var.
Ani seyr eden hüdanın kuli var.
Perdeler var her göz ani göremez.
Mahfi olan hallere ol iremez.
Aç gözîni görki Mevla neylemiş.
Ol kızıl yakutile halk eylemiş.
İki kapısı yeşil zümrüt ile
Kadirin kudretlerini kim bile.
Yirde gökte itibarı çok ulu.
Onikibin kandil anda asılu.
Ak gümüşten bir minare var idi.
Çün sânasın aklığı ak kar idi.
Dediler uzunluğu beşyüz sene.
Çıktı Cebrail âna döne döne.
Öyle verdi üzerinde ol seda.
Yeddi kat gökleri kamu aldı nida.

425- "Allah bütün noksan sıfatlardan münezzehtir, bütün hamdler ona mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah en büyüktür"

(840)

Ânın üstünde ezanı okudi
Hatırıma oldu ilham ibtida.
Bu cemaat kim bana oldi garib.
Ol makamda çok dualar eyledim.
İki rekât biz kılıp ande namaz.
Bu makamda bir salavat edelim.
İbni Abbas çün rivayet eyledi.
Sidreye çün ol usulüyle girur.
Çün dinildi âna sidre münteha.
Yukarısın kimse idrak eylemez.
Bu sebepten çün dinildi münteha.
Bazıler dedi yukaruden gelen.
Çün gelup ol sidreye vasıl olur.
Sidreden altıncı kata inemez.
Hem furudan kim eder ise kuud.
Bu sebepten hak buyurdi münteha.

Ol melaikler hisabı yok idi.
Cümle gök ehli eder iktida.
Yeryüzünde ümmete olsa nasib.
Ümmetimin vasfı halîn söyledim.
Beyti ma'mur da edip hakka niyaz.
Hak Teala yol verirse gidelim.
Rahmetullahi aleyhi söyledi.
İş bu ayetten âna mana verur.[426]
Alemin ilmi bulur ande niha.
Akl âna hiç cust-i derrak Eylemez.
Kutbi gavsın ilmi onda intiha.
Fevki arşta sırrı hikmetler bilen.
Her ne maksud var ise hasıl olur.
Hergiz esrarı hudaya eremez.
Yukarıya sidreden gitmez vücud.
Âlemin ilmi bulur onda niha.

(841)

Urub anda yukarıya iremez .
O sebepten çün dinildi münteha.
Her biri bir güne kıldı beyyinat .
Sidre buyuruldiği bir ulu ağaç.
Ol ağacın köki çün altındadur
Kim dibinde sanmağıl toprağu var.
Çün ânın bir yaprağı dünya kader.
Uzini yüzellibin yıl rah imiş
Yiddi derya göklere çün çıksalar.
Kim ânın yaprağına olmaz bedel.
Ruzi şeb halıka kulluk idek
Yiryüzinde kim olan cînnile nas.
Hep bana eyler salâtîle selam.
Daima ol böyledür adetleri.
Gör agacin bir budağında ne var.
Ol budak dünya kadar vardır iki.
Kırmızı yakutile var minberi.

La mekanda gözi nesne göremez.
Alemin ilmi bulur onda niha.
Pes Yine buyurdi fahri kainat.
Dört yana dali budaki i'vicac.
Altı üstü her yeri altundandur.
Kumların sayısınca yaprağu var.
Kimdir ani dil ile tabir eder.
Cümlesin halk eyleyen Allah imiş.
Katre katre yeryüzüne yağsalar.
Gör neler halk eylemiş lemma yezel.
Salt hemen bir yaprağında melek.
Gayri halin sen âna eyle kıyas.
Anladığınız kadar kıldım kelam.
Ümmet içindür kamu Taatleri.
Gözüme bir köşk göründü aşikar.
Yiddi yüzbin yıl olup yüksekliği.
Dedi Cebrail bana dinserveri.

426- Necm, 53/ 13-14: Andolsun onu, Sidretü'l-Müntehâ'nın yanında önceden bir defa daha görmüştü.

Kim bana meskendürür işbu makam.
Bu zebercedden olan kürsi sana.
Hamdullah hizmetim oldi temam.
Hak Teala öyle emretti bana.

(842)

Böyle kürsi bir melaik görmedi.
Aldı kürsi üzerine ol beni.
Döndi Cebrail recalar eyledi.
Bu makamda kıl iki rik'at nemaz.
Kim seninle bu mekân zinetlene.
Çün mekânım bunda olsun serfirâz
Ol ağaç altında dört ırmak akar.
Dedi Cebrail bana kâmil sıfat
Batın akanlar giderler cennete.
Ol biri kevserdürür kim iç de bak.
Hem birinin oldi adı selsebil.
Ol melekler eyledi benden hazer.
Bîhisab gider melaik sel gibi.
Safların uzunluğin vasf eyledim
Süratle çün uçan kuş açsa per
Saffının uzunluğîni bulmaya.
Ben dedim Cebrail'e neyler bular
Kimse ânın üstüne oturmadı.
Çok keremler eyledi Rabbül ğanî
Ruy-i handan bu kelamı söyledi.
Kudret ıssi Halıka eyle niyaz.
Meskenime nur dolup rif'atlene.
Ben dahi kıldım iki ri'kat nemaz.
İki bâtın ikisi zahir çıkar.
Pes biri Nil hem biri oldi Fırat
Ümmetîn gark eyleye hak rahmete.
Rengi ânın öyle ebyaz sütten ak.
Kudretinden halk edip hayyul celil.
Sidrenin sağ yanına kıldım nazer.
Saf saf olup öyle gider yel gibi.
Aklınız irdiği miktar söyledim.
Yüzyıl ânın saffina uçsa eğer.
Aciz olup anda takat kalmaya.
Böyle sürat gitmesinde ne kılar.

(843)

Dedi kim ben halk olalı ya resul.
İş bu minval daima bunlar gider.
Bir geçen saf dahi dönmez geru.
Ta ilâ yevmil kıyam böyle gider.
Ben taaccüb eyledim gayet âna.
Gör hudanın hikmetin ali neseb.
Budur adet budurur kanun usul.
Leyki bilmem gittigi yirde nider.
Böyle gördüm bunları ey mahi rû
Kul odur kim hikmetini fikr eder.
Didi Cebrail sakın kalma tanâ
İş bu ayet vahy okundi der akeb.

Ve mâ yeğlemu cûnûde rabbike İllâ hû[427]

Ben dedim kim bu mekânda nîdelim.
Dedi bundan ileruye gidemem.
İşbu sidre kim bana oldi makam.
Her makamda bir melek tutar mekân.
Gerçi bundan ileru geçsem eğer.
Söyledim Cibril emine gidelim.
Bundan öte rehnümaluk idemem.
Bu makamda hizmetim oldi tamam.
Böyle emr etmiş hudayı kûn fe kân.
Ol celalullâh yakub perrem töker

427- Müddesir, 74/31:..." Rabbinin ordularını, kendisinden başkası bilmez..."

Ben dedim dost dosti yolda kormi hiç.
Ol hüdanın hikmetini kim bile.
Hak Teala vermiş altıyüz kanat.
Maşrık ile mağribi öyle tutar.
İş bu kuvvet ol melekte var iken.
Leyki ondan öte kuvvet gelmedi.

Haktan özge nusret iden varmı hiç.
Ben durup kıldım nazar cebraile.
Bir kanadînî eğer etse küşad.
Gün görünmez alemi zulmet tutar.
Hem beni gayet sever ol yar iken.
Sağda solda kim ne vardur bilmedi.

(844)

Döndü andan ol reca kıldı bana.
Dile haktan çün kabul olur dua.
Ol sırata uğrayınca ümmetin.
Ümmetimden ileruye ben uçam.
Üzerinde durmayup asan gide.
Cümlesin afv eyleye Allah dedi.
Hak katında hâsıl oldu her dilek.
Bir eliyle ol melek aldı beni.
Cümlesîni îdemem size beyan.
Halk okunmuş incuden var bir hicab
İleruye ben tecavüz idemem.
Her hicabda güne güne var melek.
Ol hicabı durdi tahrik eyledi.
Allah Allah bir kez ol kıldı nida.
Ol kanadı üstüne aldı beni.
Göz açup yumunca ol kıldı huruc.
Safi altundan idi ulu hicab.
İlerüye ben takaddüm îdemem.
İşbu minval biz gecüp yetmiş hicab.

Ya Muhammed bir sözüm vardur sana.
Hak Teâlâ hacetim kılsın reva.
Yeryüzünde kim tutardı sünnetin.
Ol sıratın üstüne kanad açam.
Cennette ol kuş gibi pervaz ide.
Durdi onda fi emanillah dedi.
Perde ardından erişdi bir melek.
Göndürüb ani bana Rabbul ğanî
Tarfetü'l-ayn perdeyi geçtim heman.
Ol melek dîdi bana âl-i cenâb
Bu hicabdan bir hicaba gîdemem.
Ümmetine cümlesi ister dilek.
Ulviyetten bir melaik söyledi.
Anda yetmiş kat hicab virdi seda.
Dedi ister kurbine rabbul ğanî
Çün hicabı salise kıldık uruc.
Ol melek dedi bana kim oldi tab.
Bir hicabdan bir hicaba gidemem.
Cümlesin desem ele sığmaz kitab.

(845)

Her hicab kalınnığı beş yüz sene.
Kim neler halk eylemiş Rabbül enam.
Ben nice vasf edeyim ânı sana.
Verdi kuvvet ol hudayı kün fe kan.
Çün ulu halk eylemiş hayyul celil.

Hem aralıkı dahi öyle sene.
Geldi refref çün bana virdi selam.
Bir yeşil döşek gibi geldi bana.
Çıktı kürsi üstüne tutti mekân.
İş bu ayet hakkına oldi delil.

Vesi'a kürsiyyuhû-ssemâvâti vel-arda velâ yeûduhu hifzuhûmâ[428]

428- Bakara,2/ 255…" O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine alır, onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez…"

Kudret ıssi ol ilahi la yenam. Yeddi kat yer yeddi kat gökler temam.
Kürsinin bir cüzüne olmaz bedel. Gayet ulu halk edüp lemma yezel.
Kadirin kudretleri olmaz hesab. Arş ile kürs arası yitmiş hicab.
Hak Teâlâ anı öyle kılmasa. Ara yirde ol hicablar olmasa.
Nur-i arş ol kürsiyi yakar idi. Yiddi kat eflaka nur akar idi.
Vasf olunmaz ben nice vasfın idem. Andan arşın üstüne ördüm kadem.
Çün ulu kılmış hudayı müstean. Kim bu mahlukat sağisince heman.
Hak Teala ol kadar vermiş ayak. Dört melaik olmuş altında dayak.
Pes kıyamette sekiz olsa gerek. Arşı omuzlarına alsa gerek.
Dört melaik vasfını çün idelim. Hak Teala yol verürse gidelim.
Bir omuzdan bir omzîne tamam. Bil ki yükrük kuş uçarsa ey humam.
Tâ ki beşyüzyıl âna pervaz ide. Bir omuzin nısfına ancak gide.

(846)

Arşı gördüm kalmadı bende mecal. Gör ne lutf itdi hüdayı zül celal.
Gitti takat onda mahvoldi tenim. Ağzıma bir damla sundular benim.
Ondan özge tatlu nesne görmedim. Kim ne idi sırrıne hiç irmedim.
ani yuttum kalbime geldi sürur. Çok alametler edup bende zuhur.
Evvelin hem ahirin ilmi tamam. Çün bana keşf eyledi Rabbül enam.
Gözlerime verdi kuvvet padişah. Ol kerim u ol rahim u ol ilah.
Açıldı perdeler gitti gözümden. Nutuk verdi saçıldi dür sözümden.
Kemaliyle bakup ben arşı gördim. Vücudum mahvolup bir hale erdim.
Lisan ile o hal takrir olunmaz. Dihan ile o hal tağbir olunmaz.
Ki baktım dört yana hiçbir felek yok. Beni andan götüren bir melek yok.
Teaccüb eyledim ben iş bu hale. Ki yalvardım Hüdayı zülcelale.
Yine bir söz buyurdi İbni Abbas. Bu ayetten didi kim eyyuhan nas.

linuriye min âyâtinâ innehû hüve-ssemi'ul basîr[429]

Ki hak celle münezzehtir mekândan. ,Neler halk eylemişdür kün fe kândan.
Semavata urucine acep ne. Habibini alıp arşa sebep ne.
Göre kudretleri çün ola dilşad. Gele ümmetlerini ede irşad.

(847)

Ki göklerde göre ol kudretullah. Neler halk eylemişdür hazretullah.
Cemalin görmeğe mahza değildür. Fe haşa kim mekanda ol degildür.

429- İsra, 17/1: Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir.

Ki zira hak temekkünden Müberra. Dahi fikri teakkulden muarra.
Kamuin halıki Allahül a'la. Ki arştan ön var idi hak Teala.
Sakın kalbin içinde kalmasun pas Ne hûb tefsir ediptür İbni Abbas.
Bu ayetten beyan edup duyurdi. Resulullah yine ânı buyurdi.

Lekad raâ min âyâti rabbihi-lkübrâ[430]

Kamu maahvoldi ande bir felek yok. Ki benden gayri ande bir melek yok.
Ki ol arşta beni çün aldi dehşet. Teâliden irişdi geldi nusret.
Sağımdan semime geldi bir avaz Dedi gif ya Muhammed kıldı ağaz

Gıf yâ Muhammed feinne rabbeke yüsellâ[431]

Sanasın kim Ebubekirin sadası. Kulağîme gelup ânın nidası.
Tefekkür eyledim ben iş bu hale. Şükür kıldım hüdayı la yezale.
Dedim sıddık meğer çıktı bu arşa. Mebâza görmedim ol bindi ferşe.
Ki refrefte ânı hiç görmedim ben. Nişanına ebed hiç irmedim ben.
Meğer benden dedim ol ilerude Be anu çün koyup geldim furûde
Ne hikmettur dedim bu hikmetullah. Ne kudrettur dedim bu kudretullah.

(848)

Kaçan ol savt ki sem'ime erince. Ol arşın nuruni bakıp görünce.
Hicap ettim ben ol arşın nurinden. Anı bildim ki musanın turinden.
Seçilmez nuri arş ağı ağımden. Ki nalînim çıkardım ayakımden.
Derunima bu ilham öyle geldi. Nutuk verdi hüda arş dile geldi.
Firakîle işittim ol sedayi Ki zikrettim hüdayı zülcelali.
Dedi ol arş ey Allahın habibi. Ezel sensin kamu derdin tabibi.
Muhammed sadıkul vadil eminsin. Hüdada rahmetenlil aleminsin.
Çıkarma sen mübarek ayakindan. Ki nurim nur ola ol toprakindan.
Gözüme sürmedür nalın gubari Bulam ânûnîle Ben itibarı.
Kelamından tefekkür eyledim ben. Yine ani çıkarmak dîledim ben.
Hitap geldi hüdayı zülcelalden. Ki kudret sahibi ol la yezalden.
Benem Allah benem baki müebbed. Habib Ahmed resulüm ya Muhammed.
Çıkarma nalini sen ayakından. Dedim ya rab şu kim sina dağından.
Ki musaya bu ayetle duyurdun. Âna *"fehla' nâ'leyke*" buyurdun.[432]
Hususan kim budur ol arşı ala. Ki yerde gökte böyle mualla.
Âna verdik dahi Tevrat kitabı. Tealallah yine kıldı hitabı.
Seni alemlere rahmet yarattım Seninçün ben sekiz cennet yarattım

430- Necm, 53/18. Andolsun o, Rabbinin en büyük âyetlerinden bir kısmını gördü.
431- Ey Muhammed dur! Şüphesiz senin Rabbin seni yüceltiyor.
432- Taha, 20/12: "Şüphe yok ki, ben senin Rabbinim. Hemen ayakkabılarını çıkar. Çünkü sen mukaddes vadi Tuvâ'dasın."

(849)

Seninçün eyledim kat kat felekler.
Salât ile selam eyler melekler.
Benim indimde sen a'ladan a'la.
Senin nurundan oldi arşı a'la.
Ezelden ben sana dedim habibim.
Ki musaya buyurmuşdim kelimim.
Habib başka kelim başka eyâ can.
Benem baki kamu alem olur fan.
Seni ben eyledim sultanı mümin.
Sana ad verdim ismimden müheymin.
Buyurdum ben sana levlake levlak.
Seni halk etmesem etmezdim eflak.
Habibim ögine bak ne görürsin.
Ki sen ondan bu esrare erürsin.
Ögümde bir deniz gördüm be gayet.
Kenarîne anın yoktur nihayet.
Ki deryanın içinde bir ağaç var.
Dedim belki hüdadan bir ilaç var.
Tükenmez ger kamu âlem ide nuş.
Budakına gelup konmuşdi bir kuş.
Ki ben ol kuş ile geldim yüze yüz
Çün ağzında tutardı zerre bir toz
Buyurdi hak Teala bunda raz var.
Kuşin ağzında bir zerrece toz var.
Habibim sen bilirmisin bu hali.
Görüp seyr eylegil Bahri zülâli.
Dedim ya rab ki ben bilmem sen a'lem
Benim her derdime sen eyle merhem.
Buyurdi hak o derya rahmetümdür.
Ne halk itsem benim ol hikmetümdür.
Ki sen zikr eylegil ben zülcelali.
İçindeki ağaç dünya misali.
Budakında olan kuş ümmetindür.
Gece gündüz bana ol minnetindür
Kuşun ağzındaki tozdur günahi
Dedim ben ey kerem kani ilahi.
Tükenmez rahmetin deryayı umman.
Benim ümmetlerime eyle ihsan.

(850)

Şükr kıldım hüdayı kün fekane.
Ukul ermez erişdim la mekane.
Ki ruhdan maada bende ki hal yok.
Hüdadan gayri asla kîl u kâl yok.
Kelamında buyurdi kim tedella.
"Fe kane kabe kavseyni ev edna."

Sümme denâ fetedellâ fekâne kâbe kavseyni ev ednâ[433]

Tealallah beni kıldı muazzam.
Cemali nimeti ile mükerrem.
Göründi çeşmime nuri celiyyat.
Lisanıma gelup bu "ettahiyyat."

Ettehiyyâtü lillâhi vessalavâtü vettayyibât esselâmü aleyke

Ki yani ol sena hamdîle taet.
Lisan ile olan her bir ibadet.
Olup mahsus hüdayı zülcelale.
Kerem kani olan ol la yezele.
Basir ol dur semi ol dur alîm ol.
Gafur ol dur vedud oldur hakîm ol.
Bana Allah buyurdi bu kelamı
Ki lütfundan bana verdi selamı.

433- Necm, 53/8,9: Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu.

Eyyühennebiyyü verahmetullâhi ve berakâtühü

Ki yani ey nebiyi zişani kevneyn. Seni ben eyledim deacetül ayneyn.
Çü dünya ahret mihnetlerinden. Selamet eyledim şiddetlerinden.
Senin üzerine olsun selamet. Ki fazlımdan verdim sana temamet.
Derunime heman geldi bu ilham. Hüda lutf etmese etmezdim ifham.

(851)

Ki benden ol nice var enbiyalar. Rizayet sahibi çok evliyalar.
Ki bundan maada çok ümmetim var. Hüdadan hem benim çok minnetim var.
Tealallah verdi bana selamı Nutuk verdi dedim işbu kelamı.

Esselâmü aleynâ ve alâ ıbâdillâhi-ssâlihîn

Didim kim bizlere olsun selamet. Dahi Salih olan kula temamet.
Ki salihden murad ol ümmetimdür. Selam buldukları bu himmetimdür.
Ki Cebrâil bu sırdân oldi âgâh Şehâdet eylediğim birdür Allah

Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne muhammeden abduhû ve rasuluhû[434]

Semavat ehli hep kıldı şehadet. Namaz içre bize oldi ibadet.
Hitab ile yine buyurdi Mevla Hüvallahül azimul hakkul a'la.
Ki göklerde melaikler tamamı. Ne a'mel içün eder ihtisamı.
Dedim yarab ki ben bilmem sen ağlem. Zaif ümmetlerime eyle merhem.
Yine tekrar kıldı bana suali. Ki söyle ya Muhammed sen bu hâli
Feleklerde olan saf saf melekler. Bana onlar neden eyler dilekler.
Dedim ya rab yine ben ânı bilmem. Ezelden hod komuye sensin erhem.
Ki allamul guyub sensin ilahi. Ki sensin padişahlar padişahi.

(852)

Yine tekrar suâl idüb buyurdi Derunime bu ilhamı duyurdi
Didim Yâ Rab melekler iğtisamı Felekler de ferişteler tamamı
İbadetden olar hiç itmez infâl Günah setr idici iderler ağmal
Cinanında bula çün meratib İrer fazlın ile matluba tâlib
Buyurdi hak sen anı söyle bildür Günah setr idici kangı ameldür
Sevüb anı virem darü-l celalim Cinânimda göre ol kul cemâlim
Didim Ya Rab soğuk günlerde suyi Rızan içün ala ol kul vuzu'i
Her azasın yuyub ol ide kâmil Ki bildiği kader olursa âmil

434- Tahiyyât duası: Her türlü hürmet, salavât (dua) ve bütün iyilikler Allâh-ü Te'âlâ'ya mahsustur. Ey Nebî! Allah'ın selâm, rahmet ve bereketi senin üzerine olsun. Selâm, bizim ve Allah'ın sâlih (doğru hareket eden) kullarının üzerine olsun. Şahâdet ederim ki, Allâh-ü Te'âlâ birdir ve yine şahâdet ederim ki, Muhammed (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) O'nun kulu ve Rasûlüdür.

Cemaatle dahi kılsa namazı — İde dergâhına ‘izzi niyâzı
Gelen vakte muhayye ger olursa — Huşu’ erkânile anı kılursa
Kaçan ol kul gide dârü-l fenâden — Günah kalmaz yini doğmiş anaden
Buyurdi hak teala ALLAH hâbibim — Seni ben derdlere kıldım tâbibim
Ne hâsu’l-hâs olan kangı ameldür — Terazide ulu gafa bedeldür
Didim Ya Rab ala vire selamı — Konuğine yidürürse taâmı
Gice az uyuyub ide ibadet — Olup mungad ide emre itaat
Evel Allah buyurdi ön imanden — Gemi doğri gelüb gider limanden
Âmene-rrasulü bimâ ünzile ileyhi min rabbihi[435]
Gelüb senden beni buldi kelamın — Ki Cebrail ile geldi selamın

(853)
Derunile inanub tastik itdim — Ne emr itdin ise ben öyle gitdim
Benim sensin ğanî perverdigârım — Ki senden gayri yokdur gird-i gârım
Seni bir bildiler baki ezelden — Hitab geldi Hüdâyi lemyezelden
Ki mü’minler kime iman getürdi — Neye tastik idüb aklın yitürdi
Dahi kimdür bana candan inandı — Ne emr itdim ise emrime gitdi
Bana mü’min olan amentü didi — Daha onlar kime îman getürdi
Didim Yâ Rabbenâ Ey Padişâhım — Sen affidermisin cümle günahım
Didim Yâ Rab ki mü’minler inandı — Ki vahdaniyyetîne akli kandı
Her ne gönderdinse tastik itdiler — Hem senin birligin ikrar itdiler
Kudretinden bizi halk itdin heman — Sen Rahimsin gayrine olmaz iman
Biz şehâdet eyleruz sensin hüdâ — Padişahsın itme kapundan cüdâ
Vasf olunmaz nimet uzma eyledin — Hem said defterine kayd eyledin
Hem didim Rabbenâ Ey Müsteân — Ümmetime eylegıl sen istiân
Mü’min olan seni tastik itdiler — Cümle meleklere iman itdiler

(854)
Her ne inzal itdinizse bildiler — Yüz dört kitablara iman itdiler
Kitablar indi gökten oldi inzal — Nebiler geldi senden oldi irsal
Cemi âlemlere sensin Hû Rabbi — Kamusi fanidür sensin ki Baki’
Birini itmezüz biz asla tefrik — Kamusın eylerüz hem dilde tastik
Tealallah yine kıldı hitabı — Sana geldi senin Rabbin kitabı
Kitabı okuyub fehm itdiler mi? — Ki emri nehyimi hem tutdiler mi?

435- Bakara, 2/285. Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. «Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız. İşittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz, affına sığındık! Dönüş sanadır» dediler.

Beni Mevla seni hak bildiler mi? Kitabın emrine çün girdiler mi
Teala çün yine kıldi hitabı Gûş eyle sözime virgil fuâdı
Habibimsin bana eyle recai' Senin ümmetine virem rızai'
Ezelden kaleme itdim hitâbı Kalem yazdı ezel ümmü-l kitâbı
Senin ismin evvel levhime yazdı Bu kitâb hikmeti kalbine düzdi
Emir nehyi okuyup bildi mi anlar Kitabın emrine ne didi anlar

(855)

Müntezirem emrine Ey Müsteân Kitabın emrine itdiler iman

vemelâ-iketihi ve kutubihî ve rusulihî lâ nüferriku beyne ehadin min rusulihî[436]

Mü'min olan didiler Ya Rabbena Kitabına semi'nâ ve eda'nâ
Emrine nehyine bela didiler Rusüle Meleke iman itdiler
Emrini işitdik Ey Perderdigar Biz itaât eyleruz ya Girdigâr
Tealallahu yine hitab eyledi Ya Muhammed mustakimsin süyledi
Zatımı kitabı tastik itdiler Emrim üzere çün itaat kıldıler
İnsu cinnin şahı sensin Mustafa Yer gök ehli buldi seninle safa
Aşıkım ben Maşukımsın Ey Gülüm Ne muradın var ise iste virim
Ben didim Ya Rabbi fazlın isterüz Sen ğafursin mağfiretin umaruz
Hamdü-lillah âlemin Rabbisisin Lemyezelsin mağfiret sahibisin
Biz ki çün ecel câmin içecegiz Hazretie biz rücu' idecegiz
Biz ki sana rücu' ideriz şahım Kıl şefaet müznübi orda mahım
Ben senin fazlın keremin isterim Ümmetimin senden affin isterim

Gufrâneke Rabbenâ ve ileyke'-lmasîr[437]

Gaffar Allah o zaman emr eyledi Ümmetini mağfiret itdim didi

(856)

Gaffarım ben emrim üzere siz gidin Ruz-u şeb siz durmanız Allah diyin
Kudret Allah çün buyurdi Ya Habib Yer gök ehline seni kıldım tabib
Seni âlemlere hurşid yaratdım Seninçün nice bin emlak yaratdım
Biz azimü-ş şanı sana fazl eyledik Her umurı sana asan eyledik
Usrile hak kimseye emr eylemez Vus'i yitmez ise teklif eylemez
Yüsrile Allah size çün emr ider Vus'iniz mikdarını teklif ider
Kimki taat ibadet üzere olur Sevabının nefini ol kul bulur

436- Bakara, 2/285.
437- Bakara, 2/285.

Kim günah işler hata üzre olur — İşlediği günahın ecrin bulur
Söyledin **Ağlar Baba** var mı delil — İşte bu ayat delili oku bil

Lâ yukellifu(A)llâhi nefsen illâ vus'ahâ lehâ mâ kesebet ve aleyhâ mektesebet [438]

Tekalifden olan “”mala yütagı “ — Ki bir nefsi ana itmem mülagı
Ki her bir kul ide hakka itaat — Güci yitdiği mikdar ide itaat
İderlerse olub nail sevaba — Olub vasıl gider hüsnü'l meâba
Habibim her muradın iste benden — Rahim deryam diriğ olurmi senden
Cemi âlemlerin dermanı sultan — Sana ben iderim in'amı ihsan
Emrize müntezirem Rahmanımız — Yeri gögi halk iden Hallakımız

(857)

Emr idü ben birkezin sen kün didin — Yeri gögi halk idüb üskün didin
Sonra Âdem nebiyî halk eyledin — Sen beşersin hem safim emr eyledin
Asl-u câmitden anı halk eyledin — Dört şey ile bes mürekkeb eyledin
Küllü şeyin aslına rucu' ider — Kul beşerdür yenkilur nisyan ider
Çün kusur bizden sudur ider ise — Bes hata nisyan vâkiğ olur ise
Ol kusura ru'yet itme ey şahım — Me'huz itme nisyanımla sen mahım
Sen alîmsin hemde ğaffar-üz zünûb — Küllü şeyde sensin allamu-l ğuyub
Hak teala çün yine emr eyledi — Ya Habibim sen necibim söyledi
Yeri göki kün diyüb halk eyledim — Hata nisyanınızi ref eyledim
Hem seni âlemlere kul eyledim — Kurbima ben seni davet eyledim
Konugumsin sevgilümsin söyledi — İste virülsün muradın Hak didi
Ben didimki Ya Alîm u Ya Ğaib — Kâffe-i eşyayi allamu-l ğuyub
Ta ezelden sen bizim Rabbânımız — Hem ademden halk iden hallakımız
Ecrimizle bizi me'huz eyleme — Çok ağır yükleri bize yükleme
Sen adilsin adlile hükmeyledin — Bizden evvel ümmet üzere yükledin
Fazlı lütfinden ata eyle bize — Sair ümmet gibi yükleme bize

(858)

Hemde şeriatimiz güç eyleme — Ümmeti selef gibi yük yükleme
Sen Gafursin ey bizim yezdanımız — Bin bir adlü zül-cemal sübhanımız
Emanet taşın bize güç eyleme — Sair ümmet gibi teklif eyleme

438- Bakara, 2/286: Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) de kendinedir. Rabbimiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği işler de yükleme! Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!

Selef ümmetlere usr itdin kibar
Yüsr eyle bize ey Perverdigar
Tealallah Çün hemen emr eyledi
Sevgilüm Muhammedim Ahmed didi
Sana ümmetine hem güç eylemem
Vus'iniz miKdarı teklif eylerem
Seni nurimdan yaratdım Ahmedim
İste virülsün sana Muhammedim
Ben didimki Ya Alimü Ya Ğafur
Ya Latifü Ya Raûf u Ya Şakûr
Sen Âlimsin her şeyi bilicisin
Hem Basîrsin halimiz görîcisin
Af idüb suçûmizi vurma yüze
Padişahsın cünhemiz sürme bize
Mağfiret it sen bizi Ey Müstean
Rahmet ihsan eyle bize her zaman

Rabbenâ lâ tu-âhiznâ in nesînâ ev ahta'nâ Rabbenâ velâ tahmil aleynâ isran kemâ[439]

Tealallah cün yine emr eyledi
Seni ümmetini af itdim didi
Kurbime ben seni davet eyledim
Seni ümmetini mağfur eyledim
Kün diyü ben hikmet izhar eyledim
On sekiz emlâkı icad eyledim
Senincün kenzimi ülna eyledim
Sana ümmetine rahmet eyledim

(859)

Ben didimki ey bizim Rabbanımız
Sensin ancak hem veli sultanımız
Sen alîmsin hem muin hafızımız
Cümlenin razıkı pes Rezzakımız
Hafizallah yine hitab eyledi
Pes cemal sıfatiyle emr eyledi
Ahkamu-l hâkim olan hâkim benem
Mü'mine nasır veli mevla benem
Kâfirin mevlası yukdur Ya Habib
İste benden ümmete olam tabib
Ol kâfirler seni inkâr itdiler
Güya bizim mevlamız var didiler
Çün nübüvvenizi inkâr itdiler
Bilmiş ol Allahı inkâr itdiler
İlmi ezelimde bildim ey nebi
Küffâr iman itmeyecek Ya Nebi
Ol zaman fiillerini anladım
Göz kulak kalblerini mühürledim
Ben didimki ey ilahi lemyezel
Küffarın fi'lini bildin ta ezel
Mü'mine sen nusreti viricisin
Küffarı fi'lile kahr idicisin
Ammeyi sen bilicisin Ey Şahım
İntikam sahibisin sen Ey Mahım
Bizki mahlûk sen bizim Hallâkımız
Sensin ancak fail-i Muhtarımız
Hem Basar sıfatiyle eyle nazar
İtmeyek biz asla küffardan hazar
Mevlamızsın nusret ile memnun it
Kavmü kafir üzerine galib it

Fensurnâ ale-lkavmi-lkâfirîn[440]

Ey Habibim cün seni halk eyledim
Hem cemal nurumi izhar eyledim

439- Bakara, 2/286.
440- Bakara, 2/286.

(860)

Ol zaman ben sana âşık olmışam
Hem sana levlake levlak dimişem
Olmasan eflake kün dimez idim
On sekiz bin emlakı kılmaz idim
Küffarı fi'lile kahr iderim
Anlar üzre sizi galib iderim
Sana ümmetine ihsan iderim
Ümmetin küffara galib iderim
Yevmü saate değin bil Ya Nebi
Nusret iderim size ey din eri
Settar Allah cün yine emr eyledi
İste muradın virem nebim didi
Hem senincün cihanı halk eyledim
İnsü cinni sana ümmet eyledim
İnse cinne hem seni kıldım resul
İste virim istediğin Ya Rasul
Habibimsin istegil şad ideyim
Her muradın burda itmam ideyim
Ben didimki Ya İlah Ya Müstegas[441]
İbrahimi halil itdin ittihaz
Halil itdin nare atdurdin hüda
" Ya nâru küni"[442] buyurdin ey Hüda
Tura çün Musayı davet eyledin
Yedi beyza asa ikram eyledin
"Fahle' na'leyke"[443] diyüb emr eyledin
Vasıtasız hem tekellüm eyledin
Ey bizim sen failü muhtarımız
Sen rahimsin dinle bizim arzımız

(861)

Hazreti Davud'a sen lütfeyledin
Ol azim meleği teshîr eyledin
Dağa taşa kuşlara itdin emir
Elinde mum gibi oldi hem demir
İdrise kitabı inzal eyledin
Mekânı aliyye idhal eyledin
Zikri kesirle âna emr eyledin
Cümleden ziyade pes lütf eyledin
Mekânı aliyye cün ref eyledin
Sermedi niğmetler in'ân/m eyledin
Ta ezelden sen bizim Hallakımız
Hazreti Süleymanı etdin aziz
Sen hâkimsin hükmini çok eyledin
Vahşi tuyur âna irsal eyledin
İnsü cinnü şeytanı halk eyledin
Vasf olunmaz zirü hat halk eyledin
Cümlesine bir kezin emr eyledin
Çün Süleyman emrine girin didin
Kâffesın emrine teshîr eyledin
Hal dilini âna ta'lim eyledin
Gayet ile anı dilşad eyledin
Hüd hüdi hem ana cavuş eyledin
Hazreti İsaya sen üf eyledin
Kendi nurinden anı halk eyledin
Tevratı İncili ta'lim eyledin
Dürlü dürlü derde hâkîm eyledin
Batn-ı Meryem'de nebi hem eyledin
Meftaları (mevtaleri) zinde itsen söyledin
İsaya Meryeme ihsan eyledin
Şeytanın şerrinden emin eyledin
Cümlesine lütfin oldi Ey Hüda
Sen bana ne ihsan idersin ata'

441- Kendisinden yardım istenen
442- Enbiya, 21/69: "Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve esenlik ol" dedik.
443- Ayakkabılarını çıkar.

(862)

Leylü nehar rahmetini isterim
Cümlesine fazlın oldi Ya Kerim
Ya ilahi sen bana lütf eyledin
La mekân şehrine ki azm eyledim
Kunukunam ecrimi vir Ya ilah
Hak Teala çün bana emr eyledi
Ol nebi İbrahimi dost eyledim
Seni hem zatıma habib eyledim
Fazl idüb çün sana ikram eyledim
Cümle peygamberden eşref eyledim
Bes seni kurbima davet eyledim
Hazreti Musayı kelîm eyledim
Âşık olub seni maşuk eyledim
Cümleden çok sana ihsan eyledim
Arş-ü aladan hedaye eyledim
Yani dimek Ey Habibim sakladim
Cümlesi kadar hedaye isterim
Onlara virdiğin ecri isterim
La mekâna beni davet eyledin
Hayme içre hem tekellüm eyledim
Cümle peygamber kadar vir Padişah
Nebi zişan sen habibim söyledi
Seni Habib hemde maşuk eyledim
Habibî halilden efdal eyledim
Senin ümmetini efdal eyledim
Hem cemalimi sana arz eyledim
Vasıtasız çün tekellüm eyledim
Musa gibi pes seninle söyledim
Senden evvelki nebiye virmedim
Üc hedaye sana i'ta eyledim
Nice bin sene evvel ketb eyledim
Senden evvel bir nebiye virmedim

(863)

Ümmül kitabdan sana bahş eyledim
Her ne niyyete okursa ey gülüm
Lokmanî hazik olur şifa virür
Fatihayı ferde evvel virmedim
Hem Kur'ândur hem dua nebi zişan
Hemde virdim ahirü bakareni
Subhe dek ol kula rahmet iderim
Her kim elhemi ukur dile alur
Fatihayı kimki sıdkile okur
Kimki batın sır kabuya el vurur
İhlas ile kul bana ikbal ider
Fatihayı sana i'ta eyledim
Ağlar Baba soylegil hoşca kelam
Bu arada biz de huş süz söyleyek
Ümmetin derdine derman yolledim
Fatihayı kim okursa sevgilüm
Derdine ise ona derman olur
Derdlerine böyle derman kılmadım
Ümmetin okusun anı sübhü şâm
İşai' vakti kim okur ise anı
Seyyietlerini tebdil iderim
Dürlü elem hem azabdan kurtarur
Sır kapudan ma'na maksudi gelür
Bilmiş olki rızamı ol kul bulur
Vahdaniyyetime daim şükr ider
Ümmetin derdine deva' eyledim
Fatiha ukuyana olsun selam
İki Padişaha iktida idek

BEYİT

(864)
La mekân şehrine aldı Muhammed Mustafa seni
Ümmetine derman virdi kelamından ehleminî

Muhammed Mustafa gördi la mekânda Mevlasını
Ru'yetini arz eyledi habibine Cemalullah

Cemalinden hayma gördi
Ehmedine buyur itdi

Kalbini inşirah itdi
Kudretinden şârih Allah

Merhaba Habibîm didi
Hatırın sual itdi

Necibini memnun itdi
Kudretinden Kemâl Allah

Kudret femîyle buyurdi
Habibini çok şâd itdi

Elhemi hedâye virdi
Kudretinden Hadi Allah

Habibine âşık oldi
Hakikat şehrine aldi

Üç şeyi hedaye virdi
Kudretinden Rahman Allah

(865)
Allah tekellüm buyurdi
Habibini hoşnid itdi

Bakara ahirin virdi
Muhammede Rahim Allah

Allah elhamdü buyurdi
Ahirinde âmin didi

Duaya işaret itdi
Kelamında Kelîm Allah

Elhemi kim kıraat ider
Şükrü hamdü sena ider

Duasin müstecâb ider
Kudretinden Şâkir Allah

Üçinci ermağanide ümmetini memnun itdi
Habibinden selam aldı elhemi teberrük itdi
Duasın müstecab itdi
Kudretinden Gaffar Allah

Ağlar baba ağla durma
Elhemi dilinden koyma
Günahın sitr ider korkma
Kudretinden Settâr Allah

Hak teala bes yine emr eyledi,
Ey Habibim sevgilüm Ahmed didi
Ya Habibim mahluki halk itmeden
On sekiz bin âleme kün dimeden

(866)

Perçemin tîlime sardım ta ezel
Levhu mahfuza kalem yazdı güzel
Seni ben kurbîme davet eyledim
Beğde's-selam çün tekellüm eyledim
İşte bu ayâti sana yolledim
Sana ümmetine ihsan eyledim

Âmene-rrasûlu bimâ unzile ileyhi min Rabbihî ve'l mü'minûn kullun âmene bi(A)llâhi[444]

Ehmedim sen ümmetin dikkat idin
İşa'den son bu ayâti okuyin
Her bir avakibden sizi saklarım
Cinniler şerrinden emin eylerim
Ya Habibim sana ihsan eyledim
Senden evvel Musa ile söyledim
Lütfü ihsan Musaya çok eyledim
Sana virdigimi ana virmedim
Senden evvel çok nebi halk eyledim
Sana virdigim birine virmedim
Ehlü arzı semayı halk eyledim
İnsü cinne seni nebi eyledim
Perrü behri (berru bahr) sana ümmet eyledim
Malü kanimeti (ganimet) helal eyledim
Sana teyemmümi abdest eyledim
Yer yüzini sana mescid eyledim
Ya Habibim kalbini şerh eyledim
Seni hem seyyidü'l ahkâm eyledim
İsmini ismime muzâf eyledim
Âilden geçirüp ağnâ eyledim

(867)

Nefsini tîb hemde ikmal eyledim
Dini a'la sana i'ta eyledim
İnse cinne hem seni şah eyledim
Ahiretde şefaatci eyledim
Dehr içîne nice mürsel yolledim
Ba'zısını sana ümmet eyledim
Ahiretde şefaatcisin gülüm
Sende rabbinden razısın sevgilüm

Ve lesevfe yu'tîke Rabbuke feterdâ[445]

Ya Muhammed evvela ümmi iken
İlmü hikmetden dilin hali iken

444- Bakara, 2/285.
445- Duha, 93/5: Şüphesiz, Rabbin sana verecek ve sen de hoşnut olacaksın.

Âlim idüb seni sultân eyledim
İlmü tîbi sana ilham eyledim
Sana aşık olmişam Ya Mustafa
Hem senincün cihana kün eyledim
Padişahım adlile hükm eyledim
Ve vecedeke dâllen fehedâ[446]
Ya İlahi cemalin seyr eyledim
Hemde bana inam ihsan eyledin
Hannan Allah bana hitab eyledi
Yüz dört kitab arşime hat eyledim

İlmü hikmet sana ilhâm eyledim
Senden evvel bir nebiye virmedim
Kâfü nundan bu alem buldi safa
Hücreyi safinde bin şehr eyledim
Kasr ü dîlin bâna mekân eyledim

İlmü hikmetleri ru'yet eyledim
İlmü hikmet ilham ikram eyledin
Ya Habîbim cevher dükkânım didi
Kurani kerimi seyyid eyledim

(868)

Ya Muhammed hem senin seyyidinem
Hem Samêdim hem Ehâdım ta ezel
Kur'âni her kim okur dile alur
Kıyamet güninde çün fevze irer
Razı olur ona nazar iderim
Kullarımdan kim beni sever ise
Dünyayı o Kula hadim iderim
Kalblerine çün tecelli iderim
Hannanım ben sana rahmet iderim
Ya'ni hafız olu ben hıfz ideler
Senden evvel kitab inzal eyledim
Hem senin ümmetine fazl eyledim
Hem hayırlu hemde adil eyledim
Ehmed'im Muhammed'im gonca gül
Cümle mahlukattan ekdem eyledim
Eşrefü'l enbiya seni eyledim
Kendi nurimdan seni halk eyledim

Ümmetine it nasihat sübhu şem[447]
Evvelim yok ahirim yok lemyezel
Kabrin azabindan ol emin olur
Hem benim cemalimi ol kul görer
Ecr-i azim ile memnun iderim
Ruz şeb kim zikrimi ider ise
Masivadan kalbini boş iderim
Nuru misbahle münevver iderim
Kuranı hıfz itmeyi bahş iderim
Her mekânda hem kıraat ideler
Hiçbirîne hıfzı nasib itmedim
Selef ümmetlerden eşref eyledim
Lütf idüb evsat ümmet eyledim
Cümle mahlûkata fatih sevgilüm
Enbiyanın hatimi hem eyledim
Kevseri bes sana i'ta eyledim
Cün sekiz şey sana i'ta eyledim

(869)

Biri nemaz hacc u zekât hem sıyam
İlmü tebrik bes sana yidincisi
Ben didimki cümle canların canı
On sekiz bin âlemin hem şahısın

Cihad hicret emri mağruf vesselam
Nehyü ani'l münkeri sekizincisi
Derd virübde derdlerin sen dermanı
Sırrı hikmet tahtının sultanısın

446- Duha, 93/7: Şaşırmış bulup da yol göstermedi mi?
447- Sabah akşam

Lemyezel lemma yezelsin Ey Hüda
Zatı nurinden beni itme cüda
Âşık olub beni mâşuk eyledin
La mekân şehrine da'vet eyledin
Daima ben senden isterim rıza
Geldi vahşet bana ey bari hüda
Ebu bekri eyledi bana nida
Ya Muhammed gıf diyüb aldım sada

gif yâ Muhammed feinne rabbeke yüsallî[448]

Feinne rabbeke yusalli veli itdi beni
Ya ilahi sen bana bildür buni
İki şeye çok taaccüb eyledim
Bu iki şeyi bana bildür didim
Çü Cebrail heman perlerin açdi
Uçu ban bes hemin buraya ulaşdi
Ebu bekri ol hinde orda idi
Ne zaman benden evvel buraya geldi
Bi niyazsın Ya ilahi müstean
Sen bu hali eylegil bana beyan
Çün namaz kılmak ibâdet sıfatıdur
Senki Allah salât senden halidür
Hak teala ol zaman emr eyledi
Sen Habibim mücevher gülüm didi

(870)

Bilmedigin nesneyi sen sor bana
Benki alîm bildürem anı sana
Ben salatdan haliyem bil ey gülum
Bir ehada secde itmem sevgilüm
Bes cemalimden seni halk eyledim
Sana hem Kur'an'ı inzal eyledim
On sekiz bin âleme sensin cu gül
İş bu ayâti okubda (okuyup) anı bil

Huve-llezî yusallî 'aleykum ve melâ-iketuhu li yuhricekum mine-zzulumâti ilân nûr[449]

Bu ayati işidüben anladım
Padişahım sadayı bildür didim
Hak teala bes yine emr eyledi
Sada-i sani (i) kûş eyle didi
Yiri göki "kün" diyüb halk eyledim
Senden evvel Musayı halk eyledim
Tur dağına anı davet eyledim
"Fahla' na'leyke" ile emr eyledim
Musa ile çün tekellüm eyledim
Ya Musa elindeki nedür didim
Çün Musa asayı enis (dostu) eyledi
Asa ile üniseyyeti eyledi
Asa ile çün kıyam itdi bana
Ol zaman dehşet arız oldi ona
Ya Musa vuş diyüben itdim hitab
Sağ elinde nesneden sen vir cevab
Suali cünkim asadan aldi ol
Vahşeti dehşetini ref' itdi ol
Ya Habibim bes seni şah eyledim
Gül bağına seni bülbül eyledim

(871)

Gül bağında "murgu bülbül" eyledim
Ebu bekri sana ênis eyledim
Ebu Bekre çün muhabbet eyledim
İki cihanda sana üns eyledim
Sana Musa gibi nida eyledim
Ebu bekri sadası halk eyledim

448- Ey Muhammed dur! Şüphesiz senin Rabbin seni yüceltiyor, sana merhamet ediyor.
449- Ahzab, 33/43: Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için üzerinize rahmetini gönderen O'dur. Melekleri de size istiğfar eder. Allah, müminlere karşı çok merhametlidir.

Ey Habibim bes sana lütf eyledim
Ol sadayı Ebu bekr zan eyledin
Ol sadayı sana ihsan eyledim
Seni nurımdan yaratdım Ya Resul
Bir azim Mevlaım yok sağım sulum
Cün seni levlake levlak eyledim
Kibriya hem Ğaniniz hemde Rahim
Rahmetim gayetle çokdur bi şümam (şümar)
Hak teala cün yine emr eyledi
Ya Muhammed hem seni şah eyledim
Ben didimki Ya Kerimü Ya İlah
Kabul eyle duamı sen Ey Kibar
Ya Alîm u Ya Hakîm u Ya Ğanî

O sadada bir melek halk eyledim
Galbü kasrın sen heman şerh eyledin
Vahşetü dehşetini ref eyledim
Her ne istedinse eyledim kabul
Hem kulumsin hem resulüm hem gülüm
Kenzimi hem sana izhar eyledim
Nevakis ihtiyacdan çok arîyim
Mahlukin kâffesi bizden rızk umar
Ne hâcâtın var ise iste didi
Emrü nehyi sana ihbar eyledim
Hacatımı kabul eyle padişah
Mağfiret sahibisin sen Girdigar
Sen buyurdin bize ibâdi annî

(872)

Sen buyurdun ya ilâhi müstean.
Hem "ucîbu"[450] kelamında sen didin.
Hak Teala bana hitap eyledi
Ümmetine söylegil ya Mustafa.
Her ne istedinse i'ta eyledim
Ruzi cezada perin sen açasın
Sen şefi'sin hem şefaat edesin
Ümmetine söyle emrim tûtalar
Çun senin sevdügin onlar seveler.
Esbak ümmetleri bes hor eyledim.
Ya habibim ümmeten fazl eyledim
Settarım hem ümmetin sitr îderim.
İlla ki onlarda bizi seveler
Ben dedim ki ya ilahi müstean.
Esbak ümmetleri çun kahr eyledin.
Musa kavmini nile gark eyledin.

Ben Ğafûram kullarıma söyle sen
Dua edin kabul iderim dedin
Ehmedim Muhammedim Nebîm dedi
Ruzu şeb dua eden bulur safa
Bes seni çun zülcenâheyn eyledim
Ümmetini üzerine alasın
Sırat üzerinden alup geçesin
Dar-i bekada cemalim göreler
Dâr u yeyin (dâreyn?) 'de hem selamet olalar.
Nice türlü bela i'ta eyledim
Geçen ümmetlerden âli eyledim.
Seyyiatlarını tebdil ederim.
Farz ile sünnete dikkat edeler.
Ümmetime daim eyle istian.
Nice nice bela i'ta eyledin.
Bazısını taş ile helak eyledin.

(873)

Her birin bir halle mekhur eyledin.
Ba'zusini sayha ile itdin helak
Döndüm andan çok ricalar eyledim.

Kimin hınzır kimin meymun eyledin
Bazısını rîhile etdin tilâk
Ya ilahel âlemin Allah didim

450- Kabul ederim

Sen Kerimsin hem Latif padişahım
Sen buyurdun Kur'anında "irciû"
Sevfe içre bizde mevtu tadarız.
Ba'de rucû' ümmetim hali nolur.
Bana bildir ey Hudâyı Kirdikar.
Tealallah bes tekellüm eyledi
On sekiz bin âleme kün eyledim.
Senî ismime mukârin eyledim
Ümmetine asla azab eylemem
Çün senin ı'zzın kemâlin hakkiçün
Tâ kıyamet haşr olunca ya Nebim
İki cihana seni şah eyledim
Ümmetin günahını ref' eyledim.

Sensin ancak hem Erhamür râhimim
Mevtu tadan sana ider turceûn
Zatu vechen biz ki rucû' ederiz.
Ümmetime ne azab layık olur
On sekiz bin âleme eşref-i kibar
Ya Muhammed sen hüzun çekme didi.
Zatun içun anları halk eyledim
Senîn ümmetini magfur eyledim
Geçen ümmet gibi makhur eylemem.
Hem benim izzim celalim hakkiçün
Azab elem i'ta itmem ey Nebim
Dünyada bile şefi'çün eyledim
Seni küffara şefi'çun eyledim.

(874)

Senin ol ulvi şânın çun azizim.
Hak Teâla bana hitab eyledi.
Ahmedim Muhammedim mehabbetim
Ümmetine Rahmet itdim bi şumar
Sabık ümmetlerden efdal eyledim
Dünyada masrafları noksan ola
Hem ömürlarını kasîr eyledim
Çok ömür insânı eflake salar
Ömrü kalîlîni anlar bileler
Uzun ömür insana gurur virür
Sahib-u Kevsersin ey şahu cihan
Sîn(sicn?) içinde ümmetin az yatacak
Anlara çün nice ihsan eyledim
Malı çok olan kişiler buhl ider
Buhl eden kişinin kalbu dîk olur
Ya Muhammed habibim nebi-i Zîşan.
Anların şanını çok ref' eyledim

Dünyada küffara azab itmezim.
Ya Muhammed kalbini şerh it didi.
Nîce nîce sana çun lutf eyledim
Şefaatin âmmeyi Rusul umar
Mallarını çok ziyade virmedim
Az yiyib az içûben kurbet bula.
Selef ümmetler gibi tûl itmedim.
Kalplerinde dünya takarrür kılar.
Haşru neşrî dâima fikr ideler.
Şeytan andan intikamîni alur
Ümmetîne fazl iderim her zeman
Kevserinden içüb anlar kanacak
Ümmetin çokîni maldar eyledim
Nâsa bile buhli ile emr eder
Hem basiretleri anın kör olur
Ümmmetine söylegil sen hâl-u şân
Ümmet u sabıkdan eşref eyledim.

(875)

Onlara çok in'am ihsan eyledim.
Yevmu saat çun gelince ya Resul.

Kabr içinde yatmakı az eyledim.
Uçmağima ümmetin ider vusûl

Mezhebin ğâyetle müstakim kulum
Ümmetin ba'zısı çün âsi olur
Kimi ki rızaullahe elin vurur.
Ol kula hem istiâne iderim
Rızâmı çün bulûben fevze ire
Ya habibim sen Muhammed Mustafa.
Ümmetin derdine derman eyledim.
Hak Teâla bes yine emr eyledi.
Ya Muhammed ümmetine söylegil
Bir kimesne bir mene uyar ise
Ya'ni fulan ihsan eyledi bana
Sevdi beni inâ'm eyledi bana
İşte ol kul gaflet ile bön ider
Söyle ümmetine agâh olaler

Eşrefim Muhammedim Ahmed gülüm
Ba'zusida rızama yedin vurur
İşlediği ecri hem kâbul olur
Bîkusur ecrini kabul iderim
Uçmağimda vuş cemalîmî göre
Yer gök ehli buldu seninle safa
Cümle isyanlarını afv eyledim
Te'kid ile bana tenhîb (tenbîh?) eyledi.
Gaflet uykûsindan ikaz eylegil
Nef'i içun hizmetü görer ise
Ruz u şeb ben hizmet ideyim ana
Bende sevinhizmet ideyim ona
Allahından gayrıya hizmet eder
Leylü Nehar bize hizmet ideler.

(876)

Gayra hizmet kuli fenaye virur
Sevmeye ben evlayım ya Mustafa.
Ketmu ademden sizi halk eyledim.
Ben Azimu-ş Şân'î siz çok sevesiz
Ümmetine söylegil ey Mustafa
Emrime nehyime hem dikkat idin
Velhasıl kul hakka recacı ola
Kalbini inşirah ittim Ahmedim.
Seni ben zatıma mâşuk eyledim.
Anların çogunu fakîr eyledim.
Ümmetine izzet ikram eyledim
Yani dimek dünyada az yıl durur.
Çok mal ile kul bana ğarib olur.
Hak Teala bana hitab eyledi
Beni sevmek isterisen ya Habib
Daima sen fukaraya hürmet it

Yevmü rüstehizde/rüstehîz vadisi bulur
Ümmetin seve beni bula safa
Hisab olmaz nimet uzma eyledim.
Cennetimde bes cemalim göresiz
Emrîmile çün giden bulur safa.
Azabımdan daima haşyet idin
Herbir halde bize iltica kıla.
Ya habibim gonca gül Muhammedim
Ümmetin ömrünü kasir/kasîr eyledim.
Kalplerini bana evtân eyledim
Me'külat meşrubatin az eyledim
Seksen doksanında gayyayı bulur
Az mal ile kul bana karib olur.
Ya Necîbim gonca Ahmed dedi.
Fukarayı sevde it kalbini tîb
Rızam içün ânlar ile ülfet it

(877)

Onlara yakın olan devlet bulur.
Fakru miskin kulumu seven kişi.

Vuş benim hazretime vasıl olur.
Rüyetimi seyreder çün ol kişi.

Dervişanla sohbet eyle ya Necib.
Ben okudum kulhu vallahu ehad.
Hem ehadsin hem samedsin hem ebed.
Sıfatı subutiyyeyle muttasıf
Daima dilim seni tesbih ider.
Lâmekân şehrine geldim ben ayan.
Hak Teala çun heman emreyledi.
Anların rızkını çok dîk eylesem
Rızku ekal açlığa sabr ideler
Leylü Nehar kalbleri Allah ider.
Kalbleri haif olur rahi bulur.
Bahr-i Amîgdan limani vuralar
Burak üzre çün sırattan geçeler.
Yedlerinde ne kadar evladu mal
Ol sabır babîna miftah vurdilar.

Anların duası gayet müstecib.
Lem yezel lemma yezel olan samed
Dervişanı bana bildür ya meded
Dervişan halini bana et vasıf
Bes nevakısdan heman tenzih eder.
Dervişi fukaranı eyle beyan.
Sabr edince kullarım anlar dedi.
Nice elem azab i'ta eylesem.
Daima şükr i sena hamd ideler
Dillerden kizb ile gıybet iter
Asi olmazlar bana kurbet bulur.
Geştî binüb bize vasıl olalar.
Ol tuyûr kuş gibi bahri uçalar
Helal olsa anlara gelmez melal.
Her bir halde bize tevkil kıldilar.

(878)

Ya habibim gonca gülüm sevgilüm.
Ey necîbim fûkaraye garib ol
Sen azizsin hem telezzüz eyleme
Zülcenahsın perlerin eyle havas.
Ümmetine çün vasiyyet eylegil.
Ben dedim ki ya ilahi müstean.
Sen alîmsin sen hakîmsin lem yezel .
Hak Teala habibim Ahmet didi.
Cennet ehli çun sana komşi olur
Şerrü ol terk eyleyub hayra gider.
Daima uyanık olur ol kişi.
Verdiğim nimete onlar hamd ider.
Dilleri hem daima Allah ider.
Küllü taam anlara sevi olur.
Dilleri kalbleri beni zikr ider.
Ol kişiler namaza ikbal ider.
Her beladanaonları hıfz iderim.

Ahmedim muhammedim sen bülbülüm.
Musi' ağniya yaninden bai'd ol
Taâmın lezizini asla yime
Yini esbâb geymek itme hevâs
Habı gafletten hem ikaz eylegil.
Cennet ehlini bana eyle beyan.
Hallerini sen buyur lemma yezel.
Kalbini şerh it Muhammedim didi.
Dünyada yüzi güleç gökçek olur
Dili bülbül gibi beni zikr eder.
Zatîm îçün aglayub töker yaşı.
Şakir olur şükrünü müzdad ider.
Beni sevmeyene onlar buğz ider.
Eski geymek anlara çok hoş gelur.
Nefs ile şeytanı anlar katl ider.
Namaz içre cihadu ekber ider.
Tûl-i hayatla muammer ederim.

(879)

Anlara fadl ile in am iderim. Kudretimden ruhlarını kabz iderim.
Anlara cennet kapusi açılur. Huri gılman cümle hep karşu gelür
Aramızda hem hicablar ref olur. Hem cemalim rüyetim anlar bulur
Anlar içün cenneti hazırladım. Vasf olunmaz nimet uzma eyledim.
Nimet uzma hem mukîmdür Mustafa. Ebedi cennet bulurlar safa.
Çun muhalled cennet içre kalalar. İndimizde ecru azim bulalar.
Ebedi cennette ol kullar kalur. Tahkîkallâh anlara ecir virür.
Çun sana âyâtı inzal eyledim Cennetin nimetini vasf eyledim.

Cennâtin lehum fi hâ neîmun…(hâlidîne).. fi hâ ebeden innellâle indehû ecran azîm[451]

Cennet içre çok makama konalar. Kevser ırmağından içip kanalar.
Ahmedim muhammedim bilir misin? Evliya kulumi sen tanur misin.
Ben dedim ki ya ilahi ya kibar. Sensin ancak âleme Perveridigâr.
Bilmezim sen bana bildur ya ilah On sekizbin âleme sensin penâh
Hak Teala bana hitab eyledi. Kıyamet birgün kopar ahmed didi.
Amme-i nâs divanıma gelecek. Çun inayet itmesem kul nidecek.
Kimi hayr kimi şer ile gelur. Mümin mücrim fırka fırka ayrılur.
Mümin olan cennete dâhil olur. Mücrimler vadiyi mutlak bulur.

(880)

Kâlellâhü t*eâla fi'l-kelâmihi "* ***ferîkun fi-lcenneti ve ferîkun fi-ssaîr"***[452]

İlmi ezelimde çun dilemedim Dileseydim bir ümmet kılar idim.
Ya hidayet üzere çun kılar idim. Ya dalalet üzere halk ider idim.
Şu kadar var ki habibim Ahmedim. Dilediğim mene rahmet iderdim.
Yani cennetime idhal ederim. Halilime sana komşi iderim.
Anları hesaptan emin eylerim Fadlu i'nam hemde rahmet iderim.

Ve lev şâa(A)llâhu le ce'alekum ummeten vâhideten ve lâkin yudillu men yeşâu..[453]***(fi rahmetihi)***

Evliyalar divanıma gelmeye. Asla sual onlara sorulmaya.
Gözlerinden perdeleri ref olur. Cümlesi ru'yetle müşerref bulur.
Hak Teala ey nebi Zişan didi. Ya Muhammed agah ol işit didi.
Nice nice evliya halk eyledim. Kalbleri kasrında Sırrı gizledim.

451- Tevbe, 9/21-22: Rableri onlara, tarafından bir rahmet ve hoşnutluk ile, kendileri için, içinde tükenmez nimetler bulunan cennetler müjdeler. Onlar orada ebedî kalacaklardır. Şüphesiz ki Allah katında büyük mükâfat vardır
452- Şûrâ,42/ 7…" Bir grup cennette, bir grup ise cehennemdedir"…
453- Nahl, 16/93: Allah dileseydi hepinizi bir tek ümmet kılardı; fakat O, dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola iletir. Yaptıklarınızdan mutlaka sorumlu tutulacaksınız.

Anların kalbleri çun haflî/havfli olur.
Ya Muhammed kimki benden korkmasa.
Beni koyub gayrînden korkar ise
İşte ol kula azab vacip olur.
Hak Teala çun yine emr eyledi.
Seni ben cümleden akdem eyledim.
Uyumazlar kalbleri ayık olur
Emrim üzre hak tarıka varmasa
Hemde rızkını gayrından umar ise
Âna cehennem narı helal olur.
Sadıkul eminsin Ahmedsin dedi.
Cümle enbiyadan efdal eyledim.

(881)

Hil'atu levlaki geydurdum sana.
Lutfu ihsan eyledim buldun safa.
Ben dedim ki afv edersin çun zunub
Hak Teala çun yine emr eyledi.
Çun seni âlemlere şah eyledim.
Merhametin çok ziyade Ahmedim.
Mümin olan senden şefaat umar.
Ya habibim sana ihbar ideyim
On sekiz bin aleme benim emir.
Kâffesi korkar bana eder dua.
Ben tebareke Teala sen kulum.
Nefsini cu' eyle sen bul inşirah.
Cu' olan kula muhabbet ederim.
Leylü Nehar abid olan aç kalur.
Hemde samit halktan ol uzlet kılur.
Samt u sakıt kalbi rahatça kalur.
Kesretî kelam kuli idlal eder.
Kur'an-ı kerimi çun virdim sana.
Ver cevabını bana sen Mustafa
Bilmezim ben sensin allamul ğuyub
Ya Muhammed ver sima' dinle dedi.
Eşrefu'l- enbiya hem mah eyledim.
Sen habibim necibim Muhammedim.
Halka muhabbet edersin bi-şumar.
İmanın lezzetini vasf ideyim.
Emrime cümlesi olmuş muntazır.
Korkar îsen sende bulasın deva.
Yiyub içmem la yenam sevgilum.
Sâkıt ol kalbin dilin bulsun felah.
Kalblerinde lamekan halk ederim.
Bilmiş ol kim duası kabul olur.
İndimizde nice devletler bulur.
Dili kalbinden daim hikmet okur.
Hata isyanını ol kul çok ider

(882)

Çok kelamdan lezzeti almaz sami'
Ümmetine söylegil sen Mustafa.
Ekli kesret sözi kesret bi-şumar.
Ekli kalil sözi kalil Mustafa.
Ol kişinin kalbi kasru nurlanur.
Batnını şub'ân iden çün aç kalur
Ol kişiye asla nazar eylemem.
Az yiyub az söylemekte var safa.
Bu sıfattan zatını eyle meni'
Az yiyub az söylesin bulsun safa.
Ne ecilden bizden ol rahmet umar.
Kalbu hikmetten dolup bulur safa.
Daima sözüni hikmetten okur.
Yani dimek tecellimden tûr/dûr[454] olur.
Kalbi kasrına tecelli eylemem.
Muttasıf ol bu sıfatla Mustafa.

454- Uzak

Çok uyuma ya habibim Mustafa.
Az yiyub az söyle ey Ağlar Baba
Az yiyub az söylemekte var safa.
Ya ilahi zatın içün ağlıram.
Sailem kapunda ya Rabbü ganî

Hay olupda zatimîle bul safa.
Az yiyen ihvana olsun merhaba.
Nebi Zîşan mesleki Ağlar Baba
Vedduhâdan kâr u kisbi aliram.
Hikmetinden mahrum etme sen beni.

Ve emma-ssâ-ile felâ tenher[455]

Az yiyub az söyleyubde bul safa.
Ya ilahi bizede sen rahmet ît.

Ol kişiye ümmetimdir Mustafa.
Vasf edeyim burda bir hoşça beyt

(883)

Nehar cu' ile geçir elhamdülillah.
Leyl Mevla ile elhamdülillah.

Gaflet nevmidur hem bahri amig.
Liman buldi gönül elhamdülillah.

Nevmu kalil eklü kalil bi şarab.
Tehelleste gönül elhamdülillah.

Habibine cemal cu eyle didi.
İktede'tü/iktedeytü şahe elhamdülillah.

Riyazet şehrine girdi peygamber
İ'tekefte gönül elhamdülillah.

Tekellüm Hak tekellüm mâlay'ani
Fuad rahatdur Elhamdülillah

İki Padişahi vasi diyor dil
Ruhum ruhsatdadur Elhamdüliilah

Tekellüm sıfati zati subuti.
Bizim sultanile elhamdülillah.

Mezhebu müstakim şaha irdim
Fealtü fi'lihi/fi'lehü elhamdülillah

Vel yebkü kesiran Allah buyurdi.
Deheltü hüccete elhamdülillah.

Gedâ Ağlar baba buldi yârini.
yefuz cismime elhamdülillah.

Kevkebu hurşidi çun nuru cemal.
Yeşfi fî bâlima elhamdulillah.

(884)

Gerçi bir kul bu sıfatla olmasa
İşte ol kul günah eder Mustafa.

Çok yiyub çok söyleyub çok uyusa.
Malayani söyleyub eder hata.

455- Duha, 93/10: El açıp isteyeni de sakın azarlama.

Gerçi bir kul nastan uzlet eylese.
Ol kulun kalbine nazar iderem.
Daima dili anın hikmet okur.
Kul odur ki nefsine zimam[457] vure
Kendi aybin ol göz önüne ala.
Nası ala kendini edna bile.
Ahmedim sen bana daim ihlas et.
Evliyayı ben sana nakl edeyim.
Emrim üzre şüpehattan kaçinur
Her şeye ol nefesin sarf eylemez.
Beş vakit namaza müdavim olur.
Gece onlar uykuların ütürür[458]
Rızam içün her vakit ol ağlaya.
Verdiğim nimete sena hamd edir.
Bu sıfatla muttasıf olan kişi.
Ahmedim Muhammedim peygamberim.

Batnını cu[456] dilini hıfz eylese.
Hikmetimi anda izhar iderem.
Söylediği söz âna hüccet olur.
Daima ol kendi ayıbını göre.
Gayrinin aybin görüp farîk olma.
Nefsile şeytanı müzmehil kıla.
Cu ile sukutlige hem dikkat et.
Sıfatu hasenesin vasf edeyim.
Nehyu anil münkeriden sakınur
Samit olur malayani söylemez.
Gece yatmaz bes nevafili kılur.
Kesret ile secde kıyamda durur.
Korka benden nâs yanına varmaya.
Eski esbab giyu ben ol şükreder.
Evliyamdur hem velumdur ol kişi.

(885)

Ahmed'im Muhammed'im Peygamberim.
Leylü Nehar kul 'ibadet eylese.
Zerre deklu dünyayı fikr eylese
Bu sıfatla kula nazar eylemem.
Bi mekânım lem yezelim Ahmed'im
Hafli (havfli?) kalbu dünyada elidarı.
Hafli (havfli?) kalb daima beni zikrider.
Elî boş olan kişi dehri atar.
Malı çok olan kişi dehre taper
Ol marazlı kişi dünyadan geçer.
İşte bu üçi severim ya Habib.
Üç kulu hem sevmezim bulmaz safa
Kalbü şâd olani sevmem Mustafa
Kul olan leylü Nehar ağlayacek.
Dihk ile dünyayı daim fikr ider.

Kulların kalbine nazar iderim.
Evladi mâlina rağbet eylese
Anî vâkit beni dilden komasa.
Kasru diline tecelli eylemem.
Üç şeyi sevip muhabbet iderim.
Bir severim marazlı insanı.
Anın içün kalbine hafa girer.
Tarıkı-i müstakimi ol kul tutar
Malı olmayan kişi bana taper
Ahrete gün be gün kapu açar.
Anları sev dertlerine ol tabîb
Sende sevme ya Muhammed Mustafa.
Çok güler hiç ağlamaz bulmaz safa
İttikâsın hem bize bağlayacek.
Mali evladını sever zikr ider

456- Karnın aç olması
457- Yular
458-Yitirir

Birde sağ olan bedeni sevmezim. Bes tecelli hemde nazar itmezim.
Kul odur ki ağlayub zârî kıla Zatım için kendini haste kıla

(886)

Ol kişîler perlerini çün yumar Havf ile recâ ile rahmet umar.
Daima hikmetim anlar fikr ider. Dilleri kalbleri beni zikr ider.
Ruzu şeb ol başını banâ eğer. Yalvarub hem yâşını gözden töker
Sımt/Samt ile sîyam ile güni geçer. Söylediği sözi hikmetten açar.
Hikmeti bilen kişi âli olur. Ma'rifet bâbına miftâhi vurur
Ma'rifet bâbına çun yedin vurur. İşte ol kişi bana garib olur.
Ol zaman kalbi dili Allah ider Rızamı bulmak için amel yaper.
Hak Teala çun buyurdi Ahmed'im Ben Tebarek Teala hazretim.
Bi mekânım, yokdurur sâğim solum Hem nebimsin hem resulum hem kulum.
İnse cinne çün seni kıldım rasul Leylü Nehar zikr eyle müdavim ol
Garib olmak isterîsen çün bana Gîceleri ibâdet eyle bana
Hem de gündüz sıyama müdavim ol Halvete gir açlık ile akşam ol
Evliya sıfâtıdur işte bu hal Ümmetine söyle alsınlar me'al
Veli olan kul bu sıfata irer Uçmağıma işte ol kullar girer
Kalbu uyanur hemânvâr efgân ider Beni sever gayrısına bugz ider
Beni sever gayrini sevmez o kul Beni sevmeyene çun buğz ider ol
Seni sever sünneti kîlur ise. Bu sıfatla cümlesi ôlur ise

(887)

Ya Muhammed sen benim sıddîk kulum. Sen tutarsın daima doğri yolum.
Ben dedim ki ya ilahi müstean. Nice rızan isteyem sen it beyan.
Hak Teala çun buyurdi ol zeman. Ya Necîb'im âgah ol dinle heman.
Eşrefu rasul seni hem eyledim. Kâffeyi hicabları ref eyledim.
Çun tevekkül bâbına îren kişi . Rızama yol bulur işte ol kişi.
Kangi kul ki Allah'a (Allah'ı) tevkîl ider Bes Rıza yoluna ol kuldur girer.
Kul odur ki dünyada doğri olur. Fani yurttan dari bekaya gelur.
Kimi ki bir sevâb ile bana gelur "Aşru emsâliha"[459] ecrînî bulur
Hak Teâla çün heman emr eyledi. İste i'ta ideyim Ahmed dedi
Senî ben kurbîme da'vet eyledim. İste muradın vereyim Ehmedim.
Ben didim ki ya ilahi müstean. Sen beni çun eyledin Nebi Zişan.
Evvelin yok hâmidin mahmûdîsin. Ahirin yok cümlenin ma'bûdîsin.

459- On misli

Sen nâsirsin bana nusret eyledin. Hamdu lillah ümmetim af eyledin.
Hem şâkirsin şükri kâbul eyledin Her ne istedimse it'a eyledin
Hak Teala bana hitab eyledi. Çun senin zâtına âşıkam didi.
Zâtıma hem seni mâşuk eyledim. Lamekân şehrine da'vet eyledim.
Sen ki bindin Cibril'in çün perîne. Refref ile urûc itdin kurbime.

(888)

Kurbime bes gelûben kıldın kıyam. Çok leziz sözleri eyledik temam.
Çün bana tahiyyatı virdin selam. Kabul idub dîdim aleykümü-s selam.
Kelamımız şimdi çün olur temam. Söyle hedeyen bana beğdel kelam.
Hak Teala çun buyurdi Ahmed'im. Ne hedayen var bana Muhammed'im.
Kurbime sen çünkü avdet eyledin. Ne hedaye le bana azm eyledin.
Ver hedayeni bana sen sevgilum. Serverim Muhammed'im gonca gülüm.
Ben didim ki ey benim Padişahım. Lemyezel lemma yezelsin sen şahım.
İki hedayem sana vardır şahım. Utanuram hazretinden Allahım.
Ben zaifem sen kavîsin ya şahım. Bîri tâetsizlığim padişahım.
Cefa elem masiyyetlik bîşumar. Mahlûkatın kâffesi rahmet umar
İki hedaye le geldim ya şahım. Kabul eyle hedayemı Allahım.
Mahluk olan daima kusur eder Halık olan afv ile gufran eder
Hak Teala çun heman emr eyledi Ya habibim kalbini şâd it dedi
Bîtaat noksanlığın afv eyledim Rahmet idub seni mağfur eyledim
Habibimsin şânın âli eyledim Şefaatçi derde tabib eyledim
Şefaatın masiyyeti ütürür Yarlığârın küllü zenbi götürür
Sen kulumsun hem sana vahy eyledim Cibril ile nice sırlar yolledım

(889)

Cibril ile kuranı çun yolledim. Emri nehyi sana beyan eyledim.
Vahy ederim sana abdim ahmedim. Gonca gülüm sevgili muhammedim.

Fe-evhâ ilâ abdihi mâ evhâ[460]

Vahy edub çun bana dedi ya kulum. Sözlerim var sana dinle sevgilum.
Ya habibim necibim gonca gülüm. Nezaket bağında murgu bülbülüm
Ümmetine izzet ikram eyledim. Cennetü onlar içün halk eyledüm.
Cehennemü küffara kıldım makam. Bazı ummet cehîme ider kıyam.
Yani demek farz sünnetten kaçar. Nefse uyar cehîme kapu açar.
Ümmetine söylegil sen Mustafa. Cennet içün çalışub bulsun sefa.

460- Necm, 53/10: Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti.

Ben dedim ki ya ilahi müstean.
Lamekan şehrine davet eyledin
Ya ilahi ya rahimu müstean.
Benki geldim kurbine senin ilah.
Ben ki burdan çun azimet iderim
Her kişiki gurbete itse sefer.
Sen bilursin ya ilahi müstean .

Leylü Nehar eyle bana istiân.
Habibimsin ma'şukum emr eyledin
Ümmetim çun benden ister armağan.
Boş çevirme sen gafursin padişah.
İznin ile çun zemine inerim.
Dönse gelse yine ol kişi meger.
Cümle ahbabları ister armağan.

(890)

Azhab ahbab bana ederler kıyam.
Onlara hedaya virem Zülcelal.
Gizli bâba miftahı vur müstean.
Hak Teala çun buyurdi ya Nebi.
Ya Muhammed istedin sen armağan.
Senin ümmetine çok lütf eyledim.
Nice nice daha ihsan iderim.
Dost ile dost adüvlerden saklarım.
İrci'î hitabını emr ederim.
İki melek iki cam ile gelür.
Ya Muhammed seni davet eyledim.
Ruzi mahşer nice sırları açar.
Bazı ümmet bahri amıga düşer.
Bahru amıktan limana aluram.
Ruzu ceza çun olursa Mustafa.
Ümmetine destigir çun oluram.
İsterisen ya Muhammed Mustafa.

Cümlesi armağan ister hem selam.
Lem yezelsin zatın ider sual.
Ümmetin armağanın et beyan.
Ahmedim muhammedim dinle beni.
Ümmetini hıfz ederim her zaman.
Anların günahlarını afv eyledim.
Ölene cek onları hıfz eylerim.
Mevt zamanlarında ihsan iderim.
Sinlerini bağu gülşan eylerim.
Camu kevserden içub kandurur.
Kenzimi çun sana izhar eyledim.
Ana kardeş oğul babadan kaçar.
Keştîsi yok yüzgeç bilmeyen şaşar.
Desti girleri heman ben oluram.
Mümin olan ümmetin bulur sefa.
Cümlesini keştiye hem aluram.
Daha armağan vereyim bul safa

(891)

Lemyezelim bu cihan fani olür.
Anların mevtini asan iderim.
Ummetin ki dünyadan rıhlet eder.
Onlara muinkâr hem ben oluram.
Münkereynin sualinden saklarım.
Seni alemlere rahmet eyledim.
Ümmetinle seni idhal ederim.
Seni kılmasa idim çun ya resul.

Ne kadar yaşasalar ecel gelür.
Şeytanın kendinden emin iderim.
Ol karanlık kabre onlar gider.
Çun kabirlerini ravza kıluram.
Ol kabirde çun enis halk ederim.
Sekiz cenneti sana bahş eyledim.
Hem cemalimi size arz ederim.
Senden efdal kılmadım ekremce kul.

Seni hem zatıma magşuk (mâşuk) eyledim. Senin içun âlemlere kün eyledim.
Seni kılmasa idim çun ya resul. Kaf nuna degmez idi bilmiş ol.
Dünyanın sen hurşidîsin ya resul. Rahmetenlil âleminsin bilmiş ol.
Seni alemlere rahmet eyledim. Hem mübeşşir hem de nezîr eyledim.
Şanını gayet le ali eyledim. İki cihan serveri Ahmed dedim.
Mümine cenneti tebşir edesin. Kâfiri cehîmiyle ile korkutasın.
Mümin olan çun bana iman eder. Sünneti kılar seni tasdik eder.
Kafir olan dilde beni zikr eder. Seni tasdik eylemez inkâr eder.

(892)

Seni inkâr kim iderse Mustafa Beni inkâr idu ben bulmaz safâ
Kim ki senin mühreni inkar ider Bilmiş ol ki ol kişi nara gider
Yeryüzine hem seni şâh eyledim Hem mübeşşir hem de nezir eyledim

Vemâ erselnâke illâ mübeşşiran venezîrâ[461]

Nehrumâsın kullara sen Mustafa Mü'mini tebşirleyub bulun safâ
Emrimi sen küffara söyleyesin Anları de nar ile korkudesin
Ya Habibim izzetimin hakkıçün Lem yezelim bâkî zâtim hakkıçün
Uçmağa küffari asla koymazim Ümmetinden rahmeti kesmezim
Ümmetinden kim dilese ya Rasul Uçmağımda cemalimi göre ol
Daima hem rızamı arub bula Zâtu zikrîmîle hem meşgul ola
Yoluma malın canın sarf eyleye Beni koyup gayri bâbâ gitmeye
Her nire giderse beni zikr ide Bizi sevib gayrisini terk ide
Ümmetine söylegil sen Mustafa Bu sıfatıyla olan bulur safâ
On sekiz bin âleme kün eyledim Senin için onları halk eyledim
İnse cinne hem seni şah eyledim Yer gök ehline seni mah eyledim
Ya habibim seni irsal itmedim İlla âlemlere rahmet eyledim

(893)

Hak Teâla ikram itti şahıne Çün bu ayât nazil oldu şanine

Vemâ erselnâke illâ rahmetel lil'alemîn[462]

Hak Teala çün buyurdu Ahmedim Hem Ebu'l-Kasım olan Muhammedim
Ya Habibim nurimi gör al meâl Deha ne arzin var ise söyle hâl
Ben didim ki Ya İlahî Ya Celâl leylü nehar ûmarım senden cemâl
Hak Teâla bes hemen emr eyledi Cemâlimi sana arz idem didi

461- Furkan, 25/56: (Resûlüm!) Biz seni ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik.
462- Enbiyâ, 21/107: (Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.

Ya Muhammed seni dil şâd eyledim
Arşu a'lam sana i'ta eyledim
Ben didim ki padişahsın müsteân
Arş-u a'lan istimem it istiân
Lem yezel lemma yezelsin ey Hudâ
Ümmetimi eylegil bana atâ
Rızan ile rahmetini umarım
Bir de ümmetimi senden isterim
Hak Teâla çün buyurdu bülbülüm
Gonca gül bağında nevreste gülüm
Ya Habibim sana isâr ideyim
Kâmil iman sana bildüreyim
Kul odur ki zatım içün ağlaya
Bize tefvîz ittikâsın bağlaya
Ümmetine söyleyigil sen ya Nebî
Ağlayub çün diyeler Rabbül Ganî
Çün diyeler Ya ilahi ya karîb
Kâmil iman bizlere eyle nasib
Nutku a'zam ayetül kübra kulum
Dinle imanı kâmil sevgilüm

(894)

Ümmetin iki şeyin ikbal ider
Bâki ile fâni mülki vely ider
Her şeyi çün kudretimden eyledim
Çün içinde vakti kâmil eyledim
Vaki kâmil yani öyle yanaşur
Namazını te'hir ider savuşûr
Evvela dünya işini ol görer
Sonra döner namaza ikbal ider
İşte ol kişinin kârı az olur
Kâmil iman olmayıp ez'af kalur
Yani indellahda makbul olmadı
Ol kişi iman ikmal kılmadı
Vakti kâmil yine gelir yanaşur
Namazı kılar işine savuşur
Yani dimek evvela namaz kılar
Sonra ondan kalkub işine gider
Yani dimek bâki mülki kazanur
Rızam ile hem cinanımı bulur
Ümmetine söyleyigil sen bu hali
Bâki mülk işine tutsunlar yoli
İmanı kâmil olanı severim
Kasru diline tecelli iderim
Hak Teâla çün buyurdu Ahmedim
Sen nebi zişân kulum Muhammedim
Refrefe bindin habibim Ahmedim
Kurbime hem seni davet eyledim
İlmi ezelde takdir kılmışem
İsmini ismime muzaaf (muzâf) kılmışem
Ayetül kübra seni çün eyledim
İhlası şerifi sana yolladım
İhlası şerifi kim kırat ider
Bilmiş ol ki İncili tekrar ider

(895)

İhlası kim dilde sıdk ile okur
İki cihan azabından koturur
Hem de sana nice ikram eyledim
Ayetel kürsiyi sana yolladım
Ümmetinden kim anı itmam ider
Tevratü ol kişi temam hatm ider
Şerru cinden insanı ol hıfz ider
Okur ânı nire dilese gider
Hem de virdim feth edici elhamı
Kim okursa ref ider derdü gamı
Yani dimek Fatiha Ahmed kulum
Kim okursa feth ider doğru yolum

Sana hem gelen Kur'an'ın başıdır
Fatiha yüzdört kitabın şahıdır
Ben didim ki ya İlahi müteân
Kâbe kavseyne hemam geldim ayan
Çün gelurken kubbe gördüm nagihân
Kapusu kilitli anın it beyân
Kubbe bin ahvalini söyle ayân
Miftahı kimde ise eyle beyân
Hak Teâla çün buyurdu Ahmedim
Miftahı sende anın Muhammedim
İsmini ismime muzaaf (muzâf) **kılmışem**
Levhi mahfuzun başına yazmışem
Cennetin kapusina hem yazmışem
Senin ümmetine tevhid virmişem

Lâ ilahe illallah Muhammedun Rasulullah[463]

İşte bu lafız ile miftahı vurur
Ol kapuyu çün açan cennet bulur
Kul odur ki kalbü gafil olmaya
Bu kelamı çün dilinden komaya

(896)

Lafzı tevhid Allah'ı mümtaz ider
Zâtu vechullahıyisbât ider
Ümmetin söylegil sen Mustafa
Kavlu tevhidi okub bulsun safâ
Ben didim ki sitr idersin hem uyûb
Her umurda sensin allemu'l-guyûb
Sen alîmsin her şeyi bilicisin
Gizli sırları haber vericisin
Ben ki bu makama sefer eyledim
Nurdan kubbe çün görüp seyr eyledim
Hikmetine ukul irmez ya şâhım
Dört gözeden dört su akır Allah'ım
Besmele hay-ı miminden sübhanım
Rahimu Rahman miminden Yezdanım
Yâ Habibim dinle şimdi sen beni
Bildüreyim kubbeyi sana nebî
Kubbe benim rahmetimdür Ya Resul
Besmele ile okur Kur'an'ı kul
Kim ki besmele çeker Kur'an okur
Dört gözeden rahmetim taşra virur
Dört gözeden su gibi rahmet çıkar
Nur mizabtan dünya çarhine akar
Yani dimek dünyaya rahmet virur
Rahmet ile dünya çün kâim olur
Hat Teâla çün yine emr eyledi
Dinle bu râzi kulum Ahmed didi
Zâtu nûrin dünyayı enver kılar
İki mimden su gibi taşra çıkar
İki mimden iki nur feyzi virur
Biri mümin biri küffara varur
Ahirette bir gözeden feyz ider
Küffara mümtaz mümine nurun irer
Ahmedim Muhammedimsin Ya Rasul
İş bu kavli okuyub müdavim ol

(897)

İş bu kavli kim okursa ya Rasul
Cennet içre ırmağından içer ol
İş bu kavli kim okur dile alur
Nice elem derd beladan kurturur
Okuyanın canına hayat virur
Cümle mevtaler bile rahmet alur

463- Allah'tan(c.c.) başka ilah yoktur, Muhammed (s.a.v.) Allah'ın elçisidir.

Bismillahirrahmanirrahim

Ya habibim seni razı eyledim
Rahmanım bin bir kapum vardur benim
Sır hazinemden yaratmışem seni
Sahibul burhansın ey Ahmed kulum
Senden evvel çok nebi halk eyledim
İlmu tıbbı anlara çün virmedim
Sır hazinem ben sana çün açmışem
Sahibu'l-furkansın sen Ahmed kulum
Ya habibim sözümiz oldi temam
İznimîle hem zemine inesin
Nice nice hikmeti seyr idesin
Ya Ebu'l-Kasım Muhammed Mustafa
Bes yine bana habibimsin didi

Refrefi Burakı sana yolledim
Nice bin gizlu kapum vardur benim
Sır hazinesinde seyr ittin beni
Hatemu'l-Enbiyasın sen sevgilum
Her nebiye göre ahkam eyledim
Tillerini perçemime sarmedım
Perçemin hem tillerime sarmışem
Gül bağında gonca gülüm bülbülüm
Ümmetine daim iderim selam
Sekiz cennetimi hep seyr idesin
Ümmetine çün hikaye idesin
Hatmu kelam eyleyek buldin safâ
Muradın itmam olundi dön didi

(898)

Öyle gördüm cemâl infâk (İnfikâk?) eyledi
Geldi Refref bana kıyâm eyledi
Ya Muhammed Refref'e sen bin didi
Refref'e çün kıyâm eyledim hemân
Aldı Refref beni ordan ol zemân
İki melek bana ikbâl itdiler
Refref üzre ânlara virdim selâm

Refref u tuyûr bana 'azm eyledi
Cemâlullah yine nidâ eyledi
Emrim ile yeryüzine in didi
Firâşın üstine oturdum temâm
Sidre-i Müntehâya indik hemân
Ya Muhammed Ya Muhammed didiler
Selâm alub bana itdiler kıyâm

Beyt

Lâ mekân şehrine gittim
Cemâlullahı hem gördüm

Dildâr haymesine girdim
Didi Muhammed Mustafa

Cemâl haymesine girdim
Cemâlden merhaba aldım

El bağlayub kıyâm itdim
Didi Muhammed Mustafa

Cemâl bana suâl itdi
Selâmını sen vir didi

Ya Habîbim söyle didi
Tekellüm buyur Mustafa

Tahayyur şehrine irdim
Sabrın şehrine az irdim

Ne tekellüm idem didim
Didi Muhammed Mustafa

(899)

Def'e (ref'e?) Allah emr eyledi
Kalbime bu hutûr itdi

Üçüncide cevap virdim
Yâ Rab selâmım bu didim

Şâhıma kıyâma durdım
Duâ idüb recâ kıldım

İnfikâk eyledi Rahmân
Sidreye indim ol zemân

Cibrîl Mikâil bildiler
Mi'râc'ın kutlu didiler

Cebrâil çün Ya Rasülullah didi
Hak teâla sana ihsan eyledi
Nice peygamberler irsâl eyledi
Yidi kat gökleri hem halk eyledi
Vasf olunmaz çok melek halk eyledi
Zâtını ânlardan ekrem eyledi
Hak teâla seni da'vet eyledi

Selâmını söyle didi
Didi Muhammed Mustafa

Tahıyyâtü ben okudum
Didi Muhammed Mustafa

Üç rek'at hem nemâz kıldım
Didi Muhammed Mustafa

Yine Refref geldi hemân
Didi Muhammed Mustafa

Refref'den teslim aldılar
Didi Muhammed Mustafa

Sen murâdın nâil oldun didi
Cümle mahlûkâtdan eşref eyledi
Cümlesinden seni efdal eyledi
Çün seni Levlâke Levlâk eyledi
İçlerinde çün mukarreb eyledi
Cümlesini sana hâdim eyledi
Lâ mekânda hem seninle söyledi

(900)

Ne tekellüm eyledinse Mustafa
Bârigâhında tekellüm eyledin
Hak teâla ihsân eyledi sanâ
Sır hazîne kenzini[464] açdi sana
Ben didimki ya karındaşım melek
Hak teâla çün bana emr eyledi
Didi bana Ya habibim ahmedim
Ümmetime istedim bin armağan
Hak teâla yine hıtâb eyledi
İtmesünler yir gök ehlinden hezer
Kimseden hiç itmesünler bir hafâ
Dâreyinde anları şâd iderim

Söyle bize bizde alak bir safâ
Ümmet içün ne recâlar söyledin
Ümmetin hedâyesin söyle bana
Virdigi ücreti vasfeyle bana
Ümmetime diledim vâfir dilek
Habîbim Muhammedim Ahmed didi
Sana ümmetine rahmet eyledim
Didi Allah lütf iderim her zemân
Emrimi tutanı severim didi
Benden korkan mene iderim nazar
Lütf-i İhsân iderim çok Mustafa
Ni'met-i 'uzmâ ile memnûn iderim

464- Hazine

Ğayru menden unmasınlar hiç şefâ
Didi Cibrîl Ya Muhammed Mustafa
Ben sana çün tercümanlık ideyim
Aldı Cebrâil beni çün ol zemân
Bizki geldük cennetin kapusına

Anlarçün kâfiyem hem Mustafa
Dur kelâmın dinleyüb alduk safâ
Sana cennetleri hem göstereyim
Geldi cennetin kapusına hemân
Didi Cibrîl bak bunun yapusına

(901)

Hak teâla kudretinden eylemiş
Ol kapuya ben ki nazar eyledim
Kendi sun'ı ile anı kayd eylemiş
Bir sadake bir men i'tâ eylese
Birine mislin i'ta iderim
Ğayru bir men bir mene çün gelür ise
Karz-ü hasen ol kişi virür ise
'İndimizde anı kabul iderim
Kudretinden böyle yazmış müste'ân
Bunları sen bana bildür Ya Emîn
Hak teâla çün böyle ketb eylemiş
Karz-ü haseneye on sekiz misil
Cebrâil bana didiki Ya Habîb
Sadakayı nâs olan gizlü virür
Eğniyânın ekseri dehrî sever
Hak teâla şey'in halini bilür
Eğniyâ fakire hem şâmil olur

Kapusına üç satır kayd eylemiş
Üç şey kapuda kır'et eyledim
Hoşça kelâm ol baba hat eylemiş
Rızâm içün ğayrıya hem virdiyse
'İndimizde anı kabul iderim
Karz-ü hasen sen bana vir dir ise
Ol fakiri hem râzı kılur ise
Onsekiz ecri ona i'tâ iderim
Ben didim Cebrâil'e eyle beyân
Ne ecilden yazdi Rabbü'l-'âlemîn
Sadakaya on misil emr eylemiş
Bunı eyle bize güzelce temsil
Cümle 'âlem derdine sensin tabîb
Bazu fakre bazu ğaniye virür
Malını kenz itmeke ğayret ider
Sadakanın ecrini nâkıs virür
Ol ecilden ecrini noksan virür

(902)

Karz-ü hasen muhtaca vâkı' olur
Pes Rasülullah rivâyet eyledi
Hak teâla kudretinden eylemiş
Ol kapunın fevkına kayd eylemiş

Anın içün ecri ziyâde virür
Cennetin kapusına vardım didi
Üç satır altun ile hatat (hat) eylemiş
İşbu kavli evvelâ ketb eylemiş

Lâ ilâhe İllellâh Muhammed Rasülullah

Hak teâla kudretinden eylemiş
Cennet ehlin böyle ta'rîf eylemiş
Dünyadaki malı ihlâk[465] itmedim
Hayra sarf oldı malımız çok şükür

Çün ikinciyi böyle hatat (hat) eylemiş
Bes lisanından bu sözi neşreylemiş
Miskine fakire i'tâ eyledim
Burda çün ecrini bulduk çok şükür

465- Tüketme, eskitme

Şimdi burda nef'ini bulduk malın
Nice nice ecrini bulduk malın
Vah bize ki fânide terk eyledik
Küllü mâlı fakra i'tâ itmedik
Hak teâla çün böyle kayd eylemiş
Satrı sâniye bunı böyle hatat eylemiş
Çün ikinci satrı kırâet eyledim
Bes üçünciye hemân yed eyledim
Hak teâla çün böle nakşeylemiş
Ümmetin zenbini ta'rîf eylemiş
Satr-u sâlise böle kayd eylemiş
Kesret-ü günâhının 'afvın söylemiş
Ya'ni mümin günahı ekber ider
Hak Teâla kudretinden afv ider
Nur-u hidâyetle Allah şâd ider
Nur u se'âdete hem idhâl ider

(903)

Ümmet olan cürm ile günâh ider
Rabbü olanın şânıdur afv ider
Hata 'isyanlarını vurmaz yüze
Cürm-i günâhımızı sürmez bize
Ni'metin 'uzmâsını in'âm ider
Zât u ulvîsinden Allah afv ider
Padişahdur günahımız afv ider
Rızasına hem bizi nâil ider
Fazlu lütfinden bize ikram ider
Cennetine Hak bizi idhâl ider
Rahmetinden kat'-î umud itmezik
Dâima ol rahmetini isterik
Tahkik Allah günahımızı kef ider
Cemi' kusur zenbimizi 'afv ider
Hak teâla kitabında buyurur
İşbu ayât rahmetini duyurur

Lâ taknetû min rahmeti(A)llâhi inna(A)llahe yağfiru'-zzunûbe cemîa[466]

Cebrâil ileruye geldi hemîn
Cennetin kapusına vurdı elin
İçeruden çünki Rıdvân söyledi
Bu kapuya çün vuran kimdür didi
Cebrâil didi ki ben Cebrîl-i Emîn
Hem berâber rahmeten li'l-âlemîn
Hamdullah diyuben şükr eyledi
Açdı bâbı bize kıyâm eyledi
Ol kapuya nazar itdim ol zemân
Girdüm ânın içerüsüne hemân
Hak teâla çün müzeyyen eylemiş
Fizza dinardan kapusın eylemiş
Cennete girdim makam seyr eyledim
Rıdvân'a selâmün 'aleyküm didim

(904)

Rıdvân aleyhisselâme it kıyâm
Aldı selâm didi 'aleykümü's-selâm
Aldı selâm bana ikbâl eyledi
Merhaba Merhaba Ya Rasulüllah didi
Hamdü lillâh zâtın irdim rasûl
Ol mübarek cemâlin gördüm rasûl
Didi Rıdvân Ya Muhammed Mustafa
Zât u nurından gelüb bulduk safâ
Didi Rıdvân Ya Rasulüllah nebi
Seyri kıl cennetde kasrı makami
Buyur imdi bu makama Ya rasûl
Cennet ehli zâtın ider vusul

466- Zümer, 39/53: De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allah›ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.

Nice melek huriler sardı beni
Sîre sîre geldi gördiler beni
Cennet ehli cümlesi hep geldiler
Tebşîr idüb bana ta‘rîf itdiler
Bu makama geldin ‘avdet eyledin
Cennetin ekseri senin ümmetin
Benki cennet ehline seyr eyledim
Rıdvân’ın önine nazar eyledim
Bî ‘aded miftâh görüb kaldım ta‘â
Bunların sahibini bildür bana
Didi Rıdvân Ya Muhammed Ya rasûl
Ümmetin ekseri olur duğri kul
Ümmetin dileri çün Allah ider
Gizlu zâhir bu kelâmı zikrider

Lâ ilâhe illellah Muhammed Rasûlullah

(905)

Ümmetin çün dâim hakkı zikr ider
Kalbü ile Allah’ını fikr ider
Kelâm-ü tevhidi kul dile alur
Ol kula Allah kasr bina kılur
İşbu cennetde binası kurulur
Kapusına zirze kilit vurulur
Hak teâla cenneti halk eylemiş
Bu makama beni vekil eylemiş
Tevhîdi okur binası kurulur
Cümle miftâhlar bana teslîm olur
İşbu miftâhlar bana teslim olur
Ba‘den-nüşür sahib gelür alur
Hak teâla Rıdvân’ı halk eylemiş
Hem halife hem asker i‘tâ eylemiş
Ol kapuya bir âmir koymuş idi
Yitmişbin kadar nefer virmiş idi
Yüzbin kadar çün melâik var idi
Cümlesi Rıdvân’a muntazır idi
Allah’ın kudretini ol fikr ider
Hem dilinde bu du‘âyı zikr ider

Sübhâne’l-Hallâku’l-‘Alim Sübhâne’l-Kerim El-Ekrem Sübhâne’l-Bâ‘isü men Etâ‘ahu etâ‘ahu cennâti’n-ni‘am[467]

Geçdim ândan ileru azm eyledim
Cennetin ni‘metlerin seyr eyledim
Cennet içre bir ağaç seyr eyledim
Ğâyet ile çok ta‘accüb eyledim
Ne kadar bakdım ise iremedim
Ol ağacın başını göremedim
Hak teâla kudretinden eylemiş
Hâlis altundan anı halk eylemiş
Dallarını çün yakutdan eylemiş
Vasf olunmaz çok semer[468] eylemiş

(906)

Ol ağacın zıllını keşf eyledim
Yürük at seksen sene gitse didim
Zıllıinin ol ğâyesini bulamaz
Görmeyen göz ânı idrâk idemez
Meyvesi fizza[469] gibi şülve virir
Bilmeyenler zann ider kandil yanir
Cennet ehli iştihâ hem eylese
Şu ağacın meyvesin yiyem dise

467- Herşeyi yaratan, her şeyi bilen, en cömert olan ve kendisine itaat edecek olan kimseleri naim cennetinde dirilten/koyan Allah'ı noksan sıfatlardan tenzih ederim.
468- Meyve
469- Gümüş

Tabak içre meyveden vaz‘ olunur
Ol ağacın ğâyesinde kuş uçar
Ol ağacın başına ol kuş konar
Cennet ehlinin biri meyl eylese
Ol kuş uçar gelür ânın yanına
Cennet ehlin cümlesi ni‘met umar
Biryân olur tabak içre vaz‘ olur
Eklider lahmini çok lezzet alur
Hak teâladan âna emir gelür
Perlerini açub pervâz ider
Şevk ile şakılayub dalda öter
Bir kuş öter cümle daldan ses gelür
Cennet ehli ol sadayı çün alur

Cennet ehlin önine hâzır olur
Bilmeyenler zann ider şimşek açar
Bilmeyenler zan ider yıldız yanar
Ol kuşun kendini ben görem dise
Seyr kılur yine varur yirine
Şu kuşın etini yisem çün meğer
Doğri gelür ol mene vâsıl olur
Bes ‘ızamlarını tabaka doldurur
Yine ol kuş geldiği yiri bulur
Ol ağaç başında bir dala gider
Cennet ehli zan ider bin kuş öter
On senelik yire çün sesi varur
Bazu kula dünyadaki ses gelür

(907)

Sem‘ini kuşın sadasına virür
Bazı kula ol kuşın sesi varur
Sem‘ini kuşın sadasına virür
Cennet ehline hutur bu eylese
Hak teâla ol kuşa çün emr ider
Bir kuş öter binbir daldan ses virür
Cennetin fevkına nazar eyledim
Bî ‘amûdsız kudretinden eylemiş
Ben didim Rıdvân’a Rıdvân merhaba
Didi Rıdvân merhaba yâdın eri
Hak teâla kün diyüb emreylemiş
Sekizinci yiddi cennet zarfidür
Enbiyâlar çün birincide durur
Evliyâlar hem üçünciye varur
Beşinciye selef ümmetler varur
‘Âsi dimek dünyada şer işledi

Dünyada öter gibi sesi alur
Kur’an okur gibi kuşdan ses alur
Zan ider ki çift hâfız Kur’an okur
İncil’in kelâmını bilmem dise
İncil’i başdan başa kuş hatmider
Zan idersin bin tane hâfız okur
Nice köşkler ‘ulyâda seyr eyledim
Mu‘allakda asılı halk eylemiş
Köşklerin sâhibini bildür bana
Şu birinci katdır enbiyâ yeri
Cennetü yidi tabaka eylemiş
Yiddi cennet zarf içinde bâkıdür
Kâdu şehid çün ikinciye varur
Dördincide senin ümmetin durur
Altıncıda ‘âsi kanlılar durur
Allah ona sonra ihsan eyledi

(908)

Kanlı olan bes cahîme bâb açar
Hak teâla ol kulı âzad ider

Bir hayır işlerki ol bâbdan geçer
Kanlı ol kul hem bu makama girer

Pes yidinci katına küffâr irer
Allah'ın 'avniyle buraya girer
Dünyada ol kişi küfr işler gider
Çün âhir nefesde imâna irer
İtdiği işlediği ona kalur
İşte bu makama ol hâsıl olur
Hak teâla kulların ecrin virür
Herkes ecrine göre makam bulur
Ben didim Rıdvân'a Rıdvân merhaba
Bablarını ta'rîf eyle sen bana
Didi Rıdvân Ya Muhammed merhaba
Cümle cennet ehlü gelür bu bâba
Cennet ehlü cümle bu bâba gelür
Saf saf olub fırka fırka çün durur
Evvelâ enbiyâlar bâbdan girer
Bir firâş üstine burada biner
Ol firâş çün bir kezin perin açar
Ol birinci makama uçar geçer
İşbu minval üzre cümlesi uçar
Sıra sıra ol makamları geçer
İşte yedinci katudur burası
Buraya gelür imânın hem ednâsı
Mümin olan dünyada ağladılar
Leyl-ü nehâr Allah'a yalvardular
Herbir emr-ü nehyü anlar tutdılar
Ol zeman makamlarını yapdılar
Mümin olan bu kapudan çün girer
Yapduğı firâşın üstine biner

(909)

Küffâr olan emrü nehyü tutmadı
Farz-ü sünnet hayra bir bâb açmadı
Çünki küffâr dünyada ecir almaz
Burda gelüp binecek şeyi bulamaz
Allah'ın lütf ile nardan kor türür
Ol ecilden çün bu makmada durur
Ben dönüb Cibrîl'e suâl eyledim
Kanlıların hâlini söyle didim
Didi Cibrîl Ya Muhammed Mustafa
Sana ümmet kul olan bulur safâ
Ümmetinden bazısı çün kan ider
İşlediği amelini habt ider
Kan ider ol çün cahîme bâb çar
Bir amel işler ki ol babdan geçer
Allahın lütf ile cennete girer
İşte bu altıncıya ancak çıkar
Habt ider amelini ecir alamaz
Çün gidüp makamını ol bulamaz
Allah'ın lütf ile cennete girer
Lezzet almaz ol makamda meks ider
Ya'ni dimek asla rü'yet idemez
Allah'ı enbiyâ'yı hem göremez
Ehl-i imân ile Refref'e biner
İşte şu altıncı katına iner
Ya'ni dimek bir firâşa oturur
Kendini çün ol makamda hem bulur
Ben didim Rıdvân'a Ey cennet şâhı
Seyr idelim burda sun'ı ilâhı
Biz ki bu makama geldik çün 'ayân
Bu makamları bana eyle beyân

(910)

Didi Rıdvan Ya Muhammed Mustafa
Nur cemâlini görüb aldım safâ
Hat Teâla halkine gün eylemiş
Bu makamı yedi kat hem eylemiş

İş bu cennet zâil olmaz bâkidur
Dünya gögi çün birinci sayilur
Bu makami öyle zanme Ya Rasul
İşte yedinci katidur burası
Bir melek gelub bana itti kıyam
Bindin heman ol melekin yerine
Cennetin ulyasına açtı perîn
Bir ağaç orada gördüm çün hemân
Ol ağaca çok tahayyur eyledim
Kubbe gördüm çün orada nagihân
Didi melek ey şâh Şâhı cihan
Biz ki geldik kubbenin verâsına
Ben didim ki ya melek söyle hele

Yedi kat gökler cinânin aksidur
Seb'ine çün hem yedi kat dinilur
Tâ yukaru katidur birinci bil
Buraya varur derecenin ednâsı
Didi bin kanadıma seyr it makam
Alu ben gitti cinânın fevkıne
Didi seyr it rahmeten lil âlemin
Nazar ittim ol ağaca bir zeman
Ağacın tahtına nazar eyledim
Kapusunda bir kilit gördüm ayân
Kubbeyi aç biz görek hoşça cinân
Didi melek miftahını alsana
Miftah çün nirden alalım ele

(911)

Didi melek miftahı sende rasul
Kudretinden çün kurulmuş bu yapu

Oku besmeleyi miftahını bul
Oku besmeleyi açılur kapu

Bismillahirrahmanirrahim

İş bu kavli okudum oldum heman
Bir kapudan içeri girdik heman
Hak Teâla kudretinden eylemiş
Dört tarafta dört ismim gördüm ayân
Dört duvardan dört su akıyor zülâl
Bisminin mimi gözünden su akır
Rahmanın mimi gözünden hamru su
Rahimin mimi gözünden bal akır
Çok zaman ol sulara seyr eyledim
Ol suya hiç reyha bir şey vurmamış
Bir leben ta'mu mayhoş olmamış
Biri hamîr çün içenler mest olur
Biri asel gayet ârî sâfîdur

Kapısi açıldi gördüm ol zemân
İbtida bir hoş divar gördüm ayân
Câr taraflı bir divar halk eylemiş
Câr divara besmele ya(z)miş beyân
Kudretinden çün akıtır zü'l-celâl
Allah'ın hâ'sı gözünden süt çıkır
Bes gelub eyledim anda ben vudu'
Âsiyab mizabu gibi çok çıkır
Akıyorler nireye gidir bilmedim
Ta'mu tathîr çün muğayyer olmamış
Lezzetine asla noksan gelmemiş
Ârî sâfî zan idersin misk gelur
Nice semere içinde bellidur

(912)

Oku **Ağlar Baba** ayetden delil
İşbu ayet saili iskât ider

Dinleyenler dimesinler boş nakil
Ol Resulün Kavlini isbât ider

"..vu'ide-lmuttakûne, fihâ enhârun min mâ-in gayri âsinin ve enhârun min lebenin lem yeteğayyer ta'muhu ve enhârun min hamrin lezzetin lişşâribîne ve enhârun min 'aselin musaffâ(en) ve lehum fihâ min külli-s semerâti.."[470]

Hâk Teâlâ cennetü halk eylemiş
Muttaki olanlara vaad eylemiş
Kubbeden içeruye azmeyledim
Bu ayâtın ihbarını seyr eyledim
İş bu irmaklari cün seyr eyledim
Dört ismiden dört punar seyr eyledim
Bir süd biri su birisi hamir
Biri asel dadlarıdur müstağmir
Nice hikmetlerini seyr eyledim
Tesnim ile kâfuri seyr eyledim
Hikmeti seyr eyleyen ma'na alâk
Bir nidâ geldi bana virdim kulak
Tahkika kul Allaha döner ise
Ruz-ü şeb çün beni zikr ider ise
Hulusi kalp ile kim anı okur
Cennete girer cehimden kurtarur
Kangi kulki kalbini halis ider
İş bu dört ismiyle beni zikr ider

Bismillâhirrahmânirrahîm

İş bu Kavliyle beni kul zikr ider
Bu makamla yerini bünyad ider
Bilmiş ol ki bu makama gelecek
İşte bu dört gözeden su içecek

(913)

Geçtim andan ileru azmeyledim
Cennetin köşklerini seyreyledim
Hak teâla nice köşk halk eylemiş
Dürr-i yâkutdan müzeyyen eylemiş
Döndüm andan Cebrail'e söyledim
Köşklerin sâhibini bildir didim
Didi Cebrail ya Muhammed Mustafa
Senin ümmetin çıkub bulur safâ
Mü'min olan Yâ Resulullah nebi
Çün seherde kalkuben alır abı
Vudûü alır vücudu tedhir ider
Bağde-l vüd'u tevhid-i ol yâd ider
Ol sırada kavl-ü tevhidi okur
İşte ol kullar bu makamı bulur
Sonra andan ileru azm eyledim
Cennetin ni'metlerini seyreyledim
Bir makama anda eyledim nazer
Orda oturmuştu İdris kul meger
Gitdim ânın yanına virdim selâm
İtdi kıyâm didi aleykümselam
Def'a ona eyledim ben merhaba
Didi İdris Ya Muhammed merhaba
Didim İdris hak sana lütfeylemiş
Bu makama seni vasıl eylemiş
Hoş sana ki dünyadan oldun emin
Bu makamda çün muhalledsin hemin
Çünki dünyada sen irdin devlete
Makâm-ı âliyede irdin re'fete
Didi İdris Ya Muhammed Ya Habib
Şimdi dünyada olaydım Ya Tabib
Sana ümmet olurudum Mustafa
Gayet ile bulurdum çok safâ

470- Muhammed, 47/15: Müttakîlere vâdolunan cennetin durumu şöyledir: İçinde bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen sütten ırmaklar, içenlere lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır. Orada meyvelerin her çeşidi onlarındır. Rablerinden de bağışlama vardır. Hiç bu, ateşte ebedî kalan ve bağırsaklarını parça parça edecek kaynar su içirilen kimselerin durumu gibi olur mu?

(914)

Vah bana ki dünyada ola idim
Ben seninle buraya gele idim
Hak Teâlâ çün seni halk eylemiş
Sekiz cenneti sana bağş eylemiş
Cennet içre çün neler halk eylemiş
Cümle ırmaklar habibimin dimiş
Kevser tesnim kâfur ırmağını
Hem yaratmış selsebil sularını
Cümlesini senin içün eylemiş
Senin ümmetin için halk eylemiş
İdris ile kelamı itdim tamam
Didi Cibril geç ileru Ya İmam
Geçtim andan ileruye bes heman
Bir acaib kürsi gördüm çün ayan
Vasfe gelmez çok müzeyyen eylemiş
Hâlis altundan onu halk eylemiş
Hak Teâlâ çün mürabba' eylemiş
Altı inli üstüni dar eylemiş
Yedi kat eylemiş anı lem yezel
Vasf olunmaz hem müzeyyen çok güzel
Car taraflı gayet azim eylemiş
Çok makamlar nice köşk halk eylemiş
Kürsünün halkına hak kün eylemiş
Beş yüz yıllık bir tarafın eylemiş
Yani beş yüz senede çün gidilür
Bir tarafın gayyesine irilür
Kürsiyyi cennetde ru'yet eyledim
Hayli zaman halkına seyreyledim
Tahtını fevkini çün göremedim
Yüzde bir cüz'ine hem iremedim

(915)

Çok ziyade kürsiye itdim nazar
Üstüne çıkacak oldum çün meger
Cebrail meleke didim aç yerin
Çıkuben seyr idelim kürsi zemin
Bindim andan Cibril'in kanadına
İrdim hemen kürsünün bir katına
Kürsi üzere çün neler seyr eyledim
Nurdan minber orda seyr eyledim
Çün didim Cebrail'e ruhu'l-emin
Tarif it minberleri bana emin
Yazma **Ağlar Baba** anla sen meal
Sana kalır burda cüz'i bir suâl
Gerçi sâil bu sözi itse suâl
Kürsini bilmesi Cibril'in mühal
Cebrâil melek gayibi bilemez
Cenneti nebiye tarif idemez
Cebrâil çün bildiğinden dimedi
İlm-ü gaybe ânın aklı irmedi
Hak Teâlâ her şeye nâzırdur hem
Ne mekânda istesen hazırdur hem
Bes Muhammed her ne suâl eyledi
Ol celeb Cibril'e ilhâm eyledi
İşte cevabı budur sâil bâbâ
Kürsiyi yazdurma **Ağlâr Bâbâ**
Cebrail bana didi ki din eri
Bu makamdur Allah'ın ru'yet yeri
Seninki ümmetin bu kürsiyi sarar
Ru'yetullah'a bu makama da irer
Hak Teâlâ kürsi üstine çıkar
Lâ mekân şehrini kürsiye kurar

(916)

Hak Teâlâ kudretinden buyurur
Kelamını kullarına duyurur
Merhaba dir ya benim has kullarım
Merhaba ya veli muhlis kullarım
Cümle mü'min Allah'a nazır ola
Yan'i dimek Allah'ı ru'yet kıla
Enbiya evliya mü'min cem olur
Kıyamet gününde Allah'ı görür
Cennet ehli ni'metine şükr ider
Daima Allah'ı çün ru'yet ider
Cennet ehli Huri Gılman cem olur
Ru'yet-ü cemal ile lezzet bulur
Cennet ehli hoş rahat mesrur olur
Çün hicablar gözlerinden ref' olur
Enbiya evliya mü'min şâd olur
Yüzlerinde nurlari müzdâd olur
Enbiya evliya mü'minin şâhı
Ru'yet iderler burada Allah'ı
İş bu ayât münkeri ikna ider
Cennet içre ru'yeti isbat ider

Vucûhun yevme-izin nadiratün ilâ Rabbiha nâziratun[471]

Cümlesi cemale hayran olalar
Bin günü ru'yetde bir gün bileler
Bu makamda bâki anlar kalalar
Seyr idüb cemali lezzet alalar
İş bu makamlarda siz sakin olun
Ru'yet-ü cemal ile daim olun
Cennet ehli şükr-i yezdan çün ider
Hak Teâlâ anlara nida ider
Cennet içre ni'mete vâsıl olun
Ru'yet-ü cemâl ile şeref bulun

(917)

İskân idüb cümlesi mesrur olur
Huri Gılman ile anlar şâd olur
Cennet ehli şükrini müzdad ider
Dilleri çün bu duâyı zikr ider

Allahümme inni eselüken-nazara ilâ vechike'l kerim [472]

Seyri kıldım nice nice tahtları
Hâlis altından yaratmış anları
Bi aded minberi gördüm ben ayân
Hem didim Cebrâile eyle beyân
Hak Teâlâ anları halk eylemiş
Sâfi nurdan kün deyup emreylemiş
Cümlesine benki eyledim nazar
Birine iştiyakım düştü meger
Didi Cibril Ya Muhammed per safâ
Cümlesi enbiyanındur Mustafa
Enbiyalar minbere çıkar mâhım[473]
İşte şu ülyadaki senin şâhım
Hak Teâlâ sun'uyle eylemiş
Kürsi üstinde neler halk eylemiş
Nice ağaç nice köşk seyr eyledim
Kürsi üzere bir ağaca uğradım
Ağaç üzere meyveler bal akir
Bir ağacın vuş kökinden su çıkir
Ben didim Cibril'e nehrümâ bana
Bu suyun adını söyle sen bana
Didi Cebrail Muhammed dinlegil
Bu suyun adıdur hamr-ü zencebil

471- Kıyâme, 75/22-23: O gün bir takım yüzler Rablerine bakıp parlayacaktır.
472- Ey Allahım! Ben senin kerim olan veçhini/zâtını görmeyi istiyorum.
473- Gökteki ay, Kamer

Cennet ehli burada hamru su içer
Ben didim Cebrail'e ki Ya Melek
Suyi içer ru'yetullah'a geçer
Cennetin her bir makamını seyr idek

(918)

Cibril ile ibtida gelmiş idik
Cennetin a'lasidur adnü cinan
Vasf olunmaz çok makam seyr eyledim
Ya'ni dimek bu makamlar çün eger
Mestü hayran seyr iden olur idi
Ben didim Cebrail'e ki Ey Melek
Dedi Cibril Ya Muhammed Mustafa
Mevcudâtın efdalisin her zaman
Derecâtın gayet ekmeldir senin
Ümmetinle sen kalursin buraya
Hak Teâlâ sekiz cennet eylemiş
İlmü ezelinde takdir eylemiş
Sekiz cennet çün buradan görülür
Yidi cennetden bakan adni görer
Cennetü adnü içeri biz girmiş idik
Allah'ın ru'yet makamidur inan
Kendi kendime bu sözi söyledim
Dünya mülkünde olaydı bes meger
Pervâne veş aklü za'y olur idi
Bu makamı tarif eyle biz bilek
Bu makamlar hep senindir per safâ
Bu makamlar sana layıkdur heman
Bu makamlar ümmetinle hem senin
Ümmet-ü selef gelemez buraya
Cennetü vesileni hoş eylemiş
Kürsini adnü içre çün halk eylemiş
Ru'yetullah'a hem burada idilur
Hak Teâlâ perdeleri ref' ider

(919)

Cennet-ü adn içre tûbâ eylemiş
Hak Teâlâ tûbâyı halk eylemiş
Bir acaip hoş ağaç irmez akil
Ol ağacı incü den halk eylemiş
Kâfur ile selsebil çün çift akır
Tubâ'nın kökünden iki su çıkır
Nice hikmetlerini seyr eyledim
Cennetin her bir yerin seyr eyledim
Cibril Emin'e didim ki Ya Melek
Aldı Cebrail beni cenahına
Ol makamdan taşra irdik biz ayân
Çok acaip vasf olunmaz bir şecer
Ol ağacın ülyasında var semer
Aslu ağacın kökünden su akir
Arzu doli vasf olunmaz iki âb
Seyri kıldım Cibril'e itdim suâl
Hem Muhammed'in makamı hak dimiş
Halle penbe dallarında eylemiş
Her makamda dalları var ânı bil
Dallarını çün zeberced eylemiş
İkisi tuğba ağacından çıkır
Sekiz cennet içre bâtından akır
Tesnim ile kâfuru seyr eyledim
Çün bu sözi Cibril Emin'e didim
Aç perini çün zemine biz inek
Geldik indik Cennet'in biz babına
Hem kâpuda bir ağaç gördüm heman
Fevkine tehtine itdim ben nazer
Esfelinde iki çeşme var meger
Zan idersin bir denizden mevc vurir
Seyri kıldım çok güzel hüsnü'l meab
Ya Melek vasf eylegil nedir bu hal

(920)

Didi Cibril Ya Muhammed bu şecer
Mü'min olan bu sulardan hep içer
İki çeşmenin birinden nâs içer
Hem birinden gasl idüb bâbdan geçer

Kâlellâhü Teâla fî kelâmihi ***"…ve sekâhum rabbuhum* şerâben tahûrâ"**[474]

Çün birinden mü'min olan su içer
Hasedu kin kalb-ü kasrından geçer
Hem birinden gasl idenler dîb olur
Nurlar gayetyile müzdad olur
Mü'min olan gaslidüben hem içer
Sonra cennet kapısından ol geçer
Bu sular mü'mini kirden aridur
İçmeyen mü'minleri nâr eridür
Günahı çok kiride çok çün olur
Edyeb (Ebyed)olmaz yani dimek pis kalır
Kir günahı ol cehennem eridür
Tedhir idüb ol yine taşra virur
Ol kapıda çün neler seyr eyledim
Çün yidinci kat göke va'z eyledim
Gördüm orda İbrahimi ol zeman
Didi bana rehber-i âhir zaman
Merhaba didi ki Ya dost-i Hüdâ
Merhaba didi bana bu nur-i Hüdâ
İndik altıncıya görmedim elem
Ol kelim Musa'ya ben virdim selâm
Aldı selâm eyledi bana kıyâm
Didi senden isterim dâim selâm
Musa nebi bana itdi Yâ Habib
Cümlemizin derdine sensin tabîb
Ya Muhammed miracın hoş eyledin
Allah ile ne tekellem söyledin

(921)

Ne teküllem eyledin sen Mustafa
Dür kelamlar söyleyub buldun safâ
Ümmet içün ne buyurdu zü'l-celâl
Burda vasf eyle bana sen vasf-ü hâl
Ben didimki Yâ Kelimullah nebi
Elli vakit emr eyledi bize ğani
Hemde altı ay siz oruç olun didi
Doğru gidin Rızâmı bulun didi
Gerçi cünüb olursanız siz o gün
Altı kerre ğasl idin siz su tökün
Didi Musâ Ya Muhammed Mustafa
Bu hâl ile ümmetin bulmaz safâ
Barigâhe sen gidüb eyle recâ
Tahfîf itsün ümmetin ide edâ
Senden evvel hak bana emr eyledi
Ol emir ümmeti yâd eyledi
Kılmayub namazların terk itdiler
O sebepten heb helake gitdiler
Ben didim ki Cebrâil'e Ya Melek
Al cenâhan sidreye bizler gidek
Aldı Cebrâil beni çün perine
Gitdik andan sidrenin biz fevkine
Sidre'ye gitdim teveccüh eyledim
Yalvarub Allah'a secde eyledim
Secde idüb ben didimki Ya Celil
Ümmetimi itmegil Ya Rab hacîl[475]
Lâ mekanda emir kıldın sen bana
Ümmetimin hali malumdur sana
Elli vakit namaz ile emreyledin
Altı ay sıyâm olun sizler didin

474- İnsan, 76/21: Üzerlerinde yeşil ipekten ince ve kalın elbiseler vardır; gümüş bilezikler takınmışlardır. Rableri onlara tertemiz bir içki içirir.
475- Utanmış, yüzü kızarmış

Yidi kere siz ğasilidin didin
Doğru gidin rızâmı bulun didin
Ümmetim bu emri edâ idemez
Zaif ümmet elli vakti kılamaz

(922)

Benim halim daima malum sana
Vakt-ü akal eylekıl Ya Rab bana
Ezâf kul tâkati irmez ise
Elli vaktü çün eğer kılmaz ise
Utanırım hazretinden Ya İlah
Tahfif eyle bu namazı padişah
Lütf-u ikram eylegil Ya Rabbena
Emrine biz ideriz çün eta'nâ
Sıyâm ile ğasli tahfif eylegil
Sen rahimsin rahmet i'ta eylegil
Hak Teâlâ bana nidâ eyledi
Ya Habibim secdeden kalkgil didi
On vakit namaz çün ref'eyledim
Sıyam ile ğasli tahfîf eyledim
Ya Muhammed sana iderim selâm
Beş ay oruç altı ğasl eyle tamam
Cebrail aldı beni çün perine
Geldik indik Musa'nın biz yanına
Gördü Musa eyledi bize kıyam
Merhaba didi aleyküme-s selâm
Didi Musa senden isterim selâm
Ne emir aldın ise söyle tamam
Ya Muhammed ecrini söyle didi
Ben didim ki azca tahfif eyledi
Hak Teâlâ çün bana emreyledi
Kırk vakit namazı siz kılın didi
Beş ay sıyam altı kerre ğasl idin
İş bu minval üzre siz edâ idin
Didi Musa Ya Muhammed Ya İmam
İş bu emri ümmetin itmez tamam
Bindim andan Cibril'in kanadına
Gitdim irdim nur hicabın altına
Bes mukaddem üzre secde eyledim
Yalvarub Allah'a recâ eyledim

(923)

Tahfif itdi rub'ini Allah bana
Döndüm andan yine Musa yana
Gitdim andan çün Musa'nın yanına
Geldim andan yine hicâb altına
Beş kerre Allah'a secde itdim hem
Bârigâhde Allah'a yalvardım hem
Hak Teâlâ lütfu ihsan eyledi
Beş vakit namaz ile emreyledi
Bir ay oruç siz tutun her senede
Bir kerre ğasl eyleyin siz cima' de
Cibril aldı beni ordan ol zaman
Hazret-ü Musa'ya geldik biz heman
Yine Musa Nebi'ye virdim selâm
Aldı selâm didi söylegil kelâm
Didi Musa Ya Muhammed Ya Nebi
Ne kadar ref' itdi namazı Ğanî
Ben didim ki Ya Kelimullah nebi
Beş vakit namazı emr itdi Ğani
Hem sıyâmı eyleyin bir ay tamam
Bir kere ğasl eyleyin sizler mudam[476]
Didi Musa Ya Muhammed gitsene
Sidre üzere Allâh'a yalversene
Didi Musa arşa avdet eylegil
Beş vakit nemazı tahfif eylegil
Ol Musa kelîme çün virdim civâb
Allâhımdan iderim bes ihticâb

476- Devam eden, sürekli.

Kabul iderim bu emri Ya Musa
Allâhımdan utanuram Ya Nebi
Hazretü Musa'ya itdim el-firak
Hak Teâlâ çün bana emr eyledi

Tur'da hak idi sana sâhib asâ
Elli vakti beş vakit itdi Ğanî
Bir nidâ irdi bana virdim kulak
Ya Habibim ümmeten söyle didi

(924)

Ya Muhammed sana ikrâm eyledim
Âlimem çün her şeyi biliciyem
Biş vakti siz kılın tekmil idin
Kangi kul ki bir ibadet eylese
Rahmetimi size vâsi' eylerem
Biş vakiti siz kılın mudâm olun
Ümmetinden biri murâd eylese
O hasenesini kabul eylerim
Kul beşerdür nisyanı ol çün ider
Seyyiesine ise hem yazılur
Bir günaha bir azâb çün iderim
Bazı ümmet kalbi içere söylese
İşlemeyüb hayrını terk eylese
Kalbü içre fiilini zâ'i eylemem
Kalbü içre çün tefekkür eylese
Kalbü içre fi'lini af eylerem
Kimki bana bir hasene(y)le gelür

Biş(beş) vakit namazı ifrâz eyledim
Kulların hem ecrini viriciyem
Elli vakit nemazın ecrini alın
Rızâm içün farzü vacib işlese
Elli vakit yirine kabul eylerem
Rızâmı şerifimi sizler bulun
Rızâm içün bir hasene işlese
Birine on misli i'dâ eylerim
Bazı kere fiili şakiya gider
Misli ile ona ceza olunur
Kendi fiilini ona i'dâ iderim
Bir hasene işleyeceğim dise
Kalbü içre hem tefekkür eylese
Ol mene hem sevâb i'tâ eylerem
Nice nice fisk-u fücur işlese
Yâ Melek yazma deyu emr iderem
Aşru emsâlihâ ecrini bulur

(925)

Her bir işi âna asân eylerim
Ahiretde dest-ü gir hem oluram
Dehr-ü fâniden imân ile göçer
Ol makamda ecrini arar bulur
Kimki bana bir seyyie(y)le gelür
Dünya'da rızkını tazyik eylerem
Hak Teâlâ çün bana vasf eyledi
Hak Teâlâ çün bana fazl eyledi

Dünyada rızkını vâsi' eylerem
Bahr-ü amîkdan limana aluram
Ahiretde cennete kapu açar
Bir hasene yerine on şeyi olur
Misli ile ecrini ancak bulur
Misli ile âna ceza eylerem
Nur hicâb altında takrir eyledi
Bu ayâtin manasını nakl eyledi

***Men câe bilhaseneti* fe lehu 'aşru emsâlihâ ve*men câe*-bi-sseyyieti felâ yuczâ illâ mislehâ…**[477]

477- En'âm, 6/160: Kim bir iyilik yaparsa, ona on katı vardır. Kim de bir kötülük yaparsa, o da sadece o kötülüğün misliyle cezalandırılır ve onlara zulmedilmez.

Bindim andan Cebrâil'in perine
Geldiğim hin Burak'ı buldum heman
Girdim ol dem mescidin ben içine
İki rik'ât çün nemaz kıldım hemin
Çün didimki Yâ İlahe'l- âlemin
Sen şâkirsin ben sana şükr iderim
Hem âlimsin ben sana hamd iderim
Fazl-ü kerem sâhibisin Yâ Ğani

Geldim indim iş bu fâni zemine
Zimânı bağlı gördüm ol zaman
Hoş meâni irdi kalbim içine
Kaldurub el itde? didim âmin
Dert belâdan ümmetimi it emin
Dâimâ hem rahmetini umârım
Nur cemâlinden senin feyz isterim
Ümmetimi mahrum itme hem beni

(926)

Çıktım andan mescidin ben bâbına
Bindim heman Burak'ın çün üstüne
Burak'ı Cibril'e teslim eyledim
Ev içinde firâşa etdim ayak
Mustafa'nın miracı oldu tamam
Çün müfessirler bunu şerh idiler
Bazısı mi'racı tağsir eyledi
Bazısı didi ki mi'rac-ü nebi
Ehlü haller çün bula virdi cevâb
Ehl-ü haller böyle tarif eyledi
Hak Teâlâ şey'e âlimdür hem
Kimse bilmez hikmeti çün mahfîdür
Hak Teâlâ hikmet izhâr eyledi
Tâat-ü kuvvet ile emr eyledi
Vüdu' alup farz sünneti kılak
Hak Teâlâ hikmetini gizledi
Üç sâatde üç sene halk eyledi

Geldim ol dem Burak'ın çün yanına
Aldı geldi beni Mekke kurbina
İnmüha'nın evine azm eyledim
Soyumamış sıcak idi çün yatak
Okuyup dinleye vâfir selâm
Mirac-ü nebi'yi tarif idiler
Üç saatde gitdi geldi söyledi
Dört saate bâliğ oldu ey ebi
Budur hem Allah-u ağlem bi'ssevâb
Zahiri bu sözle ikna eyledi
İşlediği şeyü ona gelmez elem
Nice âlem âlem içere gizlidür
Evliyayı kullar içre gizledi
Rızâsını tâat içre gizledi
Rızâsını fi'limizde biz bulak
Bir seneyi bir mâh içere gizledi
Üç seneyi üç mâh içere gizledi

(927)

Bazı fessir dört sâat oldi didi
Bir cevâbı da budur bil ey halil
Kulun aklı hikmeti zabt idemez
Bir cevabıda budur dinle sözüm
Çün melekût silkine girdi resul

Dört seneyi dört sâatde gizledi
Gördüğün rüyâdan alsan bir delil
Mi'râc-u nebiye efhâm iremez
Aç kulakların bana iki gözüm
Ruhaniyyet âlemine geçdi ol

Bindi Cebrâil melekin perine
Ma'na âlem içre gitdi kurbine
Ol âlemin bir dakikası heman
Bu âlemin bir günü olur inan
Böyle tarif eylediler ehl-ü hâl
Zahir ile eylediler kil-u kâl

Söyle **Ağlâr Bâbâ** burda bir nakil
Mirâc-ü Nebi'ye Kur'an'dan delil
Bas müfessirler bunu şerh itdiler
Nass-ü kat'i ile tefsir itdiler
İtikât ile anı bilmek gerek
Bilmesi farz ona inanmak gerek
Kanki şey ki hakkına Kur'ân gelür
Ol şeyi ki bilmesi bize farz olur
Farzu inkar çün iden kâfir olur
İrşâd olmaz gözleri hem kör olur
Yani ki dünyada kalbi kör olur
Tarık-u cennetden ol kul men olur
İtikât-ü cazim ile bilmeli
Cân gönülden sıdk ile inanmalı
Mirâc-u nebi ki kim münkir olur
Kâfir olur nâr-ı cehimde kalur

(928)
Emr olundu iznim ile durmasun
Mescidü'l-Aksâya sefer eylesin
Cebrâil gelince avdet eylegil
Bu gice karyeme sefer eylegil
Mirâc'ı inkâr iden olur hacil
İşbu ayet hakkına oldu delil

Subhâne-llezî esrâ bi'abdihî leylen mine-lmescidi-lharâmi ilâ-lmescidil aksallezî..[478]

Cün bu kitâp burada oldu temam
Mustafâ'nın ruhuna vâfir selâm
Yâ İlâhi sen bilürsin hâlimi
Ruz-i şeb sen bülbül itdin dilimi
Bu kitâbi yazuben itdim tamam
Leyl-ü nehâr isterim senden selâm
Yani rahmetin umarım ey Hüdâ
İtme beni sır kapundan sen cüdâ
Yâ İlâhi sen bana avn eyledin
Kalb-ü kasrımı heman şerh eyledin
Avnin oldu Yâ İlâhi Kirdigar
Kesme kalbimden benim sen rûzigar
Ruhsatı virdin bana Yâ Rab Ğani
İtme mahrum bu halimden sen beni
Lem yezelsin hem Nâsırsın Yâ İlâh
Virme kalbime kudûret padişâh
Şimdiye dek beni söyletdin hüdâ
İtme beni bu halimden sen cüdâ
Virme mani' sen bana eyle selâm
Rızân içün leylü nehâr çalışam
Daima beni şeriatle uçur
Dar-ü bekâya imân ile göçür
Hem beni bu hâl ile Yâ Rab göçür
Kevser-ü nebi zişandan su içür
Yazanı okuyanı dinleyeni
Rahmet eyle cümlemize Yâ Ğani

478- İsra, 17/1: Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir.

(929)

BEYİT

Yâ Rab bu aşk-u ilâhi
Yaz diyüb emr eylediğin

Emr eyleyüb biz gedâye
Dilimi bülbül itdiğin

İrşâdi bâbâ hazreti
Bize havale itdiği

Kur'ân'dan hüccet bulduğum
Zânâtın içün ağladuğum

Aşk ile yanup solduğum
Kitâba kalem vurduğum

Aşk ile hayrân olduğum
Nasâhatlu ? söz düzdüğüm

Ruhsat nâme irdüğüm
Zümre-ü âbdan sunduğum

Dir Ağlârki ağladuğum
Yişil mihrabda gördüğüm

Feyz-ü cemâlinden midür
Feyz-ü kemâlinden midur

Kitabı nakşu itmâme
Ruhsat feyuzindan midür

Kitâbını hatat (hat) eyledi
Kudret fünuninden midür

Ve'dduhadan şe'n ettüğüm
İlm-ü ezelinden midür

Gül hurşidini gördüğüm
Nur kalem kaydından midur

Ağlayub kârım bulduğum
Hikmet kelâmından midur

Mest-ü hayrân beyhoş/bîhoş? olduğum
Rezzâk kemâlinden midür

Nişângâhda feyz alduğum
Fettâh fuyuzinden midür

(930)

BEYİT

İrşâdi Bâbâ hazreti
Hayrete hem azm eyledi
Aşk ile ol şeydâ olup
Gül şehrine hayme kurup
Gül şehrinde karar idüb
Bi külli hayretde kalub
Aşk ile gülşâne girüb
Fena fillah'a el verüb
Elestüden hüccet alub
Muhammed bağına girüb
Bilkülli fenâya irüb
Al-yişil mihrandan çıkub
Aşk ile muhabbet idüb
Didi Ağlâr Bâbâ yazub

Nice seneler ağladı
Kitabını terk eyledi
Zehretü'r-riyâze irüb
Kitabını terk eyledi
Hem cemâlden feyz alub
Kitabını terk eyledi
Riyâzet şehrine irüb
Kitabını terk eyledi
ne (nâ) mevtâye? mazhar olub
Kitabını terk eyledi
Len tebur sırrına varub
Kitabını terk eyledi
Sey'etiden haber alub
Kitabını terk eyledi

SÖZLÜK

‘Â‘il	**: Fakir ve muhtaç kimse**
‘Adem	**: Yokluk**
‘Ânîd	**: İnatkar**
‘Ar’ar	**: Servi ağacı**
‘Âsi	**: İsyankâr**
‘Âyn	**: Göz**
‘Aynıme	**: Gözüme**
Âb	**: Su**
Âb-i ruy	**: Yüzsuyu**
Abid	**: Kul**
Âfîl olmak	**: Batmak kaybolmak**
Âfitâb	**: Güneş**
Ağna	**: Zengin**
Ağnam	**: Koyunlar**
Âk	**: Asi**
‘Âk	**: Günahkâr, itaatsiz kul**
Akarub	**: Akrepler**
Âlimü’l-esrâr	**: Gizli ve açık her şeyi bilen**
Ândelîb	**: Bülbül**
Arşun	**: Arşın, ölçü birimi**
Ârû	**: Fasih**
Atşân	**: Susuz**
Avkıle	**: Bağlamak**
Aygır	**: Erkek at**
Ba‘id	**: Uzak**
Bâc	**: Vergi**
Bahru’l-Hayât	**: Hayat denizi**
Bakar	**: Sığır**
Bâl	**: Kol, kanat, boy**
Batn-ı Meryem’de	**: Meryemin karnında**
Bây	**: Para, mal, zenginlik**
Bed eylemek	**: Başlamak**
Bednâm	**: Adı kötüye çıkmış kimse**
Beha	**: Karşılık, değer**
Behr-i gûn	**: Her gün**

Belî	**: Evet**
Benven	**: Ben, benim**
Berf	**: Kar**
Beyn	**: Ara**
beyne'n-nevmi ve'l-yakzân	**: Uyku ile uyanıklık hali arasındaki durum**
Biryan	**: Kebap, kavurma**
Bön	**:Budala, ahmak**
Bu'd	**: Uzak**
Buhl	**: Cimrilik**
Bûm	**: Baykuş**
Bun	**: Sıkıntı, dert**
Burûdiyyet	**: Soğukluk, kırgınlık**
Ceyb	**: Cep, yaka, gömleğin açıklığı**
Cinân	**: Cennet**
Cur'a	**: Manevî içecek**
Custu cû	**: Aramak, soruşturmak**
Cünhe	**: Cezayı gerektiren fiil**
Cürhem	**: Cürhüm Kabilesi**
Çâr dîvar	**: Dört duvar**
Çar köşe	**: Dört köşe**
Çarh-ı gerdûn	**: Felek, asuman, dönen. Çarhı felerk.**
Dâreyn	**: Dünya ve Ahiret**
Daye	**: Çocuk bakıcısı, dadı, dayı**
Dek eylemek	**: Kapı çalmak**
Der	**: Ter**
Dıykde	**: Darlıkta**
Dihân	**: Ağız**
Dîk	**: Horoz**
Dîl	**: Gönül**
Dîr	**: Kilise, mabed, puthâne**
Dirmek	**: Toplamak**
Dîyk	**: Dar**
Dolunub	**: Dolanmak**
Dû	**: İki**
Duhter	**: Kız**
Dûr olmak	**: Uzak olmak**
Dûz	**: Ova**

Dürr-i gevher : İnci, mücevher
Düşvâr : Zor, güç
E'rabîn : Arablar
Ebsem : Sessiz
Efğân : Istırap ile ağlama, haykırma
Eğdim : Eğmek, eğilmek
Eğnâyûb : Yatıp yuvarlanmak
Ekber : Büyük
Elburz : Yiğit, şecaatli kimse, bülent
Enâ : Ana
Enik : Yavru
Enîs : Dost
Enmiş : Emmek, emdi
Eriş : Arşın
Esgar : Küçük
Eskiya : Feyzi veren
Esledi : Dinledi
Etmek : Ekmek
Eyyâm : Günler
Fe ni'me'l-câenî câin : Ne güzeldir gelen
Fecr-i Sâdık : Hakiki fecr
Felfes : İşe yaramaz, eski, baştan savma, dikkatsiz
Fend : Tuzak
Ferişte : Melek
Feritmez : Eritmez
Fi'l-bilâd : Beldelerde, şehirlerde
Firaş : Döşek
Fizze : Gümüş
Furû : Alçak
Gâhi : Bazen
Gark itmek : Boğmak
Gavvâs : Dalgıç
Gazabnâk : Kinli, kızgın
Geştî : Gemi
Gevde : Gövde
Gılaz : Sert
Gik cihan : Geniş dünya

Guft-i gû : Dedikodu
Gûne güne : Gün be gün
Gurb : Yakın
Gûş itmek : Dinlemek
Ğabi : Aptal, akılsız
Ğar : Mağara
Ğavvâs : Dalgıç, çok çalışkan
Ğulğüle : Kargaşa, gürültü.
Hâb : Uyku
Habt itmek : Fesada vermek, bozmak
Hafid : Torun
Hâk : Toprak
Hakîster : Kül
Halâik : Yaratılmışlar
Hamûl : Sabırlı, metanetli, dayanıklı
Hamûr : Yumuşak
Hamûş : Sessiz
Hâr : Diken
Hare : Kötü kişi
Harer : Büyük çuval
Hasbî : Kendi
Hatîm : Kabe'de Rükn-i Irâkî ile Rükn-i Şâmî arasında-
ki hilal şeklindeki alan
Hayyu'l-celîl : Hayat sahibi
Hecîn : Tek hörgüçlü olup hızlı giden deve
Hedaye : Hediye
Heft-ü eyyâmı : Haftalar, günler
Hışımnâk : Gazaplı, hiddetli
Himâr : Eşek
Hôd bilürsin : Kendin bilirsin
Hod : Kendi
Horus : Horoz
Hûb : Güzel, hoş
Hutur :Hatırlamak
Isr : Ağır ve zor hükümler
Issi : Sahibi
İ'vicâc : Karışıklık
İbâ etmek : Kabul etmemek, reddetmek

İç güvi	: İç güvey
İgîd	: Yiğit
İgirmi	: Yirmi
İğva	: Vesvese
İlâ yevm-i l kıyâm	: Kıyamet vaktine kadar
İmâd	: Direk
İmhal virmek	: Mühlet vermek
İnfikâk	: Ayrılma
İşâ	: Yatsı
İter	:Yitirmek
İttikâ	: Dayanmak
İvacici	: Eğri büğrü
Îve îve	: Koşa koşa
İvez	: Hayvanları sokan bir sivrisinek türü
Îyd	: Bayram
Kadd	: Boy
Kaht-ı kalâ	: Kıtlık, fakirlik
Kalb-i zübân	: Kalp dili
Kamerveş	: Ay gibi
Kamîs	: Gömlek
Kanber	: Hizmetçi
Kançerü	: Nere
Kanden	: Nereden
Kangi	: Hangi
Karib	: Yakın
Kebed	: Ciğer
Kebeş	: Koç
Kelb	: Köpek
Kemhâ	: Halı, örtü
Kemîn	: Gizlice, gizli
Kenz	: Hazine
Kerâsî	: Kürsüler
Kerkes	: Akbaba
Keşt	: Gezmek, temaşa etmek, gemi
Keşti kılmak	: Gezmek
Keyl eylemek	: Ölçmek
Kığrıtmak	: Çağırtmak, davet etmek

Kuh-i Kaf : Kaf Dağı
Küşâd olmak : Açılmak
Labüd : Kesinkes
Leşker : Asker
Leyl ü Nehar : Gece gündüz
Lihye : Sakal
Livâ : Livâü'l-Hamd Sancağı
Mâdiyân : Dişi at, kısrak
Mah u sâl : Ay ve yıl
Mahal : Yer
Mahi ru : Ay yüzlü
Mala yütagı : Güç yetirilemeyen iş
Mâldâr : Mal sahibi
Mâr : Yılan
Meks eylemek : Kalmak
Meres : Köpek
Mest ü sekrân : Sarhoş
Mestûr itmek : Gizlemek
Meysere : Hz. Peygamber'in kölesi
Mihman : Misafir
Mingâd : Gaga
Mizab : Oluk
Muhayyâ :Hazırlıklı
Murgu bülbül : Bülbül kuşu
Muzaf :Eklemek
Müzde : Müjde
Na'let : Lanet
Nacâk : Daha çok bayanların kullandığı küçük hafif balta yerine kullanılan kesici alet
Nâfe : Derisi kürk yapımında kullanılan hayvanların karnı altındaki deri kısmı
Nalet itmek : Lanet etmek
Namuzâd : Aday
Nân : Ekmek
Nâtûvan : İktidarsız, güçsüz
Ne'am : Evet
Nehrü cari : Akan su
Nevger : Tutkun

Nevmîd	**: Ümitsiz**
Nevreste gül	**: Yeni yetişmiş, taze gül**
Nezdîk	**: Yanında**
Nısfu'l-leyl	**: Gece yarısı**
Nibah	**: Uluma**
Nik	**: Benzer**
Nush	**: Öğütler, nasihatler**
Ôd	**: Ateş**
Pây	**: Ayak**
Pelîd	**: Rezil ve alçak kimse**
Penâh	**: Sığınak**
Pend	**: Nasihat**
Per keşan	**: Sürükleyerek**
Per	**: Kanat**
Pinhan	**: Gizli**
Pîr	**: Yaşlı**
Pîşûvâ	**: Önder**
Pîşüvây-ı rehnümâ	**:Yol gösterenlerin önderi**
Pusaruk	**: Sisli hava**
Püser	**: Delikanlı**
Raht	**: Kap, çanak, ev takımı**
Ratb	**: Yaş**
Re'fet	**: Merhamet**
Rehnümâ	**: Yol gösteren**
Rû-be-rû	**: Yüz yüze**
Ruhu'l-Emîn	**: Cebrail (as)**
Rustehîz	**: Kıyamet**
Ruşen	**: Aydınlık, parlak**
Ruy-ı zemîn	**: Yeryüzü**
Rüveyda vermek	**: Mühlet vermek**
Salık itmek	**: Haber vermek**
Salku	**: Vurmak**
Seb'u'l-Mesâni	**: Naslarda Kur'an ve Fâtiha sûresi için kullanı-**
lan bir terkip.	
Sebâbe	**: Şehadet parmağı**
Sehâb	**: Bulut**
Seher-gâh	**: Sabah vaktine ait**
Sehi	**: Cömert**

Selâsiller : Zincir
Sem'ime : Kulağıma
Seme : Şaşkın
Senc : Öçen, değerlendiren, tartı
Sencâr : Sokmak
Senciliyin : Senin gibi
Serfirâz : Benzerlerinden üstün olan, başını yükselten, itibar ve nüfus sahibi, itibarlı
Sernikûn : Baş aşağı edilmiş
Sınık : Kırık çıkık
Sırr-ı zamir : Kalp sırrı
Soğulmadı : Sağılmak
Somatler : Şölen, düğün sofrası
Söygenmek : Yığılmak
Söykenûb : Yatmak, uzanmak
Subh-i şâm : Sabah akşam
Suhan : Söz
Suud : Yükselmek, yukarı çıkmak
Sümük : Katı ile sıvı arası bir durum
Şâb : Genç
Şâh-ı merdân : Yiğitlerin şahı
Şakkalanmak : Yarılmak
Şazelik : Neşe, sevinç
Şebhûn : Gece baskını
Şedîdü'l-batş : Şiddetli tutuş
Şer' : Şeriat, din
Şikâr : Av
Şikem : Mide
Şîr : Arslan
Şümar : Sayısız pek çok
Tabl-i bâz : Davulcu
Tahte âlup : Alta almak
Tahte's-serâda : Toprağın altı
Takarrur : Yerleşmek, karar kılmak
Tâmû : Cehennem
Tanâ/ tağa : Hayret etmek, şaşırma, hayran
Tarfetü'l-ayn : Göz kapağının bir kere açılıp kapanması kadar geçen kısa an.

Tay olmak : İtaatkâr olmak
Teber : Balta
Temhîr : Mühürlemek
Tenk itmek : Dar itmek
Teslit etmek : Musallat olmak
Tesnîm : Cennet'te bir kaynak su
Teşne : Susuz
Teşteki : Şikâyet
Tiğ : Ok
Tîr : Ok
Tûc : Tunç
Tûtî : Bülbül, Bülbül gibi şaklamak
Tuyûr : Kuş
'Usât : İsyan edenler, asiler
Ucb : Böbürlenme
Uçmak : Cennet
Uğrun : Gizlice
Ukdeli : Tutuk, peltek
Urğun : Gizli
Ümmü'l-Kurâ : Mekke-i Mükerreme
Ünâs : Kadın
Üş : Şimdi, çünkü, ancak
Ütürmek : Kaybetmek
Üzmek : Yüzmek
Vâfir : Çok, bol
Vahşi tuyur : Vahşi kuşlar
Vakt-i n nüşûr : Diriliş vakti
Vasi : Geniş
Vely itmek : Takip etmek
Veş : Gibi, teşbih edatı
Vizr : Günah, yük
Yabîs : Kuru
Yağı : Düşman
Yed : El
Yenbitâ : Özel bir isim
Yeşıkse :Meyve sandığı, iyi, güzel
Yevme't-telâk : Buluşma günü
Yikrek : Çok iyi

Yil	**: Yel, rüzgar**
Yükrük	**: Cevval, hızlı kaçan**
Zâd	**: Yemek, aş**
Zâğlamak	**: Fırlatmak**
Zanni kâti‘	**: Kesin zan**
Zeheb	**: Altın**
Zehr-i mâr	**: Yılan zehri**
Zehr-i miyân	**: Bel**
Zen	**: Kadın**
Zenbûr	**: Eşek arısı**
Zibih yeri	**: Kesim yeri**
Zimam	**: Yular**
Zîr-i destine	**: Avuç içine**
Zîr-i zeber	**: Yerle bir**
Zişt	**: Çirki, kötü**
Zûl ukûl	**: Akıl sahipleri**
Zükûr	**: Erkekler**